

שבוע פרשת ואתחנן - שבת נחמו

(26 July - 1 August 15)

ר' - ט"ז מנחם-אב תשנ"ה

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזוֹת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך ליהרהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצֹאצְאֵינוּ,
וְצֹאצְאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְתָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, גוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר פֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יִבְרַךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פְּנֵיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֵּךְ: יִשְׂאֵ
יְהוָה | פְּנֵיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם:**

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל"ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

**וְאַהֲבָתָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל
מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשִׁנְנָתָם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתַּבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כְּכֹל
לְבַבְכֶם וּכְכֹל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטַּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמְלֻקֹּשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאִכְלְתָה וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסָרְתֶם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִפֹּי יי בְּכֶם וְעֲצַר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטַּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבְדַּתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵאָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְיֹמֶיכֶם וַיִּמֵּי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לָתֵת לָהֶם, בְּיַמֵּי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל בְּנָפְיָם כַּגִּידֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קִדְּשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מְקַבֵּל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָה לְרַעְדָה בְּמֹדָד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החרדש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נתון צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתית "לה'") בצירוף שםם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו וניתנם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז: ב היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו:
ג הים ראה ויגם תירדן יפכ לאחור: ד ההרים רקדו כאילים גבעות פבני צאן: ה מה לך
הים פי תגום תירדן תפכ לאחור: ו ההרים תרקדו כאילים גבעות פבני צאן: ז מלפני אדון
חולי ארץ מלפני אלוה יעקב: ח ההפכי תצור אגם מים חלמיש למעיני מים:

קמו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לנו | יהוה לא לנו פילשמוך תן פבור על חסדך על אמתך: ב למה יאמרו הגוים
איהנא אלהיהם: ג ואלהינו בשמים כל אשר חפץ עשה: ד עצביהם פספ וזהב מעשה
ידי אדם: ה פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו: ו אזנים להם ולא ישמעו אף להם
ולא יריחו: ז ידיהם | ולא ימישון רגליהם ולא יתלכו לא יתנוגו בגוונם: ח פמוהם יהיו
עשייהם כל אשר פטח פהם: ט ישראל פטח ביהוה עזרם ומגנם הוא: י בית אהרן פטחו
ביהוה עזרם ומגנם הוא: יא יראי יהוה פטחו ביהוה עזרם ומגנם הוא: יב יהוה זכרנו יברך
יברך את בית ישראל יברך את בית אהרן: יג יברך יראי יהוה הקטנים עם הגדלים: ד יסף
יהוה עליכם עליכם ועל בניכם: טו פרוכים אתם ליהוה עשה שמים וארץ: טז השמים
שמים ליהוה והארץ נתן לבני אדם: יז לא הפתים יהללויה ולא פלי ירדי דומה:
יח ואנחנו | נברך יה מעתה ועד עולם הללויה:

אגרות קודש

ב"ה, י"ב מני"א, תשי"ד

ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר שלמה חיים שי

שלום וברכה!

... מה שכתבתי מכבר אודות זמן החופש, הנה ידוע השקפתי בזה והנקודה שמה שיש נוהגין שלימי הסליחות ורוב חדש תשרי יוצאים הנם מכותלי הישיבה ונמצאים בביתם, הרי בכל הישיבות בכלל ועאכא"כ בישיבה שענינה ת"ת ביראת שמים דוקא הוא היפך השכל לגמרי כמובן. וגם אם מפני איזה סיבה שתהי מוכרחים ליתן חופש גם בשבועות הנ"ל הרי יש להשתדל בזה ביותר וביותר שעכ"פ רוב ימים הנ"ל ועיקרם ימצאו התלמידים דוקא בכותלי הישיבה, ומזה מובן ומוכרח ג"כ שעל הר"מ והר"י השייכים לתועלת התלמידים בכיוון הנ"ל חובתם וזכותם ביחוד להיות ג"כ בכותלי הישיבה במשך ימים אלו אף שאפשר וקרוב שבני ביתם לא יהיו שבעי רצון כ"כ מסדר כזה אבל זכות הרבים תלוי בהם, והאריכות בזה אך למותר...

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפיליןב
- (ב) מזמורי תהלים קיד, קטוג
- (ג) מאמר ד"ה נחמו נחמו עמי
- (ה) ש"פ ואתחנן, שבת נחמו, ט"ז מנחם-אב, ה'תשכ"חה
- (ד) שיחת שבת פרשת ואתחנן,
שבת נחמו, ט"ז מנחם-אב, ה'תשכ"חטז
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת ואתחנן
בלה"ק) כךך טכו
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ללב
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ואתחנןלג
- (ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ואתחנןלה
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ואתחנןעו
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת ואתחנןעז
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ואתחנןפז
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"םצ
- שיעורי רמב"ם**
- (ג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ואתחנןצג
- (ד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ואתחנןקלח
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת ואתחנןקנג
- (טז) נביאים וכתובים
- ישעיה פרק ט, משלי פרק טו-טזקנד
- (יז) משניות – מסכת פרה
ביאור קהתיקנו
- (יח) עין יעקב מסכת יומאקסג
- (ט) מסכת נדרים עם ביאורים
מדף סג עד דף סטקסד
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקןקצב
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת לפי לוח רב יומי
אדמו"ר הזקןקצב
- (כב) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקןקצה
- (כג) שערי אורה
אדמו"ר האמצעיקצו
- (כד) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק"קצז
- (כה) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"שקצז
- (כו) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהר"ש"בקצח
- (כז) ספר המאמרים תרצ"ז
אדמו"ר מוהר"ש"בקצט
- (כח) ספר השיחות היש"ת-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהר"ש"בר
- (כט) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"ש"בר
- (ל) רמב"ם הלכות בית הבחירהרא
- (לא) ביאורים לפרקי אבות פרק גרג
- (לב) חומש לקריאה בציבור לשבת פרשת ואתחנן רד
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת ואתחנןריד
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודשרטו

48 והרי למעשה יש כאן עונש אחד ונחמה אחת על כל חטא? וְגַם צִרִיף
 49 לְהִבִּין, מֵהוּ פִּירוּשׁ הָעֲנָן דְּמִצְוֹתֶיהָ כְּפֹלוֹת הָאִמּוֹר בְּמִרְשׁ
 50 שהנחמה כפולה כי המצוות כפולות?

51 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף וְלְהַעִיר, שֶׁהַכֶּפֶל בְּעֲנַן הַמִּצְוֹת הוּא הַסִּיבָה
 52 לְכֶפֶל בְּעֲנַן הַחֲטָא, כְּלוּמֹר, הַעֲבִירָה עַל הַמִּצְוֹת הַיָּא בְּכַפְלִיִּים
 53 מִשּׁוֹם שֶׁהַמִּצְוֹת כְּפֹלוֹת וּבְמִילָא זֹו
 54 הַסִּיבָה גַּם לְכֶפֶל בְּעֲנַן הָעוֹנֵשׁ,
 55 שֶׁהוּא כְּפוּל כִּי הַחֲטָא כְּפוּל כִּי
 56 כְּלֹלוֹת עֲנָן הַחֲטָא וְהָעוֹנֵשׁ
 57 שִׁיף רַק לְאַחֲרֵי שִׁישְׁנוּ צִוּוּי
 58 ואזי העבירה על הציווי היא חטא,
 59 וְעַל-דֶּרֶךְ מֵהַ שְׁפָתוֹב¹⁰ רַק
 60 אֲתָכֶם יִדְעָתִי (וכאן "ידעתי"
 61 פירושו אֶהְבֵּתִי¹¹, כְּמוֹ
 62 שְׁפָתוֹב¹² בְּמִקּוּם אַחֵר לְגַבִּי אֶהְבֵּת
 63 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל
 64 אֶהְבֵּתִי אֲתָכֶם אָמַר הוֹי')
 65 מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה, עַל
 66 כֵּן דוּקָא בְּגַלְל אֶהְבֵּת ה' לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל
 67 אֶפְקוֹד עֲלֵיכֶם אֵת כָּל
 68 עֲוֹנוֹתֵיכֶם. וְלִכֵּן, מִצַּד זֶה
 69 שְׁמִצְוֹתֶיהָ כְּפֹלוֹת, דְּבַר שְׁנוּבַע
 70 מֵאֶהְבֵּת ה' לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל, יִשְׁנוּ עֲנָן
 71 הַכֶּפֶל גַּם בְּחֲטָא וּבְעֹנֵשׁ,
 72 וְלְאַחֲרֵי-זֶה גַּם בְּנִחְמָה.
 73

1 הפטרת השבוע, מנבואת ישעיהו, פותחת בפסוק:
 2 נְחֲמוּ נְחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹקֵיכֶם¹, וְצִרִיף לְהִבִּין מֵהוּ הַחוּב
 3 והמשמעות הפנימית של כָּפֶל הַלְשׁוֹן "נְחֲמוּ נְחֲמוּ"?
 4 וּמִבֵּיא כ"ק מו"ח אֲדָמוֹר (בְּעַל הַשְּׂמִחָה וְהַגְּאוּלָּה דִּי"ב

5 תַּמוּז שִׁיצָא מִמַּאסֵר בְּרוּסִיָּה בְּיוֹם זֶה
 6 בִּשְׁנַת תרפ"ז דְּמִיָּגִיהָ אֲזִלִּין
 7 שִׁמְמִנו אֲנוּ בְּאִים) בְּמִאָמְרוֹ בְּמִאִמֵר
 8 חֲסִידוֹת שְׁלוֹ דְּבוּרֵ-הַמִּתְחִיל
 9 הַפּוֹתַח בְּפִסּוּק "נְחֲמוּ"², מֵהַ
 10 שְׁפָתוֹב בְּמִדְרָשׁ³ אִוֹדוֹת כְּפֶל
 11 הַלְשׁוֹן "נְחֲמוּ נְחֲמוּ", כְּתִיב "נְחֲמוּ
 12 נְחֲמוּ", לְמַה שְׁנִי פְעָמִים?
 13 רַבִּי אֹמְרֵ, לְפִי שְׁפָל מְכוֹת
 14 הַלְלוּ שְׁלִקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחוּרְבֵן
 15 בֵּית רֵאשׁוֹן שְׁעַל הַנְּחֻמָּה עֲלוּי מְדוּבֵר
 16 בְּפִסּוּק כְּפֹלוֹת הָיוּ, שְׁכָן
 17 יְרִמְיָהוּ אֹמְרֵ לְגַבִּי מֵאוֹרְעוֹת
 18 הַחוּרְבֵן שְׁעֲלוּי בֵּאֵה הַנְּחֻמָּה שְׁבֵר
 19 עַל שְׁבֵר נִקְרָא⁴, כֹּה
 20 תִּבְכֶּה⁵, עֵינֵי עֵינֵי יוֹרְדָה
 21 מִיָּם⁶, חֲטָא חֲטָאָה יְרוּשָׁלַיִם⁷
 22 וּבְכַל הַפְּסוּקִים הַלְלוּ מִצִּיּוֹן כְּפֶל לְשׁוֹן.
 23 וְכַל-כָּף לְמַה, הַסִּיבָה לְכַךְ
 24 שֶׁהַמִּצְוֹת וְהַסְּבֵל הֵיוּ כְּפֹלוֹים הֵיא לְפִי
 25 שְׁחֲטָאָה יְרוּשָׁלַיִם בְּכֶפְלִים,
 26 שְׁנִאָמְרֵ⁸ כִּי שְׁתִּים רְעוֹת חֲטָא
 27 כְּפוּל עֲשׂוּ עַמִּי, וְכִיּוֹן שְׁחֲטָאָה
 28 בְּכֶפְלִים לְקוֹ נַעֲשׂוּ בְּכֶפְלִים,
 29 שְׁנִאָמְרֵ⁹ כִּי לְקַחָה מִיַּד ה'
 30 כְּפֶלִים בְּכָל חֲטָאוֹתֶיהָ. וּמִמִּשְׁיָךְ
 31 הַמִּדְרָשׁ וְאוֹמְרֵ וְלִפִּי שְׁמִצְוֹתֶיהָ
 32 כְּפֹלוֹת, נְחֻמוֹתֶיהָ כְּפֹלוֹת,
 33 שְׁנִאָמְרֵ נְחֲמוּ נְחֲמוּ עַמִּי וְכוּ'.
 34 וּמִבְּאָר הַרְבִּי הַרִּי"צ בְּמִאִמֵר,
 35 דְּצִרִיף לְהִבִּין מֵהוּ עֲנָן כְּפֶל
 36 הָעוֹנֵשׁ (לְקוֹ בְּכֶפְלִים)
 37 הַנְּחֻמָּה (נְחֻמוֹתֶיהָ כְּפֹלוֹת),
 38 דְּלִקְאוּרָה, מֵאַחֵר שֶׁהַחֲטָא
 39 הוּא כְּפוּל (חֲטָאָה בְּכֶפְלִים)
 40 וְעַל שְׁנֵי חֲטָאִים בְּאוֹ שְׁנֵי עוֹנֵשִׁים,
 41 נִמְצָא, שִׁישׁ רַק עוֹנֵשׁ אֶחָד עַל
 42 כָּל חֲטָא וְנְחֻמָּה אֶחָת עַל כָּל צָרָה,
 43 הֵינּוּ, שְׁעַל כָּל חֲטָא יִשְׁנוּ רַק
 44 עוֹנֵשׁ אֶחָד, וְאַחֲרֵי-כֵן (עַל-
 45 יְדֵי הַתְּשׁוּבָה, בְּאֵה) נְחֻמָּה
 46 אֶחָת וְאֵם כֵּן מֵהַ מִשְׁמַעוֹת הָאִמִּירָה
 47 שְׁלִקוּ בְּכַפְלִיִּים וְהַנְּחֻמָּה הֵיא כְּפוּלָה,

**בס"ד. שבת פרשת ואתחנן,
 שבת נחמו, ט"ז מנחם-אב,
 ה'תשכ"ח**

(הנחה בלתי מוגה)

1 נְחֲמוּ נְחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹקֵיכֶם¹, וְצִרִיף לְהִבִּין
 2 מֵהוּ כָּפֶל הַלְשׁוֹן "נְחֲמוּ נְחֲמוּ". וּמִבֵּיא
 3 כ"ק מו"ח אֲדָמוֹר (בְּעַל הַשְּׂמִחָה וְהַגְּאוּלָּה
 4 דִּי"ב תַּמוּז דְּמִיָּגִיהָ אֲזִלִּין) בְּמִאָמְרוֹ דְּבוּרֵ-
 5 הַמִּתְחִיל "נְחֲמוּ"², מֵהַ שְׁפָתוֹב בְּמִדְרָשׁ³, כְּתִיב
 6 "נְחֲמוּ נְחֲמוּ", לְמַה שְׁנִי פְעָמִים. רַבִּי אֹמְרֵ, לְפִי
 7 שְׁפָל מְכוֹת הַלְלוּ שְׁלִקוּ כְּפֹלוֹת הָיוּ, שְׁכָן
 8 יְרִמְיָהוּ אֹמְרֵ שְׁבֵר עַל שְׁבֵר נִקְרָא⁴, כֹּה
 9 תִּבְכֶּה⁵, עֵינֵי עֵינֵי יוֹרְדָה מִיָּם⁶, חֲטָא חֲטָאָה
 10 יְרוּשָׁלַיִם⁷. וְכַל-כָּף לְמַה, לְפִי שְׁחֲטָאָה בְּכֶפְלִים,
 11 שְׁנִאָמְרֵ⁸ כִּי שְׁתִּים רְעוֹת עֲשׂוּ עַמִּי, וְכִיּוֹן
 12 שְׁחֲטָאָה בְּכֶפְלִים לְקוֹ בְּכֶפְלִים, שְׁנִאָמְרֵ⁹ כִּי
 13 לְקַחָה מִיַּד ה' כְּפֶלִים בְּכָל חֲטָאוֹתֶיהָ. וְלִפִּי
 14 שְׁמִצְוֹתֶיהָ כְּפֹלוֹת, נְחֻמוֹתֶיהָ כְּפֹלוֹת, שְׁנִאָמְרֵ

15 נְחֲמוּ נְחֲמוּ עַמִּי וְכוּ'. וּמִבְּאָר, דְּצִרִיף לְהִבִּין מֵהוּ עֲנָן כְּפֶל הָעוֹנֵשׁ (לְקוֹ
 16 בְּכֶפְלִים) הַנְּחֻמָּה (נְחֻמוֹתֶיהָ כְּפֹלוֹת), דְּלִקְאוּרָה, מֵאַחֵר שֶׁהַחֲטָא הוּא כְּפוּל
 17 (חֲטָאָה בְּכֶפְלִים), נִמְצָא, שִׁישׁ רַק עוֹנֵשׁ אֶחָד וְנְחֻמָּה אֶחָת, הֵינּוּ, שְׁעַל כָּל
 18 חֲטָא יִשְׁנוּ רַק עוֹנֵשׁ אֶחָד, וְאַחֲרֵי-כֵן (עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה, בְּאֵה) נְחֻמָּה אֶחָת.
 19 וְגַם צִרִיף לְהִבִּין, מֵהוּ עֲנָן דְּמִצְוֹתֶיהָ כְּפֹלוֹת.

20 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף וְלְהַעִיר, שֶׁהַכֶּפֶל בְּעֲנַן הַמִּצְוֹת הוּא הַסִּיבָה לְכֶפֶל בְּעֲנַן הַחֲטָא,
 21 וּבְמִילָא גַּם לְכֶפֶל בְּעֲנַן הָעוֹנֵשׁ, כִּי כְּלֹלוֹת עֲנָן הַחֲטָא וְהָעוֹנֵשׁ שִׁיף רַק
 22 לְאַחֲרֵי שִׁישְׁנוּ צִוּוּי, וְעַל-דֶּרֶךְ מֵהַ שְׁפָתוֹב¹⁰ רַק אֲתָכֶם יִדְעָתִי (אֶהְבֵּתִי¹¹, כְּמוֹ
 23 שְׁפָתוֹב¹² אֶהְבֵּתִי אֲתָכֶם אָמַר הוֹי') מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה, עַל כֵּן אֶפְקוֹד
 24 עֲלֵיכֶם אֵת כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם. וְלִכֵּן, מִצַּד זֶה שְׁמִצְוֹתֶיהָ כְּפֹלוֹת, יִשְׁנוּ עֲנָן הַכֶּפֶל
 25 גַּם בְּחֲטָא וּבְעֹנֵשׁ, וְלְאַחֲרֵי-זֶה גַּם בְּנִחְמָה. וּמִזֶּה מוּכָן, שְׁעַל-יְדֵי בְּאוֹר עֲנָן

1) ישע' מ, א. 2) תש"ג - סה"מ אידיש ע' 126. 3) ילקוט שמעוני איכה רמז תתריח.
 4) ירמי' ד, כ. 5) איכה א, ב. 6) שם, טז. 7) שם, ח. 8) ירמי' ב, יג. 9) ישע' שם, ב.
 10) עמוס ג, ב. 11) פי" מצו"ד. 12) מלאכי ג, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ימזה מוכן, שעל-ידי באור ענין הפּפּל בנוגע למצות, כדברי
2 המדרש 'מצותיה כפולות' יתבאר גם ענין הפּפּל בנוגע לחטא
3 והעונש והנחמה וכפי שיבאר להלן.
4 ונקודת הבאור בזה, כפי שמבאר במאמר הנ"ל¹³ של הרבי
5 הרי"צ, שהפירוש דמצות
6 פפולות הוא, שפּפּל מצוה
7 ישנם ב' ענינים, פּינן שעל-
8 ידי המצוה נעשה פירור
9 הפרדת הטוב מהרע וזיכוף עידון
10 של האדם, המקיים את המצוה
11 וגם פירור וזיכוף של העולם
12 שעם החפצים והחמורים שיש בו
13 מקיימים את המצוה. ולכן, העדר
14 העבודה דקיום המצות הוא
15 ענין חטאה בפּפּלים, חטא כפול
16 כי הימנעות מקיום המצוות גורמת
17 שחסרים ב' הענינים האמורים
18 הנפלים על ידי קיום המצוות, הן
19 זיכוף האדם והן זיכוף
20 העולם. ובמילא גם לקו
21 בפּפּלים, פי החסרון דב'
22 ענינים הנ"ל שנגרם מאי-קיום
23 המצוות הוא עצמו העונש.
24 ומאחר שהחסרון כפול, העונש כפול.
25 ומזה מוכן, שפאשר מתקנים
26 את החסרון הכפול של הזיכוף
27 ומשלימים זאת על-ידי
28 התשובה, אזי נעשית נחמה
29 בפּפּלים כי שני החלקים של הזיכוף
30 שלא נעשה נפלים ונעשים כעת.
31 (ב) ויש להוסיף בבאור ענין
32 הפּפּל שבמצות הפּרטיית
33 יותר. דהנה, איתא מובא
34 בתניא¹⁴ בשם ה'עץ חיים'¹⁵
35 שהנשמה עצמה כפי שנבראה,
36 קודם שירדה למטה אינה צריכה
37 תקון פּלל כו', ולא הוצרכה
38 הנשמה לירד לעולם הזה
39 להתלבש בגוף ונפש החיונית
40 שהיא נפש 'בהמית' בעוד שהנשמה
41 היא 'נפש אלקית' אלא פּדי
42 לתקנם את הגוף ואת הנפש החיונית

שהם נבראים גשמיים פּלכד כו', והכונה של ירדת הנשמה למטה היא
להעלות נפשו החיונית עם חלקה השיף לה מפּללות עולם
הזה, כמבואר בקבלה וחסידות שלכל אדם יש חלק מסויים בעולם הזה
שמוטל דווקא עליו לברר ולהעלות לקדושה ולקשרם וליחדם את נפשו
החיונית ואת חלקו בעולם פּאור-
אינ' סוף פּרוף-הוא כו', והרי
ענין זה (פירור הגוף הגשמי
ונפש הבהמית היא 'נפש החיונית'
וחלקו בעולם) אינו ענין
צדדי שבו הנשמה האלוהית עוסקת
כבדרך אגב, אלא ענין עיקרי
שיש בו תכלית כונה ומטרה
מצד עצמו, פּינן שעל-ידי-זה
בירור הגוף, הנפש הבהמית וחלקו
בעולם נשלמת הפּנה שהיא
המטרה והתכלית של בריאת העולם
שנתאזה הקב"ה להיות לו
יתברך דירה בתחתונים¹⁶
שדווקא העולם הזה התחתון יהיה
מקום ראוי להשראת וגילוי אלוקות.
אמנם, מצד שני ידוע¹⁷ בתורת
החסידות שעל-ידי הפּיידה של
הנשמה משורשה הגבוה למעלה
באלוקות למטה להתלבש בגוף
גשמי בעולם הזה נעשית עליזה
גם בנשמה עצמה ולא רק בגוף
ובנפש החיונית ובעולם. ואין זה
בסתירה להאמור לעיל
שהנשמה עצמה אינה צריכה
תקון פּלל, ומה אפשר להסיק
שלנשמה עצמה אין תועלת מהירידה
למטה, אין זה נכון פי מה שאין
הנשמה צריכה פּלל, הרי זה
רק ענין של תקון, והיגו,
שלהיותה כיוון שהנשמה עם היותה
'נברא' ומציאות בפני עצמה, הרי היא
חלק אלקה ממעל ממש¹⁸,
לא שיף בה חסרון חס-
ושלום, ובמילא אינה צריכה

הפּפּל בנוגע למצות, יתבאר גם ענין הפּפּל
בנוגע לחטא והעונש והנחמה.
ונקודת הבאור בזה, כפי שמבאר במאמר
הנ"ל¹³, שהפירוש דמצות פפולות
הוא, שפּפּל מצוה ישנם ב' ענינים, פּינן שעל-
ידי המצוה נעשה פירור וזיכוף האדם, וגם
פירור וזיכוף העולם. ולכן, העדר העבודה
דקיום המצות הוא ענין חטאה בפּפּלים,
שחסרים ב' הענינים, הן זיכוף האדם והן זיכוף
העולם. ובמילא גם לקו בפּפּלים, כי החסרון
דב' ענינים הנ"ל הוא עצמו העונש. ומזה מוכן,
שפאשר מתקנים זאת על-ידי התשובה, אזי
נעשית נחמה בפּפּלים.
(ב) ויש להוסיף בבאור ענין הפּפּל שבמצות
בפּרטיית יותר. דהנה, איתא בתניא¹⁴
בשם ה'עץ חיים'¹⁵ שהנשמה עצמה אינה
צריכה תקון פּלל כו', ולא הוצרכה לירד לעולם
הזה להתלבש בגוף ונפש החיונית אלא פּדי
לתקנם פּלכד כו', להעלות נפשו החיונית עם
חלקה השיף לה מפּללות עולם הזה, ולקשרם
ו ליחדם באור-אינ' סוף פּרוף-הוא כו', והרי ענין
זה (פירור הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם)
אינו ענין צדדי, אלא ענין עיקרי שיש בו תכלית
מצד עצמו, פּינן שעל-ידי-זה נשלמת הפּנה
שנתאזה הקב"ה להיות לו יתברך דירה
בתחתונים¹⁶. אמנם, ידוע¹⁷ שעל-ידי הפּיידה
למטה נעשית עליזה גם בנשמה עצמה. ואין זה
בסתירה להאמור לעיל שהנשמה עצמה אינה
צריכה תקון פּלל, פי מה שאין הנשמה צריכה
פּלל, הרי זה רק ענין של תקון, והיגו, שלהיותה
חלק אלקה ממעל ממש¹⁸, לא שיף בה חסרון

(13) שם ע' 127. (14) פל"ז (מח, ב). (15) שער כו פ"א. (16) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"א, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ. (17) ראה לקו"ת פ' ראה כט, א. וראה לקו"ש חט"ו ס"ע 247 ואילך. (18) תניא רפ"ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 תקון כָּל־ל, במובן של תיקון פגם והשלמת חסרון אָבֵל בְּנוֹגַע לְעֵנָן
2 שָׁל עֲלֶיהָ הַתְּעֵלוֹת מְדֻרָּגָה לְדֻרָּגָה בְּקֹדֶשׁ עֲצֻמָּה, הִנֵּה דְּוָקָא עַל-יְדֵי
3 יְרִידַת הַנְּשֻׁמָּה לְמִטָּה נַעֲשֶׂה אֲצִלָּה עֵנָן שָׁל עֲלֶיהָ, וְעַד
4 לְעֲלִיָּה שְׂבָאִין-עֲרוּף לְעֹמֵת מִצְבָּה וּמְדִירָתָהּ.
5 וְהָעֵנָן בְּזָה, דְּהִנֵּה הַנְּשֻׁמָּה
6 מְצַד-עֲצֻמָּה כְּפִי שְׁהִיא בָּאָה
7 מִשׁוֹרֶשׁה וּמְקוּרָה בְּאֵלֻקוֹת (קוֹדֶם
8 יְרִידָתָה לְמִטָּה לְעוֹלָם הַזֶּה
9 הַתְּלַבֵּשׁ בְּגוּף גַּשְׁמִי) שִׁיכַת
10 לְבַחֲנִית לְבוּשִׁין, כְּמֵאֲמַר¹⁹
11 ה'תְּקוּנִי וְזַהר' לְבוּשִׁין תְּקִינַת לֹון
12 דְּמִינֵיהּ פְּרַחֲזִין נִשְׁמַתִּין כּו',
13 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא תִּיקֵן (עֲשֵׂה) לְהֵם,
14 לְעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת (אֹדוֹתֵם
15 מְדוּבָר בְּתִיקוּנֵי וְזַהר' שֵׁם) 'לְבוּשִׁים'
16 שֶׁמֶהם פּוֹרְחוֹת נִשְׁמוֹת, אֵף עַל-יְדֵי
17 יְרִידָתָהּ שֶׁל הַנִּשְׁמָה לְמִטָּה
18 נַעֲשֶׂה אֲצִלָּה הָעֲלִיּוֹת
19 דְּלֹאשְׁתֹּאבָּא בְּגוּפָא
20 דְּמִלְכָּא²⁰, לְהִיֹּת 'נִשְׁאֲבָת' (וּנְכַלֵּל
21 וּבִטְלָה) בְּגוּף הַמֶּלֶךְ, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
22 וְהָרִי מוֹכֵן שְׂמַעְלַת גּוּף
23 הַמֶּלֶךְ בּו הַנִּשְׁמָה דְּבֹקָה וּנְכַלֵּל
24 לְאַחַר הָעֲלִיּוֹת שֶׁעַל-יְדֵי הִירִידָה לְמִטָּה
25 הִיא בְּאִין-עֲרוּף לְמַעְלָה לְלֹא כֹל
26 יַחַס וְהַשְׁוָאָה לְגַבִּי לְבוּשִׁי
27 הַמֶּלֶךְ, מֵהֵם בָּאוֹת ו'פּוֹרְחוֹת'
28 הַנִּשְׁמוֹת, שְׁהִרִי הַלְּבוּשִׁים' הֵם דְּבַר
29 חִיצוּנִי בִּיחַס לְגוּף עֲצֻמָּה.
30 וְעוֹד זָאת, דְּהִנֵּה כְּתִיב²¹ בְּסִפְר
31 מְלָכִים, כְּדַבְּרֵי אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לְאַחָב
32 הַפּוֹתַחִים בְּלִשׁוֹן שְׁבוּעָה חִי הַיְּהוָה
33 אֶלְקֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי
34 לְפָנָיו, דְּקָאִי לְפִי הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי
35 הַכוּנָה עַל הַנְּשֻׁמָּה הָאֵלֻקִּית
36 בְּהִיֹּתָהּ לְמַעְלָה, לְפָנֵי ה' קוֹדֶם
37 יְרִידָתָהּ לְמִטָּה הַתְּלַבֵּשׁ בְּגוּף
38 בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׂאֵז הַשְּׂמָלוֹת שְׁלָה
39 הִיא בְּעֵנָן הָעֲמִידָה (כִּלְשׁוֹן
40 הַכְּתוּב עֲמַדְתִּי לְפָנָיו) שְׁהוּא
41 עֵנָן הַבִּיטוּל²², וּמְכַל-מְקוֹם
42 לְמִירוֹת שֶׁלְעִמִּידָה יֵשׁ חֲשִׁיבוֹת רַבָּה כִּי
43 הִיא עֵנִין הַבִּיטוּל הָרִי זֶה עֵנָן שָׁל
44 עֲמִידָה בְּלִבָּד, בָּאוֹתָהּ דְּרָגָה וְלֹא
45 הִילוּף שֶׁמִּשְׁמַעוּ הַתְּקֻמוֹת וְעַלֶּיהָ
46 מַחֲלֵל אֵל חֵיל. אֲמָנָם, עַל-יְדֵי

יְרִידָתָהּ לְמִטָּה נַעֲשֶׂה לְמִטָּה נַעֲשֶׂה
מְהֵלָּךְ²³, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב²⁴ נְכוּבָת זְכָרִיָּה לְגַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל וְנִתְתַּלִּי
לָךְ מְהֵלְכִים לְהִיֹּת מְהֵלֵךְ וְעוֹלָה מְדֻרָּגָה לְדֻרָּגָה בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה,
הַמְּלָאכִים שֶׁנִּמְצְאוּ תְּמִיד בָּאוֹתָהּ דְּרָגָה וְהִינּוּ, שְׂנַעֲשִׂית הַנִּשְׁמָה, לְאַחַר
הִירִידָה לְמִטָּה וְעִבּוּרֵת ה' דְּוָקָא בְּגוּף
גַּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּכַחֲנִית מְהֵלָּךְ
וְעוֹלָה בְּעִלְיָה גְדוּלָה לְאִין שִׁיעוּר
אֲפִילוֹ לְגַבִּי מְעַמְדָּה וּמְצַבָּה
הַנְּעֵלָה בְּהִיֹּתָהּ לְמַעְלָה "לְפָנָיו"
(עֲמַדְתִּי לְפָנָיו), לְפָנֵי ה' לְפָנָיו
דְּיָקָא, הַכְּתוּב מְדִירָק וְאוֹמֵר "לְפָנָיו"
בְּמִבּוֹן שֶׁל קְדִימָה וִיתְרוֹן בְּמַעְלָה הִינּוּ,
לְמַעְלָה מִבְּחִינַת הַיְּהוָה אֶלְקֵי
יִשְׂרָאֵל, (בְּדוּגַמַּת הַמְּבֹאֵר בְּחִסְדוֹת
עַל הַכְּתוּב הָאֲמוּר בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים "כִּי
בְּיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם מִכָּל חַטָּאוֹתֵיכֶם
לְפָנֵי ה' תְּטַהֲרוּ" שֶׁהַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי
ב"לְפָנֵי ה'" הוּא לְמַעְלָה מִשֵּׁם הַיְּהוָה) וְעוֹד
לְעֲלִיּוֹת שְׂבָאִין-עֲרוּף, הָעֲלִיּוֹת שֶׁל
הַנִּשְׁמָה לְאַחַר הִירִידָה לְמִטָּה בִּיחַס
לְמַצְבָּה קוֹדֶם הִירִידָה הִיא עֲלִיָּה לְלֹא כֹל
יַחַס וְהַשְׁוָאָה לְמַצְבַּת הַקּוֹדֶם כְּיָדוּעַ
שְׂעֵנָן הַהִילוּף הַלִּיכָה אֲמִיתִית
הוּא בְּאוֹפֵן שֶׁל הַעֲתִיקָה כִּיּוֹדֵל
וְהַתְּנַקּוֹת לְגַמְרֵי מְמַדְרָגָתוֹ
הַקּוֹדֶמָת, כִּי כֹל עוֹד יֵשׁ יַחַס וְשִׁיכּוֹת
לְמַצְבַּת הַקּוֹדֶם זֶה רַק עֲלִיָּה יַחֲסִית וְלֹא
עֲלִיָּה מוֹחֲלֵט וְהוּא עֵנָן
הַהִלִּיכָה שְׂבָאִין-עֲרוּף, אוֹ
(בְּלִשׁוֹן הַרְגִּיל) הִלִּיכָה בְּלִי
גְבוּל, וְהִינּוּ, שְׂמַגְעַת הַנִּשְׁמָה
שְׁקוּדֵם לְכֹן הִיֹּתָה בְּמַצְבַּת שֶׁל עֲמִידָה
שְׁהוּא אֲמָנָם בִּיטוּל לְדֻרָּגָה יוֹתֵר גְּבוּוָה
לְאִין שִׁיעוּר, לְבַחֲנִית אַהֲבַת בְּכָל
נַפְשָׁךְ, וְעַד לְבַחֲנִית בְּכָל
מְאֻדָּךְ²⁵ שְׁהִיא עֲלִיָּה עוֹד יוֹתֵר
גְדוּלָה, עֲלִיָּה בְּלִי גְבוּל, כְּמִשְׁמַעוֹת
הַלִּשׁוֹן "מְאֻד" ("בְּכָל מְאֻדוּךְ") – בְּלִי
גְבוּל.
וְעַל-פִּי-זֶה לְפִי הָאֲמוּר לְעִיל אֹדוֹת
הָעֲלִיּוֹת הַנִּפְעֵל בְּנִשְׁמָה עַל יְדֵי יְרִידָתָהּ
לְמִטָּה יֵשׁ לְבָאֵר עֵנָן הַכְּפָל
שְׂבַמְצוֹת, שְׂנוֹסָף עַל הַכְּפָל
דְּזִיכּוּף הָאָדָם וְזִיכּוּף הָעוֹלָם
(כְּפָל), וְהַמְצוּת נְקֻדָּוֹת "כְּפֻלוֹת"
כִּי הַיּוֹכֵחַ הַנִּפְעֵל עַל יְדֵן כְּפוֹל יִשְׁנֹו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 **עֲנֵן הַכֶּפֶל** פעולה כפולה של זיכרון ועידון **גַם בְּזִיכּוֹן הָאָדָם גּוֹפָא**
2 **עֲצֻמוֹ, שְׂיֵשׁ בְּזֶה ב' עֲנִינִים:** עניין אחד תיקון הגוף והנפש
3 **הַבְּהֵמִית,** וְעִינֵי שֵׁנִי **עֲלִית הַנְּשָׁמָה.** וכמו-כן ישנו ענין הכפל
4 זיכרון ועידון כפול **בְּזִיכּוֹן הָעוֹלָם גּוֹפָא עֲצֻמוֹ, שְׂהוּא עֲנֵן עֲשִׂית**
5 **ה'דירה בתתחוננים,** הפיכת
6 העולם הזה התחנות למקום ראוי
7 לגילוי והשראת השכינה, **כְּפִדּוּעַ**²⁶
8 מבואר בתורת החסידות **שְׁכָדִי**
9 **לְעֵשׂוֹת דִּירָה לּוֹ יִתְבַּרְךָ**
10 **צְרִיכָה לְהִיּוֹת תַּחְלָה הַקְּדָמַת**
11 **נְקִיּוֹן הַדִּירָה כּוֹי,** וכשם
12 שבפשוט כדי להכשיר דירה להיות
13 מקום מגורים למלך, צריך תחילה
14 לנקות אותה כך זיכרון העולם ועשייתו
15 למקום ראוי להשראת השכינה היא על
16 ידי 'ניקיון' של העולם מדברים לא
17 רצויים מבחינה רוחנית **שְׂהוּא עֲנֵן**
18 **הָעֵבֹדָה ד'סור מרע**²⁷,
19 הימנעות מעבירות **וְרַק אַחֲרֵי-כֵן**
20 לאחר שהתבצע ה'ניקיון' **יְכוּלָה**
21 **לְהִיּוֹת הָעֵבֹדָה ד'עֲשֵׂה**
22 **טוב**²⁷, העבודה החיובית הפועלת
23 גילוי והשראת השכינה.
24 **וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, שְׂעֲנֵן הַכֶּפֶל**
25 **שְׂבִמְצוֹת הוּא גַם בְּפַעֲלָה**
26 **דְּקִיּוּם הַמְּצוֹת, שְׂצָרִיכָה**
27 **לְהִיּוֹת עֲשִׂית הַמְּצוֹת** בפועל
28 **דְּקָא עַל-יְדֵי הַנְּפֵשׁ הָאֱלֹקִית**
29 **וְהַנְּפֵשׁ הַבְּהֵמִית יִחְדּוּ**
30 **בְּהַשְׁתַּפּוֹת שֵׁנִים וְהִי גַם זֹו כְּפִילוֹת**
31 **(כְּמִבְּאָר פתניא**²⁸ **שִׁמְעֵשָׁה**
32 **הַמְּצוֹת פּוֹעֵל בִּירוֹר וְזִכּוֹן שֶׁל הָעוֹלָם**
33 **וְשֶׁל הַגּוֹף וְהַנְּפֵשׁ הַבְּהֵמִית כִּי הַנְּפֵשׁ**
34 **הָאֱלֹקִית בְּעֲצֻמָּה לֹא יְכוּלָה לְדַבֵּר**
35 **כְּדַבְרֵי תוֹרָה אוֹ לַעֲשׂוֹת פַּעֲלָה שֶׁל**
36 **מְצוּוָה לֵאלֹא הַתְּלַבְּשׁוֹתָה בִּנְפֶשׁ**
37 **הַחַיּוֹנִית, הִיא הַנְּפֵשׁ הַבְּהֵמִית),**
38 **שְׂהָרִי הַנְּפֵשׁ הָאֱלֹקִית מַצְד-**
39 **עֲצֻמָּה אֵינָה יְכוּלָה לְפַעֵל**
40 **בְּגוֹף הַבְּשָׂמִי הַמְּקַבֵּל אֶת כּוּחוֹ**
41 **וְחִיתוֹ מִהַנְּפֵשׁ הַבְּהֵמִית, וְהַנְּפֵשׁ**
42 **הַבְּהֵמִית מַצְד-עֲצֻמָּה, לֵאלֹא**
43 **פַּעֲלוֹת הַנְּפֵשׁ הָאֱלֹקִית, בִּינּוֹן שְׂרוּחַ**
44 **הַבְּהֵמָה הַיּוֹרְדָת הִיא**
45 **לְמִטָּה**²⁹, והנטייה שלה מצד עצמה
46 היא לדברים גשמיים נחותים ולא

26 לקו"ת בלק ע, ג. 27 תהלים לד, טו. 28 פל"ז מזו, א. 29 קהלת ג, כא. 30 ראה גם שיחת ש"פ ואתחנן, י"ג מנ"א תש"נ ס"ד (התוועדויות תש"נ ח"ד ע' 119). 31 נצבים ל, טו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 התורה וקיום המצוות, כדאיתא כמובא בזהר³² שְׁבֹמֵן הַגְּלוּת
 2 קוֹדֶשׁא־בְּרִיף־הוּא סְלִיק לְעֵילָא וּלְעֵילָא, עולה למעלה מעלה
 3 ועלייה זו היא גם ענין סילוק במובן של העלם, ד'קודש־א־בְּרִיף־הוּא'
 4 הֵינּוּ בְּחִינַת זְעִיר־אֲנָפִין הַמִּידוּת בַּסְפִּירוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת (הַנְּקֻרָאוֹת 'פְּנִים
 5 זְעִירוֹת' כִּי הָאוֹר הַמֵּאִיר בַּמִּידוּת הוּא

6 'קטן' ומועט לגבי האור המאיר
 7 (במוחין) שְׁהוּא בְּחִינַת זְעִיר אֲנָפִין'
 8 בְּחִינַת סוֹבֵב־כָּל־עֲלָמִין³³,
 9 האור האלוקי המאיר על העולמות
 10 בדרך 'סובב' שמקוֹף' עליהם מלמעלה
 11 ולא מצומצם להתלבש בפנימיותם
 12 וְיֵשׁ עוֹד פִּירוּשׁ³⁴ ב'קודש־א־
 13 בְּרִיף־הוּא', שאין הכוונה רק
 14 לבחינת ה'סובב' אלא ש'קְדוּשׁ'
 15 שְׁפִירוּשׁוֹ מוֹבְדֵל שֶׁכֵּן 'קְדוּשָׁה'
 16 משמעה הבדלה והפרשה, הוּא
 17 בְּחִינַת סוֹבֵב־כָּל־עֲלָמִין, כי
 18 אור זה אמנם מאיר בעולמות אבל הוא
 19 מובדל ומופרש מהם ו'בְּרִיף'
 20 שְׁהוּא מְלֻשׁוֹן הַמְּשָׁכָה וְהַתְּגַלּוֹת
 21 מלמעלה למטה (כמו שנאמר "ויברך
 22 הגמלים" והכוונה שהורידם למטה)
 23 הוּא בְּחִינַת מְמַלֵּא־כָּל־עֲלָמִין
 24 האור האלוקי המאיר בעולמות באופן
 25 של התלבשות בפנימיותם, וְהַפִּירוּשׁ
 26 בדברי הוזהר דְּקוֹדֶשׁא־בְּרִיף־
 27 הוּא סְלִיק לְעֵילָא וּלְעֵילָא
 28 וכפל הלשון "לעילא ולעילא" מורה
 29 שמדובר בשתי עליות הוא הַסִּילּוּק
 30 דְּבְחִינַת סוֹבֵב־כָּל־עֲלָמִין
 31 וְהַסִּילּוּק דְּבְחִינַת מְמַלֵּא־כָּל־
 32 עֲלָמִין, וְזֶהוּ שְׁלִקוֹ בְּכַפְלִים³⁵
 33 כי בזמן הגלות יש סילוק והעלם גם
 34 ב'סובב' וגם ב'ממלא'. וממשיך ומבאר
 35 בפרטיות יותר את הכפילות בענין
 36 העדר גילוי האלקות בזמן הגלות:
 37 וּבְאוֹר הָעֲנָנִים בְּפִרְטוּת יוֹתֵר,
 38 דְּהֵנָּה, בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת קְתִיב³⁶
 39 אוֹתוֹתֵינוּ לֹא רָאִינוּ גוֹ', כלומר,
 40 זהו זמן ללא אותות, זמן של העלם
 41 ללא גילוי, אוֹתוֹתֵינוּ הוּא עֲנָנִין
 42 הַאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, שְׁזָהוּ

1 עֲנִינֵיהֶם עֲנִינֵי הָעוֹלָם שְׁאִינֶם טוֹב
 2 גָּמוּר כְּתוּרָה וּמְצוּוֹת וְאִינֶם רַע גָּמוּר
 3 כְּעִבְרִית וּדְבָרִים אֲסוּרִים), וְלִכְן כִּיווֵן
 4 שָׁל מוֹל הַטוֹב וְהַחַיִּים יִשְׁנו מוֹת
 5 וְהֵינּוּ שֶׁהָאֵדָם אֵינוֹ מְמַלֵּא אֶת
 6 הַתְּפִקִּידוֹ וְשִׁלְחָתוֹ
 7 שְׁאִינוּ מְבַרְרִים אֶת עַצְמוֹ וְאֵת
 8 הָעוֹלָם לְעֲשׂוֹת לוֹ דִּירָה
 9 בְּתַתְּוֹנִים, הִנֵּה לֹא זֶה
 10 בְּלָבָד

11 בִּינֵיהֶם), וְלִכְן עַל־יְדֵי הַחֲטָא,
 12 שְׁאִינוּ מְבַרְרִים אֶת עַצְמוֹ
 13 וְאֵת הָעוֹלָם לְעֲשׂוֹת לוֹ דִּירָה
 14 בְּתַתְּוֹנִים, הִנֵּה לֹא זֶה בְּלָבָד
 15 שְׁחָסַר בְּעֲנָנֵי הַחַיִּים, כַּהֲמִשָּׁךְ
 16 הַכְּתוּב שְׂצִרְךָ לְהִיֹּת "וּבַחֲרַת
 17 בַּחַיִּים", שְׁהָיָה עַל יְדֵי
 18 הַעֲבִירָה חָסֵר זִיכּוּף
 19 הָאָדָם וְזִיכּוּף הָעוֹלָם (אוֹתִי
 20 עֲזָבוּ גוֹ'), אֲלֵא עוֹד זֹאת,
 21 שְׁנַעֲשֶׂה גַם הַהִיפֹף כּוֹ'
 22 הַאֲפִשְׁרוֹת הַהַפּוּכָה מְטוֹב
 23 וְחַיִּים (לְחֻצוֹב לָהֶם פִּירוּשׁ
 24 בְּאוֹרֵי הַחַיִּים גוֹ') וְנִמְצָא
 25 שֶׁהַחִסְרוֹן שֶׁבַּהֲעֵדֵר הַזִּיכּוּךְ
 26 הוּא כְּפוּל. וְעַל־
 27 דְּרִיף־זֶה בְּנוֹגַע לְנִשְׁמָה,
 28 הֵינּוּ חִסְרוֹן הָעֵדֵר הָעִלְיִי
 29 שֶׁנִּפְעַל בּוֹ עַל יְדֵי
 30 קִיּוֹם הַמְּצוּוֹת, כַּאֲמוֹר
 31 לְעִיל, בְּמַצַּב שֶׁל חֲטָא,
 32 שְׁלֹא זֶה בְּלָבָד שְׁחָסַר
 33 אֲצֵלָה הָעִלְיִי שְׁהָיָה יָכוֹל
 34 לְהִיֹּת עַל־יְדֵי הָעֲבוּדָה
 35 בְּתוֹרָה וּמְצוּוֹת בִּירִדְתָּה
 36 לְמַטָּה, שְׁהוּא עִלְיִי
 37 גְּדוּל מֵאֵד, לֹאִין שִׁיעוּר,
 38 וְנִשְׁאָרָתָה בְּמַעֲמָדָה
 39 וּמַצְבָּה כְּמוֹ שְׁהָיְתָה
 40 קוֹדֶם יְרִידְתָּה לְמַטָּה
 41 וְאִינֶה מִתְעַלֵּית, אֲלֵא
 42 עוֹד זֹאת, שְׁנַעֲשֶׂה אֲצֵלָה
 43 עֲנָנֵי שְׁלֵ יְרִידָה, שְׁיֵשׁ
 44 לָהּ שְׂכִיחוֹת לְבָאוֹת
 45 נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא יְכִילוּ
 46 הַמַּיִם וְהָרִי גַם זֶה חִסְרוֹן
 47 כְּפוּל.

1 וּכְמוֹ־כֵן הוּא הַפִּירוּשׁ
 2 בְּהַמְשָׁךְ דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ,
 3 וְכִיּוֹן שְׁחֲטָאָה בְּכַפְלִים
 4 לְקוֹ בְּכַפְלִים, שְׁהָעוֹנֵשׁ
 5 הוּא בְּכַפְלִים בְּנוֹגַע לְכָל
 6 פִּרְטָה שְׁבָעֲנִין הַחֲטָא.
 7 וְהָעֲנָנִים בְּזָה, דְּהֵנָּה
 8 יְדוּעַ שְׁעַל־יְדֵי הַחֲטָא
 9 נַעֲשֶׂה עֲנָנֵי הַגְּלוּת
 10 שְׁהוּא עֲנָנֵי סִילּוּק הַשְּׂכִינָה,
 11 כְּדֹאִיתָא בְּזֵהר³² שְׁבֹמֵן
 12 הַגְּלוּת קוֹדֶשׁא־בְּרִיף־
 13 הוּא סְלִיק לְעֵילָא וּלְעֵילָא,
 14 ד'קודש־א־בְּרִיף־הוּא' הֵינּוּ
 15 בְּחִינַת זְעִיר־אֲנָפִין שְׁהוּא
 16 בְּחִינַת סוֹבֵב־כָּל־עֲלָמִין³³,
 17 וְיֵשׁ עוֹד פִּירוּשׁ³⁴ ב'קודש־א־
 18 בְּרִיף־הוּא', הוּא סוֹבֵב־כָּל־
 19 עֲלָמִין, וְזֶהוּ שְׁלִקוֹ בְּכַפְלִים³⁵
 20 סוֹבֵב־כָּל־עֲלָמִין, שְׁהוּא
 21 מְמַלֵּא־כָּל־עֲלָמִין, וְהַפִּירוּשׁ
 22 דְּקוֹדֶשׁא־בְּרִיף־הוּא סְלִיק
 23 לְעֵילָא וּלְעֵילָא הוּא הַסִּילּוּק
 24 דְּבְחִינַת מְמַלֵּא־כָּל־עֲלָמִין,
 25 וְזֶהוּ שְׁלִקוֹ בְּכַפְלִים³⁵
 26 כִּי בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת יֵשׁ סִילּוּק
 27 וְהַעֲלָמָה גַם ב'סובב' וגם
 28 ב'ממלא'. וממשיך ומבאר בפרטיות
 29 יותר את הכפילות בענין העדר
 30 גילוי האלקות בזמן הגלות:
 31 וּבְאוֹר הָעֲנָנִים בְּפִרְטוּת יוֹתֵר,
 32 דְּהֵנָּה, בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת קְתִיב³⁶
 33 אוֹתוֹתֵינוּ לֹא רָאִינוּ גוֹ', כלומר,
 34 זהו זמן ללא אותות, זמן של העלם
 35 ללא גילוי, אוֹתוֹתֵינוּ הוּא עֲנָנִין
 36 הַאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, שְׁזָהוּ

(32 ח"א רי, א. ח"ג כ, ב. עה, רע"א. 33) ראה תו"א לך-לך יב, ד. ובכ"מ. 34) ראה סה"מ תרכ"ז ע' רכד. 35) ראה גם סד"ה נחמו תערי"ב (המשך תערי"ב ח"א ריש ע' פה). תרפ"ב (סה"מ תרפ"ב ע' שצו). 36) תהלים עד, ט.

ש"פ ואתחנן, שבת נחמו, ט"ז מנחם-אב, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

47 שְׁבַמְתָּן-תּוֹרָה נֶאֱמַר אֲנֹכִי פַעַם אַחַת⁴⁰, "אנכי ה' אלוקיך אשר
 48 הוצאתיך מארץ מצרים" וּבִתְשׁוּבָה נֶאֱמַר שְׁתִּי פַעַמִּים אֲנֹכִי, כְּמוֹ
 49 שְׁפַתְּוֹב⁴¹ אֲנֹכִי הוּא מוֹחָה פְּשָׁעֶיךָ. וְכַפִּי שֶׁהֶעֱנַנְךָ שֶׁל
 50 הַצּוּר כְּכּוֹחַ כְּפוֹל בַּעֲנִין הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּפִשְׁטוֹת, שְׁפִינְךָ שֶׁחָטָא
 51 וּפְגַם וְעָבַר אֶת הַדֶּרֶךְ הַרְגִילָה
 52 שֶׁל הַתּוֹרָה, לִכְן זָקוּק הוּא
 53 לַגְּדָרִים וּסְגִיגִים מִיּוֹחָדִים כּו',
 54 שְׁמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיְשׁוּרָה וְלֹא סוּר
 55 מִמְּנָה אִינוּ זָקוּק לַגְּדָרִים וּסְגִיגִים אֵלֶּה,
 56 וְכִידוּעַ מֵהַ שְׁפַתְּ הַרְבֵּה
 57 הַמְּגִיד⁴² מִמְּעוֹרִיטֵשׁ שְׁמָה
 58 שְׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל⁴³ אֵל
 59 יֹאמַר אָדָם אִי-אֶפְשִׁי כּו' אִנִּי
 60 מִצִּירֵי אִינִי מִסּוּגֵל לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים
 61 אֲסוּרִים לְפִי הַתּוֹרָה אֲלֹא יֹאמַר
 62 אֶפְשִׁי וְיָמָה אֶעֱשֶׂה שְׂאֵבִי
 63 שְׁבִשְׂמִימִים גָּזַר עָלַי, וְיִקְיִים אֵת
 64 הַמִּצְוֹת וְיִשְׁמֹר עַל הָאֲסוּרִים מִתּוֹךְ
 65 קַבְּלַת עוֹל וְצִוִּית לְרַצּוֹן ה' הִרִי זֶה
 66 רַק בְּנוֹגַע לְאִפְּן הַהִנְהָגָה שֶׁל
 67 צְדִיקִים, אֲבָל בַּעַל-תְּשׁוּבָה
 68 שֶׁבִעֲבָר נִכְשָׁל בַּחֲטָאִים וְעָבַר עַל מִצְוֹת
 69 הַתּוֹרָה צָרִיךְ לֹאמַר אִי-אֶפְשִׁי
 70 כּו' כִּי מוֹטֵל עָלָיו לַעֲשׂוֹת מֵאֵמֶן
 71 מִיּוֹחַד לְהִתְרַחֵק מִדְּבָרִים אֲסוּרִים.
 72 וְכִמוֹ שְׁפַתְּ הַרְמַב"ם
 73 בְּהִלְכוֹת דְּעוֹת⁴⁴ (וְהִבִּיאֻ
 74 רַבְּנֵנוּ הַזֶּקֶן בְּשׁוֹלְחָנוּ הַטְּהוֹר
 75 בְּסִימֵן קנ"ו⁴⁵) שֶׁהַדֶּרֶךְ
 76 הַיְשָׁרָה דְּעוֹת וּמִדּוֹת שֶׁל הָאָדָם
 77 בְּדֶרֶךְ כֹּלל הִיא הַדֶּרֶךְ הָאֲמִצְעִית
 78 שֶׁהִיא רְחוּקָה מִשְׁתִּי הַקְּצוֹת
 79 רִיחֻק שְׁוָה, וְאִין הִיא קִצְוֹנִית לֵאמֹר
 80 אַחַד מִשְׁנֵי הַכִּוּוִּינִים וּמִכָּל-מְקוֹם
 81 אִם הִיָּה רְחוּק לְקֶצֶה הָאֲחָד
 82 (הַבְּלָתִי רְצוּי) יִרְחִיק עֲצָמוֹ
 83 לְקֶצֶה הַשְּׁנַי כּו' בְּצוּרָה קִצְוֹנִית
 84 (עַד שֶׁבִמְשַׁךְ הוֹמֵן יוֹכֵל לַחְזוֹר לְדֶרֶךְ
 85 הַמִּיצוֹעַ).

1 אִפְּן הַהִנְהָגָה שְׁבוּ הַקְּדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא מִנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּדֶרֶךְ
 2 שְׁלִמְעֵלָה מֵהַטֵּבַע וְהוּא אִפְּן הַנְּהַגָה שְׁמִצַּד בְּחִינַת סוֹבֵב-כָּל-
 3 עֲלָמִין, שֶׁהוּא אוֹר בְּלִי גְבוּל, לְמַעַלָּה מִהָאוֹר הַמְּצוּמָצֵם הַמִּתְלַבֵּשׁ בְּגַדְרֵי
 4 הַטֵּבַע וְעַל זֶה נֶאֱמַר "לֹא רְאִינוּ", שְׁבִזְמַן הַגְּלוּת לֹא רוֹאִים
 5 בְּגִלּוֹי אֶת אִפְּן הַהִנְהָגָה
 6 שְׁלִמְעֵלָה מֵהַטֵּבַע וְהַנְּהַגַת הָעוֹלָם
 7 הִיא עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת הָאוֹר הָאֱלוּקִי
 8 בְּגַדְרֵי הַטֵּבַע. וְעוֹד זֹאת, הַעֲרַר
 9 הַגִּילּוֹי בּוֹמֵן הַגְּלוּת הוּא בְּאוֹפֵן כּוֹה
 10 שְׁחָסֵר גַּם בְּאוֹפֵן הַהִנְהָגָה
 11 שְׁעַל-פִּי טֵבַע שְׁמִצַּד בְּחִינַת
 12 מְמַלְא-כָּל-עֲלָמִין, בְּמִבְּאֵר
 13 בְּקוֹנְטֵרַס וּמַעְיָן³⁷ הַמְּכִיל
 14 מֵאִמֵר חֲסִידוֹת מֵאֵת הַרְבֵּי הַרֶש"ב עַל
 15 הַפְּסוּק "וּמַעֲיִן מִבֵּית יִצְחָק וְהַשְׁקָה אֵת
 16 נַחַל הַשְּׁטִי"ם" שְׁבִזְמַן הַגְּלוּת אִין
 17 נְשָׂמוֹת יִשְׂרָאֵל יְכוֹלוֹת לְקַבֵּל
 18 מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁמִשָּׁם מְקַבְּלוֹת
 19 אוֹמֹת הָעוֹלָם, וְלִכֵּן כַּאֲשֶׁר הַגּוֹיִם
 20 חוֹטְאִים הֵם עֵרִיין מְקַבְּלִים הַשְּׁפַעָה
 21 מִלְּמַעַלָּה (מִבְּחִינַת ה'מִקְיָף), אֲבָל בְּנֵי
 22 יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלִים שְׁפַע רַק מִהַפְּנִימִיּוֹת
 23 (כִּי שׁוֹרֵשׁ הַמַּהְפְּנִימִיּוֹת), וְאִם חָטָא
 24 הַשְּׁפַע נִמְנַע מֵהֵם, אָף שְׁזוּהִי
 25 הַנְּהָגָה שְׁעַל-פִּי טֵבַע, כֹּכֵל זֹאת
 26 בּוֹמֵן הַגְּלוּת הַשְּׁפַעָה זוֹ לֹא נִמְשַׁכַּת.
 27 וְזוּהִי שְׁלִקּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹמֵן הַגְּלוּת
 28 בְּכַפְּלִים, שְׁזוּהִי הַחֲסָרוֹן הֵן
 29 בְּבַחֲבִינַת סוֹבֵב-כָּל-עֲלָמִין וְהֵן
 30 בְּבַחֲבִינַת מְמַלְא-כָּל-עֲלָמִין
 31 שֶׁהוּא חִסְרוֹן כְּפוֹל, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל
 32 בְּפִרְטוּת.
 33 (ד) וּמִסִּים בְּמִאֲמָר, שְׁעַל-יְדֵי
 34 עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה נַעֲשֶׂה
 35 "נְחָמוּ נְחָמוּ", נִחְמָה כְּפוֹלָה
 36 שֶׁמִּתְקַנֵּת אֶת הַחִסְרוֹן הַכְּפוֹל, פְּסִימִים
 37 דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ, נְחָמוּתִיָּה
 38 כְּפוֹלוֹת, שְׁנֹאֲמַר נְחָמוּ נְחָמוּ
 39 עַמִּי. וְהֶעֱנַנְךָ בְּזֶה, עַל-פִּי
 40 חֲסִידוֹת, בְּהַמְשַׁךְ לְמִבּוֹאֵר לְעִיל אוֹדוֹת
 41 הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל "מִצְוֹתִיהָ
 42 כְּפוֹלוֹת" וְשֶׁל הַחִסְרוֹן הַכְּפוֹל עַל יְדֵי
 43 הַחֲטָא וּבּוֹמֵן הַגְּלוּת, דְּהִנֵּה עֲבוֹדַת
 44 הַתְּשׁוּבָה הִיא בְּאוֹפֵן דְּכַפְּלִים
 45 לְתוֹשִׁיָּה³⁸, כְּכּוֹחַ וּבַחֲזוֹק כְּפוֹל,
 46 וְכִידוּעַ³⁹ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת

לְקֶצֶה הָאֲחָד (הַבְּלָתִי רְצוּי) יִרְחִיק עֲצָמוֹ לְקֶצֶה הַשְּׁנַי כּו'. וְעוֹד עֲנִין בְּכַפֵּל

(37) מאמר יא פ"ב ואילך. (38) ע"פ איוב יא, ו. שמו"ר רפמ"ו. (39) ראה לקו"ת דרושים לש"ש סה, ב ואילך. (40) יתרו כ, ב. ואתחנן, ה. ו. (41) ישעי' מג, כה. (42) הובא בלקו"ת ואתחנן ט, ד. (43) תו"כ ופירש"י קדושים כ, כו. (44) פ"א ה"ד. פ"ב ה"ב. (45) ס"ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ועוד ענין בכפול שבעבודת התשובה, שעל-ידי עבודת
2 התשובה שהיא מצד בחינת חיה-יחידה⁴⁶, בכל מאדך,
3 לנשמה יש חמישה שמות נפש-רוח-נשמה-חיה-יחידה ומבואר על כך
4 בחסידות שנפש-רוח-נשמה הם הדרגות של הכחות הפנימיים הגלויים,
5 וחיה-יחידה הם הדרגות של הכחות
6 המקיפים והנעלמים ואם בדרך כלל די
7 בעבודת ה' באמצעות נפש-רוח-נשמה,
8 הרי מי שחטא ועושה תשובה צריך
9 לעבוד את ה' בכוחות נעלים יותר,
10 חיה-יחידה, שהם כוחות בלי גבול
11 השייכים לאהבת ה' לא רק "בכל לבבך
12 ובכל נפשך" אלא "בכל מאורך", וגם
13 כאן יש את ענין הכפילות, כי על ידי
14 עבודת התשובה בחיה-יחידה נוסף
15 עילוי גם בעבודה שמצד
16 בחינת נפש-רוח-נשמה,
17 שהוא ענין בכל לבבך ובכל
18 נפשך.
19 והנה, בין שעבודת התשובה
20 היא באופן דכפלים לתושיה,
21 כמבואר לעיל כיצד ענין הכפילות בא
22 לידי ביטוי בכמה ענינים בעבודת
23 התשובה, לכן גם ההמשכה של
24 אור אלוקי מלמעלה למטה שנעשית
25 על-ידי עבודת התשובה היא
26 באופן של כפלים, שזהו
27 פירוש דברי הוזהר "ש'בעלי-
28 תשובה משכי עליהו כו'
29 ממשכים על עצמם אור אלוקי
30 בחילא יתיר"⁴⁷, בתוספת כוח,
31 שזהו תוכן הענין דכפלים.
32 וזהו שעל-ידי התשובה
33 נעשה "נחמו נחמו", נחמה
34 בכפלים, שפירושו לא רק
35 שתי פעמים ככה, בדיוק כפול
36 אלא באופן שבאין-ערוך,
37 כמובן מלשון הוזהר "בחילא יתיר",
38 הרבה יותר לא רק פי שניים.
39 וכל זה כל האמור לעיל על מעלת
40 הנחמה בכפלים הוא נוסף על
41 גודל העילוי ד"נחמו"
42 הראשון, פמוכן גם מהמבאר
43 במאמר⁴⁸, ש"נחמו"
44 הראשון ("נחמו" סתם והכתוב
45 לא מפרט את מי יש לנחם, דלא
46 כמו "נחמו" השני, שבו

נאמר "נחמו עמי") קאי מכיון על הניחום דהקב"ה,
כדאיתא כמובא במדרשי רבותינו ז"ל⁴⁹ על פסוק זה משל למה
הדבר דומה, למי שנשבו בניו. למי מנחמים, לאו לאביהם
(בתמיהה) האם לא מנחמים את האב? הרי בוודאי שראוי לנחם את האב.
פיוצא בו, מי שנשרף ביתו,
למי מנחמים לפית או לבעל
הפית, ובלשון הגמרא⁵⁰ לגבי
חורבן בית המקדש החרבתי את
ביתי ושרפתי את היכלי כו',
מה לו לאב שהגלה את בניו
כו', שהקדוש-ברוך-הוא בעצמו,
כביכול, הוא ה'מפסיד' מכך וזקוק
לנחמה וכיון שהניחום הוא
להקב"ה, הרי מוכן
שהניחום הוא באופן שבאין-
ערוך ביחס לניחום לבני ישראל, וכל
המעלה של נחמה בכפלים, כאמור
לעיל באריכות, היא אפוא כתוספת
ל"נחמו" הראשון, הנחמה להקדוש-
ברוך-הוא כביכול.
(ה) והנה ידוע ששרש כל
הענינים הקיימים בעולם ונפעלים
בעולם הוא בתורה, כמאמר⁵¹
הוזהר שבעת בריאת העולם הקדוש-
ברוך-הוא אסתפל באוריתא
וכרא עלמא, הסתכל בתורה וברא
את העולם (כבנאי המביט בתכניות
הבניה ועל פיהן הוא בונה) ולכן
כיוון ששורש הכול הוא בתורה ישנו
ענין הכפול גם בתורה, שזהו
הכפול שבענין הלוחות,
לוחות ראשונות ולוחות
אחרונות, כפי שמשיך ומבאר את
התוכן והמשמעות של ענין הכפילות
הזו.
והענין בזה, דהנה לוחות
ראשונות נתנו למשה רבנו בסוף
ארבעים הימים הראשונים אחרי מתן
תורה קודם חטא העגל,
ולוחות אחרונות נתנו לאחרי
חטא העגל, אחרי ארבעים הימים
האחרונים שהסתיימו ביום הכיפורים

(46) ראה לקו"ת בלק עד, א. (47) זח"א קכט, ב. וראה תו"א מקץ לט, ד. (48) שם ע' 125.
(49) ילקוט שמעוני ישעי' רמז תמג. (50) ברכות ג, א. (51) זח"ב קסא, סע"א ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בשנה השנית לצאת ישראל ממצרים וְהִינּוּ, שְׁלוּחוֹת אֶחְרוֹנוֹת בָּאוּ
 2 עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיְתָה לְאַחֲרֵי גֹדֶל
 3 הַיְרִידָה דַחְטָא הָעֵגֶל שֶׁהוּא שָׂרָשׁ וּמְקוֹר לְכָל הַחֲטָאִים⁵²
 4 שהיו לאחר מכן, וְלָכֵן גְּדֹלָה מְעַלֵּת לוֹחוֹת אֶחְרוֹנוֹת עַל לוֹחוֹת
 5 ראשונות וּבְעִלּוֹי שְׂבָאִין-

6 עֲרוֹף, כְּפָלִים לְתוֹשִׁיָּהּ⁵³
 7 כמבואר לעיל שהעילוי והכפילות שעל
 8 ידו התשובה היא באין-ערוך לגבי
 9 המצב הקודם.

10 וַיֹּשֶׁב לְהוֹסִיף, שְׁעֵנֵן הַכֶּפֶל
 11 שְׁבִלּוּחוֹת, מִתְבַּטֵּא גַם בְּכָף
 12 שְׁעַל-יְדֵי לוֹחוֹת אֶחְרוֹנוֹת
 13 שהיו נעלות באין-ערוך נוֹסֵף עִלּוֹי
 14 גְדוֹל יוֹתֵר גַּם בְּלוֹחוֹת
 15 ראשונות (עַל-דֶּרֶךְ הָאָמּוֹר
 16 לְעִיל שְׁעַל-יְדֵי עֲבוֹדַת
 17 הַתְּשׁוּבָה שְׁמַצַּד בְּחִינַת חִיָּה-
 18 יְחִידָה הַדְּרוֹגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת שֶׁבִּנְשֵׁמָה
 19 נוֹסֵף גַּם בְּעֲבוֹדָה שְׁמַצַּד
 20 בְּחִינַת נִפְשֵׁי-רוּחַ-נִשְׁמָה),
 21 שְׂדֵהוּ שְׁגַם בְּפָרְשַׁת וְאֶתְחַנֵּן
 22 בה יש חזרה על סיפור המאורעות
 23 שהתרחשו קודם לכן שְׂנֵאֲמָרָה
 24 בפועל שנים רבות לְאַחֲרֵי חֲטָא
 25 הָעֵגֶל, מְסוּפֵר כְּלָלוֹת הָעֵנָן
 26 דְּמִתְּנִיחָה וְנִתְּנִיחָה לוֹחוֹת
 27 הָרֵאשׁוֹנוֹת כְּפִי שְׁהִיָּה קוֹדֵם
 28 הַחֲטָא (כְּבִפְרֹשֶׁת יִתְרוֹ)⁵⁴,
 29 ולכאורה, כיוון שכבר ניתנו הלוחות
 30 האחרונות, השניות, הנעלות באין-
 31 ערוך, לשם מה מספרים שוב על
 32 הלוחות הראשונות, אלא שְׂפָזָה
 33 מְרוֹמְזוֹ הָעִלּוֹי שְׂנוֹסֵף
 34 בְּלוֹחוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת עַל-יְדֵי
 35 לוֹחוֹת אֶחְרוֹנוֹת.

36 (ו) וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה יֵשׁ לוֹמֵר גַּם
 37 בְּנוֹגַע לְבֵית רֵאשׁוֹן וּבֵית שְׁנִי.
 38 דְּהִנֵּה, אֵיתָא בְּמִדְרָשׁ⁵⁵
 39 (בְּטַעַם כְּפָל הַלְשׁוֹן "נִחְמוּ
 40 נִחְמוּ"), לְפִי שְׂכְתוּב לְגַבֵּי
 41 הַחוּרְבָן שְׁתֵּי כְּכִיּוֹת, כָּכָה
 42 תְּכַבֶּה, בְּכִי אַחַד עַל בֵּית רֵאשׁוֹן

43 ובכי שני וְעַל בֵּית שְׁנִי, לְכָף "נִחְמוּ נִחְמוּ עִמִּי" נחמה כפולה
 44 על בכי כפול. וְהִקְשָׁה עַל זֶה בְּדַבְּרוֹר-הַמִּתְחִיל בְּמֵאמְרוֹ שֶׁל הַרְבִּי
 45 הַרְש"ב הַפּוֹתַח בַּפּוֹסֵק "נִחְמוּ" עַת"ו⁵⁶, דְּמֵאֲחַר שְׂאוּמֵר הַפּוֹסֵק
 46 "נִחְמוּ" פַּעַם רֵאשׁוֹנָה עַל בֵּית רֵאשׁוֹן, וְיָדוּעַ שְׂאֹז בֵּימֵי בֵּית רֵאשׁוֹן
 47 הָיָה גִילּוֹי אֹרֵר אֱלוֹקֵי נַעֲלָה

48 בְּיֹתֵר מִבְּבֵית שְׁנִי, לֹא הָוָה-
 49 לֵיהֶ-לְמִימְרוֹ לֹא הָיָה לוֹ (לַפּוֹסֵק)
 50 לוֹמֵר עוֹד "נִחְמוּ" פַּעַם שְׁנִיָּה עַל
 51 בֵּית שְׁנִי, ד'יֵשׁ בְּכָלֵל מֵאֲתִים
 52 מְנָה" כִּי מֵאֲתִים כּוֹלֵלִים בְּחוּכֵם
 53 מֵאֵה, וְגַם בְּעֵינֵינוּ אִם יֵשׁ נַחְמָה עַל
 54 חִסְרוֹן הָאוֹר הַגְּדוֹל, אֵין צוֹרֵךְ בְּנַחְמָה
 55 עַל חִסְרוֹן הָאוֹר הַקָּטָן.

56 וּמִבְּאָר, הַרְבִּי הַרְש"ב בְּמֵאמְרוֹ הַנּוֹכַח
 57 מִשְׁנַת עַת"ו שְׁלֵהֲבִין זֶה יֵשׁ
 58 לְהִקְדִּים תְּחִלָּה מֵאֲמֵר
 59 רְבוּתֵינוּ ז'ל⁵⁷ לֹא הָיוּ יָמִים
 60 טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל בְּחִמְשָׁה
 61 עֶשֶׂר בָּאָב וְכִיּוֹם הַכַּפּוּרִים,
 62 וְהַטַּעַם עַל זֶה שְׁחִמִּישָׁה עֶשֶׂר
 63 בָּאב הוּא יוֹם חִשּׁוֹב וְנַעֲלָה בְּיֹתֵר, כְּמוֹ
 64 יוֹם הַכַּפּוּרִים, אֵיתָא מוֹבָא ב'פְּרִי
 65 עֵץ חַיִּים⁵⁸ שְׂאֹז בְּיוֹם ט"ו
 66 בְּחוֹדֵשׁ הוּא מִלּוֹי הַלְּבָנָה
 67 בְּשִׁלְמוֹת.

68 וְצִרִיף לְהִבִּין, וְהֵלֵא כְּכָל ט"ו
 69 לְחוֹדֵשׁ הוּא מִלּוֹי הַלְּבָנָה,
 70 וְלָמָּה לֹא מְצִינוּ שְׂהִיָּה אֶז
 71 יוֹם טוֹב, לְבַד מִפְּסַח
 72 וְסוּפּוֹת שֶׁהוּא בְּט"ו, אֲבָל
 73 כְּכָל חוֹדֵשׁ אֵינוּ יוֹם טוֹב
 74 בְּט"ו בּוֹ, לְמִוֹת שֶׁבְּכָל חוֹדֵשׁ זֶהוּ
 75 יוֹם מִלּוֹי הַלְּבָנָה, וְלָמָּה דְּוָקָא
 76 בְּחִמְשָׁה עֶשֶׂר בָּאָב אֶז הוּא
 77 יוֹם טוֹב. וּמֵמָּה שְׂאוּמֵר לֹא

78 (ו) וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה יֵשׁ לוֹמֵר גַּם
 79 בְּנוֹגַע לְבֵית רֵאשׁוֹן וּבֵית שְׁנִי.
 80 דְּהִנֵּה, אֵיתָא בְּמִדְרָשׁ⁵⁵
 81 (בְּטַעַם כְּפָל הַלְשׁוֹן "נִחְמוּ
 82 נִחְמוּ"), לְפִי שְׂכְתוּב לְגַבֵּי
 83 הַחוּרְבָן שְׁתֵּי כְּכִיּוֹת, כָּכָה
 84 תְּכַבֶּה, בְּכִי אַחַד עַל בֵּית רֵאשׁוֹן

(52) ראה סנהדרין קב, א. (53) שמו"ר רפמ"ו. (54) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 69. (55) יל"ש ישעי' רמז תמה. (56) סה"מ עת"ו ע' ריח. ע' רכא. (57) משנה סוף מסכת תענית. (58) סוף שער חג השבועות - דרוש לט"ו באב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 היו ימים טובים לישראל בתמשה עשר באב, משמע
 2 שהוא יום טוב עוד יותר מבשאר המועדים, דהינו אפילו
 3 מפסח וסוכות, וצריך להבין זה.
 4 ומבאר⁵⁹, במאמר הנזכר, שהגם שבכל ט"ו לחודש הוא מילוי
 5 הלבנה, מפל-מקום לא היתה
 6 אז בימים שקדמו לט"ו בחודש,
 7 הירידה גדולה ועצומה כל-כף,
 8 וממילא העליה גם-כן אינה
 9 עליה ביותר, מה-שאינ-כן
 10 בט"ו באב, שהירידה
 11 (דתשעה באב) היתה ירידה
 12 גדולה ועצומה ביותר, לכן
 13 העליה היא גם-כן ביותר,
 14 ולכן דוקא בתמשה עשר
 15 באב הוא יום טוב, וגם הוא
 16 יום טוב גדול יותר מבכל
 17 המועדים אפילו מפסח
 18 וסוכות וניש לומר, שהעליה
 19 בתמשה עשר באב היא לאמתו
 20 של דבר למעלה גם מיום
 21 הכפורים, שהרי ידוע
 22 שהסך דסוכות שהוא זכר לעני
 23 הכבוד נמשך מענן הקטורת
 24 היום הכפורים⁶⁰, וכיין
 25 שט"ו באב הוא למעלה
 26 מסוכות, כי המעלה של ט"ו בחודש
 27 שבחודש אב (לאחר היירדה של תשעה
 28 באב) היא גדולה יותר מהמעלה של
 29 ט"ו בתשרי (שלא קדמה לו ירידה
 30 גדולה כל כך) הרי הוא גם
 31 למעלה מיום הכפורים⁶¹
 32 שהקטורת שבו היא מקור הסך,
 33 כאמור לעיל]. ועל-פי-זה
 34 מבאר⁶² גם בנוגע לבית
 35 ראשון ובית שני, שלא היה
 36 מספיק "נחמו" על בית
 37 ראשון, הגם שהיה אז
 38 במדרגה עליונה יותר מבבית
 39 שני, ו"יש בכלל מאתים
 40 מנה", ואם כן לכאורה הנחמה על
 41 בית ראשון כוללת ממילא נחמה גם על
 42 בית שני, מפל-מקום אז
 43 (בחורבן בית ראשון) לא
 44 היתה הירידה כל-כף וכו', כמו
 45 בבית שני, לכן לא היה מספיק
 46 ב"נחמו" על בית ראשון

ביאור בדרך אפשר
 בלבד, ועל זה אמר "נחמו נחמו" שתי פעמים, נחמה אחת
 על בית ראשון ונחמה נוספת על בית שני שהיא למעשה נחמה
 הרבה יותר גדולה, כיוון שהיא באה לאחר ירידה הרבה יותר גדולה.
 אמנם, על-פי-זה אינו מוכן לאידך גיסא, לצד שני, היינו מה
 העניין והתועלת בנחמה על חורבן בית
 ראשון, דכיון שדוקא בחורבן
 בית שני היתה הירידה
 ביותר, ולכן תהיה גם העליה
 ביותר, אם-כן מספיק הענין
 ד"נחמו" על בית שני, ומהו
 הצורך ב"נחמו" גם על בית
 ראשון והרי לכאורה הנחמה על בית
 שני כוללת גם נחמה על בית ראשון?
 אף הבאור בזה, שעל-ידי
 הנחמה על בית שני, נוסף
 עליו גם בבית ראשון, על-
 דרך האמור לעיל (סעיף ה)
 שעל-ידי לוחות אחרונות
 נוסף עליו גם בלוחות
 ראשונות ובגלל המעלה המיוחדת
 שנוספת בבית ראשון יש צורך בנחמה
 מיוחדת על חורבנו ואין הנחמה על
 בית שני מנחמת ממילא על בית
 ראשון.
 ז) וזהו "נחמו נחמו עמי",
 כפי שמביא כ"ק מו"ח
 אדמו"ר במאמר⁴⁸ פירוש
 הרד"ק, שכל אלה הנחמות
 אין כונתם רק נחמה על החורבן שהיה
 אלא עתידות לימות המשיח,
 והכונה הפנימית של הנחמות הללו

ז) וזהו "נחמו נחמו עמי", כפי שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר⁴⁸ פירוש
 הרד"ק, שכל אלה הנחמות עתידות לימות המשיח, וכפי שמסיים

59) שם ס"ע רכט ואילך (הועתק בקיצור ב"היום יום" טו מנחם אב). 60) ראה עטרת ראש
 שער יוהכ"פ כט, א ואילך. לו, סע"א ואילך. אוה"ת סוכות ע' איתשכב ואילך. המשך
 וככה תרל"ז פרק פד. סה"מ תרנ"ז ע' קסב ואילך. 61) לשלימות הענין - ראה גם בשיחה
 שלאחרי המאמר (לקמן ע' 343 ואילך). 62) שם ע' רלא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 היא ייעודי הגאולה וכפי שמשסים במאמר¹³, שהנחמה האמתית
2 תהיה בביאת המשיח בקרוב.
3 והנה, כיון שכל הגילויים של האורות האלוניים דלעתיד בזמן
4 הגאולה השלימה תלוים במעשינו ועבודתנו עכשו⁶³, בזמן
5 הגלות, הרי ההכנה לזה להתגלות
6 הגדולה שתהיה לעתיד לבוא היא
7 על-ידי עבודת התשובה,
8 שזהו גם כמאמר הוהר שמשית
9 אַתָּא לְאַתְבָּא צְדִיקָא
10 בְּתִיבְתָא⁶⁴ בא להשיב צדיקים
11 בתשובה.
12 והענין בזה, דהנה, בביאת
13 המשיח יקום היעוד והפקתי
14 אַבְלָם לְשִׁשׁוֹן⁶⁵, היינו שהאבל
15 עצמו יתהפך לשמחה ולכן גם
16 ההכנה לזה היא על-ידי
17 העבודה דאתהפכא דוקא,
18 הפיכת הרע לטוב והחושך לאור
19 (שהיא עבודה נעלית יותר מ'אתפכא'
20 שהיא רק כפייה והכנעה של הרע)
21 שזוהי מעלת עבודת בעלי-
22 תשובה לגבי עבודת
23 הצדיקים, שהרי עבודת
24 הצדיקים שלא חטאו ולא באו
25 במגע עם עניינים אסורים אינה
26 פועלת ענין של אתהפכא
27 בנוגע לכל הענינים שהם
28 אסורים וקשורים בידי
29 החיצונים, ואי אפשר להעלות
30 ולברר אותם לקדושה על ידי שימוש
31 בהם והתעסקות איתם (כפי שמבררים
32 ומעלים דברים המותרים)
33 שהעבודה בהם אינה אלא
34 בדרך דחיה דוקא, מה-
35 שאין-כן על-ידי התשובה
36 הנה זדונות נעשו לו
37 פְּכִיּוֹת⁶⁶ (ועד לזכיות
38 ממש⁶⁷ לא רק כמו זכיות),
39 כמבאר בתניא⁶⁸, שתשובה
40 בדרגה גבוהה מביאה ל"אתהפכא" של
41 ה"זדונות" ומעלה ומבורת, בדיעבד,
42 גם דברים אסורים, ולכן על-ידי
43 עבודת התשובה שפועלת
44 הפיכת הזדונות לזכיות,
45 נעשה והפקתי אבְלָם לְשִׁשׁוֹן,
46 בחינת 'אתהפכא'.

13, שהנחמה האמתית תהיה בביאת
2 המשיח בקרוב. והנה, כיון שכל הגילויים
3 דלעתיד תלוים במעשינו ועבודתנו עכשו⁶³,
4 הרי ההכנה לזה היא על-ידי עבודת התשובה,
5 שזהו גם שמשית אַתָּא לְאַתְבָּא צְדִיקָא
6 בְּתִיבְתָא⁶⁴. והענין בזה, דהנה, בביאת המשיח
7 יקום היעוד והפקתי אבְלָם לְשִׁשׁוֹן⁶⁵, ולכן גם
8 ההכנה לזה היא על-ידי העבודה דאתהפכא
9 דוקא, שזוהי מעלת עבודת בעלי-תשובה לגבי
10 עבודת הצדיקים, שהרי עבודת הצדיקים אינה
11 פועלת ענין של אתהפכא בנוגע לכל הענינים
12 שהם אסורים וקשורים בידי החיצונים,
13 שהעבודה בהם אינה אלא בדרך דחיה דוקא,
14 מה-שאין-כן על-ידי התשובה הנה זדונות נעשו
15 לו פְּכִיּוֹת⁶⁶ (ועד לזכיות ממש⁶⁷), כמבאר
16 בתניא⁶⁸, ולכן על-ידי עבודת התשובה שפועלת
17 הפיכת הזדונות לזכיות, נעשה והפקתי אבְלָם
18 לְשִׁשׁוֹן. וזהו גם ענינו של חמשה עשר באב⁶⁹,
19 שבו מודגשת הפיכת הירידה למטה ביותר
20 שדוקא על-ידי-זה תהיה העליה למעלה ביותר,
21 כנ"ל מהמבאר בדבור-המתחיל "נחמו" עת"ר.
22 וְלִהְיֵיר שְׂבַמְאָמֵר זֶה יֵשׁ חֲדוּשׁ לְגַבֵּי שְׂאָר הַמְּקוֹמוֹת שְׁבָהֶם נִתְבָּאֵר שְׁכָל
23 יְרִידָה הִיא לְצוּרָף עֲלֵיהָ, וְכָכָל שְׁהִירִידָה הִיא לְמִטָּה יוֹתֵר, אַזִּי גַם
24 הָעֲלִיָּה הִיא לְמַעְלָה יוֹתֵר. דִּהְנֵה, עֲנֵנָן זֶה שְׂמַצֵּד גּוֹדֵל הִירִידָה לְמִטָּה
25 צְרִיכָה לְהִיּוֹת גַם הָעֲלִיָּה לְמַעְלָה בְּיוֹתֵר, יְכוּל לְהִיּוֹת גַם בְּאוֹפֵן שֶׁל סֵדֵר
26 וְהִדְרָגָה. וְלְכַאוּרָה מִשְׁמַע פֶּן ב'פְּסִיקְתָּא'⁷⁰, שְׂלֵאֲחֲרֵי שְׁהַקְבָּהּ אֹמֵר
27 לְנִבְיָאִים: אַתָּם נְבִיאֵי נַחְמוּ אֶת עַמִּי, חוֹזְרִים הַנְּבִיאִים וְאוֹמְרִים לְפָנָי הַקְבָּהּ
28 שְׂכַנְסַת יִשְׂרָאֵל אֵינָה מְקַבֶּלֶת מִמֶּנּוּ תַנְחוּמִין, שְׂנֵאֲמַר⁷¹ עֲנִיָּה
29 נַחְמָה, וְאֵז חוֹזֵר הַקְבָּהּ וְאוֹמֵר אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֵמְכֶם⁷², כְּמַבְאֵר⁷⁰ בְּטַעַם

63 ראה תניא רפ"ו. 64 ראה לקו"ת שמע"צ צב, ב. שה"ש נ, סע"ב. וראה זח"ג קנג, ב. 65 ירמ' לא, יב. 66 יומא פו, ב. 67 ראה לקו"ש ח"ז ע' 184 ואילך. חכ"ז ע' 110 ואילך. 68 פ"ז. 69 ולהעיר, שבקביעות שנה זו שט"ו באב חל בערב שבת, הרי זה שייך גם לשבת נחמו, שבו נעשית העלי' והשלימות דט"ו באב. 70 הובא באבודרהם בסדר הפרשיות וההפטרות (ע' ג). 71 ישע"י נד, יא. 72 שם נא, יב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 עֲנִין הַתְּשׁוּבָה הוּא לְמַעַלָּה מִהַגְבֻּלוֹת, וְהוּא עֲנִין שְׁלֵא בֵּא עַל פִּי
 2 סֵדֵר הַדְּרָגָתִי שְׁלֹכֵן עַל-יְדֵי הַרְהוּר תְּשׁוּבָה בְּלִבּוֹ נַעֲשֶׂה מִיָּד
 3 צְדִיק⁷⁴, וְעַד לְצְדִיק גָּמוּר⁷⁵ וְהָרִי זֶה שִׁינוּי וְהַפֶּךְ קִיצוּנֵי לִגְבֵי
 4 מַעֲמָדוֹ וּמִצְבּוֹ הַקּוֹדֵם (כְּגֵרֶסֶת רַבְּנֵי הַזֶּקֶן בַּתְּנַיִא⁷⁶), וְלֹכֵן הַמְקַדֵּשׁ
 5 אִשָּׁה "עַל מִנַּת שֹׁאֵנִי צְדִיק גָּמוּר", אָף
 6 שִׁדּוּעַ לִנּוֹ שֹׁאֵנִי בִּדְרָגָה זוֹ, יֵשׁ
 7 לְקִירוּשֵׁין תּוֹקֵף כִּי אוֹלֵי הַרְהוּר בַּתְּשׁוּבָה
 8 וְהַפֶּךְ לְצְדִיק "שְׁזָהוּ צְדִיק" הַתּוֹאֵר
 9 הַיּוֹתֵר נַעֲלָה. וְכָאֲמוֹר שְׁעַל-
 10 יְדֵי הַתְּשׁוּבָה שְׁהִיא מִהַפֶּךְ קִיצוּנֵי
 11 בְּמִצְבּוֹ שֶׁל הָאֵדָם נַעֲשֶׂה קִיּוּם
 12 הַיַּעֲוֵד וְהַפְּכָתִי אָבְלָם
 13 לְשִׁשׁוֹן, וְיִהְיֶכּוּ יָמִים אֱלוֹ
 14 לְשִׁשׁוֹן וְלִשְׁמַתָּה וְלִמּוֹעֲדִים
 15 טוֹבִים⁷⁷, וְכִדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ
 16 בְּמִדְרָשׁ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁷⁸
 17 שְׁיָמִים אֱלוֹ (שְׁעַלְיָהֶם נֶאֱמָר
 18 וְהַפְּכָתִי אָבְלָם לְשִׁשׁוֹן)
 19 יִהְיֶכּוּ לְהֵיּוֹת מוֹעֲדִים הַיּוֹתֵר
 20 גְּדוֹלִים, יוֹתֵר מִכֹּל שֶׁאֵר הַמוֹעֲדִים,
 21 וְאִזּוּ בְּקִיּוּם הַיַּעֲוֵד "וְהַפְּכָתִי אֲבָלָם
 22 לְשִׁשׁוֹן" תִּהְיֶה הַנְּחֻמָּה
 23 הָאֲמִתִּית וְהַנְּחֻמָּה הַפְּנִימִית
 24 וְהַנְּחֻמָּה הַכְּלָלִית, בְּכִיָּאת
 25 מְשִׁיחַ צְדִיקֵנוּ בְּקִרְוֵב מִמֶּשׁ.
 26 הַיּוֹתֵר נַעֲלָה.
 27 וְכָאֲמוֹר שְׁעַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה נַעֲשֶׂה קִיּוּם הַיַּעֲוֵד וְהַפְּכָתִי אָבְלָם לְשִׁשׁוֹן, וְיִהְיֶכּוּ
 28 יָמִים אֱלוֹ לְשִׁשׁוֹן וְלִשְׁמַתָּה וְלִמּוֹעֲדִים טוֹבִים⁷⁷, וְכִדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבּוֹתֵינוּ
 29 ז"ל⁷⁸ שְׁיָמִים אֱלוֹ (שְׁעַלְיָהֶם נֶאֱמָר וְהַפְּכָתִי אָבְלָם לְשִׁשׁוֹן) יִהְיֶכּוּ לְהֵיּוֹת
 30 מוֹעֲדִים הַיּוֹתֵר גְּדוֹלִים, וְאִזּוּ תִּהְיֶה הַנְּחֻמָּה הָאֲמִתִּית וְהַנְּחֻמָּה הַפְּנִימִית וְהַנְּחֻמָּה
 31 הַכְּלָלִית, בְּכִיָּאת מְשִׁיחַ צְדִיקֵנוּ בְּקִרְוֵב מִמֶּשׁ.

1 בְּטַעַם סֵדֵר הַהַפְּטָרוֹת ד'שְׁבַע דְּנַחְמָתָא' שְׁבַע הַפְּטָרוֹת שֶׁל דְּבָרֵי
 2 נַחְמָה וְהַבְּטָחוֹת עַל הַגְּאוּלָּה מ'שִׁבַּת נַחְמוּ וְאֵלֶיךָ (שְׁבָאוֹת לְאַחֲרֵי
 3 'תְּלַתָּא דְּפוֹרְעֵנוֹתָא' שֶׁלשׁ (הַפְּטָרוֹת) שֶׁל פּוֹרְעֵנוֹת הַנְּאֻמָּרוֹת שִׁבְעַתּוֹת
 4 שֶׁל יְמֵי 'בֵּין הַמְצָרִים'), וְעַד שְׁבָאִים לְאַחַר סִיּוּם 'שְׁבַעא דְּנַחְמָתָא'
 5 לְהַפְּטָרָה ד'שְׁבַע יִשְׂרָאֵל"
 6 שְׁשִׁיכָת לְתְּשׁוּבָה דִּיּוֹם
 7 הַכְּפוּרִים וְכֹל זֶה הוּא עֲלֵייהָ נַחְמָה
 8 בְּסֵדֵר וְהַדְּרָגָה. אָמְנָם, עַל-פִּי
 9 הַמְבַּאֵר בְּמִאֲמָר זֶה שְׁמַעְלַת
 10 ט"ו פָּאָב הִיא מִצַּד גּוֹדֵל
 11 הַיְרִידָה דְּתַשְׁעָה פָּאָב, שְׁהִיא
 12 יְרִידָה גְּדוּלָּה מְאֹד, מוֹכֵן שְׁהַעֲלִיָּה
 13 הִיא בְּאוֹפֵן שְׁבָאִין-עֲרוּף, בְּלִי
 14 סֵדֵר וְהַדְּרָגָה, שְׁלֵאֲחֵרֵי גּוֹדֵל
 15 הַיְרִידָה דְּתַשְׁעָה פָּאָב בְּאִים
 16 מִיָּד בְּלִי צוּרָךְ בְּעִלְיוֹת מְדֻרָּגָה לְדֻרָּגָה
 17 בְּמִשְׁךְ שְׁבַע שְׁבֻעוֹת לְהַעֲלִיּוֹ
 18 דְּט"ו פָּאָב, שְׁהוּא 'יוֹם טוֹב'
 19 גְּדוֹל יוֹתֵר אֲפִילוֹ מִפְּסַח
 20 וְסוּכּוֹת.
 21 וְכֹל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת
 22 הַתְּשׁוּבָה, כְּמִבּוֹאֵר לַעֲלֵל בְּאֵרִיכּוֹת,
 23 וְכַפְּסֵק-דִּין בְּרַמְבַּ"ם⁷³ אֵין
 24 יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֱלָא
 25 בְּתְּשׁוּבָה, וְיִכְבֵּר הַבְּטִיחָה
 26 תּוֹרָה שְׁפוֹף יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת
 27 תְּשׁוּבָה בְּסוֹף גְּלוּתָן וּמִיָּד הֵן
 28 נִגְאָלִין, מִיָּד דִּיקָא, הַדִּיק "מִיָּד"
 29 מְדַגִּישׁ וּמְלַמֵּד שֶׁהַכּוֹנֵה לְגִאוּלָּה
 30 מִיִּדֵית לֹא מְנִיעוֹת וְעִיבוּבִים
 31 וְהַגְּבֻלוֹת דְּסֵדֵר הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת,
 32 הַסֵּדֵר הַרְגִיל שֶׁל יְרִידוֹת הַמְשַׁכֵּת הָאוּר
 33 הָאוֹלֹקִי מִלְּמַעַל לְמַטָּה שְׁהוּא בְּצוּרָה
 34 מְסוּדֶרֶת וְהַדְּרָגָתִי כְּשֶׁם שְׁכַלְלוֹת

(73) ה'ל' תשובה פ"ז ה"ה. (74) קידושין מט, ב. (75) ראה אור זרוע סק"ב. (76) פ"א. וראה גם לקו"ת דברים א, ב. (77) ע"פ זכרי' ח, יט. רמב"ם סוף ה'ל' תעניות. (78) ראה פס"ר פ' על נהרות בבל בסופה. לקו"ש חכ"ד ע' 11. וש"נ.

המשך ביאור למסכת נדרים ליום רביעי עמ' ב

11 שְׁנֵדָרָה שְׁלֵא תַכְחוּל אוֹ שְׁלֵא תַתְקַשֵּׁט.
 12 וְנֵעֲרָה הַמְאֻרֶסֶת (מְקוֹדֶשֶׁת) לְאִישׁ, וְעֵדִיין לֹא יִשְׁאָה לוֹ עַל יְדֵי
 13 כְּנִיסָתָה עִמּוֹ לְחוּפָה, לֹא יִצָּאָה לְגַמְרֵי מְרֻשׁוֹת אֲבִיהָ, אֲךָ מֵאִדְרָךְ
 14 כְּבֵר אֵינָנָה לְגַמְרֵי בְרֻשׁוֹת, אֲלֵא כְּבֵר נִכְנָסָה בְּמִקְצַת גַּם לְרֻשׁוֹת
 15 הָאוּרוֹס. הַמְשַׁנָּה שֶׁלְּפָנֵינוּ דְּנָה בְּנֵעֲרָה זוֹ, וּמְבֹאֶרֶת מִי מִיפָּר אֶת
 16 נְדָרֶיהָ.
 17 מְשַׁנָּה
 18 נַעֲרָה הַמְאֻרְפָּקָה שֶׁאִסְרָה עַל עֲצֻמָּה בְּנֵדָר, אֲבִיָּהּ וּבְעַלְתָּהּ מְפִירִין יָחַד
 19 אֶת נְדָרֶיהָ.

1 מְנַדֵּר זֶה. אֲבָל אִם שָׁמַע שְׁנֵדָרָה, וְשָׁתַק מִשְׁךְ כֹּל אוֹתוֹ הַיּוֹם וְלֹא
 2 הִפָּר, שׁוּב אֵינּוּ יֹכּוּל לְהַפֵּר לְמַחֲרָת.
 3 ג. כְּשֶׁם שְׁהָאֵב אוֹ הַבְּעַל מִיפָּר אֶת הַנֵּדֵר, כֵּן בִּידוֹ לְהַקִּימוֹ. וְהַקְּמַת
 4 הַנֵּדֵר נַעֲשִׂית עַל יְדֵי שְׁאוּמֵר לֹה בִּיּוֹם שְׁמִיעֵתוֹ אֶת הַנֵּדֵר, 'קִיּוּם
 5 לָךְ'. וְלֹאֲחֵרֵי שֶׁהַנֵּדֵר מוֹקֵם, שׁוּב אֵינּוּ יֹכּוּל לְהַפֵּר אֲפִילוֹ בְּאוֹתוֹ
 6 הַיּוֹם.
 7 ד. הַבְּעַל מִיפָּר רַק אֶת הַנֵּדָרִים שְׁנֵדָרָה אֲשֶׁתוֹ בְּהִיּוֹתָה בְּרֻשׁוֹתוֹ,
 8 אֲבָל אֵינּוּ מִיפָּר אֶת נְדָרֶיהָ הַקּוֹדֶמִים שְׁנֵדָרָה קוֹדֵם שְׁנִישְׂאָה לוֹ.
 9 ה. אֵין הַבְּעַל מִיפָּר אֲלֵא נֵדָרִים שִׁישׁ בְּהֵם עֵינֵי נַפְשׁ, כְּגוֹן שְׁנֵדָרָה
 10 שְׁלֵא תֹאכַל בְּשׂוֹר וְלֹא תִשְׁתֶּה יַיִן, אוֹ דְּבָרִים שְׁבִינּוֹ לְבִינָה, כְּגוֹן

בס"ד. שיחת שבת פרשת ואתחנן, שבת נחמו, ט"ז מנחם-אב, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

1 א. מאמר דיבור-המתחיל נחמו נחמו עמי.

* * *

2 ב. בענין המדובר במאמר¹ אודות המעלה של חמשה עשר באב על יום הכיפורים - יש עוד הסבר²:
 3 ידוע מה שכתוב ב'תקוני זהר'³ בפירוש "יום הכיפורים" שהוא "כְּפֹרִים", כמו חג הפורים. והיינו,
 4 שיש השוואה ודמיון בין יום הכיפורים לחג הפורים, אלא שחג הפורים הוא נעלה יותר, ועד שיום
 5 הכיפורים הוא רק "כְּפֹרִים", בכ"ף הדמיון.

6 ההשוואה והדמיון בין יום הכיפורים לחג הפורים היא: (א) בענין הגורל: ביום הכיפורים - "ונתן
 7 אהרן על שני השעירים גורלות"⁴, "טרף בקלפי"⁵, ובחג הפורים - "הפיל פול הוא הגורל"⁶. (ב) בענין
 8 התשובה - כפי שמאריך רבינו הזקן⁷ בהלכות יום הכיפורים (על יסוד דברי הרמב"ם⁸) בענין מצות
 9 התשובה ביום הכיפורים, וכן בנוגע לחג הפורים, כמבואר ב'תורה אור'⁹ שנס פורים בא על-ידי התשובה.

10 אבל אף-על-פי-כן יש מעלה בפורים לגבי יום הכיפורים, ועד שיום הכיפורים הוא רק "כְּפֹרִים",
 11 בכ"ף הדמיון - כי התשובה דיום הכיפורים קשורה עם חמשה עינויים, העדר האכילה והשתיה וכו',
 12 ודוקא על-ידי העינוי וההבדלה מהענינים הגשמיים באים לענין התשובה; ואילו בחג הפורים, "חייב
 13 איניש לבסומי כו"¹⁰ (ולא רק שמותר באכילה ושתיה), ודוקא המעמד ומצב ד"לבסומי" בענינים
 14 הגשמיים מביא לענין התשובה¹¹.

15 ועל-פי-זה יש לבאר גם בנוגע לחמשה עשר באב ויום הכיפורים, שיש השוואה ודמיון ביניהם, כמוכח
 16 מדברי הגמרא¹² "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים" - שחמשה עשר באב
 17 הוא נעלה יותר מיום הכיפורים, כי: יום הכיפורים - לא זו בלבד שאינו מהימים שבהם אין אומרים
 18 תחנון, אלא אדרבה, אמירת תחנון ווידוי הוא ענין עיקרי ביום הכיפורים יותר מבשאר הימים, ודוקא
 19 על-ידי-זה נעשה העילוי דיום הכיפורים; ואילו חמשה עשר באב הוא יום שאין אומרים בו תחנון
 20 ווידוי¹³, ודוקא על-ידי-זה באים להעילוי דחמשה עשר באב. ונמצא, שמעלת חמשה עשר באב לגבי יום
 21 הכיפורים היא על-דרך מעלת חג הפורים לגבי יום הכיפורים.

22 ג. גודל העילוי דחמשה עשר באב יכולים ללמוד מענין נוסף:

23 ידוע¹⁴ החילוק בין ניסוך היין, שנתפרש בתורה שבכתב, לניסוך המים שלמדים בתורה שבעל-פה

(3) תכ"א (נד, ב). וראה תורת מנחם סה"מ אדר ע' טו ובהערה 9 שם.

(4) אחרי טז, ח.

(5) יומא רפ"ד.

(6) אסתר ג, ז.

(7) שו"ע או"ח רסתר"ז.

(8) הל' תשובה פ"ב ה"ז.

(9) מג"א צה, סע"ד. וראה שם קכא, א.

(10) מגילה ז, ב.

(11) ראה תו"א שם.

(12) תענית כו, ב (במשנה).

(13) שו"ע או"ח סקל"א ס"ו. אדה"ז בסידורו קודם "ובא לציון". השלמה לשו"ע אדה"ז שם.

(14) ראה לקו"ת דרושי סוכות עט, ד ואילך. ובכ"מ.

(1) פ"ו (תורת מנחם חנ"ג ס"ע 340 ואילך).

(2) ובהקדמה:

אף שדווקא בנוגע ל"גזירה שוה" ישנו כלל (פסחים סו, סע"א ובפרש"י. וש"נ) "אין אדם דן.. מעצמו", אא"כ למדה מרבו (שנתקבלה ובאה מסיני), משא"כ "קל וחומר" וכיו"ב יכולים לומר גם ללא קבלה מרבו - הרי עדיין אינו מובן: מהו הצורך לחפש ולחדש ענינים נוספים ("אייגענע קל-וחומר") שאינם בקבלה?

אך האמת היא, שה"חידוש" (שלמדים מהק"ו ושאר לימודים) שהענינים שב"מלמד" ישנם גם ב"נלמד" אינו חידוש של הלומד ("אֵ אֵייגענער חידוש"), אלא רק פירוש וביאור הענינים שישנם כבר מקדמת דנא, שהרי ב"מלמד" ישנו ענין זה מכבר, וכיון שה"מלמד" וה"נלמד" דומים זל"ז בכמה פרטים, ועד שלפעמים הדמיון הוא בכל הפרטים, הרי לימוד זה אינו ענין של חידוש, אלא דבר הפשוט.

1 (אבל לא נתפרש בתורה שבכתב, ועד שלפי מסקנת הגמרא¹⁵ אי-אפשר ללמוד זאת מתורה שבכתב, אלא
 2 זוהי הלכה למשה מסיני) – ו"הקפות", שלא נזכר אפילו בתורה שבעל-פה, והוא רק מנהג;
 3 ואף-על-פי-כן, השמחה בניסוך המים היא גדולה יותר מהשמחה בניסוך היין, דאף ש"אין שמחה אלא
 4 ביין"¹⁶, ועל יין נאמר¹⁷ "המשמח אלקים ואנשים", מכל-מקום אין זה מגיע לשמחה דניסוך המים,
 5 כמאמר רבותינו ז"ל¹⁸ "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", ואילו השמחה
 6 ד"הקפות" היא גדולה יותר משמחת בית השואבה, שרק "גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות וכו' הם
 7 שהיו מרקדין כו', אבל כל העם.. באין לראות ולשמוע"¹⁹. ואילו ב"הקפות", כל ישראל, מהגדול
 8 שבגדולים עד לקטן שבקטנים, שמחים ורוקדים.

9 ולכאורה אינו מובן: איך יתכן שבניסוך המים שנוכר רק בתורה שבעל-פה תהיה שמחה גדולה יותר
 10 מאשר בניסוך היין שנתפרש בתורה שבכתב; וכמו-כן איך יתכן שבמנהג ד"הקפות" תהיה שמחה גדולה
 11 יותר מאשר בניסוך היין וניסוך המים שבתורה שבכתב ובתורה שבעל-פה!?

12 וידוע הביאור בזה²⁰ – ש"היא הנותנת" – שמצד גודל העילוי דניסוך המים (לגבי ניסוך היין) אינו
 13 יכול להיות נמשך בתורה שבכתב; ומצד גודל העילוי ד"הקפות" אינו יכול להיות נמשך אפילו בתורה
 14 שבעל-פה, אלא רק במנהג ישראל.

15 ועל-פי-זה מובן גם בנוגע ליום הכיפורים, חג הפורים וחמשה עשר באב: יום הכיפורים – נתפרש
 16 בתורה שבכתב. חג הפורים – דברי קבלה, תורה שבעל-פה. ואילו חמשה עשר באב הוא רק מנהג, כמו
 17 "הקפות" (דאף שהובא ברמ"א²¹, אין זה אלא מנהג).

18 ד. על-פי הנ"ל יובן מה שכתוב במאמר²² "ההפרש.. בין ט' באב לשמחת תורה":
 19 לכאורה, הרי זה לשון מוזר?! – הן אמת שמצד גודל הירידה דתשעה באב מובן גודל העליה, אבל
 20 מהו הקשר ל"שמחת תורה" דוקא!?

21 אך הענין הוא – שמצד גודל הירידה דתשעה באב נעשה גודל העילוי דחמשה עשר באב באופן נעלה
 22 יותר מיום חמשה עשר שבכל חודש, ש"קיימא סיהרא באשלמותא"²³, כולל גם חמשה עשר בתשרי, חג
 23 הסוכות, כמו שנתבאר במאמר¹. וכיון שחמשה עשר באב דומה ל"שמחת תורה" (כנ"ל בנוגע לענין
 24 ה"הקפות"), הרי מובן, שגם תשעה באב – שממנו באים לעילוי דחמשה עשר באב – דומה ל"שמחת
 25 תורה", אלא שבתשעה באב הרי זה בקו הירידה וההעלם, ובחמשה עשר באב הרי זה בקו העליה והגילוי.
 26 וכשם שהדברים אמורים בנוגע לחמשה עשר באב, כן הוא בנוגע ל"שבת נחמו", שהרי ביום השבת
 27 עולים כל ימי השבוע, ומובן, שהעליה שביום השבת-קודש הזה שבאה לאחרי גודל הירידה שבתשעה
 28 באב היא עליה גדולה ביותר²⁴.

29 כ"ק אדמו"ר שליט"א סיים בהענין שיהפכו ימים אלו ל"ששון ולשמחה ולמועדים טובים"²⁵.

* * *

30 ה. דובר לעיל במאמר¹ אודות הענין ד"נחמו נחמו"²⁶ ב' פעמים, שזהו כנגד בית ראשון ובית שני²⁷.

(22) ד"ה נחמו תרכ"ו (י"ל בקונטרס בפ"ע) ע' 7 (נדפס לאח"ז
 בסה"מ תרכ"ו ע' 7).
 (23) זח"א קנ, רע"א. ועוד.
 (24) חסר קצת (המו"ל).
 (25) זכר' ח, יט. וראה רמב"ם הל' תעניות בסופן.
 (26) ישעי' מ, א.
 (27) יל"ש עה"פ (רמז תמה).

(15) שם ב, סע"ב ואילך. וש"נ.
 (16) פסחים קט, א.
 (17) ס' שופטים ט, יג. וראה ברכות לה, א. וש"נ.
 (18) סוכה נא, א-ב.
 (19) רמב"ם הל' לולב פ"ח הי"ד.
 (20) לקו"ת שם פ, ג. ובכ"מ.
 (21) או"ח סתר"ט.

- 1 והיינו²⁸, שגם לאחרי שישנה כבר הנחמה על בית ראשון, צריכה להיות גם הנחמה על בית שני, שיש
2 בו הוספה לגבי בית ראשון.
- 3 וכן הוא בנוגע ללוחות ראשונות ולוחות שניות - שבלוחות שניות יש הוספה לגבי לוחות ראשונות
4 (כנ"ל במאמר²⁹). ועל-פי-זה נמצא, שבפנימיות הענינים, שבירת לוחות ראשונות אינו ענין של שבירה,
5 שהרי אדרבה: על-ידי-זה ניתוסף עליו לגבי לוחות ראשונות, כנ"ל.
- 6 וענין זה מודגש בעשרת הדברות כפי שהם בפרשת ואתחנן - שאף שפרשה זו נאמרה לאחרי חטא
7 העגל ושבירת הלוחות, מסופר בה אודות עשרת הדברות שנאמרו קודם החטא. והיינו, שגם לאחרי החטא
8 - נמשך ענינם של עשרת הדברות שלפני החטא.
- 9 וזהו גם הכלל שהתורה היא נצחית ולא תהא מוחלפת חס-ושלום³⁰, כי הלוחות השניות אינם ענין
10 אחר (חילוף חס-ושלום), אלא זהו המשך אחד, כנ"ל.
- 11 ו. והנה, כללות הענין דנצחיות התורה קשור גם עם הענין ד"ושננתם לבניך"³¹, "אלו התלמידים"³²,
12 כי כאשר יהודי לומד תורה ומלמדה גם לאחרים (לכל אלו שהם בגדר להיות תלמידיו), הנה על-ידי-זה
13 נשאר התורה נצחית (שלא תשתכח חס-ושלום).
- 14 וכיון שקיום הציווי "ושננתם לבניך, אלו התלמידים" הוא באופן שלאחרי שלמד ענין מסויים עם
15 התלמידים, אינו צריך לחזור וללמד, כיון שכבר יודעים זאת - הרי זה ה"כלי" לקיום היעוד³³ ש"לא
16 ילמדו עוד איש את רעהו גו' כי כולם ידעו אותי".
- 17 ז. התחלת לימוד כל ענין הוא בדרך הפשט. ולכן, לכל-לראש יש לבאר את הפסוק "ושננתם לבניך"
18 על-פי פירוש רש"י, שהוא בדרך הפשט, כפי שרש"י בעצמו כותב כמה פעמים³⁴: "אני לא באתי אלא
19 לפשוטו".
- 20 וכאשר מתייגעים לדייק ולעיין בלשונו של רש"י, רואים שעל-ידי פירוש רש"י נופלות כמה וכמה
21 קושיות שרש"י מבהירם בדרך ממילא על-ידי דיוק לשונו.
- 22 וזהו החילוק בין דרכו של רש"י לדרכם של 'תוספות' - שפירוש ה'תוספות' הוא בדרך של "ואם
23 תאמר" "ויש לומר", ואילו פירוש רש"י מבהיר ושולל את הקושיות מלכתחילה, בפשטות³⁵.
- 24 אלא שמצד זה גופא שרש"י כתב פירושו בסגנון כזה, ללא קושיות ותירוצים, יש נתינת מקום לטעות
25 שאין מה להתייגע בזה, אלא יכולים להבין פירוש רש"י על-ידי הבטה בעלמא. אבל האמת היא, שיש
26 צורך בריבוי יגיעה להבין פירוש רש"י, בהתאם לכלל בכל חלקי התורה: "יגעתי ומצאתי"³⁶, שזהו כלל
27 לכל אחד מישראל, אפילו "בן עשר למשנה", ואפילו "בן חמש למקרא"³⁷, שחייבים להתייגע בתורה
28 (ללמוד מתוך קבלת עול, היפך טבעו), ודוקא כאשר "יגעתי", אזי "ומצאת", שרואים שעל-ידי פירוש
29 רש"י נופלות בדרך ממילא כמה וכמה קושיות.
- 30 ח. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק³¹ "ושננתם לבניך, אלו התלמידים, מצינו בכל מקום שהתלמידים
31 קרויים בנים, שנאמר³⁸ בנים אתם לה' אלקיכם, ואומר³⁹ בני הנביאים אשר בבית אל, וכן בחזקיהו שלמד
32 תורה לכל ישראל קראם בנים, שנאמר⁴⁰ בני עתה אל תשלו. וכשם שהתלמידים קרויים בנים, שנאמר

(28) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 16 ואילך (גם משיחה זו).

(29) פ"ה (תורת מנחם חנ"ג ע' 339 ואילך).

(30) עיקר הט' מ"ג העיקרים. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פ"א סה"ג. פיה"מ סנהדרין פ' חלק יסוד התשיעי.

(31) פרשתנו ו, ז.

(32) ספרי ופירש"י עה"פ.

(33) ירמי' לא, לג.

(34) בראשית ג, ח. ועוד.

(35) ראה גם תורת מנחם חנ"ג ס"ע 93.

(36) מגילה ו, ריש ע"ב.

(37) אבות ספ"ה.

(38) פ' ראה יד, א.

(39) מלכים-ב ב, ג.

(40) דברי הימים-ב כט, יא.

1 בנים אתם לה' אלקיכם, כך הרב קרוי אב, שנאמר⁴¹ אבי אבי רכב ישראל וגו'*,
 2 - שהכרחו של רש"י ש"ושנתם לבניך" "אלו התלמידים"⁴³, ולא "בניך" כפשוטו⁴⁴ הוא (לא רק
 3 מ"סדר המשנה⁴⁵, שבני אהרן והזקנים למדו עם כל בני ישראל עד שהיה "ביד הכל ארבעה"⁴⁶, אלא)
 4 ממה שכתוב⁴⁷ "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל"⁴⁸, "מלמדי תינוקות.. משמעון"⁴⁹, וכן מזה ש"אפרים
 5 היה רגיל לפני יעקב בתלמודו"⁵⁰, ו"בני מכיר בן מנשה יולדו על ברכי יוסף", ש"גדלן בין ברכיו"⁵¹.
 6 ומה שנאמר "לבניך", ולא "לתלמידך" - כי "מצינו בכל מקום שהתלמידים קרויים בנים", ולכן מביא
 7 ראייה מג' פסוקים (ונתבאר בארוכה הטעם שמביא ג' פסוקים אלו דוקא, והצורך בכולם, ולא פסוקים
 8 אחרים).
 9 וטעם החיוב ללמוד עם התלמידים באופן ד"ושנתם", "לשון חידוד כו"⁵² - כי "הרב קרוי אב",
 10 ותואר זה אינו ענין של כבוד בלבד, אלא מטיל התחייבות של אב, כמו התחייבות התלמידים לרבם
 11 ("כשם שהתלמידים קרויים בנים, כך כו"). ומביא ראייה ממה שכתוב "אבי אבי רכב ישראל וגו'", שקאי
 12 על ה'נתינת כח' לבני ישראל לנצח במלחמה, ומזה מובן שהרב צריך ליתן כח לתלמידים לנצח במלחמתה
 13 של תורה, "שיהיו מחודדין כו". ומוסיף "וגו'", שרומז ל"ופרשיו"⁵³, כי לפעמים צריך הרב להיות גם
 14 "פרש" שמנהיג את ה"רכב", להורות לתלמיד את הגישה והדרך הנכונה להשתמש בכללי הלימוד כו' -
 15 הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁵⁴ ב'לקוטי שיחות' חלק ט עמוד 33 ואילך.

* * *

(* הטעם שבנוגע ל"אב" לא הזכיר רש"י שהקב"ה קרוי אב (כמו שכתוב⁴² "הוא אביך") - כי הכוונה בזה
 להוכיח שהרב צריך להטריח עצמו וכו' ("ושנתם"), ופשוט שראיה מוכחת היא מרב בשר-ודם, ולא
 מהשם-יתברך.

(**) ולכן בפירושו על הפסוק "שאל אביך"⁵³ לא מוסיף רש"י ("אבי אבי רכב ישראל) וגו'" - כי "ופרשיו"
 (פעולה) אינו נוגע ל"שאל אביך".

ממך הדבר גו', שלכן מינה משה "שרי אלפים גו' ושרי עשרות"
 (שם, כא) - כיון שזהו רק בנוגע לדיני תורה, אבל בנוגע ללימוד
 התורה, לא הי' קשה למשה לבדו ללמוד עם כל בניו*.
 47 ויחי מט, ז ובפירש"י.
 48 אבל אין להוכיח זאת ממ"ש ביששכר "ויהי למס עובר",
 "לפסוק להם הוראות של תורה כו" * (שם, טו ובפירש"י) - כיון
 שתפקידם רק לפסוק הלכות, ולא ללמד תורה.
 49 לשלימות הענין - ראה שיחת ש"פ ראה ס"א ואילך
 (תורת מנחם חנ"ג ע' 434 ואילך).
 50 פירש"י שם מח, א.
 51 שם נ, כג ובפירש"י. נתבאר בתורת מנחם חמ"ב ע' 99.
 וש"נ.
 52 פירש"י עה"פ.
 53 האזינו שם, ז.
 54 בשילוב שיחות ש"פ עקב וש"פ ראה שנה זו.

41 מלכים-ב שם, יב.
 42 האזינו לב, ו.
 43 אין לומר שהכרחו של רש"י שאין הכוונה ל"בניך"
 כפשוטו היא מזה שלא נאמר "לבניך ולבני בניך" - שהרי כבר
 פירש רש"י ש"בני בנים הרי הם כבנים" (וירא כ, יב).
 44 אלא ש"מצוה להקדים בניו וכל יוצאי ירכו לתלמידים
 אחרים" (הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ח. וש"נ), בגלל שבנוגע
 אליהם ישנו ציווי מיוחד "והודעתם לבניך ולבני בניך" (פרשתנו
 ד, ט). וע"ד הפשט, שהפסוק "והודעתם גו" מדבר בענין הקולות
 והלפידים דמ"ת, ולא בענין תלמוד תורה - יש ללמוד זאת
 מהכתוב "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם" (עקב יא, יט),
 שקאי על בנים כפשוטו (וראה שיחת ש"פ עקב ס"ג (תורת מנחם
 חנ"ג ע' 417). וש"נ).
 45 עירובין נד, ב. הובא בפירש"י עה"ת ס"פ תשא (לד, לב).
 46 וגם לא ממש"נ (יתרו יח, יח) "נבול תבול גו' כי כבר

(* כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבודשזוק: כשמדובר אודות לימוד התורה - יכול הרב ללמד תורה מבלי שהתלמיד יפריע לו; אם התלמיד
 רוצה, יכול לישן... והם נשארים ידידים טובים... משא"כ בנוגע לדין-תורה (ראה גם תורת מנחם ח"ג ע' 348 בשוה"ג. וש"נ). הנה גם בשביל
 פרטות אחת יריב איש עם רעהו מן הבוקר עד הערב, ובכל רגע ירוץ אל הדיין עם טענה חדשה...
 (** שחרי אי אפשר לפרש שבש"כ יששכר יחי' "למס עובר" כפשוטו - לא לאומות העולם, וגם לא לשאר השבטים - דמהיכי יתייז?

- 1 ט. ישנו פירוש רש"י נוסף בפרשתנו הדורש ביאור (כפי שכבר הותחל לדבר בזה בהתוועדות דשבת
2 פרשת בשלח⁵⁵, אבל לא נסתיים הענין) - על הפסוקים "כאשר צוך" שנאמרו הן בנוגע לשבת, והן בנוגע
3 לכיבוד אב ואם:
4 על הפסוק⁵⁶ "שמור את יום השבת גו' כאשר צוך ה' אלקיך", מפרש רש"י: "כאשר צוך - קודם מתן
5 תורה, במרה".
6 ועל הפסוק⁵⁷ "כבד את אביך ואת אמך כאשר צוך ה' אלקיך", מפרש רש"י: "אף על כיבוד אב ואם
7 נצטוו במרה, שנאמר⁵⁸ שם שם לו חק ומשפט".
8 וצריך להבין:
9 מהו הטעם שבנוגע לשבת, כותב רש"י בפשיטות "כאשר צוך" "במרה", ואילו בנוגע לכיבוד אב
10 ואם, כותב רש"י בלשון חידוש - "אף על כיבוד אב ואם נצטוו במרה", וגם מביא ראיה לדבר - "שנאמר
11 שם שם לו חק ומשפט"?
12 ונוסף על הקושי בשינוי הלשון בפירוש רש"י בפרשתנו - הנה כאשר מעיינים בפירוש רש"י בפרשת
13 בשלח, על הפסוק "שם שם לו חק ומשפט", מתעוררת סתירה בפירוש רש"י: בפרשת בשלח כותב רש"י:
14 "במרה נתן להם.. שבת ופרה אדומה ודינין", וכיון שאינו מזכיר כיבוד אב ואם, משמע, שסבירא-ליה
15 שלא נצטוו במרה על כיבוד אב ואם; ואילו בפרשתנו כותב רש"י להדיא: "אף על כיבוד אב ואם נצטוו
16 במרה, שנאמר שם שם לו חק ומשפט"!
17 ולהעיר, שמצינו במפרשי רש"י⁵⁹ בנוגע לסתירות שישנם בפירוש רש"י, שבמקום אחד כותב רש"י
18 לפי דעה אחת, ובמקום אחר כותב רש"י לפי דעה אחרת. ועל-פי-זה היה אפשר לתרץ גם בנידון-דידן,
19 שבפרשת בשלח מפרש רש"י לפי הדעה⁶⁰ שכיבוד אב ואם נכלל במצוות בני נח, ולכן אינו מזכיר כיבוד
20 אב ואם בין המצוות שנצטוו במרה, ואילו בפרשתנו קאי לפי הדעה⁶⁰ שכיבוד אב ואם אינו נכלל במצוות
21 בני נח, ולכן מפרש "כאשר צוך" על הציווי במרה.
22 אבל בפשטות מסתבר לומר שבפירושו על התורה, מפרש רש"י בכל מקום לפי אותה שיטה - כפי
23 שמוכרח אצלו מפשטות הכתובים [מלבד כאשר רש"י עצמו מביא שני פירושים, שאז יכול לכתוב
24 לאחר-יזה פירוש שמתאים רק לפי אחד מב' הפירושים הנ"ל, כיון שסומך על מה שכתב לפני-זה שבענין
25 זה יש דעות חלוקות⁶¹], ולא יתכן שרש"י יסתור דברי עצמו⁶².
26 י. והביאור בזה:
27 דרכו של רש"י בפירושו על התורה לפרש ולבאר כל פסוק כפי שמוכרח ממקומו, וגם כפי שמוכרח
28 מפסוקים ופרשיות שלפניו, אבל לא כפי שמוכרח מפסוקים - ומכל-שכן פרשיות, ועל-אחת-כמה-וכמה
29 ספרים - שלאחר-יזה.
30 ולכן: בפרשת בשלח כותב רש"י ש"במרה נתן להם.. שבת ופרה אדומה ודינין", ואינו מזכיר כיבוד
31 אב ואם - כי ההכרח שגם כיבוד אב ואם ניתן במרה הוא רק בפרשת ואתחנן (כדלקמן סעיף יא), אבל
32 בפרשת בשלח יש הכרח רק בנוגע ל"שבת ופרה אדומה ודינין", כמו שנתבאר לעיל בארוכה⁵⁵ שההכרח
33 לזה הוא מלשון הכתוב "שם שם לו חק (פרה אדומה) ומשפט (דינין) ושם נסהו" (שבת, שבה נאמר⁶³
34 "למען אנסנו גו'").

וש"נ. וראה גם תורת מנחם חמ"א ס"ע 343 ואילך. וש"נ.
61 ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 228 בשוה"ג. ח"ט ע' 3 הערה
18. ח"א ע' 141 הערה 13. ועוד.
62 ראה גם ספר מעשי ה' - מעשי בראשית פ"א (נעתק
בלקו"ש חט"ו ע' 392 הערה 13). לקו"ש ח"ג ע' 171 בשוה"ג.
63 בשלח טז, ד.

55 ס"א (תורת מנחם חנ"ב ע' 9 ואילך). וש"נ.
56 ה, יב.
57 שם, טז.
58 בשלח טו, כה.
59 ראה - לדוגמא - פי' הרא"ם ר"פ בראשית. ועוד.
60 ראה אנציק' תלמודית (כרך ג) ערך בן נח ריש ע' שנה.

יא. ועל-פי-זה יובן שינוי לשון רש"י בפירוש הפסוק "כאשר צוך" שנאמר בכיבוד אב ואם, לגבי
 פירוש הפסוק "כאשר צוך" שנאמר בשבת:
 בנוגע לשבת - לא צריך רש"י לחדש כאן אודות הציווי במרה, שהרי ה'בן חמש למקרא' יודע זאת
 כבר מפירוש רש"י בפרשת בשלח; ורש"י רק מפרש שמה שכתוב כאן "כאשר צוך" - קאי על הציווי
 במרה, שכבר יודעים אודותיו.
 אבל בפסוק "כבר את אביך ואת אמך כאשר צוך ה' אלקיך", מחדש רש"י דבר שלא ידענו אודותיו
 עד עתה: "אף על כיבוד אב ואם נצטוו במרה".*
 והכרחו של רש"י לחידוש זה - ממה שנאמר "כאשר צוך ה' אלקיך", היינו, שזהו ציווי שנצטוו בני
 ישראל, ואם-כן אי-אפשר לומר שהכוונה היא למצוות בני נח (גם אם נאמר שכיבוד אב ואם נכלל במצוות
 בני נח); וכיון שהמקום היחידי שבו ניתנו מצוות לבני ישראל (בתור בני ישראל) לפני מתן-תורה הוא
 במרה, על-כרחך צריך לומר ש"אף על כיבוד אב ואם נצטוו במרה".
 וזהו שמסיים רש"י "שנאמר שם שם לו חוק ומשפט":
 אין כוונת רש"י לומר שמהפסוק "שם שם לו חוק ומשפט ושם נסהו" מוכח שנצטוו על כיבוד אב
 ואם (שהרי בפסוק זה נכללים רק שבת פרה אדומה ודינין, כנ"ל), אלא רק שבמרה ניתנו לבני ישראל
 מצוות; וכיון שמצינו ששם ניתנו לבני ישראל מצוות, הנה כאשר נאמר בכיבוד אב ואם "כאשר צוך",
 הרי מובן, שגם כיבוד אב ואם ניתן במרה.
 ולכן לא מסתפק רש"י בהבאת התיבות "שם שם לו" (מבלי לפרש מה ניתן להם), אלא מוכרח להביא
 גם את התיבות "חוק ומשפט", שבהם נתפרש שניתנו לבני ישראל מצוות. ואינו מסתפק בתיבת "חוק"
 בלבד, כי חוק הוא ענין שאינו על-פי שכל, ובמילא אין זה שייך לכיבוד אב ואם; ולכן מביא רש"י גם
 תיבת "משפט", שמה מוכח שבמרה ניתנו לבני ישראל מצוות שמוכנות בשכל, ולכן אפשר שפיר לומר
 שבמרה ניתנה להם גם מצות כיבוד אב ואם.
 יב. אך עדיין ישנו ענין הדורש ביאור בפסוק "כאשר צוך ה' אלקיך":
 כיון שכבר נצטוו בני ישראל על ענין זה, וכמפורש בקרא "כאשר צוך ה' אלקיך" - אם-כן מדוע
 היה צורך בציווי נוסף על זה בעשרת הדברות?
 בשלמא בנוגע לשבת, אפשר לומר, שבמרה לא נצטוו על שמירת שבת, אלא רק "נתן להם מקצת
 פרשיות של תורה שיתעסקו בהם" (כלשון רש"י⁵⁸) ולמדס, וכדמוכח ממה שכתוב בפרשת המן "ויגידו
 למשה גו"⁵⁹, ופירש רש"י, "שאלוהו מה היום מיומים, ומכאן יש ללמוד שעדיין לא הגיד להם משה
 פרשת שבת שנצטווה לומר להם והיה⁶⁰ ביום הששי והכיניו וגו', עד ששאלו את זאת, אמר להם, הוא⁶¹
 אשר דבר ה', שנצטוית לומר לכם" (וכמו שנתבאר לעיל בארוכה⁵⁵), ולכן הוצרך לצוות על זה בעשרת
 הדברות; מה-שאינ-כן בנוגע לכיבוד אב ואם, (א) כיון שאין הכרח שלא נצטוו (כמו בנוגע לשבת),
 מסתבר שבמרה היה על זה ציווי ממש, (ב) ובפרט שאפילו בני נח קיימו זה⁶⁰, ואם-כן למה הוצרך לחזור
 ולצוות על זה בעשרת הדברות?

(* ואף שכבר נזכר בפירוש רש"י בפרשת משפטים⁶⁴ "ואת כל המשפטים", "ז' מצות שנצטוו בני נח, ושבת
 וכבוד אב ואם ופרה אדומה ודינין שניתנו להם במרה" - הרי (א) רש"י כותב זאת שם רק דרך אגב, (ב) כי כן
 הוא האמת שנכלל ב"כל המשפטים", אבל אינו מוכרח כלל בכתוב (מה-שאינ-כן בנוגע לשבת שניתנה קודם
 מתן-תורה - הרי זה מוכרח בפרשת בשלח בכתוב).

1 ועל-פי המדובר כמה פעמים⁶⁸ שכל השאלות בלימוד החומש בדרך הפשט, מבהיר רש"י בפירושו
 2 על אתר, או בפירושו בפסוקים שלפני-זה, וכל שאר הענינים שרש"י אינו מבהיר בפירושו, הרי זה לפי
 3 שהתירוץ על זה הוא פשוט כל-כך שה'בן חמש למקרא' יכול להבין זאת מעצמו, ואינו זקוק לפירוש
 4 רש"י – על כן צריך לומר, שגם התירוץ לשאלה הנ"ל מובן בפשטות:

5 המצוות שניתנו לפני מתן-תורה אינן דומות כלל למצוות שניתנו במתן-תורה, כמוכן (לא רק בדרך
 6 ההלכה⁶⁹, אלא) גם בדרך הפשט - שהרי המצוות שניתנו במרה שמעו בני ישראל רק ממש רבינו, ואילו
 7 עשרת הדברות שמעו בני ישראל מהקב"ה בעצמו, והיה אז גילוי אלקות באופן נעלה ביותר, עד כדי
 8 כך, שבני ישראל נתייראו וביקשו שמשו רבינו ימסור להם את דברי ה', כמסופר בארוכה בפרשתנו⁷⁰
 9 ובפרשת יתרו⁷¹, ובמילא מובן, שהמצוות שניתנו במתן-תורה הן באופן נעלה יותר מאשר המצוות שניתנו
 10 קודם מתן-תורה.

11 ועל-פי-זה מובן בפשטות הטעם שבמתן-תורה חזרו ונאמרו גם הציוויים שכבר ניתנו במרה - כי
 12 על-ידי-זה שחזרו ונאמרו במתן-תורה, ניתוסף במצוות אלו עילוי גדול יותר.

* * *

13 יג. נהוג בהתוועדויות של שבתות הקיץ לבאר משנה בפרקי אבות שלומדים ביום השבת-קודש הזה.
 14 וכיון שבשבת שלפני-זה חל תשעה באב, ולכן לא למדו פרקי אבות⁷², לומדים ביום השבת-קודש הזה
 15 פרק שלישי.

16 במשנה ב' יש שתי בבות: (א) "רבי חנינא סגן הכהנים אומר, הוי מתפלל בשלומה של מלכות,
 17 שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו". (ב) "רבי חנינא בן תרדיון אומר, שנים שיושבין ואין ביניהם
 18 דברי תורה, הרי זה מושב לצים.. אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה, שכינה שרויה ביניהם..
 19 מנין אפילו אחד.. שנאמר⁷³ ישב בדר וידום כי נטל עליו".

20 ולכאורה, ב' מימרות אלו הם ענינים שונים שאינם שייכים זה לזה:

21 הן מצד העבודה עצמה שהתנא דורש מהאדם לעסוק בה - שבבבא הא' הציווי הוא "הוי מתפלל
 22 כו", עבודת התפילה, ואילו בבבא הב' הציווי הוא על לימוד התורה, והרי תורה ותפילה הם ענינים
 23 שונים, וכמאמר רבותינו ז"ל⁷⁴ "זמן תפלה לחוד, וזמן תורה לחוד";

24 והן מצד הענין שנפעל על-ידי העבודה - שבבבא הא' מדובר אודות שלילת הענין ד"איש את רעהו
 25 חיים בלעו", שזהו ענין שנוגע לכללות העולם, לא רק בנוגע לבני ישראל, אלא גם בנוגע לאומות העולם,
 26 להבדיל. ואילו בבבא הב' מדובר אודות השראת השכינה, שזהו ענין ששייך לבני ישראל בלבד, שהרי
 27 גוי, להבדיל, שלומד תורה, אינו פועל השראת השכינה, ואדרבה: עכו"ם שלמד תורה חייב מיתה⁷⁵.

28 ואם-כן מהו הקשר והשייכות של ב' המימרות הנ"ל?

29 ולהעיר, שגם אם מימרות אלו היו בב' משניות בפני עצמן, היה צורך בביאור מדוע סמך התנא
 30 המימרא ד"שנים שיושבין.. דברי תורה כו" להמימרא ד"הוי מתפלל בשלומה של מלכות", דלכאורה
 31 היה מתאים יותר לסמכה למימרא שלאחר-זה⁷⁶: "עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם..
 32 ומנין אפילו חמשה.. אפילו שלשה.. אפילו שנים.. אפילו אחד כו", ובהמשך לזה מתאים ביותר לסמוך
 33 המימרא "שנים שיושבין.. דברי תורה.. מנין אפילו אחד כו";

68 ראה גם תורת מנחם חמ"ב ריש ע' 100. ס"ע 256. ועוד. 53. וראה גם תורת מנחם חמ"ד ע' 172.

69 ראה פיהמ"ש להרמב"ם חולין ספ"ז.

70 ה, כ ואל"ך.

71 כ, טז.

72 מג"א או"ח סו"ס תקנ"ג. וראה לקו"ש ח"ט ע' 43 הערה

73 איכה ג, כח.

74 שבת יר"ד, א.

75 סנהדרין נט, רע"א.

76 מ"ו.

ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר ב' המימרות - "הוי מתפלל כו" ו"שנים שיושבין כו" - הן באותה משנה
 [לפי גירסת רבינו הזקן בסידורו⁷⁷, וכמדובר פעם⁷⁸ שגם אופן חלוקת המשניות נוגע להלכה], הרי בוודאי
 צריך להיות קשר ושייכות ביניהם.
 יד. והביאור בזה⁷⁹:
 בהתחלת הכבא הב' - "שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה, הרי זה מושב לצים.. אבל שנים
 שיושבין ויש ביניהם דברי תורה, שכינה שרויה ביניהם" - צריך להבין:
 בין העדר השראת השכינה ל"מושב לצים" רחמנא-ליצלן - יש מהלך רב, ואיך אפשר לומר שכאשר
 אין ביניהם דברי תורה, ובמילא אין שכינה שרויה ביניהם, הרי זה כבר "מושב לצים"; כאשר אין ביניהם
 דברי תורה, אין אצלם מעלת השראת השכינה שנעשית על-ידי לימוד התורה, אבל מדוע יקָשָׁב זה לענין
 שהוא היפך השראת השכינה - "מושב לצים" רחמנא-ליצלן? !
 ואין לומר שהענין ד"מושב לצים" הוא בגלל עון ביטול תורה - כי, אם מדובר אודות "שנים שיושבין
 ואין ביניהם דברי תורה" באופן שעוברים על עון ביטול תורה, אזי: (א) התנא היה צריך לומר כאן ענין
 הקשור עם עון ביטול תורה, ולא לקרוא זאת "מושב לצים", בה בשעה שענין הליצנות אינו שייך לעון
 ביטול תורה דוקא. (ב) ענין עון ביטול תורה אינו שייך למסכת אבות, שבה מדובר אודות "מילי
 דחסידותא"⁸⁰.
 ועל כן צריך לומר, שמדובר כאן אודות "שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה" בגלל שעוסקים
 בענינים אחרים שפוטרים אותם מהחיוב דלימוד התורה באותה שעה, ולדוגמא: עבודת התפילה - שעל
 זה מדובר בכבא הא': "הוי מתפלל כו". ואף-על-פי-כן כיון שבפועל "אין ביניהם דברי תורה", הנה
 לא זו בלבד שחסרה אצלם השראת השכינה, אלא "הרי זה מושב לצים". ולכאורה, הרי זה דבר תמוה
 ביותר!
 טו. ועל-דרך-זה צריך להבין בכבא הא' - "הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מוראה איש
 את רעהו חיים בלעו" - הרי בין "מוראה של מלכות" למרידה במלכות (שמתבטאת בכך ש"איש את
 רעהו חיים בלעו") יש "ממוצע": כאשר אדם עוסק בעניניו, ואינו חושב אודות המלך, שאז אמנם אין
 אצלו "מוראה של מלכות", אבל הוא לא מורד במלכות? !
 אך הענין הוא - שזהו החידוש בדברי המשנה, שאין ענין של ממוצע: כאשר אין "מוראה של מלכות",
 אזי בהכרח שיהיה מעמד ומצב ש"איש את רעהו חיים בלעו".
 ישנם שני דרכים בלבד: "את החיים ואת הטוב"⁸¹, וההיפך מחיים וטוב, ואין ענין נוסף בינתיים.
 וכאשר חסר אצלו הענין ד"ובחרת בחיים"⁸², אזי בהכרח שיבחר בהיפך החיים, כי עולם הזה הוא עולם
 הקליפות וסטרא-אחרא, והרשעים גוברים בו⁸³, ו"יצר לב האדם רע מנעוריו"⁸⁴, כך שהדרך היחידה
 להבטיח שלא תהיה הבחירה בהיפך החיים והטוב חסוֹ-שלום, ושלא יהיה מעמד ומצב ד"איש את רעהו
 חיים בלעו", היא - "מוראה של מלכות".
 וכדי לבוא ל"מוראה של מלכות" (שעל-ידי-זה מבטיחים שלא יהיה מעמד ומצב ש"איש את רעהו
 חיים בלעו") הנה הדרך לזה היא - "הוי מתפלל", עבודת התפילה, שענינה העלאה מלמטה למעלה,
 שזוהי ההעתקה שמעתיק את עצמו ממציאותו, ומעמיד את עצמו בתנועה של ביטול ומורא ("מוראה
 של מלכות"), "כעבדא קמי מריה"⁸⁴.
 טז. ולאחרי שעומד בתנועה של ביטול ומורא, שעל-ידי-זה נשלל הענין דהיפך החיות ("חיים בלעו")
 - אומרת המשנה בכבא הב', שעדיין אין זה מספיק, אלא בהכרח לפעול השראת השכינה בעולם; גם

(81) נצבים ל, טו.

(82) שם, יט.

(83) ראה ע"ח שמ"ב ספ"ד. הובא בתניא פ"ו. פכ"ד.

(84) נח ת, כא.

(77) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 366 הערה 10.

(78) ראה גם תורת מנחם חנ"ג ס"ע 175. וש"נ.

(79) ראה גם לקו"ש שם ע' 366 ואילך.

(80) ב"ק ל, א.

1 כאשר מבטיח את עצמו ואת העולם כולו מענין של היפך החיים והטוב, עדיין לא נשלמת הכוונה -
 2 להיות לו יתברך דירה בתחתונים⁸⁵, היינו, שלא זו בלבד שהעולם לא יהיה היפך מאלקות, אלא שהעולם
 3 יהיה דירה לו יתברך, על-ידי-זה שתהיה השראת השכינה בעולם.
 4 וענין זה נעשה על-ידי העסק בתורה דוקא, שענינה המשכה מלמעלה למטה; מה-שאינ-כן עבודת
 5 התפילה, כיון שענינה העלאה מלמטה למעלה, לצאת מן העולם, אינה פועלת המשכת והשראת אלקות
 6 בעולם. - עבודת התפילה פועלת רק את ההגדרה והזהירות שלא יהיה ענין הפכי כו', אבל העולם לא
 7 נעשה עדיין כלי ודירה להשראת אלקות; ואילו ההמשכה בעולם היא על-ידי התורה דוקא.
 8 וכן הוא בענין הספירות - ש"שלומה של מלכות" הוא ענין בנין המלכות, אבל ענין זה יכול להשאר
 9 בבחינת המלכות למעלה; וההמשכה למטה היא על-ידי התורה.
 10 יז. וכשם שבנוגע ל"מוראה של מלכות", הנה "אלמלא מוראה כו'" נעשה בדרך ממילא מעמד ומצב
 11 הפכי (וכאמור לעיל שאין מדריגה ממוצעת בינתיים) - כן הוא גם בענין השראת השכינה על-ידי העסק
 12 בתורה:
 13 "שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה" - אפילו כאשר אין בזה עון ביטול תורה - הנה לא זו בלבד
 14 שחסר הענין דהשראת השכינה, אלא עוד זאת, שבדרך ממילא הרי זה היפך השראת השכינה - "מושב
 15 לצים"⁸⁶, דכיון שזהו מקום ריק מתורה⁸⁷, הרי ידוע המאמר⁸⁸ "אין א פוסטקע (מקום פנוי וריק) קריכן
 16 כו'".
 17 ויתירה מזה: הפירוש "אין ביניהם דברי תורה" הוא גם כאשר עוסקים בעבודת התפילה (כנ"ל סעיף
 18 יד), שהיא עבודה נעלית, ואף-על-פי-כן כיון שמדובר אודות "שנים שיושבין", שזה מורה על מעמד
 19 ומצב שיש להם שייכות עם העולם, שתכליתו "לשבת יצרה"⁸⁹, הרי כל זמן ש"אין ביניהם דברי תורה"
 20 שעל-ידי-זה נעשית השראת השכינה בעולם, אזי נשאר העולם במעמד ומצב ד"מושב לצים".
 21 כאשר מדובר אודות עבודת האדם בעצמו, הנה גם כאשר כל אחד מהשנים עוסק לעצמו בעבודת
 22 התפילה, אלא ש"אין ביניהם דברי תורה", אזי כל אחד מהם הוא "לץ" לעצמו (זה "לץ" לעצמו, וזה
 23 "לץ" לעצמו), וכשיושבין שניהם יחד "הרי זה מושב לצים";
 24 וזהו הקשר בין ב' הבבות: בבבא הא' מדובר אודות הצורך בעבודת התפילה - העתקה והעלאה
 25 מלמטה למעלה, שעל-ידי-זה פועלים "מוראה של מלכות". אבל זהו רק ענין של "מוראה כו'", ועדיין
 26 לא נעשה העולם "כלי" ו"דירה" לאלקות; ולאחרי-זה⁹⁰ בבבא הב', מדובר אודות העסק בתורה,
 27 שעל-ידי-זה נעשית המשכת אלקות מלמעלה למטה - "שכינה שרויה".
 28 יח. (בסיום ההתוועדות - בהמשך להביאור בפירוש רש"י - אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):
 29 ומזה באים להתחלת הפרשה שעומדים לקרוא בתפילת מנחה - "והיה עקב תשמעון"⁹¹:
 30 "עקב" - קאי על הזמן דעקבתא דמשיחא⁹², שאז ישנם מניעות ועיכובים ונסיונות שונים כו',
 31 ואף-על-פי-כן לא מתפעלים מהם, ומתנהגים באופן ד"תשמעון", מתוך מסירת נפש,
 32 - כידוע פירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹³, בעל השמחה והגאולה (די"ב תמוז), על הפסוק⁹⁴ "והאיש משה
 33 עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", שעיקר ענוותנותו של משה היתה בראותו את ה'מסירות
 34 נפש' שתהיה בדרך דעקבתא דמשיחא -

90 בזכרון אחדים: משא"כ קודם התפילה, כאשר אין עדיין
 הבטחת הזהירות שלא יהי' ענין הפכי כו' - לא יכולה להיות
 ההמשכה ע"י התורה.
 91 ר"פ עקב.
 92 ראה תורת מנחם חמ"ד ע' 228. וש"נ.
 93 ראה סה"מ תרפ"ט ס"ע 215 ואילך. וראה גם תורת מנחם
 חמ"ה ע' 360. וש"נ.
 94 בהעלותך יב, ג.

85 ראה תנחומא בחוקתי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר
 פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
 86 ראה סוטה מב, א. וש"נ.
 87 ראה לקו"ש חט"ו ע' 324. וש"נ.
 88 ראה סה"ש תרפ"ה ע' 72. תרצ"ז ס"ע 200 ואילך. ע'
 210. אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ז ס"ע תח. רשימות הרב"ש ריש
 ע' פ. וראה גם אג"ק ח"ה ס"ע קע. ח"ו ע' רח. תורת מנחם חל"ו
 ע' 77. ע' 221.
 89 ישע"י מה, יח.

1 כולל ובמיוחד בנוגע לענין ד"ושננתם לבניך - אלו התלמידים", ללמוד תורה עם יהודים נוספים, עם
2 כל אלו שהם בגדר להיות "תלמידים", ועושים זאת לא רק כדי לצאת ידי-חובה, אלא באופן ד"ושננתם",
3 "לשון חידוד כו".

4 ואז - הנה "ושמר ה' אלקיך לך את הברית וגו' אשר נשבע לאבותיך גו' והרכך גו"⁹¹, ויתירה מזה:
5 "והרכך מאבותיך"⁹⁵ - שזהו ענין נעלה יותר מאשר הבקשה "יהי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עם
6 אבותינו"⁹⁶, היינו, שמשווים זאת ל"אבותינו", ובזה גופא - רק בכ"ף הדמיון, "כאשר היה עם אבותינו";
7 ואילו כאן הברכה היא באופן ש"הרכך" יותר מאבותיך. וכל זה - כאמור - מצד ענין ה'מסירות נפש'
8 שישנו בדרא דעקבתא דמשיחא דוקא.

9 וכאשר עבודה זו נעשית מתוך שמחה, שפורצת גדר⁹⁷, הרי זה פורץ גדרו של עולם, ופועל ביאת
10 המשיח, שנקרא בשם "פורץ", כמו שכתוב⁹⁸ "עלה הפורץ לפניהם", ועליו נאמר⁹⁹ "הנה ישכיל עבדי
11 ירום ונשא וגבה מאד", שיהיה נעלה יותר מאברהם יצחק ויעקב¹⁰⁰, ולמעלה גם מאדם הראשון¹⁰¹
12 (כמרומו בתיבת "מאד", אותיות אדם, אבל בצירוף ד"מאד"¹⁰²) - יבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

(95) נצבים ל, ה.
(96) מלכים-א ת, נו.
(97) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.
(98) מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד ובפירש"י שם. אגדת
בראשית ספס"ג.
(99) ישע"י נב, יג.
(100) ראה תנחומא ס"פ תולדות (יד, ובהוצאת באבער - כ).
זח"א קפא, ריש ע"ב.
(101) ראה תורת מנחם ח"ב ע' 202. וש"נ.
(102) ראה המשך וככה תרל"ז פ"כ (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכו
ואילך). ועוד.

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד מנ"א, תשי"ד

ברוקלין.

צעירי אגודת חב"ד אשר באה"ק ת"ו סניף לוד,

ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם מכ"ח תמוז בו כותבים ע"ד יסוד סניפם ובחירת הועד.

הנה יה"ר מהשי"ת, אשר חפץ ה' בידם יצליח להפיץ תורת החסידות הדרכותי ומנהגי -
בסביבתם הקרובה וגם בסביבתם היותר רחבה, אשר הפצה זו תביא אור וכח וחיות נוספים גם בלימוד
הנגלה וקיום המצות בהידור, וכמובן מלשון זהר הק' (חלק ג' קנ"ב עמוד א) שקורא זה בשם נשמתא
דאורייתא, שככל שמציאות הנשמה מתבלטת יותר ונראית יותר - מתוסף ג"כ בחיות הגוף בכללותו,
ובחיות כל אבר ואבר ממנו.

והנמשל מובן.

ועי"פ מרז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה, הנה בודאי ימשיכו את כל הנ"ל במעשה בפועל,
היינו - הפצה בפועל בהנוגע לאחרים, והמשכת החסידות שלהם - בנוגע לעצמם - במעשה ממש.

ויה"ר, שמתאים ללשון המדויק חפץ ה', שחפץ ה' הוא פנימיות הרצון; תענוג - הרי תהי גם
התעסקותם בחפץ פנימי, אשר פעולות הנעשות מתוך ענג אמיתי - מצליחות ביותר.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש,

לקוטי שיחות פרשת ואתחנן כרך ט

מתורגם ללשון הקודש

19 יש להבין:
 20 המשמעות של "נחמה" היא, שכאשר התרחש ר"ל
 21 אסון אצל מישהו, ואין בכוחו של ה"מנחם" למלא את
 22 החסר, הוא מוצא, לפחות, נחמה עבור האדם הפגוע.
 23 לכן מובן, שכאשר אדם הוכה פעמיים, אפשר לנחמו
 24 פעמיים – עבור שני האסונות שהיו לו.
 25 אך בענייננו, כאשר הנחמה היא ההבטחה שבית
 26 המקדש ייבנה שוב⁸, הרי כאשר יש "נחמו" על הבית
 27 הראשון, פירושו של דבר, שבבית המקדש השלישי
 28 שיהיה לעתיד, יתקיימו כל הענינים שהיו בבית הראשון
 29 אשר היה נעלה מהבית השני (אשר חסרו בו חמשה
 30 דברים⁹). ואם כך, לשם מה יש צורך בנחמה על הבית
 31 השני, והרי היא נכללת, לכאורה, בנחמה על הבית
 32 הראשון?
 33 ההסבר לכך הוא¹⁰: למרות שבאופן כללי הבית
 34 השני פחות במעלתו מהבית הראשון, בכל זאת יש בו
 35 מעלה על פני הבית הראשון. כנאמר בגמרא¹¹ על
 36 הפסוק¹² "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן
 37 הראשון", ש"הבית הזה האחרון" הוא הבית השני¹³,
 38 והוא "גדול" – בבנין ובשנים¹⁴ – "מן הראשון".
 39 ולכן נאמר "נחמו נחמו" – פעמיים – "על בית

א.

יש קשר בין הפרשה להפטרות

1 נאמר ב"טור"¹, שמפרשת בראשית ועד שבעה
 2 עשר בתמוז "מפטיירין מענין הפרשיות דומה בדומה,
 3 ומשם ואילך – לפי הזמן ולפי המאורע".
 4 אך בכל זאת, כיון שכל הענינים בתורה מדוייקים
 5 לחלוטין², הרי מזה שההפטרות הנקראות בשבתות
 6 שאחרי שבעה עשר בתמוז נקבעו בפרשות מסויימות
 7 – "דברי ירמיהו" לפרשת פינחס, או מטות וכו',
 8 "נחמו" לפרשת ואתחנן, וכו' – מובן, שלמרות שהן
 9 מותאמות בעיקר לפי הזמן והמאורע, בכל זאת קשורות
 10 הפטרות אלז³ דוקא⁴ לפרשות אלז⁵.
 11 ולגבי פרשתנו: הפטרות פרשת ואתחנן היא "נחמו
 12 נחמו" לפי הזמן והמאורע, מפני שפרשת ואתחנן נקראת
 13 בשבת הראשונה של "שבעה דנחמתא", אך בנוסף לכך
 14 יש קשר בין הפרשה לבין ההפטרות ("נחמו")⁵.

ב.

הבית השלישי - "נחמו נחמו"

15 על הפסוק "נחמו נחמו עמי"⁶ נאמר במדרש⁷,
 16 שההסבר לכפילות הלשון – "נחמו נחמו" – הוא, מפני
 17 שנחמה אחת היא "על בית ראשון", והאחרת "על בית
 18 שני".

ויד ה' – לפינחס; וידבר דוד – להאינו.
 (6) ישע"י מ, א.
 (7) ילקוט ישע"י רמז תמה.
 (8) שהרי "כל אלה הנחמות עתידה לימות המשיח" (רד"ק לישע"י שם).
 (9) יומא כא, ב. ובלקו"ת ר"ה (נז, ג), שזהו מפני שחסרה בו בחי' ה'
 עלאה דבינה.
 (10) ראה עד"ז ד"ה נחמו עת"ר בסופו.
 (11) ב"ב ג, סע"א ואילך.
 (12) חגי ב, ט.
 (13) בזהר (ח"א כח, א) מפרש שקאי אבית שלישי. וראה לקו"ש ח"ט
 ע' 28 הערה 29 תיווך ב' הפירושים.
 (14) שזהו מורה גם על גדלות באיכות וברוחניות.

(1) או"ח סתכ"ח. וכ"ה בשו"ע ורמ"א שם סעיף ח'. וראה תוס'
 (מגילה לא, ריש ע"ב). רמב"ם הל' תפלה פי"ג הי"ט.
 (2) ובפרט, שגם הפרשיות ד"ומשם ואילך" יש להן שייכות
 ל"פורענותא" ול"נחמתא" – ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב. וראה
 גם שם שסו, א ואילך בנוגע להפרשיות שבין המצרים.
 (3) ונרמז גם בלשון הטור (שתחלתו הובא בפנים) "דברי ירמי' לפ'
 פנחס וכו'" – אף שלכאורה ה' מספיק שימנה (כמוש"כ בשו"ע וכן הוא
 בתוס' מגילה לא, ב) רק את שמות ההפטרות וסדרן, מבלי להזכיר בכל
 הפטרה את הפרשה.
 (4) אלא שיש הפטרות ששייכות לשתי פרשיות [וכמו: "דברי ירמי"
 ששייכת הן לפנחס והן למטות*]; עני' סוערה – לראה וגם לכי תצא].
 (5) אלא שמטעם השייכות לפרשה – יש הפטרה שייכת יותר, וכמו

(* שמעו – י"ל ששייכת רק למסעי. וזה שמפטיירין שמעו כשמתות ומסעי מחוברין הוא ע"פ הכלל דהפטורה צ"ל מעין הקריאה שבה מסיימין (שו"ע או"ח סו"ס רפ"ד וסו"ס תנח).
 ומה שבטור שם כותב "שמעו דבר ה' לראשי המטות" – הרי כוונת הטור היא (בעיקר) להורות זמן קריאתה (ושייכות ההפטרות להפרשיות שבטור – ראה הערה הקודמת – היא רק ברמז).
 (מה שכותב ל"ראשי המטות" – דלכאורה הרי לפעמים היא רק למסעי (אבל א"א שתהי' רק למטות).
 כן קשה שפ' מסעי אינו מזכיר כלל –
 יש לומר, שזוהו מפני שרק בשתי קביעות בלבד – ודמעוברות – הוי מטות ומסעי נפרדות (ראה הלוחות שבטור שם).
 ולהעיר אשר ודפוכו באבודדת. דמזכיר סדר ההפטרות – רק כשהפרשיות נפרדות]
 אבל אינו. כי עכצ"ל דהפטרות שמעו יש בה גם שייכות לראשי המטות – שהרי גם למ"ד (הובאו בב"י סו"ס רפד) דבשני פרשיות מחוברות מפטיירין בהפטרות פ'
 ראשונה – מפטיירין שמעו.

המשפיע, בחינת "זעיר אנפין", אלא היא בבחינת
 המקבל, המקבלת את האור מהשמש, בחינת
 "מלכות"²². וכיון שהחידוש העיקרי של בית המקדש
 אינו ההמשכה מלמעלה, אלא זיכוך הנבראים, לכן הוא
 קשור לשלימות של "סיהרא"²³.

ד.

זיכוך מלמעלה או מלמטה

בזיכוך הנבראים עצמם יש שני אופנים:

(א) זיכוכם מצד האור שלמעלה. בדומה לרב
 המלמד את תלמידו באופן, שעל ידי לימוד זה יהיה
 התלמיד מסוגל בעצמו להגיע לכוונה האמיתית²⁴. אך
 בכל זאת, גם מה שמבין התלמיד "בעצמו" את
 אמיתות הכוונה נובע מההארה השכלית שהעניק לו
 הרב.

(ב) זיכוך שאינו על ידי האור המאיר מלמעלה, אלא
 זיכוך הנבראים מצד עצמם: מפני שאמיתיות מציאותם
 היא אלקות, הרי הם סוף סוף מזדככים עד כדי "וראו
 כל בשר... כי פי ה' דיבר"²⁵, לא מצד גילוי הדרגה של
 "פי ה'", אלא מצד הבשר עצמו.

בדומה לחזרה בתשובה כפשוטה, אשר בדרך כלל
 אינה נובעת מגילוי אור, כי אדרבה: לפני שחזר
 בתשובה הרי הוא היה רחוק מאלקות, וכיצד ייתכן
 שירגיש בגילוי האור, אלא היא נובעת מבעל התשובה
 עצמו²⁶, מפני שנצמיותו של היהודי היא אלקות,
 המשפיעה גם בגלוי, ולכן רוצה כל יהודי, בלי יוצא
 מן הכלל ח"ו, לקיים את רצון ה', אלא ש"יצרו הוא
 שתקפו", כפסק הדין הידוע של הרמב"ם²⁷.

ראשון ועל בית שני", שימולאו שני החסרונות. כלומר,
 שבבית השלישי תהיינה כל המעלות, הן של הבית
 הראשון, והן של הבית השני¹⁵.

ג.

בית המקדש בבחינת "מקבל"

כדי להבין את מעלתו של הבית השני על הבית
 הראשון, יש להסביר תחילה (בפנימיות) את מעלתו
 של בית המקדש בכלל, כולל הבית הראשון, אשר היה
 "דירת קבע" של הקדוש-ברוך-הוא¹⁶, לעומת המשכן,
 אשר היה "דירת עראי"¹⁷ לקדוש-ברוך-הוא¹⁸:

קדושת המשכן, "ושכנתי בתוכם", למרות שהיתה
 בכל חלקיו, ולא רק ביריעות ובקרשים, שעשויים מחי
 ומצומח¹⁹, אלא אף בקרקע המשכן, הדומם, היתה בכל
 זאת בעיקר מצד למעלה, ולא מצד הדברים הגשמיים
 – היריעות וכו' והקרקע.

ורק כיון שהאור שהאיר במשכן היה בלי גבול, הוא
 יכול היה להגיע ולהשפיע גם למטה מטה, עד לסוג
 הדומם.

ולכן, לאחר לקיחת המשכן ממקום מסויים, לא
 נשארה שום קדושה במקום זה, בקרקע.

ואילו קדושת בית המקדש היתה מצד הדברים
 הגשמיים המרכיבים אותו בעצמם. ולכן גם לאחזר
 חורבן בית המקדש נותרה קדושה במקום המקדש²⁰.

זהו הטעם הפנימי לכך שבית המקדש נבנה דוקא
 בתקופת שלמה, שבה "קיימא סיהרא באשלימותא"²¹,
 כי ה"סיהרא", הלבנה, אינה כשמש – בבחינת

(23) משא"כ משכן – מעשה משה (ודורו), שפני משה כפני חמה
 (כ"ב עה, א*).

(24) ראה המשך תרס"ו ע' תב. ושם (ע' תג) שהוא ע"ד מבין דבר
 מתוך דבר ש"מה שמבין מתוך שכל זה שכל אחר ה"ו התחדשות לגמרי".
 ע"ש באריכות.

(25) ישע"י מ, ה. וראה שער האמונה לארמוה"א פכ"ה.
 (26) ואף שמה שמתעורר בתשובה הוא מצד זה שזולמעלה מסבכים
 סיבות שונות לזה וכמ"ש (ש"ב יד, יד) "וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו
 נדח" – הרי זהו באופן של העלם וכו' [וכמש"נ (דברים ד, כט) ובקשתם
 משם (ראה לק"ת ראה לב, ג) את ה"א גו' ונאמר: והסתרת פני מהם גו'
 ואמר גו' על כי אין אלקי בקרבי גו' ואנכי הסתר אסתיר פני גו' (ויילך
 לא, יזיח)], והתשובה עצמה באה מצד הבע"ת. וראה המשך תער"ב ח"ג
 ע' אשכח.

(27) רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

(15) ראה זח"ג רכא, א. וראה בארוכה לקו"ש שם ע' 28 ואילך, ע'
 31-32.

(16) ראה שהש"ר פ"א, טז (ג). וכמ"ש (תהלים קלב, יד) זאת מנוחתי
 עד עד (תו"א ר"פ ויגש).

(17) שהש"ר שם. וכמ"ש (ש"ב ז, ו) ואהי' מתהלך באהל גו' (תו"א
 שם).

(18) בכל הבא להלן (בענין ההפרש שבין משכן למקדש) – ראה
 בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 18 ואילך ובהנסמן שם. וראה גם
 לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 26.

(19) וגם באדנים וכו' – דומם.

(20) רמב"ם הל' ביהב"ח ספ"ו.

(21) זח"א קג, א. וראה שמור"ר פט"ו, כו. ובכ"מ.

(22) ראה לקו"ת צו י, סע"א (ובכ"מ), שמש הוא (יסוד) ז"א, ולבנה
 מלכות. וראה גם תקו"ז תמ"ד ששימשא וסיהרא הם דוגמת קוב"ה
 ושכינתא.

(* להעיר גם בדחז"ל זה גדל דיוק ל' פרש"י עה"ת שהשמיט תיבת פני בנוגע לחמה וללבנה (פינחס כו, כ) – והטעם כי ע"ד הפשט אין לחלק בחמה ולבנה "פני" ולא
 פני.

ה.

שתי דרגות הלבנה

21 תורתו", "משה קיבל משה תורה ומסרה..." גם לימוד
 22 התורה, על-אף שהאדם צריך ללמוד ולהבין, עד אשר
 23 יתאחד על ידי הבנתו עם התורה שאותה הוא לומד³⁴
 24 – אך העיקר בכך אינו שיוסיף בכך מעצמו, אלא
 25 להיפך, עליו לעמול כדי להבין את דברי התורה, כדי
 26 לגלות את מה שהתורה אומרת.
 27 לעומת זאת, כוונת המצוות היא בעיקר – עשיית
 28 הקלף, הצמר וכו' לתפילין ולציצית, "ועשיתם אותם"
 29 – לחדש וליצור כביכול, את המצוה³⁵. כביטויים
 30 "מעשין על הצדקה"³⁶, "כופין" – בכך יש כפיה
 31 והתבטלות הנעשות על ידי האדם המקיים את המצוה,
 32 כלשון המדרש³⁷ "לצרף בהם את הבריות".
 33 ובנוסף לכך: המצוות אפשריות רק בצירוף מקיים
 34 המצוה. כל המשמעות של מצוות, ציוויים, היא הוראה
 35 לאדם – לעומת התורה, המתקיימת אף לפני שהאדם
 36 לומד אותה.
 37 כשם שיש הבדל בין התורה למצוות לגבי האדם,
 38 כך יש הבדל, ואף מודגש יותר, לגבי העולם בכלל:

39 התורה עוסקת בדברים גשמיים, אך אין היא
 40 "מתלבשת" בהם, אלא רק דנה אודותם³⁸. ואילו
 41 המצוות "מלובשות" ממש בדברים הגשמיים שבהם
 42 מקיימים את המצוה, שהם עצמם ייהפכו לקדושה.
 43 זהו אחד הטעמים לכך שהתורה מושווית ל"אור
 44 היום", ואילו המצוות דומות ל"אור הנר"³⁹, כי⁴⁰ אור

1 בדומה לשני אופנים אלו בזיווך הנבראים, כך יש
 2 בלבנה – בחינת המלכות, שורש הנבראים – שני
 3 אופנים: כפי שהיא עתה, וכפי שתהיה לעתיד לבוא:
 4 עכשיו הלבנה מקבלת מהשמש, והיא בבחינת²²
 5 "זעיר אנפין". ורק על ידי שהיא מקבלת את אור
 6 השמש, מאיר אורה העצום²⁸, כדוגמת התלמיד
 7 שהזכרה לעיל, שעל ידי שהוא מקבל את הכוונתו
 8 המחשבתית של המשפיע, ביכולתו לחדש רעיון שכלי
 9 בכוח עצמו.
 10 אך לעתיד לבוא יהיה "אור הלבנה כאור החמה"²⁹,
 11 ש"אור הלבנה" לא יזדקק ל"אור החמה", אלא יהיה
 12 כ"אור החמה" המאיר מצד עצמו³⁰.
 13 עד ש"ועינינו מאירות כשמש וכירח"³¹, שגם
 14 העיניים (השחור שבעין³²) יאירו בעצמן, ולא יזדקקו,
 15 כעתה, לאור השמש והירח³³.

ו.

תורה, מצוות ותשובה

16 שלשה ענינים אלו – המשכה מלמעלה, זיווך
 17 הנבראים מצד גילוי אור, וזיוכם מצד עצמם – הם
 18 באופן כללי בעבודת האדם: תורה, מצוות (או תפילה),
 19 ותשובה:
 20 התורה היא המשכה מלמעלה – "נתן לנו את

(28) המשך תרס"ו שם ע' תד (בהמשך המשל דרב ותלמיד המובא לעיל בפנים ס"ד). וראה בארוכה תורת שלום ע' 76. ובכ"מ.
 (29) ישע"ל, ל. כו.
 (30) לקו"ת צו, י. א.
 (31) נוסח התפלה דשבת (נשמח).
 (32) ראה ויק"ר פל"א ח: הגלגל הזה של עין אין אדם רואה מתוך הלבן שיש בו אלא מתוך השחור. ולכאורה כ"מ באה"ת הנסמן בהערה הבאה.
 (33) אה"ת בראשית לג, א. – וזה (לכאורה) חידוש יותר מ"והי אור הלבנה כאור החמה" – כי הלבנה הרי גם עכשיו יש לה אור עצמי ורק שאינו מאיר, והחידוש הוא שלעתיד גם אור המקבל יאיר כאור המשפיע; משא"כ שחור שבעין, הרי השחרות הוא היפך האור (ראה פיה"מ לאדמוה"א ספק"ב: השחור שבעין .. שמצמצם לעצם הראי' .. דכח הבהירות שבעין היא בעצם ספירי דלובן שבעין*) – ולע"ל גם השחור יהי מאיר.
 (34) תניא פ"ה.

(35) ויק"ר פל"ה, ו. וראה סנה' צט, ב. זח"ג קיג, א.
 (36) ב"י ליו"ד סי' רמח. וראה סנה' צט, ב. וראה ד"ה ויטע אשל תרצ"ט פ"ד. ובכ"מ.
 (37) ב"ר רפמ"ד וש"נ.
 (38) "ולשון התלבשות (בתורה) הוא רק שם המושאל בלבד" (ד"ה ויאמר משה תש"ד פ"כ).
 (39) כמ"ש (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור. ומוה שאמרו (סוטה כא, א) "מה אור מגין לעולם כו' כיון שעלה עמוד השחר" "משמע דאור היינו אור היום .. ולא כמ"ש בשל"ה (בתחלתו) מדורה גדולה" (אה"ת משלי שם ריש ע' תקסט. קונטרס עין החיים בתחלתו).
 (40) בסוטה שם: "תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור .. מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה כו' מה אור מגין לעולם אף תורה כו'". אבל אין מזה סתירה למ"ש בפנים, כי מה ש"מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה" ו"תורה מגינה לעולם" היא מצד מעלת האור של התורה והמצוות עצמם
 [שהמצוות תלויות בזמן (ומקום), ולכן מגינות לפי שעה, משא"כ

(* בפיה"מ שם מסיים, שעי' שנהפך השחור שבעין נעשה כח ההבטה חזק וך הרבה יותר (וראה גם רש"י האיניו לב. י: שחור שבעין שהמאור יוצא הימנו). ולכאורה י"ל, ששני אופנים בחזק אור הראי' שנעשה ע"י השחור שבעין דזקא: בפטמות – לדורות מצמצם את אור הראי'. ולפי אופן זה, השחור שבעין רק גורם הוא לחזק האור. ובפנימיות – שהשחור עצמו נהפך לאור, ולכן אורו חזק יותר. ולהניר מתו"ז חז (ס, טע"ב). שישנם ב' פירושים ב"תורת האור מן החשך". ולהעיר גם מאה"ת וארא ע' קסג. ע"ש.

17 האסורים, שבשלש הקליפות הטמאות לגמרי – אי
18 אפשר לזככם על ידי המצוות⁴⁶). לעומת זאת, על ידי
19 התשובה, הרי גם הניצוצות שבדונות, שהם בשלש
20 קליפות הטמאות⁴⁷, נהפכים⁴⁸ לזכויות⁴⁹.

ה.

בית שני - "בעלי תשובה"

21 לפי כל האמור לעיל ניתן להבין את מעלתו של
22 הבית השני על פני הבית הראשון⁵⁰:
23 בתקופת בית ראשון היו ישראל, באופן כללי
24 ובעיקר, צריכים להיות בבחינת "צדיקים"⁵¹. ולכן,
25 עדיין לא היה אז ה"כוח" להפיכת העולם עצמו, מתוך
26 העבודה שלו עצמו, לקדושה.
27 ואילו בתקופת בית שני, כאשר היו ישראל בדרגת
28 בעלי תשובה, היה הבית השני באופן שגם הגשמי
29 מצד עצמה תהיה מקדש לקדוש-ברוך-הוא.
30 זהו ההסבר לכך שכורש, אשר אינו יהודי⁵², ציוה
31 לבנות את הבית השני⁵³, בדומה לענין התשובה –

1 היום אינו משפיע בפנימיות על המקום שבו הוא
2 מאיר⁴¹ – במקום עצמו אין מתרחש שום שינוי, ואילו
3 אור הנר הופך את הפתילה ואת השמן עצמם לאור⁴²
4 (לאש).

ז.

תשובה - הפיכת הזדונות לזכויות

5 בכל זאת, גם זיכוך האדם והדברים הגשמיים על
6 ידי קיום המצוות קשור לאור, למרות שהם עצמם
7 מזדככים על ידי כך, כי כאשר מקיימים מצוה, עושים
8 זאת מפני ש"קולטים" את ציווי הבורא ומוכנים לקיימו
9 מתוך קבלת עול מלכות שמים.
10 לעומת זאת, בעל התשובה, אשר בחטאו פרק
11 מעצמו עול מלכות שמים, והוא רחוק מגילוי האור
12 (מלמעלה), הרי התשובה באה ממנו עצמו, כדלעיל
13 בסעיף ד'⁴³.
14 וכן לגבי עניני העולם יש הברל, שבאמצעות
15 המצוות מזדככים רק הניצוצות שבדברים המותרים⁴⁴,
16 שמקליפת נוגה⁴⁵ (ואילו הניצוצות שנפלו לדברים

[וכמו באור האש, שמכיון שמה שמהפך את הדברים שנאחו בהם לאש הוא מצד האש (כנ"ל הערה 43), הרי הרברים שנהפכים לאש (פתילה או עצים) צריכים להיות נוחין ומוכשרים להתאכל ולכלות בהאש (ראה לק"ת אחרי כו, ב), שלכן א"א שהאש יאחו באבנים וכיו"ב ולהפכם לאש].

ולפ"ו נמצא, שהפרש בין ג' הבחינות – תורה, מצות ותשובה – הוא בשתיים: באופן פעולתם על חשך העולם, ובדרגת החשך שבהם פועלים: האור דתורה דוחה את החשך; "נר מצוה" מהפך את החשך, ובמילא – גם המציאות דחשך. אבל בכ"ז, אופן האתהפכה הוא מצד האור ובמילא – מהפך רק החשך שיש לו שייכות לאור (דברים המותרים); אופן האתהפכה דתשובה הוא מצד החשך עצמו, ובמילא – גם ה"זדונות" – חשך שאינו שייך לאור – נהפכים לזכויות.

(49) יומא פו, ב. וראה בארוכה דרמ"צ קצא, א.

(50) ראה גם לק"ש ח"ט ע' 27 ואילך.

(51) שלכן בנין ב"ר הי' בזמן דקיימא סיהרא באשלימותא (כנ"ל ס"ג), שהוא שלימות הלבנה בקבלתה מהשמש (ראה לעיל סעיף ה').

ולעיר, שמה שבזמן שלמה "נתמלא דיסקוס של לבנה" הוא, לפי שה' דור ט"ו לאברהם "שהתחיל להאיר" (שמו"ר פט"ו, כו) – היינו, שזיכוך המטה בא בהמשך להאור שנמשך (לאברהם – שבעל* הבירה הציץ עליו) מלמעלה. (ולעיר גם משמו"ר שם: "בראשון של ניסן מתחלת להאיר" – והרי הענין דחדש ניסן הוא המשכה מלמעלה).

(52) ראה ליקוטי ביאורים (מו, ד) (מאמרי אדהאמ"צ – קונטרסים קה"ת, תנש"א) ע' קמד – להרה"צ כו"ר"ה מפאריטש) שחסידי או"ה הם מק"נ (ומציין לשער חמה"צ בסידור). ובפרש"י (ר"ה ג, סע"ב) בהא דכורש החמיץ "נעשה רשע", אבל אין מזה ראי' שנשנתה שרש נפשו ע"ז, וק"ל.

(53) עזרא א, א. וראה תוי"ט עדיות (הובא לקמן הערה 62). ויתירה מזו – שהשתתף בהבנין – ראה עזרא ו, ד. ר"ה ד, א.

התורה שהיא למעלה מהזמן היא מגינה לעולם – עיין אוה"ת שם ע' תקע. קונט' ע"ה ספ"ב].

אבל בנוגע להבירור שבאדם (הלומד או מקיים המצוה), ועד"ז בנוגע לדברים הגשמיים (שהתורה מתלבשת לדון בהם או שמקיימים מצות בהם), הבירור ש"ע" המצות הוא בפנימיות יותר.

וכמו אור היום ואור הנר, שבנוגע למעלת האור עצמו, אור היום הוא נעלה יותר, אבל בנוגע לפעולתם בחומר העולם, הרי פעולת אור הנר היא בפנימיות יותר, כבפנים.

(41) תו"א פז, ריש ע"ב. ובכ"מ.

(42) ראה שערי אורה מג, ב. אמ"ב שער הציצית פט"ז (י, סע"א ואילך. ושם (ריש ע"ג): וזהו נר מצוה ששרשה למעלה מתורה אור). לקו"ש ח"ח ע' 353 הערה 11. וראה לקמן הערה 48.

(43) וזה נעלה יותר מענין ה"אתהפכה חשוכא לנהורא" ד"נר מצוה" – אף שאור הנר (המצוה) מהפך את הפתילה עצמה (דבר הגשמי שמקיימים בו המצוה) לאש ואור – כי באור הנר, הרי מה שהפתילה מאירה הוא מצד האש האוחז בה ומהפכה לאש (אבל לא מצד הפתילה גופא), משא"כ אופן ה"אתהפכה" שבתשובה הוא מה שהחשך מצד עצמו נהפך לאור [בדוגמת "וענינו מאירות כשמש וכרח" שיהי' לע"ל – ראה לעיל סעיף ה.]. וראה לקמן הערה 48.

(44) ראה שבת (כח, ב. וש"ס): מן המותר בפין.

(45) תניא רפ"ז. ובכ"מ.

(46) ואדרבה, צריך לדחותם (לקו"ת שה"ש ו, ד).

(47) ולמטה יותר גם מדברים האסורים – שהרי הם ויפך רצונו ית' (ראה תניא פכ"ד).

(48) ומזה מוכן שהאופן ד"אתהפכה חשוכא לנהורא" ש"ע" תשובה הוא מה שהחשך מצד עצמו נהפך לאור. כי כאשר הפיכת החושך (החומר) הוא מצד האור, צריך שהחומר (החשך) יהי' לו איזה שייכות להאור.

25 תוקעין אבל לא במדינה⁵⁸, ואילו בתקופת בית ראשון
26 תקעו בשופר בראש השנה שחל בשבת⁵⁹ בכל המדינה,
27 ולא רק במקדש,

28 וכפי שמבאר זאת אדמו"ר הזקן⁶⁰, שההשפעה
29 האלקית ה"נמשכת" על ידי תקיעת השופר בראש
30 השנה שחל בשבת היא בדרגה נעלית ביותר, שיכולה
31 "להימשך" רק בבית המקדש⁶¹. ובכל זאת, בתקופת
32 בית ראשון תקעו בשופר גם במדינה, כי אז חלה דרגת
33 בית המקדש גם "בגבולין".

34 למרות זאת אנו מוצאים מצד שני, שקדושת ארץ
35 ישראל שהיתה בתקופת בית ראשון בטלה לאחר
36 החורבן, ואילו קדושת ארץ ישראל שהיתה בתקופת
37 בית שני נשארה גם לאחר החורבן²⁰.

38 ההסבר לכך הוא: דרגת הקדושה של ארץ ישראל
39 בזמן בית ראשון אכן היתה נעלית יותר, אך קיום
40 הקדושה – שלא תיפסק, ולא תילקח מהתחתון – הרי
41 זה תלוי ביומך התחתון, ולכן היה זה בעיקר בזמן בית
42 שני, כאשר הכניסה לארץ ישראל וקדושתה באו על ידי
43 כורש⁶².

יא.

שתי קדושות במקביל לשני סוגי הלוחות

44 כל הענינים נובעים מהתורה, ושני ענינים אלו, של
45 צדיקים ושל בעלי תשובה כפי שהם בתורה, קיימים
46 בענין של לוחות ראשונות ושל לוחות שניות:

47 מצד הלוחות הראשונות היו כל בני ישראל בדרגה
48 של "חירות", אשר "אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט
49 בהם"⁶³, כפי שבתקופת בית ראשון האיר האור מבית
50 המקדש בכל ארץ ישראל⁶⁴.

(60) לקו"ת שם.

(61) ע"פ נגלה טעם ההפרש בין "מקדש" ל"מדינה" בזה הוא לפי שאין שבות במקדש (רש"י שם ד"ה גזירה). ויש לתווכ טעם זה עם הטעם שבלקו"ת שם (הובא בפנים) שבח"י התענוג הנמשך ע"י שופר (שלמעלה מבח"י התענוג דשבת) "אינו שורה ומתלבש אלא בכינה כו" ש מאיר רק במקדש – כי מה שבזמן ב"ש הוצרכו לגזירות וסייגים כו' הוא לפי שלא האיר אז בח"י ה' עילאה דיבנה, כמבואר בלקו"ת שם. ולכן במקדש עצמו, שגם בב"ש ה' יכול להיות גילוי בח"י בינה דאצילות", לא הוצרכו לגזירות, ולכן אין שבות במקדש.

(62) ראה תוי"ט עדיות פ"ח מ"ז שכוונת הרמב"ם שם במ"ש "וכיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה" [שלכן היא מקודשת גם עתה] היא לחזקה שהחזיקו מיד מלך פרס שנתן להם רשיון להחזיק בה". ע"ש.

(63) עירובין נד, א. והכוונה שם היא לכל ישראל – לא רק להעוסקים בתורה – שהרי העוסק בתורה, גם עכשיו (שנשתברו הלוחות), הוא בן חורין (אבות פ"ו מ"ב) – אוה"ת תשא ע' ביכב. המשך תרס"ז ע' פז.

(64) אוה"ת שם.

1 אשר על ידה שגגות נעשים לו כזכיות, ועד כדי כך
2 שגם זדונות נהפכים לזכיות.

ט.

שתי נחמות בבית השלישי

3 זהו ההסבר לשתי הנחמות – הן "על בית ראשון"
4 והן "על בית שני", מפני שבכל אחד מהם יש מעלה
5 על פני השני:

6 מעלתו של הבית הראשון היא, שהיה בו אור נעלה
7 יותר. כיון שישראל היו בבחינת צדיקים, כדלעיל, הם
8 היו כלים מתאימים יותר לאלקות, ולכן, גם בית
9 המקדש היה באופן כזה.

10 אך מצד העבודה הרוחנית של העולם עצמו, הבית
11 השני נעלה יותר, כפי שהוסבר לעיל.

12 זהו ההסבר לכך שהבית השני היה גדול מהבית
13 הראשון "בבנין" (מקום) ו"בשנים" (זמן)⁵⁴ – כי
14 ה"עולם" מוגדר⁵⁵ במקום ובזמן.

15 וזהו החידוש של הבית השלישי, שבו יתאחדו שתי
16 המעלות גם יחד⁵⁶ – "נחמו" על בית ראשון, ו"נחמו"
17 על בית שני.

י.

קיום הקדושה - דוקא מלמטה

18 הבדל זה שבין תקופת הבית הראשון לתקופת
19 הבית השני מתבטא, ככל הענינים של פנימיות התורה,
20 גם בתורת הנגלה, ואף בהלכה.

21 מצד אחד, קדושת ארץ ישראל בתקופת בית שני
22 היתה פחותה מבתקופת בית ראשון. כפי שאנו רואים
23 בהלכות מסוימות⁵⁷, וכן לגבי תקיעת שופר בראש
24 השנה שחל בשבת, שבזמן בית שני "במקדש היו

(54) אלא שמגדלות בכמות – באה גם גדלות באיכות וברוחניות וכן"ל הערה 14.

(55) שעיהיה"א פ"ז (פב, א).

(56) ראה בהמסומן לעיל הערה 15.

(57) ובפרט שלא נהג אז יובל (ראה ערכין לב, ב. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ח) ובמילא – גם לא הדינים הנוהגים רק בזמן שהיובל נוהג (רמב"ם שם ה"ט).

ואף שבפשטות מצות יובל אינה תלויה בביהמ"ק ובמעלת מדרגתו, ומה שבזמן ב"ש לא נהג יובל, הוא לפי שמצות יובל היא דוקא "בזמן שכל יושבי עלי" – הרי הענין ד"כל יושבי עלי" (בפנימיות הענינים) "הוא בח"י כעיר שחבורה לה יחדיו .. המשכת ה' עילאה בה' תתאה", ולפי שבחינה זו לא היתה בב"ש, לכן לא נהג אז יובל (לקו"ת ר"ה ס, סע"ב). – וצ"ע וביאור בהא דבסוף ב"ד ג"כ לא נהג יובל (ערכין לה, סע"ב).

(58) ר"ה כט, ב. וגזירה זו היתה בזמן בית שני כנודע בגמרא שרוב הגזירות כו' היו בזמן ב"ש דוקא" (לקו"ת ר"ה נז, ג).

(59) אבל דעת הירוש' (ר"ה רפ"ד) משמע דמדאורייתא אין תוקעין בשבת (במדינה).

יג.

“ואתחנן” - בית ראשון ובית שני

איחוד זה של בית ראשון עם בית שני נרמז גם
 במילה הראשונה, בשמה של הפרשה – ואתחנן,
 המצביע על תוכנה העיקרי של הפרשה:
 “ואתחנן” בגימטריא תקט”ו⁷¹. בתורת החסידות
 מוסבר על כך⁷², שהאותיות ת”ק מצביעות על דרגת
 המדות – ו”ה, ומשום כך עניני העולמות, המתהווים
 מהמדות, שבעת ימי הבנין, הם במספר ת”ק⁷³. ט”ו
 (בגימטריא י”ה) היא דרגת המוחין. והענין של תקט”ו,
 גימטריא של “ואתחנן”, חיבור של ת”ק וט”ו במילה
 אחת, הוא חיבור המוחין והמדות⁷⁴.

וזה רומז לאיחוד של בית ראשון עם בית שני, כי
 בית ראשון הוא⁷⁵ בבחינת י”ה, ובית שני הוא בבחינת
 ו”ה.

זהו אחד ההסברים לכך שבשבת הראשונה שבה
 מתחילה הנחמה, מיד לאחר תשעה באב, קוראים את
 פרשת ואתחנן,

כי כל הענינים נמשכים על ידי התורה, וכיון
 שהתעלות שצריכה להיות לאחר תשעה באב היא
 שתהיינה שתי המעלות, של בית ראשון ושל בית שני
 ביחד, לכן קוראים בתורה את פרשת ואתחנן, שיש בה
 איחוד של י”ה עם ו”ה,

ועל ידי הקריאה בתורה ואמירת ההפטרה, שבה
 מופיע בגלוי ענין זה של “נחמו נחמו” פעמיים, אודות
 האיחוד של בית ראשון עם בית שני, מקרבים ומחשיים
 את קיום היעוד “נחמו נחמו – על בית ראשון ועל בית
 שני”,

ויתגלה⁷⁶ הבית השלישי, שבו יתאחדו הבית
 הראשון והבית השני, בביאת משיח צדקנו, בקרוב
 ממש.

(משיחת שמחת בית השואבה תשכ”ד.
 ש”פ ואתחנן תשכ”ח)

1 ואילו מצד הלוחות השניות, רק מי שעוסק בתורה
 2 הוא “בן חורין”⁶⁵, כפי שבתקופת בית שני האיר האור
 3 רק בבית המקדש, ולא בגבולין⁶⁴.

4 ומצד שני: בלוחות הראשונות שבאו רק מלמעלה
 5 התאפשרה שבירה, אך רק בתחתון שבהן, בלוחות,
 6 ואילו ה”אותיות פורחין”⁶⁶, בדומה לקדושה הראשונה
 7 בתקופת בית ראשון, שבטלה והוסרה ממקום
 8 המקדש⁶⁷.

9 לעומת זאת, בלוחות השניות, שבאו לאחר
 10 השבירה ולאחר התיקון על כך על ידי התשובה, לא
 11 היתה שבירה⁶⁸ – בדומה לקדושת ארץ ישראל בזמן
 12 בית שני הקיימת תמיד.

יב.

פרשת ואתחנן - איחוד שתי הדרגות

13 זהו הקשר שבין פרשת ואתחנן לבין “נחמו נחמו
 14 – על בית ראשון ועל בית שני”:

15 אחד ההבדלים בין עשרת הדברות שבפרשת
 16 ואתחנן לבין עשרת הדברות שבפרשת יתרו הוא,
 17 שעשרת הדברות שבפרשת יתרו נאמרו לפני חטא
 18 העגל, כאשר ישראל היו בבחינת צדיקים, ואילו פרשת
 19 ואתחנן⁶⁹ נאמרה לאחר חטא העגל, ואף לאחר
 20 החטאים האחרים שחטאו ישראל במשך ארבעים
 21 השנים,

22 ולא זו בלבד שזמנה של פרשת ואתחנן היה לאחר
 23 כל הענינים השלימים שלהם, אלא יותר מכך: הפרשה
 24 נאמרת בהמשך לדברי התוכחות שבפרשה הקודמת,
 25 ואף בפרשת ואתחנן עצמה⁷⁰ נכללים דברי תוכחה על
 26 ענינים בלתי רצויים –

27 ובכל זאת מסופר כאן סיפור מתן תורה כולו, כפי
 28 שהיה לפני החטא. ויוצא מכך, שבפרשה זו קיימת
 29 התאחדות של בחינת הצדיקים – בית ראשון, עם
 30 בחינת בעלי התשובה – בית שני.

(65) אבות שם.

(66) פסחים פז, סע”ב. ירוש’ תענית פ”ד ה”ה.

(67) להעיר דקדושת המקדש – לא נתבטלה לאחר החורבן (רמב”ם
 הל’ ביהב”ח ספ”ו. ראה לעיל ס”ג), אבל החילוק בקדושת הארץ בין
 קדושה ראשונה וקדושה שני.

(68) ראה תנחומא תשא לא – הובא בפרש”י תשא לד, ג.

(69) וגם: נוסח זה דעשה”ד (דפרשתנו) י”א שהוא שה”י כתוב על

לוחות השניות (פס”ו (לק”ט) תשא לד, א. ואתחנן ה, יב).

(70) לדוגמא, ראה: ג, כו. פרש”י שם, כט.

(71) ראה דב”ר פי”א, י – הובא בדע”ז מבעה”ת עה”פ.

(72) ראה אוה”ת כאן עה”פ (ע’ קיג ואילך). בראשית מז, ב.

(73) ראה חגיגה יג, א. וראה לקו”ת אמור לד, א.

(74) ראה לקו”ש [המתורגם] ח”ו ע’ 111 הערה 69.

(75) ראה רשימות הצ”צ לאיכה ע’ 20 (אוה”ת לנ”ך ח”ב ע’ אג).

וש”נ.

(76) ראה לקו”ש [המתורגם] ח”ו ע’ 95 הערה 63.

עשו, ואברהם הרי אמר⁷ לו ישמעאל יחי לפניך, שגם ישמעאל נראה טוב בעיניו.

ובאמת ישמעאל עשה תשובה בחיי אברהם משא"כ עשו, כדאיתא בב"ב⁸ דף ט"ז ע"ב. הרי דיד ימין דחסד יכול להתעלות, כמו שישמעאל נתעלה שעשה תשובה, כי וימינך⁹ פשוטה לקבל שבים.

וע"ד שבכסף לא כתיב תנופה בזה"ק¹⁰ פרשת פקודי דף רכ"ד ע"ב ע"ש.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות דברים עמוד שצח "ראה לקוטי שיחות חלק טו עמוד 197, ובהערה 58 שם".

(7 בראשית יז, יח. ראה גם לעיל סימן קיב.

(8 וז"ל: "אמר רבי יוחנן ישמעאל עשה תשובה בחיי אביו שנא' (בראשית כה, ט) ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו, מכדי ישמעאל קשיש מיצחק מאי טעמא דקחשיב לי' ליצחק מקמי', שמע מינה תשובה עביד ואדברי' ליצחק מקמי'".

(9 ספרי דברים פסקא לא ד"ה (כט) ונשב. "ארבעים שנה אקוט בדור (תהלים צה, י), ולא עוד אלא שגדולים שבכם משתחווים לפעור וימינו פשוטה לקבל שבים".

(10 וז"ל: ויהי זהב התנופה (שאל) אמאי אקרי זהב התנופה (למה נקרא זהב "התנופה"), ולא אקרי הכי כסף התנופה (ולא נקרא כן כסף התנופה, והשיב) אלא תרין אינון דאקרון הכי (שני דברים נקראים כך, והם) זהב התנופה (שהוא סוד הגבורה דז"א), ונחשת התנופה (שהוא סוד הגבורה דת"ת דז"א), ולא אקרי הכי כסף התנופה (ולא נקרא כן כסף התנופה, כי הוא מושרש בחסד), אלא אלין אקרון הכי (אלא אלו השני דברים נקראים כך), בגין דאיהו אסתלקותא לעילא (לפי שהם בסוד עלי' למעלה), דהא אית הכי לתתא (כמו כן לפי שיש למטה סיגי הזהב שהם גבורות הקשות למטה בחיצונים), ולא איהו זהב דארמותא (ואין הוא זהב התנופה שמעלים אותו למעלה), ובכל אתר תנופה (ובכל מקום דכתיב תנופה) איהי ארמותא לעילא (הכונה שצריך להעלותו למעלה), ולא לנחתא לתתא וכו' (וצריך להזהר שלא יורידו אותו למטה אל החיצונים, ולכן נאמר בזהב "תנופה", כדי להרימו ולהעלותו למעלה בכינה להמתיקן שם).

וכל ההוא דלתתא סוספיתא דדהבא ואיהו היתוכא דיליה (וכל הזהב היורד למטה הוא פסולת וזוהמת הזהב והוא מה שמהתך ממנו, הרומז על מותרות הדין היוצא אל החיצונים).

(אבל אצל כסף אינו כן, ולכן כתוב) וכסף פקודי העדה וכו' (ולא כתוב כסף התנופה וכו'). ע"ש.

[וראה לעיל סימן צח הערה 12, דאברהם (חסד) בחי' כסף, יצחק (גבורה) בחי' זהב].

קפו

רמו במארו"ל (קידושין סו:) "הולך אחר הזכר", בגי' שני חיי האבות "תקב"

(קידושין סו:) כל מקום שיש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר.

הול"ך אח"ר הזכ"ר גי' תק"ב מנין שני חיי האבות², קע"ה, ק"פ, קמ"ז, והוא אברהם יצחק ויעקב, היינו האבות שכולם נקראים אב³.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד קנח

בראשית כה, ט - ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו אל מערת המכפלה אל שדה עפרן בן צחר החתי אשר על פני ממרא

קפו

אברהם בחי' חסד ימין, וימינך פשוטה לקבל שבים - ישמעאל עשה תשובה וכו'

הנה מיד שמאל - בחי' גבורה - בהתפשטותה למטה יכול להיות יניקה גדולה ללעומת זה כמו שמיצחק⁴ יצא עשו, סוספיתא דדהבא⁵, ולכן צריך להיות זהב התנופה⁶ שצריך להניפו שלא יהי' יניקה מיד שמאל.

משא"כ יד ימין - בחי' חסד, הנה מיד ימין אפילו בהתפשטותה למטה אין כל כך יניקה ללעומת זה, כי הוא ע"ד שמאברהם יצא ישמעאל שאינו קליפה קשה כמו

(1 הול"ד (61), + אח"ר (209), + הזכ"ר (232) = 502.

(2 אברהם חי קע"ה שנה (בראשית כז, ז), יצחק חי ק"פ שנה (שם לה, כח), ויעקב חי קמ"ז (שם מז, כח).

(3 ראה בפנים בתורת לוי יצחק, בחי' אב דחכמה באצילות.

(4 ראה פסחים נו, א. ויקרא רבה פ' לו, ה. ספרי דברים ו, ד. האזינו לב, ט. ברכה לג, ב.

(5 פירוש: פסולת וזוהמת הזהב. ראה זוהר חלק ב' דף רכז, ב (ראה הערה 7). חלק א' דף קלז, ב. תורה אור כ, ב. ספר המאמרים תקס"ב עמוד לג. תקס"ה עמוד כ. ועוד. עיין גם לעיל סימן קיג. קכ.

(6 שמות לח, כד. "כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקודש ויהי זהב התנופה תשע ועשרים ככר וגו'". ראה הערה 7.

המשך ביאור למסכת נדרים ליום שלישי עמ' ב

⁸ בכדי לאכול, אתה נותן לה כתובתה מקרקעותיך, שְׁמַעְתָּ מִיָּה אֵין מְסַרְרִין לְבַעַל חוֹב, שאם לא כן היו משאירים לבעל מעט מן הקרקע בכדי מזון שלושים יום, וכסות וכיוצא בזה, וכל שכן שלא מצריכים אותו למכור שערו בשביל מזון. דוחה הגמרא, אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַבִּי יִצְחָק, לעולם יתכן שמשנתניו סוברת שמשדרין לבעל חוב, ואכן משאירים לו מעט קרקע בכדי פרנסתו, ומה שאמר לו רבי עקיבא אפילו אתה מוכר שער ראשך, רצה בכך

¹ שמוכרים כל השייך לו מן הקרקעות והמטלטלים ואפילו כסות
² וכלי תשימש, אבל משאירים בידו מזון לשלושים יום וכסות
³ לשנים עשר חודש ומיטה ומצע הראויים לו ואת תפיליו, ודבר זה
⁴ נקרא בלשון חז"ל סידור.
⁵ ונחלקו בגמרא (ב"מ קיד.) האם מסדרים גם לשאר בעלי חובות
⁶ כדרך שמסדרים לנודרים בערכין, ומדייקת הגמרא, מדברי רבי
⁷ עקיבא במשנתניו שאמר לבעל אפילו אתה מוכר שער ראשך

'ברה' מאירת' עינים, נרמזין ג' מצות אלו שנצטוו ישראל בכניסתן לארץ, דהיינו ב' של ברה' בנין בית המקדש, מ' של מאירת למנות להם 'מלך, ע' של עיני"ם מלחמת 'עמלק. וסימנם מב"ע, נוטריקון 'מושל' בגבורתו 'עולם' (שם סו, ז), והי' חושב שיקיים שלשתן 'משה' בן 'עמרם, אבל באמת שלא יתקיימו עד שיבא 'מנחם' בן 'עמיאל וכו'.

וידוע (תנחומא תצא סימן יא) שאין השם מלא אלא במחית זרעו של עמלק, ולכן נתאוה משה לכניסת ארץ ישראל ולהשלים השם והכסא, וג' מצות אלו שנצטוו, הם להשלים ג' אותיות שחסרים מכס יה, דהיינו בבנין בית המקדש ישלימו אות א' של כסא, כי שמה ישבו כסאות למשפט (תהלים קכב, ו), ובית המקדש הוא כסא ה', כמו שכתוב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו (ירמ' יז [יב]), רצה לומר מקום המקדש הוא כסא כבוד, נמצא שבבנין של בית המקדש נשלם אות א' של כסא. ובמינוי מלך נשלם אות ה' מן השם, כי הוצרך המלך להיות ממלכות בית דוד שהוא מלכות שמים ה' אחרונה של השם, כמו"ש דוד כי בכה ארוץ גדוד (תהלים יח [ל]), אמר בכה בתוספת ה'. ובמחית זרעו של עמלק שפגם באות ברית שהיא רזא דו' גוף וברית חשבינו חד, הרי שבג' מצות אלו יושלם התיקון של השם והכסא.

ולכן אמר משה ואתחנן אל ה' בעת ההיא, ר"ל שרצה לתקן באותו עת מה שצוה הקב"ה לאמר לדורות, ההוא כתיב, ר"ת אותן אותיות החסרים מן השם שהוא ה"ו, ומן הכסא שהוא א', רצה הוא לתקן עתה, ולפי שאי אפשר להכרית זרעו של עמלק אלא מי שיניקתו משם של ב"ן שהוא בעולם העשיי, כי עמלק הוא יסוד כל"ב, ולכן הוא מאמין בצורת כלב, ולכן נקרא עמלק כדאיתא במדרש (שמו"ר פרשה ס"ה, תנחומא תצא ס' ט) עם שלקק בכלב² וכו'. ולכן התחיל משה בכאן מאחר שאתה החלות להראות לי להלחם עם עמלק, במ"ש אנכי נצב על ראש הגבעה (שמות יז [ט]) וכו'.

ומי שמתחיל במצוה ראוי לגמור כדאיתא (בסוטה דף יג [ע"ב]), את ידך החזקה שראוי לסייע אל המצוה שנשבעת שם בידך החזקה, כמו"ש כי יד על כס יה (שמות יז [טז]), גם שם הראה לו ידו החזקה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל. לכן סיים אשר מי אל בשמים ובארץ, הזכיר כאן שמים וארץ, בסוד כה אמר י"י 'השמים כסאי' והארץ 'הדום רגלי' (ישעי' סו, א), תסתכל תמן ותמצא שם מלא בראשי אתון והכסא באמצע, כה אמר י"י 'השמים ראשי תיבות י"ה, 'והארץ' הדום ראשי תיבות ו"ה, והכסא באמצע וכו'.

השיב הקב"ה רב לך, אתה חושב להלחם בעמלק לפי שיניקתם מן שם של ב"ן³ שקראתי אותך בן ביתי, אבל הגדולה שלך היא בסוד של מ"ה שהוא יותר גבוה מן שם של ב"ן, כמו"ש מה שם בנו (משל ל [ד]) שהוא משה (זוהר ח"ב קצ"ז ע"א), לכן אל תוסף דבר, אבל צו את יהושע

ג, כג – ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר

א

משה רבינו התפלל להציל את בני מהגלות ומחורבן בהמ"ק וכו'

איתא במדרש איכא (פתיחתא כ"ד) שהקב"ה צוה לירמ' שילך על קברי אבות, ואחר כך על קברו של משה, ומשה עמד ואמר לירמ' אני אלך ואציל את ישראל, כשראו ישראל אותו, אמרו הא בן עמרם יציל אותנו כדאיתא במדרש איכה. קודשא בריך הוא כל מילין סתימין דאיהו עביד אעלין באורייתא קדישא, והיכן מבואר ענין זה בתורה. אבל נוכל לומר שבכאן נרמז ענין זה.

ולכן פתח ואתחנן שביקש על חן שיהי' לירמ' ועל כל ישראל, ואל שדי יתן להם רחמים לפני כל שוביהם בעת ההיא, על אותו עת צרה שהי' ליעקב בשעת החורבן, ההוא כתיב שהוצרך משה לעמוד מקברו ונתבקש לפני הקב"ה שיבא בעצמו מקברו, לאמר שיעורר הספד.

ובמלת ההיא נרמזין בו שלשה דברים שנעשו לישראל בשעת החורבן, שנחרב ארץ ישראל וירושלים, ונשרף המקדש כמו"ש בפסוק. וזה נרמז במלת ההי"א, ה"ר ה"בית לבמות יער י"רושלים לעיים תהי' א"רץ י"ישראל (ירמ' כו, יח). וידוע שב' חורבנין ב"ית שני ה' אחרונה שבשם, על זה אמר אדנ"י בית ראשון ה' ראשונה שבשם, ועל זה אמר הוי"ה בנקודות אלקים, שהראה הקב"ה למשה חורבן בית ראשון, ועל זה אמר את גדלך. על בית שני שנחסרו ה' דברים, כמו"ש ביומא (דף ק"א [ע"ב]) על פסוק (חגי א, ח) ואכבד חסר ה', על זה אמר את ידך החזקה, על בית שני שנחסרו ממנו ה' דברים כמנין אצבעות שביד.

והנה התפלל משה על אותו עת אעברה נא, רוצה אני לקום מקברי ואציל את ישראל כמו"ש במדרש ואראה מי ימחה בידי, ואמר ג' לשונות ואראה את הארץ, שרצה להציל כל ארץ ישראל שהוא גלות י' שבטים. ואחר כך גלות יהודה ובנימין שהוא ירושלים, אמר ההר הטוב הזה. ואחר כך על בית המקדש על הר הבית אמר הלבנון.

השיב לו הקב"ה כבר יצאה הגזירה רב לך על ב' חורבנין, ואל תוסף דבר אלי עוד, שאי אפשר להחזיר אותם. גם רמז במלת נ"א, על חן של ירמ' שיהי' לו בעיני נ"בוזרא"דן.

מגלה עמוקות אופן פה

ב

רמזים שביקש משה ליכנס לא"י כדי שיהי' השם והכסא שלם וכמו שיהי' לע"ל וכו'

הנה מלחמת עמלק היא מצוה אחת שצוה הקב"ה לישראל בכניסתן לארץ מג' מצות (סנהדרין כ:), שסימנם מצות ה' 'ברה' מאירת' עינים (תהלים יט, ט), בר"ת מן

(2) כל"ב בגי' ב"ן ע"ש.

(3) עיין באריכות בפנים הספר שעמלק סוד כל"ב בגי' ב"ן.

(1) מלחמת עמלק .. מוג' מצות .. שסימנם מצות ה' ברה מאירת עינים וכו': עיין בזה רשימות

שהוא ישלים מלחמות עמלק מדור דור, מדורו של שאול שיניקתו מן שם ב"ן, לדורו של מרדכי שהי' גם כן משבט

בנימין (מגילה י"ב ע"ב), דתמן שם של ב"ן, לכן חזקה"ו ואמצה"ו בגימטריא מרדכי".

מגלה עמוקות אופן קמ

אגרות קודש

ב"ה, ו' מני"א, תשי"ט

ברוקלין.

הנהלת בית מדרש למורות, בית רבקה,

ובית הספר בית רבקה, אשר בצרפת

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מג' מני"א עם המצורף אליו, תכנית הלימודים בקשר עם שנת הלימודים הראשונה דבית מדרש למורות.

ונעם לי לקרות פרטי התכנית, ובאיזה מקומן בהאמור - באם יהא צורך - יבוא מכתב מהמל"ח.

ומה שעלי להוסיף, אשר בודאי גם בעש"ק מתחיל היום בלימודי קדש, נוסף על תפלה, עכ"פ איזה רגעים, ובפרט - הקשור בענין דיום זה, ז.א. פרשת השבוע, וכמדובר בשו"ע שביום זה יקראו שנים מקרא ואחד תרגום, כן הרי זה מעניינים דשבועות אלו, להיות נותנים להתלמידים צדה לדרך, כוונתי לימי החופש, ואדרבה חדשים אלו [ובפרט תשרי] זקוקים לתוספת בכל עניני יהדות תורתנו ומצותי, שהרי מרובים הם בדינים ומנהגים וכו' נוסף על כל ימות השנה, ובהתאם להאפשרויות - כדאי הי' למצוא מסגרת מתאימה שלא תפריע בהענין דחופש וביחד עם זה תמלא ימים אלו בהאמור - מרצונם הטוב ולא מתוך הכרח בית המדרש ובית הספר, ורואים במוחש אשר חדשים אלו ימי רצון הם ביחוד לקליטה טובה בעניני יהדות, וכמובן גם בשכל אנושי כיון שהלימוד מצורף למעשה בפועל עניני החג ושלפניהם ושלאחריהם והשפעתם ניכרת במשך כל ימי השנה. וכמו שגם בפנימיות הענינים, הרי ידוע דכל יו"ט ומועד, כללי הוא לכל השנה בעניניו; ראש השנה לעניני קבלת עול מלכות שמים, יום הכפורים - ענין התשובה, סוכות - שמחה של מצוה וכו'.

בכללות בהנוגע לספרי לימוד אשר יש ספק בהם, ספק בכגון דא יש לדונו לחומרא, כי הרי המדובר בחינוך נוער אשר אפילו חסרון קטן יש להזהר ממנו, ביותר, וכידוע הדוגמא אשר חריץ קטן בגרעין יכול לקלקל כל גידול האילן ח"ו וק"ל.

ולהנ"ל אין להביא ראיי להיתר משימוש מספר שבו כמה מחברים מבלי הזכרת שם המחבר, ורק ליקוט מעט עניניו, משא"כ ספר שלם ממחבר מסוים, שזהו נתינת הכשר על כל עניניו.

ובימי בין המצרים אשר אמרו רז"ל (שבת קיט, ב) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה תשב"ר, יוסיף כאו"א בתכ"י בתקון הענין ע"י הוספה והתאמצות יתירה בחינוך על טהרת הקדש של בני ישראל, דפשיטא שגם חינוך הבנות בכלל זה [וכמובא בפוסקים ומהם בהלכות ת"ת לרבנו הזקן סוף פרק א', גם הנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן וכו' כל מצות עשה שאין הזמן גרמא וכל מצות לא תעשה של תורה וד"ס], וגם זה יקרב היעוד אשר יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, ותקוים ההבטחה דנחלה בלי מצרים.

בכבוד ובברכת הצלחה.

♦ יום ראשון י' מנחם-אב ♦

ג (כג) וְאַתְחַנֵּן אֶל־יְהוָה בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר:

כג וְצִלְיָתִי קָדַם יי בַּעֲדָנָא הֵיאָה לְמִימָר :

ז"ש וְאַתְחַנֵּן • אין חנוּן בְּכָל מְקוֹם אֲלֵא לְשׁוֹן מִתְנַת חֲנָם, אֶף-עַל-פִּי שֵׁישׁ לָהֶם לְצַדִּיקִים לְתוֹת בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים, אֵין מְבַקְשִׁים מֵאֵת הַמְּקוֹם אֲלֵא מִתְנַת חֲנָם, לְפִי שְׁאָמַר לוֹ (שְׁמוֹת ל): "וְחַנְתִּי אֶת-אֲשֶׁר אֲחֹן", אָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן "וְאַתְחַנֵּן". דָּבָר אַחֵר: זֶה אֶחָד מֵעֲשָׂרָה לְשׁוֹנוֹת שֶׁנִּקְרָאת תְּפִלָּה, בְּדֹאִיתָא בְּסַפְרֵי. בְּעַת הַהוּא • לְאַחַר שֶׁבִבְשֵׁתִי אֶרְץ סִיחׁון וְעוֹג, דְּמִיתִי שְׁמָא הֵתֵר הַנְּדָר (ספרי). לֵאמֹר • זֶה אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת שְׁאָמַר מֹשֶׁה לְפָנֵי הַמְּקוֹם: 'אֵינִי מְנִיחָךְ עַד שֶׁתּוֹדִיעֵנִי אִם תַּעֲשֶׂה שְׂאֵלְתִי, אִם לֹא'.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

בְּעַת הַגְּזֵרָה, שְׁהֵרִי זֶה פְּשׁוּט, שֶׁכֵּן כָּבֵר אָמַר לְעִיל (פסוק כא): "וְאַתִּי יְהוֹשׁוּעַ צְוִיתִי בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר, עֵינֶיךָ הִרְאֵת אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיכֶם לְשֵׁנֵי הַמַּלְכִּים הָאֵלֶּה", וְאַחֲרָיו כְּתוּב: "וְאַתְחַנֵּן אֶל ה'", אִם כֵּן בְּרוּר שְׂאֵין זֶה אֲלֵא בְּעַת כְּבוֹשׁ סִיחׁון וְעוֹג. אֲלֵא בְּנִגְוַת הַכְּתוּב בְּאָמְרוֹ כִּאֵן "בְּעַת הַהוּא", הֵיאָה, כְּדִי לְהוֹדִיעַ הַסְּבָה שֶׁהִתְחַנֵּן בְּעַת הַכְּבוֹשׁ, וְלֹא בְּעַת הַגְּזֵרָה, כִּי בְּעַת שֶׁבִבְשֵׁת אֶת אֶרְץ סִיחׁון וְעוֹג: "דְּמִיתִי שְׁמָא הוֹתֵר הַנְּדָר" ר"א י"ט. וְיֵשׁ מְקַשִּׁים, שֶׁכֵּיוֵן שֶׁחֲשַׁב שְׁהוֹתֵר הַנְּדָר לְמָה הִיָּה צְרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל? וְיֵשׁ לוֹמֵר שֶׁהִתְפַּלָּה נּוֹעַדָה לְבִטֵּל הַגְּזֵרָה, וְהַנְּדָר הִיָּה רַק תּוֹסַפֵּת לְגוּיָרָה, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב רש"י עַל הַפְּסוּק (במדבר כ יא): "לָכֵן לֹא תְבִיאֻ" - נִשְׁבַּע בְּקַפִּיצָה כְּדִי שְׁלֹא יִרְבוּ בַתְּפִלָּה עַל כָּף. וְכֵיוֵן שֶׁחֲשַׁב שְׁהוֹתֵר הַנְּדָר אֵין הִרְבָּה בַתְּפִלָּה עַל כָּף (ע"פ נח"י).

לֵאמֹר - זֶה אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת שְׁאָמַר מֹשֶׁה לְפָנֵי הַמְּקוֹם: אֵינִי מְנִיחָךְ - כְּלוֹמַר, אֵינִי מְפַסֵּיק לְהִתְפַּלֵּל. עַד שֶׁתּוֹדִיעֵנִי אִם תַּעֲשֶׂה שְׂאֵלְתִי אִם לֹא - רָאָה רש"י סוּף פְּרָשַׁת בְּהַעֲלוֹתְךָ (יב יא): "לֵאמֹר - מִה תִּלְמוּד לּוֹמֵר? אָמַר לוֹ: הִשִּׁיבֵנִי אִם אֶתָּה מְרַפָּא אוֹתָהּ אִם לֹא, עַד שֶׁהִשִּׁיבוּ: וְאִבֵּיהּ יִרְק וְיִרְק וְגו'. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: בְּאַרְבַּעַת מְקוֹמוֹת בְּקֶשׁ מֹשֶׁה מִלְפְּנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ הוּא לְהִשִּׁיבוֹ אִם יַעֲשֶׂה שְׂאֵלְתוֹ אִם לֹא, כִּיּוֹצֵא בּוֹ (שְׁמוֹת ו יא): וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לְפָנֵי ה' לֵאמֹר וְגו', מִה תִּלְמוּד לּוֹמֵר לֵאמֹר? אִם לֹא, עַד שֶׁהִשִּׁיבוּ: עֲתָה תִּרְאֶה וְגו'. כִּיּוֹצֵא בּוֹ (במדבר כו טו-טז): וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת לְכָל

הוּא: "וְאַתְחַנֵּן", אֵינִי הוּא אוֹתוֹ אָדָם שֶׁמְבַקֵּשׁ מִתְנַת חֲנָם (ע"פ דברי דוד). **דָּבָר אַחֵר: זֶה אֶחָד מֵעֲשָׂרָה לְשׁוֹנוֹת שֶׁנִּקְרָאת תְּפִלָּה - שְׁאֶחָד מֵהֶם הוּא תְּחִנָּה. בְּדֹאִיתָא בְּסַפְרֵי ' - בְּסַפְרֵי נִזְכָּרוּ שְׁלֹשָׁה עֲשָׂר לְשׁוֹנוֹת שֶׁל תְּפִלָּה (אֶף שֶׁמְקַדִּים תְּחִלָּה וְאוֹמְרִי: "עֲשֶׂרָה לְשׁוֹנוֹת"), וְאֵלוֹ הֵן: וְעָקָה, שׁוּעִיָּה, נְאֻקָּה, בְּצַר, קְרִיָּאָה, רָחָה, פְּגִיעָה [רָאָה גַם רש"י בְּרַאשִׁית כח, יא], נְפּוּל, פְּלוּל, עֲתִירָה, עֲמִידָה, חֲלוּי, תְּחִנָּה. וְצְרִיךְ עֵיוֹן. וְרָאָה רש"י בְּרַאשִׁית כד, טג שֶׁגַם "לְשׁוֹחַ" הוּא לְשׁוֹן תְּפִלָּה. **בְּעַת הַהוּא - לְאַחַר שֶׁבִבְשֵׁתִי אֶרְץ סִיחׁון וְעוֹג - כִּאֵן מְדַגֵּישׁ רש"י: "לְאַחַר שֶׁבִבְשֵׁתִי אֶרְץ סִיחׁון וְעוֹג", וְאֵלוֹ בְּפֶרֶשֶׁת פְּנִיחַס כו, יב כּוֹתֵב רש"י: "כֵּיוֵן שֶׁנִּכְנַס מֹשֶׁה לְנַחֲלַת בְּנֵי גַד וּבְנֵי רֵאוּבֵן שָׁמַח וְאָמַר: כְּמִדּוּמָה שְׁהוֹתֵר לִי נְדָרִי". וְיֵשׁ לוֹמֵר שֶׁהַפְּסוּק "וְאַתְחַנֵּן" הוּא הַמִּשְׁפָּךְ לְפְסוּק הַקּוֹדֵם: "וְאַתִּי יְהוֹשׁוּעַ צְוִיתִי בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר, עֵינֶיךָ הִרְאֵת אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֵיכֶם לְשֵׁנֵי הַמַּלְכִּים הָאֵלֶּה פֶּן יַעֲשֶׂה ה' לְכָל הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר אֶתָּה עֹבֵר שְׁמֹה", וּבְהַמְשָׁךְ לָזֶה מְסַפֵּר מֹשֶׁה שֶׁמִּיד לְאַחַר כִּיבּוֹשׁ סִיחׁון וְעוֹג (עוֹד לְפָנֵי חֲלוּקַתְּם לְבְנֵי גַד וְרֵאוּבֵן). הוּא הִתְחַנֵּן אֶל ה', כֵּיוֵן שֶׁחֲשַׁב "שְׁמָא הוֹתֵר הַנְּדָר", וְתַכֵּן בְּקִשְׁתּוֹ הִיָּה (כְּמוּבָא לְקַמֵּן בְּרש"י פְּסוּק כד): "אֶתָּה הַחֲלוּת לְהִרְאֹת אֵת עֲבָדְךָ מִלְּחַמַת סִיחׁון וְעוֹג .. הִרְאֵנִי מִלְּחַמַת ל"א מְלָכִים". **דְּמִיתִי שְׁמָא הֵתֵר הַנְּדָר - כְּלוֹמַר, לֹא כִּאֵן הַכְּתוּב לְהוֹדִיעֵנִי שֶׁ"בְּעַת הַהוּא" מְדַבֵּר "בְּעַת כְּבוֹשׁ סִיחׁון וְעוֹג" וְלֹא******

(כג) וְאַתְחַנֵּן - אֵין חנוּן בְּכָל מְקוֹם - וְרָאָה רש"י לְקַמֵּן ז, ב. **אֲלֵא לְשׁוֹן מִתְנַת חֲנָם -** בְּסַפְרֵי הַזְּכוּרֹן כְּתוּב, שֶׁנִּתְּן לְפָרֵשׁ אֵת רש"י בְּשֵׁנֵי אֶפְסִים: א) תְּחִנָּה, חנוּן, חֲנָם וְחֵן, הֵם כְּלָם מְשֻׁרֵשׁ אֶחָד וּמַעֲנִין אֶחָד. ב) תִּיבַת "וְאַתְחַנֵּן" אֵינָה מִלְשׁוֹן חֲנָם, אֲלֵא מִלְשׁוֹן תְּחִנּוּנִים, אֲלֵא שֶׁתְּכַנֶּה שֶׁל הַתְּחִנָּה הוּא בְּקִשְׁת מִתְנַת חֲנָם. וְהִרְאֵם כְּתוּב, שֶׁיֵּשׁ הַבְּדֵל בֵּין חֵן שֶׁעֲנִינוּ אֶהְבָּה וְחֶבֶד לְבִין חֲנִינָה וְחַנוּן שֶׁעֲנִינוּ מִתְנַת חֲנָם. וְהַ"לְבוּשׁ" כְּתוּב, שֶׁלְּפִירוּשׁ רש"י הֵרִי זֶה כִּאֵלוֹ נֶאֱמַר: "וְאַתְחַנֵּם", הֵינוּ שֶׁבִקֵּשׁ מִתְנַת חֲנָם. **אֶף-עַל-פִּי שֵׁישׁ לָהֶם לְצַדִּיקִים לְתוֹת בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים, אֵין מְבַקְשִׁים מֵאֵת הַמְּקוֹם אֲלֵא מִתְנַת חֲנָם -** כְּדִי שְׁלֹא יִנְכוּ לָהֶם מִזְכִּירוֹתֵיהֶם (נח"י). אוֹ מִפְּנֵי הַעֲנָוָה שֶׁבָּהֶם, שְׂאֵינִם מְתַנַּאִים בְּעַצְמָם שֵׁישׁ לָהֶם זְכוּיוֹת (ר"א). **לְפִי -** בְּכַמְּהָ כְּתִיבֵיךָ וְדִפּוּסִים רֵאשׁוֹנִים לֹא גוֹרְסִים קָטַע זֶה, שֶׁנִּרְאָה כִּאֵלוֹ הוּא פִירוּשׁ נוסף. וּלְפִי הַדִּפּוּסִים שֶׁלְּפָנֵינוּ שֶׁכֵּן גוֹרְסִים, יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁרש"י מְבִיא הוֹכְחָה שֶׁכֵּן הוּא דְרָכוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא נוֹתֵן מִתְנַת חֲנָם, שְׂאִם לֹא כֵּן מִנִּין יֵדַע זֹאת מֹשֶׁה (שְׁפִירָה הרב). **שְׁאָמַר לוֹ -** שְׁמוֹת ל ג, יט. **"וְחַנְתִּי אֵת אֲשֶׁר אֲחֹן" -** לְשׁוֹן מִתְנַת חֲנָם. וְרָאָה רש"י שֵׁם: "אוֹתָן פְּעַמִּים שֶׁאֶרְצָה לְחוּן". **אָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן "וְאַתְחַנֵּן" -** יִתֵּר לְשׁוֹן רש"י זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ כָּף: כֵּיוֵן שְׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה אֵינִי אֲחוּנָן בְּמִתְנַת חֲנָם אֵת אוֹתוֹ אָדָם שְׁאֲחוּנָן, אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטר-שיחות חלק כ"ד עמוד 28 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

פעלת משה בבטול הגזרה

ואתחנן אל-יהוה

אין חנון . . אלא לשון מתנת חנם . . דבר אחר זה אחד מעשרה לשונות שנקראת תפלה. (ג. כג. ובפירוש רש"י) ויש לבאר טעם החלוק בין ב' פרושים אלו, דהנה אף שמושה התפלל לכנס לארץ כי חשב "שמא התר הנדר" (רש"י 'דבור המתחיל' שלאחר-ידה) הרי אף הוא ידע שכבר "נגזרה גזרה" (לשון רש"י לקמן פסוק כד) שלא יכנס לארץ. והנה ב'ראש השנה' (ז, ב ואלר) יש מחלוקת אם תפלה מועילה לאחר גזר דין. ומסקנת הגמרא שם דבגזר דין על היחיד לא מהני, ועל הצבור מהני.

ועל-פי-זה יש לומר דבזה נחלקו שני הפרושים ברש"י הנ"ל, דיש אומרים דהגזירה על משה כגזרת הצבור הוי, דהרי "משה הוא ישראל וישראל הם משה" (רש"י חוקת כא, כא) 'דבור המתחיל' וישלח ישראל) ולכן שפיר הוי ואתחנן לשון תפלה, כי בגזר דין על הצבור מהני תפלה גם אחר גזר דין, אבל יש אומרים דהגזירה על משה היא כגזרה על יחיד גרידא. ולכן אי-אפשר לומר דואתחנן לשון תפלה הוא, וצריך לומר דבקש משה "מתנת חנם".

(כד) **אֲדַנִּי יְהוָה אַתָּה הַחֲלוֹת לְהִרְאוֹת אֶת-עַבְדְּךָ אֶת-גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת-יְדֶךָ הַחֲזֹקָה אֲשֶׁר מִי-אֵל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ וּכְגִבּוֹרֹתֶיךָ:**

כש"י ה' אלהים • רחום בדין. אתה החלוח להראות את-עבדך • פתח, להיות עומד ומתפלל, אף-על-פי שנגזרה גזרה. אמר לו: ממך למדתי, שאמרת לי (שמות לב): "ועתה, הניחה לי", וכי תופס הייתי בך? אלא לפתח פתח, שבי היה תלוי להתפלל עליהם, כמו כן הייתי סבור לעשות עכשו. את-גדלך • זו מדת טובך, וכן הוא אומר (במדבר יד): "ועתה יגדל נא כח ה'". ואת-ידך • זו ימינך שהיא פשוטה לכל

אשל אברהם - הרב אלעזר

לב, י. וכי תופס הייתי בך? אלא לפתח פתח, שבי היה תלוי להתפלל עליהם - ראה גם רש"י שם: "הניחה לי - עדין לא שמענו, שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה לי? אלא כאן פתח לו פתח, והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם - לא יכלם". כמו כן הייתי סבור לעשות עכשו. את גדלך - זו מדת טובך - שאתה מוחל וסולח (רא"ם). וכך שיעור הכתוב: אתה החלוח להראות את עבדך פתח להתפלל, וגם הראיתני את גדלך שהיא מדת טובך, שאתה "אךך אפים" (ספר הובנו).

וכן הוא אומר - במדבר יד, יז. "ועתה יגדל נא כח ה'" - למחול ולסלוח לעוברי רצונך (רא"ם).

ואת ידך - זו ימינך - נראה שלפי פשוטו של מקרא סתם יד היא ימין, וכן משמעות רש"י שמות יג, ט. או שהלימוד מזה שנאמר "ידך", שמיחס את היד אל הקדוש-ברוך-הוא, ואין

אדנות מורה על דין, ושם ה' (אף-על-פי שנקרא אלקים) מורה על רחמים, וכששנייהם נכתבים יחד פירושו שגם בשעה שהקדוש-ברוך-הוא יושב בדין הוא רחום. ב) שם ה' מורה על רחמים, ושם אלקים מורה על דין, וכששם ה' נכתב בנקוד אלקים (כלומר שהקרי שלו אלקים), אזי פירושו: רחום בדין. ומה שאמר תחילה בשם אדנות והו רק פתיחת דבריו, ופירושו: רבוני (ע"פ רא"ם). אבל צריך עיון למה לא פירש בן בפעם הראשונה שמופיע בן בתורה, והוא בכראשית טו, ב.

אתה החלוח להראות את עבדך - פתח, להיות עומד ומתפלל אף-על-פי שנגזרה גזרה. אמר לו: ממך למדתי - והוה הפירוש "אתה החלוח" - אתה פתחת לי פתח להתפלל. וב'משפיל לדוד" כתב שיש גם לפרש "החלוח" מלשון תפלה (כמו "ויחל משה"), ופירושו (בלשון הפעיל): אתה גרמת לי להתפלל.

שאמרת לי: "ועתה הניחה לי" - ויחזר אפי בהם ואכלם וגו'" - שמות

בשר, השיבו: קח לך. כיוצא בו: ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, השיבו: רב לך". ומה שבאן נקט רש"י "שלושה", יש לומר שזהו לפי פשוטו של מקרא, שלפי פשוטו, רק בשלושה מקומות יש הכרח לפרש בן, וכפי שאבן רש"י פירש בהם בן, והוא בסוף פרשת בהעלותך, בנזכר לעיל, וכן בפרשת פינחס (כו, טו): "לאמר - אמר לו: השיבני אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו". אבל בפרשת שמות אין הכרח לפרש בן בפשוטו של מקרא, שכן הפסוק "עתה תראה" נכתב לפני אמירת משה אל ה', דהינו שלפי פשוטו זה לא בא כמענה לבקשת משה שיענה לו אם הוא גואלם או לא (משכיל לדח). אלא שעדין צריך עיון, אם בן מודע בסוף פרשת בהעלותך הביא רש"י את דברי רבי אלעזר בן עזריה "בארבעה מקומות", ולא כתב כמו שכתב כאן: "והו אחד משלושה מקומות וכו'". תורה כד

(כד) ה' אלהים - רחום בדין - אפשר לפרש בשני אפנים: א) שם

שיעור יומי ליום ראשון י' מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - ג - פרשת ואתחנן לז

באי עולם. החזקה • שאמה כובש ברחמים את מדת הדין החזקה. אשר מי-אל וגו' • אינך דומה למלך בשר-ודם, שיש לו יועצים וסנקטורין הממחין בידו פשוטה לעשות חסד ולעבר על מדותיו. אתה, אין מי ימחה בידך אם תמחל לי ותבטל גזרתך. ולפי פשוטו: "אתה החלוח להראות את עבדך", מלחמת סיחון ועוג, כדכתיב (דברים ב): "ראה החלתי תת לפניך", הראני מלחמת ל"א מלכים.

(כה) אַעֲבֹרָה־נָא וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הֲהִיא הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבֵּנִי:

כ"ט • אַעֲבֹרָה־נָא • אין 'נא' אלא לשון בקשה. הֲהִיא הַטּוֹב הַזֶּה • זו ירושלים. וְהַלְבֵּנִי • (יזמא לט) זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי שיחת ליל ד' דחול'המועד סוכות תשמ"ו - מתוך 'לקראת שבת')

רצון משה להכניס לארץ

אַעֲבֹרָה־נָא וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה (ג, כה)

בגמרא (סוטה יד, א) אמרו: "מפני מה נתאנה משה רבנו לפני לנס לארץ ישראל? וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבע מטובה הוא צריך? אלא כך אמר משה: הרבה מצות נצטוו ישראל, ואין מתקמין אלא בארץ ישראל. אכנס אני לארץ כדי שיתקמו כלן [כל המצוות] על ידי". והנה, דיוק הלשון "שיתקמו כלן על ידי" תמונה, דלכאורה הנה ליה למימר "שאקים את כלם". והבאור בזה:

ידוע שמדתו של משה רבנו היא מדת האמת, פדאיתא במדרש (שמות רבה ה, י) "אמת זה משה", שמדה זו מורה על נצחיות וקביעות. ולכן 'מעשה ידי משה נצחיים' המה, ללא כל שנוי. וכנאמר בגמרא (סוטה ט, א) "משה ודוד לא שלטו שונאיהם במעשיהם" (ראה גם לקוטי-שיחות חלק כ"ו עמוד 4).

ומטעם זה, איתא בספרים (מגלה עמוקות אופן קפה, ועוד) שאם משה היה מכניס את בני ישראל לארץ, לא היה שייך ענין של גלות וכו', והיתה זו ישיבה נצחית לעולם, כיון שמעשה ידיו נצחיים.

וזהו תכן בקשתו של משה "שיתקמו כלן [כל המצוות] על ידי", דבבקשתו זו לא בקש אנפשיה "אכנס לארץ כדי שאני אקים את כל המצוות", דלטובת עצמו קא מבטיח. אלא טעם רצונו לפני לנס אל הארץ, הוא בכדי "ש[המצוות] יתקמו על ידי", היינו שחפצו היה שהמצוות יתקמו בארץ ישראל מכוחו שלו, וכך יהיו קמים לעולם, ללא כל הפסק של גלות.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ליחס יד שמאל לקדוש-ברוך-הוא, וכלשון רש"י מלכים א כב, יט: "וכי יש שמאל למעלה וכו'".
שהיא פשוטה לכל באי עולם - לקבל שבים (רא"ם). וראה גם רש"י ישעיה מה, כג: "בי נשבעתי - וינצא מפי צדקה לקבל כל השבים אלי".
החזקה - שאמה כובש ברחמים את מדת הדין [החזקה] - כלומר "ידך", יד ימין שהיא מדת הרחמים כובשת את מדת הדין החזקה, הינו שמאל (כאר בשדה). כמו שנאמר (מכה ו, יט) "ישוב ורחמנו יכבוש עונותינו" (ספרי).
ואין לומר ש"ידך החזקה" הכל אחר, שהרי יש טעם טפחה ב"ידך" המפטיק בין "ידך" לבין "החזקה" (ראה משכיל לדוד).
אשר מי אל וגו' - אינך דומה למלך בשר-ודם שיש לו יועצין

וסנקטורין - שרים היושבים עם המלך בקתדראות (הערוך).
הממחין בידו פשוטה לעשות חסד ולעבר על מדותיו, אתה אין מי שימחה בידך אם תמחל לי ותבטל גזרתך. ולפי פשוטו: "אתה החלוח להראות את עבדך", מלחמת סיחון ועוג - שזו התחלת המלחמות בשבע האומות (רא"ם).
כדכתיב - לעיל ב, לא.
"ראה החלתי תת לפניך", הראני מלחמת - שהיא המשך המלחמה בשאר שבע האומות (רא"ם).
שלישים ואחד מלכים - של ארץ כנען, כמפורט ביהושע יב, זכד. הביא פירוש זה שלפי פשוטו בסוף, כי המשך לשון הכתוב: "את גדלך ואת ידך החזקה וגו'" לא מתחבר עם פירוש

זֶה מִשְׁכֵּל לְדָוִד, שְׁהִיָּה לּוֹ לִמְרָא הַחֲלוּת תַּת לִפְנֵי אֶת סִיחֹן וְאֶת עֹג." תורה כה

גם רש"י לקמן לב, כב: "ירושלים המיסדת על ההרים, שנאמר (תהלים קכח, ה) ירושלים הרים סביב לה". אב"ל ראה רש"י הושע ג, ה: "ואל טובו זה בית המקדש, כדאת אמת: הֲהִיא הַטּוֹב הַזֶּה".

וְהַלְבֵּנִי - זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ - לְמָה נִקְרָא שְׁמוֹ לְבָנוֹ? שְׁמֵלִיבִין עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל (יזמא לט, ב). הובא גם ברש"י מ"ב יט, כג. גיטין נג, ב. תורה כו

(כו) וַיִּתְעַבֵּר יְהוָה בּוֹ לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רַב־לֵךְ אֶל־תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה:

כז «וַיִּתְעַבֵּר ה'» (ספרי) נִתְמַלֵּא חֲמָה. לְמַעַנְכֶם • בְּשִׁבְלֵכֶם, אַתֶּם גְּרַמְתֶּם לִי. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תהלים קו) : "וַיִּקְצִיפוּ עַל־מִי מְרִיבָה וַיִּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם". רַב־לֵךְ • (ספרי) שְׁלֵא יֹאמְרוּ: הֲרַב כְּמָה קָשָׁה, וְהִתְלַמִּיד כְּמָה סִרְבָּן וּמִפְצִיר. דַּבַּר אַחֵר: "רַב־לֵךְ", הֲרַבָּה מִזֶּה שְׁמוֹר לָךְ, רַב־טוֹב הַצִּפּוֹן לָךְ.

(כו) עֲלֶיהָ | רֹאשׁ הַפְּסוּכָה וְשֵׁא עֵינֶיךָ יִמָּה וְצַפְנָה וְתִימְנָה וּמִזְרָחָה וּרְאָה בְּעֵינֶיךָ כִּי־לֹא תִעַבֵּר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה:

כז «וּרְאָה בְּעֵינֶיךָ • בַּקֶּשֶׁת מִמֶּנִּי: "וְאָרְאָה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה". אֲנִי מֵרְאָה לָךְ אֶת כְּלָה, שְׁנֹאֲמַר (דברים לה) : "וַיִּרְאֶהוּ ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ".

אשל אברהם - הרב אלטשול

לְהִרְאוֹתְךָ אוֹתוֹהָ. וּרְאָה רַש"י לְקַמֵּן לֵב, נב. אֶת כְּלָה - הַדְּגִשׁת הַתִּיבוֹת "אֶת כְּלָה", יֵשׁ לְבָאֵר עַל־פִּי הַמוֹבָא ב'סַפְרִי' (פניני פיסקא קלא): "מְגִיד שְׁרָאָה מֹשֶׁה בְּעֵינָיו מַה שְּׁלֹא הֵלֵךְ יְהוֹשֻׁעַ בְּרַגְלָיו", כְּלוֹמֵר, אִם מֹשֶׁה הִיָּה נִכְנָס לְאָרֶץ, לֹא בְּהִכָּרַח שְׁהִיָּה רוֹאֶה אֶת כְּלָה, וְכִמוּ שְׁהוֹשֻׁעַ לֹא רָאָה אֶת כְּלָה, וְאֵלּוּ כָּאֵן מִבְּטִיחוֹ הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שִׁירְאָה לוֹ אֶת הָאָרֶץ כְּלָה. וּב'תּוֹרַת מִנְחָם" מִבְּאֵר שְׁהַדְּיוּק בְּזוֹהוּ, כִּינֵן שְׁבְדָרְךָ הַשְּׁבַע לֹא נִיתֵן לְרֵאוֹת בְּעֵינַיִם אֶת כָּל הָאָרֶץ אֶלָּא חֵלֶק מִמֶּנּוּה בְּלִבְךָ, לְכֵן אֲמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שִׁירְאָה לוֹ אֶת כְּלָה בְּעֵינָיו בְּדָרְךָ נִס. שְׁנֹאֲמַר - לְקַמֵּן לֵד, א. וּרְאָה רַש"י שֶׁם שְׁלֹא רַק שְׁהִרְאֶהוּ אֶת הָאָרֶץ בְּמוֹצֵב הַהוֹוָה, אֶלָּא גַם אֶת הַעֲתִיד לְהִתְרַחֵשׁ בָּהּ בְּמִשְׁפַּח הַזְּמַן. "וַיִּרְאֶהוּ ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ" - הוֹצִרְךָ לְהִבְיֵא הוֹכְחָה מִפְּסוּק וְה, כִּינֵן שְׁבְפִסְטוֹק כָּאֵן נֶאֱמַר רַק "וּרְאָה בְּעֵינֶיךָ", וְלֹא נִתְפָּרַשׁ מַה בְּדִיּוּק וּרְאָה בְּעֵינָיו, לְכֵן מִבְּיַד הוֹכְחָה שְׁהַפְּנִיָּה שִׁירְאָה בְּעֵינָיו אֶת כָּל הָאָרֶץ (מִשְׁכִּיל לַדָּח). תּוֹרַה כח

וְתִלְמִיד. דַּבַּר אַחֵר: "רַב לָךְ", הֲרַבָּה מִזֶּה - כְּלוֹמֵר, יוֹתֵר מִזֶּה. שְׁמוֹר "לָךְ" - בְּעוֹלָם הַבַּא. "רַב" טוֹב הַצִּפּוֹן "לָךְ" - כְּאֲמוֹר (תהלים לא ט): "מַה רַב טוֹבְךָ אֲשֶׁר צִפְנָתָ לִירְאִיךָ". וּבִיֵּאֵר ב'תּוֹרַת מִנְחָם" שְׁשֻׁנֵי פִירוּשִׁים אֵלּוּ בְּרַש"י הֵם כְּנֻגַד שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים בַּמִּלָּה "וְאֶתְחַנֵּן" שְׁהִבִּיא רַש"י לְעִיל: לְפִירוּשׁ הַרְאֵשׁוֹן שֶׁם ש'וְאֶתְחַנֵּן" פִּירוּשׁוֹ מִתְנַת הַנֶּסֶם, עֲנָה לוֹ הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: "רַב לָךְ", שִׁפְסִיק לְבָקֵשׁ "כְּדִי שְׁלֹא יֹאמְרוּ כו". וְאֵלּוּ לְפִירוּשׁ הַשְּׁנֵי שֶׁם שְׁהוּא לְשׁוֹן תְּפִלָּה (הַמְתַּקְבֵּלַת בְּדָרְךָ כְּלָל בְּגַלֵּל וְכִיּוֹתִיו שֶׁל הַמְתַּפְּלֵל), עֲנָה לוֹ הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־ הוּא, שְׁהַשְּׁכָר בְּשִׁבִיל מַעֲשֵׂיו הַטּוֹבִים הוּא הֲרַבָּה יוֹתֵר מִזֶּה. תּוֹרַה כו (כו) וּרְאָה בְּעֵינֶיךָ - בַּקֶּשֶׁת מִמֶּנִּי "וְאָרְאָה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה" - וְאֵף שְׁבִקֵשׁ לְעַבּוֹר, הֲרִי הַמְּטָרָה שְׁרָצָה לְעַבּוֹר הִיא בְּשִׁבִיל לְרֵאוֹת (גרא). אֲנִי מֵרְאָה לָךְ - לוֹמֵד כֵּן מִיַּתוֹר הַתִּיבוֹת "וּרְאָה בְּעֵינֶיךָ", שְׁהֲרִי הִיָּה דִי לוֹמֵר "וְשֵׁא עֵינֶיךָ וּגו'" (מִשְׁכִּיל לַדָּח). וּרְאָה גַם רַש"י בְּרַכּוֹת לֵב, ב: "עֲלֶה רֹאשׁ הַפְּסוּכָה - בְּדַבַּר תְּפִלָּה זוֹ נִתְרַצִּיתִי

(כו) וַיִּתְעַבֵּר ה' - נִתְמַלֵּא חֲמָה - מִלְּשׁוֹן עֲבָרָה וְזַעַם (רא"ם). וְכִינֵן שְׁהוּא בְּלִשׁוֹן הַתְּפַעֵל, לְכֵן פִּירַשׁ: נִתְמַלֵּא חֲמָה (גרא). וּרְאָה גַם לְעִיל א, לו. לְמַעַנְכֶם - בְּשִׁבְלֵכֶם - בְּגַלְלֵכֶם. אַתֶּם גְּרַמְתֶּם לִי. וְכֵן הוּא אוֹמֵר - תהלים קו, לב. "וַיִּקְצִיפוּ עַל מִי מְרִיבָה וַיִּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם" - שְׁפִירוּשׁוֹ: מִפְּנֵי שְׁהַקְצִיפוּ אֶת מֹשֶׁה עַל מִי מְרִיבָה, גְּרַמוּ לוֹ שְׁנַגְזוּרָה עֲלָיו גְּזוּרָה (רא"ם). שְׁהִיָּו יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לָהֶם: מַה לָּכֶם מֵאִתּוֹה סְלַע תּוֹצִיאֵנוּ לָנוּ מִיָּם, לְכָךְ אֲמַר לָהֶם: "הַמּוֹרִים", סִרְבָּנִים, לְשׁוֹן יוֹנֵי שׁוֹטִיִם, מוֹרִים אֶת מוֹרִיהֶם (רש"י במדבר כ, ט).

רַב לָךְ - שְׁלֵא יֹאמְרוּ: הֲרַב כְּמָה קָשָׁה, וְהִתְלַמִּיד כְּמָה סִרְבָּן וּמִפְצִיר - וּרְאָה גַם רַש"י סוֹטָה יג, ב: "רַב לָךְ - דִּי לָךְ, אֵל תְּרַבָּה בְּבִקְשָׁה, שְׁלֵא יֹאמְרוּ: הֲרַב כְּמָה קָשָׁה שְׁאִינוּ שׁוֹמַע לְתִלְמִיד, וְתִלְמִיד כְּמָה סִרְבָּן, מִפְצִיר". [וּלְשׁוֹן "סִרְבָּן" כָּאֵן אִין פִּירוּשׁוֹ מִלְּשׁוֹן מִסְרַב וּמִמָּאֵן, אֶלָּא הוּא מִלְּשׁוֹן הַפְּצָרָה - רָאָה רַש"י שֶׁם שְׁהוּא לְשׁוֹן חֲכָמִים]. וּמִדְּבַרֵי רַש"י אֵלּוּ אֲנוֹ לְמִדִּים שְׁמִפְרַשׁ "רַב לָךְ", הֵן מִלְּשׁוֹן דִּי, וְהֵן מִלְּשׁוֹן רַב

כח ופקד ית יהושע ומקפיה ואלמיה ארי
הוא יעבר קדם עמא הדין והוא נחסן
יתהון ית ארעא די תחזו:

**וְצוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְחִזְקָהוּ וְאַמְצָהוּ בִּי־הוּא יַעֲבֹר
לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יַנְחִיל אוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר תִּרְאֶה:**

כ"ט - וְצוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ • על הטרחות ועל המשאות ועל המריבות. וְחִזְקָהוּ וְאַמְצָהוּ • בדרךך, שלא ירד לבו לומר: 'כָּשֶׁם שֶׁנֶּעֱנַשׁ רַבִּי עֲלֵיהֶם, כִּף סוֹפִי לִיעֲנֹשׁ עֲלֵיהֶם! מִבְּטִיחוּ אֲנִי, כִּי הוּא יַעֲבֹר וְהוּא יַנְחִיל. בִּי־הוּא יַעֲבֹר • אם יעבר לפניהם ינחלו, ואם לאו, לא ינחלו. וְכֵן אִתָּהּ מוֹצֵא כִּשְׁשֻׁלַח מִן הָעָם אֶל הָעֵי, וְהוּא יֵשֵׁב: (יהושע ז) "וַיִּכְּבוּ מֵהֶם אֲנָשֵׁי הָעֵי וְגו'", וְכִינּוּן שֶׁנֶּפֶל עַל פְּנָיו, אָמַר לוֹ: "קָם לָךְ", "קָם לָךְ" בְּתִיב, אִתָּהּ הוּא הָעוֹמֵד בְּמִקוּמָךְ וּמְשַׁלַּח אֶת בְּנֵי לְמַלְחָמָה, "לָמָּה זֶה אִתָּהּ נוֹפֵל עַל פְּנֶיךָ", "לֹא כִּף אִמְרָתִי לְמֹשֶׁה רַבֶּךָ: אִם הוּא עוֹבֵר, עוֹבְרִין. וְאִם לֹא, אֵין עוֹבְרִין?!"

כ"ט) וְנִשְׁבַּב בְּגֵיָא מוֹל בֵּית פְּעוֹר: פ

כ"ט - וְנִשְׁבַּב בְּגֵיָא וְגו' • (ספרי) וְנִצְמַדְתֶּם לְעַבֹּדֶת אֱלִילִים, וְאֶף־עַל־פִּי־כֵן: "וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל, שְׁמַע אֶל־הַחֲקִים", וְהַכֵּל מַחֹל לָךְ, וְאֲנִי לֹא זָכִיתִי לְמַחֵל לִי.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

פְּנִיךָ, לֹא כִּף אִמְרָתִי לְמֹשֶׁה רַבֶּךָ:
אִם הוּא עוֹבֵר - עוֹבְרִין, וְאִם לֹא -
אֵין עוֹבְרִין - רָאָה גַם רִש"י שֶׁם
(בפירושו השני): "עַמְדַת לָךְ בַּמַּחֲנֶה וְלֹא
יִצְאָתָּ עִמָּהֶם, וְאֲנִי אִמְרָתִי: אֲשֶׁר
יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יִבְיֵאֵם (במדבר כו, יז), כִּי
אִתָּהּ תִּבְיֵא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה
עִמָּךְ (למקו לא, כט), כִּי הוּא יַעֲבֹר לִפְנֵי
הָעָם הַזֶּה וְהוּא יַנְחִיל אוֹתָם, אִם תֵּלֵךְ
אִתָּהּ לִפְנֵיהֶם יִצְלִיחוּ, וְאִם לֹא לֹא
יִצְלִיחוּ". וְרָאָה רִש"י בַּמְדָּבָר כו, יז:
"אֲשֶׁר יִצָּא לִפְנֵיהֶם - לֹא כִּדְרָךְ מַלְכֵי
הָאוֹמוֹת שִׂיּוּשְׁבִים בְּתִיבָהּ וּמְשַׁלְחִין
אֶת חֵילוֹתֵיהֶם לְמַלְחָמָה, אֲלֵא כְּמוֹ
שֶׁעֲשִׂיתִי אֲנִי, שֶׁנֶּחְלַמְתִּי בְּסִיחוֹן וְעוֹג ..
וְכִדְרָךְ שֶׁעֲשִׂה יְהוֹשֻׁעַ". תורה כט

כ"ט) וְנִשְׁבַּב בְּגֵיָא וְגו' - וְנִצְמַדְתֶּם
לְעַבֹּדֶת זָרָה - זֶהוּ הַפִּירוּשׁ "מוֹל בֵּית
פְּעוֹר".

וְאֶף־עַל־פִּי כֵן: "וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע
אֶל הַחֲקִים" - כִּדְלָקְמוּן בְּפִסְקוּ הַבָּא.
וְהַכֵּל מַחֹל לָךְ - כְּלוֹמַר, אִם תִּשְׁמַע
אֶל הַחֲקִים וְאֵל הַמְשַׁפְּטִים, אֲזִי אֲנִי
אֶמְחֹל לָכֶם אֶת חֲטָא דְהַצְמִדוֹת לְבַעַל
פְּעוֹר, וְלָכֵן נִסְמַךְ הַכְּתוּב "וְעַתָּה
יִשְׂרָאֵל וְגו'", לְפִסְקוּ "וְנִשְׁבַּב בְּגֵיָא וְגו'".
וְאֲנִי לֹא זָכִיתִי לְמַחֵל לִי - כִּי אִם לֹא
כֵן, מֵה עֲנִין פִּסְקוּ זֶה לְכָאן (רא"ס). תורה א

כְּדִרְךָ שֶׁאִתָּהּ עוֹשֶׂה לִי, שְׂאִינִי מִכְּנִיסוֹ
לְאָרֶץ".
מִבְּטִיחוּ אֲנִי: "כִּי הוּא יַעֲבֹר .. וְהוּא
יַנְחִיל" - כְּלוֹמַר, הַהִבְטָחָה הִיא הֵן עַל
כִּף שֶׁיַּעֲבֹר וְיִלְחֶם, וְגַם עַל כִּף שֶׁיַּנְחִיל
אֶת הָאָרֶץ.
כִּי הוּא יַעֲבֹר - אִם "יַעֲבֹר" לִפְנֵיהֶם -
לוֹמֵד כֵּן מֵיתוּר לְשׁוֹן הַכְּתוּב "לִפְנֵי
הָעָם הַזֶּה".
יַנְחִלוּ - וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ: "כִּי הוּא יַעֲבֹר
לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יַנְחִילם", אִם
יַעֲבֹר לִפְנֵי הָעָם אֲזִי "הוּא יַנְחִילם".
וְאִם לֹא - לֹא יַנְחִלוּ - וְאֶף שְׁפִירֵשׁ
לְעִיל שֶׁהוּא מִבְּטִיחוּ שֶׁהוּא יַעֲבֹר וְגַם
יַנְחִיל, מוֹסִיף כָּאן שֶׁזֶהוּ בְּתַנְאֵי
שֶׁ"יַעֲבֹר לִפְנֵיהֶם" (באר בשדה). וּלְפִי זֶה,
פִּירוּשׁ "כִּי" מִתְּפַרֵשׁ לְשִׁתֵּי פָּנִים: א) הוּא
מְלִשׁוֹן "אֲשֶׁר", הַבְּטָחָה שְׂבוּדָאֵי הוּא
יַעֲבֹר, ב) מְלִשׁוֹן "אִם", בְּתַנְאֵי שֶׁ"הוּא
יַעֲבֹר לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה", וְאֶפְשָׁר גַּם
לְפָרְשׁוּ בְּמִשְׁמַעוֹת "כְּאֲשֶׁר".
וְכֵן אִתָּהּ מוֹצֵא כִּשְׁשֻׁלַח מִן הָעָם אֶל
הָעֵי וְהוּא יֵשֵׁב: "וַיִּכְּבוּ מֵהֶם אֲנָשֵׁי הָעֵי
וְגו'" - יְהוֹשֻׁעַ ז, ה.
וְכִינּוּן שֶׁנֶּפֶל עַל פְּנָיו אָמַר לוֹ - שֶׁס, ז, י.
"קָם לָךְ", "קָם לָךְ" בְּתִיב, אִתָּהּ הוּא
הָעוֹמֵד בְּמִקוּמָךְ וּמְשַׁלַּח אֶת בְּנֵי
לְמַלְחָמָה, "לָמָּה זֶה אִתָּהּ נִפֵּל עַל

וְצוּ אֶת יְהוֹשֻׁעַ - עַל הַטְּרָחוֹת
וְעַל הַמְּשָׁאוֹת וְעַל הַמְּרִיבוֹת - כְּלִשׁוֹן
הַכְּתוּב לְעִיל א, יב. וְאִין לוֹמַר שֶׁ"צוּ אֶת
יְהוֹשֻׁעַ" מוֹסֵב עַל "וְחִזְקָהוּ וְאַמְצָהוּ",
שֶׁהֵרִי נֶאֱמַר "וְחִזְקָהוּ וְאַמְצָהוּ" בְּי"ו,
דְּמִשְׁמַע חוּץ מֵהַצְּוִי שֶׁתְּצוּהוּ גַם
"וְחִזְקָהוּ וְאַמְצָהוּ", אֲלֵמָּא צוּי לְחוּד,
וְחִזּוּק וְאַמוּץ לְחוּד (רא"ס). וְרָאָה גַם
רִש"י בַּמְדָּבָר כו, יט: "וְיִצְוִיָתָּה אִתּוֹ - עַל
וְיִשְׂרָאֵל, דַּע שֶׁטְּרַחְנִין הֵם סְרַבְנִים הֵם,
עַל־מִנַּת שֶׁתִּקְבַּל עֲלֵיךְ".
וְחִזְקָהוּ וְאַמְצָהוּ - בְּדְרָכֶיךָ - שְׂאִין
כִּינּוּ לְחִזּוּקוֹ אֲלֵא בְּדְרָכִים (רא"ס וּשְׁפִיח').
וְהַחִיזּוּק הוּא שֶׁיֵּאמַר לוֹ: "שְׁלֹא יִרְךָ לְבוֹ
וְכוּ", כְּהַמְשָׁךְ דְּבְרֵי רִש"י (גו"א).
שְׁלֹא יִרְךָ לְבוֹ לֹמַר: כִּשֶׁם שֶׁנֶּעֱנַשׁ רַבִּי
עֲלֵיהֶם, כִּף סוֹפִי לִעֲנֹשׁ עֲלֵיהֶם -
כְּלוֹמַר, כִּינּוּן שֶׁצְּוּהוּ עַל הַטְּרָחוֹת וְעַל
הַמְּשָׁאוֹת וְעַל הַמְּרִיבוֹת, יְהוֹשֻׁעַ כּוֹל
לְחֹשֶׁשׁ שְׂמָא סוֹפוּ לְהַעֲנֹשׁ עֲלֵיהֶם,
וּלְכַף יִרְךָ לְכַבוּ. וְאִין לוֹמַר שְׂאוּלֵי
הַכּוּנָה שֶׁיַּחֲזוּק אוֹתוֹ שְׁלֹא יִירָא
מֵהַמְּלַחְמוֹת הַצְּפוּיּוֹת לוֹ כִּשֶׁיַּעֲבֹר אֶת
הַיַּרְדֵּן, שֶׁכֵּן עַל זֶה כִּבְר חִזּוּק אוֹתוֹ מֹשֶׁה
לְעִיל סוֹף פְּרִשְׁת דְּבָרִים, וְגַם מְלִשׁוֹן "כִּי
הוּא יַעֲבֹר" מִשְׁמַע, שֶׁהַחֲשָׁשׁ הוּא עַל
הָאִם "הוּא יַעֲבֹר". וְרָאָה רִש"י בַּמְדָּבָר
כו, יז: "וְאֲשֶׁר יִבְיֵאֵם, שְׁלֹא תַעֲשֶׂה לוֹ

א וּכְעַן יִשְׂרָאֵל שָׁמַע לְקִנְיָא וּלְדִינְיָא דִּי אֲנָא מְאַלְף יְתִכּוֹן לְמַעַבְד בְּדִיל דְּתִיחּוֹן וְתִתּוֹן וְתִדְרִתּוֹן יְת אַרְעָא דִּי יִי אֱלֹהָא דְאַבְרָהָם יְהִיב לְכוּן :

ד (א) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שָׁמַע אֶל-הַחֲקוּיִם וְאֶל-הַמְּשַׁפְּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחֲיוּ וּבְאַתֶּם וִירִשְׁתֶּם אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם :

ב לֹא תוֹסִיפוּ עַל פְּתָגְמָא דִּי אֲנָא מְפַקְד יְתִכּוֹן וְלֹא תִמְנְעוּן מִגְּוִי לְמִטְר יְת פְּקוּדֵי דִּי אֱלֹהֵיכֶם דִּי אֲנָא מְפַקְד יְתִכּוֹן :

(ב) לֹא תוֹסִיפוּ עַל-הַדְּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר אֶת-מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם :

כז"י - לא תוסיפו • (ספרי שם) כגון: חמש פְּרָשִׁיּוֹת בַּתְּפִלִּין, חֲמֵשֶׁת מִיָּנִין בְּלוּלָב וְחֲמֵשׁ צִיצִיּוֹת, וְכֵן "לֹא תִגְרְעוּ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שמחת בית השואבה תשי"ד - תורת מנחם התוועדות י עמ' 61)

לא תוסיפו ולא תגרעו (ד, ב)

שְׁמַעְתִּי מֵאָמוּר ז"ל, שְׁמִצְוֹת סְפָה רוּמְזַת עַל שְׁלֵמוֹת הַקִּיּוּם שֶׁל רמ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְזֶהוּ שְׁכָתוּב (ישעיה ד, ו) וְסָפָה תִהְיֶה . . . לְמַחְסָה וּלְמַסְתוֹר מִזָּרָם וּמִמִּטְר: זר"ם הוּא אֶחָד פְּחוֹת מִרמ"ח, וּמִטְר הוּא אֶחָד יוֹתֵר מִרמ"ח, וְהַסְפָּה שׁוֹמְרַת הֵן מִפְּנֵי זר"ם, לֹא תִגְרְעוּ, וְהֵן מִפְּנֵי מט"ר, לֹא תוֹסִיפוּ.

ג עֵינֵיכֶם חֲזוֹן יְת דִּי עֲבַד יִי כְּכַעַל פְּעוֹר אַרְיָ כָּל גְּבָרָא דִּי אֲזַל בְּתַר פְּעַל פְּעוֹר שְׂצִיגָה יִי אֱלֹהֵיךָ מִבִּינְךָ :

(ג) עֵינֵיכֶם הִרְאֹת אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי כָל-הָאִישׁ אֲשֶׁר הִלֵּךְ אַחֲרָי בְּעַל-פְּעוֹר הִשְׁמִידוּ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ מִקֶּרְבְּךָ :

ד וְאַתּוֹן דְּאַדְבָּקְתוֹן בְּדַחְלָמָא דִּי אֱלֹהֵיכֶם קְזַמְיָן בְּלָכוּן יוֹמָא דִּין :

(ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים בְּלַכְּם הַיּוֹם :

... ביום י"ז תמוז ותשעה-באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר - ולא נתפרסם כלל וכלל) בתורה (בנביאים) פרשת היום על-דבר "צום הרביעי" ו"צום החמישי" (על-דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיוצא-בזה), ויתירה מזה - התורה היא נצחית גם לעתיד-לבוא, כולל חלקים אלו בנביאים המדברים על-דבר הצומות; אלא שבתורת אמת ותורה אור - מאיר בגלוי הטוב שבכל דבר, היינו הטוב שבצומות אלו, כפי שיהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים לעתיד-לבוא, ואדרבה - על-ידי הלימוד בנוגע להירידה לפי שעה, הרייזה מגדיל השמחה וה'יום טוב'.

(משיחת שבת פרשת פינחס ה'תשמ"ח - הערה 36)

הפטרה לתשעה באב בירמיהו פרק ח-ט

עטרת מרים

יג (ה' אומר) אֶסְפֹּה אֶסְפֹּה שִׁיתְאַסְפוּ לְהַתְעֵז מִה לַעֲשׂוֹת, כִּי רְצוֹנִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם סוּף וְקֵלָה נְאֻם-יְהוָה (דברי

יג אֶסְפֹּה אֶסְפֹּה נְאֻם-יְהוָה אֵין עֲנָבִים בְּגִפְן וְאֵין תְּאֵנִים בְּתֵאנָה וְהַעֲלֵה נָבֶל וְאַתָּן לָהֶם יַעֲבְרוּם: יד עַל-מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבֵי הָאָסְפוּ

אשל אברהם - הרב אלטשילי

ארבע בְּרָכוֹת בְּכַרְפַּת פְּהִינִים". וְכֵן "וְלֹא תִגְרְעוּ" - שְׁלֹא לְגְרֹעַ מֵאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת בַּתְּפִלִּין וְאַרְבַּעַה מִיָּנִים בְּלוּלָב וְאַרְבַּע צִיצִיּוֹת בְּטַלִּית. תורה ג

בְּלוּלָב, וְחֲמֵשׁ צִיצִיּוֹת - וּרְאָה גַם רש"י רֹאשׁ הַשָּׁנָה כח, ב: "כְּגוֹן חֲמִשָּׁת מִיָּנִין בְּלוּלָב, וְחֲמֵשׁ טוֹטְפוֹת בַּתְּפִלִּין, חֲמֵשׁ צִיצִיּוֹת בְּטַלִּית". וּרְאָה רש"י לְקַפֵּן יג, א: "לֹא תוֹסֵף עָלָיו - חֲמִשָּׁה טוֹטְפוֹת בַּתְּפִלִּין, חֲמִשָּׁה מִיָּנִין בְּלוּלָב,

(ב) לֹא תוֹסִיפוּ - כְּגוֹן - כְּלוּמַר, לֹא הַנְּהַיֵּר הַכְּתוּב אֶלָּא בְּמִצְוָה שֵׁשׁ בַּה מְנַן מְסִיּוּם שְׁלֹא לְהוֹסִיף עַל הַמְנַן הַהוּא, אֲבָל אֵין שׂוּף בַּל תוֹסִיף בְּעֲשֵׂת מִצְוָה אַחַת שְׁתֵּי פְעָמִים (ספרי הברוק). חֲמֵשׁ פְּרָשִׁיּוֹת בַּתְּפִלִּין, חֲמִשָּׁת מִיָּנִין

עטרת מרים

העם) - הלא אין ענבים בנפון ואין תאנים בתאנה והעלה נבל ואין אוכל להשיב נפש, (תשובת השם) איד אמן להם ענבים ותאנים, הלא ואתן להם התורה והמצוה הלא יעבדום עליהם: יד (דברי העם) עלימה אנחנו יושבים בלי עצה ונבורה למלחמה האספו ונבוא אלערי

המבצר להלחם משם עם האויב, (תשובת הנביא) מה יצא מזה, ונדרמה גשתוק שם פי יהוה אלהינו הרפגלו נהיה שם פאבלים היושבים ודוממים כי ה' וישקנו מיראש במקום כום תחומים היתן לאבלים, כי הטאנו ליהוה: טו (דברי העם) הלא ראוי קנה לקוות לשלום ומדוע ואין טוב (תשובת הנביא) מפני שהיה ראוי לקוות לעת כרפה והנה בעתה עודם מחזקים בראתם: טז (דברי העם) הלא מדין שנתברך מעקב להיות 'הנשד עקבי כום ויפל רוכבו אחור' נשמע עתה נחרת סוסיו של האויב מקול מצהלות אביריו רעשה בל-הארץ ויכל זאת לא נשד נחש עקבי כום ורוכבו והנה ויבואו ויאכלו ארץ ומלואה עיר וישבי בה: ז (תשובת ה') בעת כבר הכל הפוך פי הנני משלח בכם נחשים צפענים שהם קשים מנחש אשר אין להם לחש בלא השבעה וישבו אתכם ולא את סוסים נאם-יהוה: יח (דברי העם) מבליגיתי מה שהתחוקתי עלי יגון לכל אחמיר בה, אבל לא אוכל עוד פי עלי לבי דני ונגע החלי עד הנפש: יט הנהי-קול שועת בתי-עמי צועקים מפרך האויב הבא מארץ מרחקים ולמה כל זאת, היהנה וכי ה' אין בציון אים-מלכה אין בה חשבו אילו ווא ימצא להם מדוע אם

עטרת מרים

כן הכעסוני בפסליהם בהכלי נכר: כ הלא כבר עבר קציר בלה קיץ ובכל זאת ואנחנו לוא נושענו עדין: כא על-שבר בתי-עמי על הפורענות העתידה לבוא השברתי נשברתי לגמרי גם קדרתי השמר תארי שמה התמהון החזקתני: כב וכי הצרי שרף אילו מיותר לרפואה אין בגלעד שהוא מקום הצרי, רוצה לומר: וכי אין בידם תורה ומצות, אים-רפא אין שם וכי אין להם חכמים להורותם הדרך פי מדוע לא עלתה ארכת רפואת בתי-עמי להחזירם למושב, ולכלל את הניחה: כג הלוא יהיה מי שיתן ראשי מים מלא מי בכי ועיני מקור הנובע דמעה ואכבה יומם ולילה את חללי בתי-עמי: א מיריתני לרובי במדבר מלון ארחים, או ואעזבה את-עמי ואלכה מאתם אל מלון המדבר כי כלם מנאפים

ונבוא אל-ערי המבצר ונדמה-שם פי יהוה אלהינו הרפגנו וישקנו מיראש פי חטאנו ליהוה: טו קנה לשלום ואין טוב לעת מרפה והנה בעתה: טו מדין נשמע נחרת סוסיו מקול מצהלות אביריו רעשה בל-הארץ ויבואו ויאכלו ארץ ומלואה עיר וישבי בה: יז פי הנני משלח בכם נחשים צפענים אשר אין-להם לחש וישכו אתכם נאם-יהוה: יח מבליגיתי עלי יגון עלי לבי דני: יט הנהי-קול שועת בתי-עמי מארץ מרחקים היהוה אין בציון אים-מלכה אין בה מדוע הכעסוני בפסליהם בהכלי נכר: כ עבר קציר בלה קיץ ואנחנו לוא נושענו: כא על-שבר בתי-עמי השברתי קדרתי שמה החזקתני: כב הצרי אין בגלעד אים-רפא אין שם פי מדוע לא עלתה ארכת בתי-עמי: כג מיריתני לרובי במדבר מלון ארחים ואעזבה את-עמי ואלכה מאתם אל מלון המדבר כי כלם מנאפים עצרת קבוצת בנדים: כג הם הפה וידרכו חומי את-לשונם דומה לקשתם הדרוכה לרוב שקר ולא לאמונה גברו אלה על אלה בארץ שישפטו משפט אמת וישקעו העושים פי מרעה מפעשה רעה אל מפעשה רעה ויצאו ואתי לא-ידעו נאם-יהוה: ג אני מצוה לכם איש מרעהו השמרו היו נשקרים זה מנה ועל-פל על שום אח אל-תבטחו פי בלא-אח עקוב יעקב מרפה את אחיו וכל-רע רכיל יהלך וצריך להשמר מפני: ד ואיש כל איש ברעהו יהתלו ומלעי, ואמת לא ידברו פי למדו הרגילו לשונם דבר-שקר הענה נלאו נתענו כבר להענה ולעסם הדברים: ה אמר האל ויחברו מה יועיל שבתך בתוך עם מרמה שלא תוכל להשיבם אליך, ובעבור עסקם יתנני במדבר מלון ארחים ואעזבה את-

עמי ואלכה מאתם פי כלם מנאפים עצרת בנדים: כ וידרכו את-לשונם קשתם שקר ולא לאמונה גברו בארץ פי מרעה אל-רעה ו יצאו ואתי לא-ידעו נאם-יהוה: ג איש מרעהו השמרו ועל-בל-אח אל-תבטחו פי בלא-אח עקוב יעקב וכל-רע רכיל יהלך: ד ואיש ברעהו יהתלו ויחברו לשונם דבר-שקר הענה נלאו: ה שבתך

עטרת מרים

בְּמִרְמָה מָאֵנוּ לְדַעַתְאֹתַי נְאֻם־יְהוָה: ו לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הֲנִי צוֹרְפָם בְּיַסְרוֹן לְהַסִּיר מִמֶּם סִיגֵי הַעֲוֹן וּבְחַנּוּתִים אִם יִשְׁאֲרוּ סִיגִים, כִּי־אֵיךְ אֶעֱשֶׂה כִּי אֵינִי אוֹכֵל לְחַיִּיהֶם בְּדַעְתָּם מִפְּנֵי שֶׁהֵם נִקְרָאִים בְּתַעֲמִי: ז תִּץ (שׁוֹחַט) שְׁחֹטֵט מְשׁוּדֵי, הַהוֹרֵג מִרְחוּקֵי, נִדְמָה לְשׁוֹנֵם

ועוד מרמה דבר כי בפיו שלום את־רעהו ודבר ובקרבו ישם ארבו מארב: ח וכי העל מעשים האלה לא־אפקד אשניה עם להפרע מהם נאם־יהוה אם בגוי אשר־כזה לא תתנקם נפשי: ט על חרפו להורים אשר לא צמח עליהם מרעה הצאן אשא כבי ונהי ויללה, ועל־נאות מדברל מקום מרעה כמדבר קינה כי נצתו נהי שממה מבלי־איש עבר ולא שמעו שם עוד קול מקנה גם מעורף השמים ועד־בהמה נדרו ממקומם והלכו להם: י ונתתי את־ירושלם לגלים של אבנים מהבתים והחומות שנהרסו, מעון מדור תנים ואת־ערי יהודה אתן שממה מבלי יושב כי בלם ולכו בגלות: יא מיר־האיש החכם ויבן מדעתו את־זאת ומו הנביא ואשר דבר פ־יהוה אליו ויגדה על־מה אבדה הארץ לנמרי עד שלא חתה ראיה לשוב כלל נצתה כמדבר מבלי עבר: יב ויאמר יהוה בעצמו, על־עונכם אתי תורתי אשר נתתי לפניכם שלא

עטרת מרים

למדו את התורה ולכן ולא־שמעו בקולי לקום מצויתי ולא־הלכו בה בדרך התורה: יג וילכו אחרי שררות לבם מה שלכם ראה ושמד ואחרי הפעלים אשר למדום הרגילים אבותם: יד לכן כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הניני מאכילם את־העם הזה לענה עשב מר, והשקיתים מ־יראש ארם נחש,

רצה לומר: אביא עליהם צרות שונות: טו והפצותים בגוים במקומות אשר לא ידעו לא הכירו מעולם גם המה גם ואבותם ושלחתי אחריהם אל המקומות אשר ינוסו את־החרב עד פלזתי אותם: טז כה אמר יהוה צבאות התבוננו בפורענות המרובה לבא וקראו משמה למקוננות הנשים היודעות לספור ולקונן על הפתים ותבואינה לקונן על הפתים ואל־החכמות בדברי הספר וקויה שלחו ותבואנה: יז ותמהרנה ותשנה ותרמה עלינו נהי ויללה למען יתעוררו לבבנו ותרדנה עינינו דמעה ועפעפינו יזלזמיים: יח כי קול נהי נשמע מציון שאומרים איך שדרנו בשנו מאד כ־יעובנו ארץ לצאת בגולה כי האויבים השליכו משפנותינו לשבון במקום רחוק: יט חזן מזה כ־שמענה אתו נשים המקוננות דבר־יהוה על שתיה מדבר בהשגחה ולא במקרה ותקח ותקבל אונכם דבר־פיו לבן ולמדנה למדו בגותיכם

בתוך מרמה במרמה מאנו דעת־אותי נאם־יהוה: ו לכן כה אמר יהוה צבאות הניני צורפם ובחננתיים כ־איך אעשה מפני בת־עמי: ז תץ (שוחט) שחוטט לשונם מרמה דבר בפיו שלום את־רעהו ודבר ובקרבו ישם ארבו: ח העל־אלה לא־אפקד־בם נאם־יהוה אם בגוי אשר־כזה לא תתנקם נפשי: ט על־ההרים אשא כבי ונהי ועל־נאות מדברל קינה כי נצתו מבלי־איש עבר ולא שמעו קול מקנה מעורף השמים ועד־בהמה נדרו הלכו: י ונתתי את־ירושלם לגלים מעון תנים ואת־ערי יהודה אתן שממה מבלי יושב: יא מיר־האיש החכם ויבן את־זאת ואשר דבר פ־יהוה אליו ויגדה על־מה אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר:

יב ויאמר יהוה על־עונכם את־תורתִי אשר נתתי לפניכם ולא־שמעו בקולי ולא־הלכו בה: יג וילכו אחרי שררות לבם ואחרי הפעלים אשר למדום אבותם: יד לכן כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הניני מאכילם את־העם הזה לענה והשקיתים מ־יראש: טו והפצותים בגוים אשר לא ידעו המה ואבותם ושלחתי אחריהם את־החרב עד פלזתי אותם: טז כה אמר יהוה צבאות התבוננו וקראו למקוננות ותבואינה ואל־החכמות שלחו ותבואנה: יז ותמהרנה ותשנה עלינו נהי ותרדנה עינינו דמעה ועפעפינו יזלזמיים: יח כי קול נהי נשמע מציון איך שדרנו בשנו מאד כ־יעובנו ארץ כי השליכו משפנותינו: יט כ־שמענה נשים דבר־יהוה ותקח אונכם דבר־פיו ולמדנה בגותיכם נהי ואשה רעותה

עטרת מרים

לשאת נְהי וְאִשָּׁה תִּלְמַדוּ אֶת רְעוּתָהּ קִינָה: כ פִּי־עֵלָה מוֹת הָאוֹיֵב הַמְּמִית בְּחִלּוּנֵינוּ דְרָד הַחֲלוּנוֹת וְכִּי בָּא בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ לְהַכְרִית עוֹלָל מַחוּץ מֵאַחֲרֵי הַתִּמָּים, שְׁשֵׁם שׁוֹחֲקִים הַמִּינּוּקוֹת, וְכֵן הַכְרִית הַבַּחּוּרִים מִרְחֻבוֹת שְׁשֵׁם מְנַהֵם לִלְבַּת תְּמִיד: כא מֵאִמֵּר ה' אֶל הַנְּבִיא דְבַר אֶל יִשְׂרָאֵל כֹּה נֹאמְ-יְהוָה וְנִפְלָה נִבְלַת הָאָדָם פְּגַרֵי אָדָם וְפָלוּ עַל הָאָרֶץ כְּדָמֶן כּוֹבֵל עַל-פְּנֵי הַשָּׁדֶה וְכַעֲמִיר וְכַעֲמִיר הַתְּבוּאָה הַמְּוֹשְׁלִים מֵאַחֲרֵי הַקָּצֵר וְאִין מֵאַסְּף: וְאִין מֵאִמֵּר וְאִין קוֹבֵר אוֹתָם: כב כֹּה אָמַר יְהוָה

עטרת מרים

אֶל-יְהוָה לְחַבֵּל חֶכֶם בְּחֻכְמָתוֹ כִּי לֹא יוֹכֵל לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ בְּחֻכְמָתוֹ וְאֶל-יְהוָה הַגְּבוּר הַגְּבוּר בְּגִבּוֹרָתוֹ לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ בְּגִבּוֹרָתוֹ אֶל-יְהוָה עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ כִּי לֹא יִפְדֶּה נַפְשׁוֹ בְּעֲשָׂרוֹ: כג כִּי אִם-בְּזֹאת יְהוָה לְחַבֵּל חֶכֶם בְּחֻכְמָתוֹ, הַשֶּׁבֶל בְּמֵה שֶׁהַשֶּׁבֶל וְיָדַע אוֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה וְאִין עוֹד מִלְּבַדִּי, וְאִין הוּא הַעֲשֵׂה חֶסֶד לְאוֹהֲבֵי וְלְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתַי, וְאִין הוּא הַעֲשֵׂה מוֹשֶׁפֶט לְהַפְרֵעַ מִן הַרְשָׁעִים וְצַדִּיקָה בְּאָרֶץ לְקַבֵּל אֶת הַשְּׂכִימִים כִּי-בְּאֵלֶּה חֲפֻצְתִּי לַתַּת לְכָל אֶחָד בְּגִמְלוֹ וְנֹאמְ-יְהוָה:

קִינָה: כ פִּי־עֵלָה מוֹת בְּחִלּוּנֵינוּ בָּא בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ לְהַכְרִית עוֹלָל מַחוּץ בַּחּוּרִים מִרְחֻבוֹת: כא דְבַר כֹּה נֹאמְ-יְהוָה וְנִפְלָה נִבְלַת הָאָדָם כְּדָמֶן עַל-פְּנֵי הַשָּׁדֶה וְכַעֲמִיר

מֵאַחֲרֵי הַקָּצֵר וְאִין מֵאַסְּף: כב כֹּה אָמַר יְהוָה אֶל-יְהוָה לְחַבֵּל חֶכֶם בְּחֻכְמָתוֹ וְאֶל-יְהוָה הַגְּבוּר בְּגִבּוֹרָתוֹ אֶל-יְהוָה עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ: כג כִּי אִם-בְּזֹאת יְהוָה לְחַבֵּל חֶכֶם בְּחֻכְמָתוֹ, הַשֶּׁבֶל וְיָדַע אוֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה עֲשֵׂה חֶסֶד מוֹשֶׁפֶט וְצַדִּיקָה בְּאָרֶץ כִּי-בְּאֵלֶּה חֲפֻצְתִּי נֹאמְ-יְהוָה:

עטרת מרים

ו דְרָשׁוּ יְהוָה בְּהַמְצָאוֹ כַּעֲדוֹ הוּא מְצִי בְכֶם קְרָאָהוּ בְּהוֹיָתוֹ קְרוֹב: ז יַעֲזֹב רָשָׁע דְרָפּוֹ בְּמַעֲשָׂהוֹ וּבִפֵּי וְאִישׁ אֲוֹן מִחֻשְׁבְּתוֹ הַרְעוֹת וְיָשׁוּב וְיָשׁוּב אֶל-יְהוָה וְיִרְחַמְהוּ וְאֶל-אֱלֹהֵינוּ וְיֵשׁ חֲמֻה כִּי-יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ: ח כִּי לֹא מִחֻשְׁבוֹתֵי מַחֻשְׁבוֹתֵיכֶם כִּי אִין מִרְבֵּה לְסִלּוֹחַ וְלֹא יִשְׁאֵר אֲצִל מִהַעֲזוֹ דְבַר וְלֹא דְרָכֵיכֶם דְרָכֵי דְרָד בְּשִׁרְדָם לַעֲנוֹשׂ אֶת הַמּוֹרֵד כֹּ וְאִין מוֹעִיל תְּשׁוּבָהּ וּפְיָם, אֲכָל דְרָכֵי לֹא כֵן הִיא נֹאמְ יְהוָה: ט וְאִין כָּאֵן רַק הַבְּדִל בְּחַחֹת וְחֵר, אֵלֵּא כִּי כְּמוֹ גְבָהוּ שְׁמַיִם מֵאַרְצֵן כֵּן גְבָהוּ בְּהַבְדִּיל רַב דְרָכֵי מִדְרָכֵיכֶם וּמִחֻשְׁבְּתֵי מִמְּחֻשְׁבְּתֵיכֶם כִּי דְרָד בְּשִׁרְדָם שְׂלֵא וּמַחֹל כָּלֵל וְכָלֵל, וְדָרְכֵי לְמַחֹל מִכָּל וְכָל: י כִּי כַּאֲשֶׁר יִרְדֵּ הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן-הַשָּׁמַיִם

עטרת מרים

וְשִׁמְהָ לֹא יָשׁוּב רִיקָם כִּי אִם-יְהוָה הַשְּׂכִיב אֶת-הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ מוֹצִיא חֲמֻה מִתְּרַעֲוִן כַּעֲמוֹק אָרֶץ וְהַצְּמִיחָהּ הַצְּמַח מִמַּעַל לְאָרֶץ וְנָתַן זֶרַע לְזֶרַע וְלַחֵם לְאֹכֵל: יא כֵּן יְהוָה דְבַרֵי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא-יָשׁוּב אֵלַי רִיקָם כִּי אִם-עֲשֵׂה אֶת-אֲשֶׁר חֲפֻצְתִּי וְהַצִּלִּית אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו שְׂבוּדָאֵי תַּחְתָּם הַבְּטָחְתִּי: יב וְהוּא הַבְּטָחָה כִּי-בִשְׂמֵחָה תֵצֵאוּ מִן הַגְּלוּת וּבְשָׁלוֹם תּוֹבְלִינן מִיַּבֵּשׁ לְאֹרְצְכֶם, הַהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לְפָנֵיכֶם רִנָּה דְרָד מִשָּׁל, וְכָל-עֲצֵי הַשָּׁדֶה יִמְחֲאוּ-כָף: יג בְּכִפְיָם לְשִׂמּוֹחַ, גַּם זֶה עֲנִין מוֹצִיא: יד תַּחַת בְּמִקּוֹם הַנְּעֻצִין הַרְשָׁעִים יַעֲלֶה בְרוּשׁ יִמְשְׁלוּ צְדִיקִים וְתַחַת הַסְּרַפָּד וְנַעֲצִין חֵם מִיַּי קוֹצִים יַעֲלֶה הַרְסָם וְהוּא תְּדַבֵּר מִהָ

הפטרה לתענית ציבור בישיעה פרק נה

ו דְרָשׁוּ יְהוָה בְּהַמְצָאוֹ קְרָאָהוּ בְּהוֹיָתוֹ קְרוֹב: ז יַעֲזֹב רָשָׁע דְרָפּוֹ וְאִישׁ אֲוֹן מִחֻשְׁבְּתוֹ וְיָשׁוּב אֶל-יְהוָה וְיִרְחַמְהוּ וְאֶל-אֱלֹהֵינוּ כִּי-יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ: ח כִּי לֹא מִחֻשְׁבוֹתֵי מַחֻשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דְרָכֵיכֶם דְרָכֵי נֹאמְ יְהוָה: ט כִּי-גְבָהוּ שְׁמַיִם מֵאַרְצֵן

כֵּן גְבָהוּ דְרָכֵי מִדְרָכֵיכֶם וּמִחֻשְׁבְּתֵי מִמְּחֻשְׁבְּתֵיכֶם: י כִּי כַּאֲשֶׁר יִרְדֵּ הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן-הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְהָ לֹא יָשׁוּב כִּי אִם-יְהוָה אֶת-הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהַצְּמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע לְזֶרַע וְלַחֵם לְאֹכֵל: יא כֵּן יְהוָה דְבַרֵי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא-יָשׁוּב אֵלַי רִיקָם כִּי אִם-עֲשֵׂה אֶת-אֲשֶׁר חֲפֻצְתִּי וְהַצִּלִּית אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו: יב כִּי-בִשְׂמֵחָה תֵצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוֹבְלִינן הַהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לְפָנֵיכֶם רִנָּה וְכָל-עֲצֵי הַשָּׁדֶה יִמְחֲאוּ-כָף: יג תַּחַת הַנְּעֻצִין יַעֲלֶה בְרוּשׁ וְתַחַת

עטרת מרים

להוזה לשם ונורה לאות עד עולם לא יפרת: א אמר לבני הנלות
כה אמר יהוה שמרו משפט בין אדם לחבירו ועשו צדקה בין אדם
למקום פירקובה ישועתי לבוא על די יהוה וצדקתי להנלות ודק
התשובה מעקבת ביאת המשיח: ב אשרי אנוש עשה זאת את האמור

למטה ובן אדם יחזיק בה שמר
שבת מחללו מחללו ושמר ידו
מעשות פלדע: ג ואלויאמר
בן הנזכר הנלוח אליהוה
להאמין בו לאמר הברל יבדילני
יהוה מעל עמו בעת קבלו תשובה
ולא אקבל עמקם, ואם פו לפה אצדק
ואלויאמר הפרים הן אני עין
יבש ואני מגדל פרי, ולא ישאר שמו
לקרון ועל מה אשר דרבי: ד פיר
כה ו אמר יהוה לפריסים אשר
ישמרו את שבתותי ויבחרו
באשר חפצתי ומחזיקים אותם
בבריתי בתורת: ה ונתתי להם

עטרת מרים

בביתי בהכל ובחומתי במושב הסנהדרין והזקנים יד מקום מעלה ושכן
ושם שזכור לטובה, והוא דבר טוב יותר מנזרון הכא מננים ומנגות
שם לטובה עד עולם אתנולו אשר לא יפרת וקרון שמו: ו ובני
הנזכר ובני העמים הנלויים עליהוה אל ה' לשרתו ולאהבה את שם

יהוה להיות לו לעבדים כל מי
בהם אשר שמר שבת מחללו
ומחזיקים בבריתי בתורת:
ז פשיכואו להתנזר: והביאותים את
העושים כל אלה אליהר קדשי אל
בית המקדש ושומחתים אשפתם
בבית תפלתו בבית המזבן להתפלל
שם לפני עולתיהם וזבחייהם יהיו
מקבלים לרצון על מזבחי פי
ביתי בית תפלה יקרא יהוה מיכן
לכל העמים: ח נאם אדני
יהוה מקבץ מקבץ גרתי ישראל
עוד אקבץ גרים עליו על ישראל
להיות נוספים לנקבציו מישראל:

הפרפד יעלה הדם והיה ליהוה לשם
לאות עולם לא יפרת: א פה אמר יהוה
שמרו משפט ועשו צדקה פירקובה
ישועתי לבוא וצדקתי להנלות: ב אשרי
אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה
שמר שבת מחללו ושמר ידו מעשות
פלדע: ג ואלויאמר בן הנזכר הנלוח
אליהוה לאמר הברל יבדילני יהוה מעל
עמו ואלויאמר הפרים הן אני עין יבש:

ד פירכה ו אמר יהוה לפריסים אשר ישמרו את שבתותי ויבחרו באשר חפצתי ומחזיקים
בבריתי: ה ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב מננים ומנגות שם עולם אתנולו
אשר לא יפרת: ו ובני הנזכר הנלויים עליהוה לשרתו ולאהבה את שם יהוה להיות לו
לעבדים פלשמר שבת מחללו ומחזיקים בבריתי: ז והביאותים אליהר קדשי ושומחתים
בבית תפלתו עולתיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי פי בבית תפלה יקרא לכל העמים:
ח נאם אדני יהוה מקבץ גרתי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו:

זכריה פרק ח

א ויתי דבר יהוה צבאות לאמר: ב פה אמר יהוה צבאות קנאתי לציון קנאה גדולה
וחמה גדולה קנאתי לה: ג פה אמר יהוה שבתתי אל ציון ושכנתי בתוך ירושלים ונקראה
ירושלם עיר האמת והרי יהוה צבאות הר הקדש: ד פה אמר יהוה צבאות עד ישבו
זקנים וזקנות ברחבות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים: ה ורחבות העיר ימלאו
ילדים וילדות משחקים ברחבתיה: ו פה אמר יהוה צבאות פי יפלא בעיני שארית העם
הזה בימים ההם גם בעיני יפלא נאם יהוה צבאות: ז פה אמר יהוה צבאות הנני מושיע
את עמי מארץ מזרח ומארץ מבוא השמש: ח והבאתי אתם ושכנו בתוך ירושלים והיו לי
לעם ואני אהיה להם לאלהים באמת ובצדקה: ט פה אמר יהוה צבאות תחזקנה ידיכם

הַשְּׁמַעִים בַּיָּמִים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בָּיָוּם בֵּית־יְהוָה צְבָאוֹת
הַחֵיכַל לְהַבְנֹת: י כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שָׁכַר הָאָדָם לֹא נָהִיָּה וְשָׁכַר הַבְּהֵמָה אֵינְנָה וְלִיּוֹצֵא
וְלִבְּאֵי אֵינ־שָׁלוֹם מִן־הַצָּר וְאֲשַׁלַּח אֶת־כָּל־הָאָדָם אִישׁ בְּרַעְיוֹ: יא וְעַתָּה לֹא כַּיָּמִים
הָרִאשׁוֹנִים אֲנִי לְשֹׂאֲרֵית הָעָם הַזֶּה נֶאֱמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יב כִּי־יִרְעַע הַשָּׁלוֹם הַגָּפָן תִּתֵּן פְּרִיָּה
וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָּם וְהַנְּחַלְתִּי אֶת־שֹׂאֲרֵית הָעָם הַזֶּה אֶת־כָּל־אֵלֶּה:
יג וְהָיָה כַּאֲשֶׁר הָיִיתֶם קָלִלָה בְּגוֹיִם בֵּית יְהוּדָה וּבֵית יִשְׂרָאֵל בֶּן אוֹשִׁיעַ אַתְּכֶם וְהִייתֶם
בְּרֻכָּה אֶל־תִּירָאוּ תַחְזֹקְנָה יְדֵיכֶם: יד כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת בְּאֲשֶׁר זָמַמְתִּי לְהַרְעֵ לְכֶם
בְּהַקְצִיף אֶבְתִּיכֶם אֲתִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא נַחַמְתִּי: טו בֶּן שִׁבְתִּי זָמַמְתִּי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה
לְהִיטִיב אֶת־יְרוּשָׁלַם וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֶל־תִּירָאוּ: טז אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דַבְּרוּ אִמַּת
אִישׁ אֶת־רַעְיוֹ אִמַּת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם: יז וְאִישׁ וְ אֶת־רַעְיוֹ רַעְיוֹ
אֶל־תַּחֲשֹׁבוּ בְּלִבְבְּכֶם וּשְׁבַעַת שִׁקָר אֶל־תֵּאָהָבוּ כִּי אֶת־כָּל־אֵלֶּה אֲשֶׁר שָׁנֵאתִי נֶאֱמַר יְהוָה:
יח וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר: יט כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צֹם הַרְבִּיעִי וְצֹם הַחֲמִישִׁי
וְצֹם הַשְּׁבִיעִי וְצֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־יְהוּדָה לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲרָדִים טוֹבִים וְהָאִמַּת
וְהַשָּׁלוֹם אָהָבוּ: כ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַד אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַמִּים וַיִּשְׁבְּי עָרִים רְבוֹת:
כא וְהִלְכוּ יֹשְׁבֵי אֶחָת אֶל־אֶחָת לֵאמֹר גִּלְכָה הַלֹּוֹךְ לְחַלּוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה
צְבָאוֹת אֵלֶּכָּה גַם־אֲנִי: כב וּבָאוּ עַמִּים רַפִּים וְגוֹיִם עֲצוּמִים לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת
בִּירוּשָׁלַם וּלְחַלּוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה: כג כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת בַּיָּמִים הָהֵמָּה אֲשֶׁר יַחְזִיקוּ
עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִכָּל לְשָׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהַחְזִיקוּ בְּכַנֶּף אִישׁ יְהוּדִי לֵאמֹר גִּלְכָה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ
אֱלֹהִים עִמָּכֶם:

♦ יום שני י"א מנחם-אב ♦

ה חזו דאֵלֶּפֶת יתְּכוֹן קְנִמְיָא וְדִינְיָא כְּמָא דִּי
פְּקֻדְנִי יְיָ אֱלֹהֵי לְמַעַבְדִּי כִּן בְּגוֹ אֲרַעָא דִּי
אַתְנוֹן עֲלִין תְּמָן לְמִירְתָּהּ:

(ה) רָאָה וְ לַמְדַּתִּי אַתְּכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר
צִוִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כִּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

וְחַטְרִין וְתַעֲבֹדוֹן אֲרִי הִיא חֻקְמַתְכוֹן
וְסוּכְלַתְנוֹתְכוֹן לְעִינֵי עַמְמָא דִּי יִשְׁמַעוֹן יְת
כָּל קְנִמְיָא הָאֵלִין וְיִמְרוֹן לְחוּד עִם חֻקִּים
וְסוּכְלַתְנוֹן עַמְא רַבָּא תְדִין:

(ו) וּשְׁמַרְתֶּם וְעַשִׂיתֶם כִּי הוּא חֻקְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם
לְעִינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמַעוֹן אֶת כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה
וְאָמְרוּ רַק עִם־חֻכְכֶם וְנִבְּזוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה:

כט"ו ◀ וּשְׁמַרְתֶּם • זו מִשְׁנָה. וְעַשִׂיתֶם • כְּמִשְׁמַעוֹ. כִּי הוּא חֻקְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם וְגו' • בְּזֹאת תַּחֲשֹׁבוּ חֻקְמִים
וְנִבְּזוֹנִים לְעִינֵי הָעַמִּים.

ז ארי מן עם רב די לה אלהא קריב לה לקבלא צלותה בעדן עקתה פני אלהנא בקל עדן דאנחנא מצלין קדמוהי:

ח ומן עם רב די לה קימין ודינין קשיטין ככל אורייתא קדא די אנא יהב קדמיכון יומא דין:

ט לחוד אסתמר לה וטר נפשך לחדא דילמא תנשי ית פתגמאי די חזו עיניך ודילמא יעדון מלכך כל יומי חייך ותהודענין לבניך ולבני בניך:

י יומא די קמתא קדם יי אלהך בחרב דאמר יי לי פנוש (אכנש) קדמי ית עמא ואשמענין ית פתגמי די גלפון למדחל קדמי כל יומא די אנון קימין על ארעא וית בגיהון גלפון:

יא יום אשר עמדת לפני יהוה אלהיך בחרב באמר יהוה אלי הקהל לי ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי פליהימים אשר הם חיים עליהאדמה ואתבניהם ילמדון:

יב יום אשר עמדת מוסב על מקרא שלמעלה ממנו: "אשר ראו עיניך", יום אשר עמדת בחורב, אשר ראית את הקולות ואת הלפידים. ילמדון גלפון לעצמם. ילמדון גלפון לאחרים.

(ז) בִּי מִיָּוֵי גְדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִּים אֵלָיו בַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכַל־קְרָאֵנוּ אֵלָיו:

(ח) וּמִן עַם רַב וְגוֹי גְדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כְּכֹל הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם:

יג חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים • הַגּוֹיִם וּמִקְבָּלִים.

(ט) רַק הַשְּׂמֵר לָךְ וְשֹׁמֵר נַפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־רָאוּ עֵינֶיךָ וּפְנֵי־יָסוּרוֹ מִלְּבַבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בְנֵיךָ:

יד רַק הַשְּׂמֵר לָךְ וְגוֹ' פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־הַדְּבָרִים • אַז, כְּשֶׁלֹּא תִשְׁכַּחוּ אוֹתָם וְתַעֲשׂוּם עַל אֲמַתְתָּם, תִּחְשְׁבוּ חֻקִּים וּנְבוֹנִים, וְאִם תִּעֲוֹנוּ אוֹתָם מִתּוֹךְ שִׂכְחָה, תִּחְשְׁבוּ שׁוֹטִים.

(י) יום אשר עמדת לפני יהוה אלהיך בחרב באמר יהוה אלי הקהל לי ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי פליהימים אשר הם חיים עליהאדמה ואתבניהם ילמדון:

יב יום אשר עמדת מוסב על מקרא שלמעלה ממנו: "אשר ראו עיניך", יום אשר עמדת בחורב, אשר ראית את הקולות ואת הלפידים. ילמדון גלפון לעצמם. ילמדון גלפון לאחרים.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שהיא מוסבת על תחילת הענין (פסוק ו) וישמרתם ועשיתם פי היא חקמתכם ובינתכם וגו'". וכך פירושו: מה שאמרתי לכם שבקיום המצות תחשבו חכמים ונבונים לעיני העמים, אינו אלא כשתשמר לה שלא תשכח, אלא לא אם תשכח (רא"ם).

ואם תעונו אותם מתוך שכחה, תחשבו שוטים - כלומר, שלא רק שלא תחשבו חכמים ונבונים, אלא אף תחשבו שוטים (ספר הזכרון). שהמאבד מה שנותרים לו נקרא שוטה (ראה חגיגה ה, א. תורה י)

(י) יום אשר עמדת - מוסב על מקרא שלמעלה ממנו - ולא על "הודעתם לבניך", שהרי כתוב "והודעתם" במ"ם, והפונה על "הדברים" שהזכיר לעיל, ופירושו: "פן תשכח את הדברים.. והודעתם [את הדברים] לבניך", ואם היה מוסב על "יום אשר עמדת" היה לו לומר

שהחכמה והבינה הן חשוכות מצד עצמן ולא מצד היחס של האומות. והוסיף מלת "תחשבו", מפני "לעיני העמים" שאחריה, שפירושו: תחשבו חכמים ונבונים לעיניהם (ע"פ רא"ם). תורה ז

(ח) חקים ומשפטים צדיקים - הגונים ומקבלים - כי לא שיה לומר "צדיקים" כפשוטו אלא על בני אדם (רא"ם). תורה ט

(ט) רק השמר לה וגו' פן תשכח את הדברים - אז כשלא תשכחו אותם ותעשוים על אמתתם - שעיקר האזהרה שלא לשכוח הוא כדי שיקימו המצוות בתקונן, וכפי שאומר גם בהמשך.

תחשבו חכמים ונבונים - כלומר האזהרה "רק השמר לה" אינה עומדת בפני עצמה, שאם פן לא היה מתחיל את האזהרה ב"רק" (ספר הזכרון). וכיין שתיבת "רק" היא לשון מיעוט, הרי

(ו) ושמרתם - זו משנה - תורה שבעל-פה (ספר הזכרון). שאתה צריך לשמרה בבטנה שלא תשכח ורשי לקמ"ב. כח.

ועשיתם - כמשמעו - קיום המצות (משכיל לדו). וראה גם רש"י ויקרא שם: "ועשיתם - זה המעשה". כלומר, השמירה היא הלמוד, והעשה היא קיום המצות, שכל שאינו למד, אינו עושה (רא"ם). וראה גם רש"י קידושין לו, א: "תשמרון זו משנה - שמביאה לידי מעשה, דכתיב: תשמרון לעשות". וברש"י לקמן שם: "ואם שנית אפשר שתשמע ותקום, הא כל שאינו בכלל משנה - אינו בכלל מעשה".

כי הוא חקמתכם ובינתכם וגו' - בואת - כלומר התורה וקיום מצותיה. תחשבו חכמים ונבונים "לעיני העמים" - שינה לכתוב "חכמים ונבונים" בשמות התואר [כפשוטן הכתוב בהמשך "עם חכם ונבון"]. מפני

יא וְקִרְבָּתוֹן וְקִמְתוֹן בְּשׂוּלֵי טוֹרָא וְטוֹרָא
בְּעַר בְּאַשְׁתָּא עַד צִית שְׁמִיָּא חֲשׂוּכָא עֲנָנָא
וְאַמִּיטָתָא :

יב וּמְלִיל יְיָ עֲמֻכּוֹן מִגּוֹ אֲשַׁתָּא קֵל פְּתַגְמִין
אֲתוּן שְׁמַעִין וְדַמּוּת לִיתִיכּוֹן חֲזוֹן אֲלֵהוּן
קָלָא :

יג וְיַחְוֵי לְכוּן יַת קְנֻמָּה דִּי פְקִיד יַתְכוּן
לְמַעַבְד עֲשֵׁרֵת פְּתַגְמִין וּבְתַבְנוּן עַל תְּרִין
לְחֵי אַבְנֵיָא :

יד וְיַתִּי פְקִיד יְיָ בְּעִדְנָא הֵיִיא לְאַלְפָּא יַתְכוּן
קְנֻמִּין וְדִינִין לְמַעַבְדְכוּן יַתְהוּן בְּאַרְעָא דִּי
אֲתוּן עֲבָרִין תַּמָּן לְמִירְתָּהּ :

(יא) וְתִקְרְבוּן וְתַעֲמְדוּן תַּחַת הַהָר וְהָהָר בְּעַר בְּאִשׁ
עַד-לֵב הַשָּׁמַיִם חֲשֵׁךְ עָנָן וְעַרְפָּל:

(יב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֲלֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים
אֲתֶם שְׁמַעְתֶּם וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רְאִים זולתי קול:

(יג) וַיֵּגֵד לָכֶם אֶת-בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת
עֲשֵׂרֵת הַדְּבָרִים וַיְכַתְּבֶם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אַבְנֵים:

(יד) וְאֲתִי צִוָּה יְהוָה בְּעַת הַהוּא לְלַמֵּד אֶתְכֶם
חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים לַעֲשׂוֹתְכֶם אֲתֶם בְּאָרֶץ אֲשֶׁר
אֲתֶם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

כט"ו - וְאֲתִי צִוָּה ה' בְּעַת הַהוּא לְלַמֵּד אֶתְכֶם • תוֹרָה שְׁבַע-לִפְנֵיהֶּ.

טו וְתַסְתַּמְרוּן לְחֵדָא לְנַפְשֵׁיכּוֹן אָרִי לֹא
חֲזוּיָתוֹן כָּל דְּמוּת בְּיוֹמָא דִּי מְלִיל יְיָ עֲמֻכּוֹן
בְּהֵרֵב מִגּוֹ אֲשַׁתָּא :

(טו) וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם
כָּל-תְּמוּנָה בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּחֹרֵב מִתּוֹךְ
הָאֵשׁ:

טז דִּילְמָא תַּחְבְּלוּן וְתַעֲבְדוּן לְכוּן צָלָם
דְּמוּת כָּל צוּרָא דְמוּת דְּכַר אוֹ נְקֻבָּא :

(טז) פֶּן-תִּשְׁחַתּוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל־
סִמָּל תְּבַנִּית זָכַר אוֹ נִקְבָּה:

כט"ז - סִמָּל • צוּרָה.

יז דְּמוּת כָּל בְּעִירָא דִּי בְּאַרְעָא דְמוּת כָּל
צַפְר גְּדָפָא דִּי פְרַח בְּאוּר רְקִיעַ שְׁמֵיָא :

(יז) תְּבַנִּית כָּל-בְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּאָרֶץ תְּבַנִּית כָּל-צִפּוֹר
כָּנָף אֲשֶׁר תַּעֲוֶף בַּשָּׁמַיִם:

יח דְּמוּת כָּל רַחֲשָׂא דִּי בְּאַרְעָא דְמוּת כָּל נוּגֵי
דִּי בְמִיָּא מְלַרַע לְאַרְעָא :

(יח) תְּבַנִּית כָּל-רֶמֶשׂ בְּאַדְמָה תְּבַנִּית כָּל-דְּגָה
אֲשֶׁר-בַּמַּיִם מִתַּחַת לְאָרֶץ:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(יד) וְאֲתִי צִוָּה ה' בְּעַת הַהוּא לְלַמֵּד
אֶתְכֶם - תוֹרָה שְׁבַע-לִפְנֵיהֶּ - שְׁשִׁירָה
בְּהַ לְשׁוֹן לִימּוּד, אֲבָל אִם הִיָּתָה הַכּוֹנָה
עַל תוֹרָה שְׁבַכְתָּב, הִיָּה לֹא לֹמַר בְּלִשׁוֹן
נְתִיבָה (ג'א). תורה טו
(טז) סִמָּל - צוּרָה - וְכֵן תַּרְגָּם
אוּנְקְלוֹס. וְרָאָה גַם רִשְׁ"י יַחְזַקְאֵל ח,
ג. תורה יז

(הקודם): "את הדברים אשר ראו
עיניך", שהיה לו לומר: "אשר שמעו
אזניך", כי זה מוסב על "יום אשר
עמדת .. בחורב", שאז ראו את
הנשמע (נח"י ובאר בשדה).
יְלַמְדוּן - "ילפון" - כֵּן תַּרְגָּם
אוּנְקְלוֹס.
לַעֲצָמִים. יְלַמְדוּן - "ילפון"
לְאַחֵרִים. - כֵּן תַּרְגָּם אוּנְקְלוֹס. תורה יא

"וְהוֹדַעְתָּ" (ע"פ ג'א).
"אשר ראו עיניך .. יום אשר עמדת
.. בחורב" - כְּלוּמַר, מַתִּי רָאוּ עֵינֶיךָ?
כְּאֲשֶׁר עֲמַדְתָּ בְּחוּרֵב.
אֲשֶׁר רְאִיתֶם "את הקולות ואת
הקפידים" - שְׁמוֹת כ, טו. וּבְרִשְׁ"י
שָׁם: "רואין את הנשמע .. את
הקולות היוצאים מפי הגבורה". על-
פִּי־זֶה מוּכָן מַה שְׁכַתּוּב בְּפִסְק

יט ודילמא תקופ עיניך לשמיא ותחזי זת
שמשא ונת סיהרא ונת פוכבניא כל חילי
שמאי ותטעי ותסגוד להון ותפלחונן די
זמין יי אלהך ותהון לכל עממא תחות כל
שמאי :

(יט) ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש
ואת הירח ואת הפוכבים כל צבא השמים ונדרחת
והשתחוית להם ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך
אתם לכל העמים תחת פל השמים:

כ"ט ופן תשא עיניך • להסתכל בדבר ולתת לב לטעות אחריהם. אשר חלק ה' וגו' לכל העמים •
(מגילה ח) להאיר להם. דבר אחר: לאלהות, לא מנען מלטעות אחריהם, אלא החליקם בדברי הכליהם לטרדם
מן העולם, וכן הוא אומר (תהלים לו): "פי החליק אליו בעיניו למצא עונו לשנא".

כז ותכון קריב יי לדחלתה ואפק תקון
מפורא דפרזלא ממצרים למתוי לה לעמא
אחסנא פיומא הדין :

(כז) ואתכם לקח יהוה ויוצא אתכם מכור הברזל
ממצרים להיות לו לעם נחלה פיום הוה:

כ"ט מכור • הוא פלי שמוקקין בו את הזהב.

כא ומן קדם יי הוה רגז עלי על פתגמיכון
וקיים בדיל דלא למעבר נת ודנא ובידיל
דלא למיעל לארעא טבא די יי אלהך יהב
לך אחסנא :

(כא) ויהוה התאנף בי על דבריכם וישבע לבתי
עברי את הירדן ולבתי-כא אלהארץ הטובה
אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה:

כ"ט התאנף • נתמלא רגזו. על דבריכם • על אודותיכם, על עסקיכם.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

פירש רש"י לעיל א, לו. וצריך עיון
למה חזר כאן ופירשו. ואולי משום
שכאן נאמר: "התאנף-בי" (במקף, ולא
בדלעיל "גם בי התאנף"), ואם כן הנה
ניתן לפרש ש"התאנף" כאן אינו לשון
התפעל שנתמלא רגזו, אלא לשון
פעל: כעס עלי, ולכן פירש שוב שגם זה
לשון התפעל.

**על דבריכם - על אודותיכם, על
עסקיכם** - כלומר, "על דבריכם" אין
הכונה על הדברים שאמרתם, אלא
בגללכם, וזהו מה שפירש "על
אודותיכם", אלא שאם כן הנה הכתוב
צריך לומר "בגללכם", או "למענכם",
ולמה אמר "דבריכם"? לכן פירש
שהכונה "על עסקיכם", שאין זה סתם
"על אודותיכם", אלא על מה
שעשיתם. תורה כב

שהו "מדרשו".
**לאלהות, לא מנען מלטעות
אחריהם** - ולא שנתנה להם לאלהות
(רא"ם).
אלא החליקם - הניחן לטעות (רש"י ע"ז
נה, א). וזהו פירוש "אשר חלק", מלשון
החלקה, ולא מלשון חלוקה.
**בדברי הכליהם לטרדם מן העולם,
וכן הוא אומר - תהלים לו, ג.**
**"פי החליק אליו בעיניו למצא עונו
לשנא"** - וברש"י שם: "פי החליק -
הפשע על הרשע בחלקקות בעיניו,
כדי שימצא הקדוש-ברוך-הוא את
עונו לשנא אותו". תורה כ
(כ) **כור** - הוא פלי שמוקקים בו את
הזהב - ראה גם רש"י מלכים א ה, נא:
"כור הברזל - חרטים שמוקקין בו זהב
קרוי כור". תורה כא
(כא) **התאנף** - נתמלא רגזו - וכן

(יט) **ופן תשא עיניך - להסתכל -**
כלומר להתבונן.
בדבר ולתת לב - פלשון הכתוב
דלקמן ל, יז: "ואם יפנה לבבך ..
ונדרחת".
לטעות אחריהם - זהו פירוש
"ונדרחת". ולא שאסור להביט בהן,
שהרי נאמר (תהלים ח, ד): "פי ארצה
שמיה מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים
אשר בוננת".
**אשר חלק וגו' לכל העמים -
להאיר להם** - וראה במגילה ט, ריש
עמוד ב, שהו אחד מהדברים ששנו
הקנים לתלמי המלך בתרגום התורה
ליונית, וכתבו: "אשר חלק ה' אלהיך
אתם להאיר לכל העמים", וברש"י שם:
"שאם לא כן, יאמר: כן נח מותר
בעבודה-זרה".
דבר אחר - ברש"י מגילה שם כתב

כב ארי אָנא מאית באַרעא דְהא לית אָנא
עבר ית יַרְדְנָא וְאִתּוּן עֲבָרִין וְמִרְתּוּן ית
אַרְעא טְבָא דְהא :

(כב) כִּי אֲנֹכִי מֵת וְגו' אֵינֶנִּי עֹבֵר אֶת־
הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם עֹבְרִים וַיִּרְשָׁתֶם אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה
הַזֹּאת:

כ"ט - כי אנכי מת וגו' • אינני עובר. מאחר שמת, מהיכן יעבר? אלא אף עצמותי אינם עוברים.

כג אסתמרו לכוֹן דילמא תתנשוּן ית קימא
די אלהכוֹן די גזר עמכוֹן ומעבדוֹן לכוֹן
צלם דמות פלא די פקדוֹן יי אלהד:

(כג) הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פְּנֵי־תִשְׁבְּחוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר פָּרַת עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל
תְּמוּנַת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיךָ:

כ"ט - תמונת כל • תמונת כל דבר. אשר צוה ה' • אשר צוה שלא לעשות.

כד ארי יי אלהד מימרה אשא אכלא הוא
אל קנא :

(כד) כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֵשׁ אֹכְלָהּ הוּא אֵל קָנָא: פ

כ"ט - אל קנא • מקנא לנקם, אנפרדמנט בלע"ז (אייפער), מתחרה על רגזו, להפרע מעובדי עבודת פוככים.

כה ארי תולדוֹן בנין וּבנין בנין ותתעתקוֹן
בארעא ותחפלוֹן ומעבדוֹן צלם דמות פלא
ומעבדוֹן דביש קדם יי אלהד לארְגוֹן
קדמוהי :

(כה) כִּי־תוֹלֵד בָּנִים וּבְנֵי בָנִים וְנוֹשַׁנְתֶם בְּאָרֶץ
וְהִשְׁחַתֶּם וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל וַעֲשִׂיתֶם הָרַע
בְּעֵינֵי יְהוָה־אֱלֹהֵיךָ לְהַכְעִימוּ:

כ"ט - ונושנתם • (סנהדרין לח) רמז להם שיגלו ממנה לסוף ח' מאות ונ"ב שנה, כמנין "ונושנתם", והוא הקדים

אשל אברהם - הרב אלשוילי

כל לשון קנאה, אוהו נצחונו ופורע
מעוזביו. וראה גם רש"י במדבר יא,
כט. שם כה, יא. ועוד. תורה כה
(כה) ונושנתם - רמז להם שיגלו
ממנה לסוף שמונה מאות וחמשים
ושתיים שנה, כמנין "ונושנתם" - כי
אם לא כן, למה נקט בלשון "ונושנתם",
שהוא לשון שאינו רגיל כלל, וגם
לכאורה היא מיותרת (הרב).

והוא הקדים והגלם לסוף שמונה
מאות וחמשים - ארבע מאות
וארבעים שנה משונכסו לארץ עד
שנבנה הבית, וארבע מאות ועשר
שנים עמד הבית (רש"י יחזקאל ז, ב.
וראה גם רש"י סנהדרין לח, א).

והקדים שתי שנים ל"ונושנתם" כדי
שלא יתקיים בהם "כי אבד תאבדוֹן"
- פסוק כו. מה שהקדים שתי שנים
דוקא ולא שנה אחת, יש לומר שנהו
כנגד התיבות "אבד תאבדוֹן", שנהו
שהקדים להגלות אותם שנתים לפני
הזמן, המיר בזה את העונש של "אבד

דבר אשר בשמים".
אשר צוה ה' - "אשר צוה" שלא
לעשות - כי לשון "אשר צוה" משמעו
שצונו לעשות, לכן מפרש שבאן
הכונה שלא לעשות (ספר הזכרון). ואין
הכונה שנהו מקרא חסר, אלא שהצווי
עצמו הוא האזהרה (רא"ם). תורה כד
(כד) אל קנא - מקנא לנקם,
אנפרנדר"א - enprendre, לבעוס.

בלעו, מתחרה על רגזו להפרע
מעובדי עבודה־זרה - פירוש: לא
נקרא "קנא" מפני שיש בו קנאה, שהרי
לא שיהו בו לא קנאה ולא שנאה ולא
תחרות, אלא מפני שהוא מתחרה
וקוצף להפרע מעובדי עבודה־זרה,
והנקמה אינה באה אלא מחמת קנאה -
אמר "אל קנא" (רא"ם). ראה גם רש"י
שמות כ, ה: "אל קנא - מקנא ליפרע,
ואינו עובר על מדתו למחול על עון
עבודה־זרה, כל לשון קנא .. נותן לב
ליפרע". וראה עוד שם לד, יד: "קנא
שמו - מקנא להפרע ואינו מותר, וזהו

(כב) כי אנכי מת וגו' אינני עבר -
מאחר שמת מהיכן - בכמה בתביריך
ובדפוס שני. היאך.
יעבר - ולמה היה צריך לומר: "אינני
עובר".

אלא אף עצמותי אינם עוברים -
שאינו נקבר בארץ. וכתב ה"באר
בשדה" שעל־פייזה מתבאר גם כפל
הלשון בפסוק הקודם: "לבלתי עברי
את הירדן ולבלתי בא אל הארץ",
"לבלתי עברי" - בחיים, "ולבלתי בא
אל הארץ" - אפילו אחרי
מיתה. תורה כג

(כג) תמונת כל - תמונת כל דבר -
הוסיף מלת "דבר" אחר מלת "כל", כי
מלת "כל" לעולם דבוקה עם מלה
אחרת הבאה אחריה (רא"ם). ופירושו:
אפילו תמונה של דבר אחד אסורה,
ולא שפירוש "תמונת כל" - תמונה של
כלים יחד, כמו תמונה של כל צורות
העולם (רא"ם). וראה גם רש"י שמות כ, ד:
"יכל תמונה אשר בשמים - תמונת כל

והגלם לסוף שמונה מאות וחמשים, והקדים ב' שנים ל"ונושנתם" כדי שלא יתקיים בהם: "כי אבד תאבדון", וזהו שְׁנָאֵמֶר (דניאל ט): "וישקד ה' על-הרעה ויביאה עלינו, כי צדיק ה' אלהינו", צדקה עשה עמנו שמהר להביאה ב' שנים לפני זמנה.

כּו אסֵהִידִית בְּכֹן יוֹמָא דִּין ית שְׁמֵיא וְיִת אֲרֵעָא אַרִי מִיבֵד תִּיבְדִין בְּפִרְיעַ מַעַל אֲרֵעָא דִי אַתּוֹן עֲבִרִין ית יַרְדְּנָא לְמִן לְמִירְתָהּ לֹא תוֹרְכִין יוֹמִין עֲלָה אַרִי אֲשַׁתְּצָאָה תִשְׁתַּצֹּן:

(כו) הַעִידִיתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ כִּי־אָבַד תֹּאבְדוּן מִהַר מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא־תֵאָרִיכּוּ יָמִים עָלֶיהָ כִּי הַשְּׂמַד תִּשְׁמְדוּן:

ג"כ «העידתי בכם • הנני מזמינם להיות עדים שהתירתי בכם.

כּו ויבְדִר יִי יתְכוֹן בְּעַמְמֵיא וְתִשְׁתַּאֲרוֹן עִם דִּמְנִין בְּעַמְמֵיא דִי יַדְבֵר יִי יתְכוֹן לְמִן:

(כו) וְהַפִּיץ יְהוָה אֶתְכֶם בְּעַמִּים וְנִשְׁאַרְתֶּם מִתִּי מִסֹּפֶר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג יְהוָה אֶתְכֶם שָׁמָּה:

כח וְתִפְלַחוּן תִּפְן לְעַמְמֵיא פְּלַחֵי טַעֲוִתָא עֲבַד וְדִי אֲנַשָּׂא אַעֲא וְאִבְנָא דִי לֹא יַחֲזִיון וְלֹא שְׁמַעִין וְלֹא אֲכַלִּין וְלֹא מְרִיחִין:

(כח) וְעַבְדַּתֶּם־שָׁם אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וְאִבֵּן אֲשֶׁר לֹא־יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֵאָכְלוּן וְלֹא רִיחֹן:

ג"כ «ועבדתם-שם אלהים • פתרגומו, משאתם עובדים לעובדיהם, כאלו אתם עובדים להם.

כט וְתַתְּבַעוֹן מִתְּמִין דִּחְלַתָא דִּי אֶלְהָךְ וְתִשְׁפַח אַרִי תְבַעֵי מִן קַדְמוּהֵי כָּל לְפָךְ וּבְכַל נַפְשֶׁךְ:

(כט) וּבְקִשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת־יְהוָה וּמִצֵּאתָ כִּי תִדְרֹשְׁנוּ בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ:

ל פִּד יַעוֹק לָךְ וְיִשְׁכַּחְנֶךָ כֹּל פְּתַגְמֵיא הַאֲלִין בְּסוּף יוֹמֵיא וְתַתּוּב לְדִחְלַתָא דִּי אֶלְהָךְ וְתִקְבַּל לְמִימְרָה:

(ל) בְּצַר לָךְ וּמִצָּאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשַׁבַּת עַד־יְהוָה אֶלְהֶיךָ וְשִׁמַּעַתָּ בְּקוֹלֵךְ:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

על ההתראָה), שהקדוש-ברוך-הוא התרה בהם, ולכן צריכים להעניש. וראה גם לשון רש"י לקמן ל, יט: "העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ - שהם קמים לעולם, וכאשר תקרה אתכם הרעה, יהיו עדים שאני התרתי בכם בכל זאת". תורה כו (כח) וְעַבְדַּתֶּם שָׁם אֱלֹהִים - בְּתַרְנוּמוֹ - וְתִפְלַחוּן תִּפְן לְעַמְמֵיא פְּלַחֵי טַעֲוִתָא - וְתַעֲבְדוּ שָׁם לְגוֹיִם עוֹבְדֵי הָאֱלִילִים. מִשְׁאֲתֶם עוֹבְדִים לְעוֹבְדֵיהֶם, כָּאֵלּוּ אַתֶּם עוֹבְדִים לָהֶם - כִּי אִם לֹא כֵן, קְשָׁה: וְכִי מִשׁוּם שֶׁה' נִפְיץ אוֹתָם בְּעַמִּים מִשׁוּם כֶּךָ יַעֲבְדוּ שָׁם עוֹבְדֵי־הַיָּרְדֵּן: (שפ"ח). תורה כט

שנים למנין ונושנתם. כדי שלא תתקיים בנו כי אבד תאבדון". וראה גם רש"י גיטין פח, א. סנהדרין שם. תורה כו (כו) הַעִידִיתִי בְּכֶם - הַנְּנִי מְזַמֵּינִם לְהִיּוֹת עֵדִים - נִרְאֶה שֶׁמִּפְרֵשׁ "העידתי" הן מלשון הוֹמְנָה וְהֵן מִלְּשׁוֹן עֵדוּת. שְׁהִתְרִיתִי "בְּכֶם" - הוֹקְשָׁה לוֹ: כִּיּוֹן שֶׁהַעֲדָא תְּמִידִי הִיא עַל הַתְּרָאָה וְלֹא עַל הַעוֹנֵשׁ, מִדּוּעַ אוֹמֵר כָּאן: "העידתי .. כִּי אָבַד תֹּאבְדוּן", לְכֵן כֹּתֵב שֶׁהַעֲדוּת הִיא עַל הַהִתְרָאָה, וְהַהִתְרָאָה הִיא שֶׁאִם תִּשְׁחִיתוּן אֲזִי "אָבַד תֹּאבְדוּן" (ספ"ח חוכה). ומה שכתב רש"י: "להיות עדים שְׁהִתְרִיתִי בְּכֶם", וְלֹא "שֶׁאֲנִי מִתְּרָה בְּכֶם", כִּיּוֹן שֶׁהוּא מְזַמֵּינִם שִׁיחִיו עֵדִים בְּבֹא הַזְּמַן (כְּשֶׁבִּגְיֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲבְרוּ

תאבדון" של בליה גמורה, שנה אחת כנגד "אבד" וְשָׁנָה שְׁנִיָּה כְּנִגְד "תאבדון". ויש לומר שנהו "אבד תאבדון מהר", על-ידי שאבד אותם שנתים מהר" לפני הזמן, חסר מהם בליה גמורה (ע"פ הרב). וְהַבְּאֵר בְּשִׁדְהָ כֹּתֵב שֶׁהָ מְרוֹמֵז בְּפִסּוּק "לֹא תֵאָרִיכּוּן יָמִים עָלֶיךָ", "ימים" הֵנּוּ שְׁנַתִּים, שֶׁאִם הָיוּ מְאָרִיכִים עוֹד שְׁנַתִּים יָמִים, אֲזִי "השמד תשמדון", הָיוּ נִשְׁמְדִים לְגַמְרִי וְזֶהוּ שְׁנָאֵמֶר - דְּנִיָּאֵל ט, יד. "וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו", צִדְקָה עָשָׂה עִמָּנוּ שֶׁמֶהֱרָ לְהַבִּיאָה שְׁתֵּי שָׁנִים לְפָנַי זְמַנָּה - וְכֵן פִּירֵשׁ רִש"י שֶׁשָׁם רְבוּתֵינוּ: "צדיק הקדוש-ברוך-הוא, וצדקה היא עלינו, שמהר והקדים שתי

(לא) כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת-בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם:

לא ארי אלהא רחמנא יי אלהך לא ישקנך ולא יסבלנך ולא יתנשי ית קמא דאבתך די קיים להון:

כ"ט - לא ירפך • מלהחזיק בך בידיו. ולשון "לא ירפך", לשון לא יפעיל הוא, לא יתן לך רפיון, לא פריש אותך מאצלו, וכן (שיר א): "אחזתי ולא ארפנו", שלא ננקד ארפנו. כל לשון רפיון מוסב על לשון מפעיל ומתפעל, כמו (מלכים ב ה) "הרפה לה", תן לה רפיון. (דברים ט) "הרף ממני", התרפה ממני.

לב ארי שאל פען לימא קדמאי דהון קדמך למן יומא די ברא יי אדם על ארעא ולמספיי שמאי ועד ספיי שמאי ההון פפתמא רפא הדין או האשתמע פנותה:

(לב) כִּי שָׁאֲלֵנָא לְיָמִים רַאשׁוֹנִים אֲשֶׁר-הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל-הָאָרֶץ וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד-קִצֵּה הַשָּׁמַיִם הַגְּדוּלָּה בְּדָבָר הַגְּדוֹל הַזֶּה אוּ הַנִּשְׁמַע כְּמָהוּ:

כ"ט - לְיָמִים רַאשׁוֹנִים • על ימים ראשונים. וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם • וגם שאל לכל הברואים אשר מקצה אל קצה, זהו פשוטו. (תגינה יב) ומדרשו: מלמד על קומתו של אדם, שהיתה מן הארץ עד השמים, והוא השעור עצמו אשר מקצה אל קצה. הנהיה בדבר הגדול הזה • ומהו הדבר הגדול? "השמע עם וגו'".

אשל אברהם - הרב אלטשילי

התרפה ממני - וראה גם רש"י שמות ה, ח: "נרפים - המקלכה רפויה בידם ועזובה מהם והם נרפים ממנה". תורה לב
(לב) לְיָמִים רַאשׁוֹנִים - על ימים ראשונים - שישאל בני האדם על הימים הראשונים, ולא שישאל לימים עצמם, כי אין הימים נשאלים (רא"ם).
וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם - וגם "שאל" לכל הברואים אשר מקצה אל קצה - הוסיף "וגם שאל" על "ולמקצה השמים", כדי לבאר שמאמר "ולמקצה השמים" הוא שאלה בפני עצמה, ואינו מוסב על "למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ", כי "למן היום אשר ברא אדם על הארץ" הוא פירוש "לְיָמִים רַאשׁוֹנִים", המורה על הזמן, אבל "ולמקצה השמים", אינו מורה על הזמן אלא על המקומות. ופירש: "למקצה השמים" - "לכל הברואים אשר מקצה אל קצה", כי המקומות אשר מקצה אל קצה אינם נשאלים (רא"ם).
וְהוּא פְּשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ - חגיגה יב, א. סנהדרין לח, ב.
מְלַמֵּד עַל קוּמְתוֹ שֶׁל אָדָם [הָרִאשׁוֹן] - בן הגירסא בכמה כתבי-יד ודפוסים ראשונים. וכן הוא בגמרא שם ושם.

התרפה ממני - וראה גם רש"י שמות ה, ח: "נרפים - המקלכה רפויה בידם ועזובה מהם והם נרפים ממנה". תורה לב
(לב) לְיָמִים רַאשׁוֹנִים - על ימים ראשונים - שישאל בני האדם על הימים הראשונים, ולא שישאל לימים עצמם, כי אין הימים נשאלים (רא"ם).
וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם - וגם "שאל" לכל הברואים אשר מקצה אל קצה - הוסיף "וגם שאל" על "ולמקצה השמים", כדי לבאר שמאמר "ולמקצה השמים" הוא שאלה בפני עצמה, ואינו מוסב על "למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ", כי "למן היום אשר ברא אדם על הארץ" הוא פירוש "לְיָמִים רַאשׁוֹנִים", המורה על הזמן, אבל "ולמקצה השמים", אינו מורה על הזמן אלא על המקומות. ופירש: "למקצה השמים" - "לכל הברואים אשר מקצה אל קצה", כי המקומות אשר מקצה אל קצה אינם נשאלים (רא"ם).
וְהוּא פְּשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ - חגיגה יב, א. סנהדרין לח, ב.
מְלַמֵּד עַל קוּמְתוֹ שֶׁל אָדָם [הָרִאשׁוֹן] - בן הגירסא בכמה כתבי-יד ודפוסים ראשונים. וכן הוא בגמרא שם ושם.

(לא) לֹא יִרְפֶּךָ - מלהחזיק בך בידיו - אלא ימשיך להחזיק בך בידיו. זהו פירוש הענין, ובהמשך מבאר פירוש המלה.
וְלִשׁוֹן "לֹא יִרְפֶּךָ", לְשׁוֹן לֹא יַפְעִיל הוּא - מפני שהוא מרפה אחרים, ואינו מבנין הקל. שאז היה מוסב הרפיון עליו בעצמו, וזה לא יתכן (רא"ם).
לֹא יִתֵּן לְךָ רְפִיּוֹן, לֹא יַפְרִישׁ אוֹתְךָ מֵאֲצִלּוֹ - זו המשמעות של "לא יתן לך רפיון", כי הרפיון הוא תוצאה של עזובה. וראה גם רש"י לקמן לא, ו: "לא ירפך - לא יתן לך רפיון להיות נעזב ממנו".
וְכֵן "אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֲרַפְנוּ" - שיר השירים ג, ד. לא נתתי לו רפיון (רש"י).
שְׁלֵא נִנְקַד "אַרְפְּנוּ" - מבנין הקל כמו "אצננו", אלא "ארפנו" מבנין מפעיל (ספר הזכרון).
כָּל לְשׁוֹן רְפִיּוֹן מוּסָב עַל לְשׁוֹן מַפְעִיל וּמְתַפְעֵל - כלומר באחד מהם, או מפעיל או מתפעל, ולא בלשון פועל (ספר הזכרון). כי ענינו קבלת פעולת הרפיון.
כְּמוֹ "הַרְפָּה לָהּ" - מלכים ב ד, כו.
תֵּן לָהּ רְפִיּוֹן, "הַרְפָּה מִמֶּנִּי" - לקמן ט, יד.

(ג) **הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ-הָאֵשׁ**
כַּאֲשֶׁר-שָׁמַעְתָּ אֶתְּהָ וַיַּחֲי:

לג השמע עמא קל מימרא דיי ממלל מגו
אשתא כמא די שמעת את ויתקיים:

(ד) **או הַנְּסֶה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת לּוֹ גֹי' מִקְרֵב**
גֹּי' בְּמִסְתֵּי בָּאֵתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיַד חֲזָקָה
וּבְזוּרָע נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כְּכֹל אֲשֶׁר-עָשָׂה
לְכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ:

לד או גו' די עבד יי לאתגלאה למפרק לה
עם מגו עם בנסין באתין ובמופתין ובקרבא
ובידא תקיפא ובזרעא מרמא ובחזונין
בברבין ככל די עבד לכו' יי אלהכון
במצרים לעיניך:

כ"ט ◀ **או הַנְּסֶה אֱלֹהִים • הכי עשה נסים שום אלה, לבא לקחת לו גוי וגו'?** כל ההי"ן הללו תמיהות הן, לכה נקודות הן בחטף פתח: הנהייה, הנשמע, הנסה. **במסת •** על-ידי נסיונות הודיעם גבורותיו, כגון: (שמות ח) "התפאר עלי", אם אוכל לעשות כן, הרי זה נסיון. **באתת •** בסמנים, להאמין שהוא שלוחו של מקום, כגון (שם ט) "מה זה בידך?". **ובמופתים •** הם נפלאות, שהביא עליהם מכות מפלאות. **ובמלחמה •** ביים, שנאמר (שם יד): "כי ה' נלחם להם".

(ה) **אַתָּה הִרְאֵתָ לְדַעַת כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין**
עוֹד מִלְבָּדוֹ:

לה את אתחזימא למדע ארי יי הוא אלהים
לית עוד בר מנה:

כ"י ◀ **הִרְאֵתָ •** בתרגומו: 'אתחזימא', לשנתן הקדוש-ברוך-הוא את התורה, פתח להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע את העליונים, כך קרע את התחתונים, וראו שהוא יחידי, לכה נאמר: "אתה הראת לדעת".

אשל אברהם - הרב אלשוילי

"אתחזימא" - הרבאוף (ספר הזכרון). וראה על-דרך-זה ברש"י שמות כה, מ: "אתה מראה בהר" - "דאת מתחזי, שאחרים מראים לה".
כשנתן הקדוש-ברוך-הוא את התורה, פתח להם שבעה רקיעים - והם: וילון, רקיע, שחקים, ובו, מעון, מכון, ערבות (חגיגה יב, ב).
וכשם שקרע את העליונים, כך קרע את התחתונים - כאמור לקמן פסוק לט: "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת".
וראו שהוא יחידי - וזהו "אין עוד מלבדו". ראה גם רש"י ישעיה מד, ח: "ואתם עדי - שפתחתי לכם שבעה רקיעים והראיתי אתכם שאין אחר, ואתם עדי בדרך הנה שאין אלוה מבלעדי".
לכה נאמר: "אתה הראת - ולא אתה ראית", שכן הראיה היתה על-ידי שהראו להם.
לדעת" - ופירושו: הראו לה כדי שתדע. וב"תורת מנחם" מבאר שבנות רש"י בסיומת זו היא, שהראיה והודיעה אינן שני דברים נפרדים,

עלי" - שמות ח, ה.
אם אוכל לעשות כן - ראה גם רש"י שם: "השתבח להתחכם ולשאול דבר גדול ולומר שלא אוכל לעשותו".
הרי זה נסיון. באתת - בסמנים, להאמין שהוא שלוחו של מקום, כגון "מה זה בידך" - שמות ד, ב. בהפיכת המטה לנחש כדי שיאמינו לו שה' שלחו. וראה רש"י לקמן ז, יט: "והאותות - כגון ויהי לנחש, והיו לדם ביבשת".
ובמופתים - הם נפלאות, שהביא עליהם מכות מפלאות - ראה גם רש"י לקמן שם: "והמופתים - המכות המופלאות". ולקמן ברש"י כח, נט מפרש "מופלאות" - "מובדלות משאר מכות".
ובמלחמה - ביים, שנאמר - שמות יד, כה.
"כי ה' נלחם להם" - לא העתיק את סיום הכתוב "במצרים", כי לפי פירוש השני שם הכונה לארץ מצרים. תורה לה
(לה) הראת - בתרגומו:

אותו שיעור שמהארץ לשמים. וראה אריכות גדולה בענין אופן חישוב השיעור בפירוש ה"גור אריה".
הנהייה כדבר הגדול הנה - ומהו ה"דבר הגדול"? "השמע עם וגו'" - לקמן פסוק לג. תורה לג.
(לד) הנסה אלהים - הכי עשה נסים - מפרש "נסה" מלשון נס. וכן תרגם אונקלוס.
שום אלוה - ולפי זה, הרי הוא שם חול. אף לפי תרגום אונקלוס הוא שם קדש. וכן פירש ה"אבן עזרא".
לבוא לקחת לו גוי וגו' - כל ההי"ן הללו תמיהות הן, לכה נקודות הן בחטף פתח: "הנהייה" - לעיל פסוק לב.
"הנשמע" - שם.
"הנסה", "השמע" - לעיל פסוק לג. כתבו לבסוף, כי השלש הקודמות הן תיבות דומות שכלן מתחילות בנ"ן (לשון נפעל).
במסת - על-ידי נסיונות - ראה גם רש"י לקמן ז, יט.
הודיעם גבורותיו, כגון "התפאר

אתה הראית לדעת . . אין עוד מלבדו (ד, לה)

הראית - כל יהודי 'רואה' ומאמין, מצד נשמתו, באחדותו של הבורא: הוא לבדו הוא ואפס זולתו. אף צריך להיות גם **לדעת** - יש להביא אמונה זו גם בידיעה והבנה שכלית. שכן, אדם אינו מתאחד עם דבר שמאמין בו, מה שאין-כן דבר שמבינו בשכלו. והדבר חשוב במיוחד באמונת היחוד, כי כאשר נשאר כח וענין מקיים שלא חדר לתוכו היחוד, הרי זה **הפך ומנגד** ליחוד.

לומן שמיא אשמעה ית קל מימרה
לא לפותק ועל ארעא אחזקה ית אשתה
רבחא ופתגמוהי שמעת מגו אשתא :

(ל) **מִן־הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעַךָ אֶת־קֻלּוֹ לְיִסְרָךָ וְעַל־
הָאָרֶץ הִרְאֶךָ אֶת־אֲשׁוֹ הַגְּדֹלָה וּדְבָרָיו שָׁמַעְתָּ
מִתּוֹךְ הָאָשׁ:**

לוחלף ארי רחים ית אכהתך ואתרעי
בכנוהי בתרוהי ואפקך במימרה בחילה
רבא ממצרים :

(ל) **וְתַחַת כִּי אָהַב אֶת־אֲבֹתֶיךָ וַיִּבְחַר בְּזַרְעוֹ אַחֲרָיו
וַיּוֹצֵאֲךָ בְּפָנָיו בְּכַח הַגְּדֹל מִמִּצְרַיִם:**

כ"י ~ וְתַחַת כִּי אָהַב • וְכַל זֶה "תַּחַת אֲשֶׁר אָהַב". וַיּוֹצֵאֲךָ בְּפָנָיו • כְּאֵדָם הַמִּנְהִיג בְּנוֹ לְפָנָיו, שְׁנֵאמַר (שם)
(ד): "וַיִּסַּע מִלְּאֶפֶס הָאֱלֹהִים הַהֶלֶךְ וְגו' וַיִּלְךְ מֵאֲחֵרֵיהֶם". דְּבַר אַחֵר: "וַיּוֹצֵאֲךָ בְּפָנָיו", בְּפָנֵי אֲבוֹתָיו, כְּמוֹ
שְׁנֵאמַר (תהלים עח): "נִגְדַת אֲבוֹתָם עֲשֵׂה פְלֵא". וְאֵל תַּתְּמָה עַל שְׁהִזְכִּירָם בְּלִשׁוֹן יְחִיד, שְׁהִרִי כְּתָבָם בְּלִשׁוֹן יְחִיד
(שם): "וַיִּבְחַר בְּזַרְעוֹ אַחֲרָיו".

לח לתרכא עממיו רברבין ומקופין מנך מן
גדמך לאעלותך למתן לך ית ארעהון
אחסנא כיומא הדין :

(לח) **לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים מִמֶּךָ מִפְּנֶיךָ
לְהַבְיִאֲךָ לְתַת־לְךָ אֶת־אֲרָצָם נַחֲלָה בַּיּוֹם הַזֶּה:**

כ"י ~ מִמֶּךָ מִפְּנֶיךָ • סָרְסְהוּ וְדַרְשְׁהוּ: לְהוֹרִישׁ מִפְּנֶיךָ גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמוּמִים מִמֶּךָ. בַּיּוֹם הַזֶּה • כְּאֲשֶׁר אַתָּה
רוֹאֶה הַיּוֹם.

לט ותדע יומא דין ותתוב ללך ארי יי הוא
אלהא דשכנתה בשמיא מלעלא ושלית על
ארעא מלרע לית עוד :

(לט) **וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשְּׁבֹתָ אֶל־לִבְכֶּךָ כִּי יְהוָה הוּא
הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִפְּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אִין
עוד:**

אשל אברהם - הרב אלאשולי

בְּזַרְעוֹ אַחֲרָיו - אף שבתחילה כתב
"אבותיך" בלשון רבים. תורה לח
(לח) **מִמֶּךָ מִפְּנֶיךָ** - סָרְסְהוּ וְדַרְשְׁהוּ
- שנה את סדר לשון הפסוק, וכן
תפרש אותו.
לְהוֹרִישׁ מִפְּנֶיךָ - כלומר, תיבת
"מפניך" מוסבת על "להוריש", וכן
מורה גם השעם המפסיק שיש בין
"ממך" ל"מפניך" (באר בשדה).
**גוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמוּמִים מִמֶּךָ. בַּיּוֹם
הַזֶּה** - כְּאֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה הַיּוֹם -
שהורשתי את האומרי ונתתי לכם את
ארצם נחלה (באר בשדה). ואמר "כאשר
אתה רואה", משום שתיבת "הנה"
מורה על דבר שרואים אותו. תורה לט

שְׁנֵאמַר - שמות יד, יט.
"וַיִּסַּע מִלְּאֶפֶס הָאֱלֹהִים הַהֶלֶךְ וְגו'
וַיִּלְךְ מֵאֲחֵרֵיהֶם - וברש"י שם פסוק
כ: "וַיִּלְךְ מֵאֲחֵרֵיהֶם" - להבדיל בין מחנה
מצרים ובין מחנה ישראל, ולקבל
חצים ובליסטראות של מצרים.
**דְּבַר אַחֵר: "וַיּוֹצֵאֲךָ בְּפָנָיו" - בְּפָנֵי
אֲבוֹתָיו, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר** - תהלים עח, יב.
"נִגְדַת אֲבוֹתָם עֲשֵׂה פְלֵא" - אברהם
יצחק ויעקב באו על הים והראם
הקדוש-ברוך-הוא היאך הוא גואל את
בניהם (רש"י שם).
**וְאֵל תַּתְּמָה עַל שְׁהִזְכִּירָם בְּלִשׁוֹן
יְחִיד** - "בפניו", ולא "בפניהם".
שְׁהִרִי כְּתָבָם בְּלִשׁוֹן יְחִיד: "וַיִּבְחַר

שהשני בא בתוצאה מוקראשון, אלא
הכל דבר אחד, שהראיה והידיעה באו
בבת אחת, שכן ברגע שראו שהוא
יחיד נודע להם שאין עוד
מלבדו. תורה לו
(לז) **וְתַחַת כִּי אָהַב** - וְכַל זֶה -
פירושו: הני"ו של "ותחת" משמשת
במקום "וזה", כאלו אמר: וזה תחת כי
אהב, לא שהיא נוספת (רא"ש).
"תחת" - בגלל.
אשר - זהו פירוש "כי".
"אהב". וַיּוֹצֵאֲךָ בְּפָנָיו - כְּאֵדָם
הַמִּנְהִיג בְּנוֹ לְפָנָיו - והוא שומר עליו
מאחוריו. כלומר, "בפניו" פירושו
"לפניו", לפני הקדוש-ברוך-הוא.

לפעמים אמןם נקל לקיים את המצוות, אבל לפעמים ישנם קשיים ונסיונות כו', כמו בזמן שהיו בני ישראל "במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב גו'" (עקב ה, טו), וגם אז היו צריכים לידע ש"אין עוד מלבדו" (ואתחנן שם, לה). ולא רק כאשר ישנם נסיונות קשים, כמו שהיה ברוסיא, אלא גם כאשר מדובר אודות ענינים שאין בהם ממש, ללא חסרון פיס וכיוצא בזה (דכיון שהקב"ה הוא עצם הטוב, אינו מנסה אותו אלא בענינים כאלו), ולדוגמא: כאשר נראה לו שמכבדים את פלוני (והעיקר מה שנוגע לו - שמכבדים את פלוני!...) הוא מצדו לא יקוק לך שיכבדו אותו, אבל מפריע לו מה שמכבדים את פלוני! יותר ממה שמכבדים אותו (גם כאשר לאמתו של דבר, ישנם הסבורים שדוקא הוא מקבל את הכבוד הגדול יותר)...! והוא לא מתבייש בכך שדבר כזה מפריע לו ומבלבל אותו מעבודתו זה כבר פמה חדשים! - במקרה נודע לו שפבדו את פלוני. ובנדעו תורת הבעל-שם-טוב שכל דבר הוא (לא במקרה, אלא) בהשגחה פרטית (ראה כתר-שם-טוב בהוספות סקע"ט ואילך. ושו"ט), מתעוררת אצלו קושיא על הקב"ה: היתכן שהיתה כזאת מלפניו ותברך להעניק כבוד לפלוני, בה בשעה שהכבוד מגיע לו?!...! וקושיא זו מביאה אותו לידי מסקנא, שאין זה מהקב"ה, אלא מבית-דין של מעלה!...

והגע עצמך: הוא למד חסידות, וגם שמע מאמרי חסידות מכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו-עדן, וידע הענין ד"אין עוד מלבדו", וגם יודע הפרוש ד"הו' הוא האלקים", שהו' היה הנה ויהיה כאחד, ואלקים בגימטריא הטבע, כולא חד; ואף-על-פי-כן כשאבא לידי נסיון בדבר הכי קל, כמו בענין הכבוד, אזי מאבד את כל מציאותו ("ער פארלירט זיך אינגאנצן"), עד שיש לו טענות על הקב"ה!...! איך שיף בכלל לבא בטענות על הקב"ה, בה בשעה שגברא ובורא אינם בערף זה לזה כלל, ואם-כן איך יוכל גברא להבין ולהכיל את שכל הבורא, במכל-שפן וקל-וחמור מריחוק הערף שבין "פילא" ל"קופא דמחטא"!...

ובכן: האמת היא, שפיון ש"כל ישראל בני מלכים הם" (שבת סז, א. ושו"ט), אזי מגיע לכל אחד ואחד מישראל שהיה לו כל הענינים "מיזדו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה", כך שלא יהיו לו קושיות כו'; אבל, גם כאשר המצב אינו כן, ויש לו קושיות כו', עליו לדעת שזהו ענין של נסיון - "כי מנסה ה' אלקיכם אתכם לדעת הישכם אוהבים גו'" (פ' ראה יג, ד) - על-דרך שמצינו באיוב, שהיה צדיק, ואף-על-פי-כן היו לו יסורים כו' כדי לנסותו, אלא שקאן לא מדובר אודות יסורים חס-ושלום, אלא רק עניני קטנות, כמו מניעת הכבוד בלבד (אפילו לא בושח בריבים...), כדי לנסותו ולבחון את מעמדו ומצבו, לאחר שנים רבות שלומד חסידות וכו', האם הגיע לדרגא כזו שלא יפריע לו הדבר עד כדי לבא בטענות להקב"ה!...

דוגמא לדבר (ראה גם תו"מ חלק ל"ב ע' 175. ושו"ט): כאשר יהודי שואל רב אודות עוף, והרב פוסק שהעוף טרף - אזי משליך את העוף ללא אומר ודברים; ואילו ב"דין תורה" עם חברו על שנה פרוטה (פחות משויו של העוף), כאשר הרב פוסק לטובת חברו, אזי מתרעם על הרב ומרעיש נגדו. וטעם הדבר - בגלל שאכתת לו (לא ההפסד שלו, אלא) הרוח של חברו!...

(מ) ושמרת את-חוקי ואת-מצותיו אשר אנכי מצוה היום אשר ייטב לך ולבניך אחריו ולמען תאריך ימים על-הארמה אשר יהיה אלהיך נתן לך בלתי-ימים: פ

מ ותשר ית קנמוהי ונת פקודיהי די אנא מפקדוה יומא דין די ייטב לך ולבניך בתרין ובדיל דתוריה יומין על ארעא די יי אלהיך ייטב לך כל יומיא:

♦ יום שלישי י"ב מנחם-אב ♦

(מא) אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחת שמש:

ז"ש ◀ אז יבדיל • נתן לב להיות תרד לדבר שיבדילם. (מכות ט) ואף-על-פי שאינן קולטות עד שיבדלו אותן

אשל אברהם - הרב אלשוילי

(מא) אז יבדיל - נתן לב להיות תרד לדבר שיבדילם. לומר, כיון שמשח לא נצטוה על כך, וגם לא היתה תועלת בדבר זה, בכל זמן, ונמצא שכל הענין היה מצד משה

שיעור יומי ליום שלישי י"ב מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - ד - פרשת ואתחנן נה

שְׂבָאֲרֵץ כְּנָעַן, אָמַר מֹשֶׁה: 'מִצְוָה שְׂאֲפֹשֶׁר לְקַיְמָהּ, אֲקַיְמְנָהּ. בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ • בְּאוֹתוֹ עֵבֶר שְׂבַמְזֵרְחוֹ שֶׁל יַרְדֵּן. מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ • לְפִי שֶׁהוּא דְבוּק, נִקְוֶה רִישׁ בְּחֻטָּף, מִזְרַח שֶׁל שְׁמֶשׁ, מְקוֹם זְרִיחַת הַשְּׁמֶשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות לט עמ' 19)

אז יבדיל משה שלש ערים (ד, מא)

נָתַן לֵב לְהִיטֵת חֵרֵד לְדַבֵּר שִׁיבְדִילִים, וְאָף עַל פִּי שְׂאִינָן קוֹלְטוֹת עַד שִׁיבְדְלוּ אוֹתָן שְׂבָאֲרֵץ כְּנָעַן (רש"י)

יש להבין, מדוע לא קלטו שלש הערים בעבר היִרְדֵּן עד שהבדילו אותן שְׂבָאֲרֵץ כְּנָעַן? והרי בני גֵד ובני רְאוּבֵן נחצי שבט מְנַשֶּׁה כָּבֵד הַתִּישְׁבוּ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, ומדוע לא קָבְלוּ לְאֵלֶתָר אֶת הַהֲגָנָה שֶׁל עָרֵי מִקְלָט. ואולי יש לומר, שלא היו צְרִיכִים לְעָרֵי מִקְלָט, כִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ דְבוּקִים בְּמִקּוֹם, פְּכַתוּב (לעיל פסוק ד) וְאַתֶּם הַדְּבִקִים בְּה' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם, וְלֹא הָיוּ שִׁיכִים כְּלָל לְעֵנְוֵן שֶׁל הַפָּךְ הַחַיִּים. ומצב נֶעְלָה זֶה נִפְעַל עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהֶעֱלָה אֶת יִשְׂרָאֵל לְדְבֻקוֹת זֶה, וְלֹא חֲרִי הַסֵּתֶלְקוֹתוֹ יָרְדוּ מִזְרְגָתָם וְהִצְרִיכוּ לְעָרֵי מִקְלָט.

מב למעירוק תמן קטולא די קטול ית חברה בלא מנדעי והוא לא סגי לה מאתמלי ומדקמוהי ויערוק לחד מן קרניא האלין ויתקנים:

לָנֶם שְׁמָה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצֵחַ אֶת־רֵעֵהוּ בְּבִלִי דַעַת וְהוּא לֹא־שֵׂנֵא לוֹ מִתְמַלְשֵׁם וְנֶם אֶל־אֶחָת מִן־הָעָרִים הָאֵל וְחִי:

מג ית בצר במדברא בארעא מישרא לשבטא דראובן וית ראמות בגלעד לשבטא דגד וית גולן כמתנן לשבטא דמנשה: מד ודא אורינתא די סדר משה קדם בני ישראל:

אֶת־בְּצֹר בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ הַמִּישֹׁר לְרְאוּבֵנִי וְאֶת־רְאֻמֹת בְּגִלְעָד לְגַדִּי וְאֶת־גּוֹלָן בְּבָשָׁן לְמְנַשֵּׁי: וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"ט ◀ וזאת התורה • זו שהוא עתיד לסדר אחר פרשה זו.

מה אלין סהדוּתא וקמיא ודיניא די מליל משה עם בני ישראל במפקהון ממצרים:

אֵלֶּה הָעֵדוֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם:

כ"ט ◀ אלה העדות וגו' אשר דבר • הם הם אשר דבר בצאתם ממצרים, חזר ושנאה להם בערבות מואב.

אשל אברהם - הרב אלשוילי

קולטת בכל מקום את הרוצחים, שְׂבָאֲרֵץ אֵז יבדיל משה וגו' מזרחה שמש".
מזרחה שמש - לפי שהוא דבוק, נקודה ריש בחטף מזרח של שמש, מקום זריחת השמש.
בשן א. תורה מב
(מד) וזאת התורה - זו שהוא עתיד לסדר אחר פרשה זו - כלומר, עשרת הדברות, ולא פרשת ערי מקלט שהזכיר לפני כן (ח"א). תורה מה
(מה) אלה העדות וגו' אשר דבר - הם הם - אותם "העדות והחקים והמשפטים".

שמבאר בהמשך.
ואף-על-פי שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שְׂבָאֲרֵץ כְּנָעַן - ראה רש"י במדבר לה, יג: "שש ערי מקלט - מגיד שאף-על-פי שהבדיל משה בחייו שלש ערים בעבר היִרְדֵּן, לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען".
אמר משה: מצוה שאפֹשֶׁר לְקַיְמָהּ - אַקַיְמְנָהּ. בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ - בְּאוֹתוֹ עֵבֶר שְׂבַמְזֵרְחוֹ שֶׁל יַרְדֵּן - בניגוד לצד המערבי של היִרְדֵּן, שהוא בצד "מבוא השמש" (רא"ס). וראה רש"י בראשית ד, טז: "ומצינו רוח מזרחית

עצמו שהיה משתוקק ו"חרד לדבר". ועוד יש לומר, משה היה "חרד" שמא לא יספיק להבדילן לפני מותו, ולכן נתן לבו להודרו לעשותו.
שיבדילים - מפני שהבדלת הערים הללו אינה דבר ההזנה תמיד, ולא יפול עליו לשון "יבדיל", פירש אותו על המחשבה, שהיו"ד של "יבדיל" מורה על המחשבה, שנתן לבו על כך שיבדיל, וכן עשה (על פי רא"ס, ובפירושו רש"י על "או ישר" (שמות טו, א)). ולא אמר "אז הבדיל", כי אז היה במשמע שהקדוש-ברוך הוא אמר לו להבדילן, ואין זה נכון, אלא עשה בן מדעתו, וכמו

מו בעברא דירדנא פחילתא לקבל בית פעור
פארעא דסיחון מלפא דאמראה די תב
פחשבון די מחא משה ובני ישראל
במפקהון ממצרים:

מו ויריתו ית ארעה וית ארעא דעוג מלפא
דמתנן תרין מלכי אמראה די בעברא
דירדנא מדנח שמשא:

מח מערער די על פיף נחלא דארנן ועד
טורא דשיאן הוא חרמון:

מט וכל מישרא עברא דירדנא למדינתא
ועד ימא דמישרא תחות משפד מרמתא:

(מו) בעבר הירדן בגיא מול בית פעור בארץ סיחון
מלך האמורי אשר יושב בחשבון אשר הכה משה
ובני ישראל בצאתם ממצרים:

(מו) וירשו את-ארצו ואת-ארץ עוג מלך-הבשן
שני מלכי האמורי אשר בעבר הירדן מזרח שמש:

כ"ט - אשר בעבר הירדן • שהוא במזרח, שהעבר השני היה במערב.

(מח) מערער אשר על-שפת-נחל ארנן ועד-הר
שיאן הוא חרמון:

(מט) וכל-הערכה עבר הירדן מזרחה ועד ים
הערכה תחת אשדת הפסגה: פ

♦ יום רביעי י"ג מנחם-אב ♦

א וקרא משה לכל ישראל ואמר להון שמע
ישראל ית קמיא וית דינא די אנא ממלל
קדמיכון יומא דין ומלפון תהון ותשרון
למעבדהון:

ב יי אלהנא גזר עמנא קים בחרב:

ג לא עם אכהתנא גזר יי ית קמא קדא
אלהן עמנא אנחנא אליו הכא יומא דין
פלנא קמין:

ה (א) ויקרא משה אל-כל-ישראל ויאמר אלהם
שמע ישראל את-החקים ואת-המשפטים אשר
אנכי דבר באזניכם היום ולמדתם אתם ושמרתם
לעשתם:

(ב) יהוה אלהינו פרת עמנו ברית בחרב:

(ג) לא את-אבותינו פרת יהוה את-הברית הזאת כי
אתנו אנחנו אלה פה היום פלנו חיים:

כ"ט - לא את-אבותינו • בלבד פרת ה' וגו', כי אתנו וגו'.

אשל אברהם - הרב אלעזר

אלה הנמצאים כיום, שהרי אבותיהם
שהם דור המדבר שמתו בגלל חטא
המרגלים, גם הם היו במעמד הר סיני,
וגם אתם פרת את הברית (מ"א). ואין
לומר שהפונה לאבותיהם שמתו קודם
מתן תורה, שהרי מיסים "כי אתנו
אנחנו אלה פה היום פלנו חיים",
כלומר אלו שנשארו בחיים בניגוד
לאלה שמתו במדבר, ולכן בהכרח
שפירושו "לא את אבותינו בלבד" (באר
בשדה).

"ברת ה' וגו' כי אתנו וגו'" - ולפי

- לעיל פסוק מא פירש רש"י: "באותו
עבר שבמזרחו של ירדן", משום ששם
נאמר: "בעבר הירדן מזרחה",
שפירושו: "למזרח", והוא מוסב על
"הירדן", ולכן פירש: בצד המזרחי של
הירדן, ואילו כאן נאמר: "בעבר הירדן
מזרח", ואם כן ה"מזרח" מוסב על
"בעבר הירדן", ולכן פירש: בעבר
הירדן שהוא במזרח. תורה מח

(ג) לא את אבותינו - בלבד - הוסיף
תיבת "בלבד", כי לא יתכן לפרש שלא
ברית ברית עם אבותיהם אלא רק עם

"אשר דבר .. בצאתם ממצרים",
חזר ושנאה להם בערבות מואב -
במפורש בסוף ספר במדבר: "אלה
המצות והמשפטים אשר צוה ה' ביד
משה אל בני ישראל בערבות מואב
על ירדן ירחו". וזהו גם פירוש הפסוק
כאן (פסוק מו): "בעבר הירדן בגיא מול
בית פעור וגו'", שהוא המשך לפסוק
שקפניו (והפונה לערבות מואב), שאם
לא כן אין לו הבנה (מ"א). תורה מו

(מו) אשר בעבר הירדן - שהוא
במזרח, שהעבר השני היה במערב.

משיחת יום שמחת תורה תשמ"ב

בלתי מוגה

מו. בנוגע לכללות ענין הלוחות (שהוזכר לעיל) – כאן המקום להעיר ענין מסויים. ובהקדים: הוזכר לעיל שמקומם הקבוע של הלוחות הוא - בארון, כמ"ש "אין בארון רק שני לוחות האבנים גו". ותכלית השלימות שבזה - כאשר הלוחות היו בארון בתוך בית המקדש, לאחרי שבני הגיעו "אל המנוחה ואל הנחלה", כי כאשר הלוחות היו בארון כפי שהי' במשכן (לא בארון שעשה משה כו'), הי' זה באופן של עראי וכו'.

וגם לאחרי חורבן ביהמ"ק נשארו הלוחות בארון באופן של קביעות - כמ"ש הרמב"ם (הל' ביהב"ח רפ"ד) ש"בעת שבנה שלמה המלך את הבית וידע שסופו ליחרב, בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות, ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבנה שלמה כו". וגם להדעה שהארון נלקח בגלות כו' - הרי גם עתה נמצאים שם הלוחות באופן של קביעות כו'.

והנה, ידוע הכלל שלא ברא הקב"ה בעולמו דבר אחד לבטלה, ובפרט כאשר מדובר אודות עניני קדושה. ועפ"ז מובן שהלוחות היו ממלאים את כל חלל הארון, באופן שלא נשאר מקום פנוי ומקום ריק, כי אם הי' נשאר מקום ריק, הרי מקום זה הוא לבטלה ח"ו. וע"ד שמצינו שכלי שרת מקדשים כשהם מלאים דוקא.

וכמפורש בגמרא (ב"ב יד, א) "ארון שעשה משה אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו באמה בת ששה טפחים, והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועוביין שלשה, מונחות כנגד ארכו של ארון, כמה לוחות אוכלות בארון כו', פירנסת ארון לארכו צא ופרנס ארון לרחבו, כמה לוחות אוכלות בארון ששה טפחים וכו'" - זאת אומרת, שע"פ חשבון הגמרא הי' הארון מלא באופן שלא הי' בו מקום פנוי.

ועפ"ז הרי בהכרח לומר שכל א' מהלוחות הי' ריבוע של ששה טפחים על ששה טפחים, ואי אפשר לומר שקצהו העליון של הלוחות הי' בצורת חצי עיגול, כי אז יוצא שמלמטה הי' אמנם הארון מלא לגמרי, אבל מלמעלה נשאר מקום פנוי, בגלל הצורה דחצי עיגול - וזה היפך משמעות הגמרא.

מז. ולפלא הכי גדול - שישנם כמה וכמה מוסדות וארגונים שמציירים ב"סמל" שלהם את הלוחות בצורת חצי עיגול מלמעלה - היפך דברי הגמרא!

והמדובר גם אודות מוסדות חינוך שמחנכים ילדי ישראל על טהרת הקודש - הנה מבלי הבט על זה שתכלית כוונת המוסד היא להגן על הילדים מפני השפעה מבחוץ כו', ולפעול עליהם שהנהגתם תהי' באופן ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו", ועאכו"כ בנוגע ללימוד התורה וכו', אעפ"כ, כאשר הם מציירים את הלוחות (על גבי טפסים השייכים למוסד, פנקסי קבלות וכו'), שבהם כלולים כל עניני התורה כולה, כמבואר בירושלמי עה"פ "מזה ומזה הם כתובים", שבלוחות "כתובים" כל עניני התורה כולה, אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש - הרי הם מציירים זאת באופן הפכי מדברי הגמרא!

וכאמור לעיל שע"פ דברי הגמרא בהכרח לומר שצורת הלוחות היתה באופן של ריבוע (ולא חצי עיגול מלמעלה) - וזהו ענין המפורש בגמרא מסכת בבא בתרא, שהיא בין שבעת המסכתות הנלמדות בישיבות!

ישנו רב מסויים בבאר-שבע - לא חסיד חב"ד - שפירסם לאחרונה ספר, ובו מבאר גם אודות צורת הלוחות - שע"פ דברי הגמרא במסכת בבא בתרא, בהכרח לומר שהלוחות היו מרובעות, ולא בצורת חצי עיגול. ומסיים שלפלא בעיניו מדוע מציירים בכל מקום את הלוחות בצורת חצי עיגול, ולא כפי דברי הגמרא במסכת בבא בתרא!

והטענה הידועה שלא רוצים להוציא לעז על הראשונים - מאחר שמוסד זה קיים כבר כמה וכמה שנים, וכך ציירו את הלוחות במשך כל הזמן כו' - הנה טענה זו אין לה מקום כלל כאשר מדובר אודות ענין שנוגע לחינוך ילדי ישראל!

דהנה, כאשר הילד מקבל תעודה מזמן לזמן, ובה מופיע ציור הלוחות בצורת חצי עיגול מלמעלה, מתקבל אצלו ללא כל ספק שכן היתה צורת הלוחות. ואח"כ כאשר ילמד את הגמרא הנ"ל, יווכח שמה שהונח אצלו בפשטות כתוצאה מהלימוד במוסד זה, הרי זה היפך פשטות הגמרא! וכתוצאה מזה - הרי הוא מאבד את כל האימון במלמד ומחנך שלו. גם כאשר ילמדו עמו דבר אמיתי מתחילתו ועד סופו!

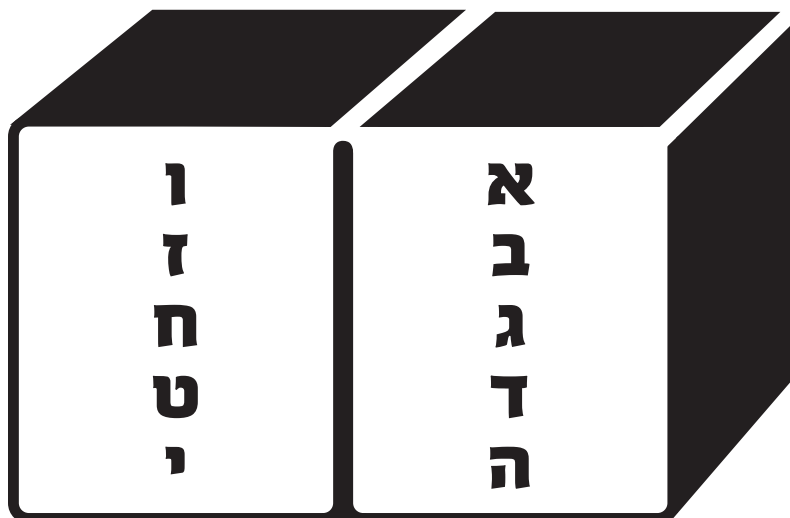
ולכן, בהכרח לתקן ענין זה, ואין לחשוב שזהו דבר של מה בכך, כי אפילו כאשר מדובר אודות דבר קטן נאמר אל תהי בז לקטנות, ועאכו"כ כאשר מדובר אודות ענין הקשור עם הלוחות, שהם יסוד כל התורה כולה! ובפרט שבענין זה ישנו דבר נוסף:

מקור ציור הלוחות בצורת חצי עיגול נלקח מאומות העולם, וציור זה הוא היפך דברי הגמרא. וא"כ, כאשר מציירים את הלוחות בצורת חצי עיגול – הרי מעדיפים את גירסת אומות העולם על דברי הגמרא!

ויה"ר שמכאן ולהבא יתקנו ענין זה ובפרט שתיקון הדבר אינו כרוך עם קושי מיוחד, כי הרי מידי פעם מדפיסים טפסים הנ"ל, וכשם שאפשר לשנות את שמו של ה"פרעזידענט" של המוסד וכו' [ועד ששוכחים לגמרי מה"פרעזידענט" הקודם, ורק במקרים היוצאים מן הכלל משאירים לו איזה תואר כבוד!] - כמו כן אפשר לשנות את ציור הלוחות, היינו, שבמקום צורת חצי עיגול, יהיו הלוחות מצויירים בצורת ריבוע.

ובפרט ע"פ האמור לעיל שזהו ענין הקשור עם חינוך ילדי ישראל – והרי ענין החינוך צריך להיות בתכלית השלימות, וכפי שרואים במוחש שטבע האדם הוא שגם בהיותו במעמד ומצב שאינו רוצה להטריח את עצמו לקיים דבר מסויים בתכלית השלימות, אלא הוא מסתפק בקיום הדבר ע"ד המיצוע כו' - הנה כאשר מדובר אודות חינוך בניו, הרי הוא מתייגע ומשתדל ביותר להעניק להם את החינוך הטוב ביותר, בתכלית השלימות.

ושלימות החינוך הרי זה גם כאשר מדובר אודות מנהגי ישראל – כידוע מ"ש הרשב"א שאסור לבטל מנהג נשים זקנות שבישראל, אפילו כאשר חכמי ישראל אומרים באופן אחר. ועד"ז כאשר מדובר אודות הידור מצוה, אע"פ שאין זה לעיכובא, כגון: ד' דפנות בסוכה, אע"פ שע"פ דין מספיק ב' דפנות וטפח כו'. ועאכו"כ כאשר מדובר אודות ענין הקשור עם הלוחות, שזהו יסוד ושורש כל התורה כולה.

(ד) פָּנִים | בְּפָנִים דְּבַר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהַר מְתוֹךְ הָאֵשׁ:
ד מְמַלֵּל עִם מְמַלֵּל מְלִיל יְיָ עִמָּכֶם בְּטוֹרָא
מגו אַשְׁתָּא:

כ"ט • פָּנִים בְּפָנִים • אָמַר רַבִּי בְרַכְיָה: 'כִּף אָמַר מֹשֶׁה: אֵל תֹּאמְרוּ, אֲנִי מִטְעָה אֶתְכֶם עַל לֹא דְבַר, כְּדָרְךָ שֶׁהִסְרִסוּ עוֹשֶׂה בֵּין הַמוֹכֵר לְלוֹקֵחַ, הֲרִי הַמוֹכֵר עֲצָמוֹ מִדְּבַר עִמָּכֶם'.

(ה) אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין יְהוָה וּבֵינֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לְהַגִּיד לָכֶם אֶת־דְּבַר יְהוָה כִּי יֵרֵאתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא-עֲלִיתֶם בְּהַר לְאֹמֵר: ׀

כ"ט • לְאֹמֵר • מוֹסֵב עַל: "דְּבַר ה' עִמָּכֶם בְּהַר מְתוֹךְ הָאֵשׁ", לְאֹמֵר: "אֲנֹכִי ה' וְגו', וְאֲנֹכִי עוֹמֵד בֵּין ה' וּבֵינֵיכֶם".

(ו) אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

ו אָנָּה יְיָ אֱלֹהֶיךָ דִּי אִפְתָּקֶיךָ מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדוּתָא:

(ז) לֹא־יְהִי לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פְּנֵי: ׀

ז לֹא יְהִי לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים בְּרַ מְנִי:

כ"ט • עַל־פְּנֵי • בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר אֲנִי שָׂם, וְזֶהוּ כָּל הָעוֹלָם. דְּבַר אַחֵר: כָּל זְמַן שֶׁאֲנִי קִיָּם. עֲשֵׂת הַדְּבָרוֹת כְּכַר פְּרָשְׁתִּים.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הוצרך לומר להם כאן שאזהרה זו תקפה בכל העולם, גם במקומות שיגלו.
דְּבַר אַחֵר: כָּל זְמַן שֶׁאֲנִי קִיָּם - שֶׁלֹּא תֹאמְרוּ: לֹא נִצְטוּוּ עַל עַבְדוּת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֹתוֹ הַדּוֹר (רש"י יתרו כ, א). יֵשׁ לְהַעֲרִיר שֶׁבְּפָרֶשֶׁת יְתֵרוֹ הֵבִיא רִש"י רַק פִּירוּשׁ זֶה, וְאֵלּוּ כֵּן הֵבִיא רַק כְּפִירוּשׁ שֵׁנִי וְיֵשׁ לומר שְׁבָכֵל מְקוֹם פִּירֵשׁ רִש"י לְפִי עֲנִינוּ, שֶׁם שֶׁהַדְּבוּר הִזָּה לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם, הִיָּה חָשֵׁשׁ שִׁיאֲמָרוּ שֶׁלֹּא הוֹצֵרָה אֱלֹהֵי אֹתוֹ הַדּוֹר שִׁיִּצְאֻ מִמִּצְרַיִם, בֵּינָן שֶׁאֲמַר לָהֶם: "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", לְכֵן הוֹצֵרָה לומר לָהֶם: כָּל זְמַן שֶׁאֲנִי קִיָּם, אֲבָל כֵּן הוֹצֵרָה שֶׁדוֹר יוֹצְאֵי מִצְרַיִם כְּבָר מֵתוֹ וְהוּא מְדַבֵּר לְדוֹר הַנִּבְנָסִים לְאֶרֶץ, עֵינֵי הַחֲשָׁשׁ הוּא שִׁיאֲמָרוּ שֶׁהוּא מְדַבֵּר רַק עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן אָמַר לָהֶם: בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר אֲנִי שָׂם, וְהוּא הַפִּירוּשׁ הָעֵינֵי, וּפִירוּשׁ "כָּל זְמַן שֶׁאֲנִי קִיָּם" הוֹבֵא רַק כְּפִירוּשׁ שֵׁנִי (ראה דברי דוד, ג'א. באר בשדה, ועוד). אֵךְ לֹא הִשְׁמִיט לְגַמְרֵי אֶת הַפִּירוּשׁ הַשֵּׁנִי, בֵּינָן

הכתוב בכל מקום לומר "לאמר" אחר הדבור, וכאילו אמר: פָּנִים בְּפָנִים דְּבַר ה' עִמָּכֶם בְּהַר מְתוֹךְ הָאֵשׁ לְאֹמֵר אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ (רא"ם).
ו"אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבֵינֵיכֶם" - בְּלומֵר, ה' דְּבַר עִמָּכֶם מִתוֹךְ הָאֵשׁ, וְאֲנִי הֵיחֵי עוֹמֵד בֵּינֵנו וּבֵינֵיכֶם לְהַגִּיד לָכֶם אֶת דְּבָרֵי, דְּהֵינּוּ שֶׁ"אֲנֹכִי עוֹמֵד" אֵינּוּ תַחֲלַת עֲנִין אֱלֹהֵי הוּא מְחוּבָּר לְפִסּוּק שֶׁלְפָנָיו (רא"ם). תוֹרַה וּ
(ז) עַל פְּנֵי - בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר אֲנִי שָׂם, וְזֶהוּ כָּל הָעוֹלָם - כִּי מֵלֵא כָּל הָאֶרֶץ כְּבוֹדוֹ (ישעיהו, א). וְהוֹצֵרָה לומר לָהֶם כֵּן, בֵּינָן שֶׁהִיָּה מְדַבֵּר עִם דוֹר הַנִּבְנָסִים לְאֶרֶץ, וְהִזָּה נִיתֵן לְטַעוֹת שֶׁמְהוֹרִי אֹתָם רַק בְּהוֹתֵם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בֵּינָן שֶׁשָׂם עֵינֵי דִירְתוֹ שֶׁל ה' כְּבִיכּוֹל, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב (לִקְמוֹן יא, יב): "אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דוֹרֵשׁ אוֹתָהּ תְּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ", לְכֵן אָמַר לָהֶם שֶׁאֲזַהֲרָה זֶה הִיא "עַל פְּנֵי", בְּכָל מְקוֹם שֶׁאֲנִי שָׂם (ע"פ דברי דוד). אוּ בֵּינָן שֶׁלְפָנָיו כֵּן אָמַר לָהֶם שֶׁיִּגְדְּלוּ מִן הָאֶרֶץ וְה' יִפְיֵץ אוֹתָם בְּכָל הָעוֹלָם, לְכֵן

זה פירוש "כי אתנו" הוא: אֵלֵא גַם אֲתָנוּ. וְכֵן פִּירֵשׁ ה' אֲבָן עֲזָרָא" בְּפִירוּשׁ הַרְאִשׁוֹן. וְרִש"י לֹא טָרַח לְפָרְשׁוֹ מִפְּנֵי שֶׁסָּמַךְ עַל הַמְבִינִין. וּבְכַמָּה כְּתִבְיָד וּבְדְפוּס רִאשׁוֹן לֹא גוֹרְסִים בְּרִש"י הַתִּיבּוֹת "וגו' כי אתנו וגו'". תוֹרַה וּ
(ד) פָּנִים בְּפָנִים - אָמַר רַבִּי בְרַכְיָה - רָאָה פְּסִיקְתָּא רַבְתִּי פְּסָקָא כֹּא.
כִּף אָמַר מֹשֶׁה, אֵל תֹּאמְרוּ אֲנִי מִטְעָה אֶתְכֶם עַל לֹא דְבַר, כְּדָרְךָ שֶׁהִסְרִסוּ עוֹשֶׂה בֵּין הַמוֹכֵר לְלוֹקֵחַ, הֲרִי הַמוֹכֵר עֲצָמוֹ מִדְּבַר עִמָּכֶם. - הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא נִקְרָא מוֹכֵר לְעֲנִין הַתּוֹרָה, כְּאִמּוֹר (משלי, א): "כִּי לִקַּח טוֹב נִתְתִי לָכֶם". אֵךְ בְּדְפוּס רִאשׁוֹן הַגִּירְסָא: הֲרִי הַלוֹקֵחַ עֲצָמוֹ, וּלְפִי גִירְסָא זֶה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא נִקְרָא לֹקֵחַ, בֵּינָן שֶׁלִּקַּח אֶת יִשְׂרָאֵל לְעַם (ראה משכיל לדוד). תוֹרַה וּ
(ה) לְאֹמֵר - מוֹסֵב עַל "דְּבַר ה' עִמָּכֶם בְּהַר מְתוֹךְ הָאֵשׁ" - פְּסוּק ד. וְלֹא עַל "וְלֹא עֲלִיתֶם בְּהַר", שֶׁאֵין לוֹ שוּם קְשֶׁר.
.. לְאֹמֵר אֲנֹכִי ה' וְגו'" - כְּמִנְהַג

ח לא תעבד לך צלם כל דמות די בשמיא
מלעלא ודי בארעא מלרע ודי במינא מלרע
לארעא:

ט לא תסגוד להון ולא תפלהנון ארי אָנא יי
אלהך אל קנא מסער חובי אָבְהָן על בנין
מרדין על דר תליתי ועל דר רביעי לשנאי
פד משלמין פניא למחטי פמר אָבְהָתְהוֹן:

י ועבד טיבו לאלפי דרין לרחמי ולנְטְרִי
פקודי:

יא לא תימי ית שמא דיני אלהך למגנא ארי
לא יפני יי ית די ימי בשמה לשקרא:

יב טר ית יומא דשבתא לקדשותה פמא די
פקודי יי אלהך:

(ח) לֹא־תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל כְּל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת
לָאָרֶץ:

(ט) לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֵל קָנָא פִקְדוֹן עוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים וְעַל־
שְׁלֵשִׁים וְעַל־רַבְעִים לְשִׁנָּי:

(י) וַעֲשֵׂה חֶסֶד לְאֵלִפִים וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתַי: ׀

(יא) לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׂוֹא כִּי לֹא
יִנְקֶה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לְשׂוֹא: ׀

(יב) שָׁמֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ:

יג"כ שְׁמֹר • וּבְרֵאשׁוֹנוֹת הוּא אוֹמֵר: "זְכוֹר"! שְׁנִיָּהם בְּדַבּוֹר אָחַד וּבְחִיבָה אַחַת נֶאֱמְרוּ, וּבְשִׁמְיעָה אַחַת
נִשְׁמְעוּ (מכילתא) • כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ • (שבת פז) קְדָם מִתַּן תּוֹרָה בְּמֶרְה.

אשל אברהם - הרב אלטשילי

המשמעות הפשוטה של האמור
במרה: "שם שם לו חק", היא על
השבת, פי חק האמור שם הינו שבת
(כאמור במכילתא), וכן מפורש בלשון
רש"י שם: "שבת ופרה אדומה", הרי
שהשבת היא המשמעות הראשונה
של "חק" (ורק אחר-כך כתב "פרה
אדומה"), ומשבת למדים על כבוד אב
ואם, ובלשון רש"י לקמן: "אף על
כבוד אב ואם נצטוו במרה". והנה
מכאן משמע שממש נצטוו על השבת
במרה, אף מלשון רש"י בשמות שם
לא מוכרח לומר כן, שכן בותב שם:
"במרה נתן להם מקצת פרשיות של
תורה שיתעסקו בהם, שבת ופרה
אדומה ודינין". ויש לומר שרש"י לפי
דרכו מפרש את הכתובים ביהתאם
למשמעותם באותו מקום, וכיון ששם
נאמר "שם שם לו" (ולא "שם צוה"),
לכן מפרש שהפונה ששם בפניהם
מקצת פרשיות של תורה להתעסק
בהם, אבל כאן שנאמר "כאשר צוה",
מפרש שצוה ממש. תורה יג

נשמעו - צריך לומר שהפונה ששמעו
את זה בפעם אחת, אבל באותה
שמיעה הם שמעו גם "זכור" וגם
"שמור", כאמור "אחת דבר אלהים
שתיים זו שמעתי".
כאשר צוה - קדם מתן תורה - והיא
ליכא למימר דמשה הוה אמר להו
בערבות מואב "כאשר צוה" בסיני,
דמשה לאו מאליו היה שונה להם
משנה תורה ומזהירם על מצותיה,
אלא כמו שקבלה הוא, והיה חוזר
ומגיד להם, וכל מה שכתוב בדברות
האחרונות היה כתוב בלוחות, וכן שמע
בסיני (רש"י סנהדרין לו, ט).
"במרה" - ראה שמות טו, כה. ואין
לומר שהפונה לפרשת הקן, שכן
לקמן גבי כבוד אב ואם אמר גם כן
"כאשר צוה", ושם בודאי הפונה
למרה, ואם כן גם כאן הפונה בודאי
למרה (תוס' שבת פז, טו). וראה גם רש"י
סנהדרין נו, ב: "כאשר צוה ה' אלהיך
- כתיב בדברות האחרונות, גבי שבת
וכבוד אב ואם, והיכן צוה". אף
הינחלת יעקב" כתב להיפך:

שבדרך כלל "על פני" פירושו: בחייו -
ראה רש"י בראשית יא, כח. במדרג ג,
ד.
עשרת הדברות כבר פרשתיים -
בפרשת יתרו, ואינו מפרש כאן אלא
במקומות שיש בהם חידוש. תורה ח
(יב) שמור - לשון הווה (לעיל א, טו. במדרג
כה, יז). בלומר הציווי נאמר בלשון הווה,
ומשמעו: היה שומר.
ובראשונות הוא אומר - שמות כ, ח.
"זכור" - ואיך יתכן שמשה שנה
בדברות האחרונות ממה שנאמר
בראשונות, ובפרט ש"זכור" הוא עשה
ו"שמור" הוא לא-תעשה. וכל זה
באמירת הדברות עצמן, אבל בשאר
השנויים שבין הראשונות לאחרונות
לא חש להם, כיון שהם שנויים רק
בטעמי הדברות ולא בדברות עצמן
(רא"ם).
שניהם בדבור אחד - וכן פירש רש"י
שם: "זכור ושמור בדבור אחד נאמר",
והוסיף: "הוא שנאמר (תהלים סו, יב) אחת
דבר אלהים שתיים זו שמעתי".
ובתבה אחת נאמרו ובשמיעה אחת

יג) ששית ימים תעבד ועשית כל-מלאכתך: ששית יומין תפלה ותעבד כל עבדך:

יד) ויום שביעי שבת ליהוה אלהיך לא-תעשה כל-מלאכה אתה ובעדך ובתך ועבדך ואמתך ושורך וחמרך וכל-בהמתך וגרך אשר בשערך למען ינוח עבדך ואמתך כמוך:

יד) ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא-תעשה כל-מלאכה אתה ובעדך ובתך ועבדך ואמתך ושורך וחמרך וכל-בהמתך וגרך אשר בשערך למען ינוח עבדך ואמתך כמוך:

טו) וזכרת כי עבד הית' בארץ מצרים ויצאך יהוה אלהיך משם ביד חזקה ובזרע נטויה על-פני צורך יהוה אלהיך לעשות את-יום השבת: ס

טו) וזכרת כי עבד הית' בארץ מצרים ויצאך יהוה אלהיך משם ביד חזקה ובזרע נטויה על-פני צורך יהוה אלהיך לעשות את-יום השבת: ס

כז"י - וזכרת כי עבד היית וגו' • על-מנת פן פדאך, שתהיה לו עבד ותשמר מצותיו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 203, יב עמ' 111)

וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים . . את יום השבת (ה, טו)

כתב הרמב"ם (מורה נבוכים ב, לא. הובא ברמב"ן פסוק יב), שהטעם על שמירת שבת שנאמר בפרשת יתרו, זכר למעשה בראשית, הוא כבוד היום והגדילו . . אמןם תיתו לנו תורת השבת וצוותו אוננו לשומרו (ולא שאר העמים, שגם הם נבראו בששת ימי בראשית) הוא . . לסבת היותנו עבדים במצרים, אשר לא היינו עובדים בראשוננו . . ולא היינו יכולים לשבת. וראה בשער הכולל' (פ"ז סכ"ט), שזהו ההבדל בין תפלת ערבית ומוסף של שבת, שבהן אומרים זכר למעשה בראשית, מה-שאין-כן בתפלת שחרית.

טז) וזכרתי את-אביך ואת-אמך כאשר צוה יהוה אלהיך למען יאריכו ימיו ולמען ייטב לך על האדמה אשר-יהוה אלהיך נתן לך: ס

טז) כבוד את-אביך ואת-אמך כאשר צוה יהוה אלהיך למען יאריכו ימיו ולמען ייטב לך על האדמה אשר-יהוה אלהיך נתן לך: ס

כז"י - כאשר צוה • (סנהדרין נז) אף על כבוד אב ואם נצטוו במרה, שנאמר (שמות טו): "שם שם לו חק ומשפט".

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שם לא הוקיר כבוד אב ואם, אלא "שבת ופרה אדומה ודינין". ויש לומר שרש"י לפי דרכו מפרש את הכתובים בהתאם למשמעותם באותו מקום, וכינון ששם אין הכרח לפרש ש"חק ומשפט" הבונה גם על פיבוד אב ואם, לכן לא פירש כן, ואלו כאן נאמר במפורש "כאשר צוה" על פיבוד אב ואם, אם כן שוב יש לפרש "חק ומשפט", על פיבוד אב ואם (ולא רק על דינין). וראה גם רש"י שמות כד, ג: "ושבת וכבוד אב ואם ופרה אדומה ודינין שנתנו להם במרה". תורה יז

ממצרים, והשבת היא אחת המצוות (ספר הוכרז). וראה גם רש"י לקמן טו, יב: "וזכרת כי עבד היית וגו' - על מנת פן פדיתך, שתשמור ותעשה את החקים האלה". וכן ברש"י לקמן כד, יח: "וזכרת - על מנת פן פדיתך לשמור חקותי, אפילו יש חסרון פיס בדבר". תורה טו (טז) כאשר צוה - אף על כבוד אב ואם נצטוו במרה, שנאמר - שמות טו, כד. "שם שם לו חק ומשפט" - ומשפט זהו פיבוד אב ואם (מכילתא). אף רש"י

(טו) וזכרת כי עבד היית וגו' - על-מנת פן פדאך שתהיה לו עבד - לכן תזכור שהיית "עבד", שכן גם עתה עליך להיות עבד, אלא שעתה מוטל עליך להיות עבד ה'. ותשמר מצותיו - וזהו מה שמסים "על פן צורך . . לעשות את יום השבת" (רא"ם). ודיק רש"י לסים: "ותשמר מצותיו" (ולא ותשמר את השבת). כי ללא זה יוקשה: מה ענין יציאת מצרים לשבת דוקא? ולכן מפרש שלא רק על השבת בלבד אמר כן, אלא על כל המצוות, שבשביל לשמור את מצותיו פדאך

י' לא תקטול נפש. ולא תגוף. ולא תגנוב (נפשא). ולא תסדה בחברך סהדותא דשקרא :

(יז) לא תרצה ס ולא תנאף ס ולא תגנב ס ולא תענה ברעך עד שוא: ס

כ"ט - ולא תנאף • אין לשון גאוף אלא באשת איש.

יח ולא תחמד אמת חברך ולא תרוג בית חברך חקלה ועבדה ואמתה תורה וחקמה וכל די לחברך :

(יח) ולא תחמד אשת רעך ס ולא תתאוה בית רעך שדהו ועבדו ואמתו שורו וחרמו וכל אשר לרעך: ס

כ"ט - ולא תתאוה • לא תרוג, אף הוא לשון חמדה, כמו (בראשית ב): "נחמד למראה" דמתרגמינן: 'דמרגג למחזי'.

♦ יום חמישי י"ד מנחם-אב ♦

יט ת פתגמא האלין מליל יי עם כל קהלכון בטורא מגו אשתא עננא ואמיטתא קל רב ולא פסק וכתבנון על תרין לוחי אבניא ויהבנון לי :

(יט) את-הדברים האלה דבר יהוה אל-פל-קהלכם בחר מתוך האש הענו והערפל קול גדול ולא יסף ויכתבם על-שני לוחות אבנים ויתנם אלי:

כ"ט - ולא יסף • מתרגמינן: 'ולא פסק', (לפי שמדת פשו ודם אינו בכל לדבר כל דכריו בנשימה אחת, וצריך להפסיק, ומדת הקדוש ברוף הוא אינו כן, לא היה פוסק, ומשלא היה פוסק, לא היה מוסיף), כי קולו חזק וקנס לעולם. דבר אחר: "ולא יסף", לא הוסיף להראות באותו פמבי.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

אחרונות, ובין "לא תחמד" דדברות ראשונות (רא"ס). והרי זה כאלו אומר שוב "לא תחמד", כמו בדברות ראשונות, אלא שבדברות ראשונות כותב תחילה: "לא תחמד בית רעך", ואחר-כך "לא תחמד אשת רעך", ואלו כאן כותב תחילה: "לא תחמד אשת רעך", ואחר-כך "ולא תתאוה בית רעך", ומוסיף גם "שדהו". אף רש"י לא מתעבב על השינויים הללו.

כמו "נחמד למראה" דמתרגמינן: "דמרגג למחזי". - בראשית ב, ט. תורה יט

(יט) ולא יסף - מתרגמינן: "ולא פסק" - בדפוס שני וכן הרמב"ן גורסים כאן ברש"י קטע זה: 'לפי שמדת בשר ודם אינו יכולין לדבר דבריהם בנשימה אחת, ומדת הקדוש-ברוך הוא אינו כן - לא היה פוסק, ומשלא היה פוסק לא היה מוסיף'.

כי קולו חזק וקנס לעולם - דקול

רש"י שאין ניאוף אלא באשת איש, וממילא לא ניתן לפרש כך. ולפי פירוש זה מובן גם מה שדיק רש"י להעתיק: "ולא תנאף" (בא"ז החיבור), אף שאת "ולא תתאוה" העתיק: "לא תתאוה" (בלי בא"ו החיבור). גם יש לומר: כאן דיק רש"י לכתוב "אין לשון ניאוף אלא באשת איש", ואפשר שבגנתו לבאר בזה מדוע לא מפרט הכתוב: לא תנאף אשת רעך, כמו "ולא תחמד אשת רעך", ולכן מבאר שלשון ניאוף לא שיק אלא באשת איש, ולכן אין צורך לפרט, וכאלו כתוב: "לא תנאף אשת רעך", מה שאין כן לשון חמדה שיק בכל, ולכן הוצרך לפרט. אבל בפרשת יתרו מתייחס רש"י רק לעצם האסור ולא ללשון ניאוף. תורה יח

(יח) לא תתאוה - "לא תרוג" - תרגום אונקלוס.

אף הוא לשון חמדה - ואם כן אין הבדל בין "לא תתאוה" דדברות

(יז) ולא תנאף - אין לשון - בדפוס ראשון לא גורס תיבה זו.

נאוף אלא באשת איש - כבר פירש רש"י בן בעשרת הדברות הראשון (יח ב"ס): "לא תנאף - אין ניאוף אלא באשת איש", ומביא לכה הוכחות מפסוקים, ואם כן צריך עיון מדוע חזר ופירשו כאן, והרי כתב לעיל ש"עשרת הדברות כבר פירשתיים"? ואכן מפרשי רש"י נדחקו מאד לישב דברי רש"י אלו. ובספר הזכרון כתב שאינו יודע הטעם לזה. ומכל התירוצים שנאמרו בדבר, מסתבר יותר לעניות דעתי התירוץ המובא בספר "ביאור על רש"י" (חובר ע"י יוסף, פראג שע"ה), והוא: כיון שקאן נאמר "ולא תנאף" בנא"ו החיבור בהמשך ל"לא תרצה", דיה ניתן לפרש שנא"ו החיבור כא ללמדנו: "לא תנאף" את אשת האיש אחרי שרצחת את האיש, אפילו שאז אינה כבר אשת איש, ולכן מבחיר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ואתחנן חלק ד)

במתן-תורה חדר הקול של עשרת הדברות גם בתוך העולם הזה הגשמי, משום שהיה "קול גדול ולא יסף", קול ללא הגבלות - כי הרי רוחניות וגשמיות הם הפכים: גשמיות אינה יכולה "לספוג" רוחניות, ורוחניות אינה יכולה להדור בגשמיות; דוקא ה'קול גדול', שהוא למעלה מהגבלות והשתלשלות, ושלפניו גשמיות ורוחניות שוים, דוקא הוא יכול להדור גם בגשמיות. על-דרך-זה הוא גם בעבודת האדם: כח זה, שהתורה שאדם לומד תחזור גם בעקב, אינו מצד השכל שבתורה, שכן אין כל שינוי בין שכל ודומם, אלא שזה מצד האלקות שבתוכה, ולגבי אלקות אין כל הגבלות. וכאשר לימוד התורה חוזר בכל האדם עד לעקב שלו, "ערוכה בכל רמ"ח אברים", הרי היא "משתמרת", שכן היא מגעת עד בחינת "לפני פסא כבודך", שם "אין שכהה", אין כל הגבלה - "ולא יסף".

כאשר לימוד התורה הוא באופן כזה שהוא חוזר גם בדומם שבאדם, הרי זה "ולא יסף" גם בזמן (כנ"ל שאינו שוכח) כי התורה **תופסת** אותו לא רק בשעת הלימוד, אלא גם לאחר מכן, כשהוא עסוק (בהיתר התורה) בדברי הרשות, נפר בו בכל הנהגותיו שהוא יהודי הלימוד תורה, והתורה מורגשת בכל עניו, גם הגשמיים, עד ש"בכל דרכיך - דעהו", ועושה מחלקו בעולם, דירה לו יתברך.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ד עמוד 1093)

קול גדול ולא יסף (ה, יט) **שממנו נתבארו כל הנביאים שעמדו** (שמות רבה כח, ו) המדרש מלמדנו, שבמתן תורה נתנו כל חדושי התורה של כל הדורות. עשרת הדברות נאמרו מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו, ונאמרו לכל יהודי בתור יחיד, לא רק בתור חלק מהפלל. והוא הדין לדברי הנביאים והחכמים: מהותו ועצמותו יתברך אומר אותם לכל יהודי, אלא שלא נתגלו עד שבא נביא או חכם פלוני.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות חלק ד עמוד 1092 – מתוך 'לקראת שבת')

המעלה בקול דמתן תורה

קול גדול ולא יסף (ה, יח)

שלא היתה לו בת קול (שמות רבה פרשת יתרו)

צריך באור, מהי המעלה הגדולה בכך שהקול דמתן תורה לא היתה לו בת קול? ובפרט לפי הידוע דקודש-שאר-בריה-הוא לא עבד ניסא למגנא, צריך-עיון למה הצרכו לנס זה?

ויש לבאר זה על-פי המבאר בספרים הקדושים (ראה תניא פרק ל"ו), דהגלוי האלקי שהיה בשעת מתן תורה, הוא מעין הגלוי שהיה לעתיד-לבא, שאז יתגלה אור ה' בתכלית הגלוי ללא כל הסתר וצמצום, עד שתחזור הקדשה בדבר הגשמי עצמו, וכמאמר הפתוב "וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר" (ישעי' מ, ה).

והנה טבע הקול הוא, שכשהוא מגיע ומכה באיזה דבר גשמי, הוא נעצר וחוזר ממנו הד, אף אם נספג הקול בדבר הגשמי, הנה אז לא תהיה בת קול.

ועל-פי-זה יובן מה שהקול דמתן תורה לא היתה לו בת קול, שזהו משום שהגלוי היה באופן כזה שהקול חדר ונספג בגשמיות העולם עצמו, ולכן לא היתה לו בת קול.

כ) ויהי כשמעכם את-הקול מתוך החשך וההר בער באש ותקרבון אלי כל-ראשי שבטיכם וקניכם:

כונה פד שמעכון ית קלא מגו חשוכא וטורא בער באשתא וקרבתון לותי כל רישי שבטיכון וקניכון:

אשל אברהם – הרב אלאשילי

הראשון, שכן גם לדעתו קול הבורא אינו פוסק, אלא חולק על פירוש הלשון "לא יסף", שפירושו "לא הוסיף", והכונה לפי מעמד הר סיני, ששמיעת קול כזה במעמד גדול כזה לעין כל, לא הוסיף עוד. תורה כ

ה' בפת – בשעת מתן תורה צמצם את קולו לפי בחון של ישרא, שנאמר (שמות יט, ט) והאלהים יעננו בקול, בקולו של משה.
דבר אחר: "ולא יסף", לא הוסיף להראות באותו פמבי - נראה שפירוש זה אינו חולק על הפירוש

שכונה אינו פוסק (רשי סהדין י, א). כלומר, מצד הבורא אין שינוי, והקול ממשיך, אלא שהשינוי הוא אצל המקבלים, שבזמן מעמד הר סיני הקדוש-ברוך-הוא נתן בהם יכולת לשמוע הקול, ועתה אין שומעים הקול (עפ"י ר"א). וראה רש"י תהלים כט, ד: "קול"

כא וְאֶמְרָתוֹן הָא אַחֲזִינָא יְי אֱלֹהֵנָא ית יְקָרָה וְיַת רְבוּתָהּ וְיַת קַל מִימְרָה שְׁמַעְנָא מְגוּ אֲשַׁתָּא יוֹמָא הַדִּין חֲזִינָא אַרִי יְמַלֵּל יְי עִם אֲנָשָׁא וְיִתְקַנֵּם :

כב וּבְעֵצוֹן לְמָא נְמוֹת אַרִי תִיְכַלְעֵנָא אֲשַׁתָּא רַבְתָּא הָדָא אִם מוֹסְפִין אֲנַחְנָא לְמַשְׁמַע ית קַל מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵנָא עוֹד וּמִיְתִין אֲנַחְנָא :

כג אַרִי מִן כָּל בְּשָׂרָא דִי שְׁמַע קַל מִימְרָא דִּי קִנְיָא מְמַלֵּל מְגוּ אֲשַׁתָּא פְּוֹתְנָא וְאִתְקַנֵּם :

כד קָרַב אַתְּ וּשְׁמַע ית כָּל די יִימַר יְי אֱלֹהֵנָא וְאַתְּ תְּמַלֵּל עֲמָנָא ית כָּל די מַלֵּל יְי אֱלֹהֵנָא עֲמָךְ וְיִקְבֹּל וְיַעֲבֹד :

ל"ט ◀ וְאַתְּ תִּדְבֵר אֵלֵינוּ • הַתְּשַׁתֵּם אֶת כַּחַי בְּנִקְבָה, שְׁנַצְטַעְרְתִּי עֲלֵיכֶם וּרְפִיתֶם אֶת יְדֵי, כִּי רָאִיתִי שְׂאֵינְכֶם תְּרַדִּים לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו מֵאַהֲבָה. וְכִי לֹא הָיָה יָפָה לְכֶם לְלַמֵּד מִפִּי הַגְּבוּרָה וְלֹא לְלַמֵּד מִמֶּנִּי ?

כה וְשְׁמִיעַ קְדָם יְי ית קַל פְּתַגְמִיכוֹן בְּמַלְלוּתְכוֹן עֲמִי וְאָמַר יְי לִי שְׁמִיעַ קְדָמִי ית קַל פְּתַגְמִי עֲמָא הַדִּין דִּי מַלִּילוּ עֲמָךְ אִתְקִינּוּ כָּל די מַלִּילוּ :

כו לְנִי דִי יְהִי לְפָא הַדִּין לְהוֹן לְמַדְחַל קְדָמִי וְלְמַטְרָא ית כָּל פְּקוּדֵי כָּל יוֹמָנָא בְּדִיל דִּיִּיטֵב לְהוֹן וְלִבְנֵיהוֹן לְעָלָם :

כז אִזְל אָמַר לְהוֹן תּוֹבוּ לְכוּן לְמַשְׁכְּנֵיכוֹן :

כח וְאַתְּ הָבָא קִים קְדָמִי וְאִמְלֵל עֲמָךְ ית כָּל תְּפַקְדָּתָא וְקִנְיָנָא וְדִינָא דִי תְּלַפּוֹן וְיַעֲבֹדוֹן פְּאַרְעָא דִי אֲנָא יְהִב לְהוֹן לְמִירְתָּהּ :

(כא) וְתֹאמְרוּ תָן הֲרָאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת־כְּבוֹדוֹ וְאֶת־גְּדֻלּוֹ וְאֶת־קִלּוֹ שְׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַיּוֹם הַזֶּה רְאִינוּ כִּי־יְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַחֲיוּ :

(כב) וְעַתָּה לָמָּה נָמוֹת כִּי תֹאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת אִם־יִסְפִּים אֲנַחְנוּ לְשִׁמְעַע אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עוֹד וּמִתְּנוּ :

(כג) כִּי מִי כָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ־הָאֵשׁ כְּמִנּוּ וַיְחִי :

(כד) קָרַב אַתָּה וּשְׁמַע אֶת כָּל־אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה תִּדְבֹר אֵלֵינוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵלֶיךָ וּשְׁמַעְנוּ וְעֲשִׂינוּ :

(כה) וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרֵכֶם אֵלָי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי שְׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַיךְ הִיטִיבוּ כָּל־אֲשֶׁר דִּבְּרוּ :

(כו) מִי־יִתֶּן וְהָיָה לְבַבְּם זֶה לָהֶם לִירְאָה אֹתִי וּלְשַׁמֵּר אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי כָּל־הַיּוֹמִים לְמַעַן יִיטֵב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעָלָם :

(כז) לֵךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לְכֶם לְאַהֲלֵיכֶם :

(כח) וְאַתָּה פֹּה עֹמֵד עֲמָדִי וְאַדְבַּרְהָ אֵלַיךְ אֶת כָּל־הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּלְמַדְם וְעֲשׂוּ בְּאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ :

אשל אברהם - הרב אלאשולי

וְכִי לֹא הָיָה יָפָה לְכֶם לְלַמֵּד מִפִּי הַגְּבוּרָה וְלֹא לְלַמֵּד מִמֶּנִּי - וְרָאָה רַשִׁי שְׁמוֹת יִט, ט שְׁבַת־הַיּוֹלָה רְצוּ לְשִׁמוּעַ דְּנָקָא מִהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, מִפְּנֵי שׁ"אֵינוּ דוֹמָה הַשּׁוֹמַע מִפִּי הַשְּׁלִיחַ לְשׁוֹמַע מִפִּי הַמְּלַךְ, רְצוֹנָנוּ לְרָאוֹת אֶת מַלְכְּנוּ". תורה כה

שְׁנַצְטַעְרְתִּי עֲלֵיכֶם וּרְפִיתֶם אֶת יְדֵי, כִּי רָאִיתִי שְׂאֵינְכֶם תְּרַדִּים - לְעַנְיִן פִּירוּשׁ "תְּרַדִּים" - רָאָה רַשִׁי יִשְׁעִיָּה סו, ה: "הַמְמַהֲרִים בַּחֲרָדָה לְהִתְקַרֵּב אֶל דְּבָרָיו". לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו מֵאַהֲבָה - אֵלָא הַתְּרַחֲקֶתֶם מִמֶּנּוּ מִתּוֹךְ יְרָאָה.

(כד) וְאַתָּה תִּדְבֹר אֵלֵינוּ - הַתְּשַׁתֵּם אֶת כַּחַי בְּנִקְבָה - בְּזָה שְׁאִמַר לָהֶם שְׂאִמְרָתֶם אֵלָיו הִיְתָה בְּלִשׁוֹן "וְאַתָּה תִּדְבֹר אֵלֵינוּ" בְּלִשׁוֹן נִקְבָה, אֲנִי לְמַדִּים שְׁאִמַר לָהֶם שְׂבַאֲמִירָה זֶה שְׁלָכֶם: הַתְּשַׁתֵּם כַּחַי בְּנִקְבָה. וְרָאָה עַל־דְּרָרֵיָּה בְּפִדְבֵר יֵא, טו.

כט ותטרונו למעפד פמא די פקיד יי אלהכון
יתכון לא תסטון ומינא ושמאלא:

ל בכל ארעה די פקיד יי אלהכון יתכון
תהכון בדיל דמיחון וייטב לכון ותורכון
יומין בארעה די תירתון:

א ודא מפקדמא קנמיא ודימינא די פקיד יי
אלהכון לאלפא יתכון למעפד בארעה די
אתון עבריו תמן למירתה:

ב בדיל דתדחל קדם יי אלהך למטר ית כל
קנמוהי ופקודוהי די אנא מפקדך את וברך
ובר בך כל יומי חייך ובדיל דיורכון
יומך:

ג ותקבל ישראל ותטר למעפד די ייטב לך
ודי תסגון לחדא פמא די מליל יי אלהא
דאבהתך לך ארעה עבדא חלב ודבש:

(כט) ושמרתם לעשות כאשר צוה יהוה אלהיכם
אתכם לא תסרו ימין ושמאל:

(ל) בכל הדרך אשר צוה יהוה אלהיכם אתכם
תלכו למען תחיון וטוב לכם והארכתם ימים
בארץ אשר תירשון:

ו וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה
יהוה אלהיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר
אתם עברים שמה לרשתה:

(ב) למען תירא את יהוה אלהיך לשמור את כל
חקתיו ומצותיו אשר אנכי מצוה אתה ובנך ובן
בנך כל ימי חייך ולמען יארכו ימך:

(ג) ושמעת ישראל ושמרת לעשות אשר ייטב לך
ואשר תרבוין מאד כאשר דבר יהוה אלהי אבותיך
לך ארץ זבת חלב ודבש: פ

♦ יום שישי ט"ו מנחם-אב ♦

(ד) שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד: ד שמע ישראל יי אלהנא יי חד:

כט"א ה' אלהינו ה' אחד • ה' שהוא אלהינו עתה ולא אלהי העובדי כוכבים, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר (צפניה ג): "כי אז אהפוך אל-עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'", ונאמר (זכריה יד): "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

(ה) ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאריך: ה ותרחם ית יי אלהך בכל לבך ובכל נפשך ובכל נפשך:

כט"ב ואהבת • עשה דבריו מאהבה, אינו דומה עושה מאהבה לעושה מיראה: העושה אצל רבו מיראה, כשהוא מטריח עליו, מניחו והולך לו. בכל לבבך • (ברכות נד) בשני יצריך. דבר אחר: "בכל לבבך", שלא

אשל אברהם - הרב אלשוילי

עובדי עבודה-זרה ועובו את אלהיהם, נמצא שאין עמו אל נכר (רש"י שם).
ושמו אחד" - שיהא שמו נזכר בפי כלם (רש"י שם). תורה ה
(ה) ואהבת - עשה דבריו מאהבה - כלומר, מצות האהבה אינה רק רגש האהבה שבלב לה, אלא גם ובעיקר עשית המצוות מתוך אהבת ה' (הריב"ם).

אריה, שאין הפונה חלילה שעתה אינו אחד, אלא שלעתיד לבא יתגלה שגם עתה הוא ה' אחד.
שנאמר - צפניה ג, ט.
"כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'", ונאמר - זכריה יד, ט.
"ביום ההוא יהיה ה' אחד - שכל

(ד) ה' אלהינו ה' אחד - "ה" שהוא "אלהינו" עתה, ולא אלהי האמות, הוא עתיד להיות "ה' אחד" - שאם לא כן, היה צריך לומר: "שמע ישראל ה' אחד", או "שמע ישראל ה' אלקים אחד", וראה גם רש"י שמות טו, יז: "ה' ימלוך לעולם ועד, לעתיד לבא שכל המלוכה שלו". וכתב ה"גור

הִיָּה לְבָרְךָ חֵלֹק עַל הַמָּקוֹם. וּבְכָל-נַפְשֶׁךָ • אָפְלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשֶׁךָ. וּבְכָל-מְאֹדְךָ • (שם no ב) בְּכָל מְמוֹנְךָ : יֵשׁ לְךָ אָדָם שְׁמֹמוֹנוּ חָכִיב עָלָיו מְגוּפּוֹ, לְכָךְ נֶאֱמַר : "וּבְכָל-מְאֹדְךָ". דְּבַר אַחֵר : "בְּכָל מְדָה וּמְדָה שְׁמוֹדֵד לְךָ, בֵּין בְּמְדָה טוֹבָה, בֵּין בְּמַדַּת פְּרַעְנוֹת, וְכֵן בְּדוֹד הוּא אוֹמֵר (תהלים טז) : "כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וְגו', צָרָה וַיִּגּוֹן אֶמְצָא וְגו'".

(1) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצוֹנֶה הַיּוֹם וַיְהִיֹן פְּתַגְמֵימָא הָאֵלִין דִּי אֲנָא מְפַקְדֶנְךָ עַל-לְבָבְךָ : יוֹמָא דִּין עַל לְבָבְךָ :

כִּי-**וְהָיוּ הַדְּבָרִים וְגו' • ומהו אהבה?** "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה", שְׁמַתוּךָ כֶּךָ אֶתְּהָ מַכִּיר בַּהֲקָדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמַדְבֵּק בְּדַרְכָּיו (ספר). **מְצוֹנֶה הַיּוֹם •** (שם) לֹא יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּדִיוֹטְגָמָא יִשְׁנָה, שְׂאִין אָדָם סוֹפְנָה, אֲלֵא כַּחֲדָשָׁה שֶׁהַכֵּל רְצִין לְקַרְאָתָהּ. דִּיוֹטְגָמָא, מְצוֹת הַמְּלָךְ הַבָּאָה בְּמַכְתָּב.

אשל אברהם - הרב אלעזר

כְּלוֹמֵר, פְּטוּק זֶה אֵינוֹ עֵנִין בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ אֲלֵא הַמְשִׁיךְ וְהַשְׁלֵמָה לְפִטוּק הַקּוֹדֵם. **שְׁמַתוּךָ כֶּךָ אֶתְּהָ מַכִּיר בַּהֲקָדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּמַדְבֵּק בְּדַרְכָּיו** - שְׁעַל-יְדֵי הַמְצוֹת אֶתְּהָ מַכִּיר אֶת מִי שְׂאָמֵר וְהָיָה הַעוֹלָם, שְׁלוֹלָא שְׁבָרָא הַעוֹלָם, אִם הָיָה הַעוֹלָם קַדְמוֹן חֲסִי-וְשְׁלוֹם, לֹא הָיָה מְצוֹנָה לְנוּ מְצוֹת, וְעַל-יְדֵי שְׁדִיעָתָּ שְׁהוּא הַבוֹרָא שְׁבָרָא אֶת הַכֵּל, אֶתְּהָ אוֹהֲבֵי וּמִתְאַוָּה לְדַעַת אוֹתוֹ (רא"ם). אוֹ שְׁעַל-יְדֵי לִימוּד הַתּוֹרָה יִדַּע אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְאֵת דְּרָכָיו, וַיִּדְבֵּק בְּמִצְוֹתָיו, מִפְּנֵי שְׂאִי אֶפְשֵׁר לְהִדְבֵּק בְּה' וְלֵאמֹר אוֹתוֹ כִּי-אִם עַל-יְדֵי קִיּוּם מְצוֹתָיו (הרב).

אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצוֹנֶה הַיּוֹם - לֹא יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּדִיוֹטְגָמָא יִשְׁנָה שְׂאִין אָדָם סוֹפְנָה - מַחְשִׁיבָה. אֲלֵא כַּחֲדָשָׁה שֶׁהַכֵּל רְצִין לְקַרְאָתָהּ **"דִּיוֹטְגָמָא"**, מְצוֹת הַמְּלָךְ הַבָּאָה בְּמַכְתָּב. - שְׂאִם לֹא כֵּן, מַהוּ "אֲנֹכִי מְצוֹנֶה הַיּוֹם"? וְהֵלֵךְ כֶּכֶּר לְפִנֵּי אַרְבַּעִים שָׁנָה נְצִטְווּ עָלֶיךָ (שפ"ח). רָאָה גַם רִשִׁי לְקַמֵּן יָא, יֵג: "מְצוֹנָה אֲתַכֶּם הַיּוֹם - שִׁיְהִיו עָלֵיכֶם חֲדָשִׁים, כְּאֵלוֹ שְׁמַעְתֶּם בּוֹ בַּיּוֹם". וְכֵן בְּרִשִׁי לְקַמֵּן כּו, טו: "הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹהֶיךָ מְצוֹנֶה - בְּכָל יוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ חֲדָשִׁים, כְּאֵלוֹ בּוֹ בַּיּוֹם נְצִטְוִית עָלֶיךָ". וְרָאָה גַם רִשִׁי שְׁמוֹת יט, א: "מַהוּ בַּיּוֹם הַזֶּה? שִׁיְהִיו דְּבָרֵי תּוֹרָה חֲדָשִׁים עָלֶיךָ כְּאֵלוֹ הַיּוֹם נִתְּנִי". וְלִהְיֵיר שְׁבָכָל הַמְקוּמוֹת הַנּוֹכְרִים לְעֵיל כְּתִב רִשִׁי "חֲדָשִׁים" בְּלֵא כִּיֵּה הַדְּמִיוֹן, וְאֵלוֹ כֵּן כְּתִב "כַּחֲדָשָׁה" בְּכִיֵּה הַדְּמִיוֹן (הרב), עֵיין שֶׁם בִּיבְיָר בּוּח). תּוֹרָה ו

בְּעוֹבְדֵי-הַיָּרְה. וְה'בָּאָר בְּשָׁדָה" כְּתִב שְׂאִין הַכֵּרַח לְפָרֵשׁ שְׁמִדוּבָר בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ עַל עֲבוּדֵי-הַיָּרְה דּוֹקָא, אֲלֵא הַכֵּנָה שְׂאֵפִילוֹ בְּשַׁעָה שְׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשׁוֹ, כְּלוֹמֵר בְּשַׁעַת יִצִּיאַת נְשַׁמְתּוֹ, גַּם אַז לֹא יִמְנַע עֲצָמוֹ מִלְּקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם מִפְּנֵי אֲהַבַת בּוֹרָאוֹ. **וּבְכָל מְאֹדְךָ - בְּכָל מְמוֹנְךָ. יֵשׁ לְךָ אָדָם שְׁמֹמוֹנוּ חָכִיב עָלָיו מְגוּפּוֹ -** רָאָה חוֹלִין צָא, סוֹף עַמּוּד א: צִדִּיקִים חָכִיב עָלֵיהֶם מְמוֹנָם יוֹתֵר מְגוּפָם, לְפִי שְׂאִין פּוֹשְׁטִים יְדִיהֶם בְּגוֹל. **לְכָךְ נֶאֱמַר "וּבְכָל מְאֹדְךָ"** - כְּלוֹמֵר, תְּהֵא אֲהַבְתּוֹ חָכִיבָה לְךָ יוֹתֵר מִכֵּל הַחָכִיב לְךָ (רש"י סנהדרין שם). **דְּבַר אַחֵר: "וּבְכָל מְאֹדְךָ"**, בְּכָל מְדָה וּמְדָה שְׁמוֹדֵד לְךָ, בֵּין בְּמְדָה טוֹבָה בֵּין בְּמַדַּת פְּרַעְנוֹת. וְכֵן דוֹד הוּא אוֹמֵר: "כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא - תְּהִלִּים קְטוּ, יג. **[וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא]**, - כֵּן הַגִּירְסָא בְּכַמְּהָ כְּתִבִּי-יָד וּדְפוּסִים רִאשׁוֹנִים. **"צָרָה וַיִּגּוֹן אֶמְצָא** - שֵׁם קְטוּ, גִּד. כְּלוֹמֵר, הֵן בְּשַׁעַת שְׁמוּחָה וְהֵן בְּשַׁעַת צָרָה - "בְּשֵׁם ה' אֶקְרָא". **[וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא]**, - כֵּן הַגִּירְסָא בְּכַמְּהָ כְּתִבִּי-יָד וּדְפוּסִים רִאשׁוֹנִים. תּוֹרָה ו

אֵינוֹ דוֹמָה עוֹשֶׂה מֵאֲהַבָה לְעוֹשֶׂה מִיִּרְאָה, הָעוֹשֶׂה אֲצֵל רַבּוֹ מִיִּרְאָה, כְּשֶׁהוּא מְטַרִיחַ עָלָיו - מְנִיחוֹ וְהוֹלִיךְ לוֹ. **בְּכָל לְבָבְךָ - בְּשֵׁנֵי יִצְרִיךָ** - בִּיצֵר טוֹב וּבִיצֵר הָרַע. דְּהִינּוּ בְּשַׁעָה שְׁגוּבָר עָלָיו יִצְרוּ לְעֵשׂוֹת עֲבִירָה, הָרִי גַם בְּאוֹתָהּ שַׁעָה יִזְכּוּר עַל ה' וַיִּמְנַע מִלְּעֵשׂוֹת הָעֲבִירָה (ספר הזכרון). אוֹ כְּאֲשֶׁר עוֹסֵק בְּדְבָרִים שְׂיֵשׁ בָּהֶם עֵנִינֵי תְּאוּהָ, וְהָרַ מְלִבּוֹא לְיָדֵי חֲטָא (באר שדה). אוֹ שְׂגַם אַז יִתְּכּוֹן לְעֵשׂוֹת הַתְּאוּהָ לְשֵׁם שְׁמַיִם. וְנִרְאָה שֶׁהַלִּימוּד הוּא מְזָה שְׂאָמֵר **"בְּכָל לְבָבְךָ"**. וְהַחֲקוּינֵי כְּתִב שֶׁהַלִּימוּד הוּא מְזָה שְׁכַתוּב **"לְבָבְךָ"** בְּשֵׁנֵי בֵּיתֵין. וְרָאָה גַם רִשִׁי רִישׁ פְּרִשְׁת וּרְאָ: "וְסַעֲדוּ לְבַבְכֶם" - לְבַבְכֶם אִין כְּתִיב כֵּן אֲלֵא לְבַבְכֶם, מְגִיד שְׂאִין יִצֵּר הָרַע שׁוֹלֵט בְּמַלְאָכִים". **דְּבַר אַחֵר: "בְּכָל לְבָבְךָ"**, שְׁלֵא יִהְיֶה לְכָךְ חֵלֹק עַל הַמָּקוֹם - ב'סַפְרֵי דוֹרְשׁ: "בְּכָל לְבָבְךָ - בְּכָל לֵב בְּרִי" (כְּלוֹמֵר בְּכָל הַלֵּב שְׁבָרְךָ, וְלֹא בְּחֵלְקוֹ). וּמִשׁוּם כֵּן נֶקֶט: "שְׁלֵא יִהְיֶה לְכָךְ חֵלֹק עַל הַמָּקוֹם", שֶׁהַלֵּב כְּלוֹ יִהְיֶה מֵאוּחַד בְּאַמּוּנָה בְּה', וְלֹא חֲצוּי, כְּלוֹמֵר שְׁלֵא יִהְיֶה בְּלָבוֹ הַרְהוּרִים וְסַפִּיקוֹת בְּעֵינֵינֵי אֲמוּנָה בְּה' אֶחָד. וְרָאָה גַם לְשׁוֹן רִשִׁי שְׁמוֹת כ, יט: "פְּעָמִים שְׁלָבוֹ חֵלֹק מִלְּהָאֲמִין". **וּבְכָל נַפְשֶׁךָ - אָפְלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשֶׁךָ** - דְּהִינּוּ, שְׂאִם אוֹמְרִים לוֹ: עֲבוּד עֲבוּדֵי-הַיָּרְה, וְאִם לֹא - יִהְרָגוּהוּ, וּמִסוֹר נִפְשׁוֹ עַל יְחוּד הַשֵּׁם (רא"ם וּגו'א). וְרָאָה גַם רִשִׁי סְנֵדְרִין עַד, א: "וְאֶהְבֶּת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ - מִשְׁמַע שְׁלֵא תִמְיַרְנוּ

(ז) וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַבְיָהּ וְדַבַּרְתֶּם בָּם בְּשִׁבְתֶּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדַרְךָ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ:
זוֹתְמַנְנִין לְבַבְיָהּ וּתְמַלֵּל בְּהוֹן בְּמִתְבָּרָךְ
בְּבֵיתְךָ וּבְמִתְבָּרָךְ בְּאַרְחָא וּבְמִשְׁכְּבְךָ
וּבְמִקְוִיָךְ:

כ"ט • **וְשִׁנַּנְתֶּם** (שם) לְשׁוֹן חֲדוּד הוּא: שִׁיְהִיו מְחַדְדִים בְּפִיךָ, שְׂאֵם יִשְׁאַלְךָ אָדָם דְּבָר, לֹא תִהְיֶה צְרִיף לְגַמְגָם בּוֹ, אֲלֵא אָמַר לוֹ מִיָּד. **לְבַבְיָהּ** • אֵלוֹ הַתְּלַמִּידִים. מְצַיְנו בְּכָל מְקוֹם שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוּיִים בְּנִים, שְׁנֵאָמַר (דברים יד): **"בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם"**, וְאוֹמַר (מלכים ב ז): **"בְּנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בֵּית אֵל"**. וְכֵן בְּחֻזְקָהּוּ שְׁלֹמֹד תּוֹרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, קָרָאֵם בְּנִים, שְׁנֵאָמַר (ד"ה ב כט): **"בְּנֵי עַתָּה אֵל-תִּשְׁלוּ"**. וְכִשֶּׁם שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוּיִים בְּנִים, שְׁנֵאָמַר: **"בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם"**, כִּן הֵרַב קְרוּי אָב, שְׁנֵאָמַר (מלכים ב ז): **"אָבִי אָבִי רַכֵּב יִשְׂרָאֵל וְגו'"**. **וְדַבַּרְתֶּם בָּם** •

אשל אברהם - הרב אלאשילי

עֲתָה אֵל תִּשְׁלוּ, וְאוֹמַר (שעיה ח, יח): הִנֵּה אֲנִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי וְגו'". אִךְ בְּרַש"י יִשְׁעִיָה שֵׁם: "הִנֵּה אֲנִי וְהַיְלָדִים וְגו' - הֵם תְּלַמִּידִים שֶׁחִבִּיבִין עָלַי כְּבָנִים".

וְכִשֶּׁם שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוּיִים בְּנִים (שְׁנֵאָמַר **"בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם"**), - בְּהִרְבֵּה בְּתַבְיִיָד וּדְפוּסִים רֵאשׁוֹנִים לֹא גוֹרְסִים קָטַע זֶה. וְכֵן מִסְתַּבֵּר, שֶׁלְכַאוּרָה זֶה כִּפְּל לְשׁוֹן שְׁלֹא לְצוּרְךָ. **כִּן הֵרַב קְרוּי אָב** - רוּצָה לְהוֹכִיחַ כִּן הָיָה שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוּיִים בְּנִים אֵינוֹ רַק בְּלִשׁוֹן מְלִיצָה, אֲלֵא שֶׁכֵּן הוּא בְּאַמְת, שֶׁכֵּן הֵרַב קְרוּי אָב (ע"פ באר בשדה).

שְׁנֵאָמַר - מְלַכִּים ב ב, יב. וְרָאָה גַם שֵׁם יג, יד, אֲלֵא שֶׁלְכַאוּרָה מִשֵּׁם אֵין לְהַבִּיא הוֹכְחָה, שֶׁהָיָה לֹא הִיָּה תְלַמִּידוֹ. **"אָבִי אָבִי רַכֵּב יִשְׂרָאֵל וְגו'"** - אָבֵל רָאָה רַש"י שֵׁם (מ"ב, י"א): **"רַבִּי רַבִּי דְטַב לְהוֹן לְיִשְׂרָאֵל בְּצִלוֹתֶיהָ מִרְתִּיבִין וּפְרָשִׁין"**. וְרָאָה רַש"י לְקַמֵּן לֵב, ז: **"שְׂאֵל אָבִיךָ - אֵלוֹ הַנְּבִיאִים שֶׁנִּקְרָאִים אָבוֹת, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר בְּאַלְתֵּיהּ: אָבִי אָבִי רַכֵּב יִשְׂרָאֵל"**.

וְדַבַּרְתֶּם בָּם - שְׁלֹא יִהְיֶה עַקֵר דְּבוּרְךָ אֲלֵא בָּם - בְּדַבְרֵי תּוֹרָה, וְלֹא בְּדַבְרֵים אַחֲרִים. כִּי "בָּם" הוּא מִיעוּט, בָּם וְלֹא בְּדַבְרֵים אַחֲרִים, אִךְ אֵינוֹ כֹּא לְמַעַט דְּבוּרִים אַחֲרִים לְגַמְרֵי, שֶׁהָיָה צְרִיף לְעִסּוֹק גַּם בְּעִנְיֵי צְרָכָיו, וְלָכֵן כְּתִב רַק שֶׁ"עֵיקַר דְּבוּרְךָ" יִהְיֶה בָּם וְכֵן (בשדה). וְרָאָה גַם רַש"י יוֹמָא יט, ב: "וְלֹא בְּדַבְרֵים אַחֲרִים - שִׁיחַת הַיְלָדִים וְקִלוֹת רֵאש"י, וְאֵינוֹ מְמַעַט שְׂאֵר דְּבוּרִים. וְהִלְמוּד הוּא מִיתוּר הַתִּיבוֹת "וְדַבַּרְתֶּם בָּם", שֶׁהָיָה כְּבָר נֶאֱמַר "וְשִׁנַּנְתֶּם" (ש"ע הרב ה"ל ת"ת ג, ט).

תּוֹרָה, מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כִּפְּלוֹ יְלָדוֹ". מִשׁוּם שֶׁמִּשֵּׁם מְבוּאָר שֶׁזֶהוּ רַק בְּלִשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה "כִּפְּלוֹ יְלָדוֹ", וְלֹא שֶׁשֵּׁמֶם הַבְּלַעְדֵי שֶׁל הַתְּלַמִּידִים הוּא "בְּנִים" (ע"פ הר"ב).

שְׁנֵאָמַר - לְקַמֵּן יד, א. **"בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם"** - כְּלוּמַר, אֲנַחְנוּ נִקְרָאִים בְּנִים לַה' מִצַּד הַתּוֹרָה שֶׁנָּתַן לָנוּ.

וְאוֹמַר - מְלַכִּים ב ב, ג.

"בְּנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בְּבֵית אֵל" - וְכִי בְנֵי נְבִיאִים הִיוּ? וְהֵלֵא תְלַמִּידִים הִיוּ, אֲלֵא מִכָּאן לְתַלְמִידִים שֶׁקְרוּיִים בְּנִים (ספרי). מֵה שֶׁמִּעֲתִיק רַש"י מִהַפְּסוּק אֵת הַתִּיבוֹת "בְּבֵית אֵל" (בַּפְּסוּק: "בֵּית אֵל", וְרַש"י בְּדַרְכּוֹ מִעֲתִיק הַפְּסוּק בְּתוֹסַפֵּת פִּירוּשׁ), יֵשׁ לוֹמַר מִפְּנֵי שֶׁזֶהוּ חֵלֶק מִהַהוֹכְחָה שֶׁ"בְּנֵי הַנְּבִיאִים" פִּירוּשׁוֹ תְלַמִּידֵי הַנְּבִיאִים, מִפְּנֵי שֶׁבְּבֵית אֵל הָיָה מִרְכּוֹז שֶׁל נְבוּאָה בְּמַמְלַכְתּוֹ יִשְׂרָאֵל, וּבְנֵי הַנְּבִיאִים הִלְלוּ לְמִדּוֹ לְהַתְנַבֵּא אֲצֵל הַנְּבִיאִים שֶׁבְּאוֹתוֹ מְקוֹם. וְרָאָה רַש"י מְלַכִּים ב ד, א: **"כֹּל בְּנֵי הַנְּבִיאִים שֶׁבְּמִקְרָא, תִּרְגְּמוּ תְלַמִּידֵי נְבִיאִא"**.

וְכֵן בְּחֻזְקָהּוּ שְׁלֹמֹד תּוֹרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל - מֵה עֲשָׂה? נְעֵץ חֲרִב עַל פֶּתַח בֵּית הַמּוֹדֵרֶשׁ וְאָמַר: כֹּל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בְּתוֹרָה יִדְקַר בְּחֲרִב זֶה, בְּדִקְוֵי מִדּוֹן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע וְלֹא מְצִאוֹ עִם הָאֲרָץ, מִגְּבַת וְעַד אֲנִטְפִרְסָה וְלֹא מְצִאוֹ תִינוּק וְתִינוּקָת, אִישׁ וְאִשָּׁה, שְׁלֹא הִיוּ בְקִיאִין בְּהִלְכוֹת טוֹמְאָה וְטָהֳרָה (סנהדרין צד, ג). **קָרָאֵם בְּנִים, שְׁנֵאָמַר** - דְּבַרֵי הַיָּמִים ב ב, יב.

"בְּנֵי עַתָּה אֵל תִּשְׁלוּ" - וְרָאָה גַם רַש"י קִידוּשִׁין ל, ב: "תְּלַמִּידֵיוֹ שֶׁל אָדָם קְרוּיִין בְּנֵי, כְּמוֹ שְׁאָמַר יְחֻזְקָהּ: בְּנֵי

(ז) **וְשִׁנַּנְתֶּם** - לְשׁוֹן חֲדוּד הוּא - אֵין הַכּוּנָה שֶׁאֵינוֹ לְשׁוֹן דְּבוּר, שֶׁהָיָה אוֹמַר בְּהַמְשַׁךְ "מְחוּדְדִים בְּפִיָּה", וְגַם לְקַמֵּן (כ"ה, לו) מִפְּרָשׁ שֶׁהוּא מְלִשׁוֹן שֶׁנִּינָה שֶׁמִּשְׁמַעוֹ דְּבוּר וְסִפּוֹר, וְכֵן פִּירֵשׁ בְּמַלְכִים א ט, ז, אֲלֵא הַכּוּנָה שֶׁהוּא דְּבוּר כְּאוֹפֵן שֶׁל חֲדוּד. וְרָאָה גַם הַעֲרָה הַבְּאָה.

שִׁיְהִיו מְחַדְדִים בְּפִיָּה - שֶׁעַל-יְדֵי שִׁדְבַר בָּהֶם תְּמִיד, הֵם יִהְיוּ מְחוּדְדִים בְּפִיו (באר בשדה).

שְׂאֵם יִשְׁאַלְךָ אָדָם דְּבָר, לֹא תִהְיֶה צְרִיף לְגַמְגָם בּוֹ, אֲלֵא אָמַר לוֹ מִיָּד - וּבְרַש"י קִידוּשִׁין ל, סוף עֲמוּד א: **"חֻזּוֹר עֲלֵיהֶם וּבְדוּק בְּעַמְקָם, שְׂאֵם יִשְׁאַלְךָ אָדָם לֹא תִצְטַרֵּךְ לְגַמְגָם אֲלֵא שֶׁתּוּכַל לוֹמַר מִיָּד"**.

לְבַבְיָהּ - אֵלוֹ הַתְּלַמִּידִים - אָבֵל הַצִּיּוּי לְלַמֵּד אֵת בְּנוֹ תּוֹרָה הוּא מִהַפְּסוּק (לְקַמֵּן יא, ט): **"וְלַמְדַּתֶּם אוֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם"**, כְּמוֹ שֶׁכּוֹתֵב רַש"י שֵׁם.

מְצַיְנו כְּכָל מְקוֹם - בְּכָל הַמִּקְרָא. וְלָכֵן מְבִיא הוֹכְחָה מְשֻׁלְשָׁה פְּסוּקִים, מִתּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, לְהוֹכִיחַ שֶׁכֵּן הוּא בְּכָל הַמִּקְרָא (הר"ב).

שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוּיִים בְּנִים - כְּלוּמַר, הַתְּלַמִּידִים אֵינִם מְכוּנִים בְּנִים רַק בְּלִשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה, אֲלֵא זֶהוּ שֵׁמֶם הַבְּלַעְדֵי שֶׁל הַתְּלַמִּידִים בְּלִשׁוֹן הַמִּקְרָא [וְיֵשׁ לְצַן שֶׁהֵשֵׁם תְּלַמִּיד מוֹפִיעַ רַק פְּעַם אַחַת בְּמִקְרָא, וְהוּא בְּדַבְרֵי הַיָּמִים א כה, ח]. וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁלָּכֵן רַש"י אֵינוֹ מְבִיא הוֹכְחָה לְכָךְ מִהַפְּסוּק (במדבר ג, א): **"וְאֵלֶּה תוֹלְדֹת אֲהַרֵן וּמֹשֶׁה"**, שֶׁמִּפְּרָשׁ שֵׁם שֶׁנִּקְרָאוּ תוֹלְדוֹת מֹשֶׁה, לְפִי שֶׁלְמַדָּן תּוֹרָה, מְלַמֵּד שֶׁכָּל הַמְּלַמֵּד אֵת בֶּן חֲבִירוֹ

(ספר) שלא יהא עקר דבורך אלא בם, עשם עקר ואל תעשם טפל. ובשכבך • (ש) לכל אפלו שכב בחצי היום? תלמוד לומר: "ובקומך", יכל אפלו עמד בחצי הלילה? תלמוד לומר: "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך", דרך ארץ דברה תורה: זמן שכיבה וזמן קימה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ישן לקוטי שיחות חלק ט עמוד 33 - מתוך 'לקראת שבת')

הכרח הפרוש ד"לבניך - אלו התלמידים"

ושנתם לבניך

לבניך - אלו התלמידים. מצינו בכל מקום שהתלמידים קרוים בנים. (ו, ז. ובפירוש רש"י). צריך להבין: מה ראה רש"י להוציא את הכתוב מפשוטו, ולפרש שבניך - "אלו התלמידים". ובפרט, שענינו של פרוש רש"י הוא (כלשונו בעצמו) "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא"? (בראשית ג, ח). והבאור בזה:

על הפסוק שאמר יעקב לשמעון (בראשית מט, ז) "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל", מפרש רש"י "אין לך עניים וסופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון, כדי שיהיו נפוצים". מפרש משמע, כי מלמדי תינוקות היו מבקשים מאד בקרב עם ישראל, עד שפמעט שבט שלם התפרנס מעסוק זה.

ועל-כן, כשנבוא לפרש את פשוטו הכתוב כאן "ושנתם לבניך" לא נוכל לומר שקאי על הבנים, כי אם האב בעצמו חזב ללמד את בנו תורה, למה יש צורך במלמדי תינוקות. דאף שנדרשים הם עבור יתומים או עבור בני עמ-הארץ, הרי אלו מקרים מועטים, ואף התורה אומרת שפמעט שבט שלם יתעסק בלמוד תינוקות (ולהיות סופרים) בעוד שהצורך בזה הוא לעתים רחוקות!?

ומלבד זאת: ילד 'בן חמש למקרא' (ששבבילו נודע פרוש רש"י, לפי הוראת המשנה באבות "בן חמש שנים למקרא") שלומד את הפסוק, אינו יכול להבין שיש חיוב על אביו ללמוד תורה בעצמו, בשעה שהוא וחבריו לומדים אצל מלמדים. ומוכן מה שרש"י הכרח לפרש כי "לבניך - אלו התלמידים", דלא נתן לפרש את פשוט הכתוב דקאי על הבנים.

(ח) וקשרתם לאות על-ידיך והיו לטטפת בין עיניך:

ז"ל וקשרתם לאות על-ידיך • אלו תפלין שפזרוע. והיו לטטפת בין עיניך • אלו תפלין שבראש. ועל שם מגן פשוטיהם נקראו טטפת, טט בכתפי שמים, פת באפריקי שמים. (סנהדרין ד)

אשל אברהם - הרב אלשילי

עשם עקר ואל תעשם טפל - תחילה כתב שהדבור שלו יהיה בעיקר בתורה, וכעת מוסיף שגם העסוק שלו יהיה בעיקר בתורה, דהינו שיעשה תורתו קבע ומלאכתו עראי (ראה הל' ת"ט ס.א) או שהפונה שהיחס שלו לתורה בנפשו יהיה עיקר ולא טפל, שכן לפעמים גם בשעיקר הדבור בפועל הוא בתורה, אבל בנפשו פנימה היחס לתורה יכול להיות טפל, ולכן אומר שהתורה תתפוס אצלו מקום עיקרי בחייו. ודרך זה לומדים מתיבת "בם". ובשכבך - יכול אפלו שכב בחצי היום - יהיה חזב לקרוא קריאת שמע (לפני שהוא שוכב). תלמוד לומר: "ובקומך" - הינו בשעה שבני אדם קמים, והינו בקר, ואם כן אף "ובשכבך" הוא בשעה שבני אדם שוכבים, והינו לילה (ספ

הכוונה). יכול אפלו עמד בחצי הלילה - יהיה נקרא "ובקומך" (ויהיה חזב לקרוא קריאת שמע בקומו), ואם כן אף "בשכבך" יהיה נקרא אפילו שכב בחצי היום. תלמוד לומר: "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך" - כלומר, "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך" זהו פירוש של "ובשכבך ובקומך". דרך ארץ דברה תורה, זמן שכיבה וזמן קימה - ולא בשקיום וישכב ודקא, אלא בזמן שכיבת כל העולם וקימתם. דרך זה אנו למדים מ"בשבתך בביתך ובלכתך בדרך". "בשבתך בביתך" פירושו: בשעה שבני אדם נמצאים בבית שזהו בלילה, ואם כן זהו גם הפירוש של "ובשכבך", וזמן שכיבה" של בני אדם. "ובלכתך

בדרך" פירושו: בשעה שבני אדם נמצאים בדרך שזהו בלילה, ואם כן זהו גם הפירוש של "ובשכבך", וזמן שכיבה" של בני אדם. "ובלכתך

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק ל"ט עמוד 22 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

החלוקה בין תפלין של-יד לתפלין של-ראש בעבודת האדם

וקשרתם לאות על-ידך והיו לטטפת בין עיניך: (ו, ח)

בנוגע לתפלין של-יד נקט הפתוב הלשון "וקשרתם", ואלו בתפלין של-ראש כתב "והיו", ומזה מוכח דבתפלין של-יד המצוה היא רק מעשה הקשירה, מה-שאין-כן תפלין של-ראש - מצותן שיהיו מנחים על הראש, ונמצא שכל רגע שהן על הראש מקימים מצות תפלין (וראה בצפנת פענח על הרמב"ם (הלכות תפלין פרק ד הלכה ד. מהדורא תניא ע, ד. פט, א) שביאר על-פי חילוק זה לשון הרמב"ם).

ויש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

החלוקה הפנימי בין תפלין של-יד ותפלין של-ראש הוא כמבאר ב'שלחן ערוך' (אורח חיים סימן כה סעיף ה) דתפלין של-יד שפניחים על הזרוע כנגד הלב - מורה על עבודת המדות, לשעבד להקב"ה "הלב שהוא עקר התאוות והמחשבות", ותפלין של-ראש "על הראש כנגד המח" - לשעבד "הנשמה שהיא במח" להקב"ה.

ועל-פי-זה יש לבאר החלוקה הנ"ל בין תפלין של-יד ותפלין של-ראש:

בנוגע למדות שבלב, הרי אין לבו של כל אדם ברשותו "להפך לבו מתאוות עולם הזה לאהבת ה' באמת" (תניא ריש פרק יז), פי רק צדיקים "לבם ברשותם" (תניא שם), ולכן אין מצות תפלין של-יד - שעבוד תאוות הלב - "שיהיה מנח", אלא רק על מעשה הקשירה, זאת אומרת, דאף-על-פי שאין האדם יכול להפך את לבו מתאוות לבו לאהבת ה' באמת, שיהיה משעבד בתמידיות לאהבת ה', מפל-מקום עליו לקשר את לבו, בדרך כפיה, לשלוט על עצמו שלא להוציא תאוותו מן הכח אל הפעל.

מה-שאין-כן בנוגע למחווה, הרי "מחווה ברשותו" של כל אחד ואחד מישראל, ש"יכול להתבונן בו בכל אשר יחפץ" (תניא שם), ולכן מצות תפלין של-ראש היא מצוה תמידית, "שיהיה מנח", היינו שיהיה משעבד באופן תמידי לעבודתו יתברך.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יט עמ' 54)

וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפות בין עיניך (ו, ח) תפלין דמארי עלמא מה כתיב בהו, ומי כעמך ישאל

גוי אחד בארץ (ברכות ו, א) הבעל-שם-טוב אומר, שה'תפלין של יד' של הקב"ה הם היהודים הפשוטים, וה'תפלין של ראש' הם בעלי התורה. כשם שהנחת תפלין של יד קודמת להנחת תפלין של ראש, כך גם עבודתו של יהודי פשוט, העובד את ה' בקבלת על, קודמת לעבודת בעל מוחין (ספר השיחות ת"ש עמ' 133). ויש לבאר על פי הידוע בתורת החסידות, שהבטול של יראה וקבלת על, אפלו יראה תתאה, קשור לבטול העצמי של עצם הנפש, יחידה שבנפש, שלמעלה מעבודת תפלין של ראש.

(ט) וכתבתם על-מזוזות ביתך ובשעריך: ם

ט • מזוזות ביתך • מזוזות כתיב, שאין צריך אלא אחת. ובשעריך • לרבות שערי חצרות ושערי מדינות ושערי עירות (יזמא יא).

אשל אברהם - הרב אלעזר שטיינמאן

<p>[שכן כל הלשונות מקורם בלשון הקדש] (דברי דוד).</p> <p>"פת" באפריקי שתים - בטעם חלקת הפרשיות לשתים ועוד שתים (אף שהן חלוקות לארבע), מבאר ב'תורת מנחם', שיש הבדל בין שתי פרשיות "קדש", ויהיה כי יביאך, שמזכר בהן יציאת מצרים, לבין הפרשיות "שמע", ויהיה אם שמע" שלא מזכר בהן יציאת מצרים, והם נוספו לתפילין רק בסוף שנת הארבעים. תורה ט</p> <p>(ט) מזוזות ביתך - "מזוזות כתיב - צריך עיון, שהרי רק וא"ו הראשונה חסרה, אבל וא"ו המורה על לשון</p>	<p>שנוי הלשונות, שאין כתב "מנין פרשיותיהם", ויש כתב "ארבעה בתים", ראה בבבאור שם.</p> <p>נקראו "מטפת" - וראה רש"י שמות שם שהביא פירוש נוסף בשם מנחם, שהוא מלשון הטפה ודבור.</p> <p>"טט" בכתפי שתים - באותו מקום קורין לשתים "טט" (רש"י מנחות שם). אין הכונה שהתורה השתמשה בלשון כתפי, אלא אנו אומרים ש"טט" (וכו פת) היא תיבה בלשון הקדש, אלא שאין אנו יודעים פירושה, וכיון שמצינו ש"טט" בכתפי מורה על שתים, אנו אומרים שזו פירושה גם בלשון הקדש</p>	<p>"והיו לטטפת בין עיניך", שהו ציווי נפרד, וכמו שכותב רש"י: "אלו תפילין שבראש". אך להעיר מלשון רש"י שמות יג, ט: "ותקשרם בראש ובזרוע".</p> <p>והיו למטפת בין עיניך - אלו תפלין שבראש. ועל שם מנין פרשיותיהם - שהן ארבע: שמע, ויהיה אם שמע, קדש ל', ויהיה כי יביאך (רש"י מנחות כה, א). שכותב ארבע פרשיות ומניחם בארבעה בתים (רש"י שם לה, רע"ב).</p> <p>מה-שאין-כן בתפילין של יד מניחים ארבע פרשיות בבית אחד. וראה גם רש"י שמות יג, טז: "ועל שם שהם ארבעה בתים קרוין טטפת". ולענין</p>
--	--	--

י ויהי ארי ועלנך יי אלהך לארעא די קיים
לאברהם לאברהם ליצחק וליעקב למסן
לך קרוין רבובן וסבן די לא בגימא :

(י) והיה פריביאך | יהוה אלהיך אלהארץ אשר
נשבע לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב לתת לך
ערים גדלת וטבת אשר לאבנית :

יא ובתינ מלן כל טוב די לא מלימא וגבין
פסילן די לא פסלמא פרמין וזיתין די לא
נצבתא ותיכול ותשבע :

(יא) ובתיים מלאים פל טוב אשר לאמלאת וברת
חצובים אשר לאחצבת פרמים וזיתים אשר
לאנטעת ואכלת ושבעת :

ט"ז ◀ חצובים • לפי שהוא מקום טרשין וסלעים, נופל בו לשון חציבה.

יב אסתמר לך דילמא תנשי ית דחלמא דיי
די אפקך מארעא דמצרים מבית עבדותא :

(יב) השמר לך פן תשפח את יהוה אשר הוציאך
מארץ מצרים מבית עבדים :

ט"ח ◀ מבית עבדים • פתגומו: 'מבית עבדותא', ממקום שהייתם שם עבדים.

יג ית יי אלהך תדמל וקדמוהי תפלח
ובשמה תקנים :

(יג) את יהוה אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו
תשבע :

ט"ט ◀ ובשמו תשבע • אם יש בך כל המדות הללו, שאתה ירא את שמו ועובד אותו, אז בשמו תשבע, שמתוך שאתה ירא את שמו, תהא זהיר בשבועתך, ואם לאו, לא תשבע.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

ח: ויפךך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים, אמור מעתה: עבדים למלך היו, ולא עבדים לעבדים". תורה יג
(יג) ובשמו תשבע - אם יש בך כל המדות הללו, שאתה ירא את שמו - דיך לכתוב את שמו, אף שבכתוב נאמר "את ה' אלקיך", משום שרוצה להדגיש בזה שהוא ירא להוציא את שם ה' לבטלה (וכמו שכתב רש"י בתמונה ג, ב: "ליראה את השם, שיתירא שלא להוציא את השם לבטלה"). שכן היראה האמורה כאן היא תנאי שיוכל להשבע בשם ה', ולכן גם מסיים: "שמתוך שאתה ירא את שמו - תהא זהיר בשבועתך".
ועובר אותו - או "בשמו תשבע" - ולא שיש מצוה להשבע בשמו כמו שמצוה ליראה אותו ולעבדו, כי מה מצוה יש בזה, וכי אי אפשר לעבוד את ה' בלי להשבע כלל (דברי חז"ל). ולפי זה הניי"ו של "ובשמו תשבע" הוא וי"ו יתרה, וגם צריך להוסיף מלת "אם"

שערים (רש"י יומא יא, רע"א). תורה י
(יא) חצובים - לפי [שהיה] - לכאורה כף צריך להיות, ולא "שהיו" כבדפוסים. ובדפוס רומי: שהוא.
מקום מרשין - ראה רש"י סוטה לד, א שפירושו סלעים, אבל מזה שכתב כאן "וסלעים", הרי שאינם סלעים, אלא דומה לסלעים. ובספר הערוך כתב שהם אבנים קשות.
וסלעים, נופל בו לשון חציבה - ולא לשון חפירה או פריה. אבל ראה רש"י ישעיה ה, ב: "וגם יקב חצב בו - כל יקב שבמקרא לשון בור הוא .. ולכן נופל בו כאן לשון חציבה, כמו ובורות חצובים". תורה יב
(יב) מבית עבדים - פתגומו: "מבית עבדותא" - מבית העבדות.
ממקום שהייתם שם עבדים - ראה גם רש"י שמות כ, ב: "מבית עבדים - מבית פרעה שהייתם עבדים לו. או אינו אומר אלא מבית עבדים, שהיו עבדים לעבדים? תלמוד לומר (לקמן)

הרבים ישנה כאן. ויש שתירצו, כיון שחסרה וא"ו הראשונה, אנו מעבירים את הנא"ו השניה לנא"ו הראשונה, והרי זה כאלו כתוב "מוזות (ספר הזכרון). ובכמה כתב"יד ודפוסים ראשונים הגירסא פרש"י: "מוזות כתיב. וראה מנחת שי שמות יב, ז. ולפי הגירסא שבפנים אולי יש לומר, שהלימוד אינו מזה שכתוב "מוזות" שמשמעו מוזה אחת, אלא מזה שכתוב "מוזות" חסר נא"ו (ולא כבפרשת "והיה אם שמע" שנכתב "מוזות" מלא). והחסרון של הנא"ו מורה על מיעוט, והמיעוט הוא שאין צריך שתי מוזות אלא אחת.
שאיין צריך אלא אחת - שאין צריך להניח שתי מוזות על שני צדי מוזות הפתח, אלא מוזה אחת על צד אחד בלבד (קיצור מורחב).
ובשעריך - לרבות שערי חצרות ושערי מדינות ושערי עירות. - יש מדינה מוקפת הרים ויערים בכמה פרסאות ואין יוצאין ממנה אלא דרך

(יד) לֹא תִלְכֹּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים
אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיכֶם:

כ"ט - מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיכֶם • והוא הדין לרחוקים, אלא לפי שאתה רואה את סביבותיך תועים אחריהם, הצרף להזהיר עליהם ביותר.

(טו) כִּי אֵל קָנָא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקַרְבְּךָ פְּנֵי יַחֲרֶה
אֶף-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ וְהִשְׁמִידֶךָ מֵעַל פְּנֵי
הָאָרֶץ: ׀

(טז) לֹא תִנְסֹו אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם
בַּמִּסָּה:

כ"ט - כְּשִׁיצְאוּ מִמִּצְרַיִם, שָׁנְסוּהוּ בְּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יז): "הִישׁ ה' בְּקַרְבְּנוּ"?.

(יז) שָׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת-מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְעַדְתִּיו
וְחֻקֵּי אֲשֶׁר צִוְּךָ:

(יח) וְעִשִּׂיתָ הַיֵּשֶׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְמַעַן יִיטֵב לְךָ
וּזְכַאת וּיְרַשֶּׁת אֶת-הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע יְהוָה
לְאַבְתָּיֶךָ:

כ"ט - הַיֵּשֶׁר וְהַטּוֹב • זו פשרה, לפנים משורת הדין.

(יט) לְהִדְרֶךָ אֶת-כָּל-אִיבֶיךָ מִפְּנֵיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה: ׀

כ"ט - כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר • וְהִכֵּן דִּבֶּר? (שמות כג) "וְהִמַּתִּי אֶת כָּל הָעָם וְגו'".

אשל אברהם - הרב אלשוילי

קודם "את ה' אלהיך תירא", וכאילו כתוב: אם את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד - בשמו תשבע (רא"ם). וראה גם רש"י לקמן י, כ: "את ה' אלהיך תירא - ותעבוד לו ותדבק בו, ולאחר שיהיו בך כל המדות הללו - אז בשמו תשבע". שמתוך שאתה ירא את שמו - ואינו מוסיף ו'עובד אותו', שכן העיקר הוא שהוא ירא להוציא את שמו לבטלה כמבואר לעיל, אלא שצריך גם התנאי של "ואותו תעבוד", שכן יראה זו באה לאדם על-ידי שעובד את ה'.

- תהא זהיר בשבועתך - שלא תשבע לשוא או על שקר.

ואם לאו - לא תשבע - בלומר, מזה מובן שאם אין בך את המדות הללו - אל תשבע, שכן דברי תורה נדרשים מכלל הן - לאו. תורה יד

(יד) מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיכֶם - הוא הדין לרחוקים, אלא לפי שאתה רואה את סביבותיך תועים אחריהם, הצרף להזהיר עליהם ביותר. תורה יט

(טז) בַּמִּסָּה - כְּשִׁיצְאוּ מִמִּצְרַיִם שָׁנְסוּהוּ בְּמִים - ולכן נקרא שם המקום "מסה" - ראה שמות יז, ז.

שֶׁנֶּאֱמַר - שמות שם.

"הִישׁ ה' בְּקַרְבְּנוּ" - אם יוכל לתת להם מים בארץ ציה - ראה רש"י שם פסוק ב. תורה יז

(יח) הַיֵּשֶׁר וְהַטּוֹב - זו פשרה לפנים משורת הדין - בלומר, שיתפשר ויעשה לפנים משורת הדין. וזהו פירוש הפסוק: "הישר" שהוא קו הדין, תעמידנו על "הטוב" שהוא לפנים משורת הדין (משכיל לדח). אך בכמה כתבי-יד ודפוסים ראשונים וכן ברמב"ן הגירסא: זו פשרה ולפנים משורת הדין. ולפי גירסא זו נראה שהם שני דברים שונים: ועשית הישר - זו פשרה, והטוב - זה לפנים משורת הדין. וראה רש"י לקמן יב, כח. תורה יט

(יט) כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר - וְהִכֵּן דִּבֶּר? "וְהִמַּתִּי אֶת כָּל הָעָם וְגו'" - שמות כג, כז. ופירושו: והממתני (רש"י שם).

כ ארי ישאלך בך מחר למימר מא סהודתא וקניא ודינא די פקיד יי אלהנא ותכון:

(ב) כִּי־יִשְׁאַלְךָ בְנֵךְ מָחָר לֵאמֹר מַה הָעֵדוּת וְהַחֲקוּיִם וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אִתְּכֶם: כש"י - כִּי־יִשְׁאַלְךָ בְנֵךְ מָחָר • יש מחר שהוא אחר זמן.

כא ותימר לבך עבדין הוינא לפרעה במצרים ואפקנא יי ממצרים בידי תקיפא:

(כא) וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם וַיִּצְיָאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה:

כב ויהב יי אתין ומופתין רבכין ובישין במצרים בפרעה ובכל אנש ביתה לעינא:

(כב) וַיִּתֵּן יְהוָה אוֹתוֹת וּמֹפְתִים גְּדֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל־בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ:

כג ויתנא אפק מתמן בדיל לאעלא יתנא למתן לנא ית ארעא די קיים לאכהתנא:

(כג) וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הֵבִיא אֹתָנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּנוּ:

כד ופקדנא יי למעבד ית כל קניא האלין למדחל ית יי אלהנא לטב לנא כל יומיא לקנימותנא פיומא הדין:

(כד) וַיִּצְוֵנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַחֲקוּיִם הָאֵלֶּה לִּירְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל־הַיָּמִים לְחַיֵּינוּ כִּהְיוֹם הַזֶּה:

כה וזכותא תהי לנא ארי נטר למעבד ית כל תפקדתא הדיא קדם יי אלהנא פמא די פקדנא:

(כה) וַצַּדִּיקָה תִּהְיֶה־לָּנוּ כִּי־נִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוֹת הַזֹּאת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּנוּ: ם

♦ שבת קודש ט"ז מנחם-אב ♦

א ארי ישאלך יי אלהך לארעא די את עלל לתמן למירתה ויתרף עממין סגיאיין מן קדמך חסאי ורגשאי ואמראי וכנענאי ופרזאי והנאי ויבוסאי שבועא עממין סגיאיין ותקיסין מגד:

ז (א) כִּי יִבְיַאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנִשְׁלַח גּוֹיִם־רַבִּים מִפְּנֵיךָ הַחֲתוּי וְהַגְּרָשִׁי וְהָאֲמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי וְהַחֲוִי וְהַיְבוּסִי שְׂבַעַת גּוֹיִם רַבִּים וְעֲצוּמִים מִמֶּךָ:

כש"י - וְנִשְׁלַח גּוֹיִם רַבִּים וְעֲצוּמִים מִמֶּךָ • לשון השלכה והתזה, וכן (ברבים יט): "ונשל הפרזל".

ב וימסרנון יי אלהך קדמך ותמחננו גמרא תגמר יתהון לא תגור להון קנים ולא תרחם עליהון:

(ב) וְנִתְּנָם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִפִּיתָם חָרָם תַּחֲרִים אֹתָם לֹא־תִכְרַת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תַחֲנַם:

כש"י - וְלֹא תַחֲנַם • (ע"ז ט) לא תתן להם חן, אסור לו לאדם לומר: 'במה נאה פנעני הנה'! דבר אחר: לא תתן להם חנניה בארץ.

אשל אברהם - הרב אלשול

ה. ונראה שהשאלה היא: היכן הבטיח "להדף את כל אויביך מפניך"? ועל זה מביא הו"ב מהפסוק: "והמתי את כל העם אשר תבוא בהם, ונתתי את כל אויביך אליך עורף" (משכיל לדוד). תורה כ

(כ) כִּי יִשְׁאַלְךָ בְנֵךְ מָחָר - יש "מחר" שהוא אחר זמן - ולא מחר ממש. וראה גם רש"י שמות יג, יד. תורה כא (א) וְנִשְׁלַח - לשון השלכה והתזה,

ב וימסרנון יי אלהך קדמך ותמחננו גמרא תגמר יתהון לא תגור להון קנים ולא תרחם עליהון: ע. וימסרנון יי אלהך קדמך ותמחננו גמרא תגמר יתהון לא תגור להון קנים ולא תרחם עליהון: ע. וימסרנון יי אלהך קדמך ותמחננו גמרא תגמר יתהון לא תגור להון קנים ולא תרחם עליהון: ע.

(ג) וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בְּתֶדֶךְ לֹא־תִתֵּן לְבָנֹו וּבָתּוֹ לֹא־ תִקַּח לְבַנְיָדָה:

(ד) כִּי־יָסִיר אֶת־בְּנֵיךָ מֵאַחֲרַי וְעָבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אַפִּי־יְהוָה בְּכֶם וְהִשְׁמִידֶךָ מֵהָרָ:

כ"ט • כִּי־יָסִיר אֶת־בְּנֵיךָ מֵאַחֲרַי • (קידושין סח) בְּנֵיךָ שֶׁל כְּנַעֲנִי, כְּשִׁישָׂא אֶת בְּתוּךָ יָסִיר אֶת בְּנֵיךָ אֲשֶׁר תֵּלַד לָוּ בְּתוּךָ מֵאַחֲרַי, לְמַדְנֵנו שֶׁבֶן בְּתוּךָ הַבָּא מִן הַכְּנַעֲנִי קְרוּי בְּנֵיךָ, אָבֵל בֶּן בְּנֵיךָ הַבָּא מִן הַכְּנַעֲנִית אֵינֶנּוּ קְרוּי בְּנֵיךָ אֲלָא בְּנֵיהּ, שְׁהָרִי לֹא נֶאֱמַר עַל בָּתּוֹ: "לֹא תִקַּח כִּי תָסִיר אֶת בְּנֵיךָ מֵאַחֲרַי", אֲלָא "כִּי יָסִיר אֶת בְּנֵיךָ וְגו'".

(ה) כִּי אִם־כֹּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבַּחַתֵיחֶם תִּתְּצוּ וּמִצְבַּתָּם תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירֵהֶם תִּגְדְּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ:

כ"ט • מִזְבַּחַתֵיחֶם • שֶׁל בְּנֵיךָ. מִצְבַּתָּם • אָבֵן אַחַת. וְאֲשִׁירֵהֶם • אֵילָנוֹת שְׁעוֹבְדֵיךָ אוֹתָם.

(ו) כִּי עַם קְדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְהַיּוֹת לָוּ לְעַם סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמּוֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה:

(ז) לֹא מֵרַבְּכֶם מִכָּל־הָעַמּוֹת חָשַׁק יְהוָה בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם כִּי־אַתֶּם הַמְעַט מִכָּל־הָעַמּוֹת:

כ"ט • לֹא מֵרַבְּכֶם • כְּפִשּׁוּטוֹ. וּמִדְרָשׁוֹ: לְפִי שָׂאִין אַתֶּם מִגְדִּילִים עֲצָמְכֶם כְּשִׂאֲנִי מִשְׁפִּיעַ לְכֶם טוֹבָה, לְפִיכֶךָ "חָשַׁק ה' בְּכֶם". כִּי־אַתֶּם הַמְעַט • הַמְעַטְטִין עֲצָמְכֶם, כְּגוֹן אֲבָרֵהֶם שְׂאֵמֶר (בראשית יח): "וְאִנְכִי עֹפֵר וְאִפְרָא",

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ואומות, אין מקום להבדיל באיסור זה, וכן באיסור חנינה בקרקע, בין שבע אומות לשאר אומות (תוס' ע"ב, ב, א). דְּכָר אַחֲרֵי - שְׂאֵם (רק) כְּפִירוֹשׁ הִרְאִשׁוּן, הִיָּה צָרִיךְ לְכַתּוּב "לֹא תִחַוְּנֶם" (ע"ב, ב, א). לֹא תִתֵּן לָהֶם חֲנִינָה בְּאֶרֶץ - כְּאֵלוֹ כְּתוּב: "לֹא תִחַוְּנֶם", לְשׁוֹן חֲנִינָה קִרְקַע (רש"י שם). כְּלוֹמֵר, חֲנִינָה קִבַּע עַל־יְדֵי מְכִירַת שְׂטַח אוּ בֵּית בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְלִהְיֶיר שְׂבַכְמָה כְּתִבִּי־יָד וּדְפוּסִים רֵאשׁוּנִים גּוֹרְסִים "בְּקִרְקַע" בְּמִקּוֹם "בְּאֶרֶץ". תוֹרָה ג. (ד) כִּי יָסִיר אֶת בְּנֵיךָ מֵאַחֲרַי - בְּנֵי שֶׁל גּוֹי, כְּשִׁישָׂא אֶת בְּתוּךָ - כִּי פְסוּק זֶה מוֹסֵב עַל הָאֲמוּר בְּתוּחִילַת הַפְּסוּק הַקּוֹדֵם: "בְּתוּךָ לֹא תִתֵּן לְבָנֹו", שְׁהָרִי כְּתוּב "כִּי יָסִיר", וְלֹא "כִּי תָסִיר",

והכונה על בנו של הגוי, שהוא בעל בתך. "יָסִיר אֶת בְּנֵיךָ" אֲשֶׁר תֵּלַד לָוּ בְּתוּךָ "מֵאַחֲרַי" - מִדָּלָא כְּתִיב "כִּי יָסִיר אֶת בְּתוּךָ", מִשְׁמַע דְּעַל בֶּן הַנּוֹלָד לְגוֹי מִבְּתוּךָ קָאֵמֶר שְׁיָסִירֵנּוּ הַגּוֹי מֵאַחֲרַי (רש"י קידושין סח, ב). לְמַדְנֵנו שֶׁבֶן בְּתוּךָ הַבָּא מִן הַגּוֹי קְרוּי "בְּנֵיךָ" - שֶׁהֵבֵן יְהוּדִי כְּמוֹךָ, וְהוּא מִיּוֹחַס אֱלִיךָ. אָבֵל בֶּן בְּנֵיךָ הַבָּא מִן הַגּוֹיִת אֵינֶנּוּ קְרוּי "בְּנֵיךָ" אֲלָא בְּנֵיהּ - שְׂאֵינֶנּוּ יְהוּדִי וּמִמִּילָא אֵינֶנּוּ מִיּוֹחַס אֱלִיךָ, אֲלָא הוּא גּוֹי כְּמוֹךָ. שְׁהָרִי לֹא נֶאֱמַר עַל "בָּתּוֹ לֹא תִקַּח" - "כִּי תָסִיר אֶת בְּנֵיךָ מֵאַחֲרַי" - רָאָה גַם רִש"י קִידוּשִׁין שְׂאֵם: "מִדָּלָא כְּתִיב" נִמְי כִּי תָסִיר אֶת בְּנֵיךָ, דְּנִשְׁמַע מִיַּנְיָה

וּכְגוֹן מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן שְׂאֲמָרוּ (שמות טו) : "וְנַחֲנוּ מֶה", לֹא כְּנִבְכַּדְנָאֲצַר שְׂאֲמַר (ישעיה יד) : "אֲדַמָּה לְעֵלְיוֹן", וְסִנְחָרִיב שְׂאֲמַר (שם לו) : "מִי בְּכָל אֱלֹהֵי הָאָרְצוֹת", וְחִירָם שְׂאֲמַר (יחזקאל כח) : "אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יִשְׁבְּתִי". פִּי אַתֶּם הַמַּעֲט • הָרִי כִּי מִשְׁמַשׁ בַּלְשׁוֹן דְּהָא'.

(ח) כִּי מֵאֲהַבְתָּ יְהוָה אֶתְכֶם וּמִשְׁמָרוּ אֶת־הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתִּיכֶם הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִיַּד חֲזָקָה וּפְדֶדְךָ מִבַּיִת עֲבָדִים מִיַּד פְּרַעַה מַלְדֵי־מִצְרַיִם:

כ"ט - פִּי מֵאֲהַבְתָּ ה' • הָרִי כִּי מִשְׁמַשׁ בַּלְשׁוֹן 'אֵלָא', לֹא מֵרַבְּכֶם חֶשֶׁק ה' בְּכֶם אֲלֹא מֵאֲהַבְתָּ ה' אֶתְכֶם. וּמִשְׁמָרוּ אֶת הַשְּׁבֻעָה • מַחֲמַת שְׁמָרוּ אֶת הַשְּׁבֻעָה.

(ט) וַיִּדְעַתְּ כִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנִּנְאָמָן שְׂמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לְאַהֲבָיו וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאֵלֶּף דּוֹר:

כ"י - לְאֵלֶּף דּוֹר • וְלַחֲלָן הוּא אוֹמֵר (דברים ה) : "לְאֵלֶּפִים". כָּאֵן שֶׁהוּא סְמוּךְ אֲצֵל "לְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו", הָעוֹשִׂין מִירָאָה, הוּא אוֹמֵר לְאֵלֶּף. וְלַחֲלָן שֶׁהוּא סְמוּךְ אֲצֵל "לְאוֹהֲבָיו", הָעוֹשִׂין מֵאֲהַבָּה, שֶׁשְׂכָרָם יוֹתֵר גְּדוֹל, הוּא אוֹמֵר לְאֵלֶּפִים. לְאוֹהֲבָיו • אֵלּוּ הָעוֹשִׂין מֵאֲהַבָּה. וּלְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו • אֵלּוּ הָעוֹשִׂין מִירָאָה.

אשל אברהם - הרב אלעזר שטיינמאן

חֶשֶׁק ה' בְּכֶם - וְהוּ לְפִי פְּשׁוּטוּ.
אֵלָא "מֵאֲהַבְתָּ ה' אֶתְכֶם". וּמִשְׁמָרוּ אֶת הַשְּׁבֻעָה - מַחֲמַת "שְׁמָרוּ אֶת הַשְּׁבֻעָה" רָאָה גַם רִש"י יִשְׁעִיָה מַח, ד: "מ"ם זו מִשְׁמַשְׁתָּ נְתִיבַת טַעַם". תוֹרַה ט (ט) לְאֵלֶּף דּוֹר - וְלַחֲלָן - לְעֵיל ה' י. שְׁמוֹת כ, ה.
הוּא אוֹמֵר "לְאֵלֶּפִים" - לְשִׁנֵּי אֲלֶפֶים דּוֹרוֹת (רִש"י שְׁמוֹת לז, ז).
כָּאֵן שֶׁהוּא סְמוּךְ אֲצֵל "לְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו", הָעוֹשִׂין מִירָאָה - אֵין הַכּוֹנֵה לִירְאָת הָעוֹנֵשׁ, אֲלֹא לִירְאָת הַמְּקוֹם, שְׁמוֹרָאוּ גְדוֹל וּמוֹטֵל עַל הַבְּרִיּוֹת רִש"י טוֹטָה לא, א.
הוּא אוֹמֵר "לְאֵלֶּף", וְלַחֲלָן שֶׁהוּא סְמוּךְ אֲצֵל "לְאוֹהֲבָיו" - וְעֵשָׂה חֲסֵד לְאֵלֶּפִים לְאוֹהֲבֵי וּלְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו. הָרִי שְׁתִּיבַת "אוֹהֲבֵי" סְמוּכָה לְתִיבַת "לְאֵלֶּפִים".
הָעוֹשִׂין מֵאֲהַבָּה - אֵין הַכּוֹנֵה לְאֲהַבְתָּ הַשְּׂכָר, אֲלֹא לְאֲהַבְתָּ מִצְוֹת הַבּוֹרָא, מֵה עַל הָאָדָם לְעֵשׂוֹת מֵאֲהַבְתָּ ה' יִתְבָּרַךְ כְּאֲשֶׁר צָוָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ, וְסוּף הַשְּׂכָר לְבָא (רִש"י שֶׁם כב, ט).
שֶׁשְׂכָרָם יוֹתֵר גְּדוֹל - פִּי שְׁנַיִם.

רַחֲמִיךָ אֲשֶׁר עֲמַדוּ לִי.
וּכְגוֹן מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן שְׂאֲמָרוּ - שְׁמוֹת טו, ז.
"וְנַחֲנוּ מֶה" - מֵה אֲנַחֲנוּ חֲשׁוּבִין (רִש"י שם).
לֹא כְּנִבְכַּדְנָאֲצַר שְׂאֲמַר - יִשְׁעִיָה יד, יד.
"אֲדַמָּה לְעֵלְיוֹן" - אֵינִי כְּדַאי לְדוֹר עִם בְּנֵי אָדָם, אֲעֵשֶׂה לִּי עַב קִטְנָה בְּאוֹיֵר וְאֲשַׁב בָּהּ (רִש"י שם).
וְסִנְחָרִיב שְׂאֲמַר - שֶׁם לו, כ.
"מִי בְּכָל אֱלֹהֵי הָאָרְצוֹת" - הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הִצִּילוּ אֶת אֲרָצָם מִיַּד, כִּי יִצִּיל ה' אֶת יְרוּשָׁלַיִם מִיַּד יָד.
וְחִירָם שְׂאֲמַר - יְחֻזְקָאֵל כח, ב.
"וְאֵל אֲנִי, - כֵּן הִגִּירְסָא בְּכִמְהַ פְּתִיבִי יָד וְדַפּוּסִים רַאשׁוֹנִים, וְכַבְּפִסוּק.
מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יִשְׁבְּתִי" - שְׁבֻעָה לוּ שְׁבֻעָה רְקִיעִים שֶׁל נְחוֹשֶׁת וְעֵלָה וְיִשְׁבַּע עֲלֵיהֶם (רִש"י חוֹלֵן שם).
כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט - הָרִי כִּי מִשְׁמַשׁ בַּלְשׁוֹן דְּהָא - שְׁהָרִי, לְפִי. וּפִירוּשׁ זֶה נִכּוֹן לְפִי שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים (מִשְׁכֵּל לדח). תוֹרַה ח.
(ח) כִּי מֵאֲהַבְתָּ ה' - הָרִי כִּי מִשְׁמַשׁ בַּלְשׁוֹן אֵלָא, "לֹא מֵרַבְּכֶם

פִירוּשׁ הַמְּדַרְשׁ, כִּי לְפִי פְּשׁוּטוּ קָשָׁה: אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ הוּא בָּחַר בְּכֶם בְּגִלְגַל שֶׁהֵם רַבִּים, וְהָרִי הֵם מוֹעֲטִים כְּפִי שֶׁהַעֲיִנִּים רוֹאוֹת, וְלֹא הִיָּה צְרִיף לְשִׁלּוֹל זֹאת.
לְפִי שְׂאִין אַתֶּם מְגִדִּילִים עֲצַמְכֶם - כְּלוֹמֵר "לֹא מֵרַבְּכֶם" פִירוּשׁוֹ: אֵין אַתֶּם מְגִדִּילִים אֶת עֲצַמְכֶם, רִיבּוּי בְּחֻשְׁבּוֹת וּבְגִדּוּלָה (בַּאֵר בַּשּׁוּחַ), וְתִיבַת "לְפִי" הִיא הוֹסְפָה עַל לְשׁוֹן הַכְּתוּב, בְּגִלְגַל הַסִּיּוּמַת "חֶשֶׁק ה' בְּכֶם".
כְּשֶׁאֵין מִשְׁפִּיעַ לְכֶם טוֹבָה, לְפִיכָךְ "חֶשֶׁק ה' בְּכֶם" - רָאָה גַם רִש"י חוֹלֵן שֶׁם: "לְפִי שְׂאִין אַתֶּם מֵרַבִּין עֲצַמְכֶם אֲלֹא מִמַּעֲטִין, לְפִיכָךְ חֶשֶׁק בְּכֶם".
"כִּי אַתֶּם הַמַּעֲטִין" - הַמַּמְעֲטִין עֲצַמְכֶם - מִמַּעֲטִין עֲצַמְכֶם בַּעֲנֻה (רִש"י חוֹלֵן שם). רָאָה גַם רִש"י שִׁיר הַשִּׁירִים ח, ח: "מִקְטַנְתָּ אֶת עֲצַמְהָ מִכָּל הָאוֹמוֹת". וְרָאָה פִירוּשׁ נוֹסֵף בְּאַתֶּם הַמַּעֲטִין בְּרִש"י בַּמְּדַבֵּר כו, לו.
כְּגוֹן אַבְרָהָם שְׂאֲמַר - בְּרֵאשִׁית יח, כו.
"וְאֲנִי עֶפְרַיִם וְאַפְרַיִם" - וּבְרִש"י שֶׁם: "וּבְכָר הֵייתִי רְאוּי לְהִיּוֹת עֶפְרַיִם-עַל־יָדִי הַמְּלָכִים וְאַפְרַיִם-עַל־יָדִי נִמְרוֹד, לוֹלִי

(י) וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאוֹ אֶל-פָּנָיו לְהֶאֱבִידוֹ לֹא יֵאָחֵר
לְשִׁנְאוֹ אֶל-פָּנָיו יִשְׁלַם-לוֹ:
יִמְשַׁלֵּם לְסִנְאוֹהִי טָבֵן דִּי אַנְוֹן עֲבָדִין
קְדָמוּהִי בְּחֵייהוֹן לְאוֹבְדֵיהוֹן לֹא מֵאַחַר
עַבְד טָב לְסִנְאוֹהִי טָבֵן דִּי אַנְוֹן עֲבָדִין
קְדָמוּהִי בְּחֵייהוֹן מִשְׁלָם לְהוֹן:

כ"ט - וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאוֹ אֶל-פָּנָיו • בְּחֵייו, מִשְׁלָם לוֹ גְּמוּלוֹ הַטּוֹב, כְּדִי לְהֶאֱבִידוֹ מִן הָעוֹלָם הַבָּא.

(יא) וְשִׁמְרַתְּ אֶת-הַמִּצְוָה וְאֶת-הַחֻקִּים וְאֶת-
הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:
יֵא וְתִשְׁר יֵת תְּפִקְדָתָא וְיֵת קְנִמְיָא וְיֵת דִּינְיָא
דִּי אָנָא מְפִקְדֵי יוֹמָא דִּין לְמַעֲבָדְהוֹן:
פ פ פ

כ"ט - הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם • (עירובין כב) וּלְמַחֵר, לְעוֹלָם הַבָּא, לְטַל שְׂכָרָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות קונטרס טו עמ' 8)

הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם (ז, יא) **וּלְמַחֵר לְעוֹלָם הַבָּא לְטוֹל שְׂכָרָם** (רש"י) **לַעֲשׂוֹתָם** - הֵינּוּ הַעֲבוּדָה בְּזִמְנֵן הַזֶּה, שְׁעִלְיָדָה נִמְשָׁף אֹר בְּגִשְׁמִיּוֹת הָעוֹלָם, אֲבָל רַק בְּהַעֲלָם. **לְקַבֵּל שְׂכָרָם** - הֵינּוּ גְלוֹי הַתַּעֲנוּג הָעֲלִיּוֹן לְעֵתִיד לְבוֹא, בְּגִמְרַ הַעֲבוּדָה. וּמִצִּינֵי שְׁתֵּי בְּחִינּוֹת אֵלֶּה גַם בְּזִמְנֵן הַזֶּה עֲצֻמוֹ: בְּעֲבוּדַת **שִׁשַׁת יְמֵי הַחֹל**, שְׁשַׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֹאכְתְּךָ, הַמְּטַרְהָ הִיא לְהַמְשִׁיךְ אֹר וּקְדֻשָּׁה בְּדַבְרִים גְּשִׁמְיִים. אִךְ **שִׁשַׁת** הוּא גְלוֹי הַתַּעֲנוּג, וְקִרְאָתָה לְשַׁבַּת עֲנָג, שְׂבָא עַל יְדֵי הַקְּדָמַת שְׁשַׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, כְּמֵאמָר מִי שְׁטַרַח בְּעֶרְבַּ שַׁבַּת יֵאֱכַל בְּשַׁבַּת.

ק"י"ח פסוקים, עזיא"ל סימן. חסלת פרשת ואתחנן

הַפְּטֵרָה לַפְּרִשְׁתָּה וְאַתְחַנֵּן לְקִרְיָאָה בְּצִיבוּר וּלְשִׁמּוֹת נִדְפְסָה לְקַמֵּן עַמ' רִי

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

הַלְשׁוֹן "לְקַבֵּל שְׂכָרָם", וְרִש"י שָׁנָה וְכָתַב "לִישׁוּל שְׂכָרָם", וְהֵרִי יֵשׁ הַבְּדִל בֵּין קַבְלָה, שְׁהֶאֱדָם הַמְקַבֵּל אֵינּוּ עוֹשֶׂה כְּלוּם, לְבִין נְטִילָה שְׁהֶאֱדָם עוֹשֶׂה פְּעוּלָה שֶׁל נְטִילָה. וּבְפִשְׁטוֹת נִרְאֶה שְׁרִש"י רָצָה לַעֲשׂוֹת הַקְּבִלָה בֵּין "הַיּוֹם" לְבִין עוֹלָם הַבָּא, שְׁבִשְׁנֵיהֶם יְקוּקִים לְפַעוּלָה, אֲלֵא שְׁבַעוּלָם הַזֶּה הוּא זְמַן **עֲשִׂית** הַמִּצְוֹת וּבַעוּלָם הַבָּא הוּא זְמַן **נְטִילַת** הַשְּׂכָר. וּבִ"תוֹרַת מִנְחָם" מְבָאָר בְּעוּמָק יוֹתֵר, שְׁלִפִי רִש"י **קַבְלַת** שְׂכָר עַל הַמִּצְוֹת יִשְׁנָה גַם בַּעוּלָם הַזֶּה, וְאֵלּוּ **נְטִילַת** שְׂכָר הִיא רַק בַּעוּלָם הַבָּא. עֲנֵן שֶׁם בְּאוּרְךָ. וְרָאָה רִש"י בְּבָא קָמָא ט, ב: "עַד שְׁלִישׁ מִשְׁלוֹ - אוֹתוֹ שְׁלִישׁ שְׁיֹסִיף בְּהִידוּר מִצְוָה מִשְׁלוֹ הוּא, שְׂאִינּוּ נִפְרַע לוֹ בְּחֵייו, כְּדָמְרִינֵן: הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם, וְלֹא הַיּוֹם לִישׁוּל שְׂכָרָם. מְכָאן וְאֵילָךְ, מַה שְׁיֹסִיף בְּהִידוּר יוֹתֵר עַל שְׁלִישׁ - יִפְרַע לוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּחֵייו".

"וּלְשׁוּמְרֵי מִצְוֹתָיו". תוֹרַה י (י) וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאוֹ אֶל פָּנָיו - בְּחֵייו - זְהוּ פִירוּשׁ "אֵל פָּנָיו". **"מִשְׁלָם" לוֹ גְּמוּלוֹ הַטּוֹב** - כִּי לְשׁוֹן "מִשְׁלָם" שִׁיף עַל שְׂכָר. וְרָאָה גַם רִש"י סְנֵהֲדִרִין ע, א: "לְשִׁלְּם שְׂכָר לְרִשְׁעִים - שְׁמַתְעַדְנִין בּוּ בַּעוּלָם הַזֶּה, וּמְקַבְּלִין בּוּ שְׂכָר מִצְוָה שְׁעוֹשִׂין בַּעוּלָם הַזֶּה". **כְּדִי "לְהֶאֱבִידוֹ" מִן הָעוֹלָם הַבָּא** - רָאָה גַם רִש"י תַּעֲנִית יא, א: "מִשְׁלָם לְרִשְׁעִים בַּעוּלָם הַזֶּה כְּדִי לְטַרְדֵּן מִן הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְכַדְתִּיב וּמִשְׁלָם לְשׁוּנְאָיו אֵל פָּנָיו לְהֶאֱבִידוֹ". תוֹרַה יא (יא) **הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם** - בַּעוּלָם הַזֶּה רִש"י ע"ז ג, א). **וּלְמַחֵר, לְעוֹלָם הַבָּא, לְטַל שְׂכָרָם** - הַלִּימוּד הוּא מְחִיבוּר תִּיבַת "הַיּוֹם" לְתִיבַת "לַעֲשׂוֹתָם" לְפִי טַעְמֵי הַמְּקָרָא (רא"ס). אוּ מִיתוּר תִּיבַת "לַעֲשׂוֹתָם", שְׁהֵרִי הֵיָה דִי לְכַתּוּב "מִצְוָה הַיּוֹם" (מִשְׁכִּיל לְדוּד). לְהַעִיר שְׁבַגְמָרָא (עִירוּבִין כב, א)

הוּא אוֹמֵר "לְאֶלְפִים" - תְּלוּי זְכוּתוֹ לְדוּרוּתָיו לְהַגֵּן עֲלֵיהֶם עַד אֶלְפִים דוּר (רש"י סוטה לא, א). וּלְפִי זֶה: "לְאוֹהֲבָיו" הָאִמּוֹר פֶּה מְחוּבָר עִם "שׁוּמְרֵי הַבְּרִית וְהַחֻסָּד" דְּלַעֲלֵל מִינֵיהּ, וְ"וּלְשׁוּמְרֵי מִצְוֹתָיו" מְחוּבָר עִם "לְאֶלְפֵי דוּר" שְׂאֲחָרָיו. וּלַעֲלֵל (ה, י וּשְׁמוֹת שֶׁם ב, ה): "לְאוֹהֲבֵי" מְחוּבָר עִם "וְעַשֶׂה חֻסָּד לְאֶלְפִים", וְ"וּלְשׁוּמְרֵי מִצְוֹתָיו" מְחוּבָר עִם "וְעַשֶׂה חֻסָּד", כְּאֵלּוּ אָמַר: וְעוֹשֶׂה חֻסָּד לְאֶלְפִים לְאוֹהֲבֵי, וְעוֹשֶׂה חֻסָּד לְשׁוּמְרֵי מִצְוֹתָיו (רא"ס). **לְאוֹהֲבָיו** - אֵלּוּ הָעוֹשִׂין **מֵאֲהָבָה** - צְרִיף עֵינֵן לְמַה מְפָרְשׁוּ שׁוֹב, שְׁהֵרִי כְּבָר פִּירְשׁוּ בְּדַבּוּר הַקּוּדָם. וְאוּלַי רָצָה לְהַבְהִיר, שְׂאֵף שְׂכָאן נֶאֱמַר "לְאֶלְפֵי דוּר", הֵרִי שְׁ"לְאוֹהֲבָיו" הָאִמּוֹר כְּאֵן פִּירוּשׁוֹ "הָעוֹשִׂין מֵאֲהָבָה". וְעִדִּין צְרִיף עֵינֵן. **וּלְשׁוּמְרֵי מִצְוֹתָיו** - אֵלּוּ הָעוֹשִׂין **מִרְאָה** - צְרִיף עֵינֵן לְמַה מְפָרְשׁוּ שׁוֹב, וְאוּלַי אָגַב "לְאוֹהֲבָיו" פִּירְשׁ גַּם

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ואתחנן

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - י"ג מנחם-אב מפרק סט עד סוף פרק עא</p>	<p>יום ראשון - י' מנחם-אב פרק כ, מפרק נה עד סוף פרק נט</p>
<p>יום חמישי - י"ד מנחם-אב מפרק עב עד סוף פרק עו</p>	<p>יום שני - י"א מנחם-אב מפרק ס עד סוף פרק סה</p>
<p>יום שישי - ט"ו מנחם-אב פרק כ, מפרק עז עד סוף פרק עח</p>	<p>יום שלישי - י"ב מנחם-אב מפרק סו עד סוף פרק סח</p>
<p>שבת קודש - ט"ז מנחם-אב פרק כ מפרק עט עד סוף פרק פב</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קה, ומה שאין כל אדם... עד עמ' קו, אלקיך בו'.

מביאה לגאולת השכינה, כך גם בגלות של הניצוץ האלקי
שבכל אחד מישראל, שעל ידי תשובה באה הגאולה לשכינה
הפרטית שלו - לניצוץ האלקי שלו, שהביסו והעלם מוסרים
ונתגלית הנקודה הפנימית. והנה, במילה יש שני - שתי
בחינות: מילה ופריעה, שכן ערלה גסה וקלפה
דקה. - "מילה" מסירה את הערלה הגסה,
ו"פריעה" מסירה את הקליפה הדקה המכסה
על הברית, וכן - וכך הדבר בערלת הלב -
לגביה כתוב "ומלתם את ערלת לבבכם", יש גם בן
תאות גסות - שהן למשל כמו הערלה הגסה,
והסרת הקליפה הגסה והקליפה הדקה,
התאווה הגסות והתאווה הדקות, היא על ידי מילה
ופריעה; - בעבודה הרוחנית של הנפש, ומל
ולא פדע - פאלו לא מל¹³, - כך הוא הדין
לגבי מילת הערלה הגשמית, ערלת הגוף, וכך

גם במילה הרוחנית ("ומלתם את ערלת לבבכם"), שאם אין הוא מסיר את המכסה של התאווה הדקות, ענין הפריעה, חסר או כל ענין המילה, מפני שסוף ענין נקדת פנימית הלב היא מקשה בלבוש שק דק, - של קליפה, בבחינת גלות ושכינה. - הנקודה הפנימית שבלבו נמצאת עדיין בגלות ושביה, ודוקא כשישנו גם הענין של פריעה, של התאווה הדקות - אז נגאלת הנקודה הפנימית. והנה, על מילת הערלה ממש - הסרת התאווה הגסות, פתיח - כתוב: "ומלתם את ערלת לבבכם" - אתם בעצמכם. - "ומלתם", שאתם תמולו, את זאת בכוחו של כל יהודי לעשות בעצמו. שכן, על ידי תשובה הוא מבטל ומסיר את המכסה וההסתר שהתאווה מכסות ומסתירות על הנקודה הפנימית שבלבו. אך להסיר הקלפה הדקה, - הנוצרת מהתאווה הדקות, והו דקר הקשה על האדם, ועל זה נאמר¹⁴ בביאת המשיח: "ומל ה' אלהיך את לבבך בו', לאהבה את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך

ומה שאין כל אדם זוכה למדרגה זו, לעבודה שבלב מעמקא דלבא - מעומק הלב, בבחינת פנימיות, - כיוון שאהבה ועבודה זו באות מצד הניצוץ האלקי שבנשמה - וניצוץ אלקי זה הרי קיים בכל אחד מישראל - היה צריך, איפוא, כל אחד להגיע למדרגה זו ולעבודה זו - הינו לפי שבחינה זו היא אצלו¹ בבחינת גלות ושכינה,² והיא בחינת גלות³ והשכינה ממש, - בנפשו⁴ של יהודי, כי היא - השכינה, היא בחינת ניצוץ אלהות שגנפשו⁶ האלהות. - וכאשר בחינה זו של הניצוץ האלקי של הנשמה נמצאת בגלות - הרי זה גלות ה"שכינה", וכיוון שבחינת הניצוץ האלקי נמצאת בגלות, אין היא פועלת בנפש שתהיה העבודה של האהבה מפנימיות הלב. וספת¹⁷ הגלות, - של הניצוץ האלקי שבנשמה, הוא מאמר¹⁸ רבותינו ז"ל¹⁹ לברכה: "גלו לבבל - שכינה עמכם", - לגבי

גלות של הניצוץ הפרטי שבכל אחד מישראל, הכוונה היא, שבשעה שהוא נמצא ב"בבל", הוא עושה מעשי "בבל" - נמצאת השכינה יחד אתו בגלות. דהינו מפני שהלביש בחינת פנימית נקדת לבבו ב"זה לעצמת זה", - בענינים שהם "לעומת זה", הניגוד, לקדושה, דהינו - שהלביש עצמו בלבושים צואים דמלי דעלמא - דברי חולין של עולם, ותאות עולם הזה, הנקרא בשם "בבל", - ובגלל כך, ישנה גלות השכינה - של הניצוץ האלקי שלו - ב"בבל", בעניני עולם ותאוות. והיא - וענין זה בנפש הוא, בחינת ערלה המקשה על הברית ועל הנקדה הפנימית שבלב. ועל זה נאמר²⁰: "ומלתם את ערלת לבבכם". - שצריכה להיות העבודה של "ומלתם את ערלת לבבכם", להסיר את המכסה המסתיר על הנקודה הפנימית שבלב. כפי שמובא¹¹ בענין מילה זו - ענין התשובה, שכשם שבגלות השכינה הכללית של כל בני ישראל, הרי "אם ישראל עושין תשובה - מיד הן נגאלין"¹², שתשובה

אגרת הקדש

ומה שאין כל אדם

זוכה למדרגה זו לעבודה שבלב מעומקא דלבא בבחי' פנימיות היינו לפי שבחינה זו היא אצלו בבחי' גלות ושביה והיא בחינת גלות השכינה ממש כי היא היא בחינת ניצוץ אלהות שבנפשו האלהית וסבת הגלות הוא מאמר רז"ל גלו לבבל שכינה עמהם דהיינו מפני שהלביש בחינת פנימית נקודת לבבו בזה לעומת זה דהיינו בלבושים צואים דמילי דעלמא ותאות עוה"ז הנקרא בשם בבל והיא בחינת ערלה המכסה על הברית ונקודה הפנימית שבלב ועל זה נאמר ומלתם את ערלת לבבכם. והנה במילה יש שני בחינות מילה ופריעה שהן ערלה גסה וקליפה דקה וכן בערלת הלב יש ג"כ תאות גסות ודקות מילה ופריעה ומל ולא פרע כאלו לא מל מפני שסוף סוף עדיין נקודת פנימית הלב היא מכוסה בלבוש שק דק בבחינת גלות ושביה. והנה על מילת הערלה ממש כת' ומלתם את ערלת לבבכם אתם בעצמכם אך להסיר הקליפה הדקה והו דבר הקשה על האדם וע"ז נא' בביאת המשיח ומל ה' אלהיך את לבבך בו' לאהבה את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיך כלומר למען כי ה' לבדו הוא כל חיך ממש.

גם במילה הרוחנית ("ומלתם את ערלת לבבכם"), שאם אין הוא מסיר את המכסה של התאווה הדקות, ענין הפריעה, חסר או כל ענין המילה, מפני שסוף ענין נקדת פנימית הלב היא מקשה בלבוש שק דק, - של קליפה, בבחינת גלות ושכינה. - הנקודה הפנימית שבלבו נמצאת עדיין בגלות ושביה, ודוקא כשישנו גם הענין של פריעה, של התאווה הדקות - אז נגאלת הנקודה הפנימית. והנה, על מילת הערלה ממש - הסרת התאווה הגסות, פתיח - כתוב: "ומלתם את ערלת לבבכם" - אתם בעצמכם. - "ומלתם", שאתם תמולו, את זאת בכוחו של כל יהודי לעשות בעצמו. שכן, על ידי תשובה הוא מבטל ומסיר את המכסה וההסתר שהתאווה מכסות ומסתירות על הנקודה הפנימית שבלבו. אך להסיר הקלפה הדקה, - הנוצרת מהתאווה הדקות, והו דקר הקשה על האדם, ועל זה נאמר¹⁴ בביאת המשיח: "ומל ה' אלהיך את לבבך בו', לאהבה את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך

גלות של הניצוץ הפרטי שבכל אחד מישראל, הכוונה היא, שבשעה שהוא נמצא ב"בבל", הוא עושה מעשי "בבל" - נמצאת השכינה יחד אתו בגלות. דהינו מפני שהלביש בחינת פנימית נקדת לבבו ב"זה לעצמת זה", - בענינים שהם "לעומת זה", הניגוד, לקדושה, דהינו - שהלביש עצמו בלבושים צואים דמלי דעלמא - דברי חולין של עולם, ותאות עולם הזה, הנקרא בשם "בבל", - ובגלל כך, ישנה גלות השכינה - של הניצוץ האלקי שלו - ב"בבל", בעניני עולם ותאוות. והיא - וענין זה בנפש הוא, בחינת ערלה המקשה על הברית ועל הנקדה הפנימית שבלב. ועל זה נאמר²⁰: "ומלתם את ערלת לבבכם". - שצריכה להיות העבודה של "ומלתם את ערלת לבבכם", להסיר את המכסה המסתיר על הנקודה הפנימית שבלב. כפי שמובא¹¹ בענין מילה זו - ענין התשובה, שכשם שבגלות השכינה הכללית של כל בני ישראל, הרי "אם ישראל עושין תשובה - מיד הן נגאלין"¹², שתשובה

8. הערת כ"ק אדמור"ר שליט"א: "אולי צ"ל 'כמאמר'". 9. מגילה כט, א. 10. עקב י, טו. 11. ראה ספר הליקוטים דא"ח - צ"צ ערך מילה. 12. סנהדרין צח, א. רמב"ם הל' תשובה פ"ו ה"ה. 13. שבת קלז, ב במשנה. 14. נצבים ל, ו.

29 כאמור, בביאת המשיח, אך, גם כעת - יסביר להלן - ישנה
30 יציאה מהגלות של השכינה הפרטית (של הניצוץ האלקי) - על
31 ככל-פנים יציאה לפי שעה - בעבודת התפלה. ובלשון רבנו
32 הזקן: וכן, כל ניצוץ פְּרָטִי מֵהַשְּׂכִינָה שֶׁנִּפְּשׂ כָּל אֶחָד

33 מִיִּשְׂרָאֵל יוֹצֵאת

34 מֵהַגְּלוּת וְהַשְּׂכִינָה לְפִי

35 שְׁעָה, בְּחַיֵּי שְׁעָה זו

36 תְּפִלָּה, - כפי שהגמרא¹⁵

37 קוראת לתפילה "חיי

38 שעה", רב-עבודה שבלב

39 מְעֻמָּק דְּלִבָּא, - מעומק

40 הלב, מִבְּחִינַת נִקְדָּה

41 הַפְּנִימִית

42 מְהַעֲרָלָה, - המכסה

43 עליה, וְעוֹלָה לְמַעְלָה,

44 לְדַבְּקָה בּוֹ בְּתִשּׁוּקָה עֲזָה

45 בְּבְחִינַת "לְמַעַן תִּיָּד" -

46 שהאלקות היא כל חייו,

47 והוא - היציאה לפי שעה

48 של הנקודה הפנימית

49 בעבודת התפילה, היא גם

50 בן - כמו הגאולה הכללית, בְּבְחִינַת הַסַּח דְּעַת הָאָדָם, בִּי

51 בְּחִינָה זוּ הִיא לְמַעְלָה מִדְּעַת הָאָדָם וְהַתְּבוּנָתוֹ בְּגִדְלַת ה',

52 רק היא בְּחִינַת מַתְּנָה נְתוּנָה מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם, מֵהָאֵרַת

53 בְּחִינַת פְּנִימֵי הַעֲלִיּוֹנִים, - מהפנימיות שלמעלה, כְּמוֹ

54 שְׁפָתוֹב: "יָאֵר ה' פְּנִי - הפנימיות שלו, אֱלֹיךְ, וְכִמוֹ

55 שְׁפָתוֹב: "וַיִּמַּל ה' אֱלֹהֶיךָ כו"ו". - שלפי שעה קיים הדבר גם

56 עתה.

1 לְמַעַן תִּיָּד, בְּלִמְדָה לְמַעַן בִּי ה' לְבָדוֹ הוּא כָּל תִּיָּד מִמֶּש,

2 - שלא תהיה אהבה שהיא כוח וגילוי בלבד מהנפש, אלא

3 אהבה באופן שהוא חייך ממש. וכשם שאדם אינו מרגיש את

4 חייו כדבר נפרד ממנו, אלא זה הוא עצמו, כך שלא ירגישו את

5 האהבה כדבר נפרד, אלא

6 באהבה עצמית שאינה

7 נרגשת כלל. שְׁלֹבֵן אֶהְבָּה 1

8 זו היא מְעֻמָּקָא דְּלִבָּא - 2

9 באה מעומק הלב, מִנִּקְדָּה 3

10 פְּנִימִית מִמֶּש כְּנִקְדָּה 4

11 לְעֵיל, - והיא וְלְמַעְלָה 5

12 מִבְּחִינַת הַדְּעַת. - 6

13 למעלה מהבנה והרגשה. 7

14 וְלִבֵּן מְשִׁיחַ בָּא פְּהַסח 8

15 הַדְּעַת לְכָלִּילוֹת יִשְׂרָאֵל, 9

16 - ביכלל ישראל, יהיה זה 10

17 בהיסח הדעת, וְהִיא - 11

18 ביאת המשיח, גְּלוּי 12

19 בְּחִינַת נִקְדָּה פְּנִימִית 13

20 הַכְּלָלִית, - של כל בני 14

21 ישראל, וְיִצְאֵת הַשְּׂכִינָה

22 הַכְּלָלִית - של כלל ישראל, מֵהַגְּלוּת וְהַשְּׂכִינָה, לְעַד וְלְעוֹלָמֵי

23 עוֹלָמִים. - כפי שהדבר מוסבר לגבי גאולת ויציאת השכינה

24 הפרטית - הניצוץ האלקי - שהיא בהיסח הדעת, למעלה מדעת

25 והשגה - כך גם לגבי היציאה של השכינה הכללית של כלל

26 ישראל, תהיה יציאתה מהגלות וגאולתו של כלל ישראל על

27 ידי המשיח בהיסח הדעת. אמיתת הענין של "ומל ה' אלקיך את

28 לבבך" ו"לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייך" תהיה אמנם,

יום שני י"א מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קו, אך מודעת זאת... עד עמ' קו, ושבי' בצדקה.

72 רְבוּתֵינוּ וְכִרְוֹנֵם לְבָרְכָהּ: "אֵין טַפָּה יוֹרֵדַת מִלְּמַעְלָה כו"ו".

73 - שאין עולים כנגדה טפיים". וְלִבֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לַעֲשׂוֹת בְּעַצְמוֹ

74 תְּחִלַּת מִילָה זוּ, לְהַסִּיר

75 עֲרַלַת הַלֵּב וּקְלָפָה

76 הַנִּפְשָׁה וְדָקָה, הַמְּלַבֵּשׁוֹת

77 וּמְכַפּוֹת עַל בְּחִינַת

78 נִקְדָּת פְּנִימִית הַלֵּב,

79 שְׁהִיא - פנימיות נקודת

80 הלב, היא בְּחִינַת אֶהְבַּת

81 ה', בְּחִינַת "לְמַעַן תִּיָּד",

82 - שהאלקות היא כל חייו,

83 שְׁהִיא כְּגִלּוּת בְּתַאוּת

84 עוֹלָם הָיָה, שְׁהֵם -

85 התאוות הן גם בן בְּחִינַת - ובאופן של - "לְמַעַן תִּיָּד" בְּזוֹה

86 לְעַמְתָּ זֶה, - בצד המנוגד לקדושה, שהוא מושקע בתאוות עד

57 אֵךְ מוֹדַעַת זֹאת, כִּי "אֶתְעוֹרְתָא דְּלְעִילָא" הִיא

58 בְּ"אֶתְעוֹרְתָא דְּלְתַתָּא" דְּוָקָא, - כל התעוררות מלמעלה

59 הנמשכת לאדם, באה

60 דוקא על ידי ההתעוררות

61 שהאדם מעורר על ידי

62 עבודתו למטה, הרי אפילו

63 ענין הבא מלמעלה דוקא,

64 ואין בכוח עבודת האדם

65 לפעול ולהמשיך ענין זה -

66 בכל זאת זקוקים

67 להתעוררות מלמטה גם

68 להמשכה מסוג זה,

69 בְּבְחִינַת הַעֲלָאת "מִיָּן

70 נוֹקְבִין", - ההתעוררות והתשוקה מצד המקבל, המהוות כלי

71 להמשכת "מִיָּן דּוֹכְרִין" - השפע מן המשפיע, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוֹ

אגרת הקדש

אך מודעת זאת כי

אתערותא דלעילא היא באתערותא דלתתא דוקא

בבחינת העלאת מ"נ כמשארוז"ל אין טפה יורדת

מלמעלה כו'. ולכן צריך האדם לעשות בעצמו תחלת

מילה זו להסיר ערלת הלב וקליפה הגסה ודקה

המלבישות ומכסות על בחינת נקודת פנימיות הלב

שהיא בחינת אהבת ה' בחינת למען חייך שהיא

בגלות בתאוות עוה"ז שהם ג"כ בבחי' למען חייך

התאוות הן גם בן בְּחִינַת - ובאופן של - "לְמַעַן תִּיָּד" בְּזוֹה

לְעַמְתָּ זֶה, - בצד המנוגד לקדושה, שהוא מושקע בתאוות עד

27 - שלא לפי מעמדו, ונותן לה' פְּשִׁמְחָה וְכַטּוּב לֵבָב - הִנֵּה בֹזֵה
 28 פְּזוּדָה נִפְשׁוֹ מִשְׁחַתָּה, דְּהִינּוּ - שהוא פוּדָה בְּחֵינֵת נִקְרָת
 29 פְּנִימִית לֵבָבוֹ, שְׁהִיָּתָה - עד לאותה שעה, בְּכֵינֵת גְּלוּת
 30 וְשִׁבְיָה בְּתוֹךְ הַקְּלִיפָה גְּסָה אוֹ דְקָה, כְּמוֹ שְׂפָתַיִם²¹: "מְכַל
 31 מְשֻׁמֵּר נֶצַד לְבָדָּךְ" -
 32 "מְשֻׁמֵּר" פְּרוּשׁ בֵּית

33 הָאֲסוּרִים, - ופירוש
 34 הפסוק "מכל משמר נצור
 35 לבך" הוא - שמור את לבך
 36 שלא יהא נתון במאסר
 37 ובגלות בתוך הקליפות
 38 והתאוות, הרי שעד
 39 לאותה שעה היה לבו
 40 בגלות ובשביה, וְעַתָּה
 41 נִפְדָּה - נקודת פנימיות
 42 לבבו, מֵהַחִיצוֹנִים -
 43 מהקליפות, בְּצִדְקָה זו.
 44 וְזֶה גַם כֵּן לְשׁוֹן "פְּרִיעָה"
 45 - כמוסבר לעיל, שהסרת
 46 הקליפה הודקה, התאוות
 47 הדקות, נקראת בשם
 48 "פְּרִיעָה", הרי זה גם כן פירוש המלה "פְּרִיעָה" - עֲנִיָּן פְּרִיעָת
 49 חוֹבֵי¹⁹, שְׁנִתְחַיֵּב וְנִשְׁתַּעֲבַד לְחִיצוֹנִים שְׁמֻשְׁלוֹ בּוֹ עַל נִקְרָת
 50 פְּנִימִיּוֹת לֵבָבוֹ. וְזֶהוּ - מה שהפסוק אומר "וְשִׁבְיָה בְּצִדְקָה" -
 51 שגם אלה שהיו נתונים בבחינת שביה, נפדים ונגאלים על ידי
 52 צדקה.

1 שהן כל חייו, בְּנִזְכָּר לְעֵיל. - שישנם דברים שכל חיי האדם
 2 תלויים בהם, והוא שקוע בהם בכל פנימיות לבו, וְהִינּוּ, - הסרת
 3 הערלה האמורה, היא עַל-יְדֵי נְתִינַת הַצִּדְקָה לַה' מִמְּמוֹנוֹ,
 4 שְׁהוּא - הממון הוא חֵייוֹתָיו. - כפי שרבנו הזקן מסביר בפרק ל"ז
 5 שבחלק הראשון, שבכל
 6 אדם - כיוון שבממונו הוא

7 יכול לקנות דבר שנותן לו
 8 חיי נפשו, הרי שבממון
 9 שהוא נותן לצדקה, הוא
 10 נותן "חיי נפשו" להקב"ה,
 11 וּבִפְרָט מִי שְׁמֻזְזוֹתָיו
 12 מְצַמְצָמִים וְדַחֲקָא לֵיהּ
 13 שְׁעָתָא מוֹכָא, - והשעה
 14 דוחקת לו במדה מרובה,
 15 שמצב פרנסתו דחוק לו
 16 מאד באותה שעה, שְׁנִזְזוֹתָן
 17 מִחֵיוֹ מִפְּשׁוֹ. - כשהוא
 18 נותן צדקה מבלי הבט על
 19 מצבו הקשה, וּבִפְרָטוֹת
 20 אִם - הוא נִהְיָה מִיָּעִי
 21 בְּפִיו, - שהוא "חיי"
 22 ממסחרו או ממלאכתו שְׁאִי-אִפְשָׁר שְׁלֵא עֶסֶק בְּהֵם פְּעָמִים
 23 רְבוֹת בְּכֵינֵת נִקְרָת פְּנִימִית הֵלֵב מְעַמְקָא דְלֵבָא, - מעומק
 24 הלב, כְּמִנְהַג הַעוֹלָם פְּעַמְקֵיהֶם כְּמִשְׁאֵ וּמִתָּן וּכְהֵאֵי גוֹנָא, -
 25 וכיוצא בהם הרי שבודאי עסק בכך אי פעם להרוויח כספו מתוך
 26 הנקודה הפנימית של לבו, וְהָרִי עַתָּה הַפְּעַם כְּשִׁמְפּוֹר מִיָּעִי

אגרת הקדש

בזלע"ז כנ"ל והיינו ע"י נתינת הצדקה לה' מממונו
 שהוא חיותו ובפרט מי שמוזנזותו מצומצמים ודחיקא
 ליה שעתא טובא שנותן מחייו ממש ובפרטות אם
 נהנה מויגיע כפיו שא"א שלא עסק בהם פעמים רבות
 בבחי' נקודת פנימית הלב מעומקא דלבא כמנהג
 העולם בעסקיהם כמו"מ וכה"ג והרי עתה הפעם
 כשמפזר מויגיעו ונותן לה' בשמחה ובטוב לבב הנה
 בזה פודה נפשו משחת דהיינו בחינת נקודת פנימיות
 לבבו שהיתה בבחי' גלות ושביה בתוך הקליפה גסה
 או דקה כמו"ש מכל משמר נצור לבך משמר פי' בית
 האסורים ועתה נפדה מהחיצונים בצדקה זו וזה גם כן
 לשון פריעה ענין פריעת חוב שנתחייב ונשתעבד
 לחיצונים שמשלו בו על נקודת פנימיות לבבו וזהו
 ושביה בצדקה.

22 ממסחרו או ממלאכתו שְׁאִי-אִפְשָׁר שְׁלֵא עֶסֶק בְּהֵם פְּעָמִים
 23 רְבוֹת בְּכֵינֵת נִקְרָת פְּנִימִית הֵלֵב מְעַמְקָא דְלֵבָא, - מעומק
 24 הלב, כְּמִנְהַג הַעוֹלָם פְּעַמְקֵיהֶם כְּמִשְׁאֵ וּמִתָּן וּכְהֵאֵי גוֹנָא, -
 25 וכיוצא בהם הרי שבודאי עסק בכך אי פעם להרוויח כספו מתוך
 26 הנקודה הפנימית של לבו, וְהָרִי עַתָּה הַפְּעַם כְּשִׁמְפּוֹר מִיָּעִי

יום שלישי י"ב מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קו, וזהו צדק לפניו... עד עמ' 212, אכ"ר:

66 מְעַשָּׂה הַמְצוֹת, וְתִלְמוּד תוֹרָה - שהוא כְּנִגַּד בְּלִיָּן²³, - ובכל
 67 הענינים האלה של מצוות ותורה, ילך בדרך ה' באופן של
 68 הליכה, שְׂבָלָן - התורה והמצוות שלו עוֹלִין לַה' עַל-יְדֵי
 69 פְּנִימִית הֵלֵב, - שהוא
 70 גילה על ידי עבודת

71 הצדקה, בְּיָתֵר שְׂאֵת
 72 וּמַעֲלָה מַעֲלָה - העליה
 73 על ידי פנימיות הלב היא
 74 נעלית הרבה יותר
 75 מַעֲלִיתָן לַה' עַל-יְדֵי
 76 חִיצוֹנִית הֵלֵב, הַנוֹלָד
 77 מֵהַתְּבוּנָה וְהַדַּעַת -
 78 בגדלות ה' לְבָדָּךְ, בְּלִי

אגרת הקדש

וזהו צדק לפניו יהלך לפניו הוא מלשון
 פנימיות ויהלך הוא מלשון הולכה שמוליך את פנימיות
 הלב לה' ואחר כך ישם לדרך ה' פעמיו כמו"ש והלכת
 בדרכיו אחרי ה' אלהיכם תלכו בכל מעשה המצוות
 ות"ת כנגד כולן שכולן עולין לה' על ידי פנימיות הלב
 ביתר שאת ומעלה מעלה מעליתן לה' ע"י חיצונית
 הלב הנוולד מהתבונה והדעת לבדן בלי הארת פנים

53 וְזֶהוּ "צִדְקָ לְפָנָיו יְהִלְךָ", - ששאלו לעיל, שהיה צריך לומר
 54 "ילך" ולא "יהלך", שכן "יהלך" משמעו שהוא גורם למישוהו
 55 אחר ללכת - לְפָנָיו - הוא מְלִשׁוֹן פְּנִימִיּוֹת, - לפנימיות
 56 שלו, וְ"יְהִלְךָ" - הוא
 57 מְלִשׁוֹן הוֹלְכָה, שְׁמוּלִיךְ
 58 - הצדק - הצדקה - מוליך
 59 אֶת פְּנִימִית הֵלֵב לַה',
 60 וְאַחֲרָיֶךָ - לפי הפסוק:
 61 יְשִׁים לְדָרְךָ ה' פְּעָמָיו²⁰,
 62 - שהוא יתנהג בדרך ה',
 63 כְּמוֹ שְׂפָתַיִם²¹: "וְהִלְכָתָּ
 64 בְּדַרְכָיו", "אַחֲרַי ה'
 65 אֱלֹהֵיכֶם תִּלְכוּ"²², כְּכֵל

18. משלי ד, כג. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עיין תקו"ז תל"ז: ודמא דמטיפין מפריעה למיהב מזונא כו'. ועד"ז תכ"ד בסופו. ועיין סהמ"צ להצ"צ מצות עגלה ערופה. לבוש ליו"ד סרס"ה ס"י". 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הל' פעמיו (ובהמשך לזה לקמן פעמינו) - מציין הצ"צ (לתהלים עה"פ) לד"ה פעמון ורמון (נדפס באוה"ת תצוה)". 21. תבוא כח, ט. 22. ראה יג, ה. 23. משנה ריש פאה.

- 1 הָאֵרֶת פְּנִים מְלַמְעָה אֵלָא בְּכַחֲנִית הַסְתֵּר פְּנִים, כִּי אִין
 2 הַפְּנִים הַעֲלִיזוּנִים מְאִירִים לְמַטָּה אֵלָא בְּאַתְעֵרוּתָא דְלִתְתָּא,
 3 – בהתעוררות מלמטה, בְּמַעֲשֵׂה הַצְדָקָה הַנִּקְרָא "שְׁלוֹם". –
 4 מעשה הצדקה עושה שלום בין מעלה למטה, וזו הדרך היחידה
 5 שהפנימיות שלמעלה
 6 תאיר ותתגלה למטה.
 7 וְזֶהוּ שְׁבִתּוּב²⁴: "פְּרָה"
 8 בְּשְׁלוֹם נַפְשִׁי", – שלפי
 9 מאמר חכמינו ז"ל²⁵ זה
 10 מוסב על צדקה וגמילות
 11 חסדים הנקראים "שלום",
 12 "נַפְשִׁי" דִּיקָא²⁶. – המלה
 13 "נפשי" היא בדיוק, שכן,
 14 זה מוסב על השכינה
 15 שהיא הנפש של יהודי,
 16 וכך בכל אחד מיישראל –
 17 על הניצוץ האלקי שלו
 18 המחיה את נפשו, הנפדים
 19 על ידי "שלום", על ידי
 20 מעשה הצדקה. וְזֶהוּ גַם בֵּן הַטַּעַם שֶׁנִּקְרָא הַצְדָקָה "שְׁלוֹם",
 21 לְפִי שֶׁנַּעֲשֶׂה – על ידי הצדקה, שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם
 22 שֶׁבְּשָׂמִים כְּמֵאמֶר רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבָרְכָה²⁷, הַהֵינּוּ עַל־יְדֵי
 23 פְּדִיּוֹן נַפְשׁוֹתֵיהֶן, הֵם חֵלֶק ה' מִמֶּנּוּ, – נפשותיהם שהן חלק
 24 מה' ממש, והן ניפרות מִיְדֵי הַחִיצוֹנִים, – מידי הקליפות,

אגרת הקדש

מלמעלה אלא בכחנית הסתר פנים כי אין הפנים העליונים מאירים למטה אלא באתערותא דלתתא במעשה הצדקה הנקרא שלום. וזו"ש פדה בשלום נפשי נפשי דייקא. וזהו ג"כ הטעם שנקרא הצדקה שלום לפי שנעשה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים כמארז"ל דהיינו על ידי פדיון נפשותיהן הם חלק ה' ממש מדי החיצונים ובפרט צדקת א"י שהיא צדקת ה' ממש כמ"ש תמיד עיני ה' אלהיך בה והיו עיני ולבי שם כל הימים והיא שעמדה לנו לפדות חיי נפשנו מעצת החושבים לדחות פעמינו ותעמוד לנו לעד לשום נפשנו בחיים אמיתים מחיי החיים לאור כאור החיים אשר יאר ה' פניו אתנו סלה אבי"ר:

- ישראל, שְׁעַמְדָה לָנוּ לְפִדוֹת חַיֵּי נַפְשֵׁנוּ מֵעֲצַת הַחוֹשְׁבִים
 לְדַחוֹת פְּעַמֵּינוּ, – מעצת הרוצים להזיק לנו, וְתַעֲמֹד לָנוּ לְעֵד,
 לְשׁוֹם – להעמיד, נַפְשֵׁנוּ בְּחַיִּים אֱמִתִּיִּם, מִחַיֵּי הַחַיִּים, לְאוֹר
 – להאיר, כְּאוֹר הַחַיִּים, אֲשֶׁר ה' יֵאָדֵר ה' פְּנָיו אֶתְנוּ סֵלָה, אָמֵן
 בֵּן יְהִי רַצוֹן:

יום רביעי י"ג מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 212, ה ויעש דוד שם... עד עמ' 214, שמבין הכל:

- 49 ה. "וַיַּעַשׂ דָּוִד שָׁם"¹. – פירושו הפשוט של פסוק זה, הוא: דוד
 50 עשה שם טוב לבני ישראל – בקברו מתייהם של השונאים,
 51 כפירושו של רש"י, או: דוד קנה לעצמו שם, על ידי גבורתו –
 52 כפי פירוש שאר המפרשים, וּפְרָשׁ בְּהַר הַקְדוֹשׁ², מִשׁוֹם
 53 שְׁנֵאמְרֵי: "וַיְהִי דָוִד
 54 עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וַצְדָקָה
 55 לְכָל עַמּוֹ כו'", – הזוהר
 56 הקדוש מפרש של"ויעש
 57 דוד שם" יש קשר לאמור
 58 להלן שדוד היה עושה
 59 משפט וצדקה לכל עמו,
 60 ובעשייתו משפט וצדקה,
 61 עשה את ה"שם" היינו
 62 שמו הקדוש של הקב"ה.
 63 כְּכֹה רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאִמְרֵי: מֵאֵן עֵבִיד שְׁמָא קְדִישָׁא כְּכֹל
 64 יוֹמָא – מֵאֵן דִּיהִיב צְדָקָה לְמַסְכְּנֵי כו". – מי "עושה" את
 65 השם הקדוש (של הקב"ה) בכל יום? – זה שנותן צדקה לעני.

אגרת הקדש

ה ויעש דוד שם ופי' בזה"ק משום שנאמר ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו כו' ונאמר מאן דיהיב צדקה למסכני כו'. ויובן בהקדים מאמר רז"ל ע"פ כי ביה ה' צור עולמים בה' נברא עוה"ז ביו"ד נברא עוה"ב. פי' שהתענוג שמתענגים נשמות הצדיקים ונהנין מזיו השכינה המאיר בג"ע

- שם הו"י? לשם כך מסביר רבנו הזקן מהו ענינו של עולם הבא וגן עדן, ובכך תובן השייכות של עולם הבא לאות י' של שם הו"י: פְּרוּשׁ, שְׁתַּעֲנֹגוּ שְׁמַתְעַנְגִּים נְשָׁמוֹת הַצְדִּיקִים וְנַהֲנִין

24. תהלים נה, י. 25. ברכות ה, א ובפרש"י. 26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דהול"ל אותי וכמו "פדית אותי" (תהלים לא, ו).
 27. תוספתא פאה פרק א'. 28. עקב יא, יב. 29. מלכים א ט, ג. 1. שמואל ב ח, יג. 2. זח"ג קיג, ב. 3. פסוק טו. 4. מנחות כט, ב.
 ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א. 5. ישע"י כו, ד.

44 זו של "חכמה" שלמעלה לגמרי משכל, רק שמעט מוֹעִיר שם
45 זְעִיר שם — מעט מן המעט, שוֹפֵעַ וְנִמְשָׁךְ מִשֵּׁם לְבַחֲנֵת בִּינָה,
46 — על השפעה זו להיות מועטה ואחרי צמצום ועוד צמצום, וזו
47 כפל הלשון "זעיר שם זעיר שם", על ידי צמצום אחד נעשית
48 ההשפעה מועטה, ובמעט
49 זה צריך להיות שוב
50 צמצום כדי שיגיע או
51 משהו ("זעיר שם")
52 בבחינת ה"בינה". שכן,
53 אחרי הצמצום הראשון
54 אין ההשפעה יכולה עדיין
55 לרדת בהבנת ה"בינה", רק
56 אחרי הצמצום השני היא
57 באה ונשפעת ב"בינה",
58 לְהַבִּין וּלְהַשִּׁיג שֶׁכָּל
59 הַנְּעֻלָּם — שכל כזה
60 שבעצם הוא נעלם,
61 למעלה מהשגה — יומשך
62 ויחיה בריהשגה, וזו הרי
63 "זיו השכינה", הארה

64 מ"אין סוף" המאירה בגן־עדן, שבעצם היא למעלה לגמרי
65 מהבנתו של נברא — לא משנה אם זה נברא כמו נשמה כפי
66 שהיא בגן עדן העליון או בגן־עדן התחתון — וכדי שהארה זו
67 תרד ותגיע להשגת השכל של הנברא, עליה לעבור צמצום
68 אחר צמצום, עד לירידתה בהשגת והבנת הנשמה. ברם, אחרי
69 כל הצמצומים הרי זו המהות של אלקות, שהיא הרי השגת
70 הנשמה בגן־עדן — השגה במהות האלקות. וְלָבֶן — זה נִקְרָא
71 בְּשֵׁם "נִקְדָּה בְּהִיבְלָא" בְּזֵהר תְּקָדוּשָׁה, — שזוהי נקודה של
72 "חכמה" כפי שהיא מאירה בהיכל ה"בינה", שגם בהיותה
73 ב"בינה", בהבנה ובהשגה, היא עדיין "נקודה" שלמעלה
74 מהפרטים של הבנה והשגה ש"בינה" מייצגת עצמה בהן. וְזו
75 הִיא תְּמוּנַת יו"ד שֶׁל שֵׁם הַיְיָ הַפְּרֻד־הוּא. — תמונת וצירוף
76 האות יו"ד הוא הרי "נקודה", המרמז על הנקודה של ספירת
77 ה"חכמה", וְנִקְרָא "עֵדֵן", אֲשֶׁר עָלָיו נִאֲמַר: "עֵדֵן לֹא רָאִתָּה
78 כו'". — שאין בזה שום השגה כלל. שכן, הוא בעצם אור
79 שלמעלה משכל ומהשגה, וְנִקְרָא "אֶבֶט יְסַד בְּרֵתָא". —
80 חכמה היא "אבא" והיא היסוד לאותיות הנקראות "ברתא",
81 בחינת "בת" ו"מלכות", כפי שסיביר להלן. איזו שייכות יש
82 ל"ברתא" ("מלכות" — אותיות הדיבור) ל"חכמה"? לכאורה יש
83 לאותיות הדיבור שייכות למדות ול"בינה", כמו למשל באדם
84 המדבר (באותיות הדיבור) או ענין של מדות או ענין של השגת
85 השכל. אך, איזו שייכות יש בין אותיות הדיבור ל"חכמה" שהיא
86 (כמוסבר לעיל) למעלה מענין השגת השכל? רבנו הזקן יסביר

1 מִזֵּי הַשְּׂכִינָה הַמְאִיר בְּגִן־עֵדֵן עָלָיו וְתַחְתּוֹ, הוּא
2 שְׂמַתְעַנְגִּים בְּהַשְׁגָתָם וְהַשְׁפָּלָתָם, — תענוג של שכל ושל
3 הבנה, שְׂמִשְׂכִּילִים — בכוח ה"חכמה", וְיִוְדָעִים — בכוח ה"דעת",
4 וּמְשִׁינִים — בכוח ה"בינה", שהוא הכוח להבנה והשגה, בשלשה
5 כוחות אלה של חכמה:
6 בינה־דעת, הם מבינים

אגרת הקדש

7 עֵלְיוֹן וְתַחְתּוֹן הוּא שְׂמַתְעַנְגִּים בְּהַשְׁגָתָם וְהַשְׁכָּלָתָם
8 שְׂמִשְׂכִּילִים וְיִוְדָעִים וּמְשִׁינִים אִיזָה הַשְּׂגָה בְּאוֹר וְחַיּוּת
9 הַשּׁוֹפֵעַ שֵׁם מְאִיר־סוּף
10 בְּרוּךְ־הוּא, בְּכַחֲנֵת גְּלוּי
11 — באופן, שהחיות
12 המאירה שם מ"אין סוף"
13 היא בגילוי, והם משיגים
14 המהות של חיות זו, שלא
15 כמו בעולם הזה, שהחיות
16 באה שם באופן של
17 העלם, וההשגה שיכולים
18 להשיג שם באותה חיות,
19 היא ידיעת המציאות
20 בלבד ולא השגת המהות,
21 ואילו בגן עדן החיות היא

21 בבחינת גילוי, שמשגיגים את המהות של החיות, שהיא בבחינת
22 גילוי לְנַשְׁמָתָם וְרוּחַ בִּינָתָם, לְהַבִּין וּלְהַשִּׁיג אִיזָה תְּשִׁנָּה כָּל
23 אֶחָד וְאַחֶד לְפִי מְדַרְגָתוֹ וּלְפִי מַעְשָׂיו, — ב"לקוטי לוי יצחק"
24 לאביו של הרבי שליט"א, הגאון הצדיק רבי לוי יצחק נשמתו
25 עֵדֵן מִפְּרֵשׁ, "לפי מדריגתו" הכוונה לנשמות שבגן־עדן העליון
26 — שהשגתן היא בהתאם למדריגת הכוונה ורעותא־דלבא
27 שלהן, שהיא עבודה של מוחין, ומוחין מתוארים במלה
28 "מדריגה", כפי שהוא מציין שם מ"שער היחוד והאמונה" פרק
29 ט' שלגבי מוחין חב"ד מוסיף רבנו הזקן המלה "ומדרגת"; ו"לפי
30 מעשיו" הכוונה לנשמות שבגן־עדן התחתון, הזוכות לכך על ידי
31 מצוות מעשיות דוקא, שלכן זה נקרא "לפי מעשיו". בכל אופן
32 מובן שהתענוג שבגן־עדן הוא תענוג של שכל ושל הבנה
33 באלקות, וְלָבֶן נִקְרָא עוֹלָם הַפָּא פֶּשֶׁם "בִּינָה" בְּזֵהר תְּקָדוּשָׁה.
34 — שכן, שם מאירה ספירת ה"בינה", שתהיה לנשמות השגה
35 והבנה באלקות; וְהַשְׁפָּעָה זו נִמְשָׁכֶת מִבְּחִינַת הַקְּמָה עֲלָאָה,
36 — חכמה עליונה, שְׂהוּא — החכמה העליונה, מְקוֹר הַהַשְׁפָּלָה
37 וְתַחְשִׁנָּה הַנִּקְרָא בְּשֵׁם בִּינָה, — "חכמה" היא מקור ההשגה
38 של "בינה", והוא — וזהו, קְדָמוּת הַשְּׂכָל קְדָם שְׂכָל לְכָל גְּלוּי
39 הַשְּׂנָה וְהַבְּנָה, רק עֵדֵן הוּא בְּכַחֲנֵת הָעֵלֶם וְהַסֵּתֵר, — וזה
40 הבחינה ב"חכמה" שלמעלה משכל והבנה, שלא כמו החיצונית
41 של "חכמה" שהיא נקודת ההשכלה בה כבר מאיר אור השכל,
42 אלא שם זה בבחינת "נקודה" ו"כלל" — ורק לאחר מכן באים
43 הדברים בפרטים של "בינה"; ואילו כאן מדובר אודות מדריגה

6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה אגה"ק סכ"ט (קג, ב) דהלבושים בגעה"ע מרעותא וכוונה ובגעה"ת - דמצות מעשיות ממש, וכ"ה בקו"א קנה, רע"א. ובכ"מ. וראה לקו"ת ואתחנן רד"ה וזאת המצוה". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גם בגעה"ת (אף שבערך געה"ע - הוא מל') ראה אוה"ת ח"ש (קיד, א). לקו"ת ואתחנן י, ב. ובכ"מ". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כארוכה בלקו"ת ר"פ ראה ושי"נ". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תמונת האות מורה על ציור ההמשכה וההתגלות כו' (הגה ברפ"ב דשעיהו"א)". 10. ישע"י ג, ד. 11. זח"ג רכה, א.

- 1 להלן, שאותיות הדיבור נוצרות מ"חכמה" דוקא — ובלשונה:
 2 פרוש, כי הנה התהוות אותיות הדבור — של הנפש,
 3 היוצאות מה' מוצאות הפה — אינן דבר משכל — שנאמר
 4 שהשכל מחייב יציאתן של האותיות מה' מוצאות", ולא — וכן
 5 גם לא מטבע המלך
 6 מוצאות הללו, — יש
 7 לפעמים ענין שאיננו על
 8 פי שכל, אך כך הדבר
 9 מצד טבעו, ואילו כאן זה
 10 גם לא מטבע ה"מוצאות",
 11 להוציא מכתא
 12 האותיות עלידי ההבל
 13 והקול המפנה פהו —
 14 ב"מוצאות", ההכאה של
 15 ההבל והקול ב"מוצאות",
 16 אינה מחייבת יציאתן של
 17 אותיות הדיבור, על-פי
 18 דרך — וסדר הטבע ולא
 19 על-פי דרך השכל —
 20 השכל אינו מחייב
 21 שמהכאת ההבל והקול
 22 ב"מוצאות", תצאנה
 23 אותיות אלו ואלו, כגון
 24 השפתים, על דרך משל,
 25 שאותיות בומ"פ — ב"ת,
 26 וי"ו, מ"ם, פ"א, יוצאות
 27 מהן — בשפתים שהן יותר
 28 גלויות ונראות לעין
 29 האנושית — קל יותר
 30 לראות ולהרגיש איך שהאותיות הבאות על ידי תנועת
 31 השפתים, אינן על פי שכל או על פי טבע, שכן — אין הטבע
 32 ולא השכל נותן ליציאת מכתא ארבע חלקי שניוני פשוטי
 33 אותיות אלו, — לא השכל ולא הטבע מחייבים שמתנועת
 34 השפתים יצאו ארבעה סוגי ביטויים שונים המתבטאים
 35 בארבעת האותיות ב"ת, וי"ו, מ"ם ופ"א, על-פי שניוני תנועת
 36 השפתים, — שבביטוי האות ב"ת, למשל, תנועת השפתים היא
 37 באופן אחד, ובאות וי"ו באופן שני וכו', שמתנוענות
 38 השפתים, בהבל אחד וקול אחד הפוגע בהן בשונה — נגיעת
 39 ההבל והקול בשפתים בשעה שהוא מבטא האות ב"ת, או
 40 האות וי"ו, או האות מ"ם ופ"א — הוא אותו הבל ואותו קול, הרי
 41 שמצד ההבל והקול לא בא עדיין השינוי בביטוי אלו או את
 42 אחרת, ומן ההכרח לומר שהשינוי בא בעקבות תנועת
 43 השפתים, שבשעת ביטוי האות ב"ת תנועת השפתים שונה
 44 מאשר בשעת ביטוי האות ו' למשל. בהתאם לכך, הרי היה
 45 צריך להיות שהאדם בשכלו יכוון אחרת נענוע השפתים
 46 ברצותו לבטא האות ב"ת, ואחרת ברצותו לבטא האות וי"ו,²
 47 או שהיה צריך להיות כך בטבע, שבדרך הטבע ירצה לנענע את
- השפתים אחרת כדי לבטא את השוני של כל אות — ולמעשה
 אין הדבר כך, ואדרבה, שני התנועות שבשפתים הוא לפי
 שני פשוטי האותיות שברצון הנפש, — לפי השינויים שברצון,
 לכטא בשפתים ברצונה, — של הנפש, לומר: אות כ' או ו'
 או מ' או פ'. —
 כשברצותו לבטא את
 האות ב"ת, למשל,
 מתנוענות השפתים
 בדרך ממילא באופן שונה
 מאשר כשהוא רוצה
 לבטא האות וי"ו וכדומה
 — ביטוייה של האות היא
 היא שמביאה את השינוי
 בתנועת השפתים, ולא
 להפך, שיהיה רצון
 הנפש וכוונתה לעשות
 שני תנועות השפתים
 כמו שהן מתנוענות
 עתה בפשוטי ד' אותיות
 אלו. וכנראה פהוש, —
 וכמו שאנו רואים
 בבחירות ובמוחש, שאין
 הנפש מתכוננת ויודעת
 — איך לבנות כלל שני
 תנועות השפתים
 בפשוטים אלו. — לגבי כל
 אות לחוד, וכיוון שאין
 הנפש מתכוונת ואינה
 יודעת כלל איך לכוון
 ולעשות את השינוי בתנועת השפתים בהתאם לאות שברצונו
 לבטא — הרי, שהשוני בתנועת השפתים אינו בא בכוונה זו, כדי
 לבטא אות מסויימת, אלא להיפך, כיוון שהאדם רוצה לומר
 אותיות מסוימות, מתנוענות השפתים כך בדרך ממילא.
 ויותר נראה בן בפשוטי הנקודות, — קמץ, או פתח וכדומה,
 שבשפתים רצונה להוציא מפייה נקודת קמץ — אינו ממילא
 נקמצים השפתים, ובפתח — נפתחים השפתים, ולא שרצון
 הנפש לקמץ ולא לפתח — את השפתים, כלל וכלל. ואין
 להאריך בדבר הפשוט ומוכן ומשכל לכל משכיל,
 שמכתא האותיות והנקודות הוא למעלה מהשכל המשג
 ומוכן, אלא — האותיות באות משכל הנעלם ונקודות השכל
 — זה שלפני ולמעלה מהשכל, שזהו "חכמה" שבנפש
 המדברת, ולכן אין התינוק יכול לדבר, אף שמבין הכל:
 — שכן, הדיבור אינו בא מהשכל הגלוי שהוא מבין, כ"אם
 מ"חכמה" שלמעלה מכך — וכוח זה עדיין אינו מפותח וגלוי
 אצלו. על-כ"ל פנים, הרי שאותיות הדיבור באות מ"חכמה",
 שזהו הענין של "אבא יסד ברתא", שהיטוד ל"ברתא" —
 "מלכות" ואותיות הדיבור — הוא "אבא", "חכמה".

יום חמישי י"ד מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 214, אך האותיות הן... עד עמ' 214, נברא בה':

1 עד כאן הוסבר מאמר חכמינו ז"ל, שהעולם הבא נברא מהאות יו"ד שבשם
2 הוי'. שכן, האות יו"ד, "חכמה", היא המקור ממנו נמשכת ההמשכה של גן
3 עדן שבעולם הבא. ברם, בהתאם למה שאמר בענין "אבא יסד ברתא",
4 שאותיות הדיבור באות מ"חכמה", הרי שגם העולם הזה, שנברא על ידי
5 אותיות הדיבור שלמעלה,
6 נמשך מהיו"ד של "חכמה",
7 מדוע, איפוא, אומרים חכמינו
8 ז"ל, שרק העולם הבא נברא
9 ביו"ד ואילו העולם הזה נברא
10 בה' שבשם הוי"ו יסביר רבנו
11 הזקן להלן, ששני ענינים
12 באותיות הדיבור: צורת (ציור)
13 האותיות, בה נראה השוני בין
14 אות לאות, באה אכן
15 מ"חכמה"; ואילו גוף (חומר)
16 האותיות, שהוא ה"הבל" – בא
17 מן הלב. וגם למעשה הדבר

אגרת הקדש

אך האותיות הן בבחינת חומר וצורה הנקרא פנימית
והיצונית כי הגם שמקורן הוא מקדמות השכל
ורצון הנפש זו היא בחינת צורת שינוי המבטא שבכ"ב
אותיות אבל בחינת החומר וגוף התהוותן והוא בחי'
היצוניתן הוא ההבל היוצא מהלב שממנו מתהווה
קול פשוט היוצא מהגרון ואח"כ נחלק לכ"ב הברות
וביטוי כ"ב אותיות בה' מוצאות הידועות אחה"ע
מהגרון גיכ"ק מהחיד כו' ומבטא ההבל הוא אות ה'
אתא קלילא כו' והוא מקור החומר וגוף האותיות טרם
התחלקותן לכ"ב ולכן ארוז"ל שעה"ז נברא בה':

18 כך, שישנה הפנימיות של האותיות הבאה מ"חכמה", וממנה התהוות
19 הנבראים הרוחניים (שיש בהם ענין החכמה וההבנה באלקות), והגוף
20 והיצוניתן אותיות הדיבור שלמעלה בא מ"הבל", והוא האות ה' של שם
21 הוי', ומזה היתה התהוות של העולם הזה. ובלשון רבנו הזקן:
22 אַךְ הַאֲוִיּוֹת – שכאמור באות מ"חכמה", הֵן בְּבְחִינַת
23 הַחֲמֵר וְצוּרָה, – שישנם ה"חומר" של האותיות וה"צורה"
24 של האותיות, הַנִּקְרָא פְּנִימִית וְחִיצוֹנִית, – ה"חומר" של
25 האותיות הוא החיצונית של האותיות (הגוף של האותיות),
26 וה"צורה" של האותיות היא הפנימיות והרוחניות של
27 האותיות, כִּי הַגֶּם שֶׁמְקוֹרָן – של האותיות, הוּא מְקַדְּמוֹת
28 הַשִּׁבְלָה – מבחינת ה"חכמה" שהיא למעלה וקודמת לשכל

יום שישי ט"ו מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 214, והנה הגם שהיא... עד עמ' קח, ע"ש):

57 וְהֵנָּה, הַגֶּם – למרות, שְׁהִיא ה' תְּתַאֲה, ה' אַחֲרוּנָה שְׁבַשֵּׁם
58 תְּנוּ"ה, – הדיבור שלמעלה הוא הרי הבחינה של "מלכות",
59 "דבר מלך שלטון"¹⁴, והאות ה' שהיא מקור הדיבור, היא הה'
60 האחרונה (תתאה) של שם הוי", שהיא בחינת ה"מלכות",
61 וְרַבּוּתֵינוּ וְכְרוּנֵם
62 לְבָרְכָה דְרִישׁוּ זֶה –
63 שבי"ד נברא עולם הבא
64 ובה' נברא עולם הזה, עַל
65 פְּסוּק: "כִּי בָּרְכָה" – ה'
66 צור עולמים", כיצד,
67 איפוא, אנו מסבירים כאן, שהכוונה במאמר חכמינו ז"ל בה'

אגרת הקדש

וְהֵנָּה הַגֶּם שֶׁהִיא ה' תְּתַאֲה ה' אַחֲרוּנָה שְׁבַשֵּׁם הוי"ו
והו"ל דרשו זה על פסוק כי ביה היינו לפי¹¹ החומר של האותיות, אלא
שמקורה וראשיתה לבא לבחי' גילוי מהעלם הוי"ד הוא¹² שבבואם בהתגלות, כפי
שהם באים במאוחר יותר,
הרי ציור האותיות והגילוי של עולם הבא, באים מהיו"ד עצמה,
הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "טעם שינוי סדרן אחה"ע ולא אחח"ע כסדר הא"ב מובן ע"פ מ"ש בזח"ב קכג, א (ועייג"כ ע"ה
שער דרושי הצלם ד"ב)". 14. קהלת ה, ד.

13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "טעם שינוי סדרן אחה"ע ולא אחח"ע כסדר הא"ב מובן ע"פ מ"ש בזח"ב קכג, א (ועייג"כ ע"ה שער דרושי הצלם ד"ב)". 14. קהלת ה, ד.

1 מ"חכמה" עצמה, ואילו הגילוי של החומר והיצוניות האותיות,
 2 באים מהבל הלב, ה' תתאה (אחרונה) של שם הוי', הרי הראשית
 3 והמקור, כשמתחיל הגילוי של עולם הזה – הוא משפע ונמשך
 4 מבחינת ה' עלאה, – האות ה' הראשונה שבשם הוי', שיש לה
 5 – לציור ותמונת האות ה',
 6 התפשטות ארץ ורחב, –
 7 וזאת כדי להורות –
 8 להראות, על בחינת ה'
 9 בינה, – ה' עילאה של שם
 10 הוי', היא בחינת "בינה",
 11 שהיא התפשטות השכל
 12 הנעלם בבחינת גלוי
 13 והשגה פתוחה הדעת,
 14 והשפעתה – של ה'
 15 עילאה, בינה, מסתגמת
 16 בלב, וכמו שכתוב
 17 בתקונים¹⁵, ה' בינה –
 18 לבא, ובה הלב מבין, –
 19 ש"בינה" היא בחינת הלב,
 20 ובה הלב מבין, הרי
 21 שהשפעת ה"בינה" היא
 22 בלב, ומשם יוצא ההכל –

30 המלכות היא מקור כל העולמות, והיא מתפשטת למעלה
 31 ולמטה ולד' ספרי, – ולארבע הרוחות, המתפשטות –
 32 המעלה והמטה וד' רוחות העולם מתפשטות ונמשכות
 33 מאותיות דבר ה', – מאותיות דיבורו של הקב"ה, כמו שכתוב
 34 בקהלת¹: "באשר דבר
 35 מלך שלטון", – דיבורו
 36 של המלך שולט, כפי
 37 שהדבר במלוכה למטה,
 38 שהנהגה שהמלך מנהיג
 39 את המלוכה היא על ידי
 40 דיבורו, שהוא מצווה
 41 לעשות, כך גם למעלה
 42 פועל הדיבור שלמעלה
 43 את התפשטות המלוכה
 44 של הקב"ה בכל ששת
 45 קצוות העולם, במעלה,
 46 מטה וד' רוחות, המקיפים
 47 את כללות העולם, כמו
 48 שמבואר במקום אחר
 49 [ולתבין מעט מועיר –
 50 משהו ענין ומהות
 51 אותיות הדבור

אגרת הקדש

מושפע ונמשך מבחינת ה' עילאה שיש לה התפשטות
 אורך ורוחב להורות על בחינת בינה שהיא התפשטות
 השכל הנעלם בבחי' גילוי והשגה בהרחבת הדעת
 והשפעתה מסתיימת בלב וכמ"ש בתיקונים דכינה לבא
 ובה הלב מבין ומשם יוצא ההבל מקור גילוי גוף
 האותיות הדבור המתגלות בה' מוצאות מהעלם היו"ד
 ותמונת ה' תתאה ככתיבתה גם כן בהתפשטות אורך
 ורוחב מורה על התפשטות בחי' מלכותו יתברך מלכות
 כל עולמים למעלה ולמטה ולד' ספרי התפשטות
 ונמשכות מאותיות דבר ה' כמ"ש בקהלת כאשר דבר
 מלך שלטון כמ"ש כמ"א. [ולתבין מעט מועיר ענין
 ומהות אותיות הדבור באלהות שאין לו דמות הגוף
 ולא הנפש ח"ו כבר נתבאר בדרך ארוכה וקצרה
 (בלק"א ח"ב פ"א ו"ב ע"ש)]:

30 באלהות, שאין לו דמות הגוף ולא הנפש חסד ושלום, –
 31 כיצד, איפוא, מתאים לומר למעלה הענין של אותיות הדיבור,
 32 היצוניות וגוף, ופנימיות ונפש של אותיות הדיבור? – כפר
 33 נתבאר בדרך ארבה וקצרה (בלקוטי אמרים – ספר ה'תניא",
 34 חלק ב פרק יא ויב, עין שם): – על-כל-פנים, הרי, לכן
 35 אומרים חכמינו ז"ל שהעולם הזה נברא מאותיות הדיבור
 36 שלמעלה, שמקורם הוא האות ה' של שם הוי'.

23 שהוא, מקור גלוי גוף האותיות הדבור, המתגלות בה'
 24 מוצאות מהעלם – שהיו עד אז בעלם, היו"ד – ביו"ד, ותמונת
 25 ה' תתאה – האות ה' האחרונה שבשם הוי', בכתיבתה –
 26 כשכותבים אותה היא הרי גם כן בהתפשטות ארץ ורחב, –
 27 כפי שהדבר בה' עילאה, אלא שבה' עילאה זה מראה על
 28 התפשטות ההשגה, ואילו בה' תתאה – מורה על התפשטות
 29 בחינת מלכותו יתברך, "מלכות כל עולמים", – ספירת

יום שבת קודש ט"ז מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קח, אך ביאור הענין... עד עמ' 216, בעשיה:

73 שלמעלה, שכפי שהוסבר לעיל זה בא מ"חכמה", שכן
 74 הנבראים הרוחניים הם בעלי ענין של חכמה באלקות; ואילו
 75 העולם הזה והחיות שבו קטנים מדי מכדי שיוכלו לקבל ולסבול
 76 את האור והחיות של הצורה והפנימיות של האותיות, אלא
 77 האור והחיות של העולם
 78 הזה באים מהחומר והגוף
 79 אך ביאור הענין למה אמרו רז"ל ש"עוה"ז דוקא נברא
 80 בה'. הנה ידוע לכל חכמי לב כי ריבוי העולמות¹⁶ דרך-משל, כמו שהדבר
 81 באדם, שזה בא מהגוף,
 82 מההבל הנובע מהלב דרך הגרון, שהוא הבל וקול גשמי, כך גם
 83 למעלה הרי זה בא מההבל שלמעלה ומגוף האותיות, לכן
 84 אומרים חכמינו ז"ל על העולם הזה דוקא, שהוא נברא באות
 85 ה', המוסבת על ההבל שלמעלה, כפי שהוסבר לעיל. ובלשון
 86 רבנו הזקן: הנה ידוע לכל חכמי לב¹⁶, כי ריבוי העולמות

אגרת הקדש

59 אך באור הענין, למה אמרו רבותינו זכרונם לברכה
 60 שעולם הזה דוקא נברא בה' – כיון שהרי הסברנו, שהכוונה
 61 היא ל"ה' תתאה", בחינת ה"מלכות" ודיבור שלמעלה, שמהם
 62 הרי נבראים כל הנבראים (גם הנבראים של העולמות העליונים
 63 שלמעלה מהעולם הזה),
 64 כיצד, איפוא, אומרים,
 65 שדוקא העולם הזה נברא
 66 באות ה' יסיביר רבנו הזקן
 67 להלן, שהן אמת הדבר
 68 שריבוי הנבראים של העולמות העליונים הרוחניים בא גם כן
 69 מצירופי אותיות של הדיבור שלמעלה, שמפני שבצירופי
 70 אותיות הדיבור שלמעלה ישנם צירופים עד אין קץ ישנם גם כן
 71 נבראים עד אין קץ – אך, הנבראים הרוחניים שהם בעלי חכמה
 72 ודעת ויש להם ידיעה באלקות, באים מפנימיות אותיות הדיבור

15. תקי"ז בהקדמה ("פתח אליהו"). 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עפ"מ"כ בתו"א (ואוה"ת) עה"פ ועשית גו' ועשו כל חכמי לב".

44 אפשרויות הצירופים הן כל כך רבות שהם בלי גבול, כך גם
45 באותיות הדיבור שלמעלה, הרי ריבוי הצירופים שיכולים לצרף
46 מהן, הוא בלי קץ ותכלית, ומריבוי הצירופים באים ריבוי
47 הנבראים, שהם ריבוי עד אין קץ. והגם שיש כמעלות
48 ומדרגות המלאכים
49 ונשמות — לא רק הרבה
50 מלאכים ונשמות, אלא גם
51 כמה וכמה מיני מעלות
52 ומדרגות הלוקות לאין
53 קץ, גבוה על גבוה —
54 מדרגה אחת — למעלה
55 מהמדרגה השניה,
56 למרות שגם המדרגה
57 הראשונה נעלית ביותר.
58 ואם כל ריבוי הנבראים
59 באים מאותיות הדיבור
60 שלמעלה — ההבדל הוא
61 רק בהצגת וסדר האותיות
62 — הרי לא היה צריך
63 להיות ההבדל בין
64 מדרגה אחת לשניה,
65 בבחינת גבוה על גבוה —
66 הנה הכל — התחלקות
67 המדרגות, גם גבוה על
68 גבוה, נמשך לפי חלופי

אגרת הקדש

וההיכלות אשר אין להם מספר כמ"ש היש מספר
לגרודיו ובכל היכל וגרוד אלף אלפין ורבוא רבבן
מלאכים וכן גרנח"י מדרגות לאין קץ ובכל עולם
והיכלות מריבוי היכלות שבאצי' בריאה יצירה הנה
כל ריבויים אלו ריבוי אחר ריבוי עד אין קץ ממש
הכל נמשך ונשפע מריבוי צירופי כ"ב אותיות דבר
ה' המתחלקות ג"כ לצירופים רבים עד אין קץ ותכלית
ממש כמ"ש בספר יצירה שבעה אבנים בונות חמשת
אלפים וארבעים בתים מכאן ואילך צא וחשוב מה
שאינן הפה יכול לדבר כו' והגם שיש כמעלות ומדרגות
המלאכים ונשמות כמה וכמה מיני מעלות ומדרגות
חלוקות לאין קץ גבוה על גבוה הנה הכל נמשך לפי
חילופי הצירופים והתמורות בא"ת ב"ש כו' (וכמ"ש
בפי"ב) אך דרך כלל הנה כולם בעלי חכמה ודעת
ויודעים את בוראם מפני היות חיותם מפנימיות האותיות
הנמשכות מבחי' ח"ע וכנ"ל. אך העולם הזה השפל
עם החיות שבתוכו קטן מהכיל ולסבול אור וחיות
מבחינת צורת האותיות ופנימיותן להאיר ולהשפיע בו

1 וההיכלות אשר אין להם מספר, כמו שכתוב: "היש
2 מספר לגרודיו", — הכוונה לעולמות ולהיכלות שלמעלה,
3 שאין להם מספר. ובכל היכל וגרוד — בהם יש כבר מספר כמו
4 שכתוב: "אלף אלפין ישמשוני" ורבוא רבבן קדמוהי יקומו" —
5 אך המספר הוא גדול
6 מאד, שיש בהם אלף
7 אלפין ורבוא רבבן
8 מלאכים, וכן —
9 בנשמות, שיש בהן חמש
10 מדרגות כלליות של נפש,
11 רוח, נשמה, חי, יחידה, הן
12 נפש-רוח-נשמה-חיה
13 יחידה — גרנח"י, מדרגות
14 לאין קץ, — שישנן
15 מדרגות לאין קץ
16 במדרגת ובחינת "נפש",
17 ובמדרגת ובחינת "רוח",
18 עד במדרגה של "נשמה",
19 "חי", "יחידה", ובכל
20 עולם והיכלות מריבוי
21 היכלות שבאצילות
22 בריאה יצירה — שהן
23 כולם עולמות רחניים
24 שלמעלה מעולם
25 ה"עשיה", למעלה

69 הצירופים — דכ"ב אותיות שבאים גם כן בחילוף הצירופים
70 והתמורות דא"ת ב"ש — הוספת כ"ק אדמו"ר שליט"א,
71 והתמורות בא"ת ב"ש כו' — בסדר האחר של הא"לף-ב"ת,
72 הסדר של "א"ת ב"ש", שהאות אל"ף (האות הראשונה) מוחלפת
73 באות ת"ו (האות האחרונה), והאות ב"ת (האות השניה)
74 מוחלפת באות ש"ן (האות השניה שלפני האחרונה) וכו'. (וכמו
75 שנתבאר בפרק יב). — ב"שער היחוד והאמונה" 22 החלק השני
76 של ספר ה"תניא". הרי, למרות שישנו ריבוי מדרגות כזה
77 וחילוקי מדרגות עד אין קץ, אך הדרך לכלל, הנה כלם בעלי
78 חכמה ודעת, — ענינם הוא ענין החכמה ודעת באלקות,
79 ויודעים את בוראם, מפני היות חיותם מפנימיות האותיות
80 הנמשכות — פנימיות האותיות נמשכות מבחינת חכמה
81 עלאה, — "חכמה עליונה", ובגוף לעיל. — לכן אומרים על כל
82 הנבראים הנכללים בשם הכללי "עולם הבא", שהם נבראו
83 ביוד, שכן חיותם באה מפנימיות ומאור אותיות הדיבור
84 שלמעלה, הבא מהיוד של שם הוי'. אך העולם הזה השפל,
85 עם החיות שבתוכו, קטן מהכיל ולסבול אור וחיות
86 מבחינת צורת האותיות ופנימיותן, להאיר — שהאור

26 מהעולם הזה ולמעלה מעולם ה"עשיה" הרוחני — שכן, "עולם
27 הזה" שהוא עולם ה"עשיה", מכון לא רק לעולם הזה הגשמי,
28 כ"א גם כולל את עולם העשיה הרוחני — הנה כל רבניים
29 אלו, רבוי אחר רבוי עד אין קץ ממש, — שיש בהם כל כך
30 הרבה נאצלים ונבראים בלי קץ ממש, הכל נמשך ונשפע
31 מריבוי צירופי כ"ב אותיות דבר ה', המתחלקות — כ"ב
32 האותיות של הדיבור שלמעלה, מתחלקות גם כן לצירופים
33 רבים עד אין קץ ותכלית ממש, — אין קץ ואין סוף לצירופים
34 הנוצרים מכ"ב אותיות הדיבור שלמעלה, כמו שכתוב בספר
35 יצירה: "שבעה אבנים בונות חמשת אלפים וארבעים
36 בתים, — בספר יצירה נקראות האותיות "אבנים", והמלים —
37 "בתים", המלה מצטרפת מאותיות, כמו בית שמצטרף מאבנים,
38 ומשבע אותיות אפשר לצרף חמשת אלפים וארבעים מלים
39 שונות, מכאן ואילך צא וחשוב מה שאין הפה יכול לדבר
40 כו' — ואין האוזן יכולה לשמוע — כל כך הרבה הן האפשרויות
41 לצירופים הרבים המצטרפים מכ"ב האותיות. עד שבע אותיות
42 מונה בספר יצירה מספר הצירופים הנוצרים משתי אותיות,
43 שלש אותיות, עד שבע אותיות. ואילו למעלה משבע אותיות,

17. איוב כה, ג. 18. דניאל ז, י. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מביא ג"ז (וכן בח"א פמ"ו סה, ב) — דלכאורה מה מוסיף (ראה שם רפמ"ח) — וי"ל שמה מוכיח הדמדובר ב"גרודים" שנתהוו מאותיות שלכן שייך בהם (גבול ו) מספר, ובכ"ז יש בהם גם בל"ג".
20. פ"ד מייב. 21. הרבי שליט"א מציין ב"הערות ותיקונים בדרך אפשר", שאולי צריכים לומר "שבע", לשון נקבה, כמו שאומר הלחן "בונות", לשון נקבה. 22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שע"י יורד מגבוה ביותר לגבוה שתחתיו כו', הארה דהארה כו' — משא"כ בשינוי הצירוף בלבד דינו פחות במעלה".

40 האותיות, שהוא אור הבא ממדותיו הקדושות ומרצון וחכמה
41 – נמצא רק בתוכו, בפנימיות של "מוצא פי ה'" המהווה ומחיה
42 את העולם הזה, ואילו בגילוי אין הדבר כך. ומדיכן באה
43 ההתהוות והחיות של העולם הזה? – הרי זה מחיצוניות וגוף

44 האותיות, "הבל" הדיבור
45 שלמעלה. (וזהו שכתב
46 האר"י זכרוננו לברכה²⁷,
47 שפחיתת חיצוניות
48 הכלים המלכות
49 האצילות, המרמזות
50 בה' של שם הוי"ה
51 ברוך-הוא, – ה' תתאה"
52 שהיא ספירת המלכות,
53 הם ירדו ונעשו נשמה
54 לעולם העשיה). וכן
55 כתוב בתקונים²⁸ –
56 ב"תיקוני זוהר", שהיו"ד –
57 של שם הוי, הוא –
58 מאיר, באצילות בו', –
59 ר"ה עילאה" – בעולם

60 ה"בריאה", ו"ו" – בעולם ה"יצירה", ו"ח' תתאה מקנת –
61 ומאירה, בעשיה: – ארבע האותיות של שם הוי' הן האלקות
62 של העולמות²⁹: הגילוי שמאיר בעולם האצילות" הוא ספירת
63 ה"חכמה" (י"ד של שם הוי'), ו"חכמה" היא הרי הענין של
64 ביטול באופנו הנעלה ביותר, של "הוא לבדו ואין זולתו" (כפי
65 שרבנו הזקן אומר בהגה"ה שבפרק ל"ה (בחלק הראשון של
66 ספר ה"תניא"), הרי "חכמה" זו מאירה בכללות עולם
67 ה"אצילות", שבכל עניני עולם ה"אצילות" שורר אופן הביטול
68 האמור; בעולם ה"בריאה" מאירה ה' עילאה", ספירת ה"בינה"
69 וכל הנבראים של עולם זה (גם נשמות וגם מלאכים) הם בעלי
70 השגה גדולה באלקות; בעולם ה"יצירה" מאירות שש המדות,
71 ועבודת הנבראים שבעולם זה, היא בענין המדות, התפעלות
72 של אהבה ויראה באלקות; ובעולם ה"עשיה" מאירה ה'
73 תתאה", ספירת ה"מלכות", ועולם זה – הוא עולם המעשה,
74 ומעשה מתוך קבלת עול מלכות שמים. ברם, זהו הנשמה של
75 עולם זה, הבאה מפנימיות צירופי אותיות הדיבור המלוּבשת
76 בהעלם בחומר וגוף האותיות שהוא ה"הבל", ואילו התהוות
77 וחיות העולם עצמו, הם רק מחיצוניות אותיות הדיבור –
78 מה"הבל", ולכן עולם זה הוא עולם גשמי וחומרי.

1 והחיות של פנימיות האותיות, יאיר בו, וְלְהַשְׁפִּיעַ בו כְּלֵי לְבוֹשׁ
2 וְהַסְתֵּר כְּמוֹ שֶׁ- פְּנִימִיּוֹת האותיות, מְאִירוֹת וּמְשַׁפְּעוֹת
3 לְנִשְׁמוֹת וּמְלַאכִים, – לנשמות ומלאכים זה מאיר ומשפיע בלי
4 הלבוש וההסתר של חומר וגוף האותיות המתהווה מההבל²³,

5 רק ההארה וההשפעה
6 באה ונשפעת לעולם
7 הזה מבחינת המר וגוף
8 האותיות והיצוניותם,
9 שהוא – חיצוניות
10 האותיות, היא פחיתת
11 ההכל, – כמו על דרך-
12 משל חיצוניות וגוף
13 אותיות הדיבור באדם
14 המתהווים מההבל הבא
15 מהלב, והוא הבל גשמי,
16 המתחלק ל' הכלים
17 שבקבלת²⁴ – בפסוק
18 ב"קבלת"²⁵ מוזכרים
19 שבעה עינים של הבל:
20 "הבל הכלים אמר קהלת

21 הבל הכלים הכל הבל", "הבל" פעם אחת, "הבלים" לשון רבים,
22 פעמיים, ביחד שלשה, עוד הפעם "הבל הכלים", שוב שלשה,
23 "הכל הבל" עוד פעם אחת, וביחד שבע פעמים "הבל".
24 שעליהם – על שבעה הכלים, העולם עומד, כמו שכתוב
25 ביהר הקדוש²⁶. – "עלמא לא אתקיים אלא על הכלים דאמר
26 שלמה מלכא" – העולם אינו מתקיים אלא על ההבלים שאמר
27 שלמה המלך, שהם שבעת ההבלים האמורים, והוא מוצא
28 פי ה'" המתלבש בעולם הזה וכל צבאיו – כל הנבראים
29 שבעולם הזה, להחיותם, – שזה ההבל הבא מפי ה', מוצא פי
30 ה', וכתובו – בהבל ובמוצא פי ה' מלכשת פחיתת צורת
31 אותיות הדיבור והמשפכה, – שלמעלה, הבאה – ממדותיו
32 הקדושות ורצונו והקמתו וכו', – כמו באדם למשל,
33 שאותיות הדיבור ואותיות המחשבה באות הרי בגילוי ממדותיו
34 – שמפני שיש לו אהבה ותשוקה לדבר מסויים, לכן הוא חושב
35 ומדבר אודות אותו דבר, והמדות באות מרצונו וחכמתו וכו',
36 כך גם למעלה באות אותיות הדיבור והמחשבה שלמעלה
37 בהתגלות, מהמדות הקדושות ומרצונו וחכמתו וכו', המיחדות
38 – מדותיו – הקדושות, ורצונו וחכמתו (הספירות), מאחדות
39 באינסוף ברוך-הוא כתבליית – הרי שהאור שמצורת

אגרת הקדש

בלי לבוש והסתר כמו שמאירות ומשפיעות לנשמות
ומלאכים רק ההארה וההשפעה באה ונשפעת לעוה"ו
מבחינת חומר וגוף האותיות והיצוניותם שהוא בחינת
ההבל המתחלק ל' הכלים שבקבלת שעליהם העולם
עומד כמו"ש בזה"ק והוא מוצא פי ה' המתלבש בעולם
הזה וכל צבאיו להחיותם ובתוכו מלוּבשת בחינת
צורת אותיות הדיבור והמחשבה ממדותיו הקדושות
ורצונו וחכמתו וכו' המיוחדות בא"ס ב"ה כתכלית
(ו"ש האר"י ז"ל שבחינת חיצוניות הכלים דמל' דאצילות
המרמוזות בה' של שם הוי' ב"ה הם ירדו ונעשו נשמה
לעולם העשיה) וכ"כ בתקונים שהיו"ד הוא באצי' כו'
וה' תתאה מקנת בעשיה:

23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שהוא בטל להמלוּבש בו ואינו מסתיר". 24. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עייג"כ באוה"ת עה"פ".
25. א, א. 26. ח"א קמו, ב. 27. ראה ע"ח שמ"ז פ"ב. ובכ"מ. 28. ראה תיקון ו (כג, א). ע"ח שמ"ב ספ"ד. 29. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עפמשת"ל בח"א פל"ט".

יום ראשון

ה'תש"ג

י מנחם אב

יום רביעי

שיעורים. חומש: ואתחנן, רביעי עם פירש"י.
תהלים: נה"נט.
תניא: ב. קטנתי . . . הפנים וגו'.

מסיפורי אאזמו"ר: א) מתחלה הי' אגה"ק קטנתי מסיימת "ורוח נכאה כו", ואחרי אשר אמר רבינו הגדול שלש פעמים – בליאזנא – המאמר כמים הפנים גו' כפירש"י ולא כתרנגומו, אז הוסיף התיבות "וכולי האי – הפנים וגו'", ובזה נטע בהחסידיים מידות טובות.

ב) ווען דער רבי וואָלט ניט געשטעלט די דריי ווערטער "במדת אמת ליעקב" – באגה"ק קטנתי – וואָלט ער געהאַט נאָך פופציג טויזענט חסידים, אבער דער רבי מאַנט מדת אמת.

מספּוּרִי אָדני אָבי זְקני מורי וְרבי [מהר"ש]: א) מתחלה הייתה אגרת הקדש "קטנתי" מסיימת "ורוח נכאה כו", ואחרי אשר אמר רבינו הגדול שלש פעמים – בליאזנא – המאמר "כמים הפנים" גו' כפירוש רש"י ולא כתרנגומו, אז הוסיף התיבות "וכולי האי – הפנים וגו'", ובזה נטע בהחסידיים מידות טובות.

ב) אלולי הייה הרבי מכניס את שלש המלים "במדת אמת ליעקב" – באגרת הקדש "קטנתי" – היו לו עוד חמשים אלף חסידים, אך הרבי תובע מדת אמת.

יום שני

ה'תש"ג

יא מנחם אב

יום חמישי

שיעורים. חומש: ואתחנן, חמישי עם פירש"י.
תהלים: ס"סה.
תניא: ג. וילבש . . . 208 (ח"ו).

רבינו הזקן הלך למעזריטש, ביחד עם אחיו מהרי"ל בשנת תקכ"ד. מהרי"ל הלך בלי רשות ביתו [=אשתו], ולכן חזר מדרכו, ורבינו בא למעזריטש – ושהה שם, בפעם הראשונה, עד אחרי חג הפסח תקכ"ה. שבועים הייה מספק אם להשאיר שם, והמאמר הראשון ששמע הייה "נחמו נחמו". ויש בזה ספק אם הוא המאמר הראשון לבואו, או הראשון לאחר השבועים שהחליט להשאיר ונתקשר.

יום שלישי

ה'תש"ג

יב מנחם אב

יום שישי

שיעורים. חומש: ואתחנן, ששי עם פירש"י.
תהלים: סוסח.
תניא: אך מי . . . תדרשנו.

דער רבי – אדמו"ר הזקן – האָט געזאָגט פון מעזריטשער מגיד פון בעש"ט'ס וועגען: ואהבת לרעך כמוך איז א פירוש וביאור אויף ואהבת את ה' אלקיך. אז מ'האָט האָלט א אידען, האָט מען האָלט דעם אויבערשטען, ווייל א איד האָט דאָך אין זיך א חלק אלקה ממעל, איז אז מ'האָט האָלט דעם אידען, דעם אינוועניג פון איהם, ממילא האָט מען האָלט דעם אויבערשטען.

הרבי - אדמו"ר הזקן - אמר בשם המגיד ממעזריטש, משמו של הבעל-שם-טוב: "ואהבת לרעך כמוך" הוא פרוש ובאור על "ואהבת את ה' אלקיך": כאשר אוהבים יהודי, אוהבים את הקדוש-ברוך-הוא, שכן יהודי יש לו הרי בתוכו חלק אלקה ממעל, הרי שפאשר אוהבים את היהודי, את הפנימיות שבו, ממילא אוהבים את הקדוש-ברוך-הוא.

ה'תש"ג

יג מנחם אב

שבת

יום
רביעי

בשעת קריאת עשה"ד עומדים ופניהם אל הס"ת.

שיעורים. חומש: ואתחנן, שביעי עם פירש"י.

תהלים: סט"עא.

תניא: ד. אין . . . קו בצדקה.

בשעת קריאת עשרת הדברות עומדים ופניהם אל הספר-תורה.

"ודברת בם בשבתך גו'", ואמרו רבותינו זכרונם-לברכה: "ודברת בם - בדברי תורה הכתוב מדבר". אמנם בעסק התורה גופא יש כמה חלוקי מדרגות, ומבאר כאן כל המדרגות: בשבתך בביתך - הוא מעמד הנשמה למעלה באוצר הנשמות, קדם ירידתה למטה, ועוסקת שם בתורה. בלכתך בדרך - קאי על הזמן שהנשמה יורדת מעולם לעולם וממדרגה למדרגה, עד בואה למטה לעולם התחתון להתלבש בגוף גשמי, ומתחיל ללכת בדרך עולם זה עד ימי זקנה ושיבה, עד ובשבתך בבוא ימי פקדתו, וגם אז הנה התורה תשמר עליו כמבאר בששי דאבות, עד ובקומך כאמור "והקיצות גו'".

ה'תש"ג

יד מנחם אב

יום ראשון

יום
חמישי

שיעורים. חומש: עקב, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: עב"עו.

תניא: וזהו צדק . . . סלה אכ"ר.

במנחה אין אומרים תחנון.

"יד מנחם אב תש"א - נמלאו חמשים שנה מיום שאמר לי אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] שאתחיל לרשם הספורים שמספר לי. כאשר התחיל ה"צמח צדק" לכתב בעניני נגלה וחסידות, אמר לו אדמו"ר הזקן: "וקנה לך חבר", וקנה (קוף בקמץ, נון בסגול) - לשון קולמוס - לך חבר. פעם אמר אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] בשם אדמו"ר הזקן: וקנה - לשון קולמוס - לך חבר, ופרש אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: קולמוס הלב; שכל דבר שלומדים צריך "להיות" אותו.

ה'תש"ג

טו מנחם אב

יום שני

יום
שישי

אין אומרים תחנון.

שיעורים. חומש: עקב, שני עם פירש"י.

תהלים: עז"עה.

תניא: ה. ויעש . . . 214 שמבין הכל.

רושם אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: מעלת טו באב על כל טו בחדש, שזהו רק השלמות בהגלוי, אבל מכל-מקום היא רק בחינת מקבל, אבל בטו באב האור בה בקביעות, לפי שהעליה היא לפי ערך עצם הירידה דתשעה באב, וזהו "תשש כחה של חמה", עכו"ם [=עובדי כוכבים ומזלות] מונים לחמה בישא, ובט"ו תשש כו' במכל-שכן מזמן הבית שהיו נכנעים לשלמה, כל-שכן לעתיד, ונהרוו אליו", בבחינת בטול לגמרי, ואת רוח הטמאה אעביר כו', ומעין זה בטו באב תשש כו'.

שיעורים. חומש: עקב, שלישי עם פירש"י
תהלים: עט-פב.
תניא: אך . . . קח וי"ב ע"ש.

נסיעות הבעש"ט בתחילת ההתגלות שלו היו ע"ד שלשה ענינים: פדיון שבויים, חיזוק התורה ויראת שמים, התגלות פנימיות התורה. אדמו"ר האמצעי הי' מבאר בזה: גליא שבתורה נקרא מים און צו וואסער גייט מען. פנימיות התורה נקרא אש און פאר פייער האָט מען מורא. דערפאר דארף דער משפיע גיין צום מקבל און זאָגען איהם: האָב קיין מורא ניט ווייל ה' אלקיך אש אוכלה הוא.

נסיעות הבעל-שם-טוב בתחילת ההתגלות שלו היו על דבר שלשה ענינים: פדיון שבויים, חיזוק התורה ויראת שמים, התגלות פנימיות התורה. אדמו"ר האמצעי היה מבאר בזה: גליא שבתורה נקרא מים, ואל מים - הולכים. פנימיות התורה נקרא "אש", ומאש - מפחדים. לכן צריך המשפיע ללכת אל המקבל ולומר לו: אל תירא, כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא.

אגרות קודש

ב"ה, ו' מני"א, תשי"ח

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתב בנו... שי' הכתוב בשמו הוא, ותוכנו, אשר שידך את בנו... שליטי"א, וקבל עיי' ההוצאות הקשורות בזה, אף שהוא דבר שלמעלה מיכולתו, ושואל עי"ד עזרה בזה.

והנה מ"ש שהוא דבר למעלה מיכולתו, הרי כיון שהורה תורתנו תורת חיים, שהאב חייב להשיא את בנו אשה, והודיעה ג"כ שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, בודאי שההוצאה ע"פ תורה הקשורות בקיום חיוב זה, הוא ביכולת האדם, שאף שאפשרי שלפי שעה אינו רואה בעיני בשר יכולתו זו.

ובנקודה השני', הנה ע"פ מאמר רז"ל כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך כי הי' איש תם וישר וירא אלקים וסר מרע, שעדי"ז הוא גם בהנוגע לרבותינו נשיאינו זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וכמו ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ודייקו רז"ל בלשונם פרוטה, שבוה אין הכמות קובעת כ"א ממי באה הפרוטה, הרי מוסגרת בזה המחאה מאחת הקופות של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, ובטוחים רז"ל שיקוים מאמרם האמור, שתביא פרוטה זו ברכה בהשגת האמצעים הנ"ל.

בודאי יודע משלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים ועכ"פ ישמור עליהם מכאן ולהבא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליטי"א

א. קווינט

מזכיר

מרקחת מרוקחת בדבש - צריכה נטילת ידיים? יום ראשון י' מנחם אב התשע"ה

רדה את הדבש מהכוורת לא תועיל המחשבה אחר כך לאכילה 'להוריד' עליו תורת אוכל, כי תורת משקה עליו על ידי מעשה (בדרך כלל רדיית הדבש היא למשקה) ואין המחשבה לאכילה מוציאה מידי מנשה ורק בדבש הזב מאליו ואין כאן מעשה שיקבע עליו תורת משקה, יכולה המחשבה לאכילה 'להוריד' עליו תורת אוכל.

ולכן פסק הט"ז שמרקחת מרוקחת בדבש צריכה נטילת ידיים כדין דבר שטיבולו במשקה, כי הואיל וברדיית הדבש נעשה מנשה, לא מועילה אחר כך המחשבה לאכלו עם המרקחת.

ואדמו"ר הזקן (א"ח שם ס"ז, ובסדר נט"י סכ"א) ביאר על פי דברי ה'מגן אברהם' (א"ח שם), שאם בעת ריסוק חלות הדבש "חישב עליו לאוכלין בלבד ולא למשקין... לעשות ממנו מרקחת וכיוצא בה... נעשה אוכל על ידי מחשבה זו ולא ירדה עליו תורת משקה כלל", ולכן מרקחת שיש בה דבש (שבעת הריסוק חישב עליו לאוכלין) אף אם הדבש הוא רך וצלול - שם אוכל עליו ואינה צריכה נטילת ידיים (סדר נט"י שם). ועיין אגרות קודש לכ"ק אדמו"ר יא, עמ' ו' ועמ' ר"א.

הלכות טומאת אוכלין פרק א, הלכה יח: **דְּבַשׁ בְּכוּרְתוֹ, מִטְּמֵא טְמֵאת אֲכָלִין... רְדָה הַדְּבַשׁ - מְשִׁירֶסֶק הַחֲלוֹת, מִטְּמֵא מִשּׁוֹם מְשָׁקָה. דְּבַשׁ הַזֶּב מִכוּרְתוֹ, מִטְּמֵא טְמֵאת מְשָׁקִין; חֹשֶׁב עָלָיו לְאֲכָלִין, מִטְּמֵא טְמֵאת אֲכָלִין.**

דבש הנמצא בכוורת דינו כאוכל, גם אם לא חשב עליו לאכילה ומשירסק את חלות הדבש כדי לרדות מהן את הדבש - דינו כמשקה (לענין טומאה ולענין הכשר לקבל טומאה, כי דבש הוא משבעת המשקים המכשירים את האוכלים לקבל טומאה) וטומאת משקים חמורה מטומאת אוכלים (משקים נעשים ראשון לטומאה גם כשנגעו בשני וכן מטמאים כלים ועוד).

ומדייק הט"ז (א"ח סי' קנח סק"ז):

דבש הזב מהכוורת מאליו פירט הרמב"ם וחילק שבסתם מתטמא טומאת משקין, אבל אם חשב עליו לאוכלין מתטמא טומאת אוכלין, ואילו ברדה את הדבש מהכוורת כתב 'משירסק החלות מתטמא משום משקה' ולא פירט את הדין אם חשב עליו לאוכלין.

ומזה מובן שרק כאשר הדבש זב מאליו מועילה מחשבת האדם לאכילה 'להוריד' על הדבש תורת אוכל, אבל אם

חיבור מלאכותי באתרוג ובלחם-משנה יום שני י"א מנחם אב ה'תשע"ה

שיוכשר הכל לקבלת טומאה.

ולפי זה רק לגבי הכשר טומאה אין החיבור מועיל אך לשאר דברים מועיל, ולכן הוא מועיל גם לגבי לחם משנה. אך ה'חזון נחום' (עוקצין ב, ה) כתב שאין חילוק בין דיני קבלת טומאה להכשר טומאה, ואת הסתירה בין שתי ההלכות ברמב"ם יישב באופן אחר: קליעת אגוזים ובצלים נעשית לקיום לאורך זמן ולכן נחשבת חיבור, אך חיבור שני חלקי אתרוג בקיסם לא נעשה לאורך זמן ולכן אין בכך כדי להחשיבו כאחד.

ולפי זה לכאורה גם בלחם משנה לא יועיל חיבור באמצעות קיסם שהרי הוא זמני ולא נועד לקיום! אך עדיין יתכן לומר שרק דבר שמעצם ברייתו הוא גוף אחד, כאתרוג, אם נפרד מחיבורו שוב אינו נחשב כאחד על ידי חיבור בידי אדם, אך כיכר לחם שעשייתה מלכתחילה בידי אדם, אם נפרדה וחזרו וחיברוה, תזורת ונחשבת כגוף אחד (חזון נחום שם).

הלכות טומאת אוכלין פרק ו, הלכה יב: **וְכֵן אֶתְרוֹג וְשֵׁנִפְרִס, וְתַחְבּוֹ בְּכוֹשׁ אוּ בְּקִיסָם - אֵינּוּ חֲבוּר.**

ב'שלחן ערוך' (א"ח סי' קסח, ב) נפסק שאם אין לחם שלם לברכה או ל'לחם משנה' בשבת אפשר לקחת לחם שנחלק לשניים ולחבר את החלקים מבפנים באמצעות קיסם וכדומה ודינו כשלם.

ולכאורה קשה על כך מהלכה זו: 'אתרוג שנפרס ותחבו בכוש או בקיסם - אינו חיבור', הרי שחיבור מלאכותי אינו מועיל להיחשב כשלם!

ועוד, לכאורה דברי הרמב"ם כאן שהחיבור אינו מועיל להחשיב את החלקים כדבר אחד סותרים את דבריו לעיל (ה"א) שאגוזים או בצלים שחיברם 'הרי אלו חיבור'!

ומבאר ה'כסף משנה': לעיל מדובר בטומאה שנגעה באחד הפירות ולענין זה מועיל החיבור כדי שתעבור הטומאה לכל הפירות, אך כאן מדובר לגבי הכשר טומאה על ידי נפילת משקה על הפירות, ולזה אין החיבור מועיל

הדלקת סיגריה בנר של חלב יום שלישי י"ב מנחם אב ה'תשע"ה

"ענן החמין עולה כתמרות עשן ומתערב בנצוק (עמוד הקילוח) ובמים שבכלי העליון", היינו שהאדים העולים מן המים ונחשבים כמשקין מתערבים במים שבכלי. וגם בהדלקת הסיגריה על ידי שאיפת האש - "להב הנר הנמשך מן החלב מתערב בטיטון (סיגריה) ונמצא שואף חלב". אך ב'משאת משה' (יר"ד סי' ד) כתב שיש לחלק בין הנידון

הלכות טומאת אוכלין פרק ז, הלכה ב: **וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ, הַמְעַרְה מְצוּנָה לְחִמּוּן חֲבוּר? לְפִי שֶׁעֲנַן הַחִמּוּן עוֹלָה בְּתִמְרוֹת עֵשָׂן, וּמִתְעַרֵּב בְּנֶצֶק וּבְמִים שֶׁבְּכָלֵי הָעֲלִיּוֹן, וּמִטְּמֵא הַכֹּל - שֶׁעֲנַן הָעוֹלָה מִן הַחִמּוּן, מְשָׁקִין הוּא תְּשׁוּב.**

מהלכה זו למד ה'בני חיי' (סי' קה סק"ד) שאסור להדליק סיגריה מנר של חלב האסור באכילה שהרי כתב הרמב"ם

לראיה:

שהוא שרוף. ומטעם זה ה'בני חיי' חזר בו והתיר הדלקת סיגריה מנר של חלב. ולמעשה, כותב ה'משאת משה': "אין כאן סרך איסור אם לא על צד הפרישות ומשנת חסידים גרידא".

גם החיד"א (מהויק ברכה סי' רי סק"ח) הביא דעות האוסרים ודעות המתירים ולמעשה התיר. ולדעה אחת, אף שיש להתיר מכל מקום "בעל נפש יחוש לזה". וה'לקט הקמח' (או"ח דף נב) הביא "חלום נפלא שסיפר לו הרב הגדול... שהיו מנדין אותו בשמים על שהיה מדליק ה'פיפא' (מקטרת) מנר של חלב".

א. החיבור על ידי עליית האדים מן המים החמים קיים רק במשקים, ואילו באוכל ההלכה היא (להלן ה"ד) שהניצוק מחבר בין הכלי הטהור לטמא רק בדבש "שיש להן ריר והרי הן נמשכים כדבק", אבל בשאר מיני אוכל "אין הניצוק שלהן חיבור". ואם כן אף שהשלהבת העולה מן הנר מדליקה את הסיגריה, אין כאן חיבור בין החלב לסיגריה. ב. בעירוי המשקים לחמין, האדים העולים מן החמין מתחברים למים בכלי העליון, ואילו בהדלקת הסיגריה מהנר, הרי החלב שממנו דולקת האש נשאף לסיגריה לאחר

ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף? יום רביעי י"ג מנחם אב ה'תשע"ה

ומדוע פסק כאן שדם שניתז בתחילת השחיטה ספק אם נחשב ל'דם שחיטה' והרי גם תחילת השחיטה נחשבת שחיטה והדם הניתז בה צריך להכשיר לקבל טומאה? אמנם, ה'אור שמח' נקט בדעת הרמב"ם, שאם שחט מיעוט סימנים בחוץ השחיטה פסולה מוספק כי אנו חוששים שמא 'ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף', ולכן כתב רק שהשחיטה פסולה (בשינוי מלשון הגמרא, שלרבי יוחנן חייב משום שחוטאי חוץ). אך כבר כתב ה'ראש יוסף' (שם) שמסוגיית הגמרא לא משמע כן, וגם מלשון הרמב"ם ("שחיטה ישנה מתחילה ועד סוף") משמע שכן הוא בוודאות.

ומבאר ה'מרכבת המשנה' (בשם ה'בתי כהונה'):

אף אם 'ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף', וכל מעשה השחיטה מתחילתה ועד סיומה שם 'שחיטה' עליו, ולכן אם שחט מיעוט הסימנים בחוץ נחשב כשחוטאי חוץ, עדיין יש להסתפק מתי מתחילה השחיטה לחול - האם בגמר השחיטה מתגלה למפורע שמתחילה שם 'שחיטה' עליה והדם שניתז אז הכשיר את הירק (וקניחו הדם לאחר מכן אינו מעלה ואינו מוריד) או שמא רק בסיומה חלה השחיטה, ואם הדם שמתחילת השחיטה קיים, הרי הוא מכשיר מעכשיו, אבל אם נתקנה אין כאן 'הכשר', כי הדם שניתז בתחילת השחיטה לא היה עדיין 'דם שחיטה' ומפני ספק זה 'תולין עליו, לא אוכלין ולא שורפיין'.

הלכות טומאת אוכלין פרק י, הלכה ג: השוחט ונתן דם על האכלין, ונתקנה הדם בין סימן לסימן - תרי זה ספק; לפיכך תולין עליו, לא אוכלין ולא שורפיין.

דם השותת מן הבהמה בתחילת השחיטה וניתז על ירק של תרומה ולפני שנגמרה השחיטה נתקנה הדם, מסתפק רבי חייא (חולין לו, א) אם דם זה מכשיר את הירק לקבל טומאה.

ומבאר רב אשי שצדדי הספק הם: האם 'ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף', וכל מעשה השחיטה מתחילת חיתוך הסימנים ועד סופה נחשב 'שחיטה', ואם כן הדם שניתז בתחילת השחיטה הוא 'דם שחיטה' ומכשיר את הירק לקבל טומאה או 'אינה לשחיטה אלא בסוף' ורק בגמרה היא נקראת 'שחיטה' והדם שניתז בתחילת השחיטה הוא 'דם מכה' שאינו מכשיר לקבל טומאה, ומספק - אין אוכלים אותו שמא נטמא, ואין שורפים אותו (כדין תרומה טמאה) שמא לא הוכשר וטהור הוא.

וקשה (מרכבת המשנה. ראש יוסף חולין שם. ועוד):

בהלכות פסולי המוקדשין (פ"א ה"ח) כתב הרמב"ם: "שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרן בפנים... פסולין, שהשחיטה ישנה מתחלה ועד סוף". היינו, קרבן ששחט מיעוט סימניו מחוץ לעזרה חייב משום שחוטאי חוץ, כדעת רבי יוחנן (חולין כט, ב) ש'ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף', וגם תחילת השחיטה (מיעוט סימנים) נחשבת 'שחיטה'.

מעשה וקנין של קטן יום חמישי י"ד מנחם אב ה'תשע"ה

"צרור וזורקו אגוז ונטלו, זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים; חפץ ומחזירו לאחר שעה, זוכה בין לעצמו בין לאחרים" אך לא מבואר אם קניין זה של קטן הוא מדאורייתא או מדרבנן. וכתב רש"י שמדובר בזכיה מדרבנן, ותוספות ועוד ראשונים סוברים שקטן זוכה מדאורייתא. ואף על פי כן, במציאת קטן יש גזל רק מדרבנן, כי קטן קונה מדאורייתא רק כאשר יש דעת אחרת שמקנה לו, ובמציאה הרי אין דעת אחרת שמקנה.

וכתב הש"ך (ח"ו רמג, ו) כי מאחר שחילוק זה לא נזכר בגמרא, הקטן זוכה מדאורייתא אף ללא דעת אחרת מקנה,

הלכות טומאת אוכלין, פרק יד הלכה ב: העלום תרש וטומה וקטן - אף על פי שחשבו שרד עליהן הטל, לא הכשרו; שיש להם מעשה, דין תורה; ואין להם מחשבה, ואפילו מדברי סופרים.

בגמרא (בבא מציעא ח, יב) מובא שקטן אינו יכול להקנות לפיקח, הואיל ואינו בן דעת. וכן מאחר שקטן אינו קונה, אין זה גזל לקחת ממנו מציאה שמצא, ואסרו זאת רק משום דרכי שלום. גם לדעת ר' יוסי שם, שזהו גזל גמור, אומרת הגמרא שכוונתו היא לגזל גמור מדרבנן (גיטין נט, א. סא, א). אמנם בגמרא (גיטין סד, ב) נאמרו שיעורים שונים בקטן:

מדאורייתא - מעל גיל של אגוז ונוטלו, ואילו פחות מגיל זה - אינו קונה מדאורייתא, וזה הגיל שבו מדאורייתא אין גזל.

ואת המשנה לגבי מציאת חרש שוטה וקטן הוא מיישב על פי הירושלמי (מעשר שני פ"ד) שאינו מחלק בין תחומים שונים (מתנה ומציאה), אלא בין גילאים שונים: יש קטן שקונה

כלי זכוכית שנטמאו מגבם - יש להם טהרה? יום שישי ט"ו מנחם אב ה'תשע"ה

אם דינם ככלי חרס אינם מקבלים טומאה מגבם, ואם דינם ככלי מתכות יש להם טהרה במקוה (שפת אמת שם, ד"ה אלא מעתה וד"ה לטומאתן. תוס' ר"ע איגור מקוואות פ"ט מ"י) אך לשיטת רב אשי שכלי זכוכית דומים לכלי חרס והטומאה מגבם היא מתורת כלי חרס - לא תועיל להם טהרה במקוה.

ומדברי הרמב"ם שכתב בכלי זכוכית "אין להן טהרה במקוה" (מבלי לחלק), משמע שכוונתו בין מגבו ובין מתוכו ונקט כדעת רב אשי שגם לענין 'טומאת גב' דין כלי זכוכית כדין כלי חרס (שפת אמת שם).

ויש להוסיף:

לענין 'טבילת כלים' (כלי סעודה שנקנו מגוי) גם כלי זכוכית חייבים בטבילה, כדברי רב אשי (עבודה זרה עה, ב), שהשוו לכלי מתכות וכתבו ראשונים (תוספות שבת טז, ב. ד"ה רב אשי. ריטב"א שם ד"ה רב אשי) שאין זו סתירה לדבריו במסכת שבת, שלענין טומאה וטהרה דומים לכלי חרס - כי חכמים החמירו לענין טבילת כלים, אבל לענין טומאה וטהרה אין להרבות טומאות דרבנן, ולכן הקילו בכלי זכוכית שיהא דינם ככלי חרס.

הלכות כלים פרק א, הלכה ה: בְּלִי זְכוּכִית אֵינָן מְקַבְּלִין טְמֵאָה מְדַבְּרֵי תוֹרָה, וְחַכְמִים נִזְרוּ עֲלֵיהֶן שִׁיחֵיו מְקַבְּלִין טְמֵאָה. הוֹאִיל וְתַחֲלַת בְּרִיתָן מִן תְּחוּל בְּכָלִי חָרֶשׁ, חָרִי הֵן בְּכָלִי חָרֶשׁ; מִפְּנֵי שֶׁתּוֹכֵן נִרְאָה כְּכֶרֶן, לֹא נִזְרוּ עֲלֵיהֶן שִׁיטְמֵאוּ מֵאִוִּירָן, אֲלֵא עַד שֶׁתִּגַּע הַטְּמֵאָה בְּהֵן בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מִגְּבָן, בְּכָלִי מְתָבּוֹת.

חכמים גזרו על כלי זכוכית שיקבלו טומאה משום שדומים לכלי חרס. ועם זאת, כלי זכוכית נטמאים מגבם, אף שכלי חרס אינם נטמאים אלא מתוכם. וזאת משני טעמים:

א. כלי זכוכית שנשברו יש להם תקנה, להתיכם ולעשותם מחדש, ולכן עשאו חכמים ככלי מתכות ומקבלים טומאה מגבם (שבת טז, א). ב. לדעת רב אשי, כלי זכוכית מקבלים טומאה מגבם מפני 'שתוכם נראה ככרס', כי הם שקופים ו'תוך' הכלי נראה מבחוץ וכשהטומאה נוגעת בגב' הכלי נראה כאילו הטומאה בתוך הכלי (שם).

ר'נפקא מינה' בין שני הטעמים:

לטעם הראשון שטומאת כלי זכוכית מגבו היא בגלל הדמיון לכלי מתכות מועילה טבילה במקוה לטהרם מ'טומאת גב' (אף שכלי חרס אין להם טהרה במקוה), כי ממה נפשך:

בין טומאת כלים לטבילת כלים שבת קודש ט"ו מנחם אב ה'תשע"ה

נקבע על פי הכלי עצמו שהוא העיקר ולא על פי הציפוי והכל טהור, אך לגבי טבילת כלים פסק הרמב"ם (הל' מאכלות אסורות יז, ו), שכלי חרס אינם צריכים טבילה, אבל כלי חרס המצופים במתכת טעונים טבילה.

ולכאורה טעמו שאין להשוות בין הדינים ולגבי טבילת כלים הדין נקבע לפי הציפוי למרות שלגבי דיני קבלת טומאה הכלי עצמו הוא הקובע ולא הציפוי, אך יתכן לומר שלעולם דינם שווה ורק לגבי כלים מצופים קיים הבדל בין דיני טומאה לדיני טבילה כי חיוב טבילת כלים הוא רק על 'כלי סעודה' ולא על שאר כלים, ולכן הקובע הוא חלק הכלי הנוגע באוכל שהוא הציפוי, ואילו דיני קבלת טומאה שייכים בכל כלי ולא דוקא בכלי סעודה, ולכן לענין טומאה דנים על הכלי כולו ולא רק על החלק הנוגע באוכל, והעיקר הוא הכלי עצמו ולא הציפוי (ראה חלקת יעקב שם הערה ב).

הלכות כלים פרק ד, הלכה ד: וְכֵן בְּלִי עֵץ אִו עֵצִים שִׁישׁ בְּהֵם בֵּית קַבּוּל שִׁצְפָה אוֹתָן בְּמִתְבַּת - טְהוּרִין, וְאֵינָן מְקַבְּלִין טְמֵאָה.

נחלקו הפוסקים האם למדים דיני טבילת כלים מדיני טומאה: יש שדימו בין הדינים שהרי בירושלמי (סוף מסכת נאמר שחיוב הטבילה הוא משום ש'יצאו מוטומאת הנכרי לקדושת ישראל', וכתבו שכלי המחובר לקרקע אינו צריך טבילה כשם שאינו מקבל טומאה (שב יעקב סי' לא) וכן כלים חד-פעמיים אינם טעונים טבילה כי כלים שתשמישם ארעי אינם מקבלים טומאה (חלקת יעקב י"ד סי' מו).

אך יש אומרים שאף כלים שאינם מקבלים טומאה צריכים טבילה מחמת היותם תחת 'טומאת הנכרי' (יהודה יעלה י"ד סי' רטז).

והנה, בהלכה זו פוסק הרמב"ם שכלי עץ המצופים במתכת אינם מקבלים טומאה, כי עץ אינו מקבל טומאה, ואף שהציפוי הוא ממתכת שיש בה קבלת טומאה, הדין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י'ט"ז מנחם-אב ה'תשע"ה

יום ראשון י' אב ה'תשע"ה

הלכות טמאת אוכלין

מצות עשה אחת, והיא דין טמאת אוכלין ומשקין והכשרן.

ובאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. כל אכל המיוחד למאכל אדם, כגון לחם ובשר וענבים וזיתים וכיוצא בהן - מקבל טמאה; וכל שאינו מיוחד למאכל אדם - הרי זה טהור ואינו מקבל טמאה, אלא אם כן חשב עליו ויחדו למאכל אדם. וזה וזה אינו מקבל טמאה עד שיבלל תחלה באחד משבעה משקין. וזהו הנקרא הכשר. שנאמר: וכי יתן מים על זרעו.

יבאר אוכל המיוחד למאכל אדם, ושאינו מיוחד אין מקבל טומאה. המשקין שמכשירים את האוכלין או אינם מכשירים. הדברים שאינם מקבלים טומאה אף על פי שבני אדם אוכלים אותם. הדברים שאם חשב עליהם בטלה דעתו או הזק מחשבה. (2) ומסיים "ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם", משמע, שאם לא ניתנו מים לא נטמא, ובתורת כהנים שמיני פרק יא הלכה ו מרבה ו ששה משקין המפורטים בהלכה הבאה.

ב. ואלו הן השבעה משקין שמכשירין את האוכלין לטמאה: המים, והטל, והשמן, והיין, והחלב, והדבש, והדבש. ואינן מכשירין עד שיפלו על האוכלין ברצון הפעלים. ולא יהיו סרוחין, שהמשקה הסרוח אינו מכשיר. וכיון שהכשר האכל, אף על פי שיכבש והרי הוא נגוב - הרי זה מקבל טמאה.

דבש דבורים. בתורת כהנים שם פרשת ח הלכה א אמרו, שכל המשקין שאין להם שם לוואי (שם נוסף) מכשירים, להוציא מי תותים, מי רימונים וכדומה, אבל דבש דבורים אינו בכלל אלה שיש להם שם לוואי מפני שסתם דבש הוא דבש דבורים. במשנה ה שם שנינו, שמי רגליים, רוק ומי האף גם כן מכשירים, ולא מנאם רבינו כאן מפני שהם תולדות מים. (4) תורת כהנים שם הלכה ד: "אשר ישתה" פרט למשקה סרוח.

ג. אכל שהיה בלול⁶ במי פרות, כגון מי תותים ורימונים⁶, אף על פי שהוא בלול⁷ ונגע בו הזב או בשר המת - הרי הוא טהור, מפני שלא הכשר⁸ באחד משבעת המשקין.

(5) רטוב. (6) שם הלכה א: "ומוציא אני מי תותים ומי

רימונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לוואי". (7) עודנו רטוב בשעה שנגע בטומאה ואפשר לומר שהמשקה נטמא. (8) נימוק למה לא נטמא האוכל. ובסמוך יבואר למה לא נטמא המשקה שעל האוכל.

ד. אין שם משקה שמקבל טמאה אלא שבעת המשקין⁹ שמנינו בלבד; אבל שאר מי פרות - פדרן¹⁰. שאין מכשירין, כן אין מקבלין טמאה כלל¹⁰.

(9) דברי רבינו כאן הם סיוע הנימוק לדין שבהלכה הקודמת. הנימוק שנאמר שם מספיק רק לטהר את האוכל כשהוא לעצמו, אבל למה לא ייטמא המשקה שעל גבו ויטמא את האוכל אחר שיוכשר על ידי הרוק שבפי האדם? ולפיכך הוסיף כאן שמשקין אלה לא רק שאינם מכשירים אלא גם אינם מקבלים טומאה. (10) בתורת כהנים שם הלכה א דרשו את הכתוב (ויקרא יא, לד) "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא". אי כל משקה יכול (אפשר לחשוב) מי תותים או מי פירות או מי רימונים ושאר כל מיני פירות, תלמוד לומר "מים", מה מים מיוחדים שאין להם שם לוואי, ומוציא מי תותים ומי רימונים וכו' שיש להם שם לוואי". וסובר רבינו שפרשה זו כוללת הכשר וגם טומאה.

ה. זיתים וענבים¹¹ שלא הביאו שלישי¹² - משקין היוצאין מהן אינן מכשירין ולא מקבלין טמאה¹³, אלא הרי הן פשאר מי פרות שהן טהורין לעולם.

(11) ירושלמי מעשרות פרק א סוף הלכה ג. (12) אם יסחוט אותם לא יוציאו יין ושמן כדי שלישי ממה שיוציאו כשיובשלו. (13) בירושלמי המובא למעלה אמרו שאינם מכשירים. ורבינו מוסיף ואומר, שאינם מקבלים טומאה, כמו שנבאר בהלכה הקודמת, שמשקה שאינו מכשיר אינו מקבל טומאה. וכן משמע בתורת כהנים שהבאנו למעלה.

ו. אלו דברים¹⁴ שאינן מקבלין טמאה אף על פי שבגני אדם אוכלין אותן, לפי שאינן נאכלין להנאת גופן¹⁵, אלא מפני שנותנין טעם בפמאכלות או מפני הריח או המראה. ואלו הן: הקשט והחמס וראשי בשמים והתיאה והחלתית והפלפלין וחלות חריע¹⁶. וכן כל פיוצא בהן.

(14) פרק ג משנה ה. (15) ליהנות מגוף דברים אלה. (16) כל אלה מיני תבלינים הם, שמשמשים בהם לשיפור הטעם או הריח או הגוון של התבשיל.

ז. השבת¹⁷ - סתמו לאכילת גופו פשאר ירקות השדה; ואם חשב עליו לקדרה - אינו מתטמא טמאת אוכלין¹⁸. והשבת משנתנה טעם לקדרה - הרי זה פזבל¹⁹ ואינה מתטמאה טמאת אוכלין.

(17) שם משנה ד. ופירש רבינו שם שהוא מין ירק שנקרא כן גם בערבית ועומד לאכילה כשהוא חי (על פי הגמרא

צד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י' אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 נדה נא, ב: "סתם שבת לכמך עשויה". ואם נותנים אותו
2 בתבשיל יוצא רובו לתוך התבשיל והנשאר הוא כפסולת
שאינה ראוייה למאכל אדם. (18) אם חישוב עליו לקדירה
הרי הוא כתבלין, ונתבאר למעלה שתבלינין אינם מקבלים
טומאה. (19) נימוק למה אינו מקבל טומאה מפני החלק
שאינו נימוח בקדירה ואינו כתבלין.
- 3 ח. התמרים²⁰ והגרוגרות²¹ שנתנן לקדירה כתבלין -
4 עדין הן מתטמאין טמאת אכלין עד שיפסדו מלאכל
5 אדם²².
- 6 ט. הפרשינים²³, אם יחדן למאכל אדם - מתטמאין
7 טמאת אכלין.
- 8 י. הקורה²⁴ - הרי הוא פצע לכל דבר. ואם שלקו
9 וטגנו - מתטמא טמאת אכלין.
- 10 יא. החרצנין²⁵ והגזנין²⁶, אף על פי שפנסן לאכלין²⁷
11 - אינן מתטמאין²⁸ טמאת אכלין.
- 12 יב. זיתים וענבים הקשים שגפרצין²⁹ יוצאין מפתח
13 הקורה בשעת הדריכה - אינן מקבלין טמאה³⁰. ועד
14 פמה³¹? עד ארבעה קבין לכל פורצן³². הנה הגפרין
15 יתר מזה - מקבלין טמאה³³. ואם פנסן לאכלין, אף
16 על פי שהן פחות מארבעה קבין - מקבלין טמאה.
- 17 יג. הפפיות³⁴ והפגין³⁵ והבסר³⁶ והקצח³⁷ - הרי הן
18 פאכלין ומקבלין טמאה.
- 34) שם משנה ז, "עוקצי התמרים בתחילת צמיחתם" (לשון
רבינו בפירושו שם). (35) תאנים שלא בשלו. (36) ענבים
שטרם בשלו. שם משנה ו. ופסק כרבי עקיבא. (37) כמון
שחור (ערוך).
- 19 יד. לולבי זרדים³⁸ וחרובין ושל ערל ועלי הלוף
20 השוטה - אינן מקבלין טמאה עד שיתמתקו³⁹.
- 38) "הקצוות הרכים היוצאים בקצוות השבטים (הענפים
הדקים) בעת שהאילנות מבלבבים". (39) שישופר טעמם
על ידי כבישה וכדומה.
- 21 זו. החרדל והתורמוסין⁴⁰ ושאר פל הנכבשין -
22 מטמאין טמאת אכלין בין משהמתיקו בין עד שלא
23 המתיקו⁴¹.
- 40) מין קטנית. במסכת ביצה כה, ב אמרו ששולקים אותו
שבע פעמים ואוכלים אותו בקינוח סעודה. (41) דרכם של
בני אדם לכובשם ולאוכלם ולפיכך יש עליהם תורת אוכלין
אפילו לפני כבישתם.
- 24 זו. זיתים שפכשין בעלין שלהן - אין העלין מקבלין
25 טמאה⁴²; שלא ככשן לאכלין אלא למראה⁴³.
- 42) מפני שאינם נאכלים. (43) הזיתים נראים טריים ויפים
כשהם מחוברים לעלים.
- 26 יו. פשות של קשות⁴⁴ והגין⁴⁵ שלה - אין מקבלין
27 טמאה⁴⁶, מפני שאינו אכל.
- 44) קישואים וכשהם קטנים יש עליהם כעין שערות
ונקראות כשות ואינן ראויות לאכילה. (45) הפרה שבראש
הקישוא. (46) אם נגעה בהם טומאה לא נטמאו הקישות,
מפני שאינם יד ולא שומר לקישות. ראה לקמן פרק ה הלכה
א והלכה ב.
- 28 יח. דבש בכורתו⁴⁷ - מטמא טמאת אכלין⁴⁸ שלא
29 במחשבה. רדה הדבש⁴⁹ - משירסק החלות⁵⁰
30 מתטמא משום משקה⁵¹. דבש הזב⁵² מפורתו -
31 מתטמא טמאת משקין⁵³; חשב עליו לאכלין -
32 מתטמא טמאת אכלין⁵⁴.
- 47) כשעודנו בכורת. (48) אינו כמשקה. טומאת משקין
חמורה מטומאת אוכלין. (49) הדבורים אוגרות את הדבש
בשפופרות משושות לשעווה המדובקות לחתיכות גדולות
הנקראות "חלות דבש", והוצאת החלות מהכוורת נקראת
רדייה. ובכך: "רדה הדבש" משמעו הוציא חלות דבש
מהכוורת. (50) כדי להוציא דובשן. (51) אבל לפני
הריסקו יש עליו דין אוכל. (52) מאליו. (53) כדין חלות
שריסקו להוציא דובשן. (54) כשירסק החלות אין מחשבת
אוכלין מועילה מפני שעשה מעשה המוכיח שנתכוון
למשקה, אבל בזב מאליו מועילה מחשבתו.
- 33 יט. השמן הקרוש⁵⁵ - אינו אכל ולא משקה. חשב
34 עליו כשהוא קרוש בין לאכלין בין למשקין - בטלה
35 דעתו⁵⁶. וכן הדם שקרוש - אינו אכל ולא משקה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י' אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין צה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

65) שד הבהמה. (66) הנמצא בקיבת עגל יונק. (67) רוב בני אדם אינם אוכלים אותו ולפיכך אם לא חישוב עליו אין עליו תורת אוכל, ומכיוון שישנם בלתי איסטניסים האוכלים אותו, מועילה בו מחשבה לעניין טומאה (לעניין איסור ראה בהלכות מאכלות אסורות פרק ט). [למעלה בהלכה כ אמרנו, שחלב קרוש אין מחשבה מועילה בו ובעל כרחנו עלינו לפרש, שכאן המדובר בחלב ניגר. אולם תמוה קצת למה מחשבת משקין אינה מועילה ומחשבת אוכלין מועילה. ואולי אין דרכם של בני אדם לשותו אלא מטבילים בו לחם וכדומה].

18 כד. ענבים שדרכין⁶⁸ - משייהלך בהן הדורף שתי
19 וערב מתטמאין טמאת משקין⁶⁹. נשפיר בהן גרגרין
20 שלמים - אותן גרגרין מתטמאין טמאת אכלין⁷⁰.
21 וכן הזיתים - משיטעננה⁷¹ מתטמאין טמאת משקין.
22 נשפירו בהן גרגרין שלמין - מתטמאין טמאת
23 אכלין.

68) בגת להוציא יינם. (69) אפילו הנשאר בתוך הקליפה. (70) מלשונו של רבינו משמע, שהמדובר בענבים שנשארו שלמים במקום הדריכה. (71) יטעינו עליהם את הקורה הכבידה.

24 כה. הערלה⁷², וכלאי⁷³ הפרם, ושור הנסקל⁷⁴
25 שנשחט, ועגלה ערופה⁷⁵ בין שנשחטה בין
26 שנערפה⁷⁶, וצפרי מצרע, ופטר חמור⁷⁷, ופטר
27 בקלב, ופטר פרה אדמה⁷⁸, והפגול⁷⁹, והנותר⁸⁰, אף
28 על פי שכל אלו אסורין בהנאה - כלן מתטמאין
29 טמאת אכלין⁸¹.

72) פירות האילן בשלוש השנים הראשונות לנטיעתו נקראים "ערלה" ואסורים באכילה ובהנאה (פרשת קדושים יט, ג). (73) אם נורעה תבואה בין הגפנים נאסרה התבואה והענבים בהנאה. דיניהם מפורטים בספר זרעים הלכות כלאיים. (74) שור שנגח אדם או רבע אשה דינו בסקילה, ואם שחטו אותו אחר שנגמר דינו בבית דין לסקילה, בשרו אסור באכילה ובהנאה. (75) נמצא הרוג ולא נודע מי רצחו מביא בית דין עגלה ועורפים אותה, ובשרה אסור באכילה ובהנאה. דיניה - מתבארים בספר נזיקין הלכות רוצח פרק ט. (76) אחר עריפתה אין העגלה מטמאה טומאת נבילות. מפני שמצוותה בעריפה היא (העריפה) עומדת במקום שחיטה. (77) בכור חמור מצוה לפדותו בשה ולתת את השה לכהן, ואם לא פדאוהו, עורפים אותו, ככתוב בתורה (שמות יג, יג). והמדובר, כשנשחט ועודו מפרס, ואינו מטמא טומאת נבילות כל זמן שיש בו מקצת חיות, ואף על פי כן דינו כאוכלין, מקבל טומאה ומטמא אחרים בנגיעה, כמו ששנינו בחולין (ק"ז, ב): "השוחט בהמה טמאה לגוי, מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות עד שתמות". אבל אחר שמת הרי הוא נבילה ומטמא טומאה חמורה אפילו לא נגע בטומאה. ואפשר להעמיד דין זה גם אחר מיתת החמור, כגון שלקח פחות מכזית מנבלת החמור (פחות מכזית נבילה אינו מטמא) וצירף אוכל טהור והשלים לכביצה (אוכלין טמאים אינם מטמאים בפחות מכביצה)

1 חשב עליו לאכלין - מתטמא טמאת אכלין⁵⁷; חשב
2 עליו למשקין - בטלה דעתו.

55) בתוספתא כתוב סתם "השמן" ורבינו הוסיף מדעתו "הקרוש", שהרי שמן ניגר הוא אחד משבעת המשקין. (56) מכיוון שאין דרכם של בני אדם לאכול שמן קרוש אין מחשבת יחיד מועילה לעשותו אוכל או משקה. [הראב"ד משיג על רבינו ומפרש התוספתא בשמן שיצא מאליו מן הזיתים. ובתוספות פסחים כתבו בשם רבינו תם כדעת רבינו]. (57) לא נתפרש מה בין דם לשמן, וההגיון הפשוט מחייב ששמן קרוש יותר ראוי לאכילה מדם קרוש. ואולי בתקופתם רגילים היו גויים לאכול דם קרוש, והרי אמרו "כבד כולו דם".

3 כ. חלב שקרוש - לא אכל ולא משקה. חשב עליו
4 לאכלין⁵⁸ - מתטמא טמאת אכלין; למשקין - בטלה
5 דעתו.

58) בתוספתא שלפנינו (שם הלכה ב) הגירסא: "אין צריכין מחשבה לאוכלין". [דיני חלב יתבארו לקמן בפרק שלישי]. בתקופת המשנה לא היו רגילים לאכול חלב קרוש ואין לפרש שהכוונה לחלב קרוש שנמצא במעי עגל רך, שהרי דינו כפרש ממש ומחשבה אינה מועילה בו (ראה לקמן הלכה כ"ג והלכות אבות הטומאות פרק א הלכה ט"ו).

6 כא. דבש תמרים - לא אכל ולא משקה. חשב עליו
7 לאכלין - מתטמא טמאת אכלין⁵⁹; למשקין - בטלה
8 דעתו⁶⁰. ושאר כל מי פרות כלן - לא אכל ולא
9 משקה. חשב עליהן בין לאכלין בין למשקין -
10 בטלה דעתו.

59) ישנם בני אדם שאוכלים דבש תמרים ולפיכך מועילה מחשבתו להוריד עליו תורת אוכל. (60) מפני שאין אדם שותה דבש תמרים.

11 כב. השלג - אינו אכל ולא משקה. חשב עליו
12 לאכלין - בטלה דעתו; למשקין - מתטמא טמאת
13 משקין. נטמא מקצתו - לא נטמא כלו⁶¹; העבירו⁶²
14 על גבי כלי חרס הטמא⁶³ - נטמא כלו⁶⁴.

61) אלא המקום שנגע בטומאה, והטעם מפני שהשלג אינו גוש אחד אלא קבוצה של הרבה קרטים דבוקים זה בזה. (62) את השלג. (63) פירוש, שהכניסו לתוך אוויר הכלי. (64) מפני שכל השלג היה באוויר הכלי והתורה אמרה (ויקרא יא, לג) "כל אשר בתוכו יטמא". בגמרא שם מסיימים: התורה העידה על כלי חרס (שהוא מטמא מאוויר), אפילו הוא מלא חרדל. [בברייתא שם הגירסא: "שהעבירו על אוויר נטור", ורבינו שינה וכתב "על גבי כלי חרס". מובן שהתכוון לאווירו, שהרי כלי חרס אינו מטמא מגבו].

15 כג. החלב שפפחלו⁶⁵ שחשב עליו - בטלה דעתו,
16 והרי הוא טהור. חשב על החלב שפפכה⁶⁶ - הרי
17 זה מתטמא טמאת אכלין⁶⁷.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 ונגעו בשרץ, נטמאו טומאת אוכלין ומטמאים את האוכלין שיגעו בהם. (78) בשרה אסור באכילה ובהנאה. (79) קדשים שחישב בשעת שחיטתם להקטיר אימוריהם או לאכול בשרם אחר הזמן או מחוץ למקום (לפעמים כולל המונח "פיגול" גם מחשבת חוץ למקומם), שקבעה תורה. (80) בשר קדשים שלא נאכל בזמנו. (81) אף על פי שכל הדברים שנימנו כאן אסורים באכילה ובהנאה, לא יצאו מתורת אוכל. פסק כחכמים נגד דעת רבי שמעון בתוספתא שם.

(11) טרם שנקצצו. (12) מפני שאינם ראויים לאכילה. [בחולין שם כתוב "שצמקו", ורבינו נקט לשון התוספתא]. (13) כשהם לחים וראויים לאכילה. (14) ואין המחשבה מועילה להוריד מהם תורת אוכל (ראה הלכה ד). (15) שם ה"ד.

14 ד. אֵילָן שֶׁנִּפְשַׁח וּבוּ פְרוֹת - הָרִי הֵן כְּתוּבוֹשִׁין¹⁶. וְכֵן
15 אִם יָבֵשׁ הָאֵילָן וּבוּ פְרוֹת - הָרִי הֵן כְּתוּלוֹשִׁין¹⁷.

(16) מתטמאים ומטמאים טומאת אוכלין. (17) בתוספתא שם כתוב "כמחוברין", אבל בגמרא שם פירשו שהמדובר לענין שבת, אבל לטומאה דינים כתלושים. [הראב"ד השיג ואומר שלא נמצא מקור דין זה, ברור שהוא קיבל את הגירסא שבגמרא שם "יבשו". פירוש, הפירות. אולם רבינו הסתמך על גירסת התוספתא "יבש". פירוש, האילן יבש. וגירסתו מתקבלת יותר על הדעת, שהרי הרישא של ברייתא זו מדברת באילן שנפשח, והיא ממשכה ואומרת: "יבש", ומסיימת: "הרי הן כמחוברין". וקושיית הגמרא על שמואל, המדבר על פירות שיבשו, היא מקל-וחומר: אם יבש האילן כולו - דין הפירות כמחוברים, כשיבשו הפירות לבדם - לא כל-שכן. ע' שם בגמרא, וראה משנה-למלך].

16 ה. תְּאֵנִים¹⁸ שְׂיֵבְשׁוּ¹⁹ בְּאֵבִיהֶן - מִטְּמְאוֹת טְמֵאָת
17 אֲכָלִין בְּמִקּוּמָן²⁰.

(18) מימרא של שמואל שם. (19) בגמרא שם כתוב "שצמקו", ומפרש רבינו (וכן רש"י שם) שיבשו. (20) אפילו כשעודם מחוברים באילן.

18 ו. כֹּל הָאֲכָלִין שֶׁהֵן מִבְּעֵלֵי חַיִּים - אֵינָן מְקַבְּלִין
19 טְמֵאָה עַד שְׂיֵמוּתוֹ²¹. שְׁחַט²² בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, אֵף
20 עַל פִּי שְׂעִדָּן הֵן מִפְּרָסִין - מְקַבְּלִין טְמֵאָה²³.
21 וְדָגִים מֵאֵימַתִּי מְקַבְּלִין טְמֵאָה? מִשְׂיֵמוּתוֹ²⁴. נוֹלַד
22 בְּהֵן²⁵ טְרִפָּה²⁶ וְנִתְטַמְּאוּ²⁷ כְּשֶׁהֵן מִתְּנַדְּנִין - הָרִי יֵשׁ
23 בְּדָבָר סֶפֶק, אִם הֵן חֲשׂוּבִין כְּמַתִּים הוֹאֵל וְנִטְרָפוּ²⁸,
24 אוּ אֵינָן מְקַבְּלִין טְמֵאָה עַד שְׂיֵדְמוּ כְּאֶבֶן וְלֹא
25 יִתְנַדְּדוּ. הָאֵיבָר אוּ הַבֶּשֶׂר הַמְדֻלְדָּלִין בְּבִהְמָה אוּ
26 חַיָּה שְׂאֵינָן יְכוּלִין לְחַיּוֹת²⁹, אִם הַכֶּשֶׁר³⁰ - מְקַבְּלִין
27 טְמֵאָה בְּמִקּוּמָן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן חֲשׂוּבִין כְּאֶבֶן שְׂפָרֵשׁ.
28 נִשְׁחָטָה הַבְּהֵמָה - הַכֶּשֶׁר בְּשַׁחֲטָה³¹; שֶׁהַבְּהֵמָה
29 כְּלָה כְּמוֹ יָד לְאֵיבָר זֶה, וְיָד שֶׁהַכֶּשֶׁר - הַכֶּשֶׁר הָאֵיבָר
30 כְּלוּ, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר³². וְיֵשׁ בְּדָבָר סֶפֶק, אִם תִּהְיֶה
31 הַבְּהֵמָה בְּחַיָּיהָ כְּמוֹ יָד לְאֵיבָר אוּ בֶּשֶׂר הַמְדֻלְדָּלִין³³
32 בָּהּ.

(21) כל זמן שהם חיים, אין עליהם תורת אוכל. (22) שם קיז, ב. (23) דין זה שנינו שם, בשוחט בהמה טמאה לגוי. והטעם, מפני ששחיטה מתירה בהמה טהורה לאכילה כשעודה מפרקת, מועילה היא גם בבהמה טמאה להוריד לה תורת אוכל, ומכל-שכן השוחט בהמה טהורה, שניתרת לאכילה בשחיטה לפני שתמות. (24) עוקצין פ"ג מ"ח, כבית-הלל. (25) בדגים. (26) פירוש, נולד בהם מום או מחלה, שכיוצא בהם בבהמה חיה ועוף - טריפה.

פָּרָק שְׁנִי

2 א. כֹּל הָאֲכָלִין הַגְּדִלִין מִן הַקְּרָקַע - אֵינָן מְקַבְּלִין
3 טְמֵאָה עַד שְׂיֵעַקְרוּ; אֲבָל כֹּל זֶמֶן שֶׁהֵן מְחַבְּרִין,
4 אֶפְלוּ בְּשֶׂרֶשׁ קָטָן שְׂיִכּוּלִין לְחַיּוֹת מְמֻנָּה³ - אֵינָן
5 מְקַבְּלִין טְמֵאָה.

(1) יבאר האוכלין הגדלים מן הקרקע אם מקבלים טומאה לפני שיעקרו. ודין אוכלין שהוכשרו כשהם מחוברים לקרקע או במים שבקרקע. ודין משקין טמאים שנפלו על האוכלין, ואוכל שנפסד ונסרח עד שאינו ראוי לאכילה וכו'. זרעים טמאים שזרעם ומשקה שנטמא ואחר שנטמא נפסד ונסרח. קדירה מלאה משקין ונתונה בתוך המקווה ופשט ראשון לטומאה ידו ונגע בה וכו'. מי שפיכות אם הם בחזקת טומאה ואם ירדו עליהם גשמים. (2) עוקצין פ"ג מ"ח. (3) במשנה כתוב סתם: ומעורה בשורש קטן". וסובר רבינו, שאם אין התבואה יכולה לחיות משורש זה, הרי היא כעקורה לגמרי.

6 ב. יַחֲוֹר⁴ שֶׁל תְּאֵנָה⁵ שֶׁנִּפְשַׁח⁶ וּמַעֲרָה בְּקִלְפָּה שְׂאֵינָו
7 יְכוּל לְחַיּוֹת מְמֻנָּה⁷ - כֹּל הָאֲכָלִין שֶׁבוּ מִתְטַמְּאוּ⁸.
8 וְיֵשׁ בְּדָבָר סֶפֶק, אִם הִיא שְׂאֵר הָאֵילָן כְּמוֹ יָד⁹ לְזֶה
9 הַיַּחֲוֹר שֶׁנִּשְׁבַּר אוּ לְאוֹ¹⁰.

(4) שם. (5) ענף, ותאנים תלויות בו. (6) נשבר. (7) אם תקשור את הענף לקליפתו, לא יתפא לשוב להוציא עלים, פרחים ופירות. (8) כדעת חכמים שם. שהטומאה לא נגעה באוכל. וזה נקרא יד לאוכל. (9) פירוש, אם נגעה טומאה באילן, ספק הוא אם נטמאו התאנים התלויות בייחור. בעיא של רב פפא בחולין קכח, ב ונשאה בתיקו. [בלשון ראשון מפרש רש"י שהבעיא היא, אם נפשח זה הייחור, והייחור השני אינו יכול לחיות, ופירות שבו מקבלות טומאה, והייחור הראשון יכול לחיות, ודינו כמחובר. ושאל רב פפא, אם הייחור הראשון נעשה יד לשני, וטומאה הנוגעת בו מטמאה את הפירות שבייחור השני. ולשונו של רב פפא מתיישבת יותר לפי פירוש זה, שהרי אמר: "מהו שתעשה יד לחברתה?".] (10) תוספתא עוקצין פ"ב ה"ג, מובאה בחולין קכז, ב.

10 ג. יְרֻקוֹת שְׂיֵבְשׁוּ¹¹ בְּאֵבִיהֶן¹², כְּגוֹן כְּרוֹב וּדְלָעַת
11 שְׂיֵבְשׁוּ בְּאֵבִיהֶן - אֵינָן מִתְטַמְּאוּ טְמֵאָת אֲכָלִין¹³.
12 לְקָטָן¹⁴ לְיַבֶּשׁן - הָרִי הֵן אֲכָלִין כְּשֶׁחִיּוּ¹⁵ עַד שְׂיֵיבְשׁוּ
13 וְיַעֲשׂוּ פִּעֲזֵן.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י' אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין צז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 י. עֲצִיץ⁴⁸ שְׁאִינוּ נְקוּב - הָרִי הַנְּטוּעַ בּוֹ מְקַבֵּל
17 טְמֵאָה; וְאִם הָיוּ מִים בְּתוֹכוֹ - מְכַשֵּׁרֶיךָ.
(48) ש.ם.

18 יא. כְּלֵי⁴⁹ גְלָלִים⁵⁰ וְכֵלֵי אֲדָמָה⁵¹ שֶׁהִשְׁרִשִׁים יְכוֹלִין
19 לְבַקֵּעַ בָּהֶן⁵² וְלִצְאָת - אֵינָן מְכַשֵּׁרִין אֶת הַזְּרָעִים⁵³,
20 וְאִם עַל פִּי שְׁאִינָן נְקוּבִין - הָרִי הֵן פְּנֻקְבִין.

(49) ש.ם. (50) כלים העשויים מרפש בהמות מיובש.
(51) בלתי מוסקים באש. (52) מפני שהם רכים.
(53) הזרעים הגדלים בהם, דינם כמחובר לקרקע ואינם מקבלים הכשר, והמים שבתוכם אינם מכשירים (במשנתנו כתב רבינו פירוש אחר מסובך מאד, וכאן חזר בו).

21 יב. עֲצִיץ שֶׁמְלֻאָהוּ⁵⁴ עֵפֶר עַד שִׁפְתוֹ - אֵינוֹ חָשׁוּב
22 כְּלֵי⁵⁵, אֶלָּא הָרִי הוּא פְּטֻבָּלָא שְׁאִין לָהּ שִׁפָּה, שְׁאִינוֹ
23 כְּלֵי קְבוּלִים⁵⁶.

(54) ש.ם. (55) אפילו אינו נקוב, מפני שהעפר ביטלו מתורת כלי. (56) כלי עץ וכלי חרס אינם מקבלים טומאה אלא אם יש להם בית קיבול, ומשמיענו כאן שהמים הנמצאים בכלי זה שמילאהו עפר - אינם מכשירים.

24 יג. מְשֻׁקֵּין⁵⁷ טְמֵאִין שֶׁנִּפְּלוּ עַל הָאֶבְלִין⁵⁸ - נִטְמָאוּ,
25 אִם עַל פִּי שֶׁנִּפְּלוּ שְׁלֵא בְּרִצּוֹן הַבְּעָלִים⁵⁹, שֶׁהָרִי
26 הַטְּמֵאָה וְהַכֶּשֶׁר בְּאֵין פְּאֻחַת⁶⁰. וְהוּא שְׁלֵא יִהְיֶה
27 בְּקִרְקַע⁶¹.

(57) מכשירין פ"א מ"א. (58) שלא הוכשרו לקבל טומאה. (59) בבבא מציעא כב, ב למדו מן הכתוב (ויקרא יא, לח) שהכשר צריך רצון בעלים. (60) נימוק זה נמשך גם לדין מכשירים שלא לרצון. במשנתנו מבאר רבינו בארוכה את הנימוק הזה, ותמצית דבריו היא: מכיוון שרצון בעלים למדנו מן הכתוב "וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו, טמא הוא לכס", והרי כתוב זה נאמר בהכשר שבא לפני נפילת הטומאה, אבל כשהכשר והטומאה באים בבת אחת לא שמענו, ואין להוסיף מדעתנו על דבר שהוא גזירת הכתוב. (61) הדין שמחוברים אינם מכשירים, למדנו מכתוב "אשר ישתה בכל כלי" (שם ו, לד).

28 יד. כֵּל אֶבְלִים⁶² שֶׁנִּפְּסַד וְנִסְרַח עַד שְׁאִינוֹ רְאוּי לְמֵאֲכַל
29 אָדָם - אֵינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה. וְכֵן מְשֻׁקֵּה⁶³ שֶׁנִּסְרַח
30 וְנִפְּסַד וְאֵינוֹ רְאוּי לְשִׁתִּית אָדָם - אֵינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה,
31 כְּדֶרֶךְ שְׁאִינוֹ מְכַשֵּׁר⁶⁴, שֶׁנִּצְאָמַר: אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה⁶⁵.

(62) שנינו במסכת טהרות פ"ח מ"ו: "כלל אמרו בטהרות: כל המיוחד לאוכל אדם, טמא עד שיפסל מאכילת כלב". ואמרו על משנה זו בכריתות כא, א: "ההוא לאסוקי טומאה מיניה (פירוש, להעלות ממנו את הטומאה שישנה כבר עליו), הכא (מה שאמרנו כאן שאם אינו ראוי לאדם אף-על-פי שהוא ראו לכלב אינו טמא) לאחותי ליה טומאה" (להוריד טומאה על אוכל טהור). וכאן מקור הלכה זו. (63) 'תורת כהנים' פרשת שמני פרשת ח ה"ד.

(27) נגעו בטומאה. (28) בעיא שלא נפשטה (חולין עה, א). (29) להתרפא. (30) נרטבו באחד משבעת המשקין שנמנו למעלה בפ"א ה"א. (31) פירוש, בדם שיצא בשעת שחיטה. פסק כר' מאיר (שם קכו, ב) שבהמה נעשית יד לאבר. ראה למעלה ה"ב דין ייתור של תאנה. (32) לקמן פ"ה ה"ג. (33) בעיא שלא נפשטה, שם קכה, א.

1 ז. הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה חִזָּה וְעוֹף - הַכֶּשֶׁר כֵּל הַבֶּשֶׂר בְּדָם
2 שֶׁיִּצָּא בְּשַׁחִיטָה³⁴. לְפִיכָף, אִם לֹא יִצָּא מִהֵן דָּם
3 בְּשַׁחִיטָה - הָרִי כֵּל בְּשִׁרְוֹן צְרִיף הַכֶּשֶׁר³⁵ כְּכֵל הָאֶבְלִין
4 שְׁלֵא הַכֶּשֶׁרוֹ.

(34) דין זה נתבאר כבר, ונכפל כאן כעין מבוא לדין שלאחריו. (35) כתנא קמא במשנה (שם לג, א) נגד דעת ר' שמעון שהשחיטה עצמה מכשירה.

5 ח. אֶבְלִין³⁶ שֶׁהַכֶּשֶׁר כֶּשֶׁהֶן מְחַבְּרִין לְקִרְקַע³⁷, או
6 שֶׁהַכֶּשֶׁר בְּמִים הַמְּחַבְּרִים³⁸ שֶׁבְּקִרְקַע - אֵינוֹ הַכֶּשֶׁר,
7 עַד שֶׁיִּכְשְׁרוּ אַחַר שֶׁנִּעְקְרוּ בְּמִים הַתְּלוּשִׁין מִן הַקִּרְקַע
8 אוּ בְּשִׁאֵר מְשֻׁקֵּין; שֶׁנִּצְאָמַר: כְּכֵל כְּלֵי - אֵינוֹ מְכַשֵּׁר
9 עַד שִׁתְּלַשׁ מִן הַקִּרְקַע פְּעִין הַמִּים שֶׁכְּבָלִים³⁹. שְׁאֵב
10 הַמִּים בְּכֵלֵי וְנִתְּנָן בְּקִרְקַע - אֵינָן מְכַשֵּׁרִין⁴⁰.

(36) שם קיח, ב. (37) ונעקרו אחר שנוגבו. (38) מים שבבורות ובמערות, ונגעה בהם טומאה בעודם במים המחוברים, אבל אם הוציאם מן הבור הוכשרו במים שעל גבם. [בפסחים טז, א אמרו, שמים מחוברים מכשירים. ופירש ריב"א ב'תוספות' שם ד"ה חד, שהמדובר כשהוציאו האוכל מן המים המחוברים, ומסתמך על המשנה מכשירין פ"ד מ"ו]. (39) 'תורת כהנים' פרשת שמני פרשת ח, ב. (40) אף-על-פי שהיו לפני כן בכלי, והיו ראויים להכשרה (הכסף-משנה מציין המקור ב'תורת כהנים' שם, אולם נפלו שם כמה שיבושים, וקשה לקבוע את הגירסא הנכונה. ראה קרבן אהרן שם).

11 ט. קְשׁוּת⁴¹ שֶׁנִּטְעָה בְּעִצֵּיץ⁴² וְהַגְדִּילָהּ, אִם עַל פִּי
12 שֶׁיִּצְאָת חוּץ לְעִצֵּיץ⁴³ - אֵינָה מְקַבֵּלַת טְמֵאָה⁴⁴.
13 וְעִצֵּיץ שֶׁהוּא נְקוּב כְּדִי שֶׁיִּצָּא בּוֹ⁴⁵ שֶׁרֶשׁ קֶטָן -
14 הָרִי הוּא כְּפָרֶץ, וְהַנְּטוּעַ בּוֹ אֵינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה. וְכֵן
15 אִם הָיוּ בּוֹ מִים - אֵינָן מְכַשֵּׁרִין⁴⁷.

(41) עוקצין פ"ב מ"ט. (42) נקוב, והזרעים שבו דינם כמחובר לקרקע. (43) הגדילה, ויצא חלק ממנה חוץ לעצץ. (44) אין אנו אומרים שחלק זה נתלש מן העצץ, ודינו כפירות תלושים (על-פי פירוש רבינו במשנתנו. ראה ראב"ד וכסף-משנה). [ואפשר גם לפרש, שהמדובר בעצץ שאינו נקוב, ודין הקישות כתלושה, ואפילו יצא חלק ממנה חוץ לעצץ, אין אנו אומרים שהיא יונקת מן האוויר שכנגד הקרקע, והרי היא כמחוברת. ופירוש זה מתקבל יותר על הדעת, מפני שהבבא הבאה מתחילה: "ועצץ שהוא נקוב", משמע שעד כאן המדובר באינו נקוב]. (45) דרך הנקב. (46) שם מ"ו. (47) שם.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 64) שאמרנו למעלה בפ"א ה"ב. (65) ודרשו שם: פרט למשקה סרוח. [נפסוק זה נדרש בתו"כ שם בעיקר להכשר, אבל כולל גם טומאה, שהרי מסיים "טימא".]
- 1 1. מו. הַעוֹר⁶⁶ שֶׁשָׁלְקוּ וְהַשְּׂלִיאַ שְׁחֵשֵׁב עָלֶיהָ לְאֲכִילָה⁶⁷
- 2 - מִתְטַמְּאִין טַמְּאֵת אֲכָלִים בְּפָנָי עֲצָמָן⁶⁸.
- 66) ברייתא חולין עז, ב. (67) אף-על-פי שלא שלקה, עור שהוא קשה אינו נאכל בלי שליקה, אבל שליא היא רכה, ולפיכך מועילה המחשבה להוריד לה תורת אוכל בלי שליקה. (68) אפילו לא עירבם עם אוכל אחר.
- 3 מו. עוֹר הַחֲמוֹר⁶⁹ שֶׁשָׁלְקוּ - הָרִי זֶה סִפְקָא, אִם
- 4 מִתְטַמְּא טַמְּאֵת אֲכָלִים בְּפָנָי עֲצָמוּ מִפְּנֵי שֶׁשָׁלְקוּ, או
- 5 אֵינוֹ מִתְטַמְּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְאוּס הַרְבֵּה.
- 69) שם עמוד א, בעיא שלא נפשטה. בגמרא שם אמרו, שעור החמור מאוס ואין אוכלים אותו אפילו ע"י שליקה.
- 6 יז. חֲטִימִים⁷⁰ שֶׁבְּגָלְלִי בִקְרִי⁷¹ וְשֶׁעוֹרִים שֶׁבְּגָלְלִי הַבְּהֵמָה
- 7 שֶׁלְקָטָן⁷² - אֵין מְקַבְּלִין טַמְּאָה. וְאִם חֵשֵׁב⁷³ עָלֶיהֶן
- 8 לְאֲכִילָה - מִתְטַמְּאוֹת טַמְּאֵת אֲכָלִין.
- 70) ברייתא, מנחות ט, א. (71) רגילים להאכיל את הבקר - חטים, ואת הבהמות האחרות, כגון סוסים וגמלים - שעורים (רש"י). (72) ולא חישב לאכלן. (73) בשעה שליקטן. והמחשבה שלאחר הליקוט אינה מועילה (כ"מ). [בברייתא שם כתוב: אע"פ שחשב עליהן לאכילה, אינו מטמאין טומאת אוכלין. כנסן לאוכלין - מטמאין טומאת אוכלין. וכדי להתאים דברי רבינו לאותה הברייתא, פירשם הכסף-משנה כן].
- 9 יח. כָּל אֲכָלִי⁷⁴ שֶׁנִּטְמָא וְאַחַר שֶׁנִּטְמָא נִפְסַל וְנִסְרַח:
- 10 אִם נִפְסַל מִלְּאֲכֹל הַכֶּלֶב אוֹ שֵׁיבֵשׁ פְּחָרְשׁוֹ⁷⁵ - הָרִי זֶה
- 11 טְהוֹר⁷⁶; וְאִם נִפְסַל מִלְּאֲכֹל אֲדָם וְעֵדִין הוּא רְאוּי
- 12 לְכֶלֶב - הָרִי זֶה טַמְּא בְּשִׁתָּהּ. וְכָל הָאֲכָלִין שֶׁנִּטְמָאוּ
- 13 - אֵין לָהֶן טְהָרָה בְּמִקְוֵה⁷⁷.
- 74) נתבאר למעלה בהלכה יד. (75) ומתוך כך אינו ראוי לאכילת כלב, אף-על-פי שלא נסרח. [הכסף-משנה מצוין מקור דין יבש כחרס, בגמרא נדה נה, א, אולם שם המדובר בבשר המת שנפרך (לדעת ר' יוחנן) או נעשה כקמח (לדעת ריש לקיש), ולא נאמר שם כלום בדין יבש כחרס, ורבינו עצמו (בפ"ב מהלכות טומאת מת ה,א) פסק שבשר המת יבש כחרס מטמא. ולכאורה יש בזה סתירה לדבריו כאן. אולם אין לדמות טומאת מת לטומאת אוכלין, אבל קשה להבין כיצד מצא הכסף-משנה בסוגיא זו מקור להלכה שאנו עוסקים בה כאן]. (76) פקעה טומאתו. (77) תוספתא טבול-יום פ"א ה"ב: "ואין להן טהרה מטומאתן".
- 14 יט. זְרָעִים⁷⁸ טַמְּאִים שְׁזָרְעָם - הָרִי הַצּוֹמֵחַ מֵהֶן
- 15 טְהוֹר, וְאִפְלוּ בְּדָבָר שֶׁאֵין זָרְעוֹ פְּלוּהָ⁷⁹. וְהוּא
- 16 שֶׁהַשְּׂרִישׁוֹ⁸⁰; אֲבָל קֵדָם הַשְּׂרִישׁ - הָרִי הֵן בְּטַמְּאֵתָן,
- 17 אִפְלוּ בְּדָבָר שְׁזָרְעוֹ פְּלוּהָ⁸¹.
- 78) שמיני פרשת ח, ה"ד. שנינו שם: ר' אליעזר אומר "אשר ישתה", פרט למשקה סרוח. אמרו לו, אין משקין יוצאים לא לידי עופות ולא לידי פרה (יש גורסים: מידי). ומפרש רבינו שלדעת ר' אליעזר מיעטה התורה מכל טומאה - משקה שאינו ראוי לשתיית אדם, ואפילו אם נטמא לפני שנפסל משתיית אדם - יוצא מטומאתו כשנפסל; ואמרו לו חכמים, הרי משקה זה ראוי לעופות ולפרה, ולפיכך אם כבר נטמא אינו יוצא מטומאתו, אבל מודים הם שמשקה שנפסל משתיית אדם אינו מקבל טומאה. ופסק רבינו כאמרו לו. (87) מטומאתו. (88) שהכלב מלקק כל משקה סרוח שהוא, ולפיכך אין בכלל משקה שנפסל משתיית כלב. [וב'תורת כהנים' כתוב "פרה". ורבינו סובר, שהכוונה לכל בהמה שהיא (ראה השלמות)]. (89) אם השקיע כלי מלא מים טמאים במקוה עד שנגעו במי המקוה. (90) משנה ביצה יז, ב. בלשון חכמים זה נקרא "השקה", והיא טהרת מים בלבד אבל לא שאר משקין (מכשירין פ"ד מ"ח). (91) כבית-הלל במשנה מקוואות פ"ו, ו.
- 78) שמיני פרשת כהנים' פרשת שמיני פ"א ה"ב, דרשו: מנין לזרעים טמאים שזרען טהרו? תלמוד לומר "אשר יזרע טהור" (ויקרא יא, לו). יכול אף-על-פי שלא השרישו, תלמוד לומר "הוא". (79) כגון בצלים ששותלים בצלצל קטן, והוא גדל והולך. [במעשרות פ"ה מ"ב, שנינו: "בצלים משהשרישו בעליה - טהרו מלטמא". ומפרש הר"ש, שהבצלים היו מונחים בעליה על גבי המעזיבה, שעפר שטוח עליה והשרישו באותו עפר. אבל בצלים שבסל, אפילו הוציאו עליהם לא טהרו]. ורש"י (פסחים לד, א) מפרש הטעם, שכיוון שחוברו לקרקע - בטלו לגבה ויצאו מתורת אוכל. (80) הוציאו שרישם. (81) נרקב באדמה.
- 18 כ. אֲכָלִין⁸² שֶׁמְחַבְּרִין לְכָלִים⁸³ - בְּטָלוּ מִתּוֹרַת אֲכָל.
- 19 וְאִם נִטְמָא הַפְּלִי - הָרִי הֵן מִתְטַמְּאִין בְּטַמְּאֵת
- 20 הַפְּלִי⁸⁴; הוֹאִיל וְהֵן מְשֻׁמְשֵׁין תְּשֻׁמִישׁ עֵץ⁸⁵ - הָרִי
- 21 הֵן פְּעִין.
- 82) חולין קכט, א. (83) כגון שיירי עיסה הדבוקים בעריבה ואין דעתו לאכלם. (84) בדרגת הטומאה של הכלי. אם הכלי אב הטומאה, גם שיירי האוכל אב הטומאה. (85) נעשו חלק מדופן הכלי.
- 22 כא. כָּל מִשְׁקָה שֶׁנִּטְמָא וְאַחַר שֶׁנִּטְמָא נִפְסַד וְנִסְרַח
- 23 - הָרִי זֶה בְּטַמְּאָתוֹ לְעוֹלָם⁸⁶, שֶׁאֵין הַמִּשְׁקָה יוֹצֵא⁸⁷
- 24 עַל יְדֵי הַכֶּלֶב⁸⁸ לְעוֹלָם. וְאֵין לְמִשְׁקָה שֶׁנִּטְמָא טְהָרָה
- 25 חוּץ מִן הַמֵּיִם בְּלִבְדוֹ, שֶׁאִם הִטְבִּיל מִיִּם טַמְּאִים
- 26 בְּמִקְוֵה - פִּינֵן שֶׁצִּפּוּ מִי מִקְוֵה עָלֶיהֶן⁸⁹ טְהוֹר⁹⁰.
- 27 וּמִטְבִּילִין חֲמִין בְּצוֹנָן וְצוֹנָן בְּחֲמִין, וְרַעִים בְּפִיִּם
- 28 וְפִיִּם בְּרַעִים⁹¹.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י' אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין צט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

102) נתבאר בהלכה כ"א שהשקה אינה מועילה אלא למים בלבד. (103) במשקין שבקדירה. ואם נגע בקדירה עצמה הכול טהור, מפני שראשון אינו מטמא כלי. (104) משום גזירת משקין (הלכות אבות הטומאות פרק ז ה"ב). (105) שכלי חרס אין לו טהרה במקוה, ככתוב בתורה (ויקרא יא, לג): "וכל כלי חרש . . . ואותו תשבורו". (106) אפילו נגע בקדירה עצמה. (107) אפילו אם נגע בהם. (108) ונטהרים בהשקה. (109) והקדירה מטמאה את המים כשמוציאה מן המקוה, ואין זה דומה לאדם העומד במקוה ונגע בטומאה שבתוכה.

20 **כו.** מִי¹¹⁰ שְׁפִיכוֹת¹¹¹ - הָרִי הֵן בְּחֻזְקַת טְמֵאָה. יָרְדוּ עֲלֵיהֶן מִי גְשָׁמִים, אִם רָבּוּ עֲלֵיהֶן - הָרִי הֵן טְהוֹרִים; 21 מְחַצֵּה לְמַחְצָה - הַפֶּל טָמֵא, בֵּין פְּכָלִים בֵּין בְּקַרְקָעוֹת¹¹². אֵימָתִי? בְּזִמְן שֶׁקָּדְמוּ מִי שְׁפִיכָה; אֲבָל 22 קָדְמוּ מִי גְשָׁמִים וַיָּרְדוּ עֲלֵיהֶן כֹּל שֶׁהוּא מִמֵּי שְׁפִיכוֹת - הַפֶּל טָמֵא¹¹³, שֶׁמִּשְׁקִין טְמֵאִין שְׂיָרְדוּ 23 לְטְהוֹרִים - מִטְמֵאִין בְּכָל שֶׁהוּא. 24

110) מכשירין פ"ב מ"ג. (111) מי שופכים. (112) רבינו לשיטתו בפ"טו ה"י, שמשקין מחוברים מיטמאים ומטמאים, אם נגעו ברצון בעלים. (113) הרא"ש במשנה מסביר, כשקדמו מי השפיכה לא החשיב האדם את מי הגשמים, שהרי יזוהמו בשופכין, ולפיכך לא נפלו לרצונו ואינם מקבלים טומאה. אבל אם קדמו מי גשמים, לרצונו הם ומקבלים טומאה.

27 **כו.** הַטְּוֹרָה¹¹⁴ אֶת גִּגְיוֹ¹¹⁵ וְהַמְכַבֵּס אֶת פְּסוּתוֹ¹¹⁶ וְהָרִי 28 הֵן מְנוֹטְפִים, יָרְדוּ עֲלֵיהֶן גְּשָׁמִים וְרָבּוּ הַנְּטִיפוֹת¹¹⁷ - 29 הָרִי רָבּוּ מִי גְשָׁמִים עֲלֵיהֶן, וְהַנְּטִיפִין מֵהֵן טְהוֹרִין. 114) שם מ"ד. (115) מחליק את הטיט שטח על הגג בפרוס ימות הגשמים, היו נותנים טיט חדש על הגג במקום הישן שנפרך מחמת החום, ושופכים עליו מים ומחליקים אותו במעגילה. (116) ומים אלה דינם כשופכין (כך משמע מפירושו של רבינו למשנתנו, והרא"ש שם מפרש שהמדובר במים טמאים). (117) עם ירידת הגשמים, התגבר טפטוף המים.

30 **כח.** הַסֶּף¹¹⁸ שֶׁמֶן טְהוֹר וְנִטְמָא זֶה הָאָדָם וְטָבֵל וְהָרִי 31 הַשֶּׁמֶן עַל בְּשָׂרוֹ, אִם הִיָּה כְּדִי סִיכַת אֵיבָר קָטָן¹¹⁹ - 32 הָרִי הוּא טְהוֹר כְּשֶׁהִיָּה מְקַדָּם¹²⁰. סֶף שֶׁמֶן טָמֵא 33 וְטָבֵל - לֹא טְהוֹר הַשֶּׁמֶן שֶׁעָלָיו; אֲלֹא אִם נִשְׂאָר 34 מִמֶּנּוּ מִשְׁקָה טוֹפֵחַ¹²¹ - הָרִי הַשֶּׁמֶן בְּטָמְאָתוֹ, וְאִם 35 לֹא נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ כְּדִי לְהִטְפִיחַ מִמֶּנּוּ - בָּטֵל בְּמַעוֹטוֹ.

118) עדיות פ"ד מ"ו. (119) אצבע קטנה (רבינו בפירושו למשנה). (120) לפני הסיכה, לפי שהשמן נתבטל אגב הגוף, אבל אם היה יותר מכדי שיעור זה - לא נתבטל, ונטמא מן הגוף הטמא, והמקוה אינו מטהר משקין. (121) אם תיגע בו אצבע - תורטב. דינים אלה הם מקולי בית-שמאי ומחומרי בית-הלל, ופוסק רבינו כבית-הלל, שהלכה כמותם בכל מקום, בין לקולא ובין לחומרא.

1 **כב.** מְקַלָּה⁹² שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְׁקִין טְמֵאִים⁹³ וְהַטְּבִיל 2 מְקַצְתָּהּ בְּמַקְוֶה⁹⁴ - לֹא טְהוֹר הַמַּיִם שֶׁעַל מְקַצְתָּהּ⁹⁵ 3 עַד שְׂיִטְבֵּל אֶת פְּלֵה.

(92) טהרות פ"ח מ"ט. (93) כל המקל נרטב במים טמאים. [מה שכתב "משקין" הכוונה למים בלבד, שהרי אמרנו (למעלה בהכ"א) שהשקה אינה מטהרת אלא מים בלבד]. (94) ונגעו מי המקוה במצקת המים שעל המקל. (95) שעל המקצת שלא הוטבל, אע"פ שהם מחוברים למים שבחלק המושק. [ונראה שגם המים הנמצאים בחלק המוטבל טמאים, מפני נגיעתם במים שנשארו בטומאתם]. וטעמו של דבר, מפני שמשקין הנמצאים במקום משופע, אף-על-פי שסופם לרדת למטה, אינם בגדר חיבור, כמו ששינונו שם: "הניצוק והקטפרס אינו חיבור" (משקין הוזהלים לאט לאט על פני שטח משופע, נקראים "קטפרס"). ודווקא מקל, אבל כלי - דינו כאשבורן (מים בגומא), ואפילו נגעו רק מקצת המים במקוה נטהרו כולם, מפני שנעשו שטח אחד עם מי המקוה (רבינו בפירושו שם). [ולא נתבאר לי למה לא טימאו המשקין את הכלי, והכלי יחזור ויטמא את המשקין אחר שנטהרו בהשקה? ואולי התכוון רבינו לכלי שאינו מקבל טומאה].

4 **כג.** שְׁלֵג⁹⁶ שֶׁנִּטְמָא וְהִשִּׁיק מְקַצְתוֹ לְמֵי מַקְוֶה - 5 הוֹאִיל וְטְהַר מְקַצְתוֹ, טְהַר כְּלָי⁹⁷.

(96) ברייתא, נדה יז, א. (97) למעלה (פ"א הכ"ב) למדנו שנטמא מקצתו לא נטמא כולו, מפני שאין דנים את פתיחי השלג כמחוברים לגוש אחד, ולמה נחשב כגוף אחד לענין השקה? הר"ש משאנץ בפירושו למשנה טהרות פ"ג, ב, מסביר את ההבדל הזה, מפני ששלג משלים את המקוה לארבעים סאה (מקוואות פ"ז מ"א), ואם-כן כל השלג המושק נעשה חלק מהמקוה, ולכן נטהר.

6 **כד.** הַתְּמָדוֹ⁹⁸ הַטָּמֵא, בֵּין שֶׁנִּטְמָא אַחַר שֶׁתְּמָדוֹ בֵּין 7 שֶׁתְּמָדוֹ בְּמֵים טְמֵאִים: עַד שֶׁלֹּא הִחְמִיץ - מִשְׁיָקוּ 8 בְּמַקְוֶה וְיִטְהַר, שֶׁהָרִי הוּא כְּמֵים; מִשֶּׁהִחְמִיץ - הָרִי 9 הוּא כְּנֵינוּ, וְאִין לֹא טְהַרָה בְּמַקְוֶה⁹⁹.

(98) משקה שעושים ממים ושמרי יין. (99) ברייתא, חולין כו, ב.

10 **כה.** קִדְרָה¹⁰⁰ שֶׁמְלֵאָה מִשְׁקִין, כְּגוֹן דְּבַשׁ וַיִּין 11 וְכִיּוֹצָא בְּהָן¹⁰¹, וְנִתְּוֵנָה בְּתוֹף הַמַּקְוֶה¹⁰², וּפְשֵׁט 12 הָרֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה אֶת יָדוֹ וְנִגְעָה בָּהּ¹⁰³ - הָרִי זֶה מִטְמָא 13 אֶת הַמִּשְׁקִין אִף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּתוֹף הַמַּקְוֶה, וְנִטְמָאת 14 הַקִּדְרָה¹⁰⁴ מִחֻמַּת הַמִּשְׁקִין שֶׁבְּתוֹכָהּ אִף עַל פִּי שֶׁהִיא 15 בְּתוֹף הַמַּקְוֶה¹⁰⁵. הִיָּתָה מְלֵאָה מַיִם - הַקִּדְרָה 16 טְהוֹרָה¹⁰⁶, שְׂאִין הָרֵאשׁוֹן מִטְמָא פְּלִי חֵרֵס לְעוֹלָם, 17 וְאִין הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָהּ טְמֵאִים¹⁰⁷, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְעַרְבִים 18 בְּמֵי הַמַּקְוֶה¹⁰⁸. פְּשֵׁט אֲב הַטְּמֵאָה אֶת יָדוֹ וְנִגְעָ בָּהּ 19 - נִטְמָאת הַקִּדְרָה, שְׂאִין הַמַּקְוֶה מְטַהֵר פְּלִי חֵרֵס¹⁰⁹.

100) מכשירין פ"ד מ"ח. סתם קדירה של חרס היא. (101) כל המשקין המקבלים טומאה חוץ למים.

פָּרֶק עֲלִישֵׁי

מֵאלוּ צְרִיף מִחֻשְׁבָּה; וְאֵינָן צְרִיכִין הַכֶּשֶׁר, מִפְּנֵי
שְׂפוּפָן לְטֵמְאָה אָדָם וְכֹלִים בְּכִזְיֹת, וְכֹל הַמְטַמֵּא
טִמְאַה חֲמוּרָה אֵינוֹ צְרִיף הַכֶּשֶׁר. וְאֵלוּ צְרִיכִים
מִחֻשְׁבָּה וְאֵינָן צְרִיכִין הַכֶּשֶׁר: נִבְלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר
בַּפְּפָרִים, וְנִבְלַת בְּהֵמָה טִמְאַה בְּכֹל מְקוֹם. וְהוּא
שֶׁחֵשֵׁב עַל פְּחוֹת מְכֻזָּת; אֲבָל כְּזוֹת - אֵב טִמְאַה
הוּא.

ד. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁחַט בְּהֵמָה טִמְאַה לְנִכְרִי, וְשָׁחַט בַּה
שְׁנַיִם [אוּ רֶב שְׁנַיִם] - הָרִי זֶה מִתְטַמְּאָה טִמְאַת
אֲכָלִין כֹּל זְמַן שֶׁהִיא מִפְּרַכְסָתָּה. וְאֵין צְרִיכָה
מִחֻשְׁבָּה, שֶׁהָרִי יִשְׂרָאֵל שֶׁחָטָה לְאֲכִילַת הָעוֹבֵד
כּוֹכְבִים, וְאֵין לָהּ מִחֻשְׁבָּה גְדוּלָה מִזֶּה; וְאֵינָה צְרִיכָה
הַכֶּשֶׁר, לְפִי שְׂפוּפָה לְטֵמְאָה טִמְאַה חֲמוּרָה. שָׁחַט בַּה
אֶחָד אוּ שְׁנֵיהֶם - אֵינָה מִטְטַמְּאָה טִמְאַת אֲכָלִין. וְכֵן
עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁשָּׁחַט בְּהֵמָה טְהוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, וְשָׁחַט
בַּה שְׁנַיִם אוּ רֶב שְׁנַיִם - מִתְטַמְּאָה טִמְאַת אֲכָלִין כֹּל
זְמַן שֶׁהִיא מִפְּרַכְסָתָּה, וְאֵינָה צְרִיכָה הַכֶּשֶׁר. שָׁחַט בַּה
אֶחָד אוּ נִחְרָה - אֵינָה מִטְטַמְּאָה טִמְאַת אֲכָלִין, וְהָרִי
הִיא פֶּשֶׁר הַנִּבְלֹת.

ה. הַחוּתָף בֶּשֶׁר מֵאֵיבָר מִן הַחֵי שֶׁל בְּהֵמָה וְאַחַר כֵּן
חֵשֵׁב עָלָיו - צְרִיף הַכֶּשֶׁר. חֵשֵׁב עָלָיו וְאַחַר כֵּן חֲתָכוּ
- אֵינוֹ צְרִיף הַכֶּשֶׁר, מִפְּנֵי שֶׁמְטַמֵּא טִמְאַה חֲמוּרָה
כְּנִבְלָה, וְכֹל הַמְטַמֵּא טִמְאַה חֲמוּרָה אֵינוֹ צְרִיף
הַכֶּשֶׁר.

ו. פְּחוֹת מְכֻזָּת מִנִּבְלַת בְּהֵמָה טִמְאַה שֶׁחֵשֵׁב עָלָיו,
וְהַשְּׁלִים עָלָיו כְּבִיצָה מֵאֲכָלִים אֲחֵרִים - אֵין הַכֹּל
צְרִיף הַכֶּשֶׁר; הוּאִיל וּפְחוֹת מְכֻזָּת שֶׁבָּכֵל הַבִּיצָה,
אִם הַשְּׁלִימוּ לְכֻזָּת, מְטַמֵּא טִמְאַה חֲמוּרָה. וְכֵן כְּזוֹת
מִנִּבְלַת בְּהֵמָה טִמְאַה שֶׁחֵשֵׁב עָלָיו, וְהִנִּיחָהּ בְּבֶצֶק
עַד שֶׁהַשְּׁלִים לְכְבִיצָה, הוּאִיל וְאֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמִזְעָה
מִפְּנֵי הַבֶּצֶק - הָרִי זֶה צְרִיף מִחֻשְׁבָּה. וְאֵין הַבֶּצֶק
הַזֶּה צְרִיף הַכֶּשֶׁר, הוּאִיל וְכֹל הַשְּׁעוֹר הַזֶּה מְטַמֵּא
בְּמִשְׁאֵה מִפְּנֵי כְּזוֹת נִבְלָה שֶׁבְתוֹכוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ
מְטַמֵּא בְּמִזְעָה, הָרִי סוּפוֹ לְטֵמְאָה טִמְאַה חֲמוּרָה,
לְפִיכֵן אֵין צְרִיף הַכֶּשֶׁר.

ז. פְּחוֹת מְכֻזָּת מִבֶּשֶׁר הַמֵּת שֶׁהַשְּׁלִים עָלָיו כְּבִיצָה
מִשְׁאֵר אֲכָלִין - הַכֹּל צְרִיף מִחֻשְׁבָּה, שֶׁהָרִי בְטֵל הַכֹּל
אֲצֵל כֹּל אָדָם; וְאֵין הַכֹּל צְרִיף הַכֶּשֶׁר, מִפְּנֵי בֶּשֶׁר
הַמֵּת שֶׁבָּכֵל לָלוּ.

ח. כְּזוֹת מִן הַמֵּת שֶׁחִפְּהוּ בְּבֶצֶק - הַכֹּל מִתְטַמֵּא
טִמְאַה חֲמוּרָה.

ט. הַחוּתָף בֶּשֶׁר מֵאָדָם חֵי לְהֵאֲכִילוֹ לְכֹל, אִם חֵשֵׁב

1 יבאר אוכל המיוחד לאדם במקום אחד ואינו מיוחד
במקום אחר אם צריך מחשבה. דברים שצריכים מחשבה
והכשר, הכשר ולא מחשבה, או מחשבה ולא הכשר, או לא
זה ולא זה.

2 א. כָּבֵר בְּאֵרְנוּ, שְׂאִין הָאֲכָלִין מִתְטַמְּאִין עַד
3 שֶׁיִּכְשְׁרוּ; וְשֶׁכֵּל אֲכָל שְׂאִינוֹ מִיחַד לְמֵאֲכָל אָדָם -
4 אֵינוֹ מִקְבֵּל טִמְאַה עַד שֶׁיִּחַדוּ לְאָדָם.

5 ב. אֲכָל שֶׁהוּא מִיחַד לְאָדָם בְּמִקוֹם הַזֶּה וְאֵינוֹ מִיחַד
6 לְאָדָם בְּמִקוֹם אֲחֵר - בְּמִקוֹם שֶׁהוּא מִיחַד בּוֹ אֵינוֹ
7 צְרִיף מִחֻשְׁבָּה לִיחַדוֹ לְאָדָם, וּבְמִקוֹם שְׂאִינוֹ מִיחַד
8 בּוֹ צְרִיף מִחֻשְׁבָּה לִיחַדוֹ לְאָדָם וְאַחַר כֵּן יִקְבֵּל
9 טִמְאַה. וְכֹל אֲכָל שְׂסוּפוֹ לְטֵמְאָה אָדָם וְכֹלִים אֵינוֹ
10 צְרִיף הַכֶּשֶׁר.

11 ג. יֵשׁ אֲכָלִין שֶׁצְרִיכִין הַכֶּשֶׁר וְאֵינָן צְרִיכִין מִחֻשְׁבָּה,
12 וְיֵשׁ שֶׁצְרִיכִין מִחֻשְׁבָּה וְאֵינָן צְרִיכִין הַכֶּשֶׁר, וְיֵשׁ
13 שֶׁצְרִיכִין מִחֻשְׁבָּה וְהַכֶּשֶׁר, וְיֵשׁ שְׂאִין צְרִיכִין לֹא
14 מִחֻשְׁבָּה וְלֹא הַכֶּשֶׁר. בֵּיצֵד? כֹּל הָאֲכָלִין הַמִּיחַדִּין
15 לְאָדָם בְּכֹל מְקוֹם - צְרִיכִין הַכֶּשֶׁר וְאֵין צְרִיכִין
16 מִחֻשְׁבָּה. דְּגִים טְהוֹרִים וְחֲגָבִים טְהוֹרִים בְּכֹל
17 מְקוֹם, וְחֲגָבִים טְמֵאִים וְדְגִים טְמֵאִים בַּפְּפָרִים -
18 הָרִי הֵן מִיחַדִּין לְאָדָם, וְצְרִיכִין הַכֶּשֶׁר וְלֹא
19 מִחֻשְׁבָּה. וְכֵן חֵלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה שְׂמֵתָה - צְרִיף
20 הַכֶּשֶׁר וְלֹא מִחֻשְׁבָּה בְּכֹל מְקוֹם. וְאֵלוּ צְרִיכִין
21 מִחֻשְׁבָּה וְהַכֶּשֶׁר: בֶּשֶׁר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי, בֵּין מִן
22 הָאָדָם בֵּין מִן הַבְּהֵמָה בֵּין מִן הָעוֹף, וְנִבְלַת הָעוֹף
23 הַטְּמֵא, וְחֵלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה שְׁחוּטָה בַּפְּפָרִים. אִף
24 עַל פִּי שֶׁהַכֶּשֶׁר בִּשְׁחִיטָה, צְרִיף הַכֶּשֶׁר שְׁנֵי אֲחֵר
25 הַמִּחֻשְׁבָּה. וְשֶׂאֵר כֹּל יְרֻקוֹת הַשָּׂדֶה, כְּגוֹן הַבְּצָלִים
26 הַקָּשִׁים בִּיתֵר וְהַפְּטְרִיּוֹת. וְכֵן חֲגָבִים וְדְגִים קְטַנִּים
27 - צְרִיכִין מִחֻשְׁבָּה בַּפְּפָרִים. עֲלִשִׁין שְׂזָרְעָן לְבַהֲמָה
28 וְנִמְלָף עָלֶיהֶן לְאָדָם - אֵינָן מִקְבָּלִין טִמְאַה עַד
29 שֶׁיִּחְשֹׁב עָלֵיהֶן אֲחֵר שֶׁיִּתְלָשׁוּ, שֶׁמִּחֻשְׁבַּת חֲבוּר
30 אֵינָה מִחֻשְׁבָּה. עֲלִשִׁין שֶׁלֶקְטָן לְבַהֲמָתוֹ וְהִדִּיחָן,
31 וְנִמְלָף עָלֵיהֶן לְאָדָם - צְרִיכִין הַכֶּשֶׁר שְׁנֵי אֲחֵר
32 הַמִּחֻשְׁבָּה. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָה בְּזֶה. הָאֵלֵל, אִם חֵשֵׁב
33 עָלָיו לְאֲכִילָה - מִקְבֵּל טִמְאַת אֲכָלִין, וְאִם לֹא -
34 הָרִי הוּא פֶּעֶץ וְאֵינוֹ מִקְבֵּל טִמְאַה. וְכֵן הַעֲצָמוֹת
35 הַמְּחַבְּרִין בַּבֶּשֶׁר, וְהַגִּידִים, וְהַמְּקוּמוֹת הַרְפִּים מִן
36 הַקְּרוֹנִים וּמִן הַטְּלָפִים, וְהַכְּנָפִים וְהַנוּצָה, וְהַמְּקוּמוֹת
37 הַרְפִּים מִן הַצְּפָרְנִים וּמִן הַחֲרָטוֹם הַמְּכַלְעִין בַּבֶּשֶׁר
38 - צְרִיכִין הַכֶּשֶׁר וּמִחֻשְׁבָּה. וְאֵלוּ שְׂאִין צְרִיכִין לֹא
39 מִחֻשְׁבָּה וְלֹא הַכֶּשֶׁר: נִבְלַת בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּכֹל
40 מְקוֹם, וְנִבְלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר וְחֵלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה
41 בַּפְּפָרִים. לְפִי שֶׁהֵן מִיחַדִּין לְמֵאֲכָל אָדָם, אֵין אֶחָד

ד. העור⁹ המִחְפָּר בַּבָּשָׂר¹⁰, וְהַמְרָק¹¹ וְהַתְּבַלִּין¹²,
 30 וְהָאֵלֶּל¹³ - אֵף עַל פִּי שִׁמְקָצְתוּ חֵשֶׁב עָלָיו¹⁴
 31 וּמְקָצְתוּ לֹא חֵשֶׁב עָלָיו, מְקָצְתוּ פְּלִטְתוֹ חֵיה¹⁵
 32 וּמְקָצְתוּ פְּלִטְתוֹ סִכְיִין¹⁶ - וְהַעֲצָמוֹת הַמְּחַפְּרוֹת
 33 בַּבָּשָׂר, וְהַגִּידִים, וְהַמְקוֹמוֹת הַרְפִּים מִן הַקְּרָנִים וּמִן
 34 הַטְּלָפִים, וְהַכְּנָפִים וְהַנּוֹצָה, וְהַמְקוֹמוֹת הַרְפִּים מִן
 35 הַצְּפָרְנִים וּמִן הַחֲרָטוּם הַמְּבֹלְעִין בַּבָּשָׂר - כָּל אֶחָד
 36 מֵאלוֹ מִתְּמָאִין וּמִטְּמָאִין, וּמִצְרָפִין לְכַבִּיעָה¹⁷ אוֹ
 37 לְכַחֲצֵי פָרְס¹⁸.

9 בחולין קיז, שנינו: העור והרוטב והקופה והאלל והעצמות והגידין והקרניים והטלפיים מצטרפים לטמא טומאת אוכלין. ורבינו מביא כאן את הדינים שנאמרו במשנה כפי שנתבאר בגמרא. (10) עור כשהוא לעצמו אינו מטמא, מפני שאינו ראוי לאכילה, אבל אם הוא דבוק בפחות מכביצה בשר הוא שלימו לכביצה ומטמא, מפני שהוא שומר לבשר וכל השומרים מטמאים (עוקצין פרק א משנה א). (11) במשנה כתוב: "הרוטב". בגמרא שם (קכ, א) פירש אביי ציר סמך המתמצה מן הבשר, ורבא פירש "שומנא" פירש רש"י השומן שעל המרק) וכנראה "מרק" הוא אחד משני אלה. (12) פירוש "קיפה" שבמשנה, כרב פפא שם. (13) חתיכות קטנות של בשר שנשארו דבוקות בעור אגב הפשטו. (14) לאכילה. שם קכא, א. (15) חיה אכלה את הבשר והשאירה את העור ושרידי בשר דבוקים בו. (16) כשהפשיטו את הבהמה בסכין נפלטו מתחת פי הסכין. שם נאמרו שני הפירושים הללו היינו: א. מקצתו חישב ומקצתו לא חישב; ב. מקצתו פלטתו חיה ומקצתו סכין, וקיבל רבינו את שניהם להלכה. (17) לטמא אוכלין. (18) לפסול את הגוייה. כל הדברים שנימנו בהלכה זו אינם מקבלים טומאת אוכלין בפני עצמם. אבל משלימים את השיעור כשיש עמהם אוכל אחר פחות מכשיעור.

ה. כְּבִיעָה אֶכְלִין טְמָאִים שֶׁהֵיחָן בַּחֲמָה וְנִתְמַעְטוּ¹⁹
 39 - אֵינָן מִטְּמָאִים. וְכֵן כְּזֵית מִן הַמֶּת אוֹ מִן הַנְּבִלָה
 40 וְכַעֲדָשָׁה מִן הַשְּׂרִיץ²⁰ שֶׁהֵיחָן בַּחֲמָה וְנִתְמַעְטוּ -
 41 טְהוֹרִין.
 42

19 נתייבשו מחמת חום השמש וצמקו ולא נשאר בהם כביצה. (20) נתבאר בפרק ד מהלכות אבות הטומאות הלכה ב ששמונה שרצים האמורים בתורה מטמאים בכעדרה (ראה שם הלכה י"ג, פנים והערות, פרטי הלכה זו והלכה ו).

ו. כְּזֵית חֶלֶב וְדָם וְנוֹתָר²¹ וּפְגוּל²² שֶׁהֵיחָן בַּחֲמָה
 43 וְנִתְמַעְטוּ - אֵין תְּבִינָן עָלֵיהֶן פֶּתָה. הֵיחָן בְּגִשְׁמִים²³
 44 וְנִתְפָחוּ²⁴ - חָזְרוּ לְכִמּוֹת שְׁהָיוּ. בֵּין לְטְמָאָה
 45 חֲמוּרָה²⁵, בֵּין לְטְמָאָה קְלָה²⁶, בֵּין לְאִסּוּר²⁷.
 46

21 בשר קדשים שנשאר אחר הזמן שקבעה התורה לאכילתו. (22) אם הכהן המקריב את הקרבן חישב בשעת עבודתו לאכול את הבשר אחר הזמן שקבעה תורה - הרי זה פיגול. והאוכל כזית מאחד הדברים שנימנו כאן עונשו

1 עָלָיו לְמֵאֵכֶל אָדָם - הָרִי זֶה צָרִיף מִחֻשְׁבָּה, וְאֵינוֹ
 2 צָרִיף הַכָּשֶׁר.

י. גוֹזֵל שְׁנֵפֶל לְגַת וְמָת, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵגַת בְּמִדְיָנָה
 3 - הָרִי נִמְאָס בְּגַת, וְלִפְיֶכָּה צָרִיף מִחֻשְׁבָּה. חֵשֶׁב עָלָיו
 4 פְּשִׁיעָתוֹ הַהֵאֲכִילוֹ לְנֹכְרִי - הָרִי זֶה מְטַמָּא, שֶׁהָרִי
 5 חֵשֶׁב עָלָיו לְמֵאֵכֶל אָדָם. חֵשֶׁב עָלָיו הַהֵאֲכִילוֹ לְכֶלֶב
 6 - אֵינוֹ מִתְּמָא טְמָאֵת אֶכְלִים. הִיָּה זֶה שֶׁחֵשֶׁב עָלָיו
 7 הַהֵאֲכִילוֹ לְאָדָם חֲרַשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן - הָרִי זֶה טְהוֹר.
 8 הַעֲלוּהוּ כְּרִי הַהֵאֲכִילוֹ לְאָדָם - הָרִי זֶה טְמָא; שִׁישׁ
 9 לְהֵן מַעֲשָׂה, וְאֵין לְהֵן מִחֻשְׁבָּה.
 10

יום שני י"א אב ה'תשע"ה

פֶּרֶק רְבִיעִי

א. בַּמָּה² שְׁעוֹר אֶכְלִין לְטְמָאָה? לְטְמָאֵת עֲצָמָן - כָּל
 13 שֶׁהֵן. אֶפְלוֹ שִׁמְשׁוּם אוֹ חֲרָדֵל מִתְּמָא. שְׁנֵאֲמַר: כָּל
 14 הָאֶכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל - כָּל שֶׁהוּא³. וְאֵין אֶכֶל טְמָא
 15 מִטְּמָא אֶכֶל אַחַר אוֹ מִשְׁקִין אוֹ יָדִים עַד שֶׁיְהִיָּה בּוֹ
 16 כְּבִיעָה בְּלֹא קְלִפְתָּה⁴. וְכֵן הָאוֹכֵל אֶכְלִין טְמָאִים -
 17 אֵינוֹ נִפְסָל⁵ עַד שֶׁיֵּאֲכֵל כְּבִיעָה וּמִחֻצָּה⁶. וְזֶהוּ חֻצֵי
 18 פָּרְס.
 19

1) יבאר כמה שיעור אוכלין ומשקין לטמא עצמם או אחרים. ודין אם כל האוכלין והמשקין מצטרפים לשיעור. דברים שהניחם בחמה ונתמעטו או הניחם בגשמים ונתפחו. ודין כל ששיעורם וטומאתם שוים או טומאתם ולא שיעורם או שיעורם ולא טומאתם. (2) תורת כהנים פרשת שמיני פרק ט הלכה א. (3) דרשו זאת מהתיבה "כל" המיותרת. (4) הקליפה הקשה. פסק כחכמים בעירובין פג, א. (5) מלאכול תרומה וקדשים. בפרק ח מהלכות אבות הטומאות הלכה ו נתבאר, שחכמים גזרו טומאה על האוכל אוכלין טמאים או שותה משקין טמאים, לתרומה ולקדשים. ובגמרא נקראה טומאה זו "פסול גווייה". (6) בהלכות אבות הטומאות שם כתב רבינו "כביצה ומחצה שוחקות" פירוש קימעא יותר.

ב. הַמְּשָׁקִין מִתְּמָאִין כָּל שֶׁהֵן, וּמִטְּמָאִין⁷ כָּל
 20 שֶׁהֵן. אֶפְלוֹ טֶפֶת מִשְׁקִין טְמָאִים כְּחֲרָדֵל שֶׁנִּגְעָה
 21 בְּאֶכְלִין אוֹ בְּכֵלִים אוֹ בְּמִשְׁקִין אַחֲרֵים - נִטְמָאוּ. וְאֵף
 22 עַל פִּי כֵן, אֵין הַשְׁוֹתָה מִשְׁקִין טְמָאִין נִפְסָל עַד
 23 שִׁישְׁתָּה רְבִיעִית⁸, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
 24

(7) אחרים. (8) כביצה וחצי שהן רביעית הלוג.

ג. כָּל הַמְּשָׁקִין מִצְרָפִין לְפִסּוֹל אֶת הַגְּוִיָּה לְרְבִיעִית.
 25 וְכָל הָאֶכְלִין מִצְרָפִין לְכַבִּיעָה לְטְמָא טְמָאֵת
 26 אֶכְלִים, וְלִכְחֻצֵי פָּרְס לְפִסּוֹל אֶת הַגְּוִיָּה. אֶפְלוֹ חֲטָה
 27 עִם קָמַח עִם בָּצֵק עִם תְּאֵנָה וּבָשָׂר וְכִיּוֹצָא בְּאֵלוֹ -
 28 הַכֹּל מִצְרָפָה.
 29

קב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"א אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

או במלוא חפניו, שהרי הבשר התפורר לפירורים זעירים].
43) שניהם מטמאים בכזית, אבל מת מטמא טומאת שבעה ומטמא באוהל מה שאין כן נבילה. 44) מטמא במשא בלי נגיעה ושיעורו בכזית. 45) שיעורו בכדשה ואינו מטמא במשא.

18 יב. אֶכְלִין טְמָאִים - שְׁעוּרָם שָׁוָה, שֶׁפֶל אֶכֶּל טְמָא
19 אִינוּ מְטַמְּאִים⁴⁶ אֶלָּא בְּבִיצָה, וְטַמְּאָתָם שְׁוָה⁴⁷, שֶׁפֶל
20 אֶכֶּל טְמָא אִינוּ מְטַמְּא אֶלָּא בְּמַגֵּעַ וְאִינוּ מְטַמְּא לֹא
21 אֶדָם וְלֹא בָּלִים, לְפִיכֶךָ מְצַטְרְפִין לְטַמְּא פֶּקֶל
22 שְׁבִשְׁנֵיהֶן. בִּיצָה? פְּחָצִי בִּיצָה אֶכֶּל רֹאשׁוֹן⁴⁸ וְכַחֲצִי
23 בִּיצָה אֶכֶּל שְׁנֵי שְׁפָלָן זֶה בְּזָה - הֲרִי זֶה שְׁנֵי, וְאִם
24 נִגַּע בְּתֵרוּמָה - פֶּסְלָהּ⁴⁹. פְּחָצִי בִּיצָה אֶכֶּל שְׁנֵי וְכַחֲצִי
25 בִּיצָה אֶכֶּל שְׁלִישִׁי שְׁפָלָן - הֲרִי זֶה שְׁלִישִׁי⁵⁰. וְכֵן
26 כֹּל פְּיוּצָא בְּזָה. אֶפְלוּ חֲצִי בִּיצָה אֶכֶּל רֹאשׁוֹן וְחֲצִי
27 בִּיצָה אֶכֶּל רְבִיעִי שֶׁל קֹדֶשׁ שְׁפָלָן זֶה בְּזָה - הֲרִי
28 הַכֹּל רְבִיעִי⁵¹.

46) אוכלין אחרים. 47) כל האוכלין חומרת טומאתם שווה ואפילו האחד ראשון לטומאה והשני רביעי אין לראות בזה הבדל מהותי אלא מקרי, שזה נגע באב וזה נגע בשלישי. 48) אוכל הנוגע באב הטומאה נעשה ראשון ועושה את הנוגע בו שני לטומאה וכן הלאה. 49) היא עצמה פסולה, אבל אינה פוסלת תרומה אחרת בניגעתה. 50) ופוסל את הקודש, אבל לא את התרומה, שאין רביעי לתרומה. 51) ואינו פוסל את הקודש, שאין חמישי בקודש אלא כפרה אדומה. משמיענו, שאין אנו תופסים את הממוצע לומר הראשון משפיע להעלות במקצת את כוחה של טומאת הרביעי.

29 יג. כְּבִיצָה אֶכֶּל רֹאשׁוֹן וְכַבִּיצָה אֶכֶּל שְׁנֵי שְׁפָלָן זֶה
30 בְּזָה - הַכֹּל רֹאשׁוֹן⁵². חֶלְקָן⁵³ - כָּל אֶחָד מֵהֵן שְׁנֵי⁵⁴.
31 נָפֶל זֶה לְעֶצְמוֹ [וְזֶה לְעֶצְמוֹ] עַל פֶּכֶר שֶׁל תְּרוּמָה -
32 פֶּסְלוֹהוּ⁵⁵. נָפְלוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד - עֲשָׂאוּהוּ שְׁנֵי⁵⁶.

52) מפני שיש כאן שיעור שלם של ראשון. 53) לשני חלקים. 54) שהרי אין בראשון לבדו כשיעור. 55) נעשה שלישי ואינו פוסל אחרים. בכל מקום שאתה מוצא ההגדרה של פסול, הכוונה שאינו מטמא ואינו פוסל אחרים. 56) שהרי נגע בבת אחת בשיעור שלם של ראשון.

33 יד. כְּבִיצָה אֶכֶּל שְׁנֵי וְכַבִּיצָה אֶכֶּל שְׁלִישִׁי שְׁפָלָן זֶה
34 בְּזָה - הֲרִי הַכֹּל שְׁנֵי. חֶלְקָן - כָּל אֶחָד מֵהֵן שְׁלִישִׁי.
35 נָפֶל זֶה לְעֶצְמוֹ [וְזֶה לְעֶצְמוֹ] עַל פֶּכֶר שֶׁל תְּרוּמָה -
36 לֹא פֶּסְלוֹהוּ. נָפְלוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד - פֶּסְלוֹהוּ, מִפְּנֵי
37 שֶׁעֲשָׂאוּהוּ שְׁלִישִׁי.

38 מז. כְּבִיצָה אֶכֶּל רֹאשׁוֹן וְכַבִּיצָה אֶכֶּל שְׁלִישִׁי שְׁפָלָן
39 זֶה בְּזָה - רֹאשׁוֹן⁵⁷. חֶלְקָן - זֶה שְׁנֵי וְזֶה שְׁנֵי,
40 שֶׁהֲשִׁישִׁי שְׁנֵי בְּרֹאשׁוֹן נֶעֱשָׂה שְׁנֵי.

57) כולו כראשון.

כרת. 23) את אותם הכזיתים שנתמעטו. 24) ויש בהם כזית. 25) מת ונבילה. 26) טומאת אוכלין. 27) אכילה. ואם הניח בגשמים פחות מכזית מעיקרו ותפח עד לכזית אסור מדברי סופרים.

1 ז. עֲלֵי בְּצָלִים²⁸ וּבְגֵי בְּצָלִים²⁹ שֶׁהֵן חֲלוּלִין: אִם יֵשׁ
2 בָּהֶם רִיר - מִשְׁתַּעְרִין כְּמוֹת שֶׁהֵן³⁰; וְאִם הָיָה חֲלוּלִין
3 וְרִיקָנִים - מִמַּעַךְ אֶת חֶלְלָן³¹.

28) עוקצין פרק ב משנה ח. עלים אלה דומים לקנים חלולים ובתוכם ריר סמך. 29) העלים היוצאים מבצלים שאינם מחוברים לקרקע. 30) מפני שגם הריר נאכל ולכן מצטרף לשיעור כביצה. 31) ואם אין כשיעור אחר שמיעכו אינו מטמא.

4 ח. פֶּת סִפְגָּנִין³² - מִשְׁתַּעְרֶת כְּמוֹת שֶׁהִיא³³. וְאִם יֵשׁ
5 בָּהּ חֶלְלָן³⁴ - מִמַּעַךְ אֶת חֶלְלָהּ.

32) נקבובי כספוג. 33) עם הנקבים הקטנים. 34) מקום ריק גדול.

6 ז. בְּשֹׂר הַעֲגֹל שֶׁנִּתְפַּח³⁵ וּבְשֹׂר זֶקֶנָה שֶׁנִּתְמַעֵטָה³⁶ -
7 מִשְׁתַּעְרִין כְּמוֹת שֶׁהֵן³⁷.

35) בבישול. בשר עגל רך גדל כשמבשלים אותו הרבה (רבינו שם). 36) בשר כזה מצטמק ומתמעט בבישול. 37) כפי כמותם בשעת הנגיעה. כגירסת רב ורבי חייא ורבי יוחנן במנחת נד, א.

8 י. הָאֵגוּז וְהַתְּמָרִים וְהַשֶּׁקֶד הַמִּתְקַרְקָשִׁים³⁸ -
9 מִשְׁתַּעְרִין כְּמוֹת שֶׁהֵן.

38) המתקשקים. כשהם לחים אינם מקשקים וכשהם מתייבשים ומצטמקים כן מקשקים.

10 יא. כֹּל שֶׁטַמְּאָתוֹ³⁹ וְשִׁעוּרוֹ שְׁוִין - מְצַטְרְפִין זֶה עִם
11 זֶה. הָיָה טַמְּאָתוֹ שְׁוִין אֶכֶּל לֹא שְׁעוּרָן, שְׁעוּרָן אֶכֶּל
12 לֹא טַמְּאָתוֹ - אִין מְצַטְרְפִין וְאֶפְלוּ לְטַמְּא פֶּקֶל
13 שְׁבִשְׁנֵיהֶן⁴⁰. בִּיצָה טַמְּאָתוֹ וְלֹא שְׁעוּרוֹ? כְּגוֹן בְּשֹׂר
14 הַמֵּת⁴¹ וְרִקָּב שֶׁל⁴². שְׁעוּרוֹ וְלֹא טַמְּאָתוֹ? כְּגוֹן בְּשֹׂר
15 הַמֵּת וּבְשֹׂר הַנִּבְלָה⁴³. וְאִין צְרִיף לֹמֶר, שְׂאִם לֹא הָיָה
16 שְׁוִים לֹא בְּשִׁעוּר וְלֹא בְּטַמְּאָה, כְּגוֹן בְּשֹׂר נִבְלָה⁴⁴
17 וּבְשֹׂר הַשְּׂרִיץ⁴⁵ - שְׂאִין מְצַטְרְפִין.

39) חומרת הטומאה. 40) ואין אנו אומרים הרי הטומאה החמורה כוללת גם טומאה קלה וראוי לה לחמורה להצטרף עם הקלה לכשיעור, וכן לעניין הבדל בשיעורים יצטרף הדבר ששיעורו קטן עם זה ששיעורו יותר גדול, כשיש בשניהם יחד כדי השיעור הגדול. ולמה אין מצטרפים? מפני שהם שני מיני טומאה. 41) שמתמא בכזית. 42) בשר המת שהרקיב, ששיעורו במלוא חפניו (הלכות טומאת מת פרק ב הלכה י"א). ובכן שיעורם אינו שווה, אבל טומאתן שווה, שניהם מטמאים טומאה חמורה במשא ובאוהל. [ואף על פי שמת מטמא במגע ורקב לא, אין בכך שינוי בעצם חומרת הטומאה, אלא מפני שאי אפשר לו ליגע בכזית שלם

25 ג. פֶּשֶׁתִּי בַּיָּצִים אֶכֶּל רֶאֱשׁוֹן וְכִשְׁתִּי בַּיָּצִים אֶכֶּל שְׁנֵי
 26 הַכֶּשֶׁר הַיָּד - הַכֶּשֶׁר כָּל הָאֶכֶל הַתְּלוּי בּוֹ¹⁴. וַיֵּשׁ יָד
 27 לְפָחוֹת מִכִּזִּית¹⁶. וַיֵּשׁ שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכְּפֹל¹⁷. וְשׁוֹמֵר
 28 שְׁחֵלְקוֹ¹⁸ - אֵינוֹ מִצְטָרֵף עִם הָאֶכֶל¹⁹.

(13) חולין קיח, ב. (14) נתבאר כבר, שאוכל אינו מקבל טומאה כל זמן שלא הורטב באחד משבעת המשקין שנמנו למעלה (פ"א ה"ב). (15) כר' יוחנן שם. (16) הכוונה לטומאת עצמו, בהתאם לדעת רבינו (למעלה בפ"ד ה"א) שטומאת עצמם בכל שהן (ראה 'תוספות' שם ד"ה אין יד). (17) כר' יוחנן שם. מלשונו משמע שאין יד לפחות מכפול. פול = מין שעועית, ואין בו חצי זית (ראה רש"י שם ד"ה ור' יוחנן). (18) שם קיט, ב. (19) מכיוון שכל חלק בפני עצמו אין בו כדי שמירה.

29 ד. וּמִנְיָן²⁰ לְשׁוֹמְרֵי²¹ אֶכְלִין שֶׁהֵן מִתְטַמְּאִין עִם
 30 הָאֶכְלִין כְּשֶׁהֵן מִחֲבָרִין בֵּהֵן? שְׁנֵאמַר: עַל כָּל זֶרַע
 31 זְרוּעַ אֲשֶׁר יִזְרַע²² - כִּדְרָף שְׁבָנֵי אָדָם מוֹצִיאִין
 32 לְזַרְעָה: חֲטִיִּם בְּשַׁעוֹרֵיהֶן²³ וּשְׁעוֹרִים בְּקַלְפֵיהֶן
 33 וְעֵדִשִׁים בְּקַלְפֵיהֶן. וְהוּא הַדִּין לְשַׁאֵר הַשׁוֹמְרִין.

(20) שם קיז, ב. (21) ע"פ כת"י תימן ודפוס רומי. בדפוסים: לשמורי. (22) ובפוסק שלאחריו כתוב: "ונפל מנבלתם עליו, טמא הוא לכם". (23) איני יודע לפרש תיבה זו. בגמרא שם כתוב חיטה בקליפתה, וגם רבינו בפירושו לעוקצין פ"א מ"א גורס כך. [יש להניח שהשין מיותרת, ויש לקרוא "בעוריהן" כי אין קליפה לחיטה בדומה לשעורים או עדשים, אלא עור דקיק שאי-אפשר להפרידו מגוש הקמח שבחיטה בלי טחינה וניפווי. ומלשונו של רש"י במנחות ע, ב ד"ה קליפת, משמע שהכוונה לקליפה שהחיטה טמונה בה לפני הדישה ונופלת אגב ד"שה].

34 ה. וּמִנְיָן לַיְדוּת²⁴ הָאֶכְלִין שֶׁהֵן מִתְטַמְּאִין וּמִתְטַמְּאוֹת
 35 כְּשֶׁהֵן מִחֲבָרִין עִם הָאֶכְלִין? שְׁנֵאמַר: טָמֵא הוּא לְכֶם
 36 - לְכָל שֶׁבְצָרְכֵיכֶם²⁵.

(24) חולין קיח, א. (25) כל דבר הנצרך לכם בקשר עם אותו אוכל.

37 ו. הַבּוֹצֵר²⁶ לְגַת²⁷ - אֵין לוֹ יְדוּת, שֶׁהָרִי אֵין לוֹ צִרְף
 38 בַּיָּד, מִפְּנֵי שְׁמוֹצֵץ אֶת הַמִּשְׁקָה²⁸.

(26) סוכה יג, ב. (27) הקוטף ענבים כדי לדרוך אותם בגת לעשיית יין. (28) היד סופגת יין, ולפיכך אין האדם רוצה בו.

39 ז. הַקּוֹצֵר²⁹ לְסִפּוֹף³⁰ - אֵין לוֹ יְדוּת³¹, שֶׁהָרִי אֵינוֹ
 40 צִרְיָף לְיָד.

(29) שם. (30) לסכך בו סוכתו. (31) כרב מנשיא שם.

41 ח. כָּל יְדוּת³² הָאֶכְלִין שֶׁפְּסָסָן³³ בְּגֵרָן - טְהוֹרִין.

(32) עוקצין פ"ג מ"ה. (33) "מכתתן ורצצן, מלשון בוססו מקדשך (ישעיה סג, יח)" (רבינו בפירושו שם). כר' יוחנן בסוכה יד, א.

1 מִזו. כְּשֶׁתִּי בַּיָּצִים אֶכֶּל רֶאֱשׁוֹן וְכִשְׁתִּי בַּיָּצִים אֶכֶּל שְׁנֵי
 2 שְׁבָלָלָן - הַכָּל רֶאֱשׁוֹן. חֵלְקָן לְשָׁנִים - כָּל אֶחָד מֵהֵן
 3 רֶאֱשׁוֹן. חֵלְקָן לְשִׁלְשָׁה חֵלְקִים אוֹ לְאַרְבָּעָה - כָּל
 4 אֶחָד מֵהֵן שְׁנֵי. וְכֵן כְּשֶׁתִּי בַּיָּצִים אֶכֶּל שְׁנֵי וְכִשְׁתִּי
 5 בַּיָּצִים אֶכֶּל שְׁלִישִׁי שְׁבָלָלָן - הַכָּל שְׁנֵי. חֵלְקָן לְשָׁנִים
 6 - כָּל אֶחָד מֵהֵן שְׁנֵי; לְשִׁלְשָׁה וְלְאַרְבָּעָה - הָרִי כָּל
 7 אֶחָד מֵהֵן שְׁלִישִׁי.

פָּרָק חֲמִישִׁי

9 א. יְדוּת הָאֶכְלִים² - הֵן הַעֲצִים הַרְפִּין הַסְּמוּכִין
 10 לְאֶכֶל שֶׁהָאֶכֶל³ נִהְלָה בֵּהֵן מִן הָאֵילָן, כְּמוֹ עֲקָצִי
 11 הַתְּאֵנִים וְהָאֲגָסִים וְקִצַּת הָאֲשְׁכּוּל⁴, וְכֵן הַבְּרַעֲיָנִים
 12 וְכִיּוֹצֵא בֵּהֵן מִדְּבָרִים שֶׁהָאֶכֶל צָרִיף לָהֶן. וְשׁוֹמְרֵי
 13 הָאֶכְלִין - הֵן הַקְּלִפָּה שֶׁעַל הָאֶכֶל שֶׁהִיא שׁוֹמְרָתוֹ.
 14 וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּדוּבָא.

(1) יבאר מה הן ידות האוכלין ושומריהם ומה דינם. מי שהוא יד ואינו שומר, שומר ולא יד או לא זה ולא זה אם מתטמא ומטמא ומצטרף. הבורח לגת אם יש לו ידות או הקוצר לסיכור, וידות האוכלין שבססם בגורן. ודין שומר ע"ג שומר והקליפות והגרעינים שמטמאין ומצטרפים. ודין המתטמאים ומטמאים ומצטרפין או שאינם מצטרפים או שאין מתטמאים ולא מטמאים ולא מצטרפים. (2) עוקצין פ"א מ"א. (3) הפרי. (4) יבואר לקמן בהלכה כ. (5) בהלכה זו מבאר רבינו את המונחים, ובהלכות הבאות יבוארו דיניהם.

15 ב. כָּל שֶׁהוּא יָד⁶ וְאֵינוֹ שׁוֹמֵר - מִתְטַמֵּא וּמִטְמֵא וְלֹא
 16 מִצְטָרֵף⁷; וְכָל שֶׁהוּא שׁוֹמֵר, אֵף עַל פִּי שְׁאֵינוֹ יָד -
 17 מִטְמֵא וּמִתְטַמֵּא וּמִצְטָרֵף; וְכָל שְׁאֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵר וְלֹא
 18 יָד - אֵינוֹ מִתְטַמֵּא וְלֹא מִטְמֵא, וְאֵין צָרִיף לוֹמֵר
 19 שְׁאֵינוֹ מִצְטָרֵף⁸. כִּיצַד מִתְטַמֵּא וּמִטְמֵא וְאֵינוֹ
 20 מִצְטָרֵף? שְׁאֵם נִגְעָה טְמֵאָה בַּיָּד - נְטֵמָא הָאֶכֶל
 21 הַתְּלוּי בּוֹ⁹; וְאֵם נִגְעָה טְמֵאָה בְּאֶכֶל - נְטֵמָא הַיָּד¹⁰;
 22 וְאֵין הַיָּד מִצְטָרֵפֶת עִם הָאֶכֶל לְכַבֵּיצָה¹¹ או
 23 לְכַבֵּיצֵי פְּרָס¹². אֲבָל אִם הָיָה שׁוֹמֵר - הָרִי זֶה מִצְטָרֵף
 24 לְכַבֵּיצָה וְלְכַבֵּיצֵי פְּרָס.

(6) שם. (7) יתבאר לקמן בהלכה זו. (8) מכיוון שלמדנו ביד שמיטמא ומטמא, ואף-על-פי-כן אינו מצטרף, יש ללמוד בקל-וחרומר שהדבר שאינו מיטמא ומטמא אינו מצטרף. [כותב רבינו לתרץ למה לא נאמר במשנה שאינו מצטרף, ולפיכך הדגיש וכתב: "ואין צריך לומר"]. (9) היינו "מטמא". (10) היינו "מתטמא". (11) למדנו בפרק הקודם, שאוכל אינו מטמא אחרים אם אין בו כביצה. ומשמיענו רבינו כאן, שאם אין באוכל עצמו - בלי היד - כזית שלם, אין מצרפים את היד להשלים את השיעור. (12) לפסול את האדם האוכלו מלאכול בתרומה, ראה למעלה פ"ד ה"א. בחולין קיח, א למדו דיני יד ושומר מהמקרא.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

55) במנחות ע, ב: שעורה שאינה קלופה אינה מצטרפת. והקשו על ברייתא זו מהדרשה של תנא דבי ר' ישמעאל המובאה למעלה בהלכה ד, ותיצרו "הא (כאן) בלחות, הא ביבשות". פירוש, לחות אין מצטרפות, יבשות מצטרפות. ולא נתבאר טעמו של הבדל זה. ואולי טעמו מפני ששעורה רכה מתקלפת בנקל. [רש"י שם מפרש להיפך: יבשות אינן מצטרפות מפני שאינן ראויות לאכילה, אבל לחות ראויות לאכילה ומצטרפות]. 56) ראה למעלה ה"ד.

21 יג. **כָּל הַגֵּרְעִינִין**⁵⁷ **מִתְטַמְּאוֹת וּמִטְמָאוֹת וְלֹא**
22 **מִצְטָרְפוֹת**⁵⁸, **חוּץ מִגֵּרְעִינֹת הַרְטֻבָּה**⁵⁹; **אֲבָל שֶׁל**
23 **תְּמָרָה יִבְשָׁה - אֵינָה מִצְטָרְפֶת.**

57) עוקצין פ"ב מ"ב. 58) נידונים כיד ולא כשומר (ראה ה"ב). 59) תמרה רטובה, צעירה ולחה. ואם תוציא את גרעינה תתקלקל, ולפיכך דין הגרעין כשומר ומצטרף (רבינו בפירושו למשנה).

24 יד. **הַחוֹתֶלֶת**⁶⁰ **שֶׁעַל הַגֵּרְעִינָה שֶׁל רְטֻבָּה**⁶¹ - **אֵין**
25 **מִצְטָרְפֶת**⁶², **וְשֶׁעַל גֵּרְעִינֵי הַיִּבְשָׁה - מִצְטָרְפֶת**⁶³; **מִפְּנֵי**
26 **שֶׁהוּא דְבוּק בְּאֶכָל, נִחָשֵׁב כְּאֶכָל**⁶⁴.

60) קרום דק המבדיל בין בשר התמרה לבין גרעינה. "חותלת" משמעותו ליפוף, מלשון המקרא (יחזקאל טז, ד): "והחתלת לא חתלת". 61) של תמרה לחה. 62) משום שלא הוא שומר על הפרי אלא הגרעין, כמו שביארנו. 63) אף-על-פי שאינו שומר. 64) משמע, שהוא עצמו אוכל. [בפירושו למשנה כתב: "הוא דבק בעצם התמרים והוא השומר, לא הגרעין"].

27 זו. **גֵּרְעִינָה**⁶⁵ **שֶׁל רְטֻבָּה שֶׁיִּצְאָתָה מִקְצָתָהּ**⁶⁶ - **כֹּל**
28 **שֶׁפָּנְגָד הָאֶכָל מִצְטָרְף, וְהַיִּצְאָתָה אֵינוֹ מִצְטָרְף. וְכֵן**
29 **עֵצִים שֵׁישׁ עֲלֵיו בֶּשֶׂר - כֹּל שֶׁפָּנְגָד הַבֶּשֶׂר**⁶⁷ **מִצְטָרְף.**
30 **הִיא עֲלֵיו הַבֶּשֶׂר מִצֵּד אֶחָד**⁶⁸ - **אֵינוֹ מִצְטָרְף מִמֶּנּוּ**
31 **אֲלֹא הָעֵצִים שֶׁתַּחַת הַבֶּשֶׂר עַד הִלָּל הָעֵצִים**⁶⁹. **וְאִם לֹא**
32 **הִיא לְעֵצִים הִלָּל - רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ הוּא כְּעֵבִי**
33 **הָאֲזוּב**⁷⁰. **וְשֶׁאֵר הָעֵצִים אֵין מִצְטָרְף, שֶׁהֵעֲצָמוֹת**⁷¹
34 **לְבֶשֶׂר כְּשׁוֹמֵר הֵן חֲשׂוּבִין.**

65) שם. 66) בתוספתא שם ה"א שנינו: "רוטב שנאכל חציו וחציו קיים, כנגד האוכל מצטרף. ושלא כנגד האוכל - אינו מצטרף", וסובר רבינו שהתוספתא מביאה דוגמא, אבל גם אם כל התמרה קיימת ויצא חלק מהגרעין - הדין כך (ראה רב"ד וכסף-משנה). 67) כגון, שחלק מהעצם מגולה לגמרי, וחלק מוקף בשר מכל צד. 68) הבשר אינו מקיף את העצם סביב סביב. 69) רוב עצמות חלולות הן (תוספתא שם ה"א). 70) כאילו נחתכה העצם שמתחת לבשר, ונשאר ממנה כעובי איזוב מודבקת לבשר, וחלק דק זה מצטרף והשאר אינו מצטרף. כי עצם דקה מספיקה כדי לשמור על הבשר (ע"פ פירוש רבינו למשנה). 71) נימוק למה העצם מצטרפת.

35 זז. **קוֹלִית**⁷² **שֶׁהִיא עֲלֵיהָ בֶּשֶׂר אֲפֹלוֹ כְּפֹל - גוֹרֵר**
36 **אֶת פְּלֵה לְטַמְּאָה**⁷³.

1 ז. **פְּסִיגָה**³⁴ **שֶׁל אֲשָׁפּוֹל שֶׁרְקָנָה**³⁵ - **טְהוֹרָה. וְאִם**
2 **נִשְׁתַּיַּר בָּהּ גֵּרְגֵרָה**³⁶ **אֶחָד - הָרִי זֶה יָד לְאוֹתוֹ גֵּרְגֵרָה**
3 **וּמִקְבֵּלֶת טַמְּאָה. וְכֵן**³⁷ **שֶׁרְכִיט תְּמָרָה**³⁸ **שֶׁרְקָנָה -**
4 **טְהוֹר. שִׁיר בּוֹ תְּמָרָה אַחַת - טַמְּא. וְכֵן שֶׁרְכִיט**
5 **קִטְנִיּוֹת**³⁹ **שֶׁרְקָנָה - טְהוֹר. שִׁיר בּוֹ גֵּרְגֵרָה אֶחָד - מִקְבֵּל**
6 **טַמְּאָה.**

34) אשכול ענבים קטן היוצא משידרה האמצעית של האשכול, וענבים תלויים בו. 35) הוריד ממנה את הענבים (משנה שם). 36) ענב. 37) שם. 38) תמרים תלויות בדקל, באופן דומה לאשכולות ענבים, שידרה גדולה מרכזית מחוברת ישר לאילן, וממנה צומחים כעין ענפים קטנים שהתמרים מחוברות בהם ונקראים "שרביטים". 39) שם. המדובר בשרביטים שאינם ראויים לאכילה, אבל שרביטי אפונה וכדומה ראויים לאכילה כל זמן שלא נתייבשו, ומקבלים טומאה בתורת אוכל.

7 י. **לְעוֹלָם**⁴⁰ **אֵין שׁוֹמֵר עַל גְּבִי שׁוֹמֵר**⁴¹, **אֲלֹא שׁוֹמֵר**
8 **אֶחָד בְּלֶבֶד הַסְּמוּף לְאֶכָל הוּא הַנְּחָשֵׁב עִמּוֹ.**

40) חולין קיט, ב. 41) כגון הקליפה הירוקה שעל גבי קליפת האגוז.

9 יא. **שֶׁלֶשׁ**⁴² **קְלִפּוֹת כְּבָצָל: פְּנִימִית**⁴³ - **בֵּין שְׁלֵמָה**
10 **בֵּין קְדוּרָה**⁴⁴ **מִצְטָרְפֶת**⁴⁵; **אִמְצָעִית**⁴⁶ - **שְׁלֵמָה**
11 **מִצְטָרְפֶת**⁴⁷, **קְדוּרָה אֵינָה מִצְטָרְפֶת**⁴⁸; **הַחִיצוֹנָה - בֵּין**
12 **כֶּף וּבֵין כֶּף טְהוֹרָה**⁴⁹.

42) עוקצין פ"ב מ"ד. 43) בשר הלבן של הבצל. 44) חתוכה, נקובה. 45) מפני שהיא עצמה אוכל. מובן שהיא מיטמאה מחמת עצמה, ואינה צריכה צירוף. ונקט לשון צירוף, משום הדינים הבאים. 46) קליפה שאינה נאכלת, וקליפה שניה (חיצונית) מקיפה אותה. 47) מדין שומר. 48) קליפה חתוכה אינה שומרת על הבצל, ונקלפת אגב משמוש בידים. 49) א. מפני שאין שומר על גבי שומר; ב. מפני שהיא נוחה ליפול כשנוגעים בה. פסק כר' יהודה, וחזר בו מדברי עצמו בפירושו שמסיים שם: "ואין הלכה כר' יהודה". ולמה פסק כר' יהודה נגד תנא-קמא? מפני שבחולין (קיט, ב) מסתמכת הגמרא על דבריו (כסף-משנה).

13 יב. **כָּל הַקְּלִפִּין**⁵⁰ **מִתְטַמְּאוֹת וּמִטְמָאוֹת וּמִצְטָרְפוֹת,**
14 **מִפְּנֵי שֶׁהֵן שׁוֹמֵר. קְלִפֵּי פוֹלִין**⁵¹ **וְתוֹרְמוֹסִין**⁵²; **זֶרְקָן -**
15 **אֵינָן מִתְטַמְּאוֹת, כְּנֶסֶן לְאֶכָלִין - מִתְטַמְּאִין. וְאִם נִשְׁאֵר**
16 **בָּהֶן אֶכָל - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף מִתְטַמְּאִין. קְלִפֵּי מְלֻפְפוֹן**⁵³,
17 **אֵף עַל פִּי שְׂאִין בָּהֶן מִתוֹף הַמְּלֻפְפוֹן**⁵⁴ - **מִתְטַמְּאוֹת**
18 **טַמְּאֹת אֶכָלִין. הַשְּׁעוּרִים**⁵⁵, **בְּזִמְן שֶׁהֵן יִבְשִׁין - קְלִפְתָּן**
19 **מִצְטָרְפֶת**⁵⁶ **עִמָּהֶן, וּבְזִמְן שֶׁהֵן לְחִין - אֵין מִצְטָרְפֶת.**
20 **אֲבָל הַחֲטָה, בֵּין לְחָה בֵּין יִבְשָׁה - קְלִפְתָּה מִצְטָרְפֶת.**

50) עוקצין שם. 51) תוספתא עוקצין פ"ב ה"ג. 52) מין קטנית (ראה פ"א ה"טו). יש בני אדם ששולקים ואוכלים קליפות אלו. 53) שם. 54) שקלף קליפה דקה מאוד, ולא נשאר עליה כלום מבשר המלפפון עצמו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"א אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

22 הוא השריג¹⁰³ שהאשכולות תלויין בו. ויד
 23 האשכול¹⁰⁴ - כל שהוא. וזנב האשכול¹⁰⁵ שרנקו¹⁰⁶
 24 ויד המכבד של תמרה - ארבעה טפחים. והמכבד
 25 הוא העץ האדם שהשרביטין תלויין בו, והתמרין
 26 דבוקות בשרביטין. וקנה השבלת¹⁰⁷ - שלשה
 27 טפחים. ויד כל הנקצרין - שלשה טפחים; ושאיין
 28 דרפן להקצר¹⁰⁸ - ידיהם ושרשיהן כל שהן¹⁰⁹. כל
 29 אלו מתטמאין ומטמאין ולא מצטרפין, מפני שהן
 30 ידות אכלין.

95 שם מ"ג. 96 דינם כיד, ולא כשומר. 97 רבינו
 מגדיר במונח "אוכל" רק את הגוש הפנימי שבמרכז הבצל
 בלבד, להוציא את כל חלקי הבצל הסובבים את הגוש
 הפנימי, ואף-על-פי שגם הם נאכלים. 98 משור.
 99 מין תפוחים ועירי (שם מ"ו). 100 חבושים.
 101 "זעורים" בשפה המדוברת בישראל. 102 מין ירק
 מר כשהוא חי, ומרירותו מתנדפת על-ידי שרייה במים
 חמים (ערוך). 103 ענפי הגפן הדקים נקראים שריגים,
 ומפני שכמה אשכולות תלויים בכל שריג צריך הוא ליד
 באורך טפח מכאן וטפח מכאן. 104 העוקץ המחובר
 לשריג. 105 סוף האשכול. 106 הוריד ממנו את
 הענבים, ונשארו הענבים שבאשכול בקצהו שהיה מחובר
 לשריג, מפני שעץ הזנב הוא דק, והענבים שבחלק הנשאר
 מרובים וגדולים - צריך שיעור גדול כדי להחזיק את
 האשכול. 107 שיבולת הוא החלק העליון של התבואה,
 שבו טמונים הגרירים. וכל שלמטה מהשיבולת - נקרא
 קנה. 108 אלא עוקרים אותו. 109 בין גדול ובין קטן.

31 **כא.** ואלו¹¹⁰ לא מתטמאין ולא מטמאין ולא
 32 מצטרפין: שאר כל העקצים. ושרשי קלחי הפרוב.
 33 וקלפי תרדים¹¹¹ וקלפי הלפת. והן העקרין שגשארן
 34 בקרקע פשלקטו הפרוב והלפת וחזרו והחליפו¹¹².
 35 וכל השרשין שדרפן להגזו שגשארן עם האכל¹¹³.
 36 הפטמה¹¹⁴ של רמון - מצטרפת, והניץ¹¹⁵ שלו - אינו
 37 מצטרף.

110 שם מ"ד. 111 בערבית "סלק" (רבינו בפירושו
 למשנה). 112 הצמיחו שנית תרד ולפת. 113 ואין
 האוכל צריך להם כלל. 114 בראש הרימון נמצא כעין
 כפתור, ואם יינטל ייגרם נזק לפרי, ולפיכך דינו כשומר.
 115 השערות הגדולות סביב הפיטמא.

38 **כב.** הרמון¹¹⁶ והאבטיח שנמוק¹¹⁷ מקצתו - אין
 39 הנשאך חבור לאותו שנמוק¹¹⁸. ואין הנשאך מן
 40 הקלפה¹¹⁹ מצטרף, שהרי אין שמירתו מועלת
 41 כלום¹²⁰. וכן אם היה שלם מפאן ומפאן ונמוק
 42 באמצע¹²¹ - אין הצדדין חבור זה לזה, ואין קלפתו
 43 מצטרפת. עלי ירקות: ירקין¹²² - מצטרפין,
 44 ולבנים¹²³ - אינם מצטרפין, שהרי אין כלום.

116 שם פ"ב מ"ג. 117 נמס, הרקיב. 118 ואין
 הנימוק יד ולא שומר. 119 שלא נקבה. 120 שהרי

72 עצם הירך (חולין קיט, א). 73 כחכמים שם, לפי
 גירסת הגר"א. ראה למעלה ה"ג.

1 יז. גרעיני זיתים⁷⁴ ותמרה, אף על פי ששלקן
 2 לאכלין - אין מתטמאין⁷⁵.

74 תוספתא עוקצין פ"ב ה"ג. 75 למעלה בהלכה יג
 אמרנו שגרעיני תמרה יבישה אינה מצטרפת, אבל מיטמא
 ומטמא משום יד. המדובר שם כשהגרעין בתוך התמרה,
 וכאן כשיצא לגמרי מן הפרי.

3 יח. גרעיני חרובין⁷⁶, אף על פי שפנסן לאכלין -
 4 אין מתטמאין; שלקן לאכלין - מתטמאין⁷⁷.

76 שם. 77 משום שהם מתרככים בכישול, וראויים
 למאכל אדם.

5 **יז.** ואלו⁷⁸ מתטמאין ומטמאין ומצטרפין: שרשי
 6 השום והבצלים והקפלוטות⁷⁹ בזמן שהן לחין,
 7 והפטמה⁸⁰ שלהן בין לחה בין יבשה, והעמוד⁸¹
 8 שהוא מכון פנגד האכל. ושרשי החזרין⁸² והנפוס⁸³.
 9 ושרש צנון גדול - מצטרף, והסיב שלו⁸⁴ - אינו
 10 מצטרף. ושרשי המנתא⁸⁵ והפיגם⁸⁶. ושרשי ירקות
 11 שדה⁸⁷ וירקות גנה⁸⁸ שעקרן⁸⁹ לשתלים⁹⁰. והשורה⁹¹
 12 של שבלת והלבוש שלה⁹². ועקצי תאנים וגרוגרות
 13 והפלסים⁹³ והחרובין⁹⁴.

78 עוקצין פ"א מ"ב. 79 מין בצלים קטנים (הרא"ש
 במשנה). 80 כעין כפתור שבראש הבצל. 81 כעין קנה
 יוצא מאמצעותו של הבצל, ובראשו כיס ובתוכו זרע הבצל.
 82 חסא. 83 מין צנון. 84 כעין חוטים היוצאים
 מהצנון. 85 מין עשב, ושמו בכמה שפות "מנתה" (מם
 סגולה ותיו דגושה). 86 אל פגאן בערבית. רבינו
 בפיה"מ. 87 הגדלים מעצמם בשדה. 88 שזורעים או
 שותלים אותה בגינה. 89 כך בכ"י תימן, וכן הגירסא
 במשנה. בדפוסים: שעיקרם. 90 במקום אחר, ולפיכך
 הוא צריך לשרשיהם. 91 צ"ל והשדה (כתי" תימן, וכן
 הגירסא במשנה). כשמוציאים את החיטה מהשיבולת, נשאר
 שם במקומה כעין שלשלת עשויה חוליות חוליות כשידרה
 (רבינו במשנה). 92 הקליפה שגרעיני התבואה טמונים
 בה, והיא נופלת בשעת דישה. [בפיה"מ כתוב "קרום",
 אולם רבינו התכוון לקליפה שאמרנו]. 93 מין תאנים
 דקות (רבינו בפירושו למשנה שם). 94 עוקצין של
 חרובים. כלוסים וחרובים שניטלו עוקציהם מקדימים
 להתייבש, ולפיכך דין העוקץ כשומר.

14 **כ.** ואלו⁹⁵ מתטמאים ומטמאין ולא מצטרפין⁹⁶:
 15 שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהן
 16 יבשים, והעמוד שאינו מכון פנגד האכל⁹⁷. ומלעין
 17 של שבלים. והן השערות השחורות שבראש
 18 השבלת שדומין פמו מסר⁹⁸. ועקצי האגסים
 19 והקרוסטמלין⁹⁹ והפרישין¹⁰⁰ והעזרדין¹⁰¹. ועקץ
 20 דלעת - טפח הסמוך לאכל ועקץ קונדס¹⁰² - טפח.
 21 וכן יד הפרפיל - טפח מפאן וטפח מפאן. והפרפיל

32 הרי זה חבור; ואם פשאוהו בזה הטמא ומגביהו
33 ישמט האחר ויפל - אינו חבור, אלא הרי זה האחר
34 פגוגע בראשון שנטמא.

35 י. כל האכלין שהיו עלין או קלחין מחברין בהן: את
36 שדרבו להאחו בעלה - אוחזין אותו בעלה, בקלח -
37 אוחזין אותו בקלח; אם נתלה עמו - הרי זה חבור
38 בטבול יום, ואין צריך לומר בשאר הטמאות. וכן אם
39 היה לו יד - אוחזין אותו ביד שלו. היתה לו יד ועלה
40 - אוחזין אותו באי זה מהן שירצה. לא היתה לו יד
41 ולא עלה - בזה אמרו: אם אוחו בטמא והשני עולה
42 עמו - חבור, ואם לאו - אינו חבור.

43 יא. האגוזין שקצצן בעקציהן פשהו רפין ואמנן
44 בלן כמו חבל, וכן הבצלים שחברן בדרך הזאת -
45 הרי אלו חבור. התחיל לפרק באגוזים ולפקל
46 בבצלים - אין השאר חבור. אפלו היו לפניו מאה
47 פור - אין בלן חבור, שהרי הוכיח שדעתו לפרק
48 הכל.

49 יב. קליעה של שום שנפלו משקין על אחד מהן -
50 הוא טמא וחבורו טהור; שאין חבורי אדם חבור
51 לכל דבר. וכן אתרוג שנפרש ותחבו בכוש או
52 בקיסם - אינו חבור.

53 יג. עסה שלשה במי פרות - אינו חבור; שאין לה
54 דבר שמחבר את האכלין אלא שבעה משקין בלבד.

55 יד. הממעץ אכלין זה בזה וקבצן, כגון הדבילה
56 והתמרים והצמוקין שקבצן ונשאן גוף אחד - אינן
57 חבור. לפיכך, עגול של דבילה שנפלו משקין טמאין
58 על מקצתו - הרי זה נוטל ממנו מקום המשקין
59 בלבד, והשאר טהור.

60 זו. התמרים והגרוגרות ששלקן ונעשו אום - הרי
61 זה חבור.

62 זז. הזיתים שעטנן ונעשו גוש אחד - הרי זה חבור,
63 מפני שמתחלה לא נתנן למעטן אלא על מנת
64 שיינקו זה מזה. לפיכך, שרץ שנמצא על אום של
65 זיתים, והן הזיתים שנעשו בלן גוף אחד, אפלו נגע
66 בכשעורה - הכל טמא, שהכל גוף אחד. היתה לו
67 אום של זיתים ועתיד להפכה - בינן שתקע בה את
68 היתד, אף על פי שיש בה גושים הרבה, אינן חבור.
69 ואם משתפכה נעשו אום - אינן חבור.

70 יז. אכל פרוד שהוא פלו מכנס ודבק זה בזה, אף
71 על פי שאינו חבור להתטמא ואינו כגוף אחד כמו -

הרקיב אותו חלק הפרי שהיא שמרה עליו. (121) פירוש,
נימוק חלק מבשר הרימון באופן שחלק הרימון שלא נימוק
נחלק לשני חלקים, והרקב מפורד ביניהם. (122) ראויים
לאכילה או שומרים על הירק. (123) נכמשו.

פרק עשוי

1 יבאר הדבר שהוא חיבור לאוכל ואם חיבור אדם חיבור.
אוכל פירות שהוא מכונס ודבק זה בזה אם מצטרף לכביצה
לטמא אוכלין אחרים. היו גושים הרבה זה בצד זה ונגע אב
הטומאה באחד מהם וכו'.

1 א. האגוזין והשקדים שנסדקה קלפתן - עדין הוא
2 חבור לאכל עד שירצין את הקלפה.

3 ב. ביצה מגלגלת - משיקב בה מקום לגמעה ממנו
4 אין שאר קלפתה חבור. ושלוקה - קלפתה חבור עד
5 שירצין את הקלפה. ואם נתבלה בקלפתה, אף על
6 פי שרצצה פלה - חבור.

7 ג. עצם שיש בו מח - חבור עד שירצין. צמר
8 שבראשי הכבשים ושער שבזקן התלשים, אף על פי
9 שחרכן באור - הרי הן חבור עד שיתחיל לתלש.

10 ד. פנפי חגבים וקשקשי דגים, אף על פי שהעביר
11 ספין עליהן - חבור עד שיתחיל לקלף. הרמון
12 שפרדו - חבור עד שיקיש עליו בקנה.

13 ה. השרביטים של תמרים - אינן חבור זה לזה.

14 ו. מלפפון שחתכו ונתנו על השלחן - חבור עד
15 שיתחיל לפרק. התחיל לפרק - חתיכה וכל העולה
16 עמה חבור, והשאר אינו חבור. פקה הפחתונה -
17 חבור לעצמה, ואינה חבור לחתיכות. היו שנים או
18 שלשה מלפפונות, וחתף כל אחד מהן והניחן על
19 השלחן, והתחיל פאחד מהן - זה שהתחיל בו
20 חבור, והשאר אינו חבור. אפלו אמר: חציו אני
21 אוכל שחרית וחציו ערבית - זה החצי שהתחיל בו
22 חבור, והשאר אינו חבור.

23 ז. המחתף ירקות וכיוצא בהן לבשל, אף על פי
24 שלא מרק והבדיל - אינו חבור; אלא אם נטמא זה
25 - לא נטמא זה, אף על פי שהוא מערה בו. חתף
26 לכבש או לשלק או להניח על השלחן - הרי זה
27 חבור, ואפלו התחיל לפרק מה שחתף.

28 ח. כל אכל שעדין לא פרקו - חבור, ואם נטמא
29 מקצתו - נטמא פלו.

30 ט. אכל שנפרס ומערה במקצת, ונגע טמא באחד
31 מהן: אם אוחו בזה שנגע בו והשני עולה עמו -

לחמין - חבור? מפני שעשן החמין⁵ עולה פתימרות³⁴
עשן⁶ ומתערב בנצוק ובמים שבפלי העליון ומטמא³⁵
הפלי⁷, שהעשן העולה מן החמין משקין הוא חשוב.³⁶
(5) הקיטור העולה מהמים החמים, שהוא אד המים
המתנדפים. (6) כעמוד עשן. (7) וכל מה שבתוכו ואת
הניצוק, אבל בחם לתוך חם אין הניצוק סופג את אדי
התחתון מפני שהוא עצמו מוציא אדים.

ג. לפיכך, האשה שהיו ידיה טהורות והגיסה⁸
בקדרה⁹ טמאה והזיעו ידיה מהבל הקדרה - נטמאו
ידיה כאלו נגעו במשקה שבקדרה¹⁰. וכן אם היו
ידיה טמאות והגיסה בקדרה והזיעו ידיה - נטמא
כל מה שבקדרה כאלו נגעו במשקין שבקדרה.⁴¹

(8) בוחשת בכף. (9) בתבשיל חם שבקדרה ואינה נוגעת
בו ביד. (10) חכמים גזרו טומאה על ידיים שנגעו במשקין
טמאים.

ד. נחיל¹¹ דבש¹² הזיפים ודבש הצפחתי¹³ - הנצוק
שלהן חבור, ואפלו היה מערה מצונן לצונן, מפני
שיש להן ריר והרי הן נמשכין¹⁴ פדבק. לפיכך¹⁵,
כל האכלין - אין הנצוק שלהן חבור ואפלו היו
עבים הרבה, כגון הגריסין והחלב הממך וכיוצא
בהן, לפי שאין להן ריר. וכן שאר כל המשקין -
אין הנצוק שלהן חבור, אלא אם פן ערה מצונן
לחם, כמו שבארנו.

(11) בכל מקום שנזכרה בתלמוד התיבה "נחיל" משמעותה
קבוצת דבורים הנמצאת בכוורת אחת. במשנה כתוב סתם:
"דבש הזיפים" ורבינו כאן הוסיף "נחיל". (12) שם משנה
ט. (13) רבינו בפירושו למשנה אומר ש"זיפים וצפחתי"
שמות מקומות בארץ ישראל הם, והדבש הבא מהם היה
סמיך מאוד. [בסוטה מח, ב מפרש כן ריש לקיש, ורבי יוחנן
מפרש זיפים מלשון זיוף, מפני שהדבש סמיך אפשר היה
לזייפו ולהוסיף מים. אף על פי שבכל מקום הלכה כרבי
יוחנן נגד ריש לקיש, קיבל רבינו כאן פירושו של ריש
לקיש, שנתקבל יותר על דעתו, מפני שאין בזה הבדל
להלכה, שהרי דרגת סמיכות הדבש קובעת]. (14) כשאדם
נוגע בכל משקה שהוא, ניתק הקשר שבינו ובין המשקה
ברגע שהוא מסלק את ידו, אבל כשנוגע בדבש סמיך ומסלק
את ידו נמשך עמוד דק של ריר המחבר את ידו לדבש,
ולפיכך נידון עמוד הניצוק כגוש אחד, ולא כשאר משקין
שכל טיפה היא גוש בפני עצמו. (15) מפני שחיבור ניצוק
של דבש מנומק בריים ולא בסמיכות שלו. [בנויר שם
שאלו אם יש ניצוק לאוכלין עבים (סמיכים) כדבש או אין
להם ניצוק ואין לדמותם לדבש שיש לו ריירם, ומשמע שם
שריירם קובעים ולא סמיכות. ומכאן ה"לפיכך" בדברי רבינו
כאן].

ה. הנצוק אינו חבור לטהרה¹⁶. פיצד? שאם ערה
מים טמאים מפלי אבן¹⁷ וכיוצא בהן¹⁸ לתוף
המקנה - אין אומרים: משהגיע קצת הנצוק

1 שבארנו - הרי הוא מצטרף לכביצה לטמא טמאת
2 אכלים אחרים. ואם לא פנסו אלא הרי הוא
3 מפרך, כמעשה קדרה והקטנית - אינו מצטרף עד
4 שיקבצם ויעשם גוש אחד. היו גושים הרבה זה
5 בצד זה, ונגע אב הטמאה באחד מהן - הרי הוא
6 ראשון, והגוש שבצדו שני, ושבצד השני שלישי,
7 ושבצד השלישי רביעי.

8 יח. ככר של תרומה שהיתה ראשון לטמאה והשיף
9 לה אחרות - פלם ראשון; פרשה - היא ראשון
10 וכלן שניות. היתה שניה והשיף לה אחרות - כלן
11 שניות; פרשה - היא שניה וכלן שלישיות. היתה
12 שלישית והשיף לה אחרות - היא שלישית וכלן
13 טהורות, בין שפרשו בין שלא פרשו.

14 יז. פפרות של תרומה נושכות זו בזו, נטמאת אחת
15 מהן בשרץ - כלן ראשון, ואף על פי שפרשו אחר
16 מכאן. [נטמאת אחת במשקין טמאין - כלן שניות,
17 אף על פי שפרשו אחר מכאן.] נטמאת אחת מהן
18 בנדים - כלן שלישיות, ואף על פי שפרשו. מפני
19 שהיו גוף אחד בשעת טמאתן.

יום שלישי י"ב אב ה'תשע"ה

פרק שביעי

22 א. הנצוק? אינו חבור לא לטמאה ולא לטהרה.
23 פיצד? היה מערה משקין טהורין לתוף כלי טמא,
24 ואפלו על גבי השרץ - הרי העמוד הנצוק טהור,
25 ואם קלט מן המשקין הנגרין מן האויר³ - הרי זה
26 שקלט טהור. ואין צריך לומר, שהמשקין שמערה
27 מהן⁴ טהורין.

(1) יבאר הניצוק אם הוא חיבור לטומאה ולטהרה מחם
לצונן או מצונן לחם. ודין דברים שאינם חיבור בטבול יום
אף על פי שהם חיבור לשאר דברים. ודין אוכלים שהם
מתטמאים בכל הטומאות והם טהורים בטבול יום.
(2) טהרות פרק ח משנה ט. עמוד הקילות המחבר את
הנוזלים שבכלי שממנו יוצקים עם הנוזלים שבכלי המקבל
אותם, נקרא "ניצוק". (3) הכניס כלי באמצע העמוד ונפלו
לתוכו מקצת מהמשקין לפני שהגיעו לכלי הטמא.
(4) שטרם יצאו מהכלי העליון.

28 ב. במה דברים אמורים? בשערה מצונן לצונן או
29 מחם לחם או מחם לצונן; אבל המערה משקין
30 טהורין צונן לתוף משקין טמאין חמין - הרי הנצוק
31 חבור, ונטמאו המשקין הצונן כלן שהוא מערה מהן,
32 ונטמא הפלי שמערה ממנו מחמת המשקין שבתוכו,
33 שהרי נטמאו. ומפני מה אמרו: המערה משקין צונן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

36) נתבאר כבר, שדבר שנפסל אינו פוסל אחרים בנגיעתו. 37) אפילו את המשקין. 38) ומה שאמרנו (שם פרק ז הלכה ה) שאפילו שני שנגע במשקין נעשו תחילה (פירוש, כראשון לטומאה) המדובר באוכל שנגע בראשון ונעשה שני, אבל טבול יום אינו מטמא את התרומה ולא את הקודש, אלא פוסל (ראה ביאורנו שם). הלכה זו משמשת הקדמה לבאות אחריה.

ח. יש דברים שאינם חבור בטבול יום ואף על פי שהן חבור בכל הטמאות, אלא אם נגע בהן טבול יום - לא פסל אלא זה שנגע בו, ואלו הנה הנוגע במקום טבול יום אדם אחר³⁹ - הנה פוסל הכל. אפילו הנה הנוגע אדם שאכל אכלין טמאין או שתה משקין טמאין, שהיא טמאה קלה⁴⁰ - הרי זה פסל הכל, שלא פסלו טבול יום. ואין צריך לומר, שאם הנה הנוגע אב טמאה או ראשון, שהוא מטמא הכל. ומפני מה הקלו בטבול יום? מפני שכבר טהרו⁴¹ ואינו מחסר אלא הערב שמש⁴². ועוד הקלו בטבול יום, שיש אכלין שהן מיוחדין לאדם ומתטמאין בכל הטמאות, והן שהורות בטבול יום. ואלו הן: השעורה והכסמת בזמן שאינן קלופין. אבל בזמן שהן קלופין, והחטה⁴³ אף על פי שאינה קלופה, והקצח⁴⁴ והשמשום - נפסלין בטבול יום, ואין צריך לומר שהן מתטמאין בכל הטמאות.

39) אדם טמא אחר שלא טבל. 40) גזירת חכמים. ראה הלכות אבות הטומאות פרק ח הלכה י והלכה י"א. 41) על ידי טבילה. 42) שקיעת השמש ויטהר מאליו. 43) שקליפתה דקה וצמודה לגופה. 44) מין כמון שחור.

ז. כל יד האכלין שהן חבור באב הטמאה - הרי הן חבור בטבול יום. וכן כל האכל שגפרס ומערה במקצת⁴⁵, שהוא חבור באב הטמאה - כף הוא חבור בטבול יום. וכל שאינו חבור בטבול יום⁴⁶ - הרי הוא חבור בידיים⁴⁷. וגם זה חמר בטמאת ידים מטבול יום⁴⁸.

45) ראה למעלה פרק ו הלכה ט דין אוכל שנפרס ונגע באב הטומאה. 46) והוא חיבור בשאר טומאות. (ראה לקמן פרק ח הלכה א). 47) אף על פי, שידיים וטבול יום שווים לפסול את התרומה ולא לטמא, אינם שווים לעניין חיבור. 48) בהלכות אבות הטומאות פרק י הלכה ה נתבאר חומר אחר בידיים מטבול יום; טבול יום אינו מטמא משקין של חולין כלל וידיים מטמאים אותם להיות כראשון לטומאה.

פרק שמיני

א. תלות¹ או פברים³ שפנסן והיו נושכות זו בזו⁴ ודעתו להפרישן, או שאפה חלה על גבי חלה⁵ פתנור ועדין לא קרמו פניה⁶, ונגע טבול יום פאת מתהן - לא פסל אלא החלה שנגע בה⁷. וכן המים

1 למקנה טהרו המים¹⁹, אלא הרי הן בטמאתן עד שישק²⁰ המקנה לכלן מצד אחד²¹, כמו שבארנו²². 2 וכן הקטפרס²³ שיש עליו משקה טופח²⁴ - אינו מחברן לשאר המשקין שבמדרון²⁵ לא לטמאה²⁶ ולא לטהרה²⁷. אבל המשקין שבאשרון²⁸ - כלן חבור לטמאה ולטהרה.

16) בהלכה א אמרנו הניצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה, ובהלכות ב, ג וד נתפרשו דיני ניצוק לטומאה, ומבאר רבינו בהלכה זו לטהרה כיצד. 17) שאינו מקבל טומאה. 18) כלי אדמה וכלי גללי בהמה. 19) מדין השקה (ראה למעלה פרק ב הלכה כא). 20) שישגו מי המקווה במי המים הטמאים. 21) כגון כל השטח העליון. 22) שם. ולמה נקט כלי אבן? משום שבכלים המקבלים טומאה אין ההשקה מועילה אפילו אם ניצוק חיבור, שהרי המשקין הטמאים טימאו את הכלי, וחוזר הכלי ומטמא את המשקין שטהרו על ידי ניצוק. והשקה בכלים המקבלים טומאה נעשית על ידי הטבלת הכלי במקווה עד שמי המקווה צפים על גבי המים הטמאים ואז נטהר הכלי בטבילה והמים בהשקה. 23) מקום משופע והמים שנשפכו עליו יורדים תיכף למטה ואינם מתעכבים כלל. 24) קצת משקה המרטיב את היד הנוגעת בה. 25) שיש בהם יותר ממשקה טופח. 26) אם נגעה טומאה במשקה טופח לא נטמאו המשקין שבמקום המדרון. 27) אם נגעו במי מקווה לא נטהר המשקה טופח וכן להיפך. 28) בבקע שבאדמה.

7. ו. ערבה שהיא קטפרס²⁹ ועליה משקה טופח, ושלש חתיכות אכלין טמאים בכביצה³⁰ מנחין עליה זו למטה מזו - אינן מצטרפות³¹; היו שתים - הרי אלו מצטרפות³². ואם הנה תחתיהם משקה עומד³³, אפלו פעין החרדל³⁴ - הרי זה מצרף את כלן³⁵.

29) ששוליה משופעים, או שהיא שעונה על מקום מדרון. 30) שלשתן ביחד יש בהן כביצה, והמדובר כשנוגעות זו בזו ואינן נושכות. 31) לטמא המשקין והם יחזרו ויטמאו את העריבה, כדין כל משקין שטמאים אחרים בכל שהם ואפילו את הכלים. 32) מפני שטיפת המשקין שבין שתי החתיכות אין עליה דין קטפרס והיא נוגעת בכביצה אוכלין טמאים ונטמאה וחוזרת ומטמאה את העריבה, אבל בשלוש חתיכות הטיפה שבין העליונה והאמצעית אינה נוגעת בכביצה וכן הטיפה שבין האמצעית והתחתונה. והטיפות אינן מתחברות, מפני שהן קטפרס. 33) כגון ששולי העריבה הם מקום שטוח ישר, ומתוך כך המשקה עומד תחת כל החתיכות. 34) חתיכות הבצק הן קטנות כחרדל וכולן ביחד הן כביצה. 35) המשקה מצרף את כל הפירוורים לשיעור כביצה ומטמאים את המשקה וזה מטמא את העריבה כמו שנתבאר למעלה.

12. ז. כפר בארנו, שטבול יום אינו מטמא חלין קלל, אלא פוסל³⁶ אכלי תרומה ומשקה תרומה ועושה הכלל³⁷ שליש³⁸, וכן אם נגע באכלי קדש או משקה קדש - פסלו ועשאון רביעי.

ג. רקיק²⁴ שְׁנַחֲרַף²⁵ חֲצִיָּה וְחֲצִיָּה קָיָם - הֲרִי זֶה אֵינּוּ חֲבוּר²⁶. נַחֲרַף הָאֲמָצֵעַ²⁷ וְהַצְּדִיִּין קָיָמִין - אֵינּוּ חֲבוּר זֶה לְזֶה, אֶפְלוּ בָּאֵב הַטְּמֵאָה, וְאֵין צָרִיף לֹאמַר בְּטָבוֹל יוֹם. בְּשֵׁר קִדְשׁ²⁸ שְׁקָרָם²⁹ עָלָיו הַמֶּרֶק וְנִגְעַ טָבוֹל יוֹם בְּקִיפָה³⁰ - הַחֲתִיכוֹת מִתְרוֹת. נִגְעַ בְּחֲתִיכָה - הַחֲתִיכָה וְכֹל הָעוֹלִין עִמָּה³¹ חֲבוּר. וְכֵן בְּתַבְשִׁיל קִטְנִיּוֹת שְׁקָרָם עַל גְּבִי פְרוֹסוֹת³². שְׁמֵן³³ שָׂפָף עַל גְּבִי זֵין וְנִגְעַ טָבוֹל יוֹם בְּשֵׁמֶן - לֹא פָּסַל אֱלָא הַשֶּׁמֶן.

(24) עוגה דקה. (25) כך היא גירסת רבינו בתוספתא עוקצין פ"ב ה"ג, ובסיפא של בבא זו נאמר דין רימון שנימוק (ראה ראב"ד ורספ"מ-שנה). (26) ואם נגע בחלק שנחרך לא נטמא החלק השני. (27) פירוש, נחרך כעין פס מקצה אחד של הרקיק עד לקצהו השני, ופס זה מפסיק בין שני הצדדים שלא נחרכו (ראה למעלה פ"ה הכ"ב בדין רימון שנימוק). (28) טבול-יום פ"ב מ"ה. (29) נקרא. (30) במרק הקרוש. (31) כל מה שיעלה עם החתיכה כשיגביה אותה. (32) של לחם. (33) שם.

ד. יִרְקָה³⁴ תְּרוּמָה וְבִיצָה טְרוּפָה³⁵ נְתוּנָה עַל גְּבִיּוֹ³⁶, וְנִגְעַ טָבוֹל יוֹם בְּבִיצָה - לֹא פָּסַל אֱלָא קֶלַח שְׁפָנְגֵדוּר³⁷. וְאֵם הֵייתָה פְּמִין פּוֹבְעַ³⁸ - אֵינּוּ חֲבוּר³⁹.

(34) טבול-יום פ"ג מ"ב. (35) שנתערבו יפה החלבון והחלמון אחר שהוצאו מקליפת הביצה. (36) ומפני שנתערבו החלבון והחלמון אינם נשמטים מהירק. והמדובר כשיש שם כמה קלחים של ירק (37) שכנגד מקום הנגיעה, ואע"פ שביצה היא חולין ואינה נפסלת במגע טבול-יום, אבל הקלחים האחרים לא נטמאו, שביצה אינה מחברת אוכלין לטומאה. ולמה נפסל הקלח שכנגדו? משום שזה כאילו נגע בקלח עצמו. [הרא"ש מפרש שנפסל הקלח שכנגד הביצה, ופירושונו הוא ע"פ הר"ש]. (38) ולא היתה דבוקה לירק במקום הנגיעה. (39) ולא נטמא אפילו הקלח שכנגדו. וגם הביצה עצמה לא נפסלה, מפני שאינה תרומה, ואינה נפסלת במגע טבול-יום. יתר על כן, לדעת רבינו (למעלה פ"א ה"ד), שמי פירות אינם מקבלים טומאה כלל, לא נטמאה הביצה אפילו אם נגע בה טמא ממש, שהרי ביצה דינה כמי פירות.

ה. חוּט⁴⁰ שֶׁל בִּיצָה שְׁקָרָם עַל דְּפָנָה שֶׁל אֶלְפָס⁴¹ וְנִגְעַ בּוֹ טָבוֹל יוֹם: מִן הַשְּׂפָפָה⁴² וְלִפְנֵימִ - חֲבוּר⁴³, מִן הַשְּׂפָפָה וְלַחוּץ - אֵינּוּ חֲבוּר. וְכֵן בְּקִטְנִיּוֹת⁴⁴ שְׁקָרָמוּ עַל שְׂפַת הַקְּדָרָה.

(40) שם מ"ג. (41) מחבת גדולה, ובה תבשיל של תרומה. המדובר כשהחוט מגיע עד התבשיל שבאלפס. (42) של האלפס. (43) אם נגע בחלק החוט הדבוק משפת האלפס ולמטה בכיוון לתבשיל - נפסל כל התבשיל. (44) תבשיל של קטניות סמיך.

ו. חֲבִית⁴⁵ שְׁנִקְבָה, בֵּין מְשוּלֵיָה בֵּין מְצַדֵּיהָ, וְסִתָּם טָבוֹל יוֹם הַנֶּקֶב בְּיָדוֹ - נִפְסְלָה כִּלְהָ⁴⁶.

(45) שם מ"ז. (46) כתנא קמא. [רבינו מחמיר כאן בטומאה

1 שְׁהֲרִיתָחוּ וְנִעְשׂוּ פְּקָבָה⁸, וְהִגְרִיסִין⁹ שְׁהֲרִיתָחוּ
2 רְתִיחָה רֵאשׁוּנָה¹⁰, וְזֵין חֲדָשׁ¹¹ וְאֲרִזוֹ¹² שְׁהֲרִיתָחוּ,
3 וְנִגְעַ טָבוֹל יוֹם בְּרִיתָחָה - אֵינּוּ חֲבוּר, וְלֹא פָּסַל אֱלָא
4 הַרְתִּיחָה בְּלֶבֶד. וּבִשְׂאֵר כָּל הַטְּמֵאוֹת, בֵּין קְלוֹת¹³ בֵּין
5 חֲמוּרוֹת - הִפֵּל חֲבוּר. אֶבֶל חִלוֹת שֶׁהָיוּ נוֹשְׁכוֹת זו
6 בְּזוֹ וְאֵין דַּעְתּוֹ לְהַפְרִישׁ, אוֹ שְׂאֵפָה חִלָּה עַל גְּבִי
7 חִלָּה וְנִשְׁכּוֹ וְקָרְמוֹ בְּפַנּוּר¹⁴, וְרִתִּיחַת הַמַּיִם שְׂאִינָה
8 מִחֲלֻחֶלֶת פְּקָבָה¹⁵, וְרִתִּיחַת הַגְּרִיסִין שְׂנֵיָה¹⁶, וְרִתִּיחַת
9 זֵין יִשְׁן¹⁷, וְרִתִּיחַת הַשֶּׁמֶן בֵּין יִשְׁן בֵּין חֲדָשׁ, וְרִתִּיחַת
10 עֲדָשִׁים - הֲרִי אֵלוֹ חֲבוּר בְּטָבוֹל יוֹם, וְאֵין צָרִיף
11 לֹאמַר בְּכָל הַטְּמֵאוֹת.

(1) יבאר הדברים שהם חיבור לטבול יום, והדברים שנגע בהם אם פוסלים. ודין טבול יום מטומאת מת ומבעילת נידה אם עושה בטהרות. (2) כתוב בתורה (במדבר טו, כ): "מראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה". חלה זו צריך ליתן לכהן, וקדושה כתרומה. (3) של תרומה. (4) ואם תפרידן, תשאר חתיכה מכל ככר דבוקה בחברתה, כאילו נשכה ממנה. (5) "חלה" משמעותה בצק דק ושטוח. (6) לפני שעלה קרום על החלה התחתונה, הגיח עליה חלה שניה. ומובן שבדעתו להפרידן, כדי שלא תתקלקל תבנית התחתונה מכובד העליונה (רבינו בפירושו למשנה). (7) כבית-הלל בטבול-יום פ"א מ"א. וזה נאמר בנגיעת טבול-יום, אבל בשאר טומאות, אם נגע באחת נטמאו האחרות. [הר"ש במשנתנו מפרש, שכאן אפילו שאר טומאות אינן מטמאות אלא זו שנגע בה, ודעת רבינו כמו שכתבנו]. (8) העלו אבעבועות גדולות שתוכן ריק, ודומות לאוהל זעיר. (9) פולים כתושים. (10) טרם שהספיקו הגריסים לספוג את המים ולהיעשות מיקפה, ולפיכך הבעות ריקות כבעות מים. (11) שהעלה בועות. (12) כר' יהודה במשנתנו. (13) ואפילו טומאות שגזרו חכמים. (14) והקרום הקשה מגן על החלה התחתונה. (15) שהבעות הן זעירות ואינן חלולות. (16) כשהתבשיל עבה קצת, מעלות הרתיחות חלקי המיקפה. (17) רתיחות אלה הן סמיכות, ויש בהן ממשות היין.

ב. בְּצֵק¹⁸ שְׂיֵצָא בְּשַׁעַת אֶפְיָה¹⁹ וְנִמְצָא בְּאֲמָצֵעַ הַפֶּקֶר
13 כְּמוֹ מִסְמֵר יוֹצֵא, וְכֵן קֶצֶת הַבְּצֵק שְׁנִמְשׁוּד²⁰ וְנַחֲרַף
14 בַּעַת אֶפְיָה, וְהוּא הַנִּקְרָא תְּרַחוּר, אִם הָיוּ פְּחוֹתִים
15 מִבְּאֲצָעֵעַ וְנִגְעַ טָבוֹל יוֹם בְּהֵן - פָּסַל כָּל הַפֶּקֶר. וְכֵן
16 אִם נִגְעַ²¹ בְּגִרְגָר מְלַח קָטָן שְׂבִפְפֶר - נִפְסַל כָּל
17 הַפֶּקֶר. וְאֵין צָרִיף לֹאמַר בְּכָל הַטְּמֵאוֹת. אֶבֶל צָרוּר
18 שְׂבִפְפֶר אוֹ תוֹרְמוֹס²² וְגִרְגָר מְלַח גְּדוֹל וְתְּרַחוּר יִתֵּר
19 מִבְּאֲצָעֵעַ שְׂנִגְעַ בְּהֵן אֶפְלוּ אֵב הַטְּמֵאָה - הַפֶּקֶר
20 טְהוֹר²³, וְאֵין צָרִיף לֹאמַר בְּטָבוֹל יוֹם.

(18) שם מ"ג. (19) מפני החום הרב נסדקה הכיכר, ויצא על פניה קצת בצק. (20) נמשך מצידי הככר קצת בצק, ומתוך דקותו נחרך. (21) טבול-יום. (22) ראה למעלה פ"א ה"טו. (23) כל אלה גופים בפני עצמם הם, ואינם בטלים לגבי הכיכר.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שבקטורת. (63) גחלי אש שנותנים עליהן את הקטורת. (64) אף-על-פי שכל קורט וקורט הוא גוף בפני עצמו. חכמים עשו מעלה בקדשים (וכן באפר פרה אדומה) שהכלי מצרפם להיות כגוף אחד לענין זה, והסמיכו מעלה זו על הכתוב (במדבר ז, די): "כף אחת עשרה זהב", עשה הכתוב כל מה שבכף - אחת (ראה הלכות שאר אבות הטומאות פי"ב ה"ז). [בפירושו למשנתנו כותב רבינו, שגם כלי שאין לו תוך מצרף כל מה שעליו, ומקור הדין בחגיגה כד, א לדעתו של ר' עקיבא. ראה 'תוספות יום טוב' שם]. (65) שגורף את הגחלים. (66) משנה יומא מג: "בכל יום היה חותה בשל כסף, ומערה בתוך של זהב, והיום (ביום הכיפורים) חותה בשל זהב ובה היה מכניס", ואותן הגחלים נתקדשו. (67) שלא הגיעו למחתה של זהב. (68) מכיוון שלא ישתמשו בהן להקטרה. (69) מרוב שברצפת העזרה. ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ב. כר' בון.

20 י. המקפה 70 של חלין 71 או רקיק 72 של חלין ושמן של תרומה צף על גביהן, ונגע טבול יום בשמן - לא פסל אלא השמן בלבד 73. ואם חביץ 74 - פל מקום שיהלף בו השמן פסל. 23

(70) תבשיל סמין. (71) טבול-יום פ"ב מ"ד. (72) עוגה. (73) דין זה פשוט, שהרי טבול-יום אינו מטמא חולין, ונכתב כעין הקדמה לדין שלאחריו. (74) עירבב את השמן והמקפה, או לש את הרקיק באותו השמן (ראה ר"ש ומלאכת שלמה במשנתנו).

24 יא. ירק 75 של חלין שפשלו בשמן של תרומה 76 ונגע בו טבול יום - לא פסל אלא מקום מגעו 77. 25

(75) שם פ"ג מ"ה. (76) והיו בתבשיל הרבה קלחי ירק, ונבלע בהם כל השמן. (77) הקלה שנגע בו בלבד, ואין השמן מחבר את כל הקלחים להיות דינם כגוש אחד, מפני שכולו בלוע בירק. אבל אם נשאר קצת שמן עומד, הוא מצרף את כל הקלחים (ראה למעלה פ"ז ה"ו). וראה השלמות). פסק כר' עקיבא בשם ר' יהושע.

26 יב. המקפה 78 של תרומה והשום והשמן של חלין שנגע טבול יום במקצתן - פסל את פלן 79. 27

(78) שם פ"ב מ"ג. (79) מפני שהמקפה עיקר, והוא מחבר את הכל לגוש אחד.

28 יג. המקפה של חלין 80 והשמן 81 של תרומה שנגע טבול יום במקצתן - לא פסל אלא מקום מגעו 82. 29 אם היה השום מרובה - הולכין אחר הרב 83. 30 אימתי 84? בזמן שהוא גוש בקערה; אבל אם היה מפזר במדוכה 85 ונגע במקצתו - לא פסל אלא מקום מגעו 86, מפני שהוא רוצה בפזורו 87. ושאר 88 פל הנדוכין שדרכן לדוכן במשקין, כגון השום בשמן, אם דכן שלא במשקין וקבצן, אף על פי שהן גוש בקערה, ונגע בהן - לא פסל אלא מקום מגעו; 36 שהרי הם פעגול של דבלה 89, שאם נטמא מקצתו - לא נטמא פלו. 38

יותר מביין נסך, שהרי בהלכות מאכלות אסורות פי"ב ה"י פסק, שאם ניקבה חבית של יין מצידה, וסתמה גוי בירו - לא נאסר היין שממקום הנקב ולמטה. ראה כסף-משנה].

1 ז. המערה 47 מפלי לכלי 48 ונגע טבול יום בקליח 49 - 2 משערין זה שנגע בו באחד ומאה 50; שתרומה 3 טמאה שנתערכה באחד ומאה - בטלה במעוטה, 4 כמו שבארנו בהלכות תרומות 51.

(47) שם. (48) משקה של תרומה. (49) בעמוד היורד מכלי לכלי, וזהו "ניצוק" האמור למעלה בפ"ז ה"א. (50) אם יש בכל המשקה שבכלי התחתון פי מאה ואחד בכמות המשקה שנגע בה ונפסלה, בטלה אותה הטיפה והכל טהור. (51) פי"ד הי"ד (ראה השלמות).

5 ח. טבול יום 52 שהיה תורם את הבור 53 ונפלה ממנו חבית של תרומה ושקעה בבור של יין 54 ונגע ביין 7 שבבור: מן השפה ולחוץ 55 - אינו חבור 56, מן השפה ולפנים 57 - חבור. ואם היה הבור 58 פייטס 59, אפלו היה פלי גדול שמתחזק מאה פר - פלו חבור 60, ואם נגע במקצת היין - פסל התרומה ששחבית שבקרקע הפלי. 11

(52) שם מ"ו. (53) היה מפריש תרומה מבור של יין, ונזהר מלנגוע ביין שקרא עליו שם תרומה. (54) חולין. (55) למעלה משפת החבית או מצידה. (56) אף-על-פי שיין הבור צף על פני התרומה - לא נפסלה, מפני שהוא בכלי ואינה חיבור ליין שבבור. ודוקא טבול-יום, שאינו מטמא חולין כלל (למעלה פ"ז ה"ו), אבל טמא שנגע ביין שבבור - נעשה היין ראשון מדין גזירת משקין (ראה הלכות אבות הטומאות פ"ז ה"ה) ומטמא את חבית התרומה. (57) נגע ביין של חולין הצף על גבי התרומה בתוך החבית, כגון שהחבית לא היתה מלאה כשנפלה לבור, ונתמלאה מיין שבבור ונגע ביין שהתוסיף - נפסל הכל (ברטנורא). (58) תוספתא שם פ"ב ה"א. (59) בתוספתא שלפנינו הגירסא: "ואם היה פייטס". ונראה שגם בדברי רבינו יש לגרוס כך (ראה כסף-משנה). פירוש, שהחבית לא נפלה לבור חפור בקרקע אלא לפייטס. פייטס = כלי גדול מאוד. (60) טעם ההבדל בין בור לפייטס הוא, שחבית ובור סוגים שונים הם. אבל חבית ופייטס שניהם כלים, ולפיכך מתחברים (כסף-משנה).

12 ט. הסלת 61 של מנחות והלבונה 62 והקטרת 13 והגחלים 63 שנגע טבול יום במקצתן - פסל את 14 פלו 64. במה דברים אמורים? בגחלים שחותה 15 במחתה ביום הכפורים, שהמחתה שחותה 65 - בה נכנס להיכל 66; אבל גחלים שחותה בכל יום, 16 כשהוא מערה במחתה של פסך לשל זהב, אם 17 נתפזרו מן הגחלים 67 - אין בהן קדשה 68, אלא 19 מכבדן לאמה 69.

(61) עדיות פ"ח מ"א; בבלי חגיגה כג, ב. (62) מין בושם שמקטירים עם קומצי המנחות, והיא אחד הסממנים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ב אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בשאר של תרומה טמאה (כך פירש רבינו שם) ואם יש בה כביצה טימאה את כל העיסה, אבל פחות מכביצה אוכלין אינו מטמא, וכאן המדובר בתרומה טהורה.

8 מִזֵּוּ. עֶסֶה¹⁰¹ שֶׁהֶכְשֶׁרָה¹⁰² בְּמִשְׁקִין¹⁰³ וְנִלְוְשָׁה בְּמִי
9 פְּרוֹת¹⁰⁴ וְנִגְעָה בָּהּ טְבוּל יוֹם - לֹא פָּסַל אֲלָא מְקוֹם
10 מִגְּעוֹ בְּלִבְד¹⁰⁵.

101 שם. 102 לקבל טומאה. 103 החטים נרטבו באחד משבעת המשקין המכשירים (רבינו בפירושו למשנתנו). 104 שאינם משבעת המשקין המכשירים. 105 שמי פירות אינם עושים חיבור. [ראה למעלה הי"א, שאפילו שמן שהוא משבעת המשקין המכשירים, אינו עושה חיבור אם לא נשארה טיפה בעין. ויוצא מזה, שהמדובר כאן כשנשאר משקה טופח בעין, ואעפ"כ אינו חיבור מפני שמי פירות אינם חיבור כשם שאינם מכשירים].

11 יו. מַעֲשֶׂר¹⁰⁶ רֵאשׁוֹן¹⁰⁷ שֶׁהֶכְשֶׁר וְנִגְעָה בּוֹ טְבוּל יוֹם
12 או יָדַים מְסֻבּוֹת¹⁰⁸ - מִפְּרִישֵׁין מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר
13 בְּטָהֳרָה¹⁰⁹. מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן פְּחִלִין, וְטְבוּל יוֹם
14 וְיָדַים מְסֻבּוֹת אֵינָם פּוֹסְלִין אֶת הַחֲלִין; שֶׁהַשְּׁלִישִׁי
15 בְּחִלִין - טְהוֹר¹¹⁰, כְּמוֹ שֶׁבִּארְנֵנו¹¹¹. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִיא
16 טְבוּלַת יוֹם - לְיִשָּׁה אֶת הָעֶסֶה¹¹² וְקוֹצֵה¹¹³ לָהּ חֲלָה¹¹⁴
17 וּמִפְּרִישָׁתָהּ וּמִנִּיחָתָהּ בְּפָלִים¹¹⁵, וְנוֹתְנָתוֹ¹¹⁶ עִם שְׂאֵר
18 הָעֶסֶה בְּאֶחָת¹¹⁷ וּמִקְפָּתָהּ¹¹⁸ עַל הַפֶּל פְּדֵי לְתָרֵם מִן
19 הַמִּקֵּף¹¹⁹, וְאַחַר כֵּן קוֹרְאָה לָהּ שֵׁם וְאוֹמְרַת: הֲרֵי זֹ
20 חֲלָה. וּמִשְׁתַּקְרָא לָהּ שֵׁם לֹא תִגַּע בָּהּ, שְׁלֹא
21 תִפְסְלֶנָה. וְכֵן הִיא עוֹשֶׂה אִם לְשָׂה בְּעֶרְבָה שֶׁהִיא¹²⁰
22 טְבוּלַת יוֹם.

106 שם פ"ד מ"ב. 107 וצריך להפריש ממנו אחד מעשרה לתרומת מעשר, שדינה כתרומה גדולה. 108 שלא שמר על טהרתו. וגזרו חכמים עליהן דין שני לטומאה, לפסול תרומה וקודש. 109 ותהיה טהורה. 110 וטבול-יום וידיים - עושים שלישי. 111 בפ"א מהלכות אבות הטומאות. 112 עיסת חולין החייבת בחלה. 113 חותכת. 114 חתיכת הבצק שבדעתה לעשותה חלה, אבל אינה קוראת עליה עדיין שם חלה. 115 בכת"י תימן: בכלי. 116 את הכלי הזה. 117 בכלי גדול אחד. 118 ומקרבת. 119 הסמוך, הקרוב (חלה, וכן תרומה צריך להפריש מעיסה או מפירות הסמוכים לאלה שמפרישים עליהם. ראה משנה חלה פ"א, ט). 120 העריבה. ולמה הצריכה לתת החתיכה בכלי מיוחד, כדי שלא תיגע בה אחר קריאת השם "חלה" ותיפסל, אבל כלי אינו ניטמא במגע טבול-יום. [בפירושו למשנתנו, אומר רבינו שמניחתו בכלי אבן (כלי אבן אינו מקבל טומאה). ונשגב מבינתי נימוקו].

23 יח. לְגִיזִין¹²¹ שֶׁהוּא טְבוּל יוֹם שֶׁמְלַאָּהוּ מִחֲבִית מַעֲשֶׂר
24 שְׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ¹²² וְאָמַר: הֲרֵי זֹ תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר
25 עַל מֵה שֶׁבְּחִבִית אַחַר שֶׁתְּחַשֵּׁף¹²³ - הֲרֵי זֹ תְּרוּמָה
26 טְהוֹרָה; לְפִי שֶׁאֵינָה נְעֻשִׂית תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר עַד

80 שם. 81 צ"ל והשום והשמן (דפוס רומא ר"מ וכת"י תימן, וכן הגירסא במשנתנו). 82 התבשיל שהוא חולין אינו נפסל במגע טבול-יום, ולפיכך אינו מצרף את כל השום והשמן לגוש אחד להיפסל, ואף-על-פי-כן נפסל מקום מגעו מפני השום והשמן שבו. ונהמדובר כשנבלע כל השמן בתבשיל, אבל אם נשארה טיפה בעין - היא מצרפת את כל השום של תרומה ונפסל כולו, כמו שביארנו למעלה בהלכה יא. ראה בבלי פסחים מד, א. ורש"י ותוספות שם]. 83 לשון המשנה, ורבינו מפרש שם: "ואם היה השום יותר מן המקפה, יהיה דין הכל כדין תרומה, וכאשר נגע במקצת פסול הכל". משמע מלשונו שלחומרא בלבד אמרו שהולכים אחר הרוב, אבל כשהמקפה של תרומה, והשום והשמן של חולין אפילו הם רוב - פסל את כולו, מפני שהמקפה עיקר ('תוספות יום טוב' במשנתנו). 84 פסל את כולו? 85 בשעה שכותשים אותו. 86 החתיכה שנגע בה. במשנה כתוב: "טהור". ומפרש רבינו שהחלק שלא נגע בו טהור, אבל מקום מגעו טמא. 87 רוצה הוא לכותשו לפיפירותים זעירים, ולפיכך אין רואים את כל חלקי השום כגוש אחד. 88 הגר"א גורס במשנתנו: "וכן שאר כל הנידוכין", ומובן שלדעתו יש לתקן כך גם כאן. [בכסף-משנה מקיים גירסתנו, ומפרש: ושאר כל הדברים שהם נידוכים במשקין כמו שום בשמן, גם כן דינם כך. ולפי פירושו, יש להוסיף ו"א, ולגרס: "ואם דכן"]. 89 ראה למעלה פ"ו הי"ד.

1 יד. עֶסֶה⁹⁰ שֶׁקָרָא שֵׁם חֲלָתָהּ⁹¹ בְּצִפּוּנָה או בְּדְרוּמָה,
2 וְכֵן הִקְשׁוּתָהּ⁹² שֶׁקָרָא שֵׁם תְּרוּמָה בְּצִפּוּנָה או בְּדְרוּמָה
3 - הֲרֵי זֶה חֲבוּרָה⁹³, וְאִם נִגַע טְבוּל יוֹם בְּמִקְצַת
4 הָעֶסֶה⁹⁴ - נִפְסְלָה הַחֲלָה. נִטְלָה חֲלָתָהּ מִתּוֹכָהּ וְחִזְרָה
5 לְתוֹכָהּ - אֵינָה חֲבוּרָה⁹⁵.

90 תוספתא טבול-יום פ"ב הלכה א. 91 קדושת חלה כקדושת תרומה. ואפילו אם לא הפריש עדיין את החלה מן העיסה אלא קבע באמירה את מקומה בעיסה - אמירה זו מקדשת את החלה בקדושת התרומה, וזה נקרא "קרא שם". 92 מין ירק, יש מפרשים מלפפון, ואחרים אומרים "קוסה". 93 אף-על-פי שנגע בחלק שהוא חולין. והטעם, מפני ששני החלקים מחוברים מתחילת ברייתם. 94 בחולין שבה. 95 מכיוון שהופרשה פעם מן העיסה, וגם עכשיו אינו רוצה שתערב בעיסה (הגר"א שם).

6 מו. עֶסֶה⁹⁶ שֶׁנִדְמָעָה⁹⁷ או שֶׁנִתְחַמְצָה בְּשֹׂאֵר שֶׁל
7 תְּרוּמָה⁹⁸ - אֵינָה נִפְסְלָתָהּ⁹⁹ בְּטְבוּל יוֹם¹⁰⁰.

96 משנה שם פ"ג, ד. 97 שנתערבה בה תרומה יותר מחלק אחד ממאה חלקי חולין, ונאסרה לזרים (זר = מי שאינו מזרע אהרן הכהן). 98 ונאסרה לזרים, אפילו אם היה השאור אחד מאלף בעיסה, כמו ששינינו בערלה פ"ב מ"ד. והטעם, מפני שפעולת השאור ניכרת. 99 שפעולת השאור כוחה יפה לאיסור, אבל לא לטומאה. 100 במשנה ערלה שם מודים בית-הלל שאם היה שאור כשיעור ביצה מטמא. וכאן לא חילקו. ומשמע שאפילו ככביצה אינו מטמא, ואין בזה כל סתירה, כי שם המדובר

11 כִּף נִמְוָחוּ - הָרִי הֵן רֵאשׁוֹן לְטֻמְאָה לְעוֹלָם, מִפְּנֵי
12 שְׁהֵן כְּמִשְׁקִין וְאֵף עַל פִּי שְׁקָפָאוּ אַחַר שְׁנִטְמָאוּ.

13 ב. הֶרְטַב וְהִגְרִיסִין וְהִחְלַב שְׁקָרְשׁוּ - הָרִי הֵן
14 כְּאֶכְלִין, וְצָרִיכִין מִחֻשְׁבָּה. וְאֵם נִגַע בָּהֶן אֶכְלֵי רֵאשׁוֹן
15 אוֹ מִשְׁקָה - נַעֲשׂוּ שְׁנַיִם. הִיָּה בָּהֶן מִשְׁקָה טוֹפֵחַ -
16 הָרִי הֵן כְּמִשְׁקִין וְהֵן תַּחֲלָה לְטֻמְאָה. נִטְמָאוּ כְּשֶׁהֵן
17 מִשְׁקִין וְקָפָאוּ אַחַר כֵּן וְקָרְשׁוּ - הָרִי הֵן שְׁנַיִם, כְּמוֹ
18 אֶכְלֵי שְׁנִטְמָא מִמִּשְׁקִין טְמָאִין. נִטְמָאוּ כְּשֶׁהֵן קְפוּיִים
19 וְנִמְוָחוּ וְנַעֲשׂוּ מִשְׁקִין: אִם הָיוּ כְּבִיצָה מְכֻנָּן - הָרִי
20 הַמִּשְׁקִין טְהוּרִין; הָיוּ יוֹתֵר מְכֻבִּיצָה - הַמִּשְׁקִין
21 טְמָאִין, שְׁכִשְׁנִמְוָחָה טְפָה רֵאשׁוֹנָה נִטְמָאָת בְּכִבִּיצָה
22 אֶכְלֵי טְמָא שְׁנִמְוָחָה מִמֶּנּוּ, וְאוֹתָהּ הַטְפָה הַטְמָא כֹּל
23 הַמִּשְׁקִין שְׁנִמְוָחוּ אַחֲרֶיהָ. וְכֵן טְמָא מֵת שֶׁסָּחַט
24 זֵיתִים וְעִנְבִים שֶׁהִכְשֵׁרוּ: אִם הָיוּ כְּבִיצָה - הָרִי
25 הַמִּשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהֶן טְהוּרִין, וּבִלְבַד שְׁלֵא יִגַע
26 בְּמָקוֹם הַמִּשְׁקָה; שֶׁהַמִּשְׁקָה כְּמִפְקֵד בְּאֶכְלֵי וּבְאֵלוֹ
27 הוּא גוֹף אַחֵר. הָיוּ אוֹתָן זֵיתִים וְעִנְבִים יָתֵר מְכֻבִּיצָה
28 - הָרִי הַמִּשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהֶן טְמָאִין; שְׁפִינֵן שְׁנִיצָאָת
29 טְפָה רֵאשׁוֹנָה נִטְמָאָת מְכֻבִּיצָה וְטֻמְאָה כֹּל הַמִּשְׁקִין.
30 וְאִם הָיָה הַסּוֹחֵט זָב וְזָבָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, אֶפְלוּ סָחַט
31 גְּרָגֵר אֶחָד יְחִידִי שְׁלֵא הִכְשֵׁר וְלֹא נִגַע בְּמִשְׁקָה -
32 הַמִּשְׁקָה טְמָא; שְׁפִינֵן שְׁנִיצָאָת טְפָה רֵאשׁוֹנָה נִטְמָאָת
33 בְּמִשְׁאֵי הַזָּב, שֶׁהַזָּב שֹׁנֵא אֶכְלִין אוֹ מִשְׁקִין -
34 טְמָאִין, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ. וְכֵן זָב שֶׁחֲלַב אֶת הָעֵז -
35 הַחֲלַב טְמָא; שְׁפִינֵן שְׁנִיצָאָת טְפָה הָרֵאשׁוֹנָה נִטְמָאָת
36 בְּמִשְׁאֵי הַזָּב.

37 ג. קִדְרָה שְׁמֵלְאָה כְּבָשִׂין שֶׁל חֲלִין וְיִצְאוּ עֲלֵיהֶם
38 חוּץ לְקִדְרָה, וְנִגַע אֵב הַטְמָאָה אוֹ רֵאשׁוֹן בְּעֵלָה
39 שְׁחוּץ לְקִדְרָה בְּמָקוֹם הַנְּגוּב, אֵף עַל פִּי שְׁנִישׁ בְּעֵלָה
40 כְּבִיצָה - הוּא טְמָא וְהַכֹּל טְהוּר. חֲזוּר לְקִדְרָה - טְמָא
41 אֶת הַמִּשְׁקִין שָׁבָה, וְנִטְמָאָת הַקִּדְרָה וְכֹל הַכְּבָשִׂין.
42 נִגַע בְּעֵלָה שְׁחוּץ לְקִדְרָה וְהָיָה בּוֹ מִשְׁקָה, אִם יֵשׁ
43 בְּעֵלָה כְּבִיצָה - הַכֹּל טְמָא; שֶׁהָעֵלָה מִטְמָא מִשְׁקָה
44 שְׁעָלָיו, וְהַמִּשְׁקָה מִטְמָא כֹּל הַמִּשְׁקִין שְׁבִקְדָרָה,
45 וּמִטְמָא אֶת הַקִּדְרָה. הִיָּתָה הַקִּדְרָה מְלֵאָה כְּבָשִׂים
46 שֶׁל תְּרוּמָה וְנִעַר אוֹתָהּ טְבוּל יוֹם וְרָאָה מִשְׁקִין עַל
47 יָדוֹ, סָפַק מִן הַקִּדְרָה נִתְּזוּ סָפַק שֶׁהִקְלַח נִגַע בְּיָדוֹ -
48 הִנְרַק פְּסוּל וְהַקִּדְרָה טְהוּרָה.

49 ד. טְמָא שֶׁהָיָה אוֹכֵל עִנְבִים מְכֻשְׂרִים וְנִפְל מִמֶּנּוּ
50 גְּרָגֵר יְחִידִי לְגַת: אִם הָיָה שְׁלֵם וְלֹא נִשְׁמַט מִמֶּנּוּ
51 עֲקָצוֹ - הִגַּת טְהוּר; וְאִם נִטַּל עֲקָצוֹ, וְהָיוּ עִנְבִים
52 מוֹכְשִׂים בְּעֵבִיט וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לְדָרְכָן, שֶׁהָרִי רִוּצָה
53 בְּמִשְׁקָה הַיּוֹצֵא מֵהֶן - נִטְמָא הִגַּת בְּטַפַּת מִשְׁקָה
54 שְׁבִרָאשׁ הַגְּרָגֵר בְּמָקוֹם הָעֲקָץ. נִפְלוּ מִמֶּנּוּ עִנְבִים

1 שֶׁתְּחַשֵּׁף כְּפִי תְּנָאוּ, וְאַחַר שֶׁתְּחַשֵּׁף יַעֲרִיב שְׁמֵשׁוּ שֶׁל
2 לְגִין וְיִטְהַר. נִשְׁבְּרָה הַחֲבִית¹²⁴ קִדְם שֶׁתְּחַשֵּׁף -
3 הַלְגִין בְּטַבְּלוֹ¹²⁵; נִשְׁבַּר הַלְגִין - הַחֲבִית בְּטַבְּלוֹ¹²⁶.

121) כד (שם מ"ד). 122) תרומת מעשר. 123) קדושת
תרומת מעשר לא יחול עליה לפני שקיעת השמש.
124) ונשפך כל המשקה שבתוכו. 125) מעשר שלא
ניטלה ממנו תרומת מעשר - נקרא טבל. מפני שנאבד
המעשר לא נעשה המשקה שבכד תרומה, ומתוך כך נשאר
טבל כמו שהיה, וצריך להפריש ממנו תרומת מעשר.
126) מפני שהיין או השמן שבכד נשפך לפני שחל עליו שם
תרומת מעשר.

4 י.ט. טְבוּל יוֹם מִטְמָאָת מֵת וּמְבַעֲלַת נְדָה - עוֹשָׂה
5 בְּבֵית הַבַּד¹²⁷. וְכֵן שְׁאֵר הַטְמָאִים¹²⁸ שֶׁטְּבָלוּ - עוֹשִׂין
6 בְּטְהוּרֹת¹²⁹. חוּץ מִזָּב וְזָבָה¹³⁰ בְּשִׁבְעֵי שְׁלֵהֶן¹³¹,
7 שְׁאֵף עַל פִּי שֶׁטְּבָלוּ - לֹא יַעֲשׂוּ בְּבֵית הַבַּד וְלֹא
8 יִתְעַסְקוּ בְּטְהוּרֹת, שְׁמָא יִרְאוּ¹³² וְנִמְצְאוּ טְמָאִים
9 לְמַפְרָע; שֶׁהָרִי סוֹתְרִין אֶת הַכֹּל¹³³, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ¹³⁴.

127) מקום שסוחטין בו זיתים להוציא שמנם. 128) כגון
נוגע בנבילה או בשרץ. רבינו מפרט טומאת מת ובעילת
נדה, שהם טמאים שבעת ימים, ואחר-כך כלל כל הטמאים
האחרים. 129) בבא זו אינה צריכה לגופה, שהרי
השמיענו כבר (בהלכה יז) שאפילו במעשר מותרים לנגוע.
וכפל הדברים כאן כעין הקדמה לבבא השניה. [ואפשר
שהתכוון להשמיענו שטבול-יום אינו פוסל חולין שנעשו
על טהרת תרומה]. 130) שהם מחוייבים לספור שבעה
ימים נקיים מראיית זוב. 131) ביום השביעי של ספירת
נקיים שמתורים לטבול ביום, ודינם ככל טבול-יום, ואעפ"כ
לא יגעו בטהרות. 132) זוב לפני שקיעת החמה.
133) אפילו אם ראו אחר הטבילה, סותרים כל ימי הספירה
שהיו נקיים מזוב, וחוזרים לטומאתם וצריכים להתחיל
ולספור שבעת ימים נקיים אחרים ולטבול. בנדה כט, ב
נאמרה חששא זו בשם ר' שמעון, לענין טהרה לבעלה.
134) בהלכות איסורי ביאה פ"ו ה"ד.

פְּרָק תְּשִׁיעִי

1) יבאר השמן והדבש שנטמאו ואחר כך קרשו ואחר כך
נימוחו. הרוטב והגריסים והחלב שקרשו ונגע בהם אוכל
ראשון. נטמאו כשהם משקין וקפאו, או כשהם קפואים
ונימוחו וכו'. טמא שהיה אוכל ענבים מוכשרים ונפל ממנו
גרגיר לגת וכו'. גוש של זיתים טמאים שהיה מקובץ
והשליכו לתנור והוסק. עצים שהיו בלועים בהם משקין
טמאים והסיקם בתנור. שרץ שנמצא בריחיים של זיתים.
הגפת והזגים שנעשו בטהרה והלכו עליהם טמאים. כיכרות
הקודש שהיו בהן גומות, ובגומות משקין ונגע שרץ באחד
מהן. ודין אבעבוע הנעשה בעובי החבית ונגע אב הטומאה
במשקה שבאבעבוע.

10 א. הַשְּׁמֵן אוֹ הַדְּבֶשׁ שְׁנִטְמָאוּ וְאַחַר כִּף קָרְשׁוּ וְאַחַר

42 בית הפד, אם יש בין משקין לזיתים פדי שינגבו את
 43 רגליהן בארץ - הרי הזיתים טהורין; שהנוגע
 44 במשקין טמאים שלא בדי - טהור ואפלו לקדש.
 45 כפרות הקדש שהיו בהן גמות ובתוף הגמות היו
 46 משקין של קדש, ונגע השרץ באחת מהן, ונגעה
 47 ראשונה בשניה ושניה בשלישית, אפלו מאה - כלן
 48 ראשון לטמאה, מפני המשקה שבגמות וחבת
 49 הקדש הרי הן כלן כמשקין שאין מניין בהן. אבל
 50 אם היו כפרות תרומה - הרי הכפר השלישית בלבד
 51 פסולה, ומשלישית והלאה טהור. ואם היה משקה
 52 טופח על כל הכפרות - אף בתרומה הכל טמאות.
 53 וכלן שניות, חוץ מן הראשונה שנגע בה השרץ
 54 שהיא ראשון.

55 יא. אכעבוע הנעשה בעבי החבית והרי הוא כמו
 56 כלי אחר בצדה, אם נקב האכעבוע לאויר החבית
 57 ונקב נקב אחר לחוץ זה כנגד זה, או שהיה הנקב
 58 הפנימי מלמטה והחיצון מלמעלה, והיה האכעבוע
 59 והחבית מלאים משקין, אם נגע אב הטמאה
 60 במשקה שבאכעבועות - נטמאו כל המשקין
 61 שבחבית. היתה החבית מקפת צמיד פתיל ונתונה
 62 באהל המת - נטמאת מפני הנקב שבאכעבוע זה,
 63 שהרי הוא מפלש לאוירה. וכן אם היה הנקב
 64 שבאכעבוע שבפנים מלמעלה והחיצון מלמטה -
 65 הרי זו אינה נצלת בצמיד פתיל; אבל אם נגע אב
 66 הטמאה באכעבוע - לא נטמאו משקין שבחבית,
 67 והנם כמבדלין מהן.

יום רביעי י"ג אב ה'תשע"ה

פֶּרֶק עֶשְׂרִי

70 א. כפר בארנו², שהשבעה משקין בלבד הן
 71 שמתטמאין או מכשירין, והשאר קרויין מי פרות
 72 ואינם מתטמאין ולא מכשירין. ושבעה משקין
 73 שמינני - תולדותיהם³ פיוצא בהם⁴.

74 (1) יבאר דין תולדות שבעת המשקין המכשירים כיוצא בהם,
 75 ומה הן התולדות. ואם הקודש צריך הכשר. (2) בפרק א
 76 הלכה ב מהלכות אלו. (3) בהלכות הבאות יבואר תולדות
 77 מה הן. (4) דינם שווה לדין המשקין - האבות.

78 ב. תולדות המים הם היוצא מן העין ומן האזן ומן
 79 החטם ומן הפה, ומי רגלי בני אדם, בין גדולים בין
 80 קטנים. כל אלו היוצאין מן האדם - משקין הן, בין
 81 שניצאו לדעתו של אדם בין שניצאו שלא לדעתו.
 82 אבל מי רגלי בהמה והמלח שנמחת⁵ - הרי הן כמי
 83 פרות, לא מתטמאין ולא מכשירין.

(5) נמס ונעשה נוזל.

1 ודרבן במקום מפנה: אם היו בכביצה מכון - הרי
 2 המשקין היוצאין מהן טהורין, כמו שבארנו. היו
 3 יתר מכביצה - היוצא מהן טמא; שפיון שיצאת
 4 טפה ראשונה נטמאת בכביצה, ומטמאת את כל
 5 המשקה היוצא אחריה.

6 ה. גוש של זיתים טמאין שהיה מקבץ ומחבר
 7 והשליכו לתוף תנור והסק: אם היה כביצה מכון -
 8 התנור טהור, שאין האכלין מטמאין בליים,
 9 והמשקה היוצא מהן טהור, כמו שבארנו. היה
 10 הגוש יתר מכביצה - נטמא התנור; שפשיצאה טפה
 11 אחת נטמאת בכביצה, וטמאה את התנור. לפיכך,
 12 אם היו הזיתים הטמאין פרויין ואינן גוש, אפלו
 13 הן מאה - התנור טהור.

14 ו. עצים שנבלעו בהם משקין טמאין והסיקן -
 15 התנור טהור, שהרי בטלו בעצים. ואפלו הוציא
 16 העצים שנפלו עליהן גשמים, ונפלו לרצונו, והסיקן
 17 - התנור טהור, ואין המים שעליהן מתטמאין מן
 18 המשקין הבלועין בהם. ולא יסיקם אלא בידים
 19 טהורות. גזרה שלא יסיקם הטמא, ונמצאו המשקין
 20 שעליהם מטמאין את התנור.

21 ז. שרץ שנמצא ברחים של זיתים - אין טמא אלא
 22 מקום מגעו. אם היה משקה מהלף - הכל טמא;
 23 שפיון שנטמא מקצת המשקה נטמא כלו, והשמן
 24 מטמא את כל הזיתים. נמצא על גבי העלין למעלה
 25 מן הזיתים - ישאלו מן הבדדין. אם אמרו: לא
 26 נגענו - נאמנין. נמצא על אום של זיתים - נטמא
 27 כל הגוש, כמו שבארנו. נמצא על גבי זיתים פרויין
 28 והוא נוגע בכביצה - הכל טמא; שהאכל שהוא
 29 בכביצה מטמא המשקה המערב בהן, והמשקה
 30 מטמא שאר הזיתים. היו פרויין על גבי פרויין
 31 והמשקה מלמטה, אף על פי שנגע בכביצה - אין
 32 טמא אלא מקום מגעו.

33 ח. עם הארץ שהושיט ידיו לנת ונגע באשכולות -
 34 אשכול וכל סביבותיו טמאין, והנת פלה טהורה,
 35 מפני שמפסיקין האשכולות שסביבות זה האשכול
 36 בינו ובין שאר הנת.

37 ט. הגפת והזגים שנעשו בטהרה והלכו עליהן
 38 טמאין ואחר כך יצאו מהן משקין - הרי אלו
 39 טהורין, שמתחלה נעשו בטהרה. ואם נעשו מתחלה
 40 בטמאה ויצאו מהן משקין - טמאין.

41 י. הבדדין שנקנסין ויוצאין ומשקין טמאין בתוף

23 המִשְׁקִין²⁴ אַבּוֹת טֻמְאָה - מְטֻמְאִים בְּלֹא הַכֶּשֶׁר,
 24 שֶׁהַטֻּמְאָה וְהַכֶּשֶׁר בְּאֵין פְּאַתָּה. וְאֵלוֹ הֵן: זֹב הַזָּב
 25 וְשִׁכְבַת זֶרְעוֹ וּמִימֵי רִגְלָיו, וּרְבִיעִית דָּם מִן הַמֵּת,
 26 וְדָם הַנֶּדֶה²⁵. וְכֵן²⁶ דָּם מִגִּפְתֹּי²⁷ שֶׁל זָב וְחִבְרֵיו,
 27 וְחֵלֶב שֶׁל אִשָּׁה, וְדַמְעַת עֵינַיִם עִם שֶׁאֵר תּוֹלְדוֹת
 28 הַמַּיִם²⁸ הַיּוֹצְאִין מִהֵן - מְטֻמְאִין כְּמִשְׁקִין טֻמְאִין²⁹
 29 שֶׁמְטֻמְאִין³⁰ בְּלֹא פְּנֹה³¹, שֶׁמִּשְׁקִין טֻמְאִין מְטֻמְאִין
 30 לְרִצּוֹן וְשֶׁלֹּא לְרִצּוֹן. לְפִיכֵן, נִדָּה אוֹ זָבָה שֶׁנִּטְהַר³²
 31 חֵלֶב מִדְּדִיקָה לְאֹיִר הַתְּנוּרָה³³ - נִטְמָא הַתְּנוּרָה וְכָל מֵה
 32 שֶׁבַתְּכוֹ.

(23) מן הטמאים שיפורטו לקמן. (24) שהמשקין האלה.
 (25) כל המנויים כאן הם אבות הטומאה ומטמאים גם אדם
 וכלים. (26) כל אלה המנויים מכאן ואילך, הם וולדות
 הטומאה. (27) פצעו. (28) המבווארים למעלה בהלכה ב.
 (29) פירוש, מטמאים בלי הכשר כמו המשקין הטמאים
 מחמת עצמם שנמנו למעלה שכולם אב הטומאה. [כל
 המשקין המפורטים בבבא זו, טומאתם מנגיעתם גוף הטמא,
 שממנה יצאו. (30) צריך להיות: ומטמאין. כאן מתחילה
 בבא חדשה ונמשכת לכל המשקין המפורטים למעלה בין
 אבות הטומאה ובין וולדות הטומאה. (31) אף על פי
 שנפלו על הטהרות בלי כוונתם ושלא לרצונם של הבעלים
 - הוכשרו ונטמאו. (32) מעצמו. (33) של חרס.

33 ו. כְּפָר בְּאֶרְנוּ, שֶׁהַמִּשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מִטְּבוּל יוֹם אֵינִם
 34 טֻמְאִים. לְפִיכֵן, אִם נָפְלוּ אֶפְלוּ עַל כְּפָר שֶׁל תְּרוּמָה
 35 - אֵינוֹ מְכָשֵׁר עַד שֶׁיִּפְּלוּ לְרִצּוֹן, כְּשֶׁאֵר הַמִּשְׁקִין
 36 הַטְּהוּרִין שֶׁאֵינָן מְכָשֵׁרִין אֶלֶּא לְרִצּוֹן.

37 ז. הַזֵּעָה וְהַלָּחָה הַסְּרוּחָה וְהַרְעֵי³⁴, וְהַמִּשְׁקִין
 38 הַיּוֹצְאִין מִבֶּן שְׁמוֹנָה חֳדָשִׁים³⁵, וְהַשּׁוֹתֶה מִי טְבֻרִיהָ³⁶
 39 וְכַיּוֹצֵא בֵּהֶן אֵף עַל פִּי שִׁיּוֹצְאִין נְקִיִּים - כָּל אֵלוֹ
 40 אֵינָן חֹשְׁבִין מִשְׁקָה, וְלֹא מִתְטַמְּאִין³⁷ וְלֹא מְכָשֵׁרִין.

(34) צואה. (35) שנולד בחודש השמיני לעיבור. נפל כזה
 אף על פי שהוא חי דינו כדבר דומם, מפני שאינו בן קיימא.
 (36) חמי טבריה. הם מביאים לשלול רב ולפעמים יוצאים
 כשהם זכים (רבינו בפירושו). (37) אם נגעו בטומאה.

41 ח. הַשּׁוֹתֶה שֶׁאֵר מִשְׁקִין³⁸ וַיִּצְאוּ - הָרִי הֵן
 42 מִשְׁקִין כְּשֶׁהָיוּ, שֶׁאֵין שֶׁאֵר הַמִּשְׁקִין טְהוּרִין
 43 בַּגּוּף³⁹. כִּיצַד? שֶׁתָּה מַיִם טֻמְאִין וְהִקְיָאן - הָרִי
 44 אֵלוֹ טֻמְאִין, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא טְהָרוּ בִּיצִאתָן⁴⁰. שֶׁתָּה
 45 מַיִם טֻמְאִים וְטָבַל וְאַחַר כֶּף הַקִּיָּאן, [או שְׁנִסְרָחוּ
 46 וְאַחַר כֶּף הַקִּיָּאן], או שִׁיּוֹצֵאוּ מִלְּמִטָּה אֵף עַל
 47 פִּי שֶׁלֹּא טָבַל - הָרִי הֵן טְהוּרִין⁴¹. שֶׁתָּה שֶׁאֵר
 48 מִשְׁקִין טֻמְאִין אוֹ שֶׁאֵר אֶכְלִין טֻמְאִין, אֵף עַל
 49 פִּי שֶׁטָּבַל וְאַחַר כֶּף הַקִּיָּאן - טֻמְאִין, לְפִי שֶׁאֵינָן
 50 טְהוּרִין בַּגּוּף⁴². נִסְרָחוּ אוֹ שִׁיּוֹצֵאוּ מִלְּמִטָּה - הָרִי
 51 הֵן טְהוּרִין.

1 ג. הַדָּם הַמְּנוּי מִן הַמִּשְׁקִין הוּא הַדָּם הַשּׁוֹתֵה⁶ בְּשַׁעַת
 2 שְׁחִיטָה⁷ מִן הַבְּהֵמָה וְהַחֲמִיָּה וְהַעוֹפוֹת הַטְּהוּרִין; אֲבָל
 3 דָּם הַקְּלוּחַ⁸ - אֵינוֹ מְכָשֵׁר⁹, שֶׁעֲזָדִין חַיִּים הֵן וְהָרִי
 4 הוּא דוֹמָה לְדָם מִפֶּה אוֹ לְדָם הַקְּזוּה. הַשּׁוֹחֵט וְנִמְזֵה דָּם
 5 עַל הָאֶכְלִין וְנִתְקַנַּח הַדָּם בֵּין סִימָן¹⁰ לְסִימָן¹¹ - הָרִי
 6 זֶה סִפְקָא¹². לְפִיכֵן תּוֹלִין עָלָיו, לֹא אוֹכְלִין וְלֹא
 7 שׁוֹרְפִין¹³. תּוֹלְדוֹת הַדָּם: דָּם הַקְּזוּה שֶׁל אָדָם שֶׁהוֹצִיאֻ
 8 לְשִׁתְּיָה¹⁴. אֲבָל אִם הוֹצִיאֻ לְרִפּוּאָה - טְהוּר וְאֵינוֹ
 9 מְכָשֵׁר. וְכֵן דָּם שְׁחִיטָה בְּבִהֵמָה וּבַחֲמִיָּה וּבַעוֹפוֹת
 10 הַטֻּמְאִין¹⁵, וְהַדָּם הַיּוֹצֵא עִם הַלָּחָה וְעִם הָרַעֲי, וְדָם
 11 הַשּׁוֹחֵי וְהַאֲבַעְבוּעוֹת, וְתַמְצִית הַבֶּשֶׂר - כָּל אֵלוֹ אֵינָן
 12 מִתְטַמְּאִין וְלֹא מְכָשֵׁרִין, אֶלֶּא הָרִי הֵן כְּשֶׁאֵר מִי
 13 פְּרוֹת. וְדָם הַשֶּׁרֶץ - כְּפִשְׁרוֹ¹⁶, מְטֻמָּא וְאֵינוֹ מְכָשֵׁר.
 14 וְאֵין לָנוּ כִּיּוֹצֵא בּוֹ¹⁷.

(6) זב לאט לאט. (7) במכשירין שם מנו דם שחיטה בין
 תולדות הדם, ובתוספתא שבת פרק ט הלכה י"ד שנינו:
 "מניין לדם שהוא משקה שנאמר (במדבר כג, כד): ודם
 חללים ישתה". ומשמע שעיקר דם הוא דם חללים של אדם.
 (8) המתפרץ מן הפצע בכוח. (9) "ודם חללים ישתה" -
 פרט לדם הקילוח שאינו מכשיר (חולין לו, א).
 (10) הוושט והקנה הם שני סימני שחיטה וצריך לשחוט רוב
 שניהם בבהמה. (11) חתך סימן אחד והדם שיצא לפני
 חיתוך השני נפל על אוכלין. (12) איבעיאי שם אם
 הוכשרו האוכלין או לא. (13) ודווקא בנתקנה לפני
 שחיטת הסימן השני, אבל כשלא נתקנה הוכשרו אחר גמר
 השחיטה באותו הדם. מסקנת הגמרא שם. (14) לבהמה,
 או לגוי, מחשבתו עושה אותו משקה. (15) אינו מכשיר.
 כל דינים אלה נמסרו בקבלה איש מפי איש.
 (16) כבערשה. (17) דומה לו, שמתמא ואינו מכשיר
 (הרא"ש במשנתנו).

15 ד. מִי הַחֵלֶב¹⁸ - הָרִי הֵן פְּחֵלֶב. וְחֵלֶב הָאֵדָם שֶׁאֵינוֹ
 16 צָרִיף לוֹ - אֵינוֹ מִשְׁקָה, לֹא מְכָשֵׁר וְלֹא מִתְטַמָּא.
 17 לְפִיכֵן חֵלֶב הַזֶּכֶר¹⁹ אֵינוֹ מִשְׁקָה²⁰. וְכֵן חֵלֶב בְּהֵמָה
 18 וְחִיָּה שֶׁיִּצָּא שֶׁלֹּא לְרִצּוֹן, כְּגוֹן שֶׁזָּב מִהֵדָד מְאָלָיו אוֹ
 19 שֶׁחֵלְבוֹ כְּמַתְעַסְקָא²¹. אֲבָל חֵלֶב הָאִשָּׁה, בֵּין שֶׁיִּצָּא
 20 לְרִצּוֹן בֵּין שֶׁיִּצָּא שֶׁלֹּא לְרִצּוֹן - סִתְמוּ מִשְׁקָה
 21 וּמִתְטַמָּא אוֹ מְכָשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי לְתִינוּק²².

(18) נזול הנפרד מן החלב כשמקפאים אותו לעשות גבינה.
 (19) ישנם מקרים, אמנם נדירים מאוד, שמתמצה חלב מדדי
 הזכר. במסכת שבת נג, ב מסופר על מעשה כזה שהיה.
 (20) אין אדם שותה אותו. (21) מטפל בדדי הבהמה ללא
 כוונת חליבה. (22) משמנה שאל רבי עקיבא הלא חלב
 בהמה גם כן ראוי לתינוק ויש בו מעלה יתירה שראוי גם
 לגדולים? וענו לו, שבחלב אשה יש מעלה יתירה שדם
 היוצא מפצעה מכשיר, אבל בבהמה רק דם שחיטה מכשיר.
 [רש"י (שבת קמד, א) מפרש שהכוונה למה שאמרו דם
 נעכר ונעשה חלב והר"ש כאן דוחה פירוש זה].

22 ה. הַמִּשְׁקִין שֶׁיּוֹצְאִין מְאוֹתָן הַטֻּמְאִין²³ שְׁאוֹתָן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי י"ג אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15 המזיע⁵⁴ קרוב לטמאה⁵⁵ - טמא, קרוב לטהורה - 16 טהור, מחצה למחצה - טמא.

54 אדם וכלים ואוכלין. 55 קרובים יותר לבריכה הטמאה.

17 יג. המלה⁵⁶ - פשמן⁵⁷. משקין המנטפין מסלי זיתים 18 וענבים - אינו משקה ולא מתטמאין ולא 19 מכשירי⁵⁸, עד שיכניסם⁵⁹ בכלי.

56 לחלוחית המתמצה מאליה מן הזיתים. ויש גורסים "מוחל" (מכשירין פרק ו משנה ה). 57 ואף על פי שאין עימו שיורי שמן. כרבי מאיר במשנתנו. 58 שאינם משקה, לפי שאינו מקפיד עליהם והם הולכים לאיבוד. 59 בכלי יחשיב אותם ואז תורת משקה עליהם.

20 יד. השוקל ענבים בכף מאזנים - היין שפפף אינו 21 משקה עד שיעצרו לתוך הכלי, והרי זה דומה לסלי 22 זיתים וענבים שמונטפין.

23 זו. הדורס⁶⁰ ענבים של תרומה בחבית, אף על פי 24 שהיין צף על גבי ידיו⁶¹ - הרי הכל טהור⁶².

60 לוחץ עליהם, כדי להכניס הרבה ענבים. 61 וסתם ידים פוסלות את התרומה. 62 שהיין היוצא אגב הלחיצה אינו משקה מפני שהאדם אינו רוצה שיצא היין.

25 זו. משקה בית מטבחיים שבעזרה, והוא דם 26 הקדשים והמים שמשפתמשין בהן שם - טהורין⁶³ לעולם, ואינו מתטמאין⁶⁴ ולא מכשירין. ודבר זה 27 הלכה מפי הקבלה. לפיכך, כל דמי הזבחים אינו 28 מקבל טמאה ואינו מכשיר. והואיל ודם הקדשים 29 אינו מכשיר, קדשים שנושחטו בעזרה לא הכשרו 30 בדם שחיטה; ואין לכשר הקדשים הכשר אלא 31 במשקין שיפלו על הבשר חוץ ממשקה בית 32 המטבחיים. 33

63 שנינו שם: "העיד יוסי בן יעזר איש צרידה על משקה בית מטבחיא דכן (טהור)". 64 כרב בפסחים טז, א שאמר: "מה דכן? דכן ממש" פירוש, טהור לגמרי ואפילו טומאת עצמם אין להם.

34 יו. פרת קדשים שהעבירה בנהר ושחטה ועדין⁶⁵ 35 משקה טופח⁶⁶ עליה - הרי זו מכשרת. לפיכך, אם 36 נמצאת מחט טמאה⁶⁷ בכשרה - הרי הבשר טמא. 37 וכן אם היתה הפרה חסומה⁶⁸ מחוץ לירושלים⁶⁹, 38 אף על פי שאין המחט ידועה⁷⁰ - הרי הבשר טמא, 39 מפני שנגע בפלים הנמצאין מחוץ לירושלים⁷¹. 40 נמצאת המחט בפריש⁷² - הבשר טהור. ובין כך ובין 41 כך הנדים טהורות, שאין טמאת ידים במקדש, כמו 42 שבארנו. במה דברים אמורים⁷³? להיות הבשר טמא 43 בדין תורה; אבל להתטמא מדבריהן - אין הקדש 44 צריך הכשר, אלא חבת הקדש מכשרת הבשר. ואם

38 ששת המשקין המכשירים חוץ למים. 39) שאר משקין אינם בטלים בגוף ולא בטלה טומאתם. 40) בדפוס רומא (ר"מ) ובדפוס קושטא וכן בכתב יד תימן הגירסא: "מפני שנטמאו במגעו ביציאתן" וכן היא גירסת הראב"ד בהשגותיו, והוא מפרש, כגון ששתה רביעית הלוג שיעור שנטמא את האדם, והמשקין עצמם כשהם במעי האדם בטלה טומאתם, אולם כשהקיאם נטמאו שנית במגע האדם הטמא. וברור שהראב"ד מחלק בזה בין מים לשאר משקין, מים בטלה טומאתם ושאר משקין לא. וכדבריו שנינו בפירוש בתוספתא טבול יום פרק א הלכה ז: חומר במשקין (מבמים), שהמשקין אין להם טהרה ואין טהורין בגוף מה שאין כן במים. 41) בטבל והקיאם נטהרו המים בגוף כמו שאמרנו, ולא נטמאו אגב הקאה, שהרי האדם טבל ונטהר. ונסרחו או יצאו מלמטה טהורים אף על פי שלא טבל מפני שאינם ראויים לשתייה אינם מקבלים טומאה. 42) לא נטהרו בעודם בגוף, מכיוון שמשקין אינם בטלים בגוף.

1 ט. כבר בארנו, שהזעה אינה משקה. אפלו שמה 2 משקין טמאין והזיע - זעתו טהורה⁴³. אבל הבא 3 במים שאובין והזיע - זעתו טמאה⁴⁴. ואם נסתפגג⁴⁵ 4 מן המים השאובין ואחר כך הזיע - זעתו טהורה.

43) ואף על פי ששתה רביעית ונטמא גופו, וגם אינה מכשירה, מפני שהזיעה באה מגופו ולא מהמשקין שבלע (רבינו שם). 44) הבא ראשו ורובו במים שאובים אפילו טהורים טמא (הלכות אבות הטומאות פרק ט הלכה א). ומכיוון שהזיעה מעורבת במים השאובים נטמאה התערובת מנגיעתה בגוף הטמא, והיא גם מכשירה. 45) התנגב.

5 י. זעת פתים⁴⁶ שיהין ומערות ובורות - אינן משקה, 6 ואפלו הן טמאין - זעתן טהורה. אבל זעת המרחץ 7 - במים: אם היתה המרחץ טמאה⁴⁷ - זעתה 8 טמאה⁴⁸; ואם היתה טהורה⁴⁹ והכניס בה פרות - 9 הכשרו⁵⁰. הכניסו לה פלים - הרי המים שעליהן 10 כתלושין ברצון⁵¹ ומכשירין.

46) קירות בתים שנבנו במקומות נמוכים מוציאים לחלוחית המתגבשת לפעמים לטיפות דומות לטיפות זיעה. 47) המים שבתוכה היו טמאים. 48) וגם מכשירה, שהזיעה היא קיטור הבא מן המים שהתנדפו מחמת החום. 49) המים היו טהורים. 50) מפני שהורטבו בקיטור. 51) משקין שנתלשו ממקום חיבורם שלא ברצון בעלים אינם מכשירים (לקמן פרק י"ב הלכה ג), ומשמיענו, שאם הכניס כלים למרחץ והורטבו הרי זה רצון בעלים מפני שהוא יודע שיורטבו והכניסם מרצונו.

11 יא. הברכה⁵² שפבית והבית מזיע מחמתה, אם 12 היתה הברכה טמאה⁵³ - זעת כל הבית שמוחמתה 13 טמאה.

52) חפירה בקרקע הבית ויש בה מים. 53) המים שבתוכה טמאים.

14 יב. שתי ברכות בבית, אחת טמאה ואחת טהורה:

עליהם". ומשמע מזה שמזלף הענבים לפני בצירתם. ואולי "הבצורות", פירושו בשלות ועומדות לבצירה. אמנם פירוש דחוק הוא, אבל לא מצאתי ביאור אחר.

16 ב. הַבּוֹצֵר¹² עֲנַבִּים¹³ שְׁאֵם לֹא מֵצֵא לָהֶם שׁוֹק
17 מִתְּזִיזֵן לַגֶּת¹⁴ - לֹא הִכְשָׁרוּ עַד שְׂיִבּוּאוֹ לְרֵשׁוֹת
18 הַגֶּת¹⁵. וְכֵן הַזֵּיתִים¹⁶ שְׂבָאוֹ לְרֵשׁוֹת הַבַּד - הִכְשָׁרוּ,
19 כְּמוֹ שְׂתִיבְאָר¹⁷.

(12) תוספתא טהרות פ"א ה"ה. (13) על-מנת למוכרם. (14) לא היה בטוח שימצא קונים, וחשב שאם לא יוכל למוכרם - יעביר אותם לגת לעשות יין. (15) כל עוד שלא הגיעו לגת, אפשר שימצא קונים, ולפיכך אינו רוצה שיתמצה משקה מהענבים. (16) שם. זיתים אינם מוכשרים עד גמר מלאכתם. ואימתי גמר מלאכתם? כשימסוק כל הזיתים שבדעתו לסוחטם בבת אחת בבית הבד (לקמן ה"ח), ואם דעתו למוכרם אינם מוכשרים, מפני שלא גמר מלאכתם, שהרי חסירה מכירתם (לקמן ה"ו). ומלמדת התוספתא, שאם מסק כל זיתיו אבל היה בדעתו למוכרם, וחישב שאם לא ימצא קונים יעבירם לסחיטה, לא הוכשרו עד שיבואו לרשות בית הבד. ורבינו קיצר, והביא לשון התוספתא. (17) לקמן הלכה ו', שאם דעתו למוכרם - אין המסיקה גמר מלאכה, ולקמן בהי"ב, שלפני גמר מלאכה מותר ליטלם בטומאה, ולהולידם לבית הבד בטומאה, ומובן שהטמא אינו מכניסם לתוך בית הבד ממש, אלא עד בית הבד.

20 ג. הַבּוֹצֵר¹⁸ עֲנַבִּים וְנִתְּנָם בְּעֵבִיט¹⁹ אוֹ שְׂשֻׁטָּחַן עַל
21 גְּבִי הָעֵלְיָן²⁰ - הִכְשָׁרוּ בַּמְשָׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהֶן, שֶׁהָרִי
22 דָּעֵתוֹ עַל הַמְשָׁקִין וְלִפְיָכֶּה שֵׁטַח עַל הָעֵלְיָן אוֹ נִתֵּן
23 לְתוֹף הָעֵבִיט, שֶׁהוּא כְּמוֹ בּוֹר²¹. לְפִיכֶּה, אִם נִטַּל
24 מֵהֶן טְמֵא²² אוֹ מִי שְׂפִידוֹ טְמֵאוֹת²³ - טְמֵאָן. בָּצַר
25 וְנָתַן לְסֵלִים²⁴ אוֹ בַּמְשָׁטִחַ שֶׁל אֲדָמָה²⁵ - לֹא הִכְשָׁרוּ,
26 שֶׁהָרִי אֵינוֹ מִקְפִּיד עַל הַמְשָׁקָה הַיּוֹצֵא מֵהֶן. לְפִיכֶּה
27 נִטַּל הַטְּמֵא מֵהֶן וְאוֹכֵל. וְאָף עַל פִּי שֶׁהֵן מְבַקְעוֹת
28 וּמְנַטְפוֹת²⁶ לַגֶּת - הָרִי הַגֶּת טְהוֹרָה²⁷, שֶׁהָרִי לֹא
29 הִכְשָׁרוּ²⁸ וְהָרִי נִבְצָרוֹ לְאֲכִילָה²⁹. וְכֵן הַנּוֹטְלֵי³⁰ מִן
30 הַסֵּלִים וּמִן הַמְשָׁטִחַ שֶׁל אֲדָמָה³¹ וְאוֹכֵל וְהוֹתִיר
31 כֶּסֶף וְכֶסֶאֱתִים וְזֵרֶקֶן לַגֶּת³², וְאָף עַל פִּי שֶׁהֵינִן³³
32 מְנַתֵּז עַל הָעֲנַבִּים - לֹא הִכְשָׁרוּ³⁴.

(18) טהרות פ"י מ"ד. (19) חפירה שנותנים בה את הענבים העומדים לדריכה בגת (רבינו בפירושו למשנתנו. והר"ש פירש - כלי גדול). (20) על-מנת ליתן לגת את הענבים ביחד עם העלים שנטף עליהם מיץ. (21) שמתאסף שם המיץ, ומוציאים אותו ונותנים לגת. (22) אדם שנטמא גופו. (23) והגוף טהור, כגון שנגעו בראשון לטומאה, שאינו מטמא אדם, או סתם ידיים, שלא שמר עליהן בטהרה, וחכמים גזרו שתהיינה שניות. ראה הלכות אבות הטומאות פ"ח ה"ח, וה"י. (24) קלועים, והמיץ דולף והולך לאיבוד. (25) מקום על פני הקרקע המיוחד לשתות עליו הענבים. (26) שם מ"ה. (27) הענבים שבגת לא

1 נִגַע בָּהּ טְמֵאָה, בֵּין קֵלָה בֵּין חֲמוּרָה - נִפְסָלָה, אָף
2 עַל פִּי שְׂלֵא הִכְשָׁר בַּמְשָׁקָה, כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוּ.

(65) אחר שחיתתה. (66) רטוב.

(67) בפסחים יט, ב אמרו בשם רב כשבעל המחט הכירה. (68) כך מפרש שם רבי יוסי בר אבין את המשנה. (69) ונשחטה בעודה חסומה ואם כן בלעה את המחט מחוץ לירושלים. (70) אין אנו יודעים אם היא טמאה. (71) חכמים גזרו טומאה על כלים שנמצאו מחוץ לירושלים. (72) האוכלין המעוכלים שבמעיה, מפני שהפרש אינו מקבל טומאה. (73) שבשר קדשים אינו מטמא אלא אם הוכשר במשקין שמחוץ לבית המקדש.

פֶּרֶק אֶחָד עָשָׂר

3 א. הַבּוֹצֵר² עֲנַבִּים לְמַפְר בְּשׁוֹק אוֹ לְיִבְשָׁן³ - לֹא
4 הִכְשָׁרוּ לְטְמֵאָה⁴ עַד שְׂיִפְלוּ עֲלֵיהֶן מְשָׁקִין לְרֵצוֹנוֹ,
5 כְּשֶׂאֵר הָאֲכָלִין; אֲבָל הַבּוֹצֵר לְדֹרֶף⁵ - הִכְשָׁר
6 לְטְמֵאָה⁶ וְאָף עַל פִּי שְׂלֵא נִפְלוּ מְשָׁקִין עַל הַבָּצִיר
7 כָּלֵל, וְאִם נִגְעָה בּוֹ טְמֵאָה - נִטְמָא. וְדָבָר זֶה גְּזָרָה
8 מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים. וּמִפְּנֵי מָה גְּזָרוּ⁷ עַל הַבּוֹצֵר לַגֶּת
9 שֶׁהוּא מְכָשֵׁר? שְׂפַעֲמִים שְׂאֲדָם נִכְנָס לְכַרְמוֹ לִידַע
10 אִם הִגִּיעַ לְהַבְצָר, וְסוֹחֵט אֶשְׁפּוֹל שֶׁל עֲנַבִּים לְבִדָּק
11 בּוֹ וּמְזַלְפוֹ עַל גְּבִי הָעֲנַבִּים הַבְּצוּרוֹת, שֶׁהָרִי הִפֵּל
12 לְדְרִיכָה עוֹמֵד⁸. וְעוֹד, מִפְּנֵי שְׂאֵינוֹ מִקְפִּיד עֲלֵיו⁹ הָרִי
13 הוּא מִתְמַעֵף¹⁰ וְיִצְאוּ מִיָּמִינוֹ וְהָרִי הוּא מִקְפִּיד עֲלֵיהֶן
14 שְׂלֵא יִזּוּבוּ בַּקְרָקַע, וְנִמְצָא מְכָשֵׁר בְּהֵן¹¹. לְפִיכֶּה
15 גְּזָרוּ, שֶׁהַבּוֹצֵר לַגֶּת הִכְשָׁר.

(1) יבאר הבוצר ענבים למכור או לגת אם הוכשרו. אימת הוכשרו עם המשקה היוצא מהן. כרם שהוא עומד בצד בית הפרס ובוצר ממנו לגת. המוסק זיתים שלא נגמרה מלאכתם אם הוכשרו, ואימתי גמר מלאכתם. ודין הפוצע זיתים של תרומה בידים טמאות. העוטן ברשות עם הארץ ונעל וחתם, והדורך בטומאה ורצה לטהר כלי בית הבד. (2) שבת טו, א. קטיפת ענבים נקראת "בצירה". בלשון-הקודש ניתנו שמות שונים לקטיפת פירות שונים: בוצר - ענבים, מוסק - זיתים, אורה - תאנים, גודר - תמרים. (3) לעשות צימוקים. (4) אף-על-פי שהורטבו במיץ שזב מהם. והטעם, מפני שמיץ זה לא נפל עליהם מרצון הבעלים, והכשר טעון רצון בעלים (לקמן פ"ב ה"א). (5) לתעשיית יין. (6) בשבת שם, מחלוקת שמאי והלל, ופסק כשמאי, מפני שאמרו שם: "שתק ליה הלל לשמאי". פירוש, אחרי טענותיו התקיפות של שמאי, שתק הלל, משמע שהודה לו. ושם נו, א אמרו, שתלמידי שמאי והלל גזרו על הבצירה, וגזירתם נתקבלה. (7) שם יז, א. (8) ואם כן, הורטבו לרצון בעלים. (9) על האשכול להניחו בנחת, ושלא יכבדו עליו האשכולות האחרים. (10) בסל מפני הלחץ. ולמה אינו מקפיד? מפני שעומד לדריכה. (11) שהרי מימיו (המיץ) יוצאים מרצונו (ראה רב"ד ווסף-משנה). [רבינו כותב כאן על הענבים "הבצורות", משמע שכבר נבצרו. אבל בגמרא שם, אמר רבה בר אבהו: "ובשעת בצירה, עדיין משקה טופח

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי י"ג אב – ספר טהרה – הלכות טומאת אוכלין קיז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

הלכות טומאת מת פ"ב ה"י. ודיני בית הפרס, נתבאר (בפרק יוד שם). (39) ולפיכך לא נטמאו בטומאת בית הפרס, אף-על-פי שכל הנבצר לגת מוכשר מגזירת חכמים, כלמעלה בהלכה א. (40) וברגע שיצאו הענבים משטח בית הפרס, חלה עליהם גזירה זו ונעשו מוכשרים מאליהם. (41) מגזירת חכמים. (42) ואם כן, צריכים אנו לשתי גזירות חכמים, כדי לדון את הענבים כמוכשרים ולטמאם. (43) כדי לאפשר את הבצירה. (44) ואפילו הם טהורים (רבינו בפירושו שם. והר"ש מפרש, שהמדובר בטמאים). (45) מי אפר פרה, כדין טמא מת. (46) ביום השלישי מיום שהתחיל בטהרתם, ובשביעי ממנו. (47) ואין מכניסים אותם לעבודה בכרם עד אחר שקיעת השמש, כדין טמא מת ממש. (48) טומאת בית הפרס היא מפני הספק, שמא נגע בעצם כשעורה כמו שביארנו למעלה. ולמה כל הטורה הזה? כדי שהבוצרים לא יחשבו שגם לטמא ודאי מותר לבצור לגת. (49) ומיד הוכשרו, כמו שנתבאר למעלה. (50) מפני שהענבים יוכשרו הכשר דאורייתא במיץ שיפלטו אגב הולכתם, ויתטמאו בנגיעת הבוצרים, שטומאת בית הפרס עליהם, שהרי אין כאן אלא גזירת חכמים אחת - גזירת בית הפרס - ולא הקלו אלא בשתי גזירות. נר"ש בפירושו שם. והרא"ש מפרש מפני שאפשר בטהורים, לא התירו בטמאים. (51) האנשים הטמאים, בטהורים. (52) בדפוס רומא (ר"מ), וכן בכת"י תימן: "ומטמאין".

- 19 ו. המוסק⁵³ את זיתיו לְכַבֵּשׁ או לְמַכְרֵן בְּשׂוֹק - לא
- 20 הַכְּשֵׁרוֹ עַד שִׁיפְלוּ עֲלֵיהֶן מִשְׁקֵין בְּרִצּוֹן, בְּשֵׂאֵר
- 21 הַאֲכָלִין. וְכֵן הַמוֹסֵק זִיתָיו⁵⁴ לְדֶרֶךְ בְּבֵית הַבַּד - לא
- 22 הַכְּשֵׁרוֹ עַד שֶׁתִּגְמַר מְלֵאכְתּוֹ⁵⁶. וּמִפְנֵי מָה יִכְשְׁרוּ
- 23 הַזִּיתִים שֶׁנִּגְמְרָה מְלֵאכְתּוֹ? שֶׁחִזְקַתָּן שֶׁהַכְּשֵׁרוֹ
- 24 בְּמַהֲלָ⁵⁷ שֶׁלָּהֶן, שֶׁהָרִי רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ כְּדִי שִׁיְהִי נֹחֵין
- 25 לְדֶרֶךְ. אֲבָל קִדְם שֶׁתִּגְמַר מְלֵאכְתּוֹ⁵⁸ - אֵין הַמַּהֲל
- 26 הַיּוֹצֵא מֵהֶן מִכְשֵׁיר, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ⁵⁹.
- 27 לְפִיכָּה, זִיתִים שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֵאכְתּוֹ שֶׁנִּפְלוּ עֲלֵיהֶן
- 28 מִשְׁקֵין טְמֵאִין⁶⁰ - אֵין טְמֵא אֲלֵא מְקוּם מְנַעַם, כְּכֹל
- 29 הַאֲכָלִים שֶׁלֹּא הַכְּשֵׁרוֹ. נִפְלוּ עֲלֵיהֶן מִשְׁקֵין טְמֵאִין
- 30 אַחַר שֶׁנִּגְמְרָה מְלֵאכְתּוֹ - נִטְמָאוּ כְּלָן⁶¹; שֶׁהַמִּשְׁקֵין
- 31 הַטְּמֵאִין מְטַמְּאִים אֶת הַמַּהֲל שֶׁבָּהֶן, וְהַמַּהֲל מְטַמְּא
- 32 אֶת כְּלָן. שֶׁהַמַּהֲל שֶׁיֵּצֵא מֵהֶן אַחַר גְּמַר מְלֵאכְתּוֹ
- 33 חָשׁוּב מִשְׁקָה וּמִתְטַמְּא וּמִכְשֵׁיר.

(53) בשבת טו, א אמרו הכל מודים שמותר למסוק זיתים בידיים טמאות, אפילו כשהם עומדים לסחיטה בבית הבד, ומכל-שכן לאכילה או למוכרם בשוק. (54) טהרות פ"ט מ"א. (55) ונותן אותם במעטן, כדי שיתרככו ונוח יהיה להוציא שמנם. (56) כרכב גמליאל וחכמים במשנה שם. ומאימתי גמר מלאכתם? משיגמור למסוק ולהניח במעטן את כל הזיתים שברעתו להעבירם לבית הבד לסחיטה (ראה הלכה ח). (57) נוזל המתמצה מן הזיתים במעטן. (58) בדעת בעל הזיתים להוסיף עוד זיתים לאותו מעטן, כדי לסוחטם ביחד. (59) תוספתא טהרות פ"י ה"א. אינו רוצה שיתרככו הזיתים הראשונים לפני שיגיעו האחרונים למעטן,

נטמאו אפילו אם הם מוכשרים. (28) פירוש, הענבים שהוא אוכל לא הוכשרו, מפני שהמיץ נוטף שלא לרצון. (29) ולפיכך אין תורת משקה על המיץ המנטף, ודינו כמי פירות שאין מטמאים ואין מכשירים (למעלה פ"י ה"א). פיסקא זו מנמקת למה לא נטמאת טיפת המיץ מחמת הידיים וטמא את הענבים שבגת, שהרי משקין מטמאים בכל שהם. (30) תוספתא טהרות פ"א ה"ז. (31) המדובר כשבצרים לאכילה, והמיץ יוצא שלא לרצונו. (32) בידיים טמאות. (33) שהתמצה לפני שזרקם לגת. (34) דעת רבינו, שהמיץ שאין עליו תורת משקה כלל אינו מכשיר אפילו כשירד לגת. בתוספתא שלפנינו כתוב "טהור", ואפשר לפרש כפשוטו שלא נטמאו מידי הטמאות, מכיוון שלא הוכשרו לפני שהגיעו לגת, שהרי נבצרו לאכילה, אולם רבינו כותב "לא הוכשרו", ולכאורה כאן סתירה גלויה לדבריו בהלכה ד, שאם לקח מן הסלים לדורכן הוכשרו (ראה השגת הראב"ד). אולם יש לחלק בין נטל על-מנת לדורכם, שנטילה זו דומה לבוצר לגת, לבין נטל על-מנת לאכול ונשתיירה כמות לא גדולה, ולא גזרו חכמים על דבר זה ("ע"פ כסף-משנה). ורבינו עצמו מעיר ברמיזה על הבדל הגיוני זה. בהלכה ד כתב "ולקח מהן לדורכן", וכאן כתב "וזרקו לגת". שינוי לשון זה מלמדנו שהמדובר כאן בכמות בלתי חשובה, שהבעלים "וזרקו" אותם לגת בלי תשומת לב מיוחדת. בכל הלכה זו המדובר בבוצר לאכילה, אבל כשבצרו לגת הרי הוכשרו מגזירת חכמים אף-על-פי שהמשקה הנוטף מהם לא הכשירים.

- 1 ד. עֲנָבִים³⁵ שֶׁהֵיוּ בְּסָלִים או בְּמִשְׁטַח שֶׁל אֲדָמָה
- 2 וְלָקַח מֵהֶן לְדֶרֶךְ - הַכְּשֵׁרוֹ³⁶. לְפִיכָּה צָרִיךְ לָקַח מֵהֶן
- 3 בְּיָדֵים טְהוֹרוֹת, כְּדִי שֶׁלֹּא יִקַּח מֵהֶן הַטְּמֵא וַיִּטְמְאֵן.
- 4 ה. פָּרֶם³⁷ שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּבֵית הַפָּרֶס³⁸ - הַבּוֹצֵר אוֹתוֹ
- 5 לְגַת אֵינוֹ מְכַשֵּׁר³⁹ כֹּל זֶמַן שֶׁהוּא בְּבֵית הַפָּרֶס⁴⁰.
- 6 הַזֵּאִיל וְטְמֵאֵת בֵּית הַפָּרֶס מְדַבְּרֵיהֶם⁴¹, וְהַבּוֹצֵר לְגַת
- 7 הַכְּשֵׁר מְדַבְּרֵיהֶם⁴², הַקְּלוּ בַּגְזֵרָה זוּ וְלֹא גְזֵרוּ עָלָיו
- 8 שִׁיְהִי מְכַשֵּׁר עַד שִׁיֵּצֵא מִבֵּית הַפָּרֶס⁴³. לְפִיכָּה,
- 9 הַרוֹצֵה לְבָצֵר בְּבֵית הַפָּרֶס לְגַת בְּטַהֲרָה - מְטַהֵר
- 10 אֶת הַבּוֹצְרִים וְאֶת הַפָּלִים⁴⁴, וּמִזֶּה עֲלֵיהֶם⁴⁵ שְׁלִישֵׁי
- 11 וּשְׁבִיעִי⁴⁶ וּמַעְרִיב שִׁמְשׁוֹן⁴⁷, כְּדִי לְהַפִּיר שְׁאִין מְקַלֵּין
- 12 בְּטְמֵאֵת בֵּית הַפָּרֶס אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁהוּא סֶפֶק⁴⁸, וְאַחַר
- 13 כֶּף נִכְנָסִין וּבּוֹצְרִין וּמוֹצִיאִין חוּץ לְבֵית הַפָּרֶס⁴⁹,
- 14 וְאַחֵרִים טְהוֹרִים מְקַלֵּין מֵהֶן וּמוֹלִיכִין לְגַת⁵⁰. וְאִם
- 15 נִגְעוּ אֵלוֹ בְּאֵלוֹ⁵¹ - טְמֵאִין וּמְטַמְּאִין⁵² אֶת הָעֲנָבִים.
- 16 שֶׁהָאֲנָשִׁים שֶׁבְּבֵית הַפָּרֶס טְמֵאִין, וּמְטַמְּאִין לְאוֹתָן
- 17 שֶׁבְּחוּץ וְעוֹשִׂין אוֹתָן רֵאשׁוֹן, וְהֵן מְטַמְּאִין אֶת
- 18 הָעֲנָבִים, שֶׁהָרִי הַכְּשֵׁרוֹ מְשִׁיֵּצֵאוֹ חוּץ לְבֵית הַפָּרֶס.

(37) אהלות פ"ח מ"א. (38) שדה שנחרש בו קבר, וגזרו חכמים טומאה על הנכנסים לתוכו, שמא נגע בעצם כגודל שעורה ולא הרגיש בה, ועצם כשעורה מטמאה מן התורה

קִיחַ שִׁיעוּרֵי רַמב"ם ג' פְּרָקִים לְיוֹם - יוֹם רִבְעֵי י"ג אָב - סֵפֶר טְהָרָה - הַלְכוֹת טוֹמָאֵת אוֹכְלִין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 להחמיר. וסוברים שאפילו נגמרה מלאכתם אינם מוכשרים
2 עד שזיעו - לדברי ב"ש, או עד שיתחברו לדברי ב"ה. ויש
3 לתמוה על רבינו למה נטה מדברי תוספתא זן.
4 (69 תוספתא פ"י ה"ח. 70) לקנות או להביא מכרם אחר.
5 (71 מדה עתיקה, אחד משהה בסאה. 72) רצונו להוסיף,
6 בא מתוך כוונה שזיתיו לא יוכשרו. (73) חכמים ראו בזה
7 ערמה, ואין להסכים שערמתו תועיל לו. (74) טהרות פ"ט
8 מ"ב. (75) מפני שהוציא כבר כל כספו. (76) בדעתו היה
9 לעשות כך לשם הוספת רווח, ולא לשם מניעת ההכשר.
10 (77) שמטמאים טומאה חמורה.

20 **מ. הַעוֹטֵן⁷⁸ זִיתוֹ בְּשָׁנֵי בָּדִים⁷⁹ - פִּינֵן שְׁגָמַר אַחַת⁸⁰**
21 **מֵהֵן הַכְּשָׁרוֹ לְקַבֵּל טְמָאָה.**

22 (78) נותן למעטן. תוספתא פ"י ה"ב. (79) יש לו הרבה
23 זיתים, ואין בדעתו לסחוט את כולם בבת אחת.
24 (80) למסוק ולתת במעטן את הזיתים שבדעתו לסוחטם בבת
25 אחת.

26 **י. הַמוֹסֵק⁸¹ זִיתוֹ בְּגִלְלֵי הָעֵלְיוֹן וְעֵתִיד לְהוֹרִידָם**
27 **לְגִלְלֵי הַתַּחְתּוֹן - אֵין מְקַבְּלִין טְמָאָה⁸² עַד שְׁיֹרְדִים⁸³**
28 **לְשָׁם. וְהוּא שְׁחָשֵׁב עֲלֵיהֶן קֶדֶם שְׁיִמְסַק; אֲבָל אַחַר**
29 **שְׁיִמְסַק - אֵין הַמְּחַשְׁבָה מוֹעֵלֶת, אֲלֵא הַכְּשָׁרוֹ. גָּמַר**
30 **אֵת זִיתוֹ וְעֵתִיד לְמַכְרָן⁸⁴ - לֹא הַכְּשָׁרוֹ⁸⁵. עֵתִיד**
31 **לְחַפּוֹתָן בְּעֵלְיוֹן⁸⁶ - הַכְּשָׁרוֹ⁸⁷ וּמְקַבְּלִין טְמָאָה.**

32 (81) שם. (82) אפילו אין דעתו להוסיף. (83) הנתינה
33 במעטן בגליל העליון, אינה גמר מלאכה, מפני שבדעתו
34 להעביר את הזיתים למקום אחר. גליל עליון וגליל תחתון
35 לאו דוקא, אלא כל מחשבת העברה ממקום אחד לשני.
36 ונקט "גליל" מפני שבתקופתם שגשגה שם תעשיית השמן.
37 (84) שם ה"ב. (85) גמר מלאכה מכשירה כשדעתו לסחוט
38 (ראה למעלה ה"ח, הערה 10). (86) כדי לשמור עליהם
39 מפני הגשם או מפני האבק. (87) אף-על-פי שדעתו
40 להוסיף חיפוי בעלים, מפני שמלאכת הזיתים עצמה נגמרה,
41 והחיפוי מלאכה בפני היא.

28 **י.א. הַלוֹקֵחַ⁸⁸ מַעֲטָן זִיתִים מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים, אִם**
29 **יֵשׁ מוֹסֵק⁸⁹ עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה - יַעֲשֶׂה בְּטְמָאָה⁹⁰, שְׁזָה**
30 **בְּחֻזְקַת שְׁגָמַר⁹¹. וְנֶאֱמַן עִם הָאֲרִיץ⁹² לֹא מַעֲטָן זֶה**
31 **לֹא גְמַרְתּוֹ⁹³.**

32 (88) שם ה"ג. (89) ונמצאים שם זיתים מוסקים של הגוי
33 שלא נמכרו עם הזיתים שבמעטן. (90) פירוש, אפשר
34 לטפל בהם בידיים טמאות, מפני שכבר נטמאו במגע הגוי,
35 ואין אנו אומרים שהגוי רצה להוסיף למעטן את הזיתים
36 הנמצאים על פני האדמה, ואם-כן לא נגמרה מלאכתם ולא
37 הוכשרו. וכל-שכן אם אין שם מוסק. [המלים: "יעשו
38 בטומאה" מתפרשים כאן אחרת במבוקמות אחרים. ראה
39 לקמן ה"ב]. (91) לא היה בדעתו להוסיף אלא למכור מה
40 שכבר נתן במעטן. (92) שם. (93) פירוש, היה בדעתו
41 להוסיף ואף על פי שאינו נאמן על טומאה וטהרה אין אנו
42 חושדים בו שישקר בזדון (ראה הלכות משכב ומושב פ"י
43 ה"א).

1 כדי שלא יתרככו יותר מדאי ויתקלקלו (תפארת ישראל
2 במשנתנו שם). (60) שנטמאים אוכלין שלא הוכשרו, כמו
3 שנתבאר למעלה בפ"ב ה"ג. (61) משקין טמאים מטמאים
4 בכל שהם (שם הלכה כו). פסק כחכמים בטהרות פ"ט מ"ג.

5 **ז. חֲבִית⁶² שֶׁל זֵיתִים מְגֻלְגָּלִים⁶³ - צָרִיף לְנֶקֶב הַחֲבִית**
6 **פְּדֵי שְׂצֵאָה הַמְהֵל; וְאִם לֹא נֶקֶב - הָרִי אֱלוֹ**
7 **מְכֻשְׁרִין⁶⁴. נֶקֶבָה וּסְתָמוּהָ שְׁמָרִים וְהַנֶּסֶם⁶⁵ בְּלוּלִים**
8 **בַּמְהֵל - אֵינָם מְכֻשְׁרִין, מִפְּנֵי שְׂאִינָן בְּרָצוֹנוֹ, שְׁהָרִי**
9 **נֶקֶבָה⁶⁶.**

10 (62) עדיות פ"ד מ"ו. (63) מלוחים ומקובצים ועומדים
11 לאכילה (רבינו בפירושו שם). (64) ואף-על-פי שהוא אינו
12 צריך למוהל, רוצה הוא בו כדי שלא יתקלקלו הזיתים. ואם
13 ניקב את החבית גילה דעתו שאינו רוצה במוהל. הלכה זו
14 מנויה שם בין ההלכות שבית-שמיאי מקילים ובית-הלל
15 מחמירים. והלכה בכל מקום כבית-הלל, בין להקל ובין
16 להחמיר. (65) הזיתים. ואפשר גם לפרש שהכוונה
17 לשמרים. (66) במשנה שם אמרו, שבזה מודים בית-הלל
18 שאינם מוכשרים.

19 **ח. זֵיתִים שְׁמֻסְקָן לְדְרִיכָה, מְאִימְתֵי גָמַר מְלֹאכְתָּן?**
20 **מִשְׁתַּגְּמַר מְסִיקְתָּן⁶⁷ וְיִהְיוּ מְנַחִים וּמוֹכְנִים לְדְרִיכָה.**
21 **אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִפְלוּ עֲלֵיהֶן מִשְׁקִין וְלֹא יֵצְאוּ מֵהֶן**
22 **מִשְׁקִין, הוֹאִיל וְנִגְמְרָה מְלֹאכְתָּן - הַכְּשָׁרוֹ⁶⁸. אֲבָל**
23 **קֶדֶם שְׁנִגְמְרָה מְלֹאכְתָּן, אִף עַל פִּי שְׁנִתְמַעְכוּ וְהִזִּיעוּ**
24 **וְנִתְחַבְּרוּ בְּמִשְׁקִיָּהן - אֵינָן מְכֻשְׁרִין. גָּמַר מְלִמְסַק**
25 **זֵיתוֹ⁶⁹ אֲבָל עֵתִיד לְקַח⁷⁰ זֵיתִים אֲחֵרִים לְהוֹסִיף**
26 **עֲלֵיהֶם, אֲפֹלוּ אֵינּוּ עֵתִיד לְהוֹסִיף אֲלֵא אוֹ קָבִי⁷¹ אוֹ**
27 **קָבִים - לֹא הַכְּשָׁרוֹ. וְאִם הָעָרִים⁷² - הָרִי אֱלוֹ**
28 **מְכֻשְׁרִין⁷³. גָּמַר⁷⁴ מְלִמְסַק⁷⁵ אֲבָל עֵתִיד לְלוֹת⁷⁶**
29 **וּלְהוֹסִיף, וְאֲרַעוּ אִנֶּס אוֹ נִתְעַסַּק בְּמִשְׁתָּהּ וְלֹא הוֹסִיף**
30 **- עֲדִין לֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּן וְאֵינָן מְקַבְּלִין טְמָאָה,**
31 **וְאֲפֹלוּ זָבִים וְזֹבֹת⁷⁷ מְהֻלְכִין עֲלֵיהֶם - טְהוּרִים.**

32 (67) שאין בדעתו להוסיף עליהם, אלא להעבירם לבית הבד
33 (ראה שם משנה ב). (68) רבן גמליאל (שם) אמר סתם
34 "משתניגמר מלאכתן", ולא הוסיף כל תנאי אחר, ומשמע
35 מזה שגמר מלאכה עצמו מכשיר. [יש לראות בדבריו כאן
36 סתירה למה שכתב בה"ו: "שחזקתן שהוכשרו במוהל
37 שלהן". ובדוחק אפשר לפרש כוונתו כאן כשאינו אנו רואים
38 שם משקה, אבל אפשר שהיה ונבלע בזיתים או נתייבש.
39 ובתוספתא טהרות פ"י ה"א, שנינו: "הגומר את זיתו בני
40 יומן (ביום מסיקתם והכנסתם למעטן), חזונו לדברי בית-
41 שמיאי ולדברי בית-הלל". ופירשו מבארי התוספתא, מפני
42 שלפני גמר מלאכתם נפסקה הלכה כחכמים שאינם
43 מוכשרים, נגד דעת בית-הלל, מלמדת תוספתא זו, שאם
44 נגמרה מלאכתם וטרם הספיקו להוציא מוהל, אנו חוזרים
45 למחלוקת בית-שמיאי ובית-הלל במשנה שם, שבית-שמיאי
46 אומרים משזיעו, ובית-הלל אומרים משיתחברו שלושה זה
47 לזה. והגר"א שם מבאר, שרבן גמליאל וחכמים באו להקל,
48 שכל זמן שלא נגמרה מלאכתם אינם מוכשרים, אבל לא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי י"ג אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין ק"ט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ראשון, והם מטמאים את הזיתים, שמשקין מטמאים בכל שהם]. (106 שבת קמה, א. 107) המלה אינו נדבק יפה בדברים יבשים, ואם נרטבו במוהל היוצא ע"י פציעתם - יידבק. (108) שהרי לא נגמרה מלאכתם. בבא זו, וכן הבבא שאחריה עוסקות בזיתים שלא הוכשרו, ולענין הכשר אין הבדל בין תרומה לחולין. (109 שם. 110) בשלו כבר, וראויים למסיקה. (111) מפני שאינו מעוניין כלל במשקה היוצא, והוא הולך לאיבוד.

14 **זו. המניח¹¹² זיתים בפת לגרגרין¹¹³ וליבשן, אפלו**
15 **הם רום אמה¹¹⁴ - אינן מכשרין¹¹⁵. נהגן בפנית**
16 **שילקין¹¹⁶, אף על פי שעתידי להעלותן לגג¹¹⁷, או**
17 **שנתנן בגג שילקו, אף על פי שעתידי לפתחם**
18 **ויפריס אותן¹¹⁸ - הרי אלו מכשרים¹¹⁹. נתנן בפנית**
19 **עד שישמורו¹²⁰ את גגו או עד שישיליכם למקום אחר**
20 **- אינן מכשרים, שעדין לא נגמרה מלאכתן¹²¹.**

(112) טהרות פ"ו ה"ו. (113) פירות מיובשים נקראים גרגירים, ומכאן "לגרגר", פירוש לייבש עד שייעשו גרגרים טובים לאכילה (רבינו בפירושו למשנתנו). (114) ואם כן, התחתונים אינם ממחרים להתייבש, ובינתיים מתמצה משקה ומריבם. (115) מפני שהתכוון לייבשם אינו רוצה שיורטבו, שהרי הרטיבות מעכבת את הייבוש. [הר"ש גורס במשנתנו "הרי אלו מוכשרים" ומפרש, שהמיץ מייפה את טעם הזיתים, ולפיכך הוא רוצה בן]. (116) שיכמשו קצת (רבינו שם). (117) אחרי כמישתם, כדי שיתייבשו. (118) יחתכם לחצאים. (119) מפני שהוא רוצה בזיעה הגורמת לעיפוש. (120) צ"ל "שילקו" כגירסתנו במשנה. פירוש, שיעשהו ראוי לשמור על הפירות השטוחים עליו, כגון שיקיפהו מעקה או יבנה סוכה לשומר, שישמור על הזיתים מפני הגנבים. (121) ואינו רוצה שיוציאו כאן מיץ, שהרי ילך לאיבוד, כשיעביר את הזיתים למקום אחר. [הלכה זו עוסקת בזיתים העומדים לאכילה, ומסיקתם היא גמר מלאכתם, ולפיכך כשהורטבו ברצון בעלים - הוכשרין].

21 **זו. העוטין¹²² זיתיו¹²³ ברשות עם הארץ ונעל וחתם**
22 **- אינו חושש שפמא יש לו מפתח אחר וחותם אחר.**
23 **אף על פי שפמא חותם מקלקל ומפתח פתוח - הרי**
24 **אלו טהורין¹²⁴. וחותם שאמרו, אפלו צרור¹²⁵ או**
25 **קיסם¹²⁶. הרי שם¹²⁷ חזרין וסדקין - אינו חושש**
26 **שפמא מכניס קנה ומסיטן. הרי שם חלונות של**
27 **ארבעה טפחים - נדונות כפתחים¹²⁸.**

(122) ראה הערה עז. (123) תוספתא טהרות פ"י ה"ד. (124) מפני שעם-הארץ ירא להכנס שם, שלא ייתפס כגנב, ואנו אומרים שגנבים שברו את החותם ונמלכו ולא נכנסו (ראה הלכות משכב ומושב פ"ב ה"ט"ו). ואם לא נעל וחתם אין עם-הארץ מפתח להיכנס, מפני שיכול להתנצל ולומר: חשבתי שאינך מקפיד שאכנס, ולפיכך הזיתים טמאים. (125) אבן קטנה. (126) חתיכת עץ. (127) בבית שבו המעטן. (128) שאם לא נעל וחתם - טמאים, לפי שאפשר לאדם להיכנס בלי התאמצות יתירה דרך חלון כזוה.

1 **יב. הרוצה לטל⁹⁴ מזיתים שלא נגמרה מלאכתן**
2 **ולדרוך - הרי זה נוטל מהן בטמאה⁹⁵ ומוליך לבית**
3 **הבד בטמאה ומכסה השאר בטמאה⁹⁶ ואינו חושש,**
4 **שהרי לא הכשרו כדי שיקבלו טמאה.**

(94) משנה טהרות פ"ט, ז. (95) בידיים טמאות ובכלים טמאים, מפני שלא הוכשרו ולא יתמאנו. (96) הזיתים שנתרו במעטן, דינם כמו שהיה לפני שנטל מהם. כבית הלל במשנתנו. [בתוספתא שם פ"י ה"ח מסיימים בית הלל: "ובלבד שלא יעקור את כל האם ואם עקר הרי אלו טמאים ... ובלבד שלא יערים ואם הערים הרי אלו טמאים". פירוש, שלא יעביר לבית הבד את כל הגוש שבמעטן. ועוד תנאי: שאמירתו שברצונו להוסיף, יהיה רצון כנה ולא מחשבה ערמומית, כדי שלא יוכשרו. ותמוה הדבר למה השמיט רבינו שני תנאי בית-הלל אלה? ונראה שב"הערים" סמך על מה שכתב בה"ח, ועקירת כל האום אפשר ללמוד מזה שאמר ומכסה "השאר"].

5 **יג. המניח⁹⁷ את זיתיו ככותש⁹⁸ כדי שימתינו⁹⁹ ויהיו**
6 **נוחים להפתח - הרי אלו מכשרין¹⁰⁰. הניחן**
7 **שימתינו ושימלחם אחר שימתינו - אינן**
8 **מכשרין¹⁰¹, שהרי דעתו עליהן לכבשן¹⁰².**

(97) שם מ"ה. (98) במכתשת גדולה שכותשים בה זיתים העומדים לאכילה. (99) במשנתנו הגירסא "שימתנו", פירוש, שיתלחלו ויתרכו. [בבבא בתרא יח, א אמרו: "מתנותא קשי לכותל", פירוש הלוחית מזיקה את הכותל. אמנם רבינו בפירושו למכשירין פ"ו מ"ב, מפרש "שימתינו" - שיתקיימו זמן ארוך, אבל כאן קשה לפרש כך]. (100) הוכשרו במשקה היוצא מהם. (101) כבית-הלל שם. (102) ולא נגמרה מלאכתם.

9 **יד. הפוצע¹⁰³ זיתים של תרומה¹⁰⁴ בידיים טמאות -**
10 **פסלן¹⁰⁵, שפציעתן היא גמר מלאכתן. פצען¹⁰⁶**
11 **לספגן במלח¹⁰⁷ - לא הכשרו¹⁰⁸. וכן¹⁰⁹ אם פצען**
12 **לידע אם יש בהן שמן והגיעו להמסקן¹¹⁰ - לא**
13 **הכשרו¹¹¹.**

(103) מבקע. שם. (104) במשנתנו כתוב "זיתים" סתם, ורבינו הוסיף: "של תרומה" (ראה ההערה הבאה). (105) ידיים שניות לטומאה, ושני פוסל את התרומה. [גם כאן שינה רבינו מלשון המשנה שכתוב בה "טימאן", משמע שהזיתים פוסלים אחרים. ונראה שלדעתו "טימאן" לאו דוקא, וכוונת המשנה - שנפסלו ממגעם בידיים טמאות. ויוצא מזה, שלדעת רבינו הלחלוחית שעל הזיתים הנפצעים לא נטמאה מפני כמותה הזעירה, ואולי גם מפני שהיא הולכת לאיבוד לא חלה עליה תורת משקה, ומתוך כך נאלץ רבינו להעמיד משנתנו בתרומה, שהרי ידיים אינן פוסלות אוכל חולין. והמדובר כשהוכשרו לפני פציעתם. אולם הר"ש והרא"ש פירשו בחולין שלא הוכשרו - כמו הבבא הראשונה - והמשקין שיצאו נטמאו מידי, שידיים מטמאות משקה חולין, שכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות

23 במים מפני הגנבים, או הנותן פרותיו לשבלת הנהר
24 להביאן עמו - אינן מכשירים.

25 ג. משקין שנתלשו מן הקרקע שלא ברצון - אינן
26 מכשירין. לפיכך, אדם או פלים או פרות שנבללו
27 במשקין ונתלשו שלא ברצון, אף על פי שנגעו
28 אכלין באותן משקין ברצון - לא הכשרו, שהרי
29 אותן המים שלא לרצון נתלשו, וכאלו הן עדין
30 בקרקע שאינן מכשירין. היו המים שעל האדם ועל
31 הפלים ועל הפרות תלושין ברצון ונגעו בהן אכלין
32 ברצון - הכשרו. כיצד? הכופה קערה על הפתל
33 בשביל שתודח - המים שבה מכשירין, ואם הניח
34 בהן פרות - הכשרו, מפני שהן תלושין בפלי לדעת.
35 כפאה בשביל שלא ילקה הכתל - המים שבה אינן
36 כתלושין, ולפיכך אם נתן בה אכלין - לא הכשרו.
37 נתפנו שיודח הפתל: אם היה פתל בית - הרי אלו
38 מכשירין; שהתלוש שחברו - לעגן הכשר הרי הוא
39 פתלוש, ונמצאו מים שעל פתל בית זה במים
40 שפפלים. ואם היה פתל מערה, שאינו בגין אלא
41 עצמה של קרקע - המים שעליה אינן כתלושין מן
42 הקרקע.

43 ד. השוחה לשות - הרי המים העולים בשפמו
44 ובפיו תלושין ברצונו; שדבר ידוע הוא שהשותה
45 יעלה המים בפיו ובשפמו, והואיל ושתה ברצונו -
46 הרי אלו נתלשו ברצון. אבל המים העולים בכתמו
47 ובזקנו ובראשו - אינן תלושין ברצון.

48 ה. הממלא את החכית: המים העולים אחריה,
49 ובחבל שהוא מכוון על צוארה, ובחבל שהוא
50 לצרפה - הרי הן תלושין ברצון; והמים שבחבל
51 היתר על צרפה - אינן תלושין ברצון. נתנה תחת
52 הצנור - כל המים שעל גבה ובחבל אינן תלושין
53 ברצון, לפיכך אין מכשירין.

54 ו. מי שיִרדו עליו גשמים, אפלו היה אב הטמאה
55 - המים שעליו, אף על פי שיִרדו מצד העליון
56 לתחתון, טהורין. והוא שינתקם מעליו בכל פחו;
57 אבל אם היו שותתין ויורדים - בשעת פרישתם
58 מתטמאין. ובזמן שהן טהורין - אינן מכשירין,
59 שהרי אינן תלושין עליו לרצונו; ואם נער - הרי
60 אלו לרצון. עמד תחת הצנור להקר או לדוח - הרי
61 זה לרצון, ואם היה טמא - המים שעליו טמאין.

62 ז. חבית שהיתה מלאה פרות וירד הדלף לתוכה -
63 הרי זה יערה המים מעליה ואינן מכשירין, ואף על
64 פי שרצונו שיהיו בתוכה עד שיערה המים מעליהן.

1 יו. הדורף¹²⁹ בטמאה¹³⁰ ורצה לטהר פלי בית הפד
2 והעקל¹³¹ מן המשקין הטמאין שנבלעו בהן, כיצד
3 יעשה? פלי של עץ ושל אבנים - מדיח, ושל
4 נכרים¹³² וכיוצא בהן¹³³ - מנגבין¹³⁴, ושל גמיי¹³⁵ -
5 מישנן¹³⁶ כל שנים עשר חדש, או חולטן בתמין או
6 במי זיתים¹³⁷, או מניחן תחת צנור שממיו
7 מקלחין¹³⁸ או לתוף מעין שממיו רודפין¹³⁹ שמים
8 עשירה שעות, ואחר כך מטביל את הפלים שצריכין
9 טבילה¹⁴⁰, ומשתמש בהן בטהרה.

(129) משנה טהרות פ"ו, ה. ותוספתא שם פי"א ה"י.
(130) ונרטבו כל כלי הגת ביין הטמא ונטמאו. (131) רבינו
במשנה, מפרש: "היקף סביב הזיתים בשעת הדריכה לקבצם
ולחברם". והר"ש מפרש כעין קופה מסורגת, ונותנים בה
הזיתים אחרי דריכתם, ומניחים עליהם דברים כבדים ויוצא
מותר השמן דרך נקבי הסריגה. (132) קרשים. נראה
שהכוונה לקרשים שאינם מהוקצעים. (133) והדומים
להם, שהדחה אינה מעבירה את הרטיבות שעליהם.
(134) בשמש או באוויר. (135) מין עשב שסופג הרבה.
(136) וצריכים הדחה וניגוב (תפארת ישראל). (137) מים
שנתבשלו בהם זיתים (רש"י במסכת עבודה זרה עה, א).
מובן שהכוונה למי זיתים חמים (ראה השלמות).
(138) בורם חזק. (139) זורמים. כ"י שמעון בן גמליאל
בשם ר' יוסי בתוספתא שם. [במשנתנו אמר ר' יוסי: "אם
נותן בשיכולת הנחר, דיו" (שיכולת = זרם). ורבינו מסיים
שם: "ואין הלכה כר' יוסי". ברור שחזר בו כאן. ואולי
דעתו, שר' יוסי במשנתנו אינו מצריך שישוה בנהר 12
שעות]. (140) להוציא פשוטי כל עץ שאין להם בית
קיבול.

פֶּרֶק שְׁנַיִם עֶשְׂרִי

1 יבאר שהכשר אוכלין צריך שיהיה ברצון בעלים, ואחר
שנעקרו מהקרקע. משקה שנפל על האוכל בתחילה ברצון
ולא בסוף או בהיפך. משקין שנתלשו מהקרקע שלא ברצון.
ודין הכופה קערה על הכותל כדי שתודח או שלא ילקה
הכותל, או שיודה הכותל.

10 א. כל דברי הכשר אכלין - דברי קבלה הן. מפי
11 השמועה למדו, שזה שנאמר: וכי יתן מים על זרע
12 - אחד המים ואחד שאר שבעה משקין. והוא שינתן
13 עליהם ברצון בעלים ואחר שנגעו מן הקרקע.
14 שדבר ידוע הוא שאין לה זרע שלא בא עליו מים
15 כשהוא מחבר, לא נאמר וכי יתן מים אלא לאחר
16 שנגעו האכלין ונתלשו המשקין.

17 ב. כל משקה שנפל על האכל בתחלה ברצון
18 בעלים, אף על פי שאין סופו ברצון, או שהיה סופו
19 ברצון ואין תחלתו ברצון - הכשרו. נפל שלא
20 ברצונו - אינו מכשיר. אפלו פלל הוא פרותיו מפני
21 הספנה או מפני הצרף, והוא אין רצונו שיהיו
22 בלולין - הרי אלו לא הכשרו. כיצד? הטומן פרותיו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ד אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קכא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

33 ב. עצים שִׁנְפְּלוּ עֲלֵיהֶן מִשְׁקִין⁷ בְּרִצּוֹן, וַיִּרְדּוּ עֲלֵיהֶן
34 גִּשְׁמִים שְׁלֵא לְרִצּוֹן, אִם רַבּוּ⁸ - הָרִי פֶלֶן שְׁלֵא
35 לְרִצּוֹן. הוֹצִיאֵן שִׁנְרְדוּ עֲלֵיהֶן גִּשְׁמִים, אִף עַל פִּי
36 שְׂרָבו - הָרִי פֶלֶן לְרִצּוֹן⁹. הִי רִגְלִי אוּ רִגְלֵי בְּהִמְתּוֹ
37 מְלֵאוֹת טֵיט, וְעֵבֶר בְּנֶהָר וְרַחֲצוּ: אִם שָׁמַח - הָרִי
38 הַמֵּים הָעוֹלִין עֲלֵיהֶן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן¹⁰, וְאִם לֹא -
39 אֵינָן בְּרִצּוֹן.

7) משבעת המשקין המכשירים. 8) מי הגשמים מרובים מהמשקין שעל העצים. 9) במשנה כתוב: "אף על פי שרבו טמאין" ומפרש רבינו שהמדובר במשקין טהורים "ומה שאמרו טמאים" הכוונה הוכשרו לטומאה. ובבא זו אינה צריכה לגופה, שהרי זה פשוט מאוד, ונכתבה משום הבבא שלאחריה: "בלעו משקין טמאין אף על פי שהוציאם שירדו עליהן גשמים - טהורין". ובבא זו כתבה רבינו למעלה בפרק ט הלכה ו, [על פי ביאור התוספות יום טוב שם]. 10) כתנא קמא שם, נגד דעת רבי יהודה שאינו לרצון עד שיעשה מעשה.

40 ג. המוריד את הגלגלים¹¹ ואת כלי הפקר¹² בשעת
41 הקדים¹³ למים פְּדִי שִׁפְתָמוּ הַסְּדָקִין שְׁבַעֲעִין - הָרִי
42 הַמֵּים הָעוֹלִין בְּהֵן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.

11) אופני העגלה העשויים עץ. 12) כגון מרדע שנותנים על צוואר הבקר וידות המחרישה שם מעץ. 13) בימי הקיץ שרוח קדים (מזרחית) מנשבת ומייבשת את הלחלוחית שבעץ והוא מתבקע, ונותנים אותו במים כדי שיספוג לחלוחית ויסתתמו הסדקים.

43 ד. המוריד את הבהמה לשתות - הַמֵּים הָעוֹלִין
44 בְּפִיהַ תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן, וּבְרִגְלֵיהָ אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן,
45 אֲלֵא אִם חָשַׁב שִׁיּוֹדְחוּ רִגְלֵיהָ. וּבְשַׁעַת הַחֲרָף¹⁴
46 וְהַדִּישׁ¹⁵ - אִף שְׁבִרְגְלֵיהָ תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן¹⁶. הוֹרִינָה
47 חֲרָשׁ¹⁷ שׁוֹטֵה וְקָטָן, אִף עַל פִּי שִׁחְשַׁב שִׁיּוֹדְחוּ
48 רִגְלֵיהָ - הַמֵּים הָעוֹלִין בְּרִגְלֵיהָ אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן;
49 שִׁישׁ לְהֵן מַעֲשֶׂה וְאֵין לְהֵן מַחֲשָׁבָה¹⁸.

14) רבינו בפירושו למשנתנו גורס "בשעת היחף" ומפרש מחלת טלפיים הבאה מרוב הליכה והרחיצה במים צוננים מקילה את הכאב ומסירה את היגיעה. וגם כאן נראה לתקן ולכתבו כך. 15) רגילים היו לרדש את התבואה ברגלי הבהמות ומלאכה זו מיינעת מאוד. 16) ואפילו אם לא התכוון לכך, מפני שרוב בני אדם עושים זאת בכוונה, נידונה גם רחיצה שלא בכוונה כאילו התכוון בפירוש (רבינו שם). 17) שאינו שומע ואינו מדבר. 18) פירוש, מחשבתם אינה מועילה, מפני שהיא מעורפלת, ושל קטן אינה מפותחת כל צרכה.

50 ה. הטובל במים - הָרִי פֶלֶן הַמֵּים שְׁעַל בְּשָׂרוֹ תְּלוּשִׁין
51 בְּרִצּוֹן¹⁹; אֲבָל הָעוֹבֵר בְּמִים²⁰ - פֶּלֶן הַמֵּים שְׁעַל בְּשָׂרוֹ
52 אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן²¹.

19) שהרי מרצונו כנס למים כדי לטבול וידע שיעלה מים על גופו. 20) נהר בדרכו והוא מוכרח לעבור בו. 21) יותר היה נוח לו אילמלי לא היה נהר מפסיק את הדרך.

ח. עֲרָבָה שִׁנְרְד הַדֶּלֶף לְתוֹכָהּ - הַמֵּים הַנִּתְזָין וְהַצִּפִּין
2 מעֲלֵיהָ אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן. נְטִלָה לְשַׁפְּכָה - הַמֵּים
3 שְׁבִתוֹכָהּ אֵינָן בְּרִצּוֹן. הַנִּיחָה שִׁנְרְד הַדֶּלֶף לְתוֹכָהּ -
4 הַנִּתְזָין וְהַצִּפִּין שְׁבִתוֹכָהּ אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן. וְאִם
5 נְטִלָה לְשַׁפְּכָה - הָרִי אֵלּוּ מְכַשִּׁירִין, שְׁפִינָן שְׁלֵא
6 שַׁפְּכָה בְּמַקּוּמָה הָרִי תִלְשָׁן בְּרִצּוֹנוֹ.

7 ט. הַמְטַבֵּיל אֶת כְּלָיו וְהַמְכַבֵּס אֶת כְּסוּתוֹ בְּמַעֲרָה:
8 הַמֵּים הָעוֹלִין בְּיָדָיו - בְּרִצּוֹן, וּבְרִגְלָיו - אֵינָן
9 תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.

10 י. פְּרוֹת שִׁנְפְּלוּ לְתוֹף הַמֵּים וּפְשַׁט יָדָיו וְנָטְלָן - לֹא
11 הַכְּשָׁרוֹ. וְאִם חָשַׁב שִׁיּוֹדְחוּ יָדָיו - הַכְּשָׁרוֹ בְּמִים
12 שְׁבִיָדָיו, שֶׁהַמֵּים שְׁבִיָדָיו וְשַׁעַל הַפְּרוֹת הָרִי הֵן
13 תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.

14 יא. הַנּוֹתֵן פְּרוֹתָיו לְתוֹף הַמֵּים בְּרִצּוֹנוֹ, אִם הִיּוּ מִים
15 שְׁבִקְרָקְעוֹת - אֵינָן מְכַשִּׁרִין פֶּלֶן זְמַן שֶׁהֵן בְּמִים;
16 הוֹצִיאֵן - הַכְּשָׁרוֹ בְּמִים שְׁעַלֵּיהֶן אוּ שְׁעַל יָדָיו, שֶׁהִי
17 נִתְלָשׁוּ בְּרִצּוֹן. פִּינְיָד? צָנוֹן אוּ לֶפֶת שֶׁהִיא בְּתוֹף
18 הַמַּעֲרָה - נִדָּה מְדִיחְתוֹ שֶׁם וְהוּא טְהוֹר; הַעֲלֵתָהּוּ פֶלֶן
19 שֶׁהוּא מִן הַמֵּים - נְטִמָּא בְּמַעֲרָה.

20 יב. קֶפֶה שֶׁהִיא מְלֵאָה תוֹרְמוֹסִין וְנִתּוּנָה לְתוֹף
21 הַמַּקְנָה - מוֹשִׁיט יָדוֹ הַטִּמָּא וְנוֹטֵל תוֹרְמוֹסִין מִתּוֹכָהּ
22 וְהֵן טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שְׁלֵא הַכְּשָׁרוֹ, שֶׁהִי מִתּוֹכָהּ נְטֵל
23 וְאֵין רִצּוֹנוֹ בְּמִים שְׁעַלֵּיהֶן. הַעֲלֵם מִן הַמֵּים -
24 הַנּוֹגְעִין בְּקֶפֶה טְמֵאִין, שֶׁהִי הַכְּשָׁרוֹ בְּמִים שְׁבִקְרָפָה
25 שְׁנִתְלָשׁוּ בְּרִצּוֹנוֹ, וְשָׂאָר פֶּלֶן תוֹרְמוֹסִין שְׁבִתוֹף
26 הַקֶּפֶה טְהוֹרִין.

יום חמישי י"ד אב ה'תשע"ה

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

29 א. הַמְמַלֵּא² בְּקִילוֹן³ - הַמֵּים הַנִּשְׂאָרִים בְּקִילוֹן הָרִי
30 הֵן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים⁵; אֲבָל אַחַר
31 שְׁלֹשָׁה יָמִים אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן⁶, אֲלֵא אִם נִשְׂאָר
32 שֶׁם מִשְׁקָה - אֵינּוּ מְכַשִּׁיר.

1) יבאר הממלא בקילון אם המים הנשארים בקילון הם תלושים ברצון. ודין עצים שנפלו עליהם משקין לרצון ומי גשמים שלא לרצון. ודין כל המים שהם תלושים ברצון. ושמי תרומה שנתן עליהם מים. 2) מכשירין פרק ד משנה ט. 3) תעלה להמשיך את המים ממקום כינוסם למקומות רחוקים (רבינו בפירושו). 4) המים שנשארו בתעלה. 5) אם נתן לתוכם פירות תוך שלושה ימים משאיכת המים - הוכשרו. 6) מתקבל על הדעת, שבשעת שפיכת המים לתעלה לא היה רצונו שיישארו בה המים יותר משלושה ימים, ואם נשארו אינם שם ברצון (כסף משנה).

קכב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ד אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 ו. מִי שֶׁטָבַל בְּנֶהְרָה²² וְהָיָה לְפָנָיו נְהָר אַחַר וְעֵבֶר בּוֹ
2 - בְּטָלוּ הַשְּׂנִיִּים²³ אֶת הָרְאוּשׁוֹנִים²⁴, וְהָרִי הַמִּים
3 שְׁעָלָיו אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן. וְכֵן אִם דָּחָהּ חֲבָרוֹ
4 לְשֹׁכְרָה²⁵ אוֹ לְשֹׁכֵר בְּהֶמְתָּה²⁶ - בְּטָלוּ הַמִּים
5 הָרְאוּשׁוֹנִים; אֲבָל אִם דָּחָהּ דֶּרֶךְ שְׁחוֹק²⁷ - לֹא בְּטָלוּ,
6 אֲלֹא הָרִי הַמִּים שְׁעָלָיו תְּלוּשִׁין לְרִצּוֹן. טָבַל בְּנֶהְרָה
7 וְעָלָה וְיָרְדָה עָלָיו גְּשָׁמִים, אִם רַבּוּ עָלָיו גְּשָׁמִים²⁸ -
8 הָרִי בְּטָלוּ מִים הָרְאוּשׁוֹנִים, וְהָרִי כֹל הַמִּים שְׁעָלָיו
9 אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.
- 10 ו. הֶשֶׁט עַל פְּנֵי הַמִּים - הַמִּים הַנִּתְזָזִין²⁹ אֵינָן תְּלוּשִׁין
11 בְּרִצּוֹן³⁰, וְהַמִּים הָעוֹלִין עָלָיו תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן. אִם
12 נִתְזָזוּ לְהַתִּיז עַל חֲבָרוֹ - אַף הַנִּתְזָזִין תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן³¹.
- 13 ח. הַעוֹשֶׂה צְפוּרָה³² בְּמִים - הַמִּים הַנִּתְזָזִין וְאֵת שְׂפָה
14 אֵינָם תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.
- 15 ט. הַמּוֹדֵד אֶת הַבּוֹר לִידַע עֲמָקָיו³³ - מִים הָעוֹלִין
16 בְּיָדוֹ וּבְדָבָר שֶׁמְדַד בּוֹ תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן³⁴. וְאִם מְדַד
17 רְחֵבוֹ - מִים הָעוֹלִין בְּיָדָיו אוֹ בְּדָבָר שֶׁמְדַד בּוֹ אֵינָן
18 תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן³⁵. פֶּשֶׁט יָדוֹ אוֹ רִגְלוֹ לְבוֹר לִידַע אִם
19 יֵשׁ בּוֹ מִים - הָרִי הַמִּים הָעוֹלִין בְּיָדוֹ אוֹ בְּרִגְלוֹ אֵינָן
20 תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן³⁶. פֶּשֶׁטָן לִידַע פְּמָה מִים שָׁם -
21 הָעוֹלִין בְּהֵן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן. זֶרֶק אֲבָן לְבוֹר לִידַע אִם
22 יֵשׁ בּוֹ מִים - מִים הַנִּתְזָזִין אֵינָן בְּרִצּוֹן³⁷, וְשֶׁעַל
23 הָאֲבָן³⁸ אֵינָן פְּתוּשִׁין.
- 1 (36) כשהוא נוגע במים הוא מרגיש ואינו מעוניין שיעלו על ידו או רגלו. (37) אינו מעוניין בהתזה אלא בשמיעת קול החבטה. (38) אם יש אבן בבור ומקצתה בולטת הם כמחוברים ואינם מכשירים. [במשנה כתוב "טהורין" ופירש רבינו, וכן מפרשי המשנה האחרים, שאינם מכשירים לטומאה].
- 24 י. החובט על השלח³⁹ חוץ למים⁴⁰ - הנתזין ממנו תלושין ברצון, שהרי רצונו שיצאו. חבט עליו והוא בתוף המים - אינן תלושין ברצון⁴¹.
- 25 (39) עור הבהמה שלא ניטל צמרו, וכדי לנקותו רוחצים אותו במים וחובטים אותו במקל. (40) אחר שהוציאו מן מי הרחיצה. (41) אינו מתכוון להוציא המים, שהרי יספוג מים אחרים במקומם.
- 27 יא. המים העולים בספינה ובצקל⁴² ובמשוטות - אינן תלושין ברצון; ובמצודות ובקשתות ובמכמורות⁴³ - אינם תלושין ברצון; ואם נערו⁴⁴ - תלושין ברצון⁴⁵. וכן המים שעל הקסיה⁴⁶ של שלחנות⁴⁷ ועל השיפה⁴⁸ של לבנים - אינן ברצון; ואם נערו - הרי אלו ברצון.
- 28 (42) רבינו מפרש מקום בספינה שמתאספים בו המים החודרים דרך הבקיעים הזעירים שבדופני הספינה. והרא"ש פירש: עוגן שמורידים בשלשלת עד קרקע הים או הנהר, כדי לעכב הליכת הספינה. (43) מצודות, רשתות ומכמורות הם כלים לצוד בהם בעלי חיים. (44) להוציא מהם המים. (45) מפני שהוא מעוניין בהוצאתם. (46) ציפוי. (47) כשיורדים גשמים מכסים השולחנים את שולחנותיהם העומדים בחוף, כדי שהגשמים לא ירטיבו את הדברים שעליהם. (48) במשנה הגירסה: והסיפא, ופירש רבינו כיסוי ללבנים להגן עליהם מפני הגשם.
- 33 יב. המוליף את הספינה לים הגדול לצרפה⁴⁹, המוציא מסמר לגשמים לצרפה⁵⁰, המניח את האוד⁵¹ בגשמים לעשותו פחם⁵² - הרי המים שעליהן תלושין ברצון; אבל המוציא את המסמר ואת האוד לגשמים לכבותן⁵³ - אין המים שעליהן תלושין ברצון.
- 34 (49) דופני הספינה מתייבשים ומתבקעים כשאינם במים ומוליכים אותה למים כדי לחזקה על ידי סתימת הסדקים (ויש מפרשים לבדקה, אם היא שטה כראוי). (50) להקשותו. ברזל מלוכלך באש הניתן במים קרים הוא מתקשה ומתחזק. (51) עץ שגחתיים בו את האש וחלק ממנו נשרף. (52) לכבות את הגחלת הבוצרת ויישאר פחם להשתמש בו. (53) כדי שלא יזוק בהם, הרי זה ככופה קערה על הכותל, כדי שלא ילקה הכותל שנתבאר דינו למעלה (בפרק י"ב הלכה ג).
- 39 יג. שלשל את המשלח⁵⁴ לבור להעלות בה פלי או קיתון⁵⁵, שלשל את הפלפלה⁵⁶ לבור פדי שתשב עליה התרנגלת⁵⁷ - אין המים שעליה תלושין ברצון⁵⁸.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ד אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 19 יז. שְׁמֵרִים⁷⁷ שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתֵּן עֲלֵיהֶן מִיָּמִים⁷⁸ - פָּכָר
20 בְּאֲרָנֵינוּ בְּתְרוּמוֹת שֶׁהָרֵאשׁוֹן⁷⁹ וְהַשְּׂנִי⁸⁰ אָסוּר לְזָרִים;
21 וְשֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּדָק הַפִּיטָה⁸¹ - אֵף הַשְּׁלִישִׁי אָסוּר; וְשֶׁל
22 קֹדְשֵׁי מִזְבֵּחַ - לְעוֹלָם אָסוּר; וְשֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי⁸²
23 הַיּוֹדֵאִי⁸³ - רֵאשׁוֹן בְּלֶבֶד אָסוּר⁸⁴. כָּשֶׁם שֶׁאָמְרוּ לְעִנְיָן
24 אֲסוּרִין, כִּף אָמְרוּ לְעִנְיָן הַכֶּשֶׁן. כְּגוֹן שֶׁנִּתְמַדְדוּ
25 מֵאֲלֵיהֶן⁸⁵ וְהִיתָה בְּהִמָּה שׁוֹתֶהָ⁸⁶ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן. שָׂאֵם
26 הָיָה הָאֵדָם הוּא שְׁמִסִּיר הַמַּיִם הָרֵאשׁוֹנִים, אֵף עַל פִּי
27 שֶׁמֵּאֲלֵיהֶן נִפְלוּ - פִּיּוֹן שֶׁחֻשְׁבָּן וְהַקְפִּיד עֲלֵיהֶן
28 מְכֻשְׁרִין⁸⁷.

77 שמרי יין. (78) לעשות תמד. (79) התמד הראשון. (80) אחר התמד הראשון נתן מים פעם שנייה. (81) לצורך תיקונים בבית המקדש והדומה להם, לא להקרבת קרבנות על המזבח. (82) כל אדם מישראל חייב להפריש מפירותיו שני עישורים, עישור ראשון ניתן ללויים ודינו כחולין (אחר שהופרשה ממנה תרומת מעשר), ועישור שני ("מעשר שני בשנות א, ב, ד ו-ה בכל שמיטה) הוא רכוש בעלים ונאכל רק בתוך חומות ירושלים בטהרה. ולפני הפרשות אלו הפירות הם טבל ואסורים באכילה. (83) שהופרש מטבל וודאי, להוציא מעשר שני מפירות שנקנו מעם הארץ, שאינו נאמן על המעשרות ופירותיו הם ספק מעושרים. ומלמדנו רבינו שהתמד הראשון של מעשר שני מפירות אלה מותר לשותתו חוץ לירושלים, מפני שאיסור תמד הוא חומרא דרבנן, לא גזרו על הספק. (84) לאכלו חוץ לירושלים. (85) שנפלו שם מים מאליהם בלי כוונת הבעלים, שאם נתן בכוונה אין מקום לדון אם מכשירים או לו, שהרי בנתינתו החשיב את התמד למשקה, אבל כשאין כאן כוונה, אנו אומרים שהשמרים מלקלים את המים ויצאו מתורת משקה. [כך פירשו התוספות שם, ונראה שגם דעת רבינו כן. שהרי כתב סתם "מים" ולא כתב "מי גשמים" שצריכים מחשבה, כמו שאמרו בגמרא שם בתחילת השקלא וטריא]. ואף על פי כן עד שני בתרומה מכשירין וכו', מפני שחשובים משקה לעניין איסור, חשובים גם כן לעניין הכשר. (86) שאם היה אדם שותה הרי החשיב את התמד כמשקה (גמרא שם). (87) אפילו בחולין ואפילו עד אלף.

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

- 29 א. פְּרוֹת² שֶׁיֵּרֵד הַדֶּלֶף לְתוֹכָן וְעָרְבָן כְּדִי שֶׁיִּתְגַּבְּבוּ
30 - לֹא הַכְּשָׁרוֹ.⁴

1) יבאר פירות שירד הדלף לתוכם ועירבן, והמעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וכו'. המולך חטים לטחון וירדו עליהם גשמים וכו'. חבית שהיא מליאה פירות שנתנה בתוך המשקין או איפכא. הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין וכו'. המרבץ ביתו במים טהורים או טמאים ונתן בו חטים. המעלה שקים מלאים פירות מהנהר ונתן זה על גב זה. הנופח בעדשים לבודקן והנושך באוכל ונפל האוכל וכו'. (2) מכשירין פ"ה מ"ג. (3) מתוך שהמים יתפרזו לכל הפירות. (4) שהרי אינו רוצה להרטיב את הפירות.

(54) שרשרת ובסופה וו מעוקם. (55) כוס לשתייה. (56) סל קטן. (57) ויעלה אותה. (58) שהרי אינו מעוניין כלל שתורטב המשולת או הכלכלה.

- 1 יד. הממחק את הפרשה⁵⁹ להסיר המים שעליה,
2 והסוחט שְׁעָרוֹ⁶⁰ בכסותו - המים היוצאים תלושין
3 בְּרִצּוֹן⁶¹, וְהַנְּשָׂאִין אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן⁶², מִפְּנֵי
4 שֶׁרִצּוֹנוֹ שְׂיָצְאוּ מִכֶּלֶן. וְכִרְשָׁה עֲצָמָה הַכְּשָׁרָה,
5 שֶׁבִשְׁעַת פְּרִישָׁתָהּ מְכֻשְׁרִין⁶³. וְאִם נִתַּק הַמַּיִם
6 מֵעֲלֵיהָ בְּכָל כַּחוֹ - לֹא הַכְּשָׁרָה⁶⁴.

(59) מין כרוב. המדובר, כשירדו עליה גשמים במחובר או בתלוש שלא לרצון והוא מקנחה ומעביר את המים. (60) שנרטב שלא ברצונו. (61) שהרי רוצה בהעברתם וביציאתם. (62) אף על פי שעברו ממקום למקום. ואין זה דומה לנטלה לשפכה שבפרק י"ב הלכה ח, מפני שלא נתקיימה מחשבתו, שהרי רצונו שיצאו לגמרי. פסק כרבי יוסי נגד תנא קמא, מפני שזה דומה לדין מרעיד את האילן (שם משנה ב) ובית הלל עומדים שם בשיטתו. (63) המים שיצאו מכשירים אותה ברגע שפירשו ממנה ברצונו. (64) מפני שנתלשו כהרף עין לא הייתה נגיעה בשעת פרישה.

- 7 טו. הַמְרַעֵיד⁶⁵ אֶת הָאֵילָן לְהַשִּׁיר⁶⁶ מִמֶּנּוּ אֶכְלִין או
8 לְהַשִּׁיר טְמָאָה⁶⁷ - הַמַּיִם הַנִּתְזָרִין מִמֶּנּוּ אֵינָן תְּלוּשִׁין
9 בְּרִצּוֹן⁶⁸. הַרְעִידוּ לְהַשִּׁיר מִמֶּנּוּ מִשְׁקִין⁶⁹ - הַיּוֹצְאִין
10 הָרִי הֵן תְּלוּשִׁין; וְהַנְּשָׂאִין בּוֹ⁷⁰, אֵף עַל פִּי שֶׁנֶּשְׂרוּ
11 מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
12 מִתְּפָנֵן שְׂיָצְאוּ מִכֶּלֶן. וְכֵן אִם נִתְזָרִין⁷¹ עַל הַמְּחַבְרִין -
13 אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן⁷².

(65) מנענע את האילן והוא רועד. (66) להפיל. (67) המונחת בענפי האילן. (68) שהרי לא נתכוון להוריד את המים. (69) התכוון להפיל משקין שעליו. (70) באילן. (71) על ידי הרעידה. (72) ואם נגעו פירות תלושים במים שעל המחוברים אינם מוכשרים [פירוש זה מסלק השגתו של הראב"ד]. ומשמע, שאם ניתזו על תלושים - מכשירים אף על פי שלא התכוון שיפלו עליהם, שהרי נתקיימה מחשבתו להורידם מן המחוברים. ואם נתכוון שיפלו על המחוברים, אותם מים מכשירים פירות תלושים.

- 14 טו. הַמְרַעֵיד⁷³ אֶת הָאֵילָן⁷⁴ וְנִפְלַע עַל חֲבֵרוֹ, או סִפָּה⁷⁵
15 וְנִפְלָה עַל חֲבֵרְתָּהּ, וְתִתְּחִיתָן זָרְעִים וְיִרְקוֹת מְחַבְרִים
16 לְמִקְרָע, וְנִפְלוּ הַמַּיִם עַל הַפְּרוֹת הַמְּחַבְרִין שֶׁתִּתְּחִיתָן
17 - אוֹתָן הַמַּיִם שֶׁבְּזָרְעִים וְשֶׁבְּיִרְקוֹת אֵינָן תְּלוּשִׁין
18 בְּרִצּוֹן⁷⁶.

(73) שם משנה ג. (74) בכוונה להשיר מים. (75) פירוש, ענף, מלשון המקרא (שופטים יוד, מט): ויקחו איש שוכה. (76) ואינם מכשירים את הנוגע בהם, מפני שלא התכוון שיפלו על אותם זרעים. ואם נפלו על תלושים מכשירים אף על פי שלא התכוון להם (כסף משנה).

קנד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ד אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 24 ב. המעלה⁵ פרוטיו לגג מפני הפנימה⁶ וירד עליהן
25 הטל - לא הכשרו; ואם נתפון שירד עליהן הטל -
26 הכשרו. לפיכך, אם העלום חרש שוטה וקטן, אף
27 על פי שחשבו שירד הטל עליהן - לא הכשרו;
28 שיש מעשה להן⁷ דין תורה⁸, ואין להן מחשבה⁹
29 אפלו מדברי סופרים¹⁰. הפכו בהן קטנים¹¹ על הגג
30 - הרי אלו מקשרין; שאם היתה מחשבה של קטן
31 נפרת מתוך מעשיו - מחשבתו מועלת מדבריהן¹².
- 32 (5 שם פ"ו מ"א. 6) כדי שיצאו התולעים מן הפירות.
33 כנימה - תולעים. (7) מעשיהם מועילים בין לחומרא ובין
34 לקולא. (8) חולין יג, א. (9) מחשבתם אינה מועילה.
35 (10) שם. (11) והוכיחו בזה, שהם מתכוונים שירד הטל על
36 כל הפירות. (12) שם. ומובן שאינה מועילה להקל אלא
37 להחמיר. רבינו מדייק וכותב "קטנים" "קטן", ומשמע
38 שמחשבת חרש ושוטה הניכרת מתוך מעשיהם - אינה
39 מועילה אפילו מדבריהם.
- 9 ג. המעלה¹³ את האגדות¹⁴ ואת הקציעות¹⁵ ואת
10 השום לגג בשביל שימתינו¹⁶, וירד עליהן הטל -
11 לא הכשרו. ואין אומרים: הואיל והפל יודעין
12 שהטל יורד¹⁷ - הרי זה ברצונו; שהרי לא העלם
13 אלא כדי שימתינו.
- 14 (13 שם מ"ב. 14) אגודות ירק. (15) גושי דכילה.
15 (16) שיתקיימו זמן ארוך (רבינו בפירושו, ראה למעלה פי"א
16 הי"ג). (17) כלילה. [והר"ש מפרש, שיתלחחו מאליהם
17 מן הלחלוחית שתצא מהם, שאינה מכשירה].
- 18 ד. המוליך חטין¹⁸ לטחן וירדו עליהן גשמים, אם
19 שמת¹⁹ - הכשרו. היו זיתיו נתונים פגג וירדו עליהן
20 גשמים, אם שמת - הכשרו. החמרים²⁰ שהיו
21 עובדים בנהר ונפלו שניהן במים והעלום, אם
22 שמתו - הכשרו הפרות, והמים שעל השקין הנם
23 תלושין ברצון²¹, שהרי שמתו²².
- 24 (18 שם פ"ג מ"ה. 19) חטים שריות במים, מוציאות
25 קמח יותר לבן. ואם הוא שמת, גילה דעתו שהוא מרוצה
26 מהרטבתן. (20) מוליכי חמורים טעונים שקים מלאים
27 תבואה. (21) ומכשירים פירות אחרים שיגעו בהם.
28 (22) ואף-על-פי שמתו על שהורטבו הפירות ולא על
29 הרטבת השקים.
- 20 ה. שק²³ שהוא מלא זרעונים ונתון על גבי הנהר²⁴
21 או על פי הבור או על מעלות²⁵ המערה²⁶ ושאו²⁷
22 - הכשרו.
- 23 (23 שם מ"א. 24) ולא בנהר ממש אלא במקום קרוב
24 מאוד למים. (25) מדריגות שיורדים בהן למערה.
25 (26) שיש בה מים, ועל המדריגות עצמן אין מים.
26 (27) ספגו מים מן האוויר הרטוב.
- 27 ו. חבית²⁸ שהיא מלאה פרות שנתנה פתוך

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ד אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

63) טבול-יום פ"ג מ"ו. (64) ואינו מכשיר את הפירות שיגעו בו, מפני שאינו רוצה שריריו ירטיב את פיסת הלחם לפני שתגיע לפיו וילעוס. (65) והם רטובים מהשמן שבהם. (66) כדי להוציא ממנו מעט הלחלוחית שבו. (67) הגרעין. (68) מפני שאי אפשר למוץ מבלי להרטיבו ברירי שבפיו, החשיבו ונעשה משקה, ולפיכך מכשיר את הפירות שנגעו בו לרצונו.

23 יו. עֲלִישִׁין⁶⁹ שֶׁלֶקְטָן⁷⁰ לְבַהֲמָה⁷¹ וְהִדְחִין⁷², וְחֹשֶׁב
24 עֲלִיָּהּ לְאָדָם אַחַר כֶּף - כֶּכֶר בְּאַרְנוֹ⁷³ שֶׁהֵן צְרִיכִים
25 הַכֶּשֶׁר שְׁנִי⁷⁴. וְאִם הִיא עֲלִיָּהּ מִשְׁקָה טוֹפַח כֶּשֶׁחֶשֶׁב
26 עֲלִיָּהּ לְאָדָם - הֲרִי אֵלוֹ מְכַשְׂרִין⁷⁵.

69) מין עשב שבעיקרו הוא מאכל בהמה, ויש בני אדם שאוכלים אותו, ובלשונות לעז רבות נקרא "ציקוריה". (70) ברייתא חולין קכח, ב. (71) כדי להאכילם לבהמה. (72) ולא הוכשרו, מפני שמאכל בהמה אינו מקבל טומאה. (73) למעלה פ"ג ה"ג. (74) ההדחה בזמן שהיו מאכל בהמה, אינו מועילה להכשירם אחר שנעשו מאכל אדם. (75) הוכשרו במשקה טופח שעליהם. תוספתא עוקצין פ"ג ה"א.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

1) יבאר המים שמטמאים ומתטמאים לרצון ושלא לרצון ואותם שאין מטמאים אלא לרצון. המים שהם בחזקת טהרה בימות הגשמים או כשפסקו. גבא שנפל לתוכו יין או חלב או דבש או שמן. מי תמצית שלא פסקו. ומי שהיה אוכל תרומה בידים טמאות והכניס ידו לתוך פיו. ודין האשה שהיתה אוכלת תרומה שאינה מוכשרת והיתה גורפת התנור הטמא והכה הקוץ ויצא ממנה דם וכו'.

27 א. מִים שֶׁבִּפְלִים - מִתְטַמְּאִין בֵּין לְרִצּוֹן בֵּין שְׁלֵא
28 לְרִצּוֹן, וּמִתְטַמְּאִין אֲכָלִים וְכֵלִים בֵּין שֶׁנֶּפֶל עֲלֵיהֶן
29 בְּרִצּוֹן בֵּין שְׁלֵא נֶפֶל עֲלֵיהֶן בְּרִצּוֹן. אֲכָל מִים
30 שֶׁבִּקְרָקָעוֹת, כְּגוֹן מִי בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת וּמִי
31 גְּבָאִים שְׂאִין בֵּהֶם אַרְבָּעִים סָאָה - אֵין מִתְטַמְּאִין
32 אֶלָּא לְרִצּוֹן וְאֵין מִתְטַמְּאִין אֶלָּא בְּרִצּוֹן. כִּיצַד? מִים
33 שֶׁבִּקְרָקָע שְׂאִין בֵּהֶן אַרְבָּעִים סָאָה, בֵּין שֶׁהָיוּ
34 שְׂאוּבִין בֵּין שְׂאִינָן שְׂאוּבִין, שֶׁנֶּפֶל לְתוֹכָן הַמַּת אוֹ
35 שֶׁחֲלַף בֵּהֶן הַטָּמָא - הֲרִי אֵלוֹ טְהוּרִין. אֲכָל אִם שָׁתָה
36 מִהֶן אָדָם טָמָא אוֹ שֶׁמְלֵא מִהֶן כִּכְלִי טָמָא אוֹ שֶׁנֶּפֶל
37 לְתוֹכָן מִשְׁקִין טָמְאִין בְּרִצּוֹן - הֲרִי אֵלוֹ טָמְאִין וְאִף
38 עַל פִּי שֶׁהֵן בִּקְרָקָע. שָׁתָה מִהֶן הַטְּהוּר אַחַר שֶׁנִּטְמָא
39 בִּקְרָקָע אוֹ שֶׁמְלֵא מִהֶן כִּכְלִי טְהוּר - נִטְמָא הַשּׁוֹתָה
40 וְנִטְמָא הַכֵּלִי, שֶׁהָרִי בְּרִצּוֹן שָׁתָה אוֹ מְלֵא. נֶפֶל
41 לְתוֹכָן כֶּכֶר שֶׁל תְּרוּמָה - הֲרִי הוּא טְהוּר כֶּשֶׁחֶשֶׁב,
42 שְׂאִין מִתְטַמְּאִין אֶלָּא לְרִצּוֹן. לְפִיכָף, אִם הִדִּיתָ יָדוֹ
43 וְהוֹצִיא הַכֶּכֶר - נִטְמָא הַכֶּכֶר בְּמִים שֶׁבִּידֵיו, שֶׁהָרִי
44 הֵן בְּרִצּוֹן.

45 ב. מִי גְּבָאִים וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן מִמֵּים שֶׁבִּקְרָקָעוֹת, כְּגוֹן

46) שם. (47) אינו מחוייב לחשוש. (48) שיניחן שם אחר-כך. (49) שישמח אם יטננו. וטעמו של דבר, מפני היובש שבגרון, המים נבלעים מהר (על-פי פירוש הרא"ש במשנתנו. וכן יש להבין גם דברי רבינו שם).

1 יא. הַמְּלַקְטָן⁵⁰ עֹשִׂים כְּשֶׁהִטֵּל יוֹרֵד עֲלֵיהֶן לְחַפּוֹת
2 בֵּהֶן הַחֲטִיין⁵¹ - לֹא הַכְּשָׁרוֹ; וְאִם נִתְּכַן לְכֶךָ⁵² -
3 הַכְּשָׁרוֹ.

50) שם. (51) כדי שיספגו לחלוחית שבעשבים שאינה מכשירה, אבל לא נתכוון לטל. [במשנה כתוב "להטן בהם חֲטִיִּים", ופירשו ה'ברטנורא' וה'תפארת ישראל': שירטיבו, ורבינו כתב "לחפות". ונראה שהוא מפרש גם-כן את המשנה כמותם]. (52) לטל שעליהם.

4 יב. הַמְּרַבֵּץ⁵³ אֶת בֵּיתוֹ בְּמִים טָמְאִים וְנָתַן בּוֹ שְׁבָלִים
5 וְטָנְנוּ: אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶן מִשְׁקָה טוֹפַח⁵⁴ - הֲרִי אֵלוֹ
6 טָמְאִין, וְאִם לֹא - טְהוּרִין.

53) תוספתא שם פ"ב ה"א. (54) נתבאר למעלה בהלכה ט.

7 יג. הַנוֹעֵר⁵⁵ אֲגִדָּה שֶׁל יֶרֶק שֶׁהָיוּ עֲלֵיהָ מִשְׁקִין וַיִּרְדּוּ
8 מִצַּד הָעֲלִיּוֹן לְצַד הַתַּחְתּוֹן - לֹא הַכְּשָׁרוֹ⁵⁶.

55) מנענע את האגודה, כדי להוריד את המים שעל הירקות (שם מ"א מ"ד). (56) מכיוון שהוא התכוון שירדו לגמרי מן הירק, הרי לא נעשית מחשבתו.

9 יד. הַמְּעַלָּה⁵⁷ שֶׁקִּין מְלֵאִין פְּרוֹת מִן הַנְּהָר וְנִתְּנָן זֶה
10 עַל גְּבִי זֶה⁵⁸ - הַכְּשֶׁר הַתַּחְתּוֹן בְּמִים שֶׁיִּרְדּוּ לוֹ מִן
11 הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהָרִי בְּרִצּוֹנוֹ הַגֵּיחַ זֶה עַל גְּבִי זֶה.

57) שם. (58) וידע שהמים משק העליון ירדו לתחתון.

12 טו. הַנוֹפֵחַ⁵⁹ בְּעֵדִשִׁים לְבַדְקָן אִם הֵן יְפוֹת⁶⁰ וְהִזְיַעוּ
13 - הַכְּשָׁרוֹ בְּהֶבֶל פִּי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתּוֹלְדוֹת הַמַּיִם⁶¹.
14 וְכֵן הָאוֹכֵל שֶׁמְשַׁמֵּין⁶² בְּאֶצְבַּע - הַכְּשָׁרוֹ בְּמִשְׁקָה פִּי
15 וְשֶׁעַל אֶצְבָּעוֹ.

59) שם מ"ו. (60) המדובר בעדשים טחונות, והוא בודק אותן לדעת אם הן נוחות להתבשל ונופח עליהן, ואם הן מתלחלוחות מהר, סימן שהן סופגות את ההבל ויספגו מהר גם את מי הבישול (רבינו בפירושו למשנתנו). (61) שדינן כמים לענין הכשר, כמבואר למעלה פ"י ה"ב. (62) הרוצה לאכול שומשמיין, מלחלח אצבעו ברוק שבפיו ומניחה עליהם והם נדבקים בו, ואחר-כך מכניס אצבעו לפה ומורידם.

16 טז. נֶשֶׁף⁶³ בְּאֶכָל וְנֶפֶל הָאֲכָל - הֲרִי הַמִּשְׁקָה שֶׁעַל
17 הָאֲכָל שְׁלֵא לְרִצּוֹן⁶⁴. הִיא אוֹכֵל זֵיתִים פְּצוּעִים⁶⁵
18 וְתַמְרִים רְטוּבוֹת וְכֵל שֶׁהוּא רוֹצֵה לְמִץ אֶת גְּרַעֲיֵנָתוֹ⁶⁶,
19 וְנֶפֶל⁶⁷ מִפּוֹ - הֲרִי הַמִּשְׁקָה שֶׁעָלָיו בְּרִצּוֹן⁶⁸. הִיא
20 אוֹכֵל זֵיתִים גְּבוּבִין וְתַמְרִים יְבֹשׁוֹת וְכֵל שְׂאִינוֹ רוֹצֵה
21 לְמִץ אֶת גְּרַעֲיֵנָתוֹ, וְנֶפֶל מִפּוֹ - הֲרִי הַמִּשְׁקָה שֶׁעָלָיו
22 שְׁלֵא בְּרִצּוֹן.

1 מי בורות שיחין ומערות ומי תמצית שפסקו
2 ומקנאות שאין בהן ארבעים סאה שנטמאו, וירדו
3 להם גשמים ורבו מי גשמים עליהם, אף על פי
4 שלא שטפו - הרי הן טהורין. לפיכך, כל המים
5 שבקרקעות, כגון מי גבאים וכיוצא בהן, בשעת
6 הגשמים - הכל בחזקת טהרה.

7. האשה שהיתה אוכלת אכלין של תרומה שאינן
8 מכשרין, והיתה גורפת את התנור הטמא, והכה
9 הקוץ ויצא ממנה דם, ומצעה אצבעה מפני הדם,
10 או שנכזבת ונתנה אצבעה בפיה - נטמאת התרומה
11 שבפיה, שהרי רצונה להוציא המשקה מפיה
12 ולעקרו במציצת אצבע.

יום שישי ט"ו אב ה'תשע"ה

פרק עשרה עשרי

1 א. כל² האגדות³ שבשוקים⁴ וכל הקמחים וכל
2 הסלתות שבשוקים בחזקת מכשרין. האגדות - מפני
3 שדרכן⁵ לזרף המים עליהן תמיד⁶; והקמח והסלת
4 - לותתין⁷ אותו ואחר כך טוחנין אותו. וכן חטין
5 שחולקין אותן⁸ ברחים אחת לשפים ואחת לשלש⁹
6 כדי לעשות מהן מעשה קדרה¹⁰, כגון הריפות¹¹
7 וכיוצא בהן - הרי הן בחזקת מכשרין בכל מקום,
8 בין של שוקין בין של בתים¹², מפני שלותתין אותן
9 להסיר קלפתן.

1 יבאר הדברים שהם בשוקים בחזקת מוכשרים ובחזקת
2 טומאה. ודין הדגים והציר שהם בחזקת הכשר. ואם נאמן
3 עם הארץ עליהם לומר שלא הוכשרו. מי פירות שנתערבו
4 בשאר משקים. והלוקח ציר מעם הארץ. הפירות בכל מקום,
5 אם הם בחזקת טהרה. החולין אם יש בהם איסור טומאה
6 ואם מותר לגרום להם טומאה. כל ישראל מזהירים להיות
7 טהורים ברגל. (2) מכשירין פרק ו משנה ב. (3) ירקות
8 קשורים יחד. (4) שהוצאו לשוק למכירה. (5) של מוכרי
9 ירקות. (6) כדי שלא יכמשו ושיהיו נראים טריים.
10 ורוחצים במים כדי להסיר קליפת החיטין ויצא קמח לבן
11 מבהיק. (8) שוברים אותן. (9) כל חיטה נשברת לשני
12 חלקים או לשלושה. (10) תבשיל. (11) גריסים. מלשון
13 המקרא (שמואל-ב יז, כ) ותשטח עליו הרפות.
14 שאנשים עושים לצורכי הבית לא למכירה. אבל סתם
15 קמחים וסלתות שבבתים אינם מוכשרים, מפני שהטוחן
16 חיטים לצורך עצמו אינו מקפיד כל כך על לבנונית הקמח
17 והסולת כמו הטוחן למכירה. [במשנתנו כתוב "טמאים"
18 ורבינו כאן מפרש - מוכשרים] (ראה הלכה הבאה).

2 א. כל אלו שהן בחזקת מכשרין - הרי הן בחזקת
3 טמאה, מפני שהכל ממשמשין בהן והן מכשרין.
4 ועל פלן נאמן עם הארץ לומר לא הכשרו. ואין
5 צריך לומר שאר אכלין שאין להן חזקה¹³, שעם
6 הארץ נאמן לומר לא הכשרו.

13 שאין אנשים רגילים לשפוך עליהם מים.

2. כל הדגים בחזקת מכשרין¹⁴, ואין עם הארץ נאמן
3 עליהן לומר לא הכשרו¹⁵. לפיכך לעולם הדגים
4 בחזקת טמאה. הדגים, בין שצדן בחרם בין בכפוף
5 בין במצודה¹⁶, אם לא נער את המצודה עליהן -

7. פסקו הגשמים - הקרובין לעיר או לדרך טמאין,
8 שהן בחזקת ששטה מהן הטמא ושמלאו מהן
9 בכלים טמאין, והרחוקים טהורים עד שיהלכו רב
10 האדם. הלכו - הכל בחזקת טמאה, שההולכים
11 בשירות ממלאין ושותין מהן. במה דברים אמורים?
12 בגבא שאפשר לשתות ממנה; אבל בגבא שאי
13 אפשר לשתות ממנה אלא ברחק גדול - הרי זה
14 בחזקת טהרה, (שהם בחזקת טהורין) עד שימצא
15 מקום פרוטות רגלי אדם או פרוטות רגלי בהמה גסה
16 נפרת בו. אבל מצא פרוטות רגלי בהמה דקה - הרי
17 זה טהור, שאפשר שירדה ושתת.

7. חזקת טיט וגמומיות שבפתחי הנזות ברשות
8 הרבים בשעת הגשמים שהן טהורין; פסקו הגשמים
9 - הרי הן כמי שפיקות. ושבשוקין - הולכין בהן
10 אחר הרב. גבא שנפל לתוכו יין או חלב או דבש -
11 הולכין בו אחר הרב. נפל לתוכו שמן, אף על פי
12 שהקפיאהו - הרי זה מתטמא ומטמא שלא ברצון,
13 לפי שאי אפשר לו לצאת ידי צחצחית.

8. שמן ושאר המשקין חוץ מן המים - הרי הן
9 בקרקע כמות שהן בכלים, דין אחד הוא.

1. מי תמצית שלא פסקו, אף על פי שאין בהן
2 ארבעים סאה, הואיל והם בקרקע והרי המים
3 נמשכין ובאין להן - אינן מקבלין טמאה, ואף על
4 פי ששטה מהן הטמא ומלא מהן בכלי טמא או נתן
5 לתוכן מים טמאים - הרי הן טהורין לכל דבר.

1. מי שהיה אוכל תרומה בידים טמאות, כגון
2 דבלה שלא הכשרה, והכניס ידו לתוף פיו לטל
3 צורר: אם הפך - נטמאת הדבלה ברירו; שהרי
4 נטמא ביד, מפני שעקרו. ואם לא הפך - טהורה;
5 שהמשקה שבפיו קדם שיהפכנו או ימצענו
6 להוציאו דומה למים שלא נתלשו אלא הן עדין
7 בקרקע, שאין מתטמאין ואין מטמאין אלא ברצון,
8 כמו שבארנו, וזה אין רצונו אלא לטל הצרור.
9 הנה פונדיון לתוף פיו ופשט ידו לטלו והדבלה
10 בתוף פיו, אם הניחו לצמאו - הרי זה הרק
11 פעקור, ונטמאת הדבלה מחמת משקה פיו שנטמא
12 מחמת ידיו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ט"ו אב - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קכו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לדברי רבינו ימצא אם נדייק יפה בפירושו למשנתנו. כתב שם: "שעשיית הציר הוא על ידי משקה", פירוש, הציר אינו מיץ הדגים לבדו, אלא שופכים עליהם מים ומוסיפים עליהם מלח ומתמצה רטיבות מן הדגים, ותערובת זו היא ציר רגיל. ולאחר מכן מוסיף רבינו וכתב: "אמנם יהיה הציר טהור, כשמוציאים הציר על ידי מלח או פירות שאינן מוכשרין (צריך להיות "מכשירין"). ברור, שהוא מפרש "ציר טהור" שאמר רבי אליעזר בן יעקב בציר שנעשה בלי כל תערובת מים ואם נתן בציר זה קצת מים הם מכשירים ומתממאים. ומובן שכך יש לפרש גם דברי רבינו כאן. ורבינו לשיטתו (לקמן בהלכה זו עצמה), שמי פירות שנתערבו בהם מים כל שהם הכל משקה. ומעתה תבאר בנקל גם הבבא הראשונה: "כל הציר בחזקת מוכשר". המדובר כאן (וכן במשנה שאמר: כל הציר בחזקת טמא) בציר רגיל שנעשה על המים, וקיבל רבינו דעתו של ריש לקיש בשם רבי יהודה נשיאה (שם כב, א) שחוששים שמא נתן עם הארץ יותר ממחצה מים וצריך השקה (וכמותו פסק רבינו בפירוש לקמן בהלכה ה), בניגוד לדעת רב נחמן, שאין עם הארץ נותן יותר ממחצה. ובהתאם לכך יתפרשו יפה דבריו בכל הדינים הבאים. ויש לציין, שהראב"ד כאן מדבר בלשון רכה בלי כל מלה של ביקורת, אלא מעיר שבגמרא שם פירשו אחרת, ויש לראות בזה כעין הודאה, שאפשר לפרש גם כרבינו. (26) שמא נגע בו עם הארץ. (27) לציר הטהור שיוודעים שאין בו מים כלל. (28) שהם משקיין המכשירים ומקבלים טומאה. (29) אם רוב ציר אינו מכשיר ואם רבו המשקיין המכשירים - מכשיר. דין זה שנינו בתוספתא מכשירין פרק א הלכה ה נתערבו במי פירות, ורבינו למד מזה לעניין ציר. (30) המכשירים, חוץ למים. (31) תוספתא שם. גירסת רבינו שם: "וחכמים אומרים, אפילו נפל לתוכן מים כל שהן - טמאים, ופסק כמותם.

12 ה. הלוקח ציר מעם הארץ³² - משיקו במים³³
 13 וטהור. שאם היה רב הציר מים - הרי המים
 14 משהרין במקוה; ואם היה רבו מלח של דגים³⁴ -
 15 אינה מקבלת טמאה, והמים שבה בטלו במעוטן.
 16 במה דברים אמורים? לטבל בהן פת; אבל לקדרה³⁵
 17 - מצא מין את מינו³⁶ ונעור³⁷, ונמצאו רב המים
 18 טמאים, שהמעוט שהיה בציר לא טהר במקוה³⁸.

(32) ואפשר שיש בו יותר ממחצה מים. (33) מים טמאים מתטהרים אם משקעים את הכלי במקווה כשר עד שמימיו צפים ועולים על המים הטמאים, וזה נקרא השקה (ראה למעלה פרק ב הלכה כ"א). (34) צריך להיות מליחה של דגים, פירוש ציר ומלח. כסף משנה. (35) לתבשיל שיש בו מים. (36) המים שבציר מצטרפים עם המים שבקדירה. (37) מתעורר. [רבינו גרשום מפרש - נסתלק, והכוונה שהביטול נסתלק]. (38) משום שבטלו במיעוטם ולא היה עליהם תורת מים כלל. יוצא מזה דבר מוזר קצת: אם היו מים טמאים מרובים על הציר אפילו הוסיף אחר ההשקה קצת מים, התערובת נשארה בטהרה ואם היו מים טמאים מועטים והוסיפו עליהם אחר ההשקה מים טהורים - נטמאה כל התערובת.

1 לא הכשרו¹⁷, ואם נער - הכשרו¹⁸. ואין עם הארץ
 2 נאמן לומר: לא נערת¹⁹ את המצודה עליהן, והרי
 3 הן בחזקת טמאה עד שיתפנן לצודן בטהרה²⁰.

(14) מובן מאליו, שהמדובר בדגים מתים, שהרי בעל חי אינו מקבל הכשר ולא טומאה, והוכשרו מפני המים שנשארו עליהם לאחר שהוצאו מן המים ומתו. (15) במשנתנו אמרו: "כל הדגים בחזקת טומאה ... וכל הציר בחזקת טומאה, ועל כולן עם הארץ נאמן לומר טהורין הן חוץ מן הדגה". ופירש שם רבינו, דגה הוא מין דגים שבזמן המשנה היה ידוע בשם זה, ומפירוש זה יוצא שעל דגים אחרים נאמן עם הארץ לומר לא הוכשרו, אולם כאן כתב שעל כל דגים אינו נאמן, וברור שהוא מפרש את המונח "דגה" כשם כולל לכל מיני דגים, כלשון הכתוב (שמות ז, יח): והדגה אשר ביאור תמות, וחזר בו מפירושו למשנה, רבינו אינו מפרש כאן למה אין עם הארץ נאמן על דגים כשם שהוא נאמן על הפירות, במשנתנו נימקו "מפני שמפקדין אותם אצל עם הארץ", ורבינו לא פירש שם כלום. והר"ש מפרש, שהרי נהגו חברים להפקיד פירות שלא הוכשרו אצל עם הארץ ומזה ראייה שהם נאמנים לומר לא הוכשרו, אבל דגים לא נהגו להפקיד אצלו. (16) חרם, כפיף ומצודה הם מיני רשתות ומכמורות לצידת דגים (תוספתא מכשירין פרק ג הלכה ז). (17) מפני שהמים שעליהם לא נתלשו ברצון. (18) מכיוון שעקר את המים ממקומם. (19) מפני שדרך שולי דגים לנער. (20) כדי למוכרם לאוכלי חולין בטהרה, ובמקרה זה הוא נשמר מלנער.

4 ד. כל הציר²² בחזקת מכשיר²³. וציר טהור שנופל לתוכו
 5 מים פל שהם - הרי הפל משקה, ומכשיר ומתטמא²⁴
 6 טמאת משקיין²⁵. לפיכך חזקתו טמא²⁶. נפל לתוכו²⁷
 7 יין דבש וחלב²⁸ - הולכין אחר הרב²⁹. וכן מי פרות
 8 שנתערבו בשאר המשקיין³⁰ - הולכין אחר הרב.
 9 נתערבו במים פל שהן - הרי הפל משקה, ומתטמא
 10 טמאת משקיין ומכשיר³¹. וציר חבבים טמאים אינו
 11 מכשיר, אבל מתטמא טמאת משקיין.

(21) משנה שם פרק ו, ח. (22) המתמצה מדגים. (23) פירוש, אם יגע בטומאה - ייטמא, כמו אוכלין שהוכשרו, ואף על פי שציר נקי אינו מקבל טומאה (בכורות כב, א), חוששים אנו שמא נתנו בו מים, וציר שנתערב בו מים מקבל טומאה. והמדובר בציר של עם הארץ, שאינו נאמן על הטהרות. (24) כשיגע בטומאה. (25) כרבי אליעזר בן יעקב במשנתנו. מלשון רבינו כאן משמע שמעט מים שנפלו לציר עושים את כל הציר משקה לקבל טומאה ולהכשיר. והראב"ד משיג ואומר שזה נגד גמרא ערוכה (שם כג, ב). רב נחמן אומר שם בפירוש, שאם לא רבו המים על הציר - אינו משקה, ודברי רבי אליעזר בן יעקב מתפרשים שם בציר של עמי הארץ, שעמי הארץ חשודים לתת מים בציר עד מחצה על מחצה, וכשהחבר מוסיף כל שהוא מים הרי רבו על הציר ולפיכך נעשו משקה. ותמיהה נוספת, שהרי רבינו כותב בהלכה ה שאם היה רוב ציר בטלו המים במיעוטם, ונמצאו דבריו סותרים אלה את אלה. וישוב נכון

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאינם מתוקנים אסור לטמאם לכתחילה, אבל מותר לגרום להם טומאה, כלומר אינו מחוייב להיזהר מדברים העשויים לגרום להם טומאה. (52) שאינם כהנים.

י. פל ישראל מזהרין להיות טהורים בכל רגל, מפני שהם נכונים לפגם במקדש ולאכל קדשים. וזה שנאמר בתורה: ובנבלתם לא תגעו - ברגל בלבד. ואם נטמא - אינו לוקה⁵³. אבל בשאר ימות השנה - אינו מזהר.

(53) שם הלכה י: "אחרים אומרים, ובנבלתם לא תגעו, יכול (יכולים היינו לפרש), אם נוגע אדם ילקה את הארבעים, תלמוד לומר (ויקרא יא, כד): ולא לה תטמאו".

יא. הטמא והטהור יחדו. מפי השמועה⁵⁴ למדו⁵⁵, שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת. אבל לא יאכל הפעל עם אשתו בקערה אחת בשתיה נדה, ולא ישתה עמה⁵⁶, ולא תמזג לו את הפוס, כמו שבארנו. ולא יאכל הזב עם הזבה, מפני הרגל עברה⁵⁷, שמה יבעל.

(54) תלמיד מפי רבו, ורבו מרבו עד משה רבינו מפי הגבורה. (55) לדרוש מהכתוב הזה. (56) מכוס אחת. (57) שלא יבוא לידי עבירה חמורה לבוא על הזבה.

יב. אף על פי שמתר לאכל אכלין טמאין ולשתות משקין טמאים, חסידים הראשונים היו אוכלין חלין בטהרה ונוהרין מן הטמאות פלן כל ימיהם, והן הנקראים פרושים. ודבר זה קדשה יתרה היא ודרך חסידות, שיהיה נבדל אדם ופורש משאר העם, ולא יגע בהם ולא יאכל וישתה עמהם. שהפרישות מביאה לידי טהרת הגוף ממעשים הרעים, וטהרת הגוף מביאה לידי קדשת הנפש מן הדעות הרעות, וקדשת הנפש גורמת להדמות בשכינה; שנאמר: והתקדשתם והייתם קדשים, פי קדוש אני יי מקדשכם⁵⁸.

(58) רבינו הקפיד לסיים כל ההלכות שבספר טהרה בלשון קדושה וטהרה.

בריה רחמנא דסייען

הלכות כלים

ענין אלו ההלכות לידע פלים שמקבלין טמאה מפל אלו הטמאות וכלים שאינן מתטמאין, וכיצד מתטמאין ומטמאין.

ובאור ענין זה בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. שבועה מיני פלים הן שמקבלין טמאה מן התורה, ואלו הן²: הפגדים, והשקין, וכלי עור, וכלי עצם, וכלי מתכות, וכלי עץ, וכלי חרש. הרי

1. הפרות בכל מקום בחזקת טהרה, אפלו היה המזכר עובד כוכבים, עד שידע שהכשרו או שיהיה מדברים שחזקתן מכשרין.

2. האוג³⁹ בכל מקום בחזקת טמאה⁴⁰. וכן פל הקשוואין⁴¹ והדלועין והתלויות בגמי על פתחי חניות⁴² - בחזקת מכשרין וטמאין⁴³.

(39) רבינו בפירושו למסכת פאה פרק א משנה ה כותב: מין צמח שמעבדין בו עורות ויש לו אשכולות כאשכולות הגפן ויאכלו. (40) מפני שמרטיבים את פירותיו במים. (41) כל מיני דלעת. (42) החנוונים תולים על פתחי חנויותיהם דוגמאות פירות וירקות הנמצאים למכירה. (43) ידי עוברים ושבים ממשמשים בהם ולפעמים ידיהם רטובות. ויש לחשוש גם לטל הנופל עליהם ומכשירם לקבל טומאה והחנווני לא הרגיש בו.

3. פל הפתוב בתורה ובדברי קבלה מהלכות הטמאות והטהרות - אינו אלא לענין מקדש וקדשיו ותרומות ומעשר שני בלבד, שהרי הזהיר את הטמאין מלפגס למקדש או לאכל קדש או תרומה ומעשר בטמאה; אבל החליין⁴⁴ - אין בהן אסור כלל⁴⁵, אלא מתר לאכל חלין טמאין ולשתות משקין טמאים. הרי נאמר בתורה: והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל. מכלל שהחלין מתרין, שאינו מדבר אלא בבשר קדשים. אם פן, מפני מה נאמר: הראשון שפחלין - טמא, והשני - פסול? לא שיהיה אסור באכילה, אלא למנות ממנו לתרומה ולקדש: שאם נגע שני של חלין בתרומה - פסלה⁴⁶ ועשאה שלישי; וכן אם נגע באכלין של קדש - טמאן ועשאן שלישי, כמו שבארנו; וכן האוכל אכל שני של חלין, אם נגע בתרומה - פסלה⁴⁷.

(44) שנטמאו. (45) לאכלם. (46) נתבאר כבר כמה פעמים שדבר שנפסל אינו פוסל כיוצא בו בניעתו, ודבר שנטמא פוסל או מטמא (הלכות אבות הטומאות פרק י"א הלכה א). (47) נתבאר (שם פרק ח הלכה י), שחכמים גזרו פסול הגוף על האוכל שני של חלין.

4. בשם שמתר לאכל חלין טמאים ולשתותן, פן מתר לגרום טמאה לחלין שבארין ישראל⁴⁸. ויש לו לטמא⁴⁹ את החלין המתקנין⁵⁰ לכתחילה⁵¹. וכן מתר לאדם לגע בכל הטמאות ולהתטמא בהן. שהרי הזהיר הפתוב את בני אהרן ואת הנזיר מהתטמא במת. מכלל שפל העם⁵² מתרין, ושאר פנהנים ונזירים מתרין להתטמא בשאר טמאות חוץ מטמא מת.

(48) אפילו חולין שאינם מתוקנים. (49) מותר לו לטמא. (50) שהפרישו מהם תרומה ומעשר. (51) מזה יוצא שחולין

14 טְהוּרִים. כֹּל שְׂפִיָּם - טְהוּר, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה מִן
15 הַטַּמְאוֹת וְלֹא טַמְאֵת מִדְרָס¹⁵. אִף הָאוֹרֵג בְּגַד מִצְמֵר
16 הַגְּדֵל בֵּינָם - אֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה. שְׁנַאֲמַר: אוֹ בְּגַד אוֹ
17 עוֹר. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה¹⁶ לְמִדּוֹ¹⁷: מִה בְּגַד - מִן הַגְּדֵל
18 בְּאַרְצָן, אִף עוֹר - מִן הַגְּדֵל בְּאַרְצָן. חֲבֵר¹⁸ מִן הַגְּדֵל
19 בֵּינָם עִם הַגְּדֵל בְּאַרְצָן¹⁹ אֶפְלוֹ חוּט אוֹ מְשִׁיחָה, אִם
20 חֲבָרוֹ חֲבוּר עַד שְׂמֹשִׁים אֶת שְׁנֵיהֶן פְּאֵלוֹ הֵן אֶחָד
21 לְטַמְאָה²⁰, שְׁאֵם נִטְמָא זֶה יִטְמָא זֶה²¹ - הַפֶּלֶל²² מְקַבֵּל
22 טַמְאָה.

(14 שם מ"ד. 15) זכ וזבה, נדה, יולדת ומצורע מטמאים את הכלים ששכבו, ישבו, רכבו או עמדו עליהם, וטומאה זו "מדרס" שמה (דיניה מפורשים בהלכות מטמאי משכב ומושב). רבינו מדגיש במיוחד טומאת מדרס, מפני שישנם דברים שאינם טמאים בשום טומאה אלא בטומאת מדרס בלבד, כגון פשוטי כלי עץ, כלי עור וכלי עצם (ראה לקמן ה"ו). (16) ראה ה"ב אות ד. (17) בתורת כהנים פרשת שמייני פרשתא ו', ה"י. (18) משנה שם, ו'תורת כהנים' שם. (19) בתוספתא כלים בבא מציעא פ"ז ה"ב, נחלקו ר' מאיר ור' יהודה בדין חיבור לגדל בים דבר הגדל בארץ שאינו מקבל טומאה, כגון כלי אבנים וכדומה. ר' מאיר אומר שאינו מקבל טומאה, ר' יהודה אומר (לפי גירסת הגר"א בביאורו שם) "כלי ים ראויים לקבל טומאה, וטיהורם (מגזירת הכתוב), לכשתמצא להם עילה (נימוק כל שהוא) יהיו טמאים". פירוש, אפילו חיבור להם דבר שאינו מקבל טומאה. ואף-על-פי שבכל מקום הלכה כר' יהודה נגד ר' מאיר, כתב רבינו כאן "חוט או משיחה" שהם מהדברים שמקבלים טומאה כשיש בהם השיעור הקבוע, ומשמע שכלי אבנים והדומים להם שאינם מטמאים כלל, אינם מועילים לטמא. וטעמו, מפני שסתם משנה כאן ובנגעים שם, בשיטת ר' יהודה נשנו, וכל סתם במשנה ומחלוקת בברייתא - הלכה כסתם. (20) פירוש, אם חיבור שכזה בבגדים ששניהם מקבלים טומאה, עושה אותם כבגד אחד לענין טומאה. (21) שאם נגעה טומאה באחד, נטמא גם השני כאילו נגע בטומאה עצמה (ולא משום נגיעה בבגד שנטמא). (22) הגדל בארץ והגדל בים. ראה השלמות.

23 ד. יִרְאֶה לִי, שֶׁהַפְּלִים הַעֲשׂוּיִים מְעוֹר הָעוֹף אֵין
24 מְקַבְּלִין טַמְאָה, כְּמוֹ עֲצָמוֹתֵי²³. וְאִם תֹּאמְרוּ: וְהִרִי
25 הוּא כְּשֶׁר לְכַתֵּב עָלָיו תְּפִלִּין²⁴ פְּעוֹר פְּהֵמָה וְחִיָּה?
26 הֲנֶה עוֹר הַדָּג אֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה, וְלֹלֵא זֶהמָתוֹ
27 שְׂאִינָה פּוֹסְקֵת²⁵ הִיָּה כְּשֶׁר לְתְּפִלִּין²⁶. הֲנֶה לְמִדְתָּ²⁷,
28 שְׂאִף דָּבָר שְׂאֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה כְּשֶׁר לְתְּפִלִּין, אִם
29 אֵין לוֹ זֶהמָא²⁸.

(23) ראה למעלה ה"ב. (24) שבת קח, א וכן פסק רבינו בפ"א מהלכות תפילין ה"י. (25) אינה עוברת ע"י עיבוד העור כמו זוהמא של עורות אחרים. (26) גמרא שם. (27) מזה יש ללמוד. (28) ועור העוף אין לו זוהמא.

30 ח. פְּלִי זְכוּכִית אֵינָן מְקַבְּלִין טַמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה²⁹,
31 וְחֲכָמִים גְּזָרוּ עָלֵיהֶן שְׂיִקְבְּלוּ טַמְאָה³⁰; הוֹאִיל -

1 הוא אומר: מְקַבֵּל פְּלִי עֵץ אוֹ בְּגַד אוֹ עוֹר אוֹ שֶׁקֶץ.
2 וּבְכָלֵי מַתְכוֹת נֹאמַר: אִךְ אֶת הַזֶּהב וְאֶת הַכֶּסֶף⁴.
3 וּבְכָלֵי חֲרָשׁ נֹאמַר: וְכָלֵי חֲרָשׁ אֲשֶׁר יִפְל מֵהֶם אֶל
4 תוֹכוֹ, כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֵתוֹ תִּשְׁבְּרוּ.

(1) יבאר ששה מיני כלים שמקבלים טומאה מן התורה. ודין כלים העשויים מעצמות העוף או מחיות שבים. כלי זכוכית מקבלים טומאה, ודין כלי גללים אבנים ואדמה. פשוטי כלי חרס ופשוטי כלי מתכות ומקבליהם. פשוטי כלי עץ עור ועצם ומקבליהם ומה שהוא בכללם. (2) כל אלה הנמנים למטה, שווים רק לענין זה שכולם מקבלים טומאה, אבל חלוקים הם בפרטי דיני טומאתם כמו שיתבאר לקמן. (3) ולמעלה מזה כתוב: "וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא". (4) והכתוב ממשיך: "את הנחושת את הברזל את הבדיל ואת העופרת". מנה הכתוב כל מיני המתכות שהיו ידועים אז לישראל. והפסוק הבא אחריו אומר: "אך במי נדה יתחטא", פירוש, כל אלה צריכים טהרה מטומאתם.

5 ב. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה⁵ לְמִדּוֹ⁶, שְׂזָה שְׁנַאֲמַר בְּתוֹרָה: וְכָל
6 מְעֹשֶׂה עֲזִים - לְרִבּוֹת פְּלִים הַעֲשׂוּיִין מִן הַקְּרָנִים וּמִן
7 הַטְּלָפִים וּמִן הַעֲצָמוֹת שֶׁל עֲזִים⁷. וְהוּא הַדִּין לְשֶׁאֵר
8 מִיְּנֵי פְּהֵמָה וְחִיָּה⁸. אֲבָל פְּלִים הַעֲשׂוּיִין מְעֲצָמוֹת
9 הָעוֹף - אֵינָן מְקַבְּלִין טַמְאָה⁹; חוּץ מְקַבְּלִים הַעֲשׂוּיִין
10 מִקְּנֵף הָעוֹזְנָה¹⁰ בְּלִבָּד וּבִיצַת הַנְּעֻמִית¹¹ הַמְצַפָּה¹² -
11 הוֹאִיל וְהֵן דּוֹמִין לְעֵצִים, מְקַבְּלִין טַמְאָה כְּכָלֵי עֵצִים.
12 וְקָרוֹב בְּעֵינֵי, שְׂטַמְאָתָן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים¹³.

(5) איש מפי איש עד משה רבינו. (6) במסכת חולין כה, ב (כל דרשות חז"ל בפסוקי התורה, שאינן מובנות מתוך פשוטו של מקרא, מוגדרות על-ידי רבינו "מפי השמועה", מפני שאינן כתובות בתורה בפירוש, אלא שמענו מפי משה רבינו לדרוש כך. ראה הקדמת רבינו לפירוש המשניות שלו, ד"ה "החלק הראשון; פירושים מקובלים"). (7) "מעשה עזים" משמעותו הדברים שנעשים מן העזים. (8) למדו שם מן המלה "וכל" המיותרת, שאפשר היה לכתוב "ומעשה עזים". (9) הברייתא שם מסיימת: "אם כן (פירוש, אם אתה מרבה כל בהמה וחיה), מה תלמוד לומר "עזים"? פרט לעופות". (10) כלים פי"ז, מ"ד. שם כתוב "העז", ומפרש רבינו שהכוונה לעזניה. עוף זה נמנה בתורה (ויקרא יא, יג) בין העופות הטמאים, והוא גדול ורגילים לעשות כלים מכנפיו (ר"ש). (11) "בת היענה" מתרגם אונקלוס "בת נעימא" (רב האי גאון). (12) בדבר המחוק ומעמיד את הכלי, שנעשה מקליפת הביצה (ראה השלמות). רבינו סובר שכלים העשויים מכנף העזניה, מקבלים טומאה גם בלי ציפוי. ולזה התכוון באמרו "בלבד", כלומר, בלי ציפוי. ולדעתו, מה שנאמר במשנה "המצופה" נמשך לביצת הנעמית בלבד. וב'תוספוט יום טוב' למשנתנו מביא בשם מהר"ם (מרדכי) שהמלה "המצופה" שבמשנה נמשכת גם לעזניה. (13) גזרו עליהם טומאה, מפני שהם דומים לכלי עצם אחרים.

13 ג. פְּלִים¹⁴ הַעֲשׂוּיִין מְעֲצָמוֹת חִיָּה שְׂפִיָּם וּמְעוֹרָה -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לדוגמא, שהוא גדול ואפשר לו לבלוע סל ולהוציאו כשהוא שלם).

ח. פשוטי כלי חרס⁵², כגון מגורה וכפא ושלחן של כלי חרס וכיוצא בהן - אין מקבלין טמאה מן הטמאות ולא טמאת מדרס⁵³, לא מן התורה ולא מדברי סופרים. שגאמר: אשר יפל מהם אל תוכו יטמא; כל שיש לו תוף⁵⁴ בכלי חרס - מקבל טמאה, ושאין לו תוף - טהור.

(52 כלים שם מ"ג. 53) ברייתא שבת פד, א. (54) 'תורת כהנים' פרשת שמיני פרשת ז ה"ד.

ט. כלי מתכות⁵⁵, אחד פשוטיהן, כגון הספינים והמספרים, או מקבליהן, כגון היורות והקומקומוסין - הכל מקבלין טמאה; שגאמר: כל דבר אשר יבא באש⁵⁶ - בין מקבל בין פשוט. אפלו תבה או מגדל וכיוצא בהן של מתכת, שהן מקבלין ארבעים סאה בלח⁵⁷ או יתר - מקבלין טמאה⁵⁸; שגאמר: כל דבר אשר יבא באש⁵⁹.

(55 כלים פ"א, מ"א. 56) 'ספרי' מטות פסקא קנח. (57) שהן ששים סאה ביבש. כל כלי מקבל דברים יבשים כשליש יותר מנוזלים, מפני הגודש. (58) בשבת פג, ב דרשו: "מה שק מיטלטל מלא וריקן, אף כל מיטלטל מלא וריקן", אבל כלים גדולים שאי אפשר לטלטל אותם כשהם מלאים, אינם מקבלים טמאה מפני שאינם דומים לשק. ומשמיענו שהגבלה זו אינה נוהגת בכלי מתכת. (59) המלה "כל" מרבה כלים גדולים.

י. כלי עץ⁶⁰ וכלי עור וכלי עצם: מקבליהן, כגון הערבה⁶¹ והחמת⁶² וכיוצא בהן - מקבלין טמאה מדברי תורה; אבל פשוטיהן, כגון הלוחות והפסא והעור שאוכלין עליו וכיוצא בהן - אינן מקבלין טמאה אלא מדברי סופרים⁶³. שגאמר: מפל כלי עץ⁶⁴. מפי השמועה למדו: מה שק - שיש לו בית קבול⁶⁵, אף כל⁶⁶ - שיש לו בית קבול. וכלי עצם בכלי עץ לכל דבר⁶⁷. במה דברים אמורים⁶⁸ שטמאת פשוטיהן מדברי סופרים⁶⁹ בשאר טמאות חוץ מטמאת מדרס, אבל במדרס הזב וחביריו⁷⁰ מתטמאין מן התורה⁷¹; שגאמר: כל המשפב אשר ישפב - כל העשוי למשפב או למרפב, כמו שבארנו⁷². וכן כלי זכוכית העשוי למשפב - מתטמא במדרס מדברייהן.

(60 כלים פ"ב, מ"א. 61) של עץ. (62) נוד עשוי מעור בהמה. (63) לקמן בפ"ד ה"א מונה רבינו סוגי כלי עץ שאינם מטמאים כלל, אפילו מדברי סופרים. (64) והכתוב מסיים: "או בגד או עור או שק . . . וטמא עד הערב". (65) מקום לקבל בו כלים ואוכלין. (66) כל הכלים האמורים בפסוק זה אינם מטמאים כשאין להם בית קיבול (שבת פו, ב). (67) מפני שטמאתם למדנו מהכתוב "וכל

1 ותחלת פרייתן³¹ מן החול בכלי חרס - הרי הן 2 בכלי חרס³². ומפני שתוכן נראה ככרן, לא גזרו 3 עליהן שיטמאו מאוירן³³, אלא עד שתגע הטמאה 4 בהן, בין מתוכן בין מגפן, בכלי מתכות. ולא גזרו 5 טמאה³⁴ על פשוטיהן³⁵, אלא על מקבליהן³⁶. ואין 6 להם טהרה במקנה³⁷. ואין שורפין עליהן תרומה 7 וקדשים³⁸, שלא גזרו עליהן אלא לתלות³⁹.

(29) לא נמנו בתורה בין סוגי המקבלים טמאה. (30) בשבת יד, ב אמרו: יוסי בן יועזר איש צרידה ויסי בן יוחנן איש ירושלים (נשיא הסנהדרין ואב בית הדין) גזרו טמאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית. (31) החומר הגלמי שממנו עושים זכוכית. (32) ר' יוחנן שם, א"ב. (33) הראב"ד משיג, הלא בגמרא שם טז, ב נימקו בסברא זו למה מיטמאים מגבם. והוא מוסיף: "ואם תשאל למה לא יטמא מאווירו ככלי חרס?" ומשיב, שאם כן יהיו חמורים מכל הכלים, שאין כלי הטמא גם מגבו וגם מאווירו בלי נגיעה, ומפני שהוכרחו למעט טמאה אחת, העדיפו למעט טמאת אויר שהיא חידוש. ויש להניח, שגם רבינו התכוון לכך, אלא שקיצר בלשונו, כדרכו. (34) שם טז, א. (35) שאין להם בית קיבול. (36) כלים שיש להם בית קיבול. (37) כמו כלי חרס (שם טו, ב). (38) תרומה וקדשים שנטמאו צריך לשורפם. ומשמיענו רבינו, שאם נטמאו ע"י נגיעה בכלי זכוכית טמא, אין שורפים אותם (שם טז, א). (39) אסורים באכילה ואסור לשורפם, אלא מניחים אותם עד שיירקבו. המלה "לתלות", פירושה, כעין דבר התלוי באויר בין השמים ובין הארץ.

8 ו. כלי גללים⁴⁰ וכלי אבנים וכלי אדמה⁴¹ - לעולם 9 טהורין⁴², ואין מקבלין טמאה מן הטמאות ולא 10 טמאת מדרס⁴³, לא מן התורה ולא מדברי סופרים, 11 בין פשוטיהן בין מקבליהן.

(40) כלים עשויים מרפש בקר שנתייבש ונתקשה (רבינו בפרושו למשנה כלים פ"י, א). רש"י בשבת נח, א מפרש "גללים" - שיש, אולם שם טז, ב פירש כרבינו. (41) שלא הוסקו באש, ואם הוסקו - הם כלי חרס. (42) שבת שם. (43) ביארנו למעלה בהלכה ג.

12 ז. פיל שבלע⁴⁴ הוציין⁴⁵ והקיאן⁴⁶ דרך הרעי⁴⁷, 13 העושה מהן גלים - הרי הן ספק⁴⁸ אם הם בכלי 14 גללים⁴⁹ או כלי עץ פשהיו. אבל כפיפה⁵⁰ שנטמאת 15 ובלעה פיל והקיאנה דרך בית הרעי - הרי היא 16 בטמאתה⁵¹.

(44) בעיא במנחות סט, ט. (45) שבטים דקים. (46) הוציאם. (47) דרך שהרעי יוצאת. (48) בעיא שלא נפשטה. (49) ואינם מקבלים טמאה. (50) סל קלוע משבטים דקים. (51) שם. דבר שנטמא אינו יוצא מטומאתו אלא על-ידי שינוי ממש בגופו, וכאן המדובר כשיצאה שלימה, אבל אין מורידים טמאה לדבר שיש בו עיכול ואפילו הוא שלם (פיל שאמרו - לאו דוקא, ונקט פיל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ט"ו אב - ספר טהרה - הלכות כלים קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהוא, בין טיט בין חול, ובין אדמה רכה או קשה. (93) הוא רחב מלמטה וצר מלמעלה. (94) תנור שדפנותיו מאונכים, ויש בו מקום להעמיד שתי קדירות. (95) תבניתו ככירה, ויש בו מקום לקדירה אחת בלבד (ראה שבת פרק ג מ"א, וב). ושלשתם עשויים מחרס. (96) מיני תנורים גדולים. רבינו קורא להם בנינות מפני שמחברים אותם בטיט לאדמה. (97) אף-על-פי שהם מחוברים לקרקע, וכל מחובר לקרקע אינו מקבל טומאה. והטעם, מפני שהתורה אמרה (ויקרא יא, לה): תנור וכיריים יותץ.

פרק שני

1) יבאר העושה כלי קיבול אפילו כל שהוא מדבר של קיימא. ודין בית קיבול העשוי למלאותו. שפופרת הקש והקנה וכיוצא בהן אם דינן ככלי קבלה.

24 א. העושה כלי קיבול מקל מקום - הרי זה מקבל
25 טמאה בכל שהוא מן התורה. ואין לכלי קיבול
26 שעור. והוא שיעשה דבר של קמא, שאפשר
27 שיעמד. כיצד? העושה כלי מן העור המצה שלא
28 נתעבד פלל, או מן הנר, אף על פי שאין הנר
29 מקבל טמאה, או מקלפת הרמון והאגוז והאלון,
30 אפלו חקקום התינוקות למד בהן את העפר או
31 שהתקינם לכף מאזנים - הרי אלו מקבלין טמאה;
32 שתינוק חרש שוטה וקטן יש להן מעשה, אף על
33 פי שאין להן מחשבה. אבל העושה פלים מן הלפת
34 והאתרוג והדלעת היבשים, שחקקן למד בהן, וכל
35 פיוצא בהן - הרי הן טהורין, לפי שאי אפשר
36 שיעמדו אלא זמן מועט.

37 ב. קנה מאזנים והמחוק שיש בהן בית קיבול מתכת,
38 והאסל שיש בו בית קיבול מעות, וקנה של עץ שיש
39 בו בית קיבול מים, ומקל שיש בו בית קיבול מזוזה
40 או מקום מרגלית, ומשחזות של עץ שיש בו בית
41 קיבול שמן, ולוח פנקס שיש בו בית קיבול שערה -
42 כל אלו וכיוצא בהן, אף על פי שהן פשוטי כלי
43 עץ, הואיל ויש בהן בית קיבול כל שהוא, מקבלין
44 טמאה דין תורה. ואין טמא מן התורה אלא בית
45 קיבול לבדו שיש בהן והמשמש את בית הקיבול
46 משאר הפלי שבית הקיבול צריף לו; אבל היתר על
47 הצרף משאר הפלי הפשוט - טהור מן התורה וטמא
48 מדבריהן, כמו שבארנו.

49 ג. בית קיבול העשוי למלאותו - אינו בית קיבול.
50 כיצד? בקצת של עץ שחוקקין בה בית קיבול
51 ותוקעין בו הסדן של ברזל: אם של נפחים היא -
52 אינה מקבלת טמאה; שאף על פי שיש בה בית
53 קיבול, לא נעשה אלא למלאותו. וכן כל פיוצא בזה.
54 ואם היתה של צורפין - הרי זו מקבלת טמאה;
55 מפני שהן מגביהין את הברזל בכל עת שצריפה

1 מעשה עזים" (ראה למעלה ה"ב), והכתוב ממשיך: "וכל כלי עץ", ולפיכך הוקשו (הושו) לכלי עץ. (68) בבא בתרא סו, א. (69) זבה נדה ויולדת. (70) בכורות לח, א. (71) בהלכות מטמאי משכב ומושב פ"ז ה"א. (72) גזור עליהם שיטמאו כלי מתכת.

2 יא. כל שהוא ארוג⁷³, בין מצמר ופשתים בין
3 מקנבוס, או ממישי או משאר דברים הגדלים בפנישה
4 - הוא הנקרא בגד לענין טמאה. והלכדים⁷⁴ כבגדים
5 לכל דבר⁷⁵.

(73) שבת סד, א. (74) חתיכות בד. (75) בתורת כהנים' פרשת שמיני פרשתא ו ה"ח, דרשו: "או בגד" לרבות את הלכדין. המלה "או" נדרשת לריבוי.

6 יב. השק הוא חוטי שעור הגדלין⁷⁶ פשולשלת⁷⁷ או
7 הארוגין כבגדים. אחד העשוי⁷⁸ מן העזים או מצמר
8 גמלים או מזנב הסוס והפרה וכיוצא בהן, ואחד
9 האריג מהן כמו המרצופין⁷⁹, או הגדל כמו חבק⁸⁰
10 של חמור וכיוצא בו. אבל החבלים והמשיחות
11 השזורין, בין מן השער בין מצמר ופשתים - אינן
12 מקבלין טמאה בפני עצמן⁸¹.

(76) שזורים, קלועים, מלשון הכתוב (דברים כב, יב) "גדילים תעשה לך". (77) בד לעשיית בגדים, ארוג חוטי שתי וחוטי ערב, ושקים קלועים בצורה של טבעות אחוזות זו בזו. (78) תנא דבי ר' ישמעאל שבת כז, א. (79) שקים גדולים וחזקים שאורזים בהם משאות גדולים להעבירם בספינות. (80) איזור רחב הכרוך ומהודק סביב בטן הבהמה (תורת כהנים' שם פ"ח ה"א). (81) אבל כשהם מחוברים בדבר המקבל טמאה - מתממים (שם).

13 יג. כל הפלים העשויין מן הגמא⁸² ומן הערבה ומן
14 הקנים⁸³ ומכפות תמרים ומן העלים והשריגין⁸⁴
15 וקלפי אילנות ומן החלה⁸⁵, כגון הפסופות⁸⁶
16 והטרסקלין⁸⁷ והמחלצות⁸⁸ והמפצות⁸⁹ - הפל בכלל
17 כלי העץ, שהפל גדל מן הארץ פעץ. אחד כלי חרס
18 ואחד כלי נתר⁹⁰ לכל דבר⁹¹. כל כלי העשוי מהעפר
19 מן העפרות⁹² ואחר כך שורפין אותן בכבשן - הרי
20 זה כלי חרס. והתנור⁹³ והפירים⁹⁴ והכפח⁹⁵ וכיוצא
21 בהן משאר הבנינות⁹⁶ שאופין בהן או מבשלין בהן
22 - הפל מקבלין טמאה דין תורה⁹⁷, וטמאתן וטמאת
23 כלי חרס שוה.

(82) מין עשב. (83) הגדלים על שפת הנהרות. (84) ענפי עץ הגפן. (85) בערבית אל פלחר (רבינו בפירוש למשנה), מין עשב. (86) סלים קטנים קלועים מגידולי קרקע. (87) סלים גדולים קלועים. (88) שטיחים גדולים, קלועים מקנים או שבטים דקים. (89) שטיחים רכים, קלועים מעשבים. (90) במסכת עבודה זרה לג, ב פירשו - מחפורת של צריף. ופירש רבינו (בכלים פ"ב מ"א) אבן רכה מאוד הנמסת בקלות במים. (91) משנה שם. (92) כל מין עפר

41 כְּלִי עֵץ שֶׁהוּא סֹתֵם⁵, אִם הָיָה לוֹ שׁוּלָיִם לִישָׁב
 42 עֲלֵיהֶם עַל הַקְּרָקַע⁶ כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נֹחַ לְהַתְגַּלְגַּל,
 43 וְהָיָה מִחֲזִיק אַרְבָּעִים סָאָה בְּלַח שֶׁהֵן פּוֹרִים בְּיָבֵשׁ -
 44 אֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה כְּלָל, לֹא מִן הַתּוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי
 45 סוֹפְרִים, מִפְּנֵי שֶׁחֲזָקָתָה⁷ שֶׁעֲשׂוּי לְנַחַת. וְדָבָרִים אֵלוֹ
 46 דְּבָרֵי קִבְלָה הֵן. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדְוִי⁸: מַה שֶּׁק -
 47 שֶׁהוּא מִתְטַלְטֵל מֵלֹא וְרִיקָן, אִף כְּלִי עֵץ לֹא יִטְמָא
 48 אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה מִתְטַלְטֵל מֵלֹא וְרִיקָן; לְהוֹצִיא כְּלִי
 49 עֵץ הָעֲשׂוּי לְנַחַת.

1) יבאר כלי עץ העשוי לנחת או להיטלטל מלא וריקן או סתם. ומה הם הכלים העשויים לטלטל במילואו. וכיצד מודדים הכלי לידע אם מחזיק מ סאה ומה נמדד עמו. כלי עץ שאינו מחזיק ארבעים סאה כדרכו אלא אם כן הטהור על צדו. 2) עשוי להיות מונח במקום אחד ולא לטלטלו במקום למקום. 3) ואפשר לטלטלו כשהוא מלא. 4) בהגיהגה כו, ב אמרו גבי שולחן שבבית המקדש, שאילמלא היו מוציאים אותו להארותו לעולי רגלים לא היה מקבל טומאה מפני שהוא עשוי לנחת במקום אחד. וטעמו של דבר: כלי עץ הוקשו (הושוו) לשק, ששניהם נכתבו בפסוק אחד (ויקרא יא, לב) ודרשו: כלי עץ מטמא רק כשהוא דומה לשק שהוא מיטלטל, וזה אינו מיטלטל כלל (רבינו בסוף הלכה זו). 5) לא נקבע אופן שימוש. 6) להוציא שוליים עגולים או משופעים. 7) הנחה מתקבלת מאוד על הדעת. 8) בתורת כהנים פרשת שמייני פרשתא ו הלכה ה שנינו: מה שק מיוחד שהוא מיטלטל במילואו, אף אני ארבה ... שהם מיטלטלים במילואם.

50 ב. הפלים שחזקתן שהן עשויין לנחת, כגון שד"ה⁹
 51 תבה ומגדל¹⁰ וכורת הקש¹¹ וכורת הקנים¹² ובור
 52 ספינה¹³ גדולה¹⁴ וכיוצא באלו, אם הן מחזיקין
 53 ארבעים סאה - אין מקבלין טמאה¹⁵. ואלו הן
 54 הפלים של עץ שהן עשויין¹⁶ להתטלטל במלואן:
 55 דרדור¹⁷ שמיחין אותו על העגלה, וקוסטות
 56 המלכים¹⁸, וערכת העבדן¹⁹, ובור ספינה קטנה
 57 שאינה יכולה להלף באמצע הים הגדול²⁰, והארון.
 58 כל אחד מחמשת כלי עץ אלו, אף על פי שהן
 59 מקבלין יותר מארבעים סאה - הרי אלו מקבלין
 60 טמאה, שלא נעשו מתחלתן אלא להטלטל מלאין²¹.
 61 ושאר כל כלי עץ²², אם היו מקבלין ארבעים סאה
 62 ויש להם שוליים - חזקתן שאינן עשויין להתטלטל
 63 במלואן, ולפיכך אין מקבלין טמאה. וכן כלי עצים²³
 64 וכלי העור המקבלין ארבעים סאה בלח - אין
 65 מקבלין טמאה, אלא אם כן נעשו מתחלתן
 66 להתטלטל כשהן²⁴ מלאין.

9) מרכבה שמסיעים בה נשים והיא נישאת בידי אדם.
 10) ארון גדול עשוי בתבנית מגדל ומניחים בו כלים ומזון.
 11) כוורת קלועה מקש. 12) עשויה מקני סוף.
 13) הספינות המפליגות בים מוליכות כלי גדול מאוד של

1 ומקבצין את שפות הזהב והכסף המתקבצת שם
 2 תחת הסדן, והרי נעשה לקבלה. וכן כל כיוצא בו.

3 ד. הפך החקוק שפתח רגלי המטות והמגדלות
 4 וכיוצא בהן, אף על פי שהוא מקבל - טהור, ואין
 5 בו משום כלי קבול, לפי שאינו עשוי לקבול אלא
 6 לסמך בו בלבד. שפופרת הקש - מקבלת טמאה
 7 ככל כלי העץ שמקבלין טמאה, אפלו אינה יכולה
 8 לקבל אלא טפה אחת. ושפופרת הקנה שחתכה
 9 לקבלה - אינה מקבלת טמאה עד שיוציא את כל
 10 הלבן שבתוכה. ואם לא נחתכה לקבלה - הרי היא
 11 כפשוטי כלי עץ. אבל שפופרת של פקועות
 12 וכיוצא בהן - אינן בלים, אלא באבלין הן חשובין.

13 ה. שפופרת שחתכה ונתן בה את המזוזה ואחר כך
 14 נתנה בפתל, אפלו נתנה שלא כדרך קבלתה -
 15 מקבלת טמאה. קבועה בפתל: אם קבועה כדרך
 16 קבלתה - הרי זו מקבלת טמאה: שלא כדרך קבלתה
 17 - טהורה. נתן השפופרת בפתל ואחר כך נתן בה
 18 המזוזה: אם היתה כדרך קבלתה - הרי זו מקבלת
 19 טמאה; שלא כדרך קבלתה - טהורה. קבועה בפתל,
 20 אפלו כדרך קבלתה - טהורה.

21 ו. כלי שאורגין אותו מן הנסרים או מן השעם כדי
 22 שישטחו עליו הבגדים והמגמר מלמטה כדי
 23 שיתבסמו: אם היה עשוי ככורת שאין לו קרקע -
 24 טהור, ואם היה בו בית קבלת פסוי - הרי זה מקבל
 25 טמאה.

26 ז. סנדל של בהמה: של מתכת - טמא, ושל שעם
 27 - טהור, שאין זה חשוב מקלי הקבלה.

28 ח. הצורך מרגלית בעור והוציאה ונשאר מקומה
 29 עמק - הרי זה מקבל טמאה עד שיפשוט; שכל כלי
 30 קבול מקבלין בכל שהן, והרי מקומן כמו פיס קטן.
 31 אבל צרור המעוות אינו מקבל טמאה, שאין עליו
 32 צורת כלי.

יום שבת קודש ט"ז אב ה'תשע"ה

פָּרָק שְׁלִישִׁי

33 א. כל כלי עץ העשוי לנחת², אפלו אינו מקבל אלא
 34 דבר מועט³ - אינו מקבל טמאה⁴ לא מן התורה ולא
 35 מדברי סופרים. וכל כלי עץ העשוי להתטלטל מלא
 36 וריקן כשק, אפלו היה מחזיק מאה סאה, ואף על
 37 פי שיש לו שוליים, הואיל ואינו עשוי לנחת - הרי
 38 זה מקבל טמאה דין תורה כשאר כלי קבול. וכל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שבת קודש ט"ז אב - ספר טהרה - הלכות כלים קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

למעלה מארבעים סאה מתקבל על הדעת (חזקתו) שלנחת עשוי, שהרי אין דרכם של בני אדם לטלטל משאוי כבד שכזה, ואם היא פחות משיעור זה חזקתו שנעשה לטלטול ומקבל טומאה. (24) צריך להיות מתחילתם להיטלטל כשהם (דפוס רומא ר"מ).

ג. השָׁדָה וְהַתְּבָה וְהַמְגָדֵל שֶׁל זְכוּכִית הַבָּאִים בַּמָּדָה²⁵
- טְהוּרִין; וְשָׂאָר כְּלֵי זְכוּכִית, אָף עַל פִּי שְׂמֻקְבָּלִין
אֲרֻבָּעִים סָאָה - הָרִי הֵן מְקַבְּלִין טֻמְאָה²⁶. וְזֶה חֻמְרוֹ
כְּלֵי זְכוּכִית מִכְּבָלֵי עֵץ.

(25) שיש בהם המידה שקבעו חכמים; ארבעים סאה בלח, שהם כוריים ביבש. (26) הראב"ד מנמק דין זה, מפני שכלים אלו נעשים מזכוכית עבה ולפיכך הם כבדים מאוד ואינם עשויים להיטלטל, והכלים האחרים אינם עבים כל כך.

ד. כָּל כְּלֵי שֵׁישׁ בְּשִׁבּוּר²⁷ אָמָה עַל אָמָה²⁸ בָּרוּם שֶׁלֹּשׁ²⁹
- הָרִי הוּא מְחֻזֵּק אֲרֻבָּעִים סָאָה בְּלַח.
וְכִשְׂמוֹדֵדִין אֶת הַכְּלֵי - מוֹדֵדִין אוֹתוֹ מִבְּחוּץ; אִם
הָיָה בּוֹ אָמָה עַל אָמָה בָּרוּם שֶׁלֹּשׁ, אָף עַל פִּי שְׂאִין
תּוֹכוֹ אֶלָּא פְּחוֹת מִזֶּה³⁰ - הָרִי הוּא טְהוּר, שְׂאִין עֵבִי
הַדְּפָנוֹת מִמַּעַט³¹. אֶבְל עֵבִי הַרְגָּלִים³² וְעֵבִי הַזְּרִי³³,
אִם הָיָה לוֹ זֶר - אֵין נִמְדָדִין עִמּוֹ³⁴.

(27) בחשבון תישבורת של תכולתו. (28) אמה באורך ואמה ברוחב. (29) גובה שלוש אמות. כלי שכזה מחזיק שלוש מידות מעוקבות של אמה על אמה. רבינו דייק ואמר "בשיבורו", שלא תטעה לומר ששיעורי האורך, הרוחב והגובה מעכבים ואם אחד מהם פחות מאמה אין היתרון של הממד השני משלים (מצאנו שיעורים מעכבים כאלה בטומאת צרעת). (30) מקום עובי דפנות הכלי. (31) כלומר, להלכה אינו ממעט, מפני שקובע הכובד, והרי הדפנות מוסיפים כובד. מחלוקת בית שמאי ובית הלל שם ופסק כבית הלל, שהלכה כמותם בכל מקום. (32) המדובר אפילו בתיבה שרגליה מחוברות לדפנות או עשויות מעץ אחד עם הדפנות, אבל הן עבות מהדפנות וחלק מהן בולט מחוץ לריבוע של הארון, תוספת זו אינה נמדדת. (33) הזר נמצא למעלה משפת הכלי ומחובר מבחוץ. (34) במשנה אמרו, שבזה גם בית הלל מודים שאינם נמדדים.

ה. הָיָה בְּתוֹךְ הַכְּלֵי תְּבָה קְטַנָּה³⁵, כְּגוֹן מוֹכְנֵי שְׂבֻתוֹךְ
הַשָּׂדָה: בְּזִמְן שֶׁהָיָא נִשְׁמַטָּת³⁶ - אֵינָה נִמְדָדֶת
עִמָּה³⁷, וְאֵינָה חִבּוּר לָהּ³⁸, וְאֵינָה מְצַלֶּת עִמָּה בְּאֵהָל
הַמֶּתָן³⁹; וְאִם אֵינָה נִשְׁמַטָּת - נִמְדָדֶת עִמָּה⁴⁰, וְהָרִי
הֵן כְּלֵי אֶחָד⁴¹.

(35) במשנה כתוב "מוכני שלה" ורבינו שם מפרש "אופן", כנראה התכוון לאופן כעין אופני העגלה, שהשידה מונחת עליה. וכן פירש הר"ש שם. אולם כאן חזר בו ופירש תיבה קטנה שבתוך השידה. (36) אינה קבועה בשידה ואפשר לשומטה ולהוציאה. (37) אם השידה עצמה אינה מחזיקה ארבעים סאה, והמשקין הנכנסים לתיבה בחלקה הבולט

1 עץ מלא מים לשתיה וקוראים לו "בור ספינה".
(14) המפליגה בים הגדול. במשנה: "ספינה אלכסנדריה" ופירש שם רבינו, הספינות המפליגות לאלכסנדריה של מצרים ונכנסות לים הגדול. ויש מפרשים שהכוונה לספינות של תגרי אלכסנדריה שעומדים בקשרי מסחר עם ארצות רחוקות, פרט לספינות קטנות שאינן מתרחקות מן החוף ומשמשות את התחבורה בין המקומות שעל חוף הים. בורות אלו עשויות לנחת מבלי להורידן מן הספינות, מפני שממלאים אותן מים שיספיקו לזמן רב, ואם אינן מחזיקות ארבעים סאה מוכרחים להורידן בכל פעם ולמלאותן כשאפסו מי השתייה. (15) משמע שאם אינם מחזיקים ארבעים סאה - מקבלים טומאה. (16) נעשו לכתחילה לשם זה. (17) חבית עץ גדולה מוטלת על עגלה ומובילים בה מים. חבית כזו נעשתה כדי להובילה בעגלה ולפיכך נידונית כדבר המיטלטל מלא וריקן. (18) תיבה גדולה עשויה תאים תאים להניח בהם מזון ומשקין והמלכים היוצאים לדרך מובילים בה צידה מספיקה לכמה ימים. (19) עריבה גדולה, שהאומנים שורים בה את העורות העומדים לעיבוד. (20) אין דרכם של המלחים למלאות בהן הרבה מים, אלא כדי שיספיקו עד למקום התחנות הקרובות, שבהן יורידו אותן וימלאון מים טריים, ואם כן הן מיטלטלות מלאות. (21) דבריו אלה באים לנמק למה כלים אלה, שהם גדולים יותר מן השיעור הקבוע (40 סאה) וקשה לטלטלם מפני כובדם נידונים כמיטלטלים, ומבאר רבינו, שאין להגדירם ככלתי מיטלטלים מלאים, מפני שנעשו לכתחילה לשם טלטול כשהם מלאים על ידי עגלה או על ידי כמה בני אדם. (22) לשון המשנה. הכוונה לסתם כלים שנאמר דינם בהלכה הקודמת. וכפל דינם, מפני שכך הוא סיום דברי רבי יהודה במשנתנו שרבינו פסק כמותו. (23) דינו ככלי עץ לכל דבר. סיכום עיקרי שיטתו של רבינו בדיני כלי עץ יסבירו היטב את שתי ההלכות האלו: א. הגורם הקובע בטומאת כלי עץ הוא מידת טילטולם. המיטלטלים מקבלים טומאה. ושאינם מיטלטלים, אלא דרכם להיות מונחים במקום אחד, מוגדרים ככלי עץ העשוי לנחת ואינם מיטמאים. ב. טלטול שאמרו פירושו טלטול כשהכלי מלא [בתורת כהנים שם דרשו: מה שק שהו מיטלטל במילואו, אף אני ארבה ... שהם מיטלטלים במילואם]. ג. הטלטול כשהכלי ריק אינו גורע מהכשירו לקבל טומאה [בניגוד לדעת הראב"ד בהשגותיו כאן, שכלי שדרכו להיטלטל גם מלא וגם ריקן ויש בו ארבעים סאה אינו מטמא]. ד. שיערו חכמים, שאין דרכם של בני אדם לטלטל משאוי כבד יותר מארבעים סאה ולפיכך קבעו שיעור זה כמכריע בסתם כלים לענין טלטול. ומארבעת עיקרים אלה מסתעפים כמעט מאליהם כל הדינים שהשיעור רבינו כאן. נחזור על דינים אלה בקצרה: 1. כלי עץ "העשוי לנחת" אפילו מחזיק פחות מהשיעור אינו מקבל טומאה, מפני שאינו מיטלטל ואינו דומה לשק, ומשקל המשאוי אינו משנה כאן כלום. 2. כלי העשוי להתלטל בין מלא ובין ריקן - מטמא אפילו מחזיק מאה סאה, שהרי הוא עשוי להיטלטל למרות כובדו והטלטול הוא הגורם המכריע. 3. כלי עץ שלא הייתה כוונה קבועה בעשייתו, אם תשמישו להיטלטל או לנחת - מכריעה בו מידתו, אם היא

- 1 משפת השידה משלימים לשיעור זה - אינם נמדרים, ודין
 2 השידה ככלי רגיל המקבל טומאה. (38) אם נטמאה
 3 השידה לא נטמאה התיבה וכן להיפך. (39) לשון המשנה.
 4 ורבינו מפרשה כרש"י שבת מד, ב, שהמדובר כשנכנסה
 5 לבית הקברות. השידה שיש בה ארבעים סאה ואינה מקבלת
 6 טומאה - חוצצת בפני הטומאה (רבינו בהלכות טומאת מת
 7 פרק י"ג הלכה ג), ולפיכך היא מצילה על הכלים שבתוכה
 8 ולא נטמאו, אבל הכלים הנמצאים בתיבה שאין בה עצמה
 9 ארבעים סאה ורפנותיה גבוהים מרפנות השידה - נטמאו,
 10 מפני שהיא כלי בפני עצמו; אין השידה מצילה על הכלים
 11 שבתוכה. (40) מידת החלק של התיבה העורף על שפת
 12 השידה משליחה לארבעים סאה, כמבואר למעלה.
 13 (41) לכל הדינים האמורים למעלה בנושמת.
- 14 ו. הַיְהִי לְפָלֵי 42 פְּסוּי קְמוּרָא 43: בְּזִמְן שֶׁהוּא קָבוע -
 15 נִמְדָד עֲמוּ 44; אֵינּוּ קָבוע - אֵינּוּ נִמְדָד עֲמוּ. הֵיוּ בּוֹ
 16 מְגוּרוֹת 45 מִפְּנֵי - נִמְדָדוֹת עֲמוּ; וְאִם הָיוּ מִבְּחוּץ 46
 17 - אֵינָן נִמְדָדוֹת עֲמוּ 47.
- 18 (42) הכוונה לשידה האמורה בהלכה הקודמת. (43) כעין
 19 כיפה. (44) דינו כחלק מן השידה. (45) מגירות.
 20 (46) המגירות נפתחות מבחוץ ודופן החיצון בולט קצתו,
 21 כרגיל במגירות שלנו. (47) כשמודדים את הכלי מבחוץ,
 22 אין העורף הזה נמדר (מנחת ביכורים לתוספתא).
- 23 ו. כְּלֵי עֵץ שְׂאִינּוּ מְקַבְּלִים אַרְבַּעִים סָאָה פְּדַרְכָּהּ 48 אֵלָא
 24 אִם פֶּן הִטְהוּ עַל צִדּוֹ אוֹ סָמְכוּ בְּדָבָר אַחֵר, הוֹאִיל
 25 וּמְקַבְּלִים אַרְבַּעִים סָאָה מִכָּל מְקוֹם - טְהוּר.
- 26 (48) אם הוא עומד על שוליו או על רגליו.
- 27 ח. הַשְּׂדֵה וְהַתְּבָה שֶׁנִּטְּלָה אַחַת מִרְגְּלֶיהָ, אָף עַל פִּי
 28 שְׂלֵא נִקְבּוּ 49 אֵלָא הֵרִי הֵן מְקַבְּלִין 50 - הֵרִי אֵלוֹ
 29 טְהוּרִין, וְעַדִּין 51 יֵשׁ לָהֶם שׂוֹלִים, וְחִזְקֶתָן שֶׁהֵן לְנַחַת
 30 כְּשֶׁהָיוּ.
- 31 (49) השידה והתיבה והמגדל לא ניקבו במקום השבר.
 32 (50) את הדברים שנותנין לתוכן. (51) פירוש, מפני שעדיין.

פֶּרֶק רְבִיעִי

- 33 א. שְׂלֵשׁ מְדוֹת 2 בכלי עֵץ שְׂאִינָן עֲשׂוּיִין לְקַבְּלָהּ 3:
 34 כָּל כְּלֵי עֵץ הָעֲשׂוּי לְתַשְׁמִישׁ אָדָם בְּלֶבֶד, כְּגוֹן הַסֶּלֶם
 35 - טְהוּר, וְאֵינּוּ מְקַבְּלִים טְמֵאָה כָּלֵל, וְלֹא רְבוּהוּ
 36 חֲכָמִים 4 לְטְמֵאָה. וְכֹל כְּלֵי עֵץ הָעֲשׂוּי לְתַשְׁמִישׁ
 37 הַכֵּלִים וְהָאָדָם 5, כְּגוֹן הַשֵּׁלֶחַן וְהַטְּבֵּלָא וְהַמִּטָּה
 38 וְכִיּוּצָא בֵּהֶן - מְקַבְּלִין טְמֵאָה. וּמֵינָן שֶׁהֵן לְתַשְׁמִישׁ
 39 אָדָם וְתַשְׁמִישׁ מִשְׁמָשׁוֹ 6? שֶׁהֵרִי מֵינִיחַ הַקְּעֻרוֹת עַל
 40 הַשֵּׁלֶחַן, וְהַכּוֹסוֹת עַל הַטְּבֵּלָא, וְהַמְצָעוֹת עַל הַמִּטָּה.
 41 וְכֹל כְּלֵי עֵץ הָעֲשׂוּי לְתַשְׁמִישׁ הַכֵּלִים בְּלֶבֶד, שֶׁהֵרִי
 42 הוּא מְשַׁמֵּשׁ מְשַׁמְשֵׁי אָדָם: אִם לֹא הָיָה מְשַׁמֵּשׁ אֶת
 43 הַכֵּלִים אֵלָא בְּשַׁעַת מְלֵאכָה בְּלֶבֶד - הֵרִי זֶה טְהוּר
 44 מִכָּלֵם. כְּגוֹן מְנוֹרָה שֶׁל עֵץ שֶׁמְשַׁמְשֵׁת הַנֵּר בְּשַׁעַת
- 1 יבאר כלי העשוי לתשמיש אדם או לתשמיש כלים ואדם
 2 או לתשמיש כלים לבד. ודין המשמש כלים בשעת מלאכה
 3 ושלא בשעת מלאכה. ודין חיפויי הכלים, והעושה כלי
 4 מקצתו מן העץ ומקצתו ממתכת. (2) תוספתא כלים, בבא
 5 מציעא פרק ו הלכה ג. (3) שאין להם בית קיבול, למעלה
 6 בפ"א ה"ג אמרנו, שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה
 7 מדין תורה, ומקבלים טומאה מדברי סופרים. ונלמדנו רבינו
 8 כאן, שישנם סוגים שונים של פשוטי כלי עץ, ואין דיניהם
 9 שווים. (4) ב'תורת כהנים' פרשת שמיני פרשתא ו ה"ד,
 10 דרשו: "מה שק מיוחד שהוא משמש את האדם ואת
 11 משמשי האדם (דברים שהאדם משתמש בהם), אף אני
 12 מרבה השולחן. . . שהם משמשים את האדם ואת משמשי
 13 האדם, ומוציא את הסולם. . . ואינו משמש משמשי
 14 האדם." דרשה זו משמשת יסוד לכל הדינים שבשלוש
 15 ההלכות הראשונות בפרק זה, ופירושה יבואר מתוך
 16 הערותינו הבאות. [מלשונו של רבינו "ולא ריבוהו חכמים"
 17 משמע שכל הטומאות שנלמדו בפשוטי כלי עץ מדרשה זו,
 18 הן טומאות דרבנן, והדרשה היא "אסמכתא". וכן פירש
 19 המבי"ט בקרית ספר, וכן דעת ה'תוספות' בבבא בתרא סו,
 20 א ד"ה שאני]. (5) משמשים בו בין לצורך כלים ובין
 21 לצורך האדם עצמו. (6) מעמידים עליו כלים, והאדם
 22 משתמש בו גם שלא באמצעות הכלים לאכול עליו ולהשעין
 23 גופו. (7) שולחן קטן. (8) כלים הם משמשי אדם, ולפיכך
 24 משמשי כלים נקראים משמשי משמשי של האדם.
 25 (9) בלבד, אבל לא את האדם עצמו שלא באמצעות הכלים.
 26 (10) כשהוא דולק, אבל אחר שכבה - אין הנר צריך לה.
 27 (11) כגון דפוס שמשמשים בו עושי בתים לתפילין, וכן
 28 דפוס המשמש מידה לשזורי מצנפות המותחים עליו את
 29 המצנפת בשעת שזירה (משנה כלים פט"ז, ז. כל שמות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שבת קודש ט"ז אב - ספר טהרה - הלכות כלים קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 הכלים המפורטים בפרק שלפנינו, מבוארים על-פי רבינו בפירוש המשניות שלו למסכת כלים. (12 כיסוי של קופסה. 13 התיבה "תיק" נמשכת לכל הדברים המפורטים לקמן, עד (ועד בכלל) "ובית הכוחל". 14 כף קטנה, שבה מכניסים את הכוחל לתוך העין. 15 חרט של מתכת שחורטים בו על לוחות של שעוה (רבינו בפירושו לכלים פרק יג משנה ב). 16 הכלי שבו מונח הכוחל. 17 "כלי מעור, שאוכלין עליו" (רבינו שם פט"ז מ"ד). 18 תרמיל מיוחד להשים בו חצים, ויש כורכים את התרמיל בעור, ועור זה נקרא בית החצים. [התרמיל עצמו יש לו בית קיבול, ואינו שייך לסוג כלים הנידונים כאן. ויש מפרשים, עור שכורכים בו את החיצים עצמם]. 19 חיצים רחבים. במשנתנו הגירסא: "הפגושות". ורבינו מפרש שם כמו שכתבנו, ומסתמך על הכתוב (יחזקאל כו, ט) "ומחי קבלו", ותרגומו: "ומחת פגשוהו". 20 כלי זמר ידוע. כל הכלים המנויים למעלה אין להם בית קיבול, אבל כשיש להם בית קיבול מקבלים טומאה, אפילו עשויים לתשיש אדם בלבד, וכן המשמשים בשעת מלאכה בלבד. 21 אינני יודע לפרש כיצד תיק של סכין וסייף וכדומה משמשים בשעת מלאכה. ולא מצאתי ביאור מתקבל על הדעת. 22 תיבה גדולה שמצניעים בה בגדים. 23 תיבה קטנה מקמטרא. 24 סל, מלשון "טנא". 25 נגר. 26 במשנתנו כתוב "והקמריין", ופירש רבינו כיסוי העשוי כעין כיפה שגבה קמור. 27 רבינו מפרש, שקולב הוא דפוס שמתחים עליו עור לעשות תיק לספר תורה. 28 יתד של עץ גדול שסוגרים בו את הדלת, ו"בית הנגר" פירושו תיק של הנגר. 29 תיק המנעול. 30 תיק לכרוך בו את המזוזה. [אין זה דומה לשפופרת שחתכה למזוזה שבפרק ב הלכה ה, מפני ששפופרת יש לה בית קיבול. ראה כסף-משנה שם]. 31 הזמרים משחקים בו כדי לבדח את המסתכלים. 32 במשנה: "ורביעית של סולית", ומפרש רבינו: "שני עצים אורך כל אחד יותר מאמה, יהיו שני העצים ביד המצחק, ומכה אחד מהם באחד לפי הניגון (לפי קצב הניגון). ותרגום ובנענעם "וברביעין", וייחס אותו למקוננת (אילת = מקוננת, ראה כלים פרק טו משנה ו) לפי שיקונונו בו המתים אצלם". 33 בעל מלאכה עני העושה מלאכתו בחרץ, ועושה לו סוכך להגן על עצמו בפני השמש, ונקרא "גנות" מפני שנועד להגנה. 34 קורות קטנות שסומכים בהן את המיטה. 35 שני מוטות ניצבים על יד המיטה, אחד למראשותיה והשני למרגלותיה, ועליהם משעינים מקל ארוך ותולים עליו וילון להגן על השוכב במיטה מפני הזובובים. 36 עץ המונח תחת המיטה, והיא נשענת עליו. 37 נימוק זה מתאים לרוב הדברים שנימנו למעלה ולא לכולם. ראה ראב"ד. [מלשונו של הכסף-משנה משמע, שכל הנמנים כאן הם משמשי כלים בשעת מלאכה בלבד].

38 תוספתא כלים, בבא מציעא פ"ח ה"ב. 39 שלד המיטה מורכב משני קרשים ארוכים (ארוכות המיטה), ומשנים קצרים (קצרות המיטה). בארבע זוויותיה בפנים עומדים ארבעה מוטות של עץ מרובעים, שגובהם עולה על גובה דפנות המיטה, והן הלשונות של המיטה. בכל לשון ישנם שני חריצים שבהם מכניסים ראש ארוכה וראש קצרה הסמוכות זו לזו, ומתוך כך מתחברות הארוכות והקצרות למסגרת מרובעת, שהיא שלד המיטה. מוספים עוד קרש אחד (=מלבן) מורכב על ארוכה אחת בין שתי הלשונות. דופן ארוך זה עם המלבן שעל גביו נקרא "פני המיטה", פירוש, חזית המיטה. ועושים למיטה רגלים (כרעים) להרימה מעל הקרע. ורגילים היו לחבר את הרגלים ללשונות. ויש מניחים את המלבן על גבי שתי הלשונות וקושרים אותו בחבלים למיטה, ונשאר רווח בינו לבין הארוכה בהתאם לחלק הלשונות הנמצא למעלה מן הארוכה. 40 כעין טבעות, שתפקידן לחזק את המלבן (מנחת ביכורים לתוספתא שם). 41 למלבן. 42 הרגלים מורכבות במיטה, ונמצא המלבן מחובר במיטה (כסף-משנה). 43 אם נגעה טומאה באיזה חלק שהוא של המיטה, נטמא גם המלבן. 44 בחזית המיטה. 45 משנה כלים פ"ח, ד. כר' יוסי ור' שמעון. 46 ראה למעלה הערה לת. תיאור חלקי המיטה. 47 למעלה מדפנות המיטה. ראה שם. 48 מורכבות במיטה. 49 אינו מקבל טומאה כלל, אפילו אם נגעה טומאה בו בעצמו. 50 מלבן זה משמש לתלות עליו את הבגדים בלבד, וכשהאדם מלובש אינו צריך לו יותר. למעלה בהלכה א נתבאר, שפשוטי כלי עץ משמשי כלים בשעת מלאכה בלבד - אינם מקבלים טומאה. 51 הלויים המנגנים בבית המקדש, היו תולים את כלי השיר שלהם על מוט מונח על שני ניצבים (מוטות עבים). [פירוש על הלכה זו, מיוסד על דברי רבינו בפירושו לכלים פ"ח מ"ג וד].

ג. מכבש⁵² של שפף⁵³ שמונתה עליו את העור - טהור, מפני שמניח עליו את האבן במקום החקוק שיש בו ומשמש עליו, ונמצא עשוי לשמש את הכלים בשעת מלאכה⁵⁴. ואינו מתטמא משום קבול⁵⁵, שהרי החקק שבו עשוי להתמלאות באבן⁵⁶.

52 תוספתא כלים, בבא בתרא פ"א ה"ב. 53 עושה אושכפים, והוא משתמש במכבש שיש בו חקיקה, כדי לקבל את האבן שעליה הוא מותח את העור. 54 בלבד. אבל שלא בשעת מלאכה, אינו צריך כלל למכבש. 55 שהרי החקיקה היא בית קיבול. 56 רבינו לשיטתו (בפרק ב הלכה ג) שבית קיבול העשוי למלאותו, אינו נידון כבית קיבול. [מדברי רבינו כאן יוצא ברור, שכלי עץ שיש לו בית קיבול, מקבל טומאה אפילו הוא משמש רק בשעת מלאכה בלבד, בניגוד לדעת כמה מפרשים].

ד. חפויי המטה⁵⁷ - טהורין⁵⁸. וכן כל החפויין, בין

2 ב. מלבין³⁸ המטה³⁹, אם היה מלבש פסקות⁴⁰ ויש
3 ל⁴¹ רגלים שמחברין עם המטה⁴² - הרי זה מתטמא
4 עם המטה⁴³, שהרי נותנין אותו בפני המטה⁴⁴ והרי
5 הוא פאחד מאבריה. נתנו⁴⁵ על שתי לשונות⁴⁶ והרי
6 הוא גבוה על המטה⁴⁷, אף על פי שמסרג פחבלים,
7 הואיל ואין לו רגלים⁴⁸ - טהורין⁴⁹, מפני שהוא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ושבמפתח". אולם, כנראה, הברטנורא וגם ה'תוספות יום טוב' אינם גורסים "ושבמפתח", שהרי כתבו, שהשן אינה מיטמאה בפני עצמה (כשאינה נתונה בעץ המפתח), והרי כאן שנינו שמיטמא בפני עצמה, וכן פסק רבינו בהלכה ז. ובשבת פא, א משמע שפותחת קבועה בדת (לפי פירוש רש"י) וצע"ג].

- 13 ו. טבעת⁶⁶ של מתכת וחותמה של אלמג⁶⁷ -
14 טמאה⁶⁸. היתה של אלמג וחותמה של מתכת - הרי
15 זו אינה מקבלת טמאה⁶⁹.

(66 שם. 67) קורל בלע"ז, והוא גדל בימים וקשה כאבן (רבינו בפירושו, וכן פירש הרשב"ם בבבא בתרא פא, א). רגילים היו לשבץ אלמוג בטבעות וחרתו בו אותיות והשתמשו בו לחתום איגרות. [הר"ש, וכן הרא"ש מפרשים שאלמוג הוא מין ארז]. האלמוג אינו מקבל טומאה מפני שהוא כפשוטי כלי עץ. [ואין לנמק מפני שהוא גדל בים, ואמרנו למעלה (פ"א ה"ג) שכל הגדל בים טהור, שהרי למדנו שם: "חיבר מן הגדל בים עם הגדל בארץ וכו' הכל מקבל טומאה". ובסדרי טהרות מנמק למה האלמוג מטמא: מפני שהכתוב קראו עץ, שנאמר (מלכים-א, י, יא): "עצי אלמוגים", וגם אינו גדל מן המים אלא בקרקע הים הוא גדל]. (68) מפני שהטבעת היא כלי בפני עצמו (ראה ההערה בראש הלכה ה). (69) ואף-על-פי שיש בטבעת בית קיבול לשבץ את המתכת. והטעם, מפני שעתיד להתמלאות. [תוספות' שבת נב, ב ד"ה טבעת. בהגהות ר' עקיבא איגר הקשה מגמרא סוכה יב, ב שבית קיבול העשוי להתמלאות דינו כבית קיבול. ראה מה שכתבנו בהשלמות למעלה פ"ב ה"ג, בישוב הסתירה שבין שתי הלכות של רבינו, ובוה מסולקת גם קושייתו של רע"א].

- 16 ז. השן⁷⁰ של מתכת⁷¹ או החותם⁷² מקבל טמאה
17 בפני עצמו, אם לא היה מחבר לעץ. וכן⁷³ המעבר⁷⁴
18 והמורה והמגוב⁷⁵ והמסרק של ראש⁷⁶ שנטלה אחת
19 משניהן ועשאה של מתכת - הרי אלו מקבלין
20 טמאה⁷⁷.

(70) משנה שם. (71) שן של מפתח שאינה קבועה בעץ. (72) של מתכת. (73) שם. (74) במשנה: "המעבר". (75) שלושת כלים אלה משמשים לניקוי גרגירי התבואה שבגורן. בתחילה מנקים במעבר שיש לו שלש שיניים, והוא מעכב את התבן הגס ומוציא את החיטים ואת הפסולת שאינה גסה כל-כך, אחר בירור זה מנקים במזרה ששיניו מרובות וצפופות, והן מעכבות פסולת בגודל בינוני, ולבסוף מנקים במגוב בעל שיניים רבות והרווח שביניהם קטן, ומתוך כך נופלים רק הגרעינים וקצת פסולת דקה מן הדקה (רבינו בפירושו למשנה). (76) ארבעת הכלים הללו עשויים מעץ. (77) כל הכלי מקבל טומאה. המשנה מסיימת: "ועל כולן אומר ר' יהושע דבר חידוש חידשו סופרים, ואין לי מה להשיב". פירוש, דין זה נראה לי תמוה מאד, אבל הסופרים אמרו ואיני יכול לדחותו (רבינו בפירושו). התמיהה היא: כיצד תגרום שן אחת טומאה לכל הכלי ששיניו מרובות.

- 1 שְׁהִיּוּ שֶׁל עֵץ או שֶׁל עֶצֶם או שֶׁל עוֹר או שֶׁל מִתְּכַת
2 - טְהוּרִין; שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה בָּהֶם - פָּרֵט
3 לְחַפְיוֹ הַכְּלִים⁵⁹. וְכֵן כְּלֵי עֵץ או עֶצֶם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן בֵּית
4 קְבוּל שְׁעָפֶם בְּמִתְּכַת - טְהוּרִים⁶⁰ וְאִין מְקַבְּלִין
5 טְמָאָה; מֵאַחַר שְׁעָפֶם בְּטָלָן⁶¹, וְהַצְּפוּי עֲצָמוֹ טְהוּר
6 כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנִי⁶².

(57) אם ציפה את חלקי העץ של המיטה בטסים של חומר אחר. (58) משנה שם פט"ז ז. (59) דרשה זו נאמרה ב'תורת כהנים' פרשת שמיני פ"ה ה"ז, ורבינו מפרש שהכוונה לציפויים. [בקרובן אהרן על התוספתא, מפרש חיפויי כלים - כיסויי כלים, וכן מפרש גם בעל 'חפץ חיים' (בפירושו ל'תורת כהנים'), אולם דעת רבינו כמו שכתבנו. ודיני כיסוי, מבוארים למעלה בה"א, ונמעטו מן ההיקש לשק]. (60) סובר רבינו, שהציפוי הוא גורם טהרה לכלי שמקבל טומאה בלי ציפוי, וגם הציפוי עצמו אינו מקבל טומאה. (61) ביטל את כלי העץ, מפני שהחיפוי הוא יותר חשוב מהעץ. (62) שחכמים דרשו זאת מהכתוב. ונימוק זה כתב רבינו גם בפירושו למשנה (כלים יא, ד) גבי קליסטרא. ומסתמך שם על המשנה חגיגה כו, ב כחכמים שאמרו אין המזבחות מקבלים טומאה מפני שהם מצופים. [הראב"ד משיג ואומר, שמגמרא שם (כו, א) מוכח שהציפוי הוא גורם לטומאה. אמנם לפי פירוש רש"י יפה השיג, אבל רבינו קיבל התירוץ השני שם בגמרא. והוא מפרשו, שהחכמים באמרו מפני שהם מצופים, התכוונו לומר לר' אליעזר אין אתה צריך לנמק טהרת המזבח מפני שהוא כקרקע והתורה קראה לו מזבח אדמה, כי גם לולא נימוק זה אינם מקבלים טומאה מפני שכל הציפויים אינם מקבלים טומאה (לשון הגמרא: "מיבטל בטל ציפויין לגבייהו"). התירוץ הזה דוחה איפוא סברת המקשה שציפוי גורם טומאה (על-פי הכסף-משנה). ראה למעלה פ"א ה"ב].

- 7 ה. העושה⁶³ כלי מקצתו מן העץ ומקצתו מן
8 המתכת: אם היה העץ משמש המתכת - מקבל
9 טמאה⁶⁴, ואם היתה המתכת משמשת את העץ -
10 הפל טהור⁶⁵. כיצד? מפתח של עץ ושניו ממתכת,
11 אפילו שן אחת - הרי זה מקבל טמאה; היתה היא
12 ממתכת ושניו שלו מעץ - הפל טהור.

(63) כלים פרק יג משנה ו: "עץ המשמש את המתכת - טמא, והמתכת המשמש את העץ - טהור". [המדובר, כשהמשמש אינו כלי בפני עצמו, וגם אינו מעמיד ומקיים את המתכת, אלא מסייע לכלי העושה את המלאכה, אבל כשהוא כלי בפני עצמו ואינו צריך למתכת והמתכת צריכה לו שישמשה - המשמש עיקר (סדרי טהרות למשנתנו). ולפיכך בטבעת אין החותם קובע אע"פ שהוא עושה המלאכה]. (64) אפילו אם נגעה טומאה בעץ, נטמא כל המפתח. (65) אפילו נגעה טומאה במתכת. החלק העיקרי של המפתח הן השיניים שהן פותחות וסוגרות, וחלקו השני משמש רק בית יד להן. [נראה שרבינו מפרש "פותחת" שבמשנתנו היינו מפתח, וכן פירש הברטנורא, אולם בסיפא משמע שפותחת אינה מפתח, שהרי אמרה: "שבפותחת

- 1 ח. מקל⁷⁸ שְׁעֵשָׂה בְּרָאוּשׁוּ מִסְמָר⁷⁹ בְּמִין רְמוֹן⁸⁰ פְּדִי
 2 שְׂיָהִיהָ אוֹחוֹז בּוֹ⁸¹ - אֵינוֹ מִקְבֵּל טְמֵאָה⁸². עֲשֹׂאָהּ
 3 שְׂלֵא תִהְיֶה הָאֶרֶץ אוֹכֵלֶת⁸³ אֶת הָעֵץ - מִקְבֵּל
 4 טְמֵאָה⁸⁴.
- 78) תוספתא בבא מציעא פ"ד ה"ב. (79) של מתכת.
 80) מסמר של מתכת שראשו מעוגל כתבנית רימון.
 81) בידו, ויישען עליו כשהוא הולך על קרקע קשה.
 82) מכיוון שהמתכת היא לצורך הכלי, לחזק את פעולת
 המקל, הרי היא משמשת את העץ (ראה הלכה ה).
 83) מרקיבה או מפצלת את העץ על ידי הלחץ התמידי.
 בבבא זו המדובר במסמר הקבוע בראשו התחתון של המקל.
 84) אף-על-פי שתפקידו לשמור על העץ. וטעמו של דבר
 מבאר הר"י קורקוס (מובא בכסף-משנה כאן), שבלי המסמר
 סופו של המקל להתקלקל כולו - הרי היא כדבר המקיים
 ומעמיד, שנידון כעיקר הכלי.
- 5 ט. וכן מקל⁸⁵ שְׁקֹבַע בּוֹ מִסְמָרִים פְּדִי לְהַכּוֹת בּוֹ -
 6 מִקְבֵּל טְמֵאָה, שְׁנֹמֵצָא הָעֵץ מִשְׁמֵשׁ אֶת הַמַּתְכָּת⁸⁶.
 7 עֲשֹׂאֵן לְנוֹי⁸⁷ - אֵינוֹ מִקְבֵּל טְמֵאָה, שְׂהָרִי הַמַּתְכָּת
 8 מִשְׁמֵשֶׁת אֶת הָעֵץ.
- 85) משנה שם פ"ד, ב. (86) המקל משמש לחזק את כוח
 הכאת המסמרים, והם אינם משמשים כלל את המקל.
 87) קבע במקל מסמרים דקים מצוירים, כדי לייפותו (רבינו
 במשנה).
- 9 י. וכן מנְקִיזוֹת⁸⁸ שֶׁל מַתְכָּת שְׁקֹבֵעַן בְּמַקְלָה⁸⁹ אוּ בְדֵלֶת
 10 לְנוֹי - טְהוּרוֹת⁹⁰. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזֶה מִשְׁאָר הַפְּלִיָּם.
- 88) שפופרת חתוכה לארכה, מלשון המקרא (שמות כה,
 ט): "ומנקיותיו". (89) אנשים אמידים נוהגים היו לקשט
 את מקלותיהם בשפופרות של כסף וזהב. (90) מפני שהן
 משמשות את העץ.
- פָּרָק חֲמִישִׁי**
- 11 א. כֹּל הַפְּלִיָּם אֵין מִקְבֵּלִין טְמֵאָה עַד שֶׁתִּגְמַר
 12 מְלֹאכְתּוֹ. וְכֹלֵי עֵץ מְאִימְתִי מִקְבֵּלִין טְמֵאָה? הַמְטָה
 13 וְהַעֲרִיסָה - מִשְׁיֹשׁוּפִים בְּעוֹר הַדָּג. גָּמַר שְׂלֵא לְשׁוּף
 14 - מִקְבֵּלִין טְמֵאָה. הַסְלִים שֶׁל עֵץ - מִשְׁיַחְסָם
 15 שְׁפֹתוֹתֵיהֶן וְיִכְרַת עֶקְצֵי הַשְּׂרִיגִים וְהַעֲצִים הַקְּטָנִים
 16 הַיּוֹצֵאִים עַל גְּבֵי הַסֵּל. הֵינּוּ הַסְלִים שֶׁל תְּמָרָה, אֶף
 17 עַל פִּי שְׂלֵא פָּרַת הַהוּצִין מִבְּפָנִים - מִקְבֵּלִין טְמֵאָה,
 18 שְׁכָף מְקִימִין אוֹתָן. הַפְּלֵלָה - מִשְׁיַחְסָם פִּיהָ וְיִכְרַת
 19 הַהוּצִים וְיִגְמַר אֶת הַתְּלוּיּוֹת. בֵּית הַכּוֹסוֹת וְהַלְגִּינִין,
 20 אֶף עַל פִּי שְׂלֵא פָּרַת מִבְּפָנִים - מִקְבֵּלִין טְמֵאָה, שְׁכָף
 21 מְקִימִין אוֹתָם. הַקְּנֻנִים הַקְּטָנִים וְהַקְּלֹתוֹת -
- 22 מִשְׁיַחְסָם שְׁפֹתוֹתֵיהֶן וְיִכְרַת הַהוּצִין הַיּוֹצֵאִים.
 23 הַקְּנֻנִים הַגְּדוֹלִים וְהַסִּיּוּגִים הַגְּדוֹלִים - מִשְׁיַעֲשֵׂה שְׁנֵי
 24 דוּרִים לְרֹחַב שְׁלֵהֶן. הַנֶּפֶשׁ וְהַכְּבֵּרָה וְכַף מְאֻזְנִים -
 25 מִשְׁיַעֲשֵׂה דוּר אֶחָד לְרֹחַב שְׁלֵהֶן. הַקֶּפֶה - מִשְׁיַעֲשֵׂה
 26 שְׁתֵּי צְפִירוֹת לְרֹחַב שְׁלֵהָ; וְהָעֶרֶק - מִשְׁיַעֲשֵׂה בּוֹ
 27 צְפִירָה אַחַת. אֶף עַל פִּי שְׂלֵא גָמַר גְּבִיָּהֶן - מִקְבֵּלִין
 28 טְמֵאָה, שְׂהָרִי נְרָאוּ לָמָּה שְׁנֹעֲשׂוּ וְצוּרַת הַכְּלִי עֲלֵיהֶן.
 29 הֵא לָמָּה זֶה דוּמָה? לְבָגֵד שְׁנֹאָרָג מְקַצְתוֹ. הַמַּחְצֵלֶת
 30 - מִשְׁיַיְכָרַת הַהוּצִין, וְזֶהוּ גָמַר מְלֹאכְתָּהּ. וְכֹל כְּלִי
 31 הַנְּסָרִים אֵינֶן מִקְבֵּלִין טְמֵאָה עַד שֶׁיִּתְחַסְמוּ
 32 שְׁפֹתוֹתֵיהֶן. גְּלָמִי כְּלִי עֵץ מִקְבֵּלִין טְמֵאָה מִשְׁנֹעֲשֵׂה
 33 הַכְּלִי בְּצוּרָתוֹ. אֶף עַל פִּי שְׁעֵתִיד לְתֹארוֹ בְּשֹׂרֵד אוּ
 34 לְהַשׁוּוֹתוֹ בְּמַחוּגָה אוּ לְיֹפּוֹתוֹ בְּמַעַצֵּד וְכִיּוּצָא
 35 בְּמַעֲשִׂים אֵלּוּ וְעֵדִין הוּא גֵלָם, הוּאִיל וְאֵינוֹ מְחַסֵּר
 36 חֲקִיקָה וְהָרִי הַשְּׁלִים חֲפִירוֹתוֹ - הָרִי זֶה מִקְבֵּל טְמֵאָה.
 37 וְכֹל גְּלָמִי כְּלִי עֵץ מִקְבֵּלִין טְמֵאָה, חוּץ מִשְׁל
 38 אֲשֶׁכְּרוּעַ, שְׂאִין הַכְּלִי מִמֶּנּוּ חָשׁוּב כְּלִי עַד שֶׁיִּתְיַפֵּה.
 39 וְקָרוֹב בְּעֵינַי, שְׁפָלִי עֵצִים כְּכֹלֵי אֲשֶׁכְּרוּעַ, וְאֵין גְּלָמִיָּהֶן
 40 מִקְבֵּלִין טְמֵאָה. כְּלִי עֵץ שְׂאִין עֲלֵיו צוּרַת כְּלִי, אֶף עַל
 41 פִּי שְׁמִשְׁתַּמְשִׁין בּוֹ - אֵינוֹ מִקְבֵּל טְמֵאָה. אֲרוּבוֹת שֶׁל
 42 נַחְתוּמִין שְׁסוּדָרִים עֲלֵיהֶן הַחֲלוֹת כְּשֶׁהֵן בְּצֶק -
 43 מִתְטַמְּאוֹת, שְׂהָרִי צוּרַת הַכְּלִי עֲלֵיהֶן; וְשֶׁל בְּעֵלֵי
 44 פְתִים - אֵינֶן מִקְבֵּלִין טְמֵאָה. וְאִם צָבָעַן בְּסִקְרָא אוּ
 45 בְּכַרְכּוֹם וְכִיּוּצָא בְּהֵן - מִתְטַמְּאוֹת, שְׂהָרִי נַעֲשִׂית לְהֵן
 46 צוּרַת כְּלִי. סְרוּד שֶׁל נַחְתוּמִין שְׁנוֹתָנִין בּוֹ הַפְּתִים
 47 שְׁמִקְטָפִין בּוֹ - טְמֵא; וְשֶׁל בְּעֵלֵי פְתִים - טְהוּר. וְאִם
 48 גָּפְפוּ מְאֹרְבַע רֵוַחְתוֹתָיו - מִתְטַמְּא; נִפְרָץ מְרוּחַ אַחַת -
 49 טְהוּר. וְהַלּוּחַ שְׁעוֹרְכִין עֲלָיו - מִתְטַמְּא. כְּלִי עֵץ
 50 שֶׁהַסְּפָלִים מְנַקְדִין עֲלָיו אֶת הַסְּלֶת - מִתְטַמְּא; וְשֶׁל
 51 בְּעֵלֵי פְתִים - טְהוּר. רַחַת הַגְּרוּסוֹת - מִתְטַמְּאָה, שֶׁל
 52 אוּצְרוֹת - טְהוּרָה; שֶׁל גְּתוֹת - מִתְטַמְּאָה, וְשֶׁל גְּרֵנוֹת
 53 - טְהוּרָה. זֶה הַכְּלָל: הָעֲשׂוֹי לְקַבְּלָה - מִקְבֵּל טְמֵאָה,
 54 וְהָעֲשׂוֹי לְכַנֵּס בּוֹ - טְהוּר.
- 55 ב. כֹּל הַתְּלוּיִין טְהוּרִין, חוּץ מִתְּלוּיֵי נֶפֶשׁ שֶׁל סֵלֶתִין,
 56 וְתְלוּיֵי כְּבֵרָה שֶׁל גְּרֵנוֹת, וְתְלוּיֵי מַגַּל יָד, וְתְלוּיֵי מִקְל
 57 הַבִּלְשִׁין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְסִיעִין בְּשַׁעַת מְלֹאכָה. זֶה
 58 הַכְּלָל: הָעֲשׂוֹי לְסִיעוֹ בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - מִתְטַמְּא;
 59 לְתֵלוֹת בּוֹ הַכְּלִי בְּלֶבֶד - טְהוּר.
- 60 ג. נְכֹלֵי הַמְשׁוֹרְרִים - מִתְטַמְּאִין; נְכֹלֵי בְּגֵי לּוֹי
 61 שְׁמֹזְמְרִין בְּהֵן בְּמַקְדָּשׁ - טְהוּרִין. הַבְּטָנוֹן וְהַנְּקֻטְמוֹן
 62 וְהָאִירוֹס - מִתְטַמְּאִין.
- 63 ד. מְצוּדַת הַחֲלָדָה - מִתְטַמְּאָה; וְשֶׁל עֲכָבְרִים -
 64 טְהוּרָה, לְפִי שְׂאִין לָהּ בֵּית קַבּוּל וְאֵין עֲלֶיהָ צוּרַת
 65 כְּלִי.

- 15 ז. קערה שקבעה בשדה תבה ומגדל: אם היא פדרף
- 16 קבלתה - מקבלת טמאה; ואם קבעה בדפן, שהרי
- 17 אינה מקבלת עד שמימים שדה על צדה - הרי זו
- 18 מפלל השדה וטהורה.
- 19 י. האקון והרטוב והפלוב של עץ - טהורין.
- 20 יא. המדרף והפלצור ומצודת ספרים - מתטמאין,
- 21 שהרי צורת פלי עליהם.
- 22 יב. הספסלין שבפנדקאות ושל מלמדי תינוקות, אף
- 23 על פי שהן נקובין ומכניסין בהן את הרגלים -
- 24 טהורים. קבעו בהן רגלים במסמר - מקבלין טמאה.
- 25 זה הפלל: כל שנשטל ואין רגליו נטלות עמו -
- 26 טהור; וכל שנשטל ורגליו נטלות עמו - טמא. ואם
- 27 היו פלן של עץ או עצם - מקבל טמאה; היתה אחת
- 28 מרגליו של אבן - אינו מקבל טמאה.
- ה. קוצין שאורגין בהן כמו פסיפה שמניחין בה
- התאנים וכיוצא בהן - מתטמאין; ושאורגין בהן
- פתבנית מגורה גדולה שאורגין בהן החטין -
- טהורה, שאין תורת פלי עליה.
- ו. עלין שמסרגין אותן כמין סג סביב לפרות -
- טהור. ואם עשו סג של נסרין - מתטמאין.
- ז. חותל של הוצין שמניחין בו הרטוב וכיוצא בו: אם
- הוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו - מתטמא; ואם אינו
- יכול לטל מה שבתוכו עד שיקרענו או יתירנו, או
- שחשב לאכל מה שבתוכו ולזרקו - טהור. וכן הקרן
- שהוא משתמש בה ומשליכה - אינה מקבלת טמאה;
- ואם חשב עליה - מקבלת טמאה.
- ח. השופר - אינו מקבל טמאה. חתכו להיות קרן
- תשמיש - מקבל טמאה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ט"ז מנחם-אב ה'תשע"ה

- 29 יום ראשון י' מנחם-אב ה'תשע"ה
- 30 הלכות אישות
- 31 פרק שמונה עשר
- 1 ביאר בו רבינו זכויות האלמנה כלפי היורשים וזכויותיהם
- אצלה, מתה ולא נשבעה, דיני תפיסה, אלמנה שנפלה לפני
- היבם ממי ניוזנת, ייחד קרקע במזונותיה, אלמנה שבאה
- לבית דין לתבוע מזונות, מעשה ידיה, עניה או עשירה
- ששהו זמן ולא תבעו מזונות, אלמנה שתבעה מזונות
- מהיורשים.
- א. אלמנה נזונת מנכסיו יורשין כל זמן אלמנותה
- עד שתטל כתבתה. ומשתתבע כתבתה בבית דין, אין
- לה מזונות. וכן אם מכרה כתבתה פלה, או משפנה
- כתבתה, או עשתה כתבתה אפותיקי לאחר, והוא
- שתאמר לו: פה תגבה חובך - בין שעשתה דברים
- אלו בבית דין ממחין בין שלא בבית דין, בין
- שעשתה בחיי בעלה בין שעשתה לאחר מיתת בעלה
- אין לה מזונות מן היורשים. אבל אם מכרה
- מקצתה - יש לה מזונות. ומשתתארס האלמנה
- אבדה מזונותיה.
- ב. פשם שזוננת אחר מותו מנכסיו, כך נותנין לה
- פסות וכלי תשמיש, ומדור (או יושבת במדור)
- שהיתה בו בחיי בעלה, ומשתמשת בפריים וכסותות
- בצבדים ובשפחות שנשתמשה בהן בחיי בעלה. נפל
- המדור - אין היורשין חייבין לבנותו. ואם אמרה:
- הניחו לי ואני אכננו משלי - אין שומעין לה. וכן
- לא תחזק בדקו ולא תטחה אותו, אלא תשב בו כמה
- שהוא או תצא. ויורשין שמכרו מדור אלמנה - לא
- עשו ולא פלוס.
- ג. נפל הבית או שלא היה לבעלה בית אלא בשכר
- נותנין לה מדור לפי כבודה. וכן מזונותיה וכסותה
- לפי כבודה. ואם היה כבוד הפעל גדול מכבודה
- נותנין לה לפי כבודו; מפני שעולה עמו, ואינה
- יורדת אפלו לאחר מיתה.
- ד. ברפת הבית מרבה. פיצד? חמשה שהיה מזונות
- כל אחד מהן קב בשיאכל לבדו, אם היו חמשתן
- בבית אחד ואוכלין בערוב - מספיק להן ארבע
- קבין. והוא הדין לשאר צרכי הבית. לפיכך, אלמנה
- שאמרה: אינני זזה מבית אבי, פסקו לי מזונות ותנו
- לי פשם - יכולין היורשין לומר לה: אם את אצלנו
- יש לך מזונות, ואם לאו - אין אנו נותנים לך
- אלא פפי ברפת הבית. ואם היתה טוענת: מפני
- שהיא ילדה והם ילדים - נותנין לה מזונות
- המספיקין לה לבדה והיא בבית אביה. ומותר
- מזונות האלמנה ומותר הפסות - ליורשין.

43 בבית דין עד שאזון מהן, שְמא יאבדו ולא יהיו לי
44 מזונות. ואפלו התנתה עליו בפרוש שתזון מן
45 המטלטלין - אינה מעבבת. וכזה דנין תמיד בכל
46 בתי דינין.

47 יג. אבל אם הניח קרקע - יכולה היא לעכב עליהן
48 שלא ימכרו. ואם מכרו - אינה מוציאה מיד
49 הלקוחות; שאין האשה והבנות נזונות אלא מנכסים
50 בני חרין.

51 יד. הניח נשים רבות, אף-על-פי שנשאן זו אחר זו
52 - נזונות בשוה, שאין דין קדימה במטלטלין.

53 זו. אלמנה שנפלה לפני יבם, בשלשה חדשים
54 הראשונים - נזונת משל בעל. ואם הכר העבר, וכן
55 אם הניחה מעברת - נזונת והולכת עד שתלד. ולידה
56 בין של קימא - נזונת והולכת כל ימי אלמנותה,
57 כשאך כל הנשים. לא נמצאת מעברת אחר שלשה
58 חדשים, או שהפילה - אינה נזונת לא משל בעל
59 ולא משל יבם, אלא תובעת יבמה לכנס או לחליץ.

60 זו. תבעה יבמה לכנס או לחליץ, ועמד בבית דין,
61 וברח או שחלה, או שהיה היבם במדינת הים - הרי
62 זו נזונת משל יבם בלא שבועה כלל.

63 יז. נפלה לפני יבם קטן - אין לה מזונות עד שיגדל
64 ויהיה כשאר היבמין.

65 יח. מי שיחד קרקע לאשתו במזונותיה בשעת
66 מיתה, ואמר: יהיה מקום פלוני למזונות - הרי רבה
67 לה מזונות. ואם היה שָכרו פחות ממזונות הראויות
68 לה - נוטלת השאר משאר נכסים; ואם היה שָכרו
69 יותר מן הראוי לה - נוטלת הכל. אבל אם אמר לה:
70 יהיה במקום פלוני במזונותיה, ושתקה - אין לה
71 אלא פרות אותו מקום בלבד, שהרי קצץ לה
72 מזונות.

73 יט. אלמנה שבאה לבית דין לתבע מזונות - יש מי
74 שהורה, שפוסקין לה מזונות ואין משביעים אותה.
75 ואין ראוי לסמך על הוראה זו, מפני שנתחלף לו
76 הדבר באשה שהלה בעלה למדינת הים. ורבותי
77 הורו, שאין לה מזונות מבית דין עד שתשבע;
78 שהרי זו באה להפריע מנכסי יתומים, וכל הנפריע
79 מנכסי יתומים - לא תפריע אלא בשבועה. וליזה
80 דעתי נוטה, וכן ראוי לדון.

81 כ. אלמנה שבאה לבית דין לתבע מזונות -
82 משביעין אותה בתחלה, ומוכרין בלא הכרזה,
83 ונותנין לה מזונות. וכן יש לה למכר למזונות שלא
84 בבית דין ממחין, אלא בשלשה אנשים נאמנים,

1 ה. אלמנה שחלתה: אם צריכה לרפואה שאין לה
2 קצבה - הרי זו כמזונות יורשין חביבין בה; ואם
3 היא צריכה רפואה שיש לה קצבה - הרי זו
4 מתרפאה מכתבתה. נשבית - אין היורשין חביבין
5 לפדותה. אפלו היתה יבמה, ואפלו נשבית בחיי
6 בעלה ומת והיא בשביה - אין חביבין לפדותה
7 מנכסיו; אלא נפדית משל עצמה, או תטל כתבתה
8 ותפדה עצמה.

9 ו. מתה האלמנה - יורשי הבעל חביבין בקבורתה.
10 ואם נשבעה שבועת אלמנה ואחר כך מתה -
11 יורשיה יורשין ככתבתה והן חביבין בקבורתה, אבל
12 לא יורשי הבעל. מעשה ידי האלמנה - ליורשין.
13 ויורש שאמר לאלמנה: טלי מעשה ידיך במזונותיך
14 - אין שומעין לו; אבל היא שרצתה בזה - שומעין
15 לה.

16 ז. וכל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, אלמנה
17 עושה ליתומים, חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה
18 והרחצת פגיו ידיו ורגליו.

19 ח. מציאת האלמנה ופרות נכסים שהכניסה לבעל -
20 לעצמה, ואין ליורש בהם פלום.

21 ט. והנכסים עצמם שהם נדונתה - נוטלת אותן
22 בלא שבועה, ואין ליורשים בהם דין לעולם, אלא
23 אם פן הותירו בחיי הבעל והיו נכסי צאן ברזל
24 שהמותר לבעל. ואם מתה האלמנה בלא שבועה -
25 יורשיה יורשים נדונתה, אף-על-פי שהוא נכסי
26 צאן ברזל. ואם היה בהן מותר - המותר ליורשי
27 הבעל.

28 י. אלמנה שתפסה מטלטלין כדי שתזון מהן - בין
29 שתפסה מחיים בין שתפסה אחר מותו, אפלו תפסה
30 כבר זָהב - אין מוציאין מידה; אלא כותבין עליה
31 בית דין מה שתפסה, ופוסקין לה מזונות, ומחשבין
32 עמה, והיא נזונת ממה שבגדה עד שתמות או עד
33 שלא יהיו לה מזונות, ויקחו היורשין את השאר.

34 יא. וכן אם תפסה מטלטלין ככתבתה בחיי בעלה,
35 ומת - גובה מהן; אבל אם תפסה אחר מותו
36 לכתבתה - אינה גובה מהן, אף-על-גב שתקנו
37 הגאונים שתגובה הכתבה ותנאי הכתבה מן
38 המטלטלין. לפיכך תזון האלמנה מן המטלטלין
39 אף-על-פי שלא תפסה.

40 יב. ואם הניח בעלה מטלטלין ולא תפסה אותן -
41 היורשין נוטלין אותן והן מעלין לה מזונות, ואינה
42 יכולה לעכב עליהן ולומר: יהיו המטלטלין מנחין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 בלא הכרזה. וכן אם מכרה למוזנות בינה לביין
2 עצמה שנה בשנה - מכרה קיים. וכשיבואו היוזשין
3 להשביע אותה - נשבעת.

4 כ.א. וכמה מוכרין למוזנות? פדי לזון מהם ששה
5 חדשים, לא יותר על זה. ומוכרין על מנת שיהיה
6 הולקת נותן לה מזון שלשים יום. וחוזרת ומוכרת
7 פעם שניה לששה חדשים. וכן מוכרת והולכת
8 לעולם, עד שישאר מן הנכסים פדי כתבתה, גובה
9 כתבתה מן השאר והולכת לה.

10 כ.ב. אלמנה שפסקו לה בית דין מוזנות - אין
11 מחשבין עמה על מעשה ידיה, עד שיבואו היוזשים
12 ויתבענה. אם מצאו לה מעשה ידיה - נוטלין אותה,
13 ואם לאו - הולכין לדרבם. ואני אומר, שאם היו
14 היוזשים קטנים - בית דין מחשבין עמה, ופוסקין
15 מעשה ידיה, פדרה שפוסקין לה מוזנות.

16 כ.ג. אלמנה שאין שטר כתבה יוצא מתחת ידה -
17 אין לה מוזנות; שאם מחלה כתבתה, או מכרה או
18 משפנה אותה. אף-על-פי שלא טען יורש - טוענין
19 אנו לו ואומרים לה: הביאי כתבתיך והשבעי וטלי
20 מוזנותיך. אלא אם אין דרבם לכתב כתבה.

21 כ.ד. האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ובאה
22 ואמרה: מת בעלי - רצתה - נזונת פדין כל
23 האלמנות, רצתה - נוטלת כתבה. אמרה: גרשני
24 בעלי - אינה נאמנת, ונזונת מנכסיו עד פדי כתבתה
25 מפל פנים: שאם עדין היא אשתו - יש לה מוזנות,
26 ואם גרשה כמו שאמרה - יש לה כתבה, שהרי
27 כתבתה בידיה. לפיכך נוטלת מוזנות עד פדי כתבתה
28 והולכת לה.

29 כ.ה. האשה שהיה לה ספק גרושין ומת בעלה -
30 אינה נזונת מנכסיו, שאין מוציאין מיד היוזש
31 מספק. אבל פחיי בעלה - יש לה מוזנות עד
32 שתתגרש גרושין גמורין.

33 כ.ו. אלמנה עניה ששהתה שתי שנים ולא תבעה
34 מוזנות, או עשירה ששהתה שלש שנים ולא תבעה
35 - ותרה, ואין לה מוזנות בשנים שעברו, אלא
36 משעה שתבעה. ואם שהתה פחות מזה אפלו ביום
37 אחד - לא ותרה, אלא תובעת ונוטלת מזון השנים
38 שעברו.

39 כ.ז. אלמנה שתבעה מוזנות מן היוזשים, הם
40 אומרים: נתנו, והיא אומרת: לא נוטלתי - כל זמן

41 שלא נשאת - על היתומים להביא ראיה, או תשבע
42 שבועת הסת ותטל; משנשאת - עליה להביא ראיה,
43 או ישבעו היוזשים שבועת הסת שנתנו לה.

יום שני י"א מנחם-אב ה'תשע"ה

פרק תשעה עשר

1 ביאר בו רבינו דין "כתובת בנין דכירין", זכויות הבנות
מנכסי אביהן, שאין לעקור תנאי הכתובה, בת הממאנת. בת
היבמה, בת הארוסה, ובת השנייה לענין מוזנות, הבנים
והבנות לענין מוזנות.

א. מתנאי הכתבה, שיהיו בנים הזכרים יורשים
כתבת אמן ונדונייתה שהכניסה בתורת נכסי צאן
ברזל, ואחר כך חולקין שאר הירשה עם אחיהם
בשנה.

ב. כיצד נשא אשה, כתבתה ונדונייתה אלף, וילדה
בן ומתה בחייו. ואחר כך נשא אשה אחרת כתבתה
ונדונייתה מאתים, וילדה בן, ומתה בחייו. ואחר כך
מת הוא, והניח אלפים. בנו מן הראשונה יורש אלף
שבכתבת אמו, ובנו מן השנייה יורש מאתים
שבכתבת אמו, והשאר יורשים אותו בשנה. נמצא
ביד בן הראשונה אלף וארבע מאות, וביד בן
השנייה שש מאות.

ג. במה דברים אמורים? בשהניח יותר על פדי שתי
כתבות דינר אחד או יותר פדי שחלקו השאר
בשנה; אבל אם לא הניח יותר דינר - חולקים הכל
בשנה. שאם יירשו אלו כתבת אמן ואלו כתבת אמן,
ולא ישאר דינר אחד לחלק אותו בין היוזשים,
נמצא תנאי זה מבטל חלוק ירשה בין הבנים בשנה
שהוא מן התורה.

ד. והוא הדין למי שנשא נשים רבות, בין בזו אחר
זו בין בבת אחת, ומתו בלן בחייו, ולו מהן בנים
זכרים, אם היה שם יותר על פדי כל הכתבות דינר
- כל אחד ואחד יורש כתבת אמו, והשאר חולקין
בשנה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני י"א מנחם-אב - ספר נשים - הלכות אישות קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

42 וּכְבוֹד הַבַּעַל, וְלִבְנוֹת פּוֹסְקִין לְהֶן דְּכָר הַמְסַפֵּיק לְהֶן
43 בְּלִבְדָּה. וְאֵין הַבְּנוֹת נִשְׁבָּעוֹת.

44 יב. אֵין הַבְּנִים יוֹרְשִׁין כְּתַבַּת אִמָּן וְלֹא הַבְּנוֹת נְזוֹנוֹת
45 בְּתַנְאִים אֱלוֹ, עַד שִׁיְהִיָּה שְׁטַר כְּתַבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָם.
46 אֲבָל אִם אֵין שֵׁם שְׁטַר כְּתַבָּה - אֵין לְהֶן כְּלוּם, שְׁמָא
47 מִחֻלָּה אִמָּן כְּתַבְתָּהּ. וְאִם אֵין דְּרָבָם לְכַתֵּב כְּתַבָּה - יֵשׁ
48 לְהֶן כְּפִי הַתְּנָאִים.

49 יג. מִי שִׁצְוָה בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ לְעַקֵּר אֶחָד מִתְּנָאֵי
50 כְּתַבָּה, כְּגוֹן שְׁאָמַר אֵל זִיוָנוּ בְּנוֹתָיו מִנְכָסְיוֹ, אוֹ אֵל
51 תִּזְוִן אֶלְמַנְתּוֹ מִנְכָסְיוֹ, אוֹ אֵל יִירָשׁוּ בְּנֵי כְּתַבַּת אִמָּן
52 - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. נִתֵּן כָּל נְכָסָיו בְּמִתְנָה לְאַחֵרִים -
53 הוֹאִיל וּמִתְנָת שְׂכִיב מְרַע אֵינָה קוֹנָה אֲלָא לְאַחַר
54 מִיתָה, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר, הָרִי הַמִּתְנָה וְחַיִּיב הַנְּכָסִים
55 בְּתַנְאִין אֱלוֹ בְּאֵין כְּאָחַד, וְלִפְיָךְ אֶלְמַנְתּוֹ וּבְנוֹתָיו
56 נְזוֹנוֹת מִנְכָסְיוֹ, וּבְנֵי יוֹרְשִׁים כְּתַבַּת אִמָּן שְׁמַתָּה
57 בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ.

58 יד. בַּת הַמְּאָתָּה - הָרִי הִיא כְּשָׂאָר הַבְּנוֹת וְיֵשׁ לָהּ
59 מְזוֹנוֹת. אֲבָל בַּת הַיְבָמָה וּבַת הַשְּׂנִיָּה וּבַת הָאָרוּסָה
60 וּבַת הָאָנוּסָה - אֵין לְהֶן מְזוֹנוֹת אַחַר מִיתַת אָבִיהֶן
61 בְּתַנְאֵי זָה. אֲבָל בְּחַיֵּי אָבִיהֶן - הוּא חַיִּב בְּמְזוֹנוֹתָן,
62 כְּדִין שְׂאָר הַבְּנִים וְהַבְּנוֹת בְּחַיֵּי אָבִיהֶן.

63 טו. הַמְּאָרֶס בַּת הַנְּזוֹנָת מִן הָאֶחָיִן - חַיִּב בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ
64 מִשַּׁעַת הָאָרוּסִין; שְׁהָרִי אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת מֵאֶחָהּ
65 (אֲלָא עַד שֶׁתֵּאָרֶס אוֹ עַד שֶׁתִּכְבֵּר, וְזוֹ) אֵינָה בּוֹגֶרֶת
66 כְּדִי שִׁתְּזוֹן עֲצָמָה, אֲלָא קָטְנָה אוֹ נַעֲרָה, וְאֵין אָדָם
67 רוֹצֵה שֶׁתִּתְּבֹה אָרוּסָתוֹ וְתִלְךְ וְתִשְׁאָל עַל הַפְּתָחִים.

68 טז. נִשְׂאָת הַבַּת וּמְאָנָה אוֹ נִתְּגַרְשָׁה אוֹ נִתְּאֶלְמְנָה,
69 אִפְלוּ הִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם - הוֹאִיל וְחֻזְרָה לְבֵית אָבִיהָ
70 וְעַדִּין לֹא בְּגָרָה, הָרִי זֹה נְזוֹנָת מִנְכָסֵי אָבִיהָ עַד
71 שֶׁתִּכְבֵּר אוֹ עַד שֶׁתֵּאָרֶס.

72 יז. מִי שְׁמַת וְהַנִּיחַ בְּנִים וּבְנוֹת - יִירָשׁוּ הַבְּנִים כָּל
73 הַנְּכָסִים, וְהֵם זְנִין אֶת אַחֵי־אֵיתֵיהֶם עַד שִׁיִּכְבְּרוּ אוֹ עַד
74 שִׁיתְּאָרְסוּ. בְּמָה דְּכָרִים אִמּוּרִים? בְּשֶׁהַנִּיחַ נְכָסִים
75 שְׁאָפְשַׁר שִׁיזוּנוּ מֵהֶם הַבְּנִים וְהַבְּנוֹת כְּאִחֹת עַד
76 שִׁיִּכְבְּרוּ הַבְּנוֹת. וְאֱלוֹ הֵן הַנִּקְרָאִין נְכָסִים מְרַבִּין.
77 אֲבָל אִם אֵין בְּנָכָסִים שֶׁהַנִּיחַ אֲלָא פָחוֹת מִזֶּה -
78 מוֹצִיאִין מֵהֶם מְזוֹנוֹת לְבְנוֹת עַד שִׁיִּכְבְּרוּ, וְנוֹתְנִין
79 הַשְּׂאָר לְבְנִים. וְאִם אֵין שֵׁם אֲלָא כְּדִי מְזוֹן הַבְּנוֹת
80 בְּלִבְדָּה - הַבְּנוֹת נְזוֹנוֹת מֵהֶן עַד שִׁיִּכְבְּרוּ אוֹ עַד
81 שִׁיתְּאָרְסוּ, וְהַבְּנִים יִשְׁאָלוּ עַל הַפְּתָחִים.

1 ה. אָמְרוּ הִיתּוּמִים: הָרִי אָנוּ מַעְלִין עַל נְכָסֵי אָבִינוּ
2 יוֹתֵר דִּינָר, כְּדִי שִׁטְלוּ כְּתַבַּת אִמָּן - אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם,
3 אֲלָא שְׁמִין אֶת הַנְּכָסִים בְּבֵית דִּין כְּמָה שֶׁהָיוּ שְׁוִין
4 בְּשַׁעַת מִיתַת אָבִיהֶן. וְאֶף-עַל-פִּי שִׁנְתְּרָבוּ אוֹ נִתְּמַעְטוּ
5 אַחֲרֵי מִיתַת אָבִיהֶן קָדָם שִׁיבּוֹאוּ לְחֻלְק - אֵין שְׁמִין
6 אוֹתָן אֲלָא בְּשַׁעַת מִיתַת אָבִיהֶן.

7 ו. הָיָה שֵׁם יוֹתֵר עַל כְּדִי כָּל הַכְּתַבּוֹת דִּינָר אוֹ יוֹתֵר,
8 אֶף-עַל-פִּי שִׁישׁ עָלָיו שְׁטַר חוֹב כְּנֶגְדַּ הַיּוֹתֵר - אֵינוּ
9 מְמַעַט, אֲלָא כָּל אֶחָד מֵהֶן יוֹרֵשׁ כְּתַבַּת אִמָּן.

10 ז. מִי שֶׁהָיָה נָשׁוּי שְׁתֵּי נָשִׁים, וּמִתָּה אַחַת מֵהֶן בְּחַיֵּי
11 וְאַחַת אַחַר מוֹתוֹ, וְלוֹ בְּנִים מִשְׁתִּיהֶן, אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא
12 הַנִּיחַ יָתֵר עַל שְׁתֵּי הַכְּתַבּוֹת: אִם נִשְׁבָּעָה הַשְּׂנִיָּה
13 שְׁבוּעַת אֶלְמַנָּה קָדָם שְׁתַּמּוֹת - בְּנִיָּה קוֹדְמִים לִירֵשַׁת
14 כְּתַבְתָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן יוֹרְשִׁין כְּתַבַּת אִמָּן בְּתַנְאֵי זָה,
15 אֲלָא יִרְשֶׁה שֶׁל תּוֹרָה, וְאַחַר כֵּן יוֹרְשִׁין בְּנֵי הָרֵאשׁוֹנָה
16 כְּתַבַּת אִמָּן בְּתַנְאֵי זָה. וְאִם נִשְׂאָר שֵׁם כְּלוּם - חוֹלְקִין
17 אוֹתוֹ בְּשׂוּה. וְאִם מִתָּה קָדָם שֶׁתִּשְׁבַּע - בְּנֵי הָרֵאשׁוֹנָה
18 יוֹרְשִׁים כְּתַבַּת אִמָּן בְּלִבְדָּה, וְהַשְּׂאָר חוֹלְקִין בְּשׂוּה.

19 ח. הָיָה נָשׁוּי שְׁתֵּי נָשִׁים, וְהָיוּ לוֹ בְּנִים מֵהֶן, וְמִתָּה,
20 וְאַחַר כֵּן מִתּוֹ הַנָּשִׁים: אִם נִשְׁבָּעוּ וְאַחַר כֵּן מִתּוֹ -
21 כָּל אֶחָד וְאַחַד יוֹרֵשׁ כְּתַבַּת אִמּוֹ בִּירְשָׁה שֶׁל תּוֹרָה,
22 וְלֹא בְּתַנְאֵי זָה. לְפִיכָךְ אֵין מִשְׁגִּיחִין אִם יֵשׁ שֵׁם
23 מוֹתֵר אוֹ אֵין שֵׁם. וְיוֹרְשֵׁי הָרֵאשׁוֹנָה קוֹדְמִין לְיוֹרְשֵׁי
24 הַשְּׂנִיָּה. וְאִם לֹא נִשְׁבָּעוּ - חוֹלְקִין הַבְּנִים הַכָּל
25 בְּשׂוּה; וְאֵין שֵׁם יִרְשַׁת כְּתַבָּה, לְפִי שֶׁאֵין לְאֶלְמַנָּה
26 כְּתַבָּה עַד שֶׁתִּשְׁבָּע.

27 ט. אַחַת נִשְׁבָּעָה וְאַחַת לֹא נִשְׁבָּעָה - זֹו שֶׁנִּשְׁבָּעָה
28 בְּנִיָּה יוֹרְשִׁין כְּתַבְתָּה תַּחֲלָה, וְהַשְּׂאָר חוֹלְקִין אוֹתוֹ
29 בְּשׂוּה. וְכָל הַיּוֹרֵשׁ כְּתַבַּת אִמּוֹ שְׁמַתָּה בְּחַיֵּי אָבִיו -
30 אֵינוּ טוֹרֵף מִנְכָסִים מִשְׁעַבְדִּים, אֲלָא מִבְּנֵי חוֹרִין,
31 כְּכָל הַיּוֹרְשִׁין.

32 י. וּמִתְּנָאֵי כְּתַבָּה, שֶׁתִּהְיֶינָה הַבְּנוֹת נְזוֹנוֹת מִנְכָסֵי
33 אָבִיהֶן אַחַר מוֹתוֹ עַד שִׁיתְּאָרְסוּ אוֹ עַד שִׁיִּכְבְּרוּ.
34 בְּגָרָה הַבַּת אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא נִתְּאָרְסָה, אוֹ נִתְּאָרְסָה
35 אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא בְּגָרָה - אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. וּבַת הַנְּזוֹנָת
36 מִנְכָסֵי אָבִיהָ לְאַחַר מוֹתוֹ - מַעֲשֶׂה דִּיָּהּ וּמְצִיאָתָהּ
37 לְעֲצָמָה, לֹא לְאֶחִים.

38 יא. פּוֹסְקִין לְבַת מְזוֹנוֹת וְכִסוֹת וּמְדוֹר מִנְכָסֵי אָבִיהָ,
39 כְּדִרְךְ שֶׁפּוֹסְקִין לְאֶלְמְנָה. וּמוֹכְרִין לְמְזוֹן הַבְּנוֹת
40 וְכִסוֹתָן בְּלֹא הַכְרָזָה, כְּדִרְךְ שֶׁמוֹכְרִין לְמְזוֹן הָאֶלְמְנָה
41 וְכִסוֹתָהּ. אֲלָא שֶׁהָאִשָּׁה פּוֹסְקִין לָהּ לְפִי כְּבוֹדָהּ

קמב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי י"ב מנחם-אב - ספר נשים - הלכות אישות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

2) והיא נדונה. (3) "לא יפחות לה מתמישים זו". (4) אבל אין כופים אותו. ולכן דקדק רבנו וכתב "הרי זה ראוי ליתן".

37 ב. פֶּרַשׁ עַל הַבַּעַל שֶׁאֵין לָהּ כְּלוּם וְשִׁכְנִיסָנָה עֲרָמָה
38 - אֵין לָהּ כְּלוּם. וְלֹא יֹאמַר הַבַּעַל: כְּשֶׁתְּבֹא לְבֵיתִי
39 אֲכַסְנָה, אֶלָּא מְכַסְנָה וְהִיא בְּבֵית אֲבִיהָ.

40 ג. הָאֵב שָׁמַת וְהֵנִיחַ בַּת - אֹמְדִין דַּעְתּוֹ כְּמָה הִיָּה
41 בְּלִבּוֹ לִתֵּן לָהּ לְפִרְנָסָה וְנוֹתְנִין לָהּ.⁵ וּמִזֵּין יוֹדְעִין
42 אֲמִדָּן דַּעְתּוֹ? מִרְעֵיו וּמִיִּדְעֵיו וּמִשְׂאוֹ וּמִתְנּוֹ וּכְבֹדּוֹ.
43 וְכֵן אִם הוּשֵׂא בַת בַּחַיִּיו - אֹמְדִין בָּהּ.⁶ וְאִם לֹא
44 יָדָעוּ לוֹ בֵּית דִּין אֲמִדָּן דַּעְתָּ - נוֹתְנִין לָהּ מְנַכְסִיו
45 עֲשׂוֹר.⁸ לְפִרְנָסָתָהּ.

5) אפילו אם היה יותר מעישור נכסיו. (6) יינתן לשנייה כדרך שנתן לראשונה בחייו. (7) שלא גר בינינו ולא עמדנו על סוף דעתו אם וותרן או קמצן היה. (8) חלק עשירי.

46 ד. הֵנִיחַ בְּנוֹת רְבוֹת - כָּל שֶׁתְּבֹא לְהַנְשְׂאָ, נוֹתְנִין
47 לָהּ עֲשׂוֹר הַנְּכָסִים. וְשִׁלְאַחֲרֶיהָ - עֲשׂוֹר מֵה שְׁשִׁירָה
48 רֵאשׁוֹנָה. וְשֵׁל אַחֲרֶיהָ - עֲשׂוֹר מֵה שְׁשִׁירָה שְׁנִיָּה.
49 וְאִם בָּאוּ בְּלֵן לְהַנְשְׂא כְּאֶחָת - רֵאשׁוֹנָה נוֹטְלָת
50 עֲשׂוֹר, וְהַשְּׁנִיָּה - עֲשׂוֹר מֵה שְׁשִׁירָה רֵאשׁוֹנָה,
51 וְהַשְּׁלִישִׁית - עֲשׂוֹר מֵה שְׁשִׁירָה שְׁנִיָּה, וְכֵן אֶפְלוּ הֵן
52 עֲשׂוֹר, וְחֹזְרוֹת וְחֹלְקוֹת כָּל הָעֲשׂוּרִים בְּשׂוּרָה,¹⁰
53 וְשֶׁאֵר הַנְּכָסִים לְאֶחִים.

9) כי אין הבת נוטלת לפרנסתה אלא לזמן נישואיה. (10) וכל זה כדי לברר חלק הבנים ולהניח להם ירושה כדין תורה, כי אילו היו הבנות נוטלות כל אחת עישור נכסים ממש לא היה נשאר לבנים כלום ונמצאת ירושה של תורה נדחית מפני פרנסת הבנות שאינה אלא תקנת חכמים.

54 ה. עֲשׂוֹר זֶה שֶׁהוּא לְפִרְנָסָה אֵינוֹ מִתְּנָאי כְּתָבָה.
55 לְפִיכָךְ, אֶפְלוּ לְפִי תִקְנַת חֲכָמִים (הָרֵאשׁוֹנִים)
56 וְאַחֲרָיוֹנִים, אֵינָה נוֹטְלָת אֶלָּא מִן הַקְּרָקַע.¹¹ וְגַשׁ לָהּ¹²
57 לְגַבּוֹת עֲשׂוֹר זֶה מְשֻׁכְּרוֹת הַקְּרָקַע.¹³ וְאִם רָצוּ
58 הָאֶחִין לִתֵּן לָהּ מְעוֹת כְּנֶגֶד עֲשׂוֹר הַקְּרָקַע - נוֹתְנִין.¹⁴

11) אף על פי שהחכמים האחרונים (הגאונים) תקנו להגבות הכתובה ושאר תנאיה גם מן המטלטלין. - עישור זה, שאינו "תנאי כתובה", אינו אלא מן הקרקע. וכל זה אינו אלא "עישור נכסים", אבל כשאומדין דעת האב - גובה היא אפילו מן המטלטלין. (12) יכולה. (13) העומדת להגבות (שזה שכבר נגבה הוא מטלטלין). ואף על פי שכבר עברה חצי שנה מיום שהשכיר האב - כיון שעדיין לא נגבה השכר, הרי זה כקרקע, כי אין שכירות משתלמת אלא בסוף השנה. (14) כדין כל בעל חוב הגובה את חובו מהלווה בחייו. ואילו הייתה בעלת חוב של אביהם, הייתה נוטלת רק מהזיבורית ובשבעה כדין הבא להיפרע מנכסי יתומים.

ו. הַבַּת בַּעֲשׂוֹר זֶה כְּבַעַל חוֹב שֶׁל אֶחִין הִיא, לְפִיכָךְ

1 ית. כְּמָה דְּבָרִים אַמּוּרִים? בְּשֶׁהֵנִיחַ קְרָקַע; אֶבְל אִם
2 לֹא הֵנִיחַ אֶלָּא מְטַלְטְלִין - הוֹאִיל וּבַתְּקַנַּת הַגְּאוּנִים
3 הוּא שִׁיזוּנּוֹ הַבְּנוֹת מִן הַמְטַלְטְלִין, הִרִי הַבְּנִים
4 וְהַבְּנוֹת נִיזוּנּוֹת כְּאַחַד מִן הַנְּכָסִים הָאֵלוּ הַמוּעָטִין,
5 שֶׁלֹּא תִקְנוּ לָהֶם בְּמְטַלְטְלִין אֶלָּא שְׂהִיּוּ כְּבָנִים. וְכַזֶּה
6 הוּרוֹ הַגְּאוּנִים.

7 יט. הֵנִיחַ קְרָקַע, וְהִיּוּ הַנְּכָסִים מְרִבִּין, וְנִתְמַעְטוּ אַחַר
8 בֵּן - כְּכֹר זְכוּ בְּהֵן יוֹרְשִׁים. הִיּוּ מוּעָטִין בְּשַׁעַת
9 מִיתָה, וְנִתְרַבּוּ אַחַר כֵּךְ - הַבְּנִים יוֹרְשִׁין אוֹתָן. וְאֶפְלוּ
10 לֹא נִתְרַבּוּ, אִם קָדְמוּ הַבְּנִים וּמְכָרוּ נְכָסִים מוּעָטִין -
11 מְכָרְן קָיָם.

12 ב. הִיּוּ הַנְּכָסִים מְרִבִּין וְגַשׁ עָלֵיו חוֹב, אוֹ שֶׁהִתְנָה
13 עִם אִשְׁתּוֹ שִׁיזוּן אֶת בְּתָהּ - אֵין הַחוֹב וְלֹא מְזוּנּוֹת
14 בַת אִשְׁתּוֹ מְמַעְטִין בְּנְכָסִים; אֶלָּא יִירָשׁוּ הַבְּנִים
15 הַכָּל, וְיִתְּנוּ לְבַעַל חוֹב חוֹבוֹ, וְיזוּנּוּ בַת אִשְׁתּוֹ אֲבִיהֶן
16 עַד זְמַן שֶׁשָּׁפְטָה, וְיזוּנּוּ אַחֲרֵיהֶן עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ אוֹ עַד
17 שִׁיתְּאָרְסוּ וַיֵּצְאוּ מִתַּחַת יְדֵיהֶם.

18 כא. הֵנִיחַ אֶלְמָנָה וּבַת, מְמַנָּה אוֹ מֵאִשָּׁה אַחֲרַת,
19 וְאֵין בְּנְכָסִים כְּדִי שִׁיזוּנּוּ שְׂתִיחֶן - הָאֶלְמָנָה נִזְוָנָה,
20 וְהַבַּת תִּשְׁאַל עַל הַפְּתָחִים. וְכֵן אֵנִי אוֹמֵר, שֶׁמְזוּנּוֹת
21 הַבַּת קוֹדְמִין לִירֵשֶׁת הַבֵּן אֶת כְּתֻבַּת אִמּוֹ שֶׁמְתָה בְּחַיֵּי
22 אָבִיו, וְאֶף-עַל-פִּי שְׁשִׁנְיָהֶם מִתְּנָאי הַכְּתָבָה. וְקַל
23 וְחֹמֵר הַדְּבָרִים: אִם נִדְחַת יִרְשָׁה שֶׁל תּוֹרָה מְפָנִי
24 מְזוּנּוֹת הַבַּת, לֹא תִדְחָה יִרְשֶׁת הַכְּתָבָה, שֶׁהִיא תְּנָאי
25 בֵּית דִּין, מְפָנִי מְזוּנּוֹת הַבַּת?

26 כב. מִי שָׁמַת וְהֵנִיחַ בְּנוֹת גְּדוּלוֹת וְקִטְנוֹת, וְלֹא הֵנִיחַ
27 בֵּן - אֵין אוֹמְרִים: יזוּנּוּ הַקְּטָנוֹת עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ וְיִחַלְקוּ
28 שְׁאָר הַנְּכָסִים בְּשׂוּרָה, אֶלָּא כְּלָן חוֹלְקוֹת בְּשׂוּרָה.

יום שלישי י"ב מנחם-אב ה'תשע"ה

פְּרָק עֲשָׂרִים

1) נתבאר בו שחייב האב לתת מעות לבתו להנשא, מת האב והניח בת, ואם צוה בשעת מיתה שלא יתפרנסו בנותיו מנכסיו, אלמנה ובת אי זו קודמת למזונות, יתומה קטנה שהשיאוה אחיה ואמה לענין מזונות.

31 א. צִוּוּ חֲכָמִים, שִׁיתֵן אָדָם מְנַכְסִיו מַעַט לְבָתּוֹ כְּדִי
32 שֶׁתְּנַשְׂא בּוֹ. וְזֶה הוּא הַנְּקָרָא פִּרְנָסָה.² הַמְשִׂיא אֶת
33 בָּתּוֹ סָתֵם - לֹא יִפְחַת לָהּ מִפְּסוּת שְׁפוּסְקִין לְאִשְׁתּוֹ
34 עֲנִי שְׁבִישְׂרָאֵל,³ כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ. בְּמָה דְּבָרִים
35 אַמּוּרִים? בְּשֶׁהִיָּה הָאֵב עֲנִי; אֶבְל אִם הִיָּה עֲשִׂיר -
36 הִרִי זֶה רָאוּי לִתֵּן לָהּ כְּפִי עֲשׂוֹר.⁴

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי י"ב מנחם-אב – ספר נשים – הלכות אישות קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

אומרים איש נכרי הוא זה, ואינו יורש של אב אלא של אשתו, ויש לו דין לוקח, ואין מוציאם למזון האלמנה מנכסים משועבדים, אלא לטובת האשה, עשאוהו כיוורש. ומיורש מוציאם למזון האלמנה.

26 יב. קטנה יתומה שהשיאתה אמה או אחיה
27 לדעתה²⁵, ונתנו לה מאה או חמשים זוזי - יכולה
28 היא משתגדיל להוציא מידם פרנסה הראויה לה,
29 או באומדן דעת²⁶ האב או בעשור הקרקעות²⁷.
30 ואפלו לא היו האחין זנין אותה²⁸, ואף-על-פי שלא
31 מקתה²⁹ בשעת נשואין, מפני שהקטנה אינה בת
32 מקאה³⁰.

(25) בהסמתה. (26) כמה היה בדעתו ליתן לה לפרנסה.
(27) אם לא ידע לו בית דין אומדן דעת. (28) ולא היה לה
להתבייש ולמחות. (29) התנגדה, מלשון הכתוב (דניאל ד,
לב): "ולא איתי די ימחא בידה". (30) אינה יודעת למחות
ואין מחילתה מחילה ואפילו גדלה משנשאת ולא תבעה
תיכף, לא אבדה פרנסתה כשתמחה, שכל שלא אבדה בשעת
נשואיה שוב אינה צריכה למחות.

33 יג. נשאת הבת אחר שגדלה, בין נערה בין בוגרת,
34 ולא תבעה פרנסתה - אבדה פרנסתה³¹. ואם מקתה
35 בעת נשואיה³² - הרי זו מוציאה את הראוי לה כל
36 זמן שתריצה. בגרה ועודה בבית אביה, בין שבגרה
37 אחר מותו בין שהניחה בוגרת, אם פסקו האחין
38 מלתת מזונותיה, שהרי אין לה מזונות כמו
39 שבארנו, ושתקה ולא תבעה פרנסתה אבדה
40 פרנסתה; לא פסקו האחים מזונותיה וזנו אותה
41 בבגרה³³, אף-על-פי שלא מקתה, לא אבדה פרנסתה
42 כל זמן שהן זנין אותה; שיש לה לטעון: מפני שהן
43 זנין אותה אף-על-פי שאינן חביבין, והיא עדין לא
44 נשאת³⁴, מפני זה לא תבעה פרנסתה³⁵.

(31) שתיקתה זוהי מחילתה. (32) בנערותה. (33) מרצונם
הטוב, ולא מחמת חיוב. (34) אבל אם בגרה ונשאה צריכה
למחות אף על פי שהם זנים אותה. (35) מפני הכוונה.

45 יד. מי שצנה לתת לבתו כף וכף מעות לפרנסתה
46 לקח בהן קרקע, בין שהיה שכיב מרע בין שהיה
47 פריא, ומת, והרי המעות ביד השליש³⁶, ואמרה
48 הבת: תנו אותם לבעלי, כל מה שירצה יעשה בהן
49 - אם היתה גדולה ונשאת - הרשות בידה³⁷, ואם
50 עדין מארסת היא - יעשה שלישי מה שהשלים
51 בידו³⁸, ואם עדין קטנה היא - אפלו נשאת, אין
52 שומעין לה³⁹, אלא יעשה שלישי כמו שצנה האב⁴⁰.

(36) אדם שלישי הנאמן על שני הצדדים. (37) "שאף האב
לא עלה בדעתו למסון ביד שלישי אלא עד שתינשא
שמשנשאת הבעל זכאי לאכול פירות". (38) יקנה השדה,
ואין שומעים לה, שמצוה לקיים דברי המת בין אם המצוה
שכיב מרע ובין אם הוא בריא. (39) "אין מעשה קטנה

1 נוטלת אותו מן הבינונית בלא שבועה. ואם מתו
2 האחין - נוטלת אותו מן פניהם מזבורת
3 ובשבועה¹⁵; שהרי היא נפרעת מנכסי יתומים,
4 והבא לפרע מנכסי יתומים - לא יפרע אלא מזבורת
5 ובשבועה, כמו שיתבאר בהלכות הלואה.

(15) שלא נטלה מן הנכסים כלום.

6 ז. והאחים שמכרו או משכנו קרקע אביהם - הבת
7 טורפת מן הלקוחות פרנסתה¹⁶, כדרך שטורפים כל
8 בעלי חובות מן הלקוחות¹⁷, כמו שיתבאר בהלכות
9 הלואה.

(16) ובשבועה. (17) הואיל ופרנסה דבר קצוב הוא, היה
להם להיזהר שלא לקנות קרקעות שהם כסכום פרנסתה
(אבל מזונות האשה והבנות הואיל ואין להם קצבה אין
מוציאים להם מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם).

10 ח. מי שהשיא בנות גדולות ונשארו קטנות ומת
11 בלא בן - אין נוטלין פרנסה לקטנות ואחר כך
12 חולקות הנכסים, אלא חולקות כלן בשוה¹⁸.

(18) כי לא תוקנה פרנסה לבנות אלא כשיש שם בנים,
שהבנות אינן יורשות כלום. אבל בשעה שיורשות - כולן
שוות.

13 ט. מי שמת והניח שתי בנות ובן, וקדמה ראשונה
14 ונטלה עשור נכסים¹⁹, ולא הספיקה השנייה לגבות
15 עד שמת הבן ונפלו כל הנכסים לשתייהן²⁰ - אין
16 השנייה נוטלת עשור, אלא חולקות בשוה²¹, וזכתה
17 הראשונה בעשור שלה.

(19) כדינה, שהרי הבן יורש הכול. (20) ושתייהן יורשות
בשווה. (21) ואין אומרים תיטול השנייה עשור נכסים
תחילה כמו שנטלה ראשונה ואחרי כן יחלוקו אלא ראשונה
זכתה, ובת על הבת אין לה עשור נכסים שהרי שתייהן שוות
בירושה.

18 י. מי שצנה בשעת מיתה: אל תפרנסו בנותי מנכסי
19 - שומעים לו, שאין זה מתנאי כתובה²².

(22) אלא חוב על היתומים, ולפיכך אם ציווה האב שלא
לפרנסן אין עליהם חוב כלל.

20 יא. מי שמת והניח אלמנה ובת - פבר בארנו
21 שמזונות האלמנה קודמין למזונות הבת. וכן אם
22 נשאת הבת - אינה נוטלת עשור נכסים מפני מזונות
23 האלמנה²³. ואפלו מתה הבת אחר שנשאת - אין
24 הבעל יורש פרנסה הראויה להנתן לה²⁴; שהרי
25 הנכסים כלן בחזקת האלמנה שתהא נזונה מהן.

(23) נלמד מדין מזונות הנ"ל, שאם במזונותיה שהן מתנאי
כתובה אמרו כן, קל וחומר לעשור נכסים שאינו אלא תקנת
חכמים. וטעם הדבר: מפני שהאלמנה היא בעלת חוב של
האב ואילו הבת היא בעלת חוב של האחים. (24) ואין

31 מְטַחֶנָּה? יוֹשֶׁבֶת פְּרָחִים וּמְשַׁמֶּרֶת הַקֶּמַח, וְאֵינָהּ
32 טוֹחֶנָּה. אוּ מְחַמֶּרֶת אַחֵר הַבְּהֵמָה, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִבְטְלוּ
33 הַרְחִים. וְאִם הָיָה דְרָכָן לְטַחֵן פְּרָחִים שֶׁל יָד -
34 טוֹחֶנָּה.

כלום". (40) ליקח בהן קרקע. כי לטובתה נתכוון שלא יוציא בעלה המעות ויפסיד. ואפילו אומרת: נאמן בעלי עלי שלא יעכבן לעצמו, תנו אותן לו, והוא יקנה לי שדה כאשר ארצה, - אין שומעין לה.

יום רביעי י"ג מנחם-אב ה'תשע"ה

פֶּרֶק אֶחָד וְעֶשְׂרִים

1 כולל דיני מציאת האשה ומעשה ידיה, מלאכות שעושה לבעלה, המדיר אשתו שלא תעשה מלאכה, השימוש שהאשה עושה בעצמה לבעלה, מלאכות שהנדה עושה לבעלה, האשה ששברה כלים בשעת מלאכתה, אשה שמנעה עצמה מכל המלאכות, דיני מינקת וחיובי הנקה, התובעת בנה או בתה עמה אחרי גמלתו.

35 ו. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּעֲנִיִּים; אָבֵל אִם הִכְנִיסָה
36 לוֹ שִׁפְחָה אַחַת אוּ נְכָסִים שָׂרְאוּי לְקָנֹת מֶהֵן שִׁפְחָה
37 אַחַת, אוּ שִׁהְיֶתָה לוֹ שִׁפְחָה אַחַת אוּ שִׁהְיֶה לוֹ מָמוֹן
38 כִּדִּי לְקָנֹת מִמֶּנּוּ שִׁפְחָה אַחַת - אֵינָה מְטַחֶנָּה, וְלֹא
39 אוֹפֵה, וְלֹא מְכַבֶּסֶת, וְלֹא נוֹתֶנֶת תְּכָן לִפְנֵי בְּהֵמָתוֹ.
40 הַכְּנִיסָה לוֹ שְׁתֵּי שִׁפְחוֹת אוּ נְכָסִים הָרְאוּיִין לְקָנֹת
41 מֶהֵן שְׁתֵּי שִׁפְחוֹת, אוּ שִׁהְיֶה לוֹ שְׁתֵּי שִׁפְחוֹת אוּ
42 שִׁהְיֶה רְאוּי לְקָנֹת שְׁתֵּי שִׁפְחוֹת - אֵינָה מְבַשְּׁלָת, וְאֵינָה
43 מְנִיקָה אֶת בְּנָהּ, אֲלֵא נוֹתֶנֶת אוֹתוֹ לְשִׁפְחָה
44 לְהַנִּיק.

א. מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה. ומה היא עושה לו? הכל פמנהג המדינה. מקום שדרך לארג - אורגת, לרקם - רוקמת, לטוות צמר או פשתים - טווה. ואם לא היה דרך נשי העיר לעשות כל המלאכות האלו - אינו כופה אלא לטוות הצמר בלבד, שהפשתן מזיק את הפה ואת השפתיים. והטויה היא המלאכה המיוחדת לנשים, שנאמר: וכל אשה חכמת לב בידיה טויה.

45 ז. נמצאו כל המלאכות שכל אשה עושה אותן לבעלה - חמש מלאכות: טווה, ורוחצת פניו ידיו ורגליו, ומוזגת את הפוס, ומצעת את המטה, ועומדת ומשמשת בפניו. והמלאכות שמקצת הנשים עושות אותן ומקצתן אינן עושות - שש מלאכות: מטחנת, ומבשלת, ואופה, ומכבסת, ומניקה, ונותנת תכן לפני בהמתו.

ב. דחקה עצמה ועשתה יותר מן הראוי לה - המותר לבעל. היה לו ממון הרבה, אפלו היה לה כמה שפחות - אינה יושבת לבטלה בלא מלאכה, שהבטלה מביאה לידי זמה. אבל אין כופין אותה לעשות מלאכה כל היום פלו, אלא לפי רב הממון ממעטת במלאכה.

46 ח. כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה - נדה עושה לבעלה. חוץ ממזיגת הפוס, והצעת המטה, והרחצת פניו ידיו ורגליו. גזרה משום הרהור שמא יבא לבעל. לפיכך מצעת מטתו כשהיא נדה שלא בפניו ומוזגת את הפוס ואינה נותנת אותו בידו בדרךפ תמיד אלא מנחת אותו על הארץ או על הפלי או על השלחן והוא נוטלו.

ג. המדיר את אשתו שלא תעשה מלאכה כלל - יוציא ויתן פתחה, שהבטלה מביאה לידי זמה. וכן כל אשה רוחצת לבעלה פניו ידיו ורגליו, ומוזגת לו את הפוס, ומצעת לו את המטה, ועומדת ומשמשת בפני בעלה, כגון שתתן לו מים או כלי או תטל מלפניו וכיוצא בדברים אלו. אבל אינה עומדת ומשמשת בפני אביו או בפני בנו.

47 ט. האשה ששברה כלים בעת שעשתה מלאכותיה בתוך ביתה - פטורה. ואין זה מן הדין, אלא תקנה. שאם אין אתה אומר כן - אין שלום בתוך הבית לעולם, אלא נמצאת נזהרת ונמנעת מרב המלאכות, ונמצאת קטטה ביניהם.

ד. ומלאכות אלו עושה אותן היא בעצמה. ואפלו היו לה כמה שפחות - אין עושין מלאכות אלו לבעל אלא אשתו.

48 י. כל אשה שתמנע מלעשות מלאכה מן המלאכות שהיא חייבת לעשותן - כופין אותה ועושה, אפלו בשוט. טען הוא שאינה עושה, והיא אומרת שאינה נמנעת מלעשות - מושיבין אשה פיניהן או שכנים. ודבר זה כפי מה שיראה הדין שאפשר בדבר.

ה. יש מלאכות אחרות שהאשה עושה לבעלה בזמן שהן עניים, ואלו הן: אופה הפת בתנור. ועזרא תקן, שתהיה אשה משכמת ואופה, כדי שתהיה הפת מצויה לעניים. ומבשלת את התבשילין. ומכבסת את הבגדים. ומניקה את בנה. ונותנת תכן לפני בהמתו, אבל לא לפני בקרו. ומטחנת. כיצד

49 יא. האשה כל זמן שהיא מניקה את בנה - פוחתין לה ממעשה ידיה, ומוספין לה על מזונותיה יין ודברים שפיו לחלב. פסקו לה מזונות הראויות לה,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי י"ד מנחם-אב - ספר נשים - הלכות אישות קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

43 יח. פיצד? הִיָּה הָאָב רְאוּי לְצַדְקָה - מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ
 44 הַרְאוּי לוֹ בְּעַל כְּרַחוּ וְזָנִין אוֹתָהּ וְהִיא אֶצֶל אִמָּה.
 45 וְאִפְלוּ נִשְׂאָת הָאֵם לְאַחַר - בְּתֵּה אֶצֶלָהּ, וְאִבְיָה זָן
 46 אוֹתָהּ מִשּׁוּם צַדְקָה עַד שְׁיִמוּת הָאָב. וְתוֹזֵן מִנְכָּסָיו
 47 אַחַר מוֹתוֹ בְּתַנְאֵי כְּתֻבָּה וְהִיא אֶצֶל אִמָּה. וְאִם לֹא
 48 רְצָתָה הָאֵם שְׂיִהְיוּ בְּנֵיהָ אֶצֶלָהּ אַחַר שְׁגִמְלָתָן, אֶחָד
 49 זְכָרִים וְאֶחָד נְקִיבוֹת - הַרְשׁוּת בְּיָדָהּ. וְנוֹתְנָת אוֹתָן
 50 לְאִבְיָהֶן, אוֹ מִשְׁלֶכֶת אוֹתָן לְקָהֶל - אִם אֵין לָהֶן אָב
 51 - וְהֵן מְטַפְּלִין בָּהֶן.

יום חמישי י"ד מנחם-אב ה'תשע"ה

פֶּרֶק שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים

52 1) ביאר בו רבינו דין ירושת הבעל בנכסי אשתו ואשה
 53 האסורה לו, וקטנה וחרשת לענין זה, דיני נכסי מלוג ונכסי
 54 צאן ברזל לענין מכירת האישי, ומכירת האשה ושומרת-יבם,
 55 כתובת יבמה, מתנה לאשה על מנת שלא יאכל הבעל פירות,
 56 מוכרת כתובתה בטובת הנאה, ככל שמשלם הגנב עבור ולד
 57 בהמת מלוג. החובל באשתו, נזק וצער ובושת למי. פקדונות
 מנשים, עבדים, קטנים.

54 א. הבעל קודם לכל אדם בירשת אשתו. ומאימתי
 55 יזכה בירשתה? ממשתיצא מרשות האב, ואף-על-פי
 56 שעדין לא נכנסה לחפה. הואיל ונעשית ברשות
 57 בעלה - יירשנה.

58 ב. פיצד? האשה שנתארסה, ומסרה אביה לבעלה
 59 או לשלוחי בעלה, או מסרוה שלוחי האב לבעלה
 60 או לשלוחיו, ומתה בדרך קדם שתכנס לחפה -
 61 אף-על-פי שכתבתה עדין בבית אביה, בעלה
 62 יורשה. וכן אם הלך האב או שלוחי האב עם הבעל,
 63 ונכנס עמה בעלה בדרך לחצר ונתחמד עמה שם
 64 לשם נשואין, ומתה - הרי זה יירשנה בעלה. אבל
 65 אם עדין האב עם הבעל להוליכה לבית בעלה, או
 66 שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או עם הבעל,
 67 אפלו נכנס הבעל עמה לחצר ללון בדרך שלנין
 68 עוברי דרכים בפנדק אחד - הואיל והאב או שלוחיו
 69 עמה, ועדין לא נתחמד עמה לשם נשואין, אם מתה
 70 - יירשנה אביה, אף-על-פי שכתבתה בבית בעלה.

71 ג. וכן אם היתה בוגרת או יתומה או אלמנה,
 72 והלכה היא בעצמה מבית אביה לבית בעלה, ואין
 73 עמה לא בעלה ולא שלוחיו, ומתה בדרך - אין
 74 הבעל יורש אותה.

75 ד. הנושא אשה שהיא אסורה לו - הואיל ויש לו
 76 ביה קדושין, אם מתה תחתיו - יירשנה. וכן הנושא
 77 את הקטנה, אף-על-פי שאין קדושיה קדושין

1 וְהִיָּה הִיא מִתְאַוָּה לְאָכַל יוֹתֵר אוֹ לְאָכַל מֵאֲכָלוֹת
 2 אַחֲרוֹת מִפְּנֵי חֲלֵי הַתְּאוּוָּה שֵׁישׁ לָהּ בְּכַטְנָה - הִרִי זוֹ
 3 אוֹכֵלֶת מִשְׁלָה כָּל מָה שֶׁתִּרְצֶה. וְאֵין הַבְּעַל יְכוּל
 4 לְעַכֵּב וְלוֹמֵר, שְׂאֵם תֹּאכַל יוֹתֵר מִדְּאֵי אוֹ תֹאכַל
 5 מֵאֲכָלִים רַעִים - יָמוּת הַיֶּלֶד, מִפְּנֵי שֶׁצָּעַר גּוֹפָה
 6 קוֹדֵם.

7 יב. ילדה תאומים - אין כופין אותה להניק שניהם,
 8 אלא מניקה אחד ושוכר הבעל מניקה לשני. הרי
 9 שרצתה האשה להניק בן חכרתה עם בנה - הבעל
 10 מעכב, ואינו מניחה אלא להניק בנו בלבד.

11 יג. נדרה שלא להניק את בנה - כופה אותה
 12 ומניקתו עד שיהיה בן ארבעה ועשרים חדש, אחד
 13 הזכר ואחד הנקבה. היא אומרת: אני אניק את בני,
 14 והוא אינו רוצה שתניק אשתו פדי שלא תתנול -
 15 אף-על-פי שיש לה במה שפחות, שומעין לה;
 16 שצער הוא לה לפרש מבנה.

17 יד. היתה עניה שהיא חיבת להניק את בנה, והרי
 18 הוא עשיר שראוי לו שלא תניק אשתו, אף-על-פי
 19 שאין לו שפחות, אם לא רצתה להניק - שוכר
 20 מניקה או קונה שפחה; מפני שהאשה עולה עם
 21 בעלה, ואינה יורדת.

22 טו. היא אומרת: ראוי הוא לשכר או לקנות שפחה,
 23 והוא אומר אינו ראוי - עליה להביא ראיה, ואין
 24 כאן מקום לשבועה.

25 טז. האשה שנתגרשה - אין כופין אותה להניק.
 26 אלא: אם רצתה - נותן לה שכרה ומניקתו, ואם לא
 27 רצתה - נותנת לו את בנו והוא מטפל בו. במה
 28 דברים אמורים? שלא הניקה אותו עד שהפירה;
 29 אבל אם הפירה, ואפלו הוא סומא - אין מפרשין
 30 אותו מאמו, מפני סכנת הילד, אלא כופין אותה
 31 ומניקה אותו בשכר עד ארבעה ועשרים חדש.

32 יז. הגרושה אין לה מזונות אף-על-פי שהיא מניקה
 33 את בנה, אבל נותן לה יותר על שכרה דברים
 34 שהקטן צריך להן מנסות ומאכל ומשקה וסיכה
 35 וכיוצא בזה. אבל המעפרת - אין לה כלום. שלמו
 36 חדשיו וגמלתו, אם רצתה המגרשת שיהיה בנה
 37 אצלה - אין מפרשין אותו ממנה עד שיהיה בן שש
 38 שנים גמורות, אלא כופין את אביו ונותן לו מזונות
 39 והוא אצל אמו. ואחר שש שנים, יש לאב לומר:
 40 אם הוא אצלי - אתן לו מזונות, ואם הוא אצל אמו
 41 - לא אתן לו מזונות. והפת אצל אמה לעולם,
 42 ואפלו לאחר שש.

43 שְׁנָפְלוּ לָהּ כִּשְׁהִיא שׁוֹמֵרַת יָכֵם. וְאִין לְיָכֵם פְּרוֹת,
44 אֶפְלוּ בְּנָכְסֵי צֵאן בְּרִזְלָה שְׁהַכְּנִיסָה לְאַחִיו, עַד שְׂיִכְנַס.
45 מֵתָה כִּשְׁהִיא שׁוֹמֵרַת יָכֵם - יוֹרְשִׁיהָ מֵאֲבִיהָ יוֹרְשִׁין
46 בְּנָכְסֵי מְלוּג שְׁלָהּ וְחֻצֵי נְכָסֵי צֵאן בְּרִזְלָה. וְיוֹרְשֵׁי
47 הַבְּעַל יוֹרְשִׁים כְּתֻבָּתָהּ וְחֻצֵי נְכָסֵי צֵאן בְּרִזְלָה. וְיוֹרְשֵׁי
48 הַבְּעַל חֵיבִין בְּקַבּוּרָתָהּ.

49 יא. שׁוֹמֵרַת יָכֵם - כְּתֻבָּתָהּ עַל כָּל נְכָסֵי בְעֻלָּהּ.
50 לְפִיכָף אִין הַיָּכֵם כּוֹל לְמַכְרֵי בְּנָכְסֵי אֶחָיו, בֵּין קֵדָם
51 יָבוּם בֵּין אַחַר יָבוּם. וְאִם מָכַר אוֹ נָתַן מִתְּנָה אוֹ חֶלֶק
52 עִם אֶחָיו בְּנָכְסֵי הַמֵּת, בֵּין קֵדָם יָבוּם בֵּין אַחַר יָבוּם
53 - לֹא עָשָׂה כָּלום; שְׂכָרָה נִתְחַיְבוּ נְכָסִים אֵלוֹ
54 לְאַלְמָנָה לְגַבּוֹת מֵהֵן כְּתֻבָּתָהּ.

55 יב. כָּנַס אֶת יָבֵמָתָהּ וְהֵנִיחַ אֶחָיו פְּרוֹת מִחֻבְרִין
56 לְקַרְקַע - יִמְכְרוּ, וְיִלְקַח בְּהֵן קַרְקַע, וְהַיָּכֵם אוֹכֵל
57 פְּרוֹתֵיהֶן.

58 יג. הֵנִיחַ פְּרוֹת תְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע, וְכֵן אִם הֵנִיחַ
59 מְעוֹת וּמִטְלָטְלִין - הַכֹּל שֶׁל יָכֵם, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן כְּמוֹ
60 שְׂוִירָצָה, וְאִינָה יְכוּלָה לְעַכֵּב. שְׁהַמְטִילִין אִין
61 הַכְּתֻבָּה נִגְבִּית מֵהֵן אֲלֵא בְּתַקְנַת הַגְּאוּנִים, וְאִין כַּח
62 בְּתַקְנָה זוֹ לְמַנְעוֹ מִנְכָסֵי אֶחָיו וּלְאַסְרֵן עָלָיו בְּאַחֲרִיתוֹ
63 זוֹ שְׁלֹא יִשָּׂא וְיִתֵּן בָּהֶם.

64 יד. יָבֵמָה שְׁלֹא הִיָּתָה לָהּ כְּתֻבָּה, אוֹ שְׂמַחְלָה כְּתֻבָּתָהּ
65 - זָכָה בְּנָכְסֵי אֶחָיו, וּמוֹכַר וְנוֹתֵן כְּחַפְצוֹ. וְכִשְׂיִכְנַס
66 אֶת יָבֵמָתָהּ, וְכָתַב לָהּ כְּתֻבָּה מֵאָה, וְהִיָּהוּ כָּל נְכָסֵיו
67 אַחֲרָיו לְכְתֻבָּתָהּ, כִּשְׂאָר כָּל הַנָּשִׂים שֵׁישׁ לָהֶן
68 כְּתֻבָּהּ.

69 מז. הָאִשָּׁה שְׂמַכְרָה אוֹ שֹׁנְתָנָה אַחַר שְׁנֹשְׂאָת בְּנָכְסֵי
70 צֵאן בְּרִזְלָה, בֵּין לְבְעֻלָּהּ בֵּין לְאַחֲרִים - לֹא עָשָׂתָה
71 כָּלוּם. וְכֵן פַּעַל שְׂמַכְרָה קַרְקַע בְּנָכְסֵי אִשְׁתּוֹ, בֵּין נְכָסֵי
72 צֵאן בְּרִזְלָה בֵּין נְכָסֵי מְלוּג - לֹא עָשָׂה כָּלוּם.

73 מז. מָכַר מִטְלָטְלִין שֶׁל נְכָסֵי צֵאן בְּרִזְלָה, אֶף-עַל-פִּי
74 שְׂאִינוֹ רִשְׁאֵי, אִם מָכַר - מִמְכָּרוֹ מִמְכָּר. מְכָרוֹ
75 שְׁנֵיהֶם בְּנָכְסֵי מְלוּג - בֵּין שְׂלֵקַח מִן הָאִישׁ תַּחְלָה
76 וְחֲזַר וְלָקַח מִן הָאִשָּׁה, בֵּין שְׂלֵקַח מִן הָאִשָּׁה וְחֲזַר
77 וְלָקַח מִן הָאִישׁ - מְכָרוֹ קָנָם.

78 יו. וְכֵן הָאִשָּׁה שְׂמַכְרָה אוֹ נִתְּנָה נְכָסֵי מְלוּג לְבְעֻלָּהּ
79 - מִמְכָּרָה וּמִתְּנָתָה קָנְמִין; וְאִינָה יְכוּלָה לֹאמַר בְּנָכְסֵי
80 מְלוּג: נָחַת רוּחַ עֲשִׂיתִי לְבְעֻלִי. אֲבָל כִּשְׂאָר נְכָסִים
81 - יֵשׁ לָהּ לֹאמַר.

82 יח. כִּיצַד? הָאִשָּׁה שְׂמַכְרָה אוֹ נִתְּנָה לְבְעֻלָּהּ מִנְכָסֵי

1 גְּמוּרִים, אִם מֵתָה תַּחְתָּיו - יִירְשֶׁנָּה. אֲבָל הַפְּקָח
2 שְׁנֹשְׂא חֲרֻשָׁת, אִם מֵתָה - לֹא יִירְשֶׁנָּה. וְהַחֲרֻשׁ
3 שְׁנֹשְׂא פְּקֻחַת וּמֵתָה - יִירְשֶׁנָּה; שְׁהָרִי הִיא בַת דַּעַת,
4 וְלִדְעָתָה נִשְׂאָת, וְזָכָתָה לוֹ מְמוּנָהּ.

5 ה. קִטְנָה שֹׁנְתַן קִדְשָׁה לְדַעַת אֲבִיהָ, וְנִשְׂאָת שְׁלֹא
6 לְדַעַת אֲבִיהָ, בֵּין בְּפָנָיו בֵּין שְׁלֹא בְּפָנָיו - יְכוּל הָאָב
7 לְמַחֲוֹת, כְּמוֹ שְׂבִאָרָנוּ. וְאֶפְלוּ שְׂתַק הָאָב, אִם מֵתָה
8 - אִין הַבְּעַל יוֹרְשָׁה, אֲלֵא אִם כֵּן רָצָה הָאָב
9 בְּנִשְׂוֹאֶיהָ.

10 ו. הוֹרוּ הַגְּאוּנִים, שְׁהָאִשָּׁה שִׁחְלָתָהּ וּבִקְשָׁה מִבְּעֻלָּהּ
11 שְׂיִגְרֶשֶׁנָּה וְתֵצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּהּ, כְּדִי שְׁלֹא יִירְשֶׁנָּה - אִין
12 שׁוֹמְעֵין לָהּ. וְאֶפְלוּ אִמְרָה: אֲנִי שׁוֹנְאָה אוֹתוֹ וְאִינִי
13 רוֹצָה לְעַמֵּד עִמוֹ - אִין שׁוֹמְעֵין לָהּ. וְאִין דְּנִין אוֹתָהּ
14 כְּדִין מוֹרְדָת. וְדִין יָפָה הוּא זֶה.

15 ז. כָּל נְכָסִים שֵׁישׁ לְאִשָּׁה, בֵּין נְכָסֵי צֵאן בְּרִזְלָה בֵּין
16 נְכָסֵי מְלוּג - הַבְּעַל אוֹכֵל כָּל פְּרוֹתֵיהֶן בְּחַיָּיהָ. וְאִם
17 מֵתָה בְּחַיָּי בְעֻלָּהּ - יוֹרֵשׁ בְּעֻלָּהּ הַכֹּל. לְפִיכָף, אִם
18 מְכָרָה הָאִשָּׁה נְכָסֵי מְלוּג אַחַר שְׁנֹשְׂאָת, אֶף-עַל-פִּי
19 שְׂאוֹתָן הַנְּכָסִים נָפְלוּ לָהּ קֵדָם שְׂתַתְּאָרַס - הַבְּעַל
20 מוֹצִיא הַפְּרוֹת מִיַּד הַלְקוּחוֹת כָּל יְמֵי חַיָּיהָ, אֲבָל לֹא
21 גּוֹף הַקַּרְקַע; שְׂאִין לוֹ כָּלוּם בְּגוֹף נְכָסֵי מְלוּג עַד
22 שְׂתַמּוֹת. מֵתָה בְּחַיָּיו - מוֹצִיא הַגּוֹף מִיַּד הַלְקוּחוֹת
23 בְּלֹא דָמִים. וְאִם הַדָּמִים שְׂלָקָתָה מִיַּד הַלְקוּחוֹת
24 קָנְמִין בְּעַצְמָן - מִחֻזְרֵן לְלְקוּחוֹת, וְאִינוּ יְכוּל לֹאמַר:
25 שְׂמָא מְצִיאָה הֵן.

26 ח. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּנְכָסִים הַיְדוּעֵין לְבְעֻלָּהּ;
27 אֲבָל אִם נָפְלוּ לָהּ נְכָסִים בְּמִדְיָנָה אַחֲרַת, וְלֹא יָדַע
28 בְּהֵן הַבְּעַל, וּמְכָרָה אוֹתָן - מְכָרָה קָנָם. וְכֵן אַרוּסָה
29 שְׂמַכְרָה קֵדָם הַנִּשְׂוֹאִין - מְכָרָה קָנָם; שְׂאִין לְבְעֻלָּהּ
30 בְּנְכָסֵי אַרוּסָתוֹ כָּלוּם עַד שְׂיִכְנַס.

31 ט. הָאִשָּׁה שְׂכְתָבָה כָּל נְכָסֶיהָ לְאַחַר, בֵּין קְרוֹב בֵּין
32 רְחוֹק, קֵדָם שְׂתַנְּשָׂא - אֶף-עַל-פִּי שְׂאִם נִתְּגַרְשָׁה אוֹ
33 נִתְּאֲלָמָנָה תַּבְּטֵל הַמִּתְּנָה, כְּמוֹ שְׂתִּתְבָּאָר בְּהַלְכוֹת
34 מִתְּנָה, אִין הַבְּעַל אוֹכֵל פְּרוֹתֵיהֶן, וְאִם מֵתָה בְּחַיָּיו -
35 אִינוּ יוֹרְשִׁין; שְׁהָרִי נִתְּנָה אוֹתָן קֵדָם שְׂתַנְּשָׂא.
36 וּכְשִׁתַּמּוֹת בְּחַיָּי בְעֻלָּהּ, יָקָנָה מִקְבֵּל הַמִּתְּנָה מִתְּנָתוֹ
37 קָנְן גְּמוּר. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא אֶפְלוּ נִתְּנָה מְקַצֵּת נְכָסִיהָ
38 אוֹ כָּלום קָנָם נִשְׂוֹאֶיהָ, וְכְתֻבָּה לְמְקַבֵּל: קָנָה מֵהַיּוֹם
39 וְלִכְשֶׁאֲרָצָה, שְׁהָרִי לֹא קָנָה קָנְן גְּמוּר עַד שְׂתַרְצָה
40 - אִין הַבְּעַל אוֹכֵל פְּרוֹת אוֹתָהּ הַמִּתְּנָה, וְאִם מֵתָה -
41 אִינוּ יוֹרְשָׁהּ.

42 י. שׁוֹמֵרַת יָכֵם יֵשׁ לָהּ לְמַכְרֵן וְלִתֵּן בְּמִתְּנָה נְכָסִים

42 חֵיב בַּמְזוֹנוֹת שְׁלֵהֶן וּבְכָל צְרָכֵיהֶם, וְהֵן עוֹשִׂין לוֹ,
43 וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹתֵיהֶם. לְפִיכֹף: וְלָד שִׁפְחַת מְלוֹג -
44 לְבַעַל, וְלָד בְּהֵמַת מְלוֹג - לְבַעַל. וְאִם גֵּרְשָׁה, וְרִצְתָהּ
45 הָאִשָּׁה לִתֵּן דָּמִים וְלִטֹּל וְלָד הַשִּׁפְחָה מִפְּנֵי שִׁבַּח בֵּית
46 אָבִיהָ - שׁוֹמְעִין לָהּ.

47 כּוּ. הַכֹּנִיסָה לוֹ שְׁנֵי פְלִים אוֹ שְׁתֵּי שִׁפְחוֹת בְּתוֹרַת
48 נְכִסֵּי צֶאֱן בְּרִזְל, וְשִׁמוֹ אוֹתָן עָלָיו בְּאֵלֶף זוּז, וְהוֹקְרוּ
49 וְעִמְדוּ בְּאֵלְפִים, וְגֵרְשָׁה - נוֹטְלַת אֶחָד בְּאֵלֶף שְׁלֵהָ.
50 וְהַשְּׂנִי, אִם רִצְתָהּ שִׁתְּתֵן דָּמֶיהָ וְתִטֹּל מִשּׁוּם שִׁבַּח בֵּית
51 אָבִיהָ - שׁוֹמְעִין לָהּ.

52 כּוּ. הַנּוֹתֵן מִתְּנָה לְאִשְׁתּוֹ, בֵּין שְׁנֵתָן לָהּ קְרָקַע בֵּין
53 שְׁנֵתָן לָהּ מְעוֹת, וְלִקְחָהּ בְּהֵן קְרָקַע - אֵין לְבַעַל
54 פְּרוֹת בְּמִתְּנָה זוּ. וְכֵן הַנּוֹתֵן מִתְּנָה לְאִשָּׁה עַל מְנַת
55 שְׁלֵא יִהְיֶה הַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהָ, אֲלֵא יִהְיֶה פְּרוֹתֶיהָ
56 לְאִשָּׁה לְמָה שִׁתְּרָצָה - אֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹת מִתְּנָה
57 זוּ. וְכֵן הַמוֹכְרַת כְּתֻבָּתָהּ בְּטוֹבַת הַנָּאָה - אוֹתָן
58 הַדָּמִים לְאִשָּׁה, וְאֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהָ.

59 כּח. וְלָד בְּהֵמַת מְלוֹג שְׁנֵגֵב, וְנִמְצָא הַגֵּנֵב וְשִׁלְּם
60 שְׁנַיִם - הַפֶּלֶל לְאִשָּׁה; שְׁאֵין זֶה פְּרִי שִׁתְּקֵנוּ לוֹ
61 חֻקִּים. הַחוּבֵל בְּאִשְׁתּוֹ - כָּל הַנְּזַק וְהַצָּעֵר וְהַבִּשְׁת
62 שְׁלֵהָ, וְאֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹת, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר בְּהַלְכוֹת
63 חוּבֵל.

64 כּט. הַמוֹכֵר קְרָקַע לְאִשְׁתּוֹ: אִם הָיוּ הַמְּעוֹת שֶׁלְקָחָהּ
65 בְּהֵן אֵת הַקְּרָקַע מִבַּעַלָּהּ גְּלוּיָין וְיִדוּעִין לְבַעַל -
66 קָנְתָהּ, וְהַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹת אוֹתָהּ הַקְּרָקַע; וְאִם הָיוּ
67 מְעוֹת טְמוּנִין - לֹא קָנְתָהּ, שֶׁהַבַּעַל אוֹמֵר: לֹא מְכַרְתִּי
68 אֲלֵא כְּדֵי לְהִרְאוֹת הַמְּעוֹת שֶׁטְּמָנָה. וְאוֹתָן הַמְּעוֹת
69 שְׁנֵרְאוּ - יִלְקַח בְּהֵן קְרָקַע, וְהַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹת.

70 ל. הָרִי שְׁנִמְצָאוּ מְעוֹת אוֹ מִטְּלָטְלִין בְּיַד הָאִשָּׁה,
71 הִיא אוֹמְרַת: בְּמִתְּנָה נִתְּנוּ לִי, וְהוּא אוֹמֵר: מִמַּעֲשָׂה
72 דְּרִיךְ הֵם שֶׁהֵם שְׁלִי - הָרִי זוֹ נִאֲמָנָת. וְיֵשׁ לוֹ
73 לְהַחְרִים עַל מִי שִׁטּוּעֵנָת דְּכָר שְׁאֵינוּ פֶן. וְיִלְקַח בְּהֵן
74 קְרָקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת. וְאִם אֲמָרָה: עַל מְנַת פֶּן
75 נִתְּנוּ לִי, עַל מְנַת שְׁלֵא יִהְיֶה לְבַעַלִּי רְשׁוֹת בְּהֵן, אֲלֵא
76 אֲעֲשֶׂה בְּהֵן כָּל מָה שֶׁאֲרָצָה - עָלֶיהָ לְהִבְיֵא רְאִיָּה;
77 שְׁכָל מְמוֹן שְׁנִמְצָא בְּיַד הָאִשָּׁה - בְּחֻזְקַת הַבַּעַל הוּא
78 שְׁיֵאכֵל פְּרוֹתֶיהָ, עַד שֶׁתְּבִיא רְאִיָּה.

79 לֵא. אֲמָרָה לוֹ: אֵתָה נִתְּתָ לִי בְּמִתְּנָה - גִּשְׁבַּעַת
80 שְׁבוּעַת הַסֵּת שְׁנֵתָן לָהּ הַבַּעַל, וְאֵינוּ אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהָ.

81 לֵב. אֵין מְקַבְּלִין פְּקֻדוֹנוֹת לֹא מִן הַנְּשִׁים וְלֹא מִן
82 הַעֲבָדִים וְלֹא מִן הַקְּטָנִים. וְאִם עֶבֶר וְקָבַל מִן הָאִשָּׁה

1 צֶאֱן בְּרִזְל, בֵּין קְרָקַע בֵּין מִטְּלָטְלִין, אוֹ שְׁדָה שְׁיַחֵד
2 לָהּ בְּכַתְּבָתָהּ, אוֹ שְׁדָה שְׁכַתְּבָהּ לָהּ בְּכַתְּבָתָהּ, אוֹ שְׁדָה
3 שֶׁהַכְּנִיס לָהּ שׁוּם מִשְׁלוֹ - לֹא קָנָה בַּעַלָּהּ. וְאֶף-עַל-
4 פִּי שְׁקֵנוּ מִיַּד הָאִשָּׁה בְּרִצְוָנָה - חוֹרֵרַת בְּכָל עַת
5 שִׁתְּרָצָה. שְׁלֵא נִתְּנָה וְלֹא מְכָרָה אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁלֹם
6 בֵּיתָהּ. לְפִיכֹף אֵין לְבַעַל רְאִיָּה בְּנְכִסֵּי אִשְׁתּוֹ כְּלָל חוּץ
7 מִנְכִּסֵּי מְלוֹג, כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ.

8 יֵמ. נְכִסֵּי צֶאֱן בְּרִזְל שְׁאֲבָדוּ אוֹ שְׁנֵגֵבוּ, וּמְחַלָּה
9 הָאִשָּׁה אוֹתָם לְבַעַלָּהּ, וְקֵנוּ מִמֶּנָּה בְּעַדִּים - יִרְאָה לִי,
10 שְׁאִינָה יְכוּלָה לוֹמַר: נַחַת רוּחַ עֲשִׂיתִי לְבַעַלִּי. הֵא
11 לְמָה זֶה דוֹמָה? לְמִי שְׁקֵנוּ מִיָּדָה שְׁאֵין לָהּ אַחֲרִיּוֹת,
12 שֶׁהַחֲזִירָה נְכִסִּים אֵלוֹ נְכִסֵּי מְלוֹג. שְׁהָרִי אֵין הַבַּעַל
13 מְבִיא רְאִיָּה לְטַל כְּלוּם וְלֹא לְהַחְזִיק בְּנְכִסִּים, אֲלֵא
14 לְהַפְטֵר מִתְּבִיעַתָּה מִלְּשַׁלֵּם. אֲבָל אִם נִתְּנָה לוֹ מִתְּנָה
15 מִטְּלָטְלִי צֶאֱן בְּרִזְל הַקְּטָנִין - לֹא קָנָה, מִפְּנֵי שִׁישׁ
16 לָהּ לוֹמַר: נַחַת רוּחַ עֲשִׂיתִי לְבַעַלִּי.

17 כ. בַּעַל שְׁמֵכֵר קְרָקַע לְפְרוֹת - לֹא עֲשָׂה כְּלוּם; מִפְּנֵי
18 שְׁלֵא הִתְקִינוּ פְּרוֹת לְאִישׁ אֲלֵא כְּדֵי לְהַרְוִיחַ בְּהוֹצָאָת
19 הַבֵּית. לְפִיכֹף, אִם מְכַר לְפְרוֹת וְלִקַּח אוֹתָן הַמְּעוֹת
20 לְסַחֲרָה - שׁוֹמְעִין לוֹ.

21 כֵּא. הָיוּ לְאִשָּׁה כְּסָפִים: אִם נְכִסֵּי צֶאֱן בְּרִזְל הֵן -
22 הָרִי זֶה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּהֵן; וְאִם נְכִסֵּי מְלוֹג הֵן - בֵּין
23 שֶׁהַכֹּנִיסָה אוֹתָן לוֹ, בֵּין שְׁנֵפְלוּ לָהּ בִּירְשָׁה אוֹ נִתְּנוּ
24 לָהּ בְּמִתְּנָה, אוֹ נְפְלוּ לָהּ מִטְּלָטְלִין אוֹ נִתְּנוּ לָהּ -
25 הָרִי אֵלוֹ יִמְכְרוּ, וְיִלְקַח בְּהֵן קְרָקַע, וְהוּא אוֹכֵל
26 פְּרוֹתֶיהָ.

27 כֵּב. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁחָבְלוּ בָּהּ אַחֲרִים - כָּל הַמְּעוֹת
28 הָרְאוּיוֹת לִתֵּת לָהּ יִלְקַח בְּהֵן קְרָקַע, וְהַבַּעַל אוֹכֵל
29 פְּרוֹתֶיהָ כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר בְּהַלְכוֹת חוּבֵל.

30 כֵּג. נְפְלוּ לָהּ עֲבָדִים, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵם זְקָנִים, לֹא
31 יִמְכְרוּ מִפְּנֵי שִׁבַּח בֵּית אָבִיהָ. נְפְלוּ לָהּ זִיתִּים וּגְפָנִים
32 וְלֹא הָיָה בְּגוֹף הַקְּרָקַע שֶׁהֵאִילָנוֹת בָּהּ כְּלוּם - אִם
33 עוֹשִׂין כְּדֵי טְפוּלָם - לֹא יִמְכְרוּ, מִפְּנֵי שִׁבַּח בֵּית
34 אָבִיהָ; וְאִם לֹאוּ - הָרִי אֵלוֹ יִמְכְרוּ לְעֲצִים, וְיִלְקַח
35 בְּהֵן קְרָקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת.

36 כֵּד. נְפְלוּ לָהּ פְּרוֹת מִחֻבְרִין לְקְרָקַע - הָרִי אֵלוֹ שָׁל
37 בַּעַל; תְּלוּשִׁין מִן הַקְּרָקַע - שְׁלֵהָ, וְיִמְכְרוּ, וְיִלְקַח
38 בְּהֵן קְרָקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת. אֲבָל הַמְּגֵרֵשׁ אֵת
39 אִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לָהּ פְּרוֹת מִחֻבְרִין לְקְרָקַע בְּשַׁעַת גְּרוּשִׁין
40 - הָרִי אֵלוֹ שְׁלֵהָ; וְאִם הָיוּ תְּלוּשִׁין - הָרִי אֵלוֹ שְׁלוֹ.

41 כֵּה. עֲבָדִי נְכִסֵּי מְלוֹג וּבְהֵמַת נְכִסֵּי מְלוֹג - הַבַּעַל

40 מה שפיתב לה קנים⁵; ואם פתב לה אחר הנשואין -
41 צריך לקנות מידו⁶.

(2 כגון אכילת פירות נכסיה או ירושתה שהוא זוכה בהן.
(3 כתב ויתור על זכויותיו. (4 להקנות לו סודר, ועם קבלת
הסודר הוא מקנה לאשתו את זכותו, (5 הואיל ואז עדיין
לא זכה בנכסים יכול הוא להתנות שלא יזכה בהם
לכשישאנה. (6 כי אז כבר זכה בנכסים והרי הוא כשותף
עמה, ואינו יכול להסתלק מהם בלי קניין, כדין כל שותף
המסתלק משותפותו שאין סילוקו מועיל אלא כאשר יקנו
מידו.

42 ב. התנה עמה⁷ שלא יהיו לו דין ודברים בנכסיה⁸,
43 אם מכרה ונתנה - מכרה ומתנתה קנים, אבל אוכל
44 פרותיהן כל זמן שהן ברשותה⁹. ואם קנו מידו
45 לשהיא ארוסה שאין לו דין ודברים בנכסיה - הרי
46 סלק עצמו מגוף הקרקע, ואין לו בנכסיה פרות
47 לעולם. ואפלו ערער על קנינו ואמר: לא עלה
48 בדעתי שאין לי פרות מפני קנינו זה, אלא שאם
49 מכרה - מכרה קנים, שאין אדם נושא אשה בלא
50 נכסים - אין שומעין לו, אלא כבר סלק עצמו מגוף
51 הקרקע.

(7 עם הארוסה בלא קניין, או אחרי הנישואין וקנו מידו.
(8 ולא פירש ממה הסתלק, שהרי בשלושה דברים זוכה
הבעל בנכסי אשתו, אכילת הפירות, ושאם תמכור מכרה
בטל, ואם תמות יירשנה. (9 שלא יתר אלא על הפחות
שבזכויותיו, והיא: תוקף מכירתה, כי חשב שמא לא תמכור
כלל כי אין זה מצוי שתמכור נכסיה. וכלל הוא: "יד בעל
השטר על התחתונה" - כל המוציא שטר על המוחזק בדבר
אם השטר סתום מורידים אותו לפחות שבמשמעות השטר.
וכן אם מתה - יורשה.

52 ג. התנה עמה¹⁰ שלא יאכל פרות נכסיה - הרי זה
53 אינו אוכל פרותיהן, אבל מוכרין את הפרות¹¹,
54 ולוקחין¹² בהן קרקע, והוא אוכל פרותיה; שלא
55 סלק עצמו אלא מפרות נכסים אלו בלבד¹³.

(10 עם הארוסה ואפילו בלא קניין. (11 בעל כורחה.
(12 וקונים. (13 ולא מפירי פירותיהם.

56 ד. התנה עמה שלא יאכל פרות נכסיה ולא פרי
57 פרותיהן - לוקחין הפרות וקונין בהם קרקע,
58 ולוקחין פרות קרקע זו וקונין בהם קרקע שניה,
59 והוא אוכל פרות אלו שהן פרי פרי פרות¹⁴. וכן
60 הדבר תמיד, עד שיתנה עמה שלא יהיו לו לא פרות
61 ולא פרי פרותיהן עד לעולם. ואחר כך לא יהיו לו
62 פרות בחייה, אבל אם מתה - יירש הכל.

(14 כי לא הזכיר בויתורו אלא סילוקו מפירי פירות בלבד,
ועל מה שלא הזכיר - זכותו קיימת.

63 ח. התנה עמה שלא יירשנה - הרי זה לא יירשנה,
64 אבל אוכל פרות בחייה. וכן אם התנה עמה שיירש

1 - יחזיר לאשה. מתה - יחזיר לבעלה. קבל מן העבד
2 - יחזיר לעבד. ואם מת - יחזיר לרבו. קבל מן
3 הקטן - יקנה לו בו ספר תורה או דבר שאוכל
4 פרותיהם. וכלם שאמרו בשעת מיתתן: פקדון זה
5 של פלוני הוא - אם היו בחזקת נאמנין אצל זה
6 שהפקדון אצלו - יעשה כמו שצוה, ואם לאו - יתן
7 ליורשיהם.

8 לנ. האשה שהיו לה כספים הראויות לבעל לאכל
9 פרותיהם, הוא אומר: כך וכך ילקח בהם, והיא
10 אומרת: איני לוקחת בהן אלא כך וכך - לוקחים
11 דבר שפרותיו מרבים ויציאתו מעוטה, בין שהיה
12 הדבר פרצונו או שהיה פרצונה. ואין לוקחין אלא
13 דבר שגזעו מחליף, שמא יאכל הכל ונמצא הקרן
14 אבד.

15 לר. האשה שהכניסה לבעלה עז לחלבה ורחל
16 לגנתה ודקל לפרותיו, אף-על-פי שאין לה אלא
17 פרות אלו בלבד. הרי זה אוכל והולף עד שתכלה
18 הקרן. וכן אם הכניסה לו פלי תשמיש בתורת נכסי
19 מלוג, הרי זה משתמש בהן ולובש ומציע ומכסה
20 עד שיכלה הקרן. וכשיגרש - אינו חייב לשלם
21 הבלאות של נכסי מלוג.

22 לה. הורו הגאונים, שנקסי צאן פרזל, אף-על-פי
23 שפחיתתן על הבעל, אם היו הבלאות קנין והיו
24 עושין מעין מלאכתן - נוטלת בליה כמה שהן; ואם
25 לא היו עושין מעין מלאכתן - הרי הן כמו שנגנבו
26 או אבדו, שהוא חייב לשלם בדמיהם ששמו אותן
27 עליו בשעת נשואין. ומנהג פשוט הוא זה, וכל
28 הנושא - על מנהג זה קבל עליו אתריות הנדונגא.
29 וכשם שאינו משלם הפחות, כך אינו נוטל את
30 השבחה, אם הותירו דמיהן, לפי מנהג זה. יש לבעל
31 לכך מקצת עבדי אשתו ואמהותיה שהיו משמשין
32 אותו בבית אשה אחרת שנשא, בין שהיו עבדי מלוג
33 בין שהיו עבדי צאן פרזל. אבל אינו יכול להוליכן
34 לעיר אחרת שלא מדעת אשתו.

יום שישי ט"ו מנחם-אב ה'תשע"ה

פרק שלשה ועשרים

(1 נתבאר בו דיני תנאי להפקעת זכויות האישה באשתו,
זכויות הבעל בנכסי מלוג שלה, מנהגי הנדוניא, פיסוק
המעות בשדוכין, מזון בת אשתו.

37 א. האשה שהתנית על בעלה לביטל זכות מדברים
38 שזוכה בהן הבעל²: אם פתב לה³ ועודה ארוסה
39 קדם הנשואין - אינו צריך לקנות מידו⁴, אלא כל

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ט"ו מנחם-אב - ספר נשים - הלכות אישות קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים²⁸? בַּמְּגֵרֶשׁ; אֲבָל הָאִשָּׁה
שֶׁמְרָדָה עַל בַּעֲלָהּ²⁹ - אֶפְלוּ אֲכָל הַרְבֵּה, שְׁמִין לֹ
בָמָה אֲכָל, וּפְזַחַת אוֹתוֹ מִמָּה שֶׁרְאוּי לָתֵן לוֹ מִן
הַהוֹצָאָה אַחַר שִׁישְׁבַע וְנוֹטְלוֹ; שְׁלֹא הִקְנָה לָהּ כְּדֵי
שֶׁתִּטַּל וְתֵצֵא מֵעֲצָמָהּ. וְכֵן הַמוֹצֵיא הוֹצֵאוֹת עַל נְכֵסֵי
אִשְׁתּוֹ קְטָנָה, וּמֵאָנָה בּוֹ - רוֹאִין בַּמָּה אֲכָל וְכַמָּה
הוֹצֵיא וְכַמָּה הַשְּׂבִיחַ, וְשְׁמִין לוֹ כְּפָרִים; שֶׁהָיָה
בְּרִשׁוֹת יָרֵד.

(28) שאנו אומרים: מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל.
(29) והיא דורשת גט.

יא. מְנַהֲגוֹת רְבוֹת יֵשׁ בְּנִדּוּנָיָא. יֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׁנֵהֲגוּ,
שֵׁיכְתָבוּ בְּפִתְחוֹת הַנְּדוּנָיָא וְתַר עַל דְּמֵיהּ בְּשָׁלִישׁ אוֹ
בְּחָמֶשׁ אוֹ בְּמִחְצָה, כְּגוֹן שֶׁתְּהִיָּה הַנְּדוּנָיָא מֵאָה
וְכוֹתְבִים שֶׁהִכְנִיסָה מֵאָה וְחֲמִשִּׁים, כְּדֵי לְהַרְבוֹת
בְּפְנֵי הָעַם. וְכִשְׁתָּבוֹא לְגַבּוֹת - לֹא תִגְבֶּה אֱלָא
הַמָּאָה. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׁנֵהֲגוּ לְכַתֵּב פְּחוֹת, וְאִם פְּסָקָה
לְהִבִּיא לֹו בְּמָאָה פְּלִים - נוֹתְנָת שׁוּה מֵאָה וְעֶשְׂרִים
אוֹ מֵאָה וְחֲמִשִּׁים, וְכוֹתְבִין שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ מֵאָה. וְיֵשׁ
מְקוֹמוֹת שְׁנֵהֲגוּ לְכַתֵּב שׁוּה מִנָּה בְּמָנָה. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת
שְׁנֵהֲגוּ, שִׁיתֵן הָאִישׁ מְעוֹת לְפִי הַנְּדוּנָיָא דְּבַר קָצוּב,
שֶׁתִּתְקַשֵּׁט בּוֹ הַפֶּלֶה וְתִקְנָה בּוֹ בְּשָׂמִים וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן.
וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֵׁיכְנִיס הָאִישׁ שׁוּם מִשְׁלוֹ לְאִשָּׁה
וְיִצְטַרֵף לְנִדּוּנָתָהּ לְהַתְנַאוֹת בּוֹ.

יב. הַנוֹשֵׂא סֶתֶם - כּוֹתֵב וְנוֹתֵן כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. וְכֵן
הִיא שֶׁפְּסָקָה לְהַכְנִיס - נוֹתְנָת כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה.
וְכִשְׁתָּבוֹא לְגַבּוֹת כְּתַבְתָּהּ - מַגְבִּין לָהּ מֵה שֶׁכְּתַבְתָּהּ
כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. וּבְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן,
מְנַהֵג הַמְּדִינָה עֶקֶר גְּדוֹל הוּא וְעַל פִּי דְּנִין. וְהוּא,
שִׁיְהִיָּה אוֹתוֹ מְנַהֵג פְּשׁוּט בְּכָל הַמְּדִינָה.

יג. אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁהָיוּ בִּיגֵיהֶם שְׂדוּכִין, וְאָמַר לָהּ:
כְּמָה אַתְּ מְכַנְסֶת לִי? כְּךָ וְכָךְ! וְאָמְרָה לוֹ: וְכַמָּה
אַתָּה נוֹתֵן לִי אוֹ כּוֹתֵב לִי? כְּךָ וְכָךְ! וְכֵן הָאָב שֶׁפְּסַק
עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבִתּוֹ: כְּמָה אַתָּה נוֹתֵן לְבְנֶךָ? כְּךָ וְכָךְ!
וְכַמָּה אַתָּה נוֹתֵן לְבִתְךָ? כְּךָ וְכָךְ! עֲמְדוּ וּקְדְשׁוּ -
קָנוּ אוֹתָן הַדְּבָרִים, וְאַף-עַל-פִּי שְׁלֹא הִיָּה בִּיגֵיהֶן
קָנָן. וְאֵלּוּ הֵן הַדְּבָרִים הַנִּקְנָים בְּאִמְרָה.

יד. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׁפְּסַק הָאָב לְבִתּוֹ, בֵּין
קְטָנָה וּבֵין גְּדוּלָה, וּפְסַק הָאָב לְבָנוֹ, וּבְנִשְׂוֹאִין
רֵאשׁוֹנִים; שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם קְרוּבָה אֶצֶל בְּנוֹ, וּמְרַב
שִׁמְחָתוֹ בְּנִשְׂוֹאִין הָרֵאשׁוֹנִים גָּמֵר וּמְקַנָּה לוֹ
בְּאִמְרָה. אֲבָל אַחַ שֶׁפְּסַק לְאַחֹתוֹ אוֹ אִשָּׁה שֶׁפְּסָקָה
לְבִתָּהּ וְכֵן שָׂאָר קְרוּבוֹים, וְכֵן הָאָב שֶׁפְּסַק לְבָנוֹ אוֹ
לְבִתּוֹ בְּנִשְׂוֹאִין שְׁנָיִם - לֹא קָנוּ אוֹתָן הַדְּבָרִים עַד
שִׁיקְנוּ מִיַּד הַפּוֹסֵק שִׁיתֵן כְּךָ וְכָךְ.

1 מְקַצֵּת נְכֵסִים, וְכֵן אִם הִתְנָה עִמָּה שְׂאָם מֵתָה בְּלֹא
2 בָּנִים יַחְזְרוּ נְכֵסֵין לְבֵית אָבִיהָ - הַכֹּל קָנָם.

3. ו. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים¹⁵? שֶׁהִתְנָה עִמָּה קָדָם
4 שֶׁתִּנְשָׂא, שֶׁהִנְחִלָה הַבָּאָה לוֹ לְאָדָם שְׁלֹא
5 מִמִּשְׁפַּחַתוֹ¹⁶ מִתְּנָה עֲלֶיהָ שְׁלֹא יִירָשְׁנָה קָדָם שֶׁתְּהֵא
6 רְאוּיָה לוֹ¹⁷; אֲבָל אִם הִתְנָה עִמָּה אַחַר שֶׁנִּשְׂאָת -
7 תִּנְאוּ בְּטַל¹⁸ וְיִירָשְׁנָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

(15) שאינו יורשה. (16) מירושת אבותיו, אלא על ידי מעשיו, כגון נחלת אשתו הבאה לו על ידי נישואיו. (17) לפני הנישואין, כי עד הנישואין אפילו אם מתה אינו ראוי ליורשה. ולפיכך יכול הוא לומר לה: לא יהיה לי חלק באותו ממון העתיד לבוא לו. שאין מזכים לאדם בעל כורחו. (18) כיוון שהירושה ראוייה לו אילו מתה עכשיו, אינו יכול לוותר עליה. (19) "כל תנאי שבירושה בטל אף על פי שהוא ממון, שנאמר בה: "לחוקת משפט".

8. ו. הִתְנָה עִמָּה אַחַר נִשְׂוֹאִין²⁰ שְׁלֹא יְהִיּוּ לוֹ דִּין
9 וְדָבָרִים בְּנִכְסֶיהָ, וְלֹא בְּפָרִי פְּרוֹתֶיהָ עַד עוֹלָם, בְּחִיָּהּ
10 וּבְמוֹתָהּ - הָרִי זֶה אֵינוֹ אוֹכַל פְּרוֹת כָּלָל; אֲבָל אִם
11 מֵתָה - יִירָשְׁנָה²¹, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

(20) וגם קנו מידו. (21) וכן אם מכרה או נתנה, מכרה ומתנתה קיימים.

12. ח. הַבַּעַל שֶׁהוֹצֵיא הוֹצֵאוֹת עַל נְכֵסֵי מְלוּג - בֵּין
13 שֶׁהוֹצֵיא מְעֵט וְאֲכָל פְּרוֹת הַרְבֵּה, בֵּין שֶׁהוֹצֵיא הַרְבֵּה
14 וְאֲכָל פְּרוֹת מְעֵט, וְאֶפְלוּ אֲבָל גְּרוּגְרֶת²² אַחַת דֶּרֶךְ
15 כְּבוֹד²³, אוֹ שְׂאֲכַל דִּינָר אֶחָד²⁴ אֶפְלוּ שְׁלֹא דֶּרֶךְ
16 כְּבוֹד, וְאֶפְלוּ לֹא לָקַח בְּפְרוֹת מִמָּה שֶׁהוֹצֵיא אֱלָא
17 חֲבִילָה אַחַת שֶׁל זְמוּרוֹת²⁵ - מֵה שֶׁהוֹצֵיא הוֹצֵיא,
18 וּמֵה שְׂאֲכַל אֲבָל²⁶.

(22) תאנה יבשה. (23) בביתו על שולחנו, ולא בשוק או בשדה דרך עראי. (24) שווה דינר. (25) ענפי הגפן, שהם מאכל לפילים, והאכיל מהם את בהמתו. ומכל מקום צריך שתהא החבילה שווה דינר, כי אכילת בהמה אינה אכילת כבוד. (26) וכשהוא מגרשה אינו יכול לתבוע את הוצאותיו.

19. ט. וְכֵן אִם נָפְלוּ לָהּ כְּסָפִים בְּמָקוֹם רְחוֹק, וְהוֹצֵיא
20 עֲלֵיהֶן הוֹצֵאוֹת עַד שֶׁחֲבִיאֵן אוֹ עַד שֶׁהוֹצִיאֵן מִיַּד מִי
21 שֶׁהָיוּ אֶצֶל, וְלָקַח בְּהֵן קָרָע וְאֲכָל פְּרוֹתֶיהָ כְּשַׁעוֹר
22 - מֵה שֶׁהוֹצֵיא הוֹצֵיא, וּמֵה שְׂאֲכַל אֲבָל. הוֹצֵיא וְלֹא
23 אֲכָל, אוֹ שְׂאֲכַל פְּחוֹת מְכַשְׁעוֹר - שְׁמִין כְּמָה
24 שֶׁהִשְׁבִּיחוּ, וְשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ כְּמָה הוֹצֵיא. אִם הִשְׁבַּח
25 וְתַר עַל הַהוֹצָאָה - יִשְׁבַע בְּנִקִּיטַת חֲפִיץ²⁷ כְּמָה
26 הוֹצֵיא, וְנוֹטְלָה הַהוֹצָאָה; וְאִם הַהוֹצָאָה יִתְרָה עַל
27 הַשְּׂבִיחַ - אֵין לוֹ מִן הַהוֹצָאָה אֱלָא כְּשַׁעוֹר הַשְּׂבִיחַ,
28 וּבְכַשׁבוּעָה.

(27) "הנשבע אוהז ספר תורה בזרועו ועומד ונשבע".

37 בְּשֵׁטֶר, וְטוֹרְפֵת מְזוֹנוֹתֶיהָ מִנְכָסֶיהָ הַמְשַׁעְבֵּדִים⁴⁰ עַד
38 סוֹף הַזְּמַן שֶׁפָּסְקוּ; וְאִם פָּסְקוּ בְּשַׁעַת הַקְּדוּשִׁין וְלֹא
39 הָיָה שָׁם קֶנֶן - הָרִי הֵם דְּבָרִים שֶׁלֹּא נִתְּנוּ לְכַתֵּב,
40 וְאִינָה טוֹרְפֵת בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ⁴¹.

(40) שנמכרו ללקוחות על ידי בעלי אמה. (41) מנכסים משועבדים, אבל גובה היא מן היורשים כדין מלווה בעל פה.

יום ש"ק ט"ז מנחם-אב ה'תשע"ה

פְּרָק אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים

(1) כולל בו דין אילוניות, ממאנת, ונשים האסורות עליו - לענין כתובה. היוצאת משום שם רע, העוברת על דת אם כופין בעלה להוציאה, האשה שאמרה לבעלה שזנתה תחתיו ברצון, אשת ישראל שזנתה תחת בעלה בשגגה או באונס, אשת כהן שנבעלה בשוגג או באונס, ואשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי.

א. הנושא את האילוניות, ולא היו לו בנים ולא אשה אחרת לפרות ולרבות ממנה - אף-על-פי שכופין אותו ומוציא, הרי היא ככל הנשים, ויש לה כתובה ושאר תנאי כתובה. וכן זוכה הבעל במה שזכה בשאר הנשים.

ב. אכל הנושא אשה ולא הפיר בה, ונמצאת אילוניות או מחיבי לאוין, וכן הנושא שניה, בין הפיר בה בין לא הפיר בה - אין לה עקר כתובה ולא תנאי מתנאי כתובה, אכל תוספת יש לה. ואין לה מזונות, ואפלו לאחר מותו. וכשכופין אותו ומפרישין ביניהם - אין מוציאין מן הבעל פרות שאכל.

ג. ולמה אין להם עקר ויש להן תוספת? העקר, שהיא תקנת חכמים כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה - הואיל ולא הפיר בה, אין לה עקר; אכל תוספת, שהוא חייב עצמו בה פל זמן שתתקנה ותעמד לפניו - הרי עמדה בתנאי שלה, והרי הקניית לו הנאתה, והרי היא עומדת [לפניו], אכל התורה אסרה אותה עליו, ומה היא יכולה לעשות? לפיכך יש לה תוספת, שאין מעשיה הן הגורמין לה להאסר אחר הנושואין, אלא אסורה היתה מקדם.

ד. ולמה לא חלקו בשניה בין שהפיר בה בין שלא הפיר בה, אלא אמרו: אין לה עקר כתובה ככל מקום? מפני שהיא מדברי סופרים, עשו בה חזוק. אכל אם נשא אחת מחיבי לאוין והפיר בה, או אחת מחיבי עשה, בין הפיר בה בין שלא הפיר בה - יש לה כתובה; שחיבי לאוין שהפיר בה - רצה לזון בנכסיו, וחיבי עשה - אסורין קל. ויש לשתייהן

1 מו. האב שפסק על יד בתו - לא קנתה הבת אותה
2 המתנה עד שיכנס אותה בעלה. וכן הדין לא קנה
3 עד שיכנס. שכל הפוסק אינו פוסק אלא על מנת
4 לכנס. לפיכך, הפוסק מעות לחתנו, ומת קדם
5 שיכנס, ונפלה לפני אחיו ליבום - יכול האב לומר
6 ליבום: לאחיך הייתי רוצה לתן, ולך איני רוצה לתן.
7 ואפלו היה הראשון עם הארץ והשני חכם, ואף-
8 על-פי שהבת רוצה בו.

9 מו. הפוסק מעות לחתנו, והלך האב למדינה
10 אחרת³⁰ - יכולה היא לומר לבעל: אני לא פסקתי
11 על עצמי, מה אני יכולה לעשות? או פנס בלא
12 נדוניא או פטוני בגט. אבל אם פסקה היא על
13 עצמה ולא הגיעה ידה - הרי זו יושבת עד שתמצא
14 מה שפסקה או עד שתמות³¹. ולמה לא תפטור
15 עצמה במרהות³²? שהמורת והיא ארוסה - הבעל
16 רוצה לכנסה והיא אינה רוצה; אבל זו - אין הבעל
17 רוצה בה עד שתתן הנדוניא שפסקה, והיא רוצה
18 בו, שהרי אומרת לו: או פנס או פטור³³. במה דברים
19 אמורים? בגדולה; אבל בקטנה שפסקה על עצמה
20 - כופין אותה לתן גט, או יכנס בלא נדוניא³⁴.

(30) ולא הניח כאן נכסים, אבל אם יש לו כאן נכסים, בית דין יורד לנכסיו ונותן לו. (31) "תשב עד שילבין ראשה". (32) שכל אשה המורדת בבעלה ואומרת מאסתי. . . כופים אותו לגרשה מייד. (33) ודעת הר"ף שם שדינה כמורדת. (34) שאין תנאה כלום.

21 יו. הנושא אשה ופסקה עמו שיהיה זן את בתה³⁵
22 כף וכף שנים - חייב לזון אותם שנים שקבל על
23 עצמו. והוא, שיתנו על דבר זה בשעת הקדושין³⁶;
24 אבל שלא בשעת הקדושין³⁷ - עד שיקנו מידו או
25 עד שיכתוב בשטר וכיוצא בו, כמו שיתבאר בהלכות
26 מקח וממכר. נתגרשה בתוך השנים שקבל על עצמו
27 לזון את בתה, ונשאת לאחר ופסקה גם עמו שיהיה
28 זן אותה הבת כף וכף שנים - לא יאמר ראשון: אם
29 תבוא לביתי אזונה³⁸, אלא מוליד מזונותיה למקום
30 שהיא שם אמה³⁹. וכן לא יאמרו שניהם: הרי אנו
31 זנין אותה פאחת, אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי
32 מזונות.

(35) מאיש אחר. (36) שמתוך שמחת חתונתם גמר ומקנה. (37) ולפני הנישואין ואז מועיל הקניין. (38) כלומר, אם הייתי מקיים את אמה הייתי זן אותה. (39) כלומר, במקום ששם האמא שלה.

33 יח. נשאת הבת בתוך זמן זה - הבעל חייב
34 במזונותיה, ובעלי אמה שניהם פל אחד ואחד נותן
35 לה דמי מזונות. מתו אלו שפסקו לזון אותה: אם
36 קנו מידן או שחיב עצמו בשטר - הרי זו כבעל חוב

- 1 מזונות לאחר מותו. וכן אם לותה ואכלה - חיב
2 לשלם. וכשכופין אותן להוציא - מוציאין מן הבעל
3 כל פרות שאכל מפל נכסיה.
- 4 ה. הממאנת - אין לה כתבה, אבל תוספת יש לה.
5 ואין מוציאין מן הבעל פרות שאכל. ואם לותה
6 כשהיתה תחתיו ואכלה, ואחר כך מאנה - אין
7 מוציאין אותן מזונות מן הבעל.
- 8 ו. מי שזנתה תחת בעלה - אין לה כתבה, לא עקר
9 ולא תוספת ולא אחד מתנאי כתבה; שהרי מעשיה
10 גרמו לה להאסר על בעלה.
- 11 ז. והיאך דין נשים אלו בנדוניא שלהם? כל אשה
12 שנדונייתה קימת - אפלו זנתה, נוטלת שלה והולכת.
13 ואם היתה שניה או אחד מחיבי עשה, בין הפיר בה
14 בין שלא הפיר בה, או שהיתה אילונית או מחיבי
15 לאוין והפיר בה - הרי היא בנדונייתה ככל הנשים.
- 16 ח. נכסי צאן ברזל, חיב באחריותן; ונכסי מלוג, מה
17 שנגנב או שאבד - אבד לה, ואינו חיב לשלם. היתה
18 אילונית או מחיבי לאוין ולא הפיר בה: כל מה
19 שאבד או נגנב או בלה או שגשחק מנכסי צאן ברזל
20 - אין הבעל חיב לשלם, שהרי היא נתנה לו רשות
21 להיותן אצלו; וכל מה שאבד או נגנב מנכסי מלוג
22 - חיב לשלם. הפך מפל הנשים. מפני שאין שם
23 אישות גמורה, לא זכה בנכסי מלוג.
- 24 ט. והממאנת - אין לה בליות כלל. שאין מוציאין
25 מן הבעל דבר ממה שאבד או נגנב מנכסיה, בין
26 מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל, אלא נוטלת
27 הנמצא לה ויוצאה.
- 28 י. מי שזנתה תחת בעלה - אין לה כתבה, לא עקר
29 ולא תוספת. ואין מוציאין מהבעל דבר ממה שאבד
30 או נגנב מנכסי צאן ברזל שלה, ואין צריך לומר
31 נכסי מלוג. ולא המזנה בלבד, אלא אף העוברת על
32 דת משה או על דת יהודית, או היוצאת משום שם
33 רע - אין לה כתבה, לא עקר ולא תוספת ולא תנאי
34 מתנאי כתבה. וכל אחת מהן נוטלת הנמצא לה
35 מנדונייתה ויוצאה, ואין הבעל חיב לשלם כלום, לא
36 מה שפחת ולא מה שאבד.
- 37 יא. ואלו הן הדברים שאם עשתה אחת מהן עברה
38 על דת משה: יוצאה בשוק ושער ראשה גלוי. או
39 שנודרת או שגשבעת ואינה מקימת. או ששמשה
40 מטתה והיא נדה. או שאינה קוצה לה חלה. או
- 41 שהאכילה את בעלה דברים אסורים. אין צריך לומר
42 שקצים ורמשים ונבלות, אלא דברים שאינן
43 מעשרין. והיאך יודע דבר זה? כגון שאמרה לו:
44 פרות אלו פלוני כהן תקנם לי, ועסה זו פלונית
45 הפרישה לי חלתה, ופלוני החכם טהר לי את
46 הכתם; ואחר שאכל או בא עליה שאל אותו פלוני,
47 ואמר: לא היו דברים מעולם. וכן אם החזקה נדה
48 בשכנותיה ואמרה לבעלה: טהורה אני, ובא עליה.
- 49 יב. ואי זו היא דת יהודית? הוא מנהג הצניעות
50 שנהגו בנות ישראל. ואלו הן הדברים שאם עשתה
51 אחת מהן עברה על דת יהודית: יוצאה לשוק או
52 למבוי מפלש וראשה פרוצ ואין עליה רדיד ככל
53 הנשים, אף-על-פי ששערה מכסה במטפחת. או
54 שהיתה טוהר בשוק ויורד וכיוצא בו כנגד פניה, על
55 פדחתה או על לחייה, כדרך שעושות העכו"ם
56 הפרוצות. או שטוהר בשוק ומראת זרועותיה לבני
57 אדם. או שהיתה משחקת עם הבחורים. או שהיתה
58 תובעת התשמיש בקול רם מבעלה, עד ששכנותיה
59 שומעות אותה מדברת על עסקי תשמיש. או
60 שהיתה מקללת אבי בעלה בפני בעלה.
- 61 יג. עזרא תקן שתהיה אשה חוגרת בסינר תמיד
62 בתוך ביתה, משום צניעות. ואם לא חגרה - אינה
63 עוברת על דת משה, ולא הפסידה כתבתה. וכן אם
64 יצתה בראשה פרוצ מחצר לחצר בתוך המבוי -
65 הואיל ושערה מכסה במטפחת, אינה עוברת על דת.
- 66 יד. העוברת על דת - צריכה התראה ועדים, ואחר
67 כך תפסיד כתבתה. עברה בינו לבניה, וידע שהיא
68 עוברת על דת, והתרה בה בלא עדים, וחזרה
69 ועברה, הוא טוען ואומר: אחר התראה עברה, והיא
70 אומרת: לא עברתי כלל, או: לא התרה בי, אם רצה
71 להוציא - הרי זה נתן כתבה אחר שתשבע שלא
72 עברה; שאם תודה שעברה אחר התראה זו - אין
73 לה כלום.
- 74 מז. פיצד היא יוצאה משום שם רע? כגון שהיו
75 שם עדים שעשתה דבר מכער ביותר, שהדברים
76 מראין שהיתה שם עברה, אף-על-פי שאין שם
77 עדות ברורה בזנות. פיצד? כגון שהיתה בחצר
78 לבדה, וראו רובל יוצא, ונכנסו מיד בשעת יציאתו,
79 ומצאו אותה עומדת מעל המטה והיא לוכשת
80 המכנסים או חוגרת אזוריה, או שמצאו רק לח
81 למעלה מן הפילה. או שהיו יוצאים ממקום אפל,
82 או מעלין זה את זה מן הכור וכיוצא בו. או
83 שראוהו מנשק על פי חלוקה, או שראו אותן

37 כ. נשים שגנבו אותן לסטים - הרי הן פשעיות,
 38 שהן אנוסות, ומתרות לבעליהן. ואם הניחום,
 39 והלכו ללסטים מעצמן - הרי אלו ברצון, ואסורות
 40 לבעליהן. ודין השונגת ודין הנאנסת אחד הוא,
 41 שהשנגה צד אנס יש בה.

42 כא. במה דברים אמורים? בשהיה בעלה ישראל;
 43 אבל אשת כהן ששנגה או שנאנסה - אסורה
 44 לבעלה, שהרי נעשת זונה מפל מקום, והוא אסור
 45 בזונה, כמו שיתבאר בהלכות אסורי ביאה.

46 כב. אחד אשת ישראל או אשת כהן שנאנסה -
 47 כתבתה קיימת, העקר והתוספת, ולא הפסידה
 48 מכתבתה בלום. וכופין את הכהן לתן לה כתבתה
 49 ולגרשה.

50 כג. אשת כהן שאמרה לבעלה: נאנסתי, או שגגתי
 51 ונבעלתי לאחר - אינו חושש לדבריה, שמא עיניה
 52 נתנה באחר. ואם היתה נאמנת לו, או שאמר לו
 53 אדם שהוא סומך על דבריו - יוציא ויתן כתבה.

54 בד. האומר לאשתו בפני שנים: אל תסתרי עם איש
 55 פלוני, ונכנסה עמו לסתר בפני שני עדים, ושהתה
 56 כדי טמאה - הרי זו אסורה על בעלה עד שישקנה
 57 מי המרים, כמו שיתבאר בהלכות סוטה. ואם מת
 58 קדם שישקנה - אין לה כתבה. ואף-על-פי שלא
 59 מצאו דבר מכער, שאין לה דבר יותר מכער מזה.
 60 והיום שאין שם מי סוטה - נאסרה עליו אסור
 61 עולם. ותצא בלא כתבה, לא עקר ולא תוספת,
 62 שהרי מעשיה הרעים גרמו לה להאסר.

63 כה. אמר לה בינו לבינה: אל תסתרי עם איש
 64 פלוני, וראה אותה שנסתרה עמו ושהתה כדי טמאה
 65 - הרי זו אסורה עליו בזמן הזה שאין שם מי סוטה.
 66 וחיב להוציא, ויתן כתבה. ואם הודית שנסתרה אחר
 67 שהתרה בה - תצא בלא כתבה. ולפיכך משביעה על
 68 זה, ואחר כך יתן כתבה.

1 מנשקין זה את זה או מגפפין זה את זה. או שנכנסו
 2 זה אחר זה והגיפו דלתות. וכיוצא בדברים אלו. אם
 3 רצה הבעל להוציאה - תצא בלא כתבה. ואין זו
 4 צריקה התראה.

5 מזו. עוברת על דת משה או על דת יהודית, וכן זאת
 6 שעשתה דבר מכער - אין כופין את הבעל להוציא,
 7 אלא אם רצה - לא יוציא. ואף-על-פי שלא הוציא
 8 - אין להן כתבה. שהכתבה תקנת חכמים היא כדי
 9 שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ולא הקפידו אלא
 10 על בנות ישראל הצנועות; אבל אלו הפרוצות אין
 11 להן תקנה [זו], אלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

12 יז. מי שראה אשתו שזנתה, או שאמרה לו אחת
 13 מקרובותיו או מקרובותיה, שהוא מאמינם וסומכת
 14 דעתו עליהם, שזנתה אשתו, בין שהיה האומר איש
 15 בין שהיתה אשה - הואיל וסמכה דעתו לדבר זה
 16 שהוא אמת, הרי זה חיב להוציא, ואסור לו לבוא
 17 עליה, ויתן כתבה. ואם הודת לו שזנתה - תצא בלא
 18 כתבה. לפיכך משביעה בנקיטת חפץ שלא זנתה
 19 תחתיו, אם ראה אותה בעצמו, ואחר כך תגבה
 20 כתבתה. אבל בדבר אחר - אינו יכול להשביעה
 21 אלא על ידי גלגול.

22 יח. אמרה לו אשתו שזנתה תחתיו ברצונה - אין
 23 משגיחין לדבריה, שמא עיניה נתנה באחר. אבל
 24 אבדה כתבתה, עקר ותוספת, ואבדה הבלאות;
 25 שהרי הודת בזנות. ואם היה מאמינה וסומך דעתו
 26 על דבריה - הרי זה חיב להוציאה. ואין בית דין
 27 כופין את האיש לגרש את אשתו בדבר מדברים
 28 אלו, עד שיקבאו שני עדים ויעירו שזנתה אשתו
 29 זאת בפניהם ברצונה, ואחר כך כופין אותו להוציא.

30 יט. האשה שזנתה תחת בעלה בשנגה או באנס -
 31 הרי זו מתרת לבעלה. שנאמר: והיא לא נתפשה;
 32 הא נתפשה - מתרת. בין שאנסה עכו"ם בין שאנסה
 33 ישראל. וכל שתחלת ביאתה באנס, אף-על-פי
 34 שסופה ברצון, ואפלו אמרה: הניחו לו, שאלמלי
 35 לא אנס אותי הייתי שוכרתו - הרי זו מתרת;
 36 שהיצר לבשה, ומתחלה [היתה] באנס.

1	שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ט"ז מנחם-אב ה'תשע"ה		
20	אָקְלִין וּמִשְׁקִין פְּדִינִים הָאֲמֹרִים בָּהֶם, וּמִצְוָה זוֹ כּוֹלְלֵת	יום ראשון י' מנחם-אב ה'תשע"ה	2
21	כָּל-תּוֹרַת טְמֵאת אָקְלִין וּמִשְׁקִין כָּלָם.	מצות עשה צח.	3
22	יום חמישי י"ד מנחם-אב ה'תשע"ה	הַמִּצְוָה הַצ"ח — הַצּוּוֵי שְׁנַצְטוּיֵנו לְדוֹן בְּטֵמֵאת	4
23	מצות עשה צח.	אָקְלִין וּמִשְׁקִין פְּדִינִים הָאֲמֹרִים בָּהֶם, וּמִצְוָה זוֹ כּוֹלְלֵת	5
24	הַמִּצְוָה הַצ"ח — הַצּוּוֵי שְׁנַצְטוּיֵנו לְדוֹן בְּטֵמֵאת	כָּל-תּוֹרַת טְמֵאת אָקְלִין וּמִשְׁקִין כָּלָם.	6
25	אָקְלִין וּמִשְׁקִין פְּדִינִים הָאֲמֹרִים בָּהֶם, וּמִצְוָה זוֹ כּוֹלְלֵת	יום שני י"א מנחם-אב ה'תשע"ה	7
26	כָּל-תּוֹרַת טְמֵאת אָקְלִין וּמִשְׁקִין כָּלָם.	מצות עשה צח.	8
27	יום שישי ט"ו מנחם-אב ה'תשע"ה	הַמִּצְוָה הַצ"ח — הַצּוּוֵי שְׁנַצְטוּיֵנו לְדוֹן בְּטֵמֵאת	9
28	מצות עשה צח.	אָקְלִין וּמִשְׁקִין פְּדִינִים הָאֲמֹרִים בָּהֶם, וּמִצְוָה זוֹ כּוֹלְלֵת	10
29	הַמִּצְוָה הַצ"ח — הַצּוּוֵי שְׁנַצְטוּיֵנו לְדוֹן בְּטֵמֵאת	כָּל-תּוֹרַת טְמֵאת אָקְלִין וּמִשְׁקִין כָּלָם.	11
30	אָקְלִין וּמִשְׁקִין פְּדִינִים הָאֲמֹרִים בָּהֶם, וּמִצְוָה זוֹ כּוֹלְלֵת	יום שלישי י"ב מנחם-אב ה'תשע"ה	12
31	כָּל-תּוֹרַת טְמֵאת אָקְלִין וּמִשְׁקִין כָּלָם.	מצות עשה צח.	13
32	יום שבת קודש ט"ז מנחם-אב ה'תשע"ה	הַמִּצְוָה הַצ"ח — הַצּוּוֵי שְׁנַצְטוּיֵנו לְדוֹן בְּטֵמֵאת	14
33	מצות עשה קז.	אָקְלִין וּמִשְׁקִין פְּדִינִים הָאֲמֹרִים בָּהֶם, וּמִצְוָה זוֹ כּוֹלְלֵת	15
34	הַמִּצְוָה הַק"ז — הַצּוּוֵי שְׁנַצְטוּיֵנו לְהִיּוֹת הַמֵּת	כָּל-תּוֹרַת טְמֵאת אָקְלִין וּמִשְׁקִין כָּלָם.	16
35	כְּטֵמֵא, וּמִצְוָה זוֹ כּוֹלְלֵת כָּל-דִּינֵי טְמֵאת מֵת.	יום רביעי י"ג מנחם-אב ה'תשע"ה	17
		מצות עשה צח.	18
		הַמִּצְוָה הַצ"ח — הַצּוּוֵי שְׁנַצְטוּיֵנו לְדוֹן בְּטֵמֵאת	19

אגרות קודש

בי"ה, י"ב מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אפרים אליעזר שי הכהן

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו מצום החמישי יהפך בקרוב לששון ולשמחה, ונהניתי ממ"ש שחזר המאמר ציון במשפט תפדה שבלקויות, ונפגשו מחשבותינו יחד, כיון שבאותו שבת עצמו אלא שבצהרים עשיתי כהנ"ל, ובמשך איזה ימים נדפס המאמר עם הגהות אדמו"ר הצ"צ ומסוגר בזה. ויה"ר שיקוים בקרוב ציון במשפט תפדה ושב"י בצדקה ברוחניות, שזה עצמו הוא הכנה וכלי לקיום כפשוטו, ולמטה מעשרה טפחים.

בברכה.

ישעיה ז ויא

ו (למרכה) לַמְרִבָּה הַמִּשְׁרָה וְלִשְׁלוֹם אֵינֶן עַל־כֶּסֶף דָּוָד וְעַל־מַמְלַכְתּוֹ לְהַכִּין אֶתְּהָ וְלִסְעָדָהּ בְּמִשְׁפַּטּ
 וּבְצַדִּיקָה מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם קִנְיַת יְהוָה צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה־זֹאת: (פ) ז דָּבָר שֶׁלַח אֲדֹנָי בְּעֵקֶב וּנְפֹל בְּיִשְׂרָאֵל:
 ח וַיִּדְעוּ הָעָם בְּלֹא אַפְרָיִם וַיֹּשִׁיב שִׁמְרוֹן בְּגֵאוֹה וּבַגְּדֹל לִבָּב לֵאמֹר: ט לְבָנִים נִפְלוּ וְגִזִּית נִבְנָה שְׁקִמִּים
 גִּדְעוּ וְאַרְזִים נִחְלִיף: י וַיִּשְׁגַּב יְהוָה אֶת־צָרֵי רִצְיִן עָלָיו וְאֶת־אֹיְבָיו יִסְכְּסֵךְ: יא אַרְם מִקְדָּם וּפְלִשְׁתִּים
 מֵאַחֲרָיו וַיֹּאכְלוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־פָּה בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁב אִפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה:

רש"י

ביעקב. הנבואה שנתנבא לפורענות פקח בן רמליה:
 ונפל בישראל. מעתה תתקיים בהם: (ח) בגאווה
 ובגודל לבב לאמר. מה שהיו אומרים בגאווה ובגודל
 לבב: (ט) לבנים נפלו וגזית נבנה. המלכים שהיו
 לנו קודם שמלך פקח כגון יהואחז בן יהוא שבימיו
 נתמעטו כענין שנאמר (מלכים ב יג) כי אבדם מלך ארם
 שפלים היו והם הלכו להם כבניין לבנים רעוע הנופל
 אבל זה שהוא עכשיו חזק הוא כבנין אבני גזית וכן
 ארזים טובים משקמים לבנין: (י) וישגב ה' את צרי
 רצין עליו. הם בוטחים במה שנסמכו על רצין מלך
 ארם והקב"ה ישגב את מלך אשור עליו ויסכסכו
 להשיאו לבא עליו כך שמעתי, ואני אומר את אויביו
 כלפי השכינה הוא אומר הקב"ה יסכך את אויביו זה
 בזה גוי בגוי ארם ופלשתים בישראל וישראל זה בזה
 כמו שנאמר למטה בענין מנשה את אפרים וגו':
 (יא) ארם מקדם. ארם הרעו להם מקדם בימי יהואחז
 ויואש ופלשתים הרעו להם מאחור שהפלשתים להם
 במערב: בכל זאת וגו'. ועוד ידו נטויה. עד שיביא
 עליהם את סנחריב, ד"א ארם מקדם ופלשתים מאחור,
 היו משחיתים ביהודה, בימי אחז כמו שמפורש (בד"ה
 ב כה) ועל ישראל ועל יהודה היה ישעיה מתאונן על
 הצרות הללו:

מצודת ציון

(1) ולסעדה. ענין השענה: (ט) וגזית. אבנים גזויות
 ומחוטבים ביותר רב: שקמים. מין אילן תאנה וכן וכולט
 שקמים (עמוס ז): גדעו. נכרתו כמו ואשריהם תגדעון (דברים
 ז): (י) יסכסך. ענין בלבול וכן וסכסכתי מצרים (לקמן יט):

מצודת דוד
 (1) למרכה המשרה. ר"ל השם שר שלום יורה על מרבית
 הממשלה ועל מרבית השלום עד אין סוף: על כסא דוד.
 מרבית הממשלה והשלום יהיה על כסא דוד ר"ל על המלך
 היושב על הכסא: ועל ממלכתו. גם על אנשי ממלכתו יהיה
 מרבית הממשלה והשלום: להכין אותה. להשאר עומדת על
 כנה ובסיסה וחזרו על הכסא ועל העדה: ולסעדה. לבל תהיה נופלת: במשפט ובצדקה. ר"ל אם במשפט לבד לא יהיו כדאים
 לזה כי אין הזכות רב כ"כ מ"מ יעשה עוד צדקה: מעתה ועד עולם. כל ימי חזקיה: קנאת ה'. כ"ז הצדקה יעשה על כי יתקנא
 על מה שחרף סנחריב כלפי מעלה: (ז) דבר וכו'. זה אמר על מלכות אפרים דעו הפורענות הבאה עליהם לא במקרה בא כי
 הדבר הזה שלח ה' ע"י הנביאים הקודמים להתנבאות עליהם וכן היה כי נפל ונתקיים כי כבר גלו מקצתן: (ח) וידעו. כל
 העם הנשארים ידעו שלא כן דבריהם אשר ידברו בגאווה ובגודל לבב והוא מקרא קצר ומוכן מאליו: (ט) לבנים נפלו. מה
 בכך שנפלו בנין הלבנים הלא נבנה תמורתן באבני גזית ר"ל אם האויב גלה המקצת הנה עתה נתחזק ביותר כי חושבים שבא
 במקרה והיא לא תתמיד: שקמים גדעו. אם נכרתו השקמים נחליף ארזים המעולים מהם וכפל הדבור במ"ש: (י) וישגב.
 כאומר הנה על עצמם לא סמכו אלא על רצין ודעו שה' ישגב ויחזק את צרי רצין עליו וא"כ כשל עוזר ונפל עוזר: ואת אויביו
 יסכסך. ובוה יבלבל דעת אויביו הם רשעי ישראל: (יא) ארם מקדם. אף כי מאז בימי יהואחז הרעו להם ארם היושב במזרח
 א"י וגם פלשתים היושבים במערב הרעו להם: בכל פה. ר"ל מלאו כל תאוותם מהם: בכל זאת. בכל הפורעניות שכבר בא
 לא שב אף ה' מישראל ועוד ידו נטויה להכות עוד בהם:

משלי טו לא-לג

לא אֵזֶן שִׁמְעַת תּוֹכַחַת חַיִּים בְּקֶרֶב חֲכָמִים תִּלְוִן: לב פּוֹרֵעַ מוֹסֵר מוֹאֵם נַפְשׁוֹ וְשׁוֹמֵעַ תּוֹכַחַת קוֹנֶה
 לֵב: לג יִרְאֵת יְהוָה מוֹסֵר חֲכָמָה וּלְפָנַי כְּבוֹד עֲנֹה:

משלי טז א-יב

א לְאָדָם מַעֲרִכֵי לֵב וּמְיֻהָה מַעֲנֶה לְשׁוֹן: ב פֶּלֶדְרֵכִי אִישׁ זָךְ בְּעֵינָיו וְתִכְן רוּחוֹת יְהוָה: ג גַּל אֶל־יְהוָה
 מַעֲשִׂיךָ וְיִכְנֹו מַחְשְׁבֹתֶיךָ: ד כָּל פֶּעַל יְהוָה לְמַעֲנֵהוּ וְגַם־רָשָׁע לְיוֹם רָעָה: ה תּוֹעֲבַת יְהוָה פֶּלֶדְגִבְהַ לֵּב
 יָד לֵיד לֹא יִנְקָה: ו בַּחֲסֵד וְאַמֶּת יִכְפֹּר עֵזֶן וּבִירְאֵת יְהוָה סוֹר מַרְעֵ: ז בְּרִצּוֹת יְהוָה דְּרִכֵי אִישׁ גַּם־אוֹיְבָיו
 יִשְׁלַם אֹתוֹ: ח טוֹב־מַעֲמֵט בְּצַדִּיקָה מְרַב תְּבוּאוֹת בְּלֹא מִשְׁפָּט: ט לֵב אָדָם יַחֲשֵׁב דְרָכָו וְיְהוָה יִכְיֵן צַעְדוֹ:
 י קֶסֶם | עַל־שִׁפְתֵי־מַלְךָ בְּמִשְׁפָּט לֹא יִמְעַל־פִּיו: יא פֶּלֶם | וּמֵאֲזֵנֵי מִשְׁפָּט לִיהוָה מַעֲשִׂהוּ כָּל־אֲבִנֵי־כִּסִּים:
 יב תּוֹעֲבַת מַלְכִים עֲשׂוֹת רָשָׁע כִּי בְצַדִּיקָה יִפּוֹן כַּפָּא:

רש"י

ליד בא לו גמול גובה לבו: (ו) וביראת ה' סור מרע.
 על ידי יראת ה' סור מרע: (ז) ברצות ה' דרכי איש
 גם אויביו ישלים אתו. ירצה לו שיהיו שלימים עמו:
 (ט) לב אדם יחשב דרכו. ללכת דרך ישר: וה' יכין
 צעדו. כמו ששנינו (שבת קד), הבא לטהר מסייעין לו:
 (י) קסם על שפתי מלך. על שפתי חכם היושב בדין:
 (יא) פלס ומאזני משפט וגו'. לשלם לאדם כפעלו,
 משפט יישטיצ"ה בלע"ז פרועון עונות האדם בפלס
 ומאזנים: מעשהו כל אבני כיס. כאשר יש באבני כיס
 משקלות גדולו וקטנו הכל לפי פעלו של אדם:
 (יב) תועבת מלכים עשות רשע. דבר תעוב הוא
 לדיינין ואין הגון להם לעשות רשע:

(לג) ולפני כבוד ענוה. הענוה גורמת שהכבוד בא:
 (א) לאדם מערכי לב. הוא סודר עצתו ודבריו בלבו:
 ומה' מענה לשון. כשבא להשיב הקב"ה משכילו
 בדבריו או אם זכה מזמן לו מענה טוב: (ב) ותוכן
 רוחות ה'. ומונה הלבבות מי הטוב ומי הרע: (ג) גול
 אל ה' מעשיך. גלגל והשלך עליו צרכיך ויכוננו
 מחשבותיך, ד"א גול אל ה' מעשיך, התפלל לפניו על
 כל צרכיך: ויכוננו. יתבססו ויתקיימו: (ד) כל פעל ה'
 למענהו. הכל עשה בשביל קילוסו כמו ענו לה' בתודה
 (תהלים קמו) ד"א להעיד עליו כלומר פעלו מעיד עליו על
 גבורותיו שניה' בהגדת תהלים: וגם רשע. עשה להניחו
 ליום רעה, וכל זה לקילוסו: (ה) יד ליד לא ינקא. מיד

מצודת ציון

(לא) תלין. ענין התמדה כמו צדק ילין בה (ישעיה א'):
 (לב) פורע. ענין השבתה ובטול כמו ותרעו כל עצתי (לעיל
 א'): (א) מערכי. ענין סדור: מענה. ענין אמירה: (ב) זך. ברור
 ונקי כמו שמן זית זך (שמות טו): ותוכן. מל' תוך: (ג) גול. גלגל
 וסבב: (ז) ישלים. מל' שלום: (י) קסם. ענין ניחוש כמו
 קוסם קסמים (דברים י"ח): ימעל. ענין בגידה ואשמה:
 (יא) פלס. ענין יושר כמו פלס מעגל רגליך (לעיל ד) והושאל
 על מטה המאזנים כי הוא מיישר המשקל: כיס. אמתחת ושק:

מצודת דוד

(לא) אוזן שומעת. אוזן אשר תשמע התוכחה המביאה חיים
 סופה תהיה כרוך אחר החכמה ותלין בקרב חכמים לשמוע
 דבר חכמה: (לב) פורע. המבטל את המוסר הוא מואס נפשו
 כי מה ראה שאינו חושש בתקנתה: קונה לב. יקנה בזה לב
 חדש ומשכיל: (לג) מוסר חכמה. היראה תחשב למוסר
 להאזין חכמה וא"כ היראה היא סבה לחכמה וקודמת לה וכן
 לפני כבוד על כרחך היה הענוה כי הענוה היא סבה להביא
 את הכבוד א"כ היא לפניו: (א) לאדם. ביד האדם לערוך
 הדברים בלבו בסדר נאות אבל מה' בא העזר לסדר אמרו

בלשון לבל ישל בהם: (ב) זך בעיניו. כי אינו רואה חובה לעצמו: ותוכן. ה' הוא בתוך רוחו של כל אדם ויודע הוא אם
 דרכיו זכאים אם לא: (ג) גול. סבב מעשיך אל ה' להיות מביא לעבודתו ואז יכוננו ויתבססו מחשבותיך: (ד) כל. הכל ברא
 ה' למען קלוסו וגם טובת הרשע וכח הזרוע שנתן בו הוא להיות מוכן לרצועת מרדות ביום בוא הרעה להיות שבת אפו ואם
 כן גם זה הוא למענהו: (ה) יד ליד. מידו של מקום יבוא הגמול ליד המחוייב ולא ינקה ממנה כי לא תשוב ריקם: (ו) בחסד.
 בעבור החסד והאמת אשר יעשה האדם יכופר העון ובלבד כשהוא סר מרע בעבור יראת ה' לא מיראת הבריות: (ז) ברצות.
 כאשר ירצה ה' דרכי האיש בהיותם ישרים אז גם אויביו ישלים עמו ומכל שכן שלא יתעוררו עליו אויבים חדשים: (ח) טוב.
 יותר טוב הון מעט הבא בצדק ובויושר מהרבה תבואות הנאספים בלא משפט כי אם בגזל ובעושיק: (ט) יחשב דרכו. באיזה
 דרך יהלך: יכין. מכין פסיעותיו ללכת במקום שירצה: (י) קסם. אמרי המלך ברורים כאלו היה קסם על שפתיו כי אין דבר
 נכחד מאת המלך לפי שכל האנשים יחזרו למצוא חן בעיניו ולזה ימצא בכל דבר מי מגלה אוזן המלך לזה לא ימעול פיו
 במשפטו לעות הדין מחמת טעות ושגגה: (יא) פלס. הנה יש ביד ה' פלס ומאזנים לשקול בהם משפט תשלומין ומעשהו
 בדבר התשלומין הוא כמו כל אבני כיס הם אבני המשקל הנתונים באמתחת ויש שם רבי המשקל וקטני המשקל וכן ישקול
 המקום תשלומין לכ"א לפי הגמול: (יב) תועבת. דבר תעוב הוא למלכים לעשות רשע כי בעבור מעשה הצדק יכון כסאו ולזה
 תעב הרשע להעמיד הכסא על כנו:

פ ר ק ש נ י

א רבי אליעזר אומר: פרת חטאת המעוברת – פשרה; וחכמים פוסלין. רבי אליעזר אומר: אינה נלקחת מן הגוים; וחכמים מכשירים. ולא זו בלבד, אלא כל קרבנות הצבור והיחיד, באין מהארץ ומחוצה לארץ, מן החדש ומן הישן, חוץ מן העמר ושתי הלחם, שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ.

ב פרה שקרניה וטלפיה שחורים – יגד. גלגל העין והשנים והלשון – אינם פוסלים בפרה. והננסת – פשרה. היתה בה יבלת וחתכה – רבי יהודה פוסל; רבי שמעון אומר: כל מקום שנפול ולא העלה מקומו שער אדם – פסולה.

ג יוצא דפן ואתנן ומחיר – פסולה; רבי אליעזר מכשיר, שנאמר (דברים כג, יט): "לא תביא אתנן זונה ומחיר בלבד

פירוש ברטנורא

ב א רבי אליעזר אומר פרה מעוברת כשרה. רבי אליעזר ורבנן דהכא קיימי בשימת רבי יהודה דאמר לקמן בפרקין דעלה עליה זכר אינה פסולה אלא אם כן עלה עליה מדעת בעל הפרה, ופליגי הכא במעוברת שעלה עליה זכר מעצמו בלא דעת הבעלים, ורבי אליעזר דמכשיר סבר עובר ירך אמו הוא והוי כנופה דפרה, ורבנן דפסלי סברי עובר לאו ירך אמו הוא ונפסלת מחמת מלאכה, שנושאת את עוברתה, והלכה שהיא פסולה משעה שעלה עליה זכר אפילו שלא מדעת בעלים ואפילו אינה מעוברת, ודלא כר' יהודה: אינה נלקחת מן הנכרים. שחשודים על הרביעה, ושמא נרבעת בידם: וחכמים מכשירים. מפני שהבהמה נעשית עקרה כשרובעה, שהנכרי חס על בהמתו שלא תעקר; ולא זו בלבד. לא בפרת חטאת בלבד פליגי ר' אליעזר ורבנן, אלא בכל קרבנות הצבור והיחיד פוסל ר' אליעזר אם נלקחו מן הנכרים, דחייש לרביעה. וחכמים מכשירים. ואין הלכה כר' אליעזר: באין מארץ ומחוצה לארץ. כל הקרבנות באין בין מן הארץ בין מחוצה לארץ בין מן החדש בין מן הישן: חוץ מן העומר ושתי הלחם. דאמר קרא (ויקרא כ"ג) כי תבואו אל הארץ וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר, ובשתי הלחם כתיב (שם) ממושבותיכם תביאו לחם. ואין באין אלא מן החדש, דכתיב בהו מנחה חדשה:

ב יגד. יחתוך. כמו גדרו אילנא (דניאל ד'); והננסת. קמנה ביותר. שזה מום באדם ואינו מום בבהמה: יבלת. ורואה בלע"ז: ר' יהודה פוסל. והלכה כר' יהודה:

ג יוצא דופן פסולה. כשאר קדשים. דכתיב כי יולד, פרט ליוצא דופן. ואע"ג דפרה לאו קדשי מובה היא אלא קדשי ברק הבית, מ"מ יוצא דופן פסולה, דחטאת קרייה רחמנא: ר' אליעזר מכשיר. באתנן ומחיר דוקא. ואין הלכה כר' אליעזר: כל המומין הפוסלים במוקדשים. בכבורות פרק על אלו מומין,

משניות מבוארות – קהתי

באין מהארץ ומחוצה לארץ — כלומר כל קרבנות הציבור והיחיד באים בין מן הארץ בין מחוצה לארץ; מן החדש ומן הישן — כלומר שכל המנחות באות בין מהתבואה החדשה ובין מן התבואה הישנה, חוץ מן העמר ושתי הלחם, שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ — שכן בעומר נאמר (ויקרא כג, י): "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם את קצירה, והבאתם את עומר ראשית קצירכם"; ובשתי הלחם נאמר (שם שם, טז-יז): "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום, והקרבתם מנחה חדשה לה". ממושבותיכם תביאו לחם תנופה.

באור משנה ב

פרה שקרניה וטלפיה שחורים, יגד — יחתוך את השחור. גלגל העין והשנים והלשון, אינם פוסלים בפרה — אם הם שחורים. ולפי התוספתא דיוקא כשאין פרה אחרת בנמצא. והננסת, פשרה — כמו ששינו (בבבדו"ט, ו), שהננס מום הוא באדם, שפוסל את הכהן לעבודה, אבל אינו מום בבהמה. היתה בה יבלת וחתכה, רבי יהודה פוסל — את הפרה; רבי שמעון אומר: כל מקום שנפול ולא העלה מקומו שער אדם, פסולה — אבל אם העלה שער אדם, כשרה. ורבי יהודה סובר, שאפילו העלה שער אדם פסולה, לפי שאינה עולה בו אדמיות גמורה, אלא שער לקוי הוא (הראב"ד; ועיין משנה אחרונה) והלכה כרבי יהודה.

באור משנה ג

יוצא דפן — פרה שהיא "יוצא דופן", שלא נולדה דרך הרחם אלא יצאה דרך דופן האם שנחתכה, ואתנן — ופרה שהיא אתנן זונה, ומחיר — ופרה שהיא מחיר כלב (עיין תמורה א, ו-ב). פסולה — כשאר קדשים, הואיל והתורה קראה "חטאת"; רבי אליעזר מכשיר — באתנן ובמחיר (תוספתא). שנאמר: "לא תביא אתנן זונה ומחיר בלב בית ה' אלהיך", ואין זו באה לבית — ואין פרה אדומה באה לבית ה', הלכך אפילו פרה שהיא אתנן או מחיר כשרה. וחכמים סוברים, שהפסוק "בית ה' אלהיך" אינו בא אלא

באור משנה א

רבי אליעזר אומר: פרת חטאת המעוברת — פרה אדומה שהיא מעוברת, פשרה — לפי שהעובר נחשב כנופה של הפרה ("עובר ירך אמו הוא"). נחכמים פוסלין — שסוברים הם, שאין העובר כגוף הפרה ("עובר לאו ירך אמו הוא"). והרי היא נפסלת מחמת מלאכה, שנושאת את עוברתה. ואף על פי שלהלן (משנה ד) נשנה: עלה עליה זכר פסולה, מבואר במפרשים, שרבי אליעזר וחכמים שבמשנתנו סוברים כרבי יהודה האומר (שם): אם העלהו (אם העלו הבעלים את הזכר על הפרה, ואפילו עלה מעצמו אלא שעלה לדעת הבעלים) פסולה, ואם מעצמו (כלומר שלא לדעת הבעלים) כשרה. ונחלקו כאן רבי אליעזר וחכמים בכגון שעלה עליה זכר מעצמו שלא ברצון הבעלים (הרי"ם; ברטנורא). רבי אליעזר אומר: אינה נלקחת מן הגוים — אין קונים פרה אדומה מן הגוים, לפי שחשודים הם על הרביעה, וחוששים שמא נרבעה; ורביעה פוסלת בפרה אדומה, שנאמר (ויקרא כב, כח): "כי משחתם בהם מום בס", ודרשו: כל מקום שנאמר "השחתה" אינו אלא דבר ערוה ועבודה זרה. דבר ערוה, שכתוב (בראשית ו, יב): "כי השחית כל בשר את דרכו"; עבודה זרה, שכתוב (דברים ו, טז): "פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל", וכתוב כאן (בקרבות): "כי משחתם בהם מום בס" — מלמד, שכל שהמום פוסל בו, דבר ערוה ועבודה זרה פוסל בו, והרי בפרה אדומה נאמר (במדבר יט, ב): "פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום", וכיון שמום פוסל בה אף רביעה פוסלת בה. נחכמים מכשירים — לקנות פרה אדומה מן הגוים, שהואיל ועל ידי הרביעה נעשית הבהמה עקרה, אין חוששים שמא נרבעה, שחס הגוי על בהמתו שלא תעשה עקרה. ולא זו בלבד — ולא פרה אדומה בלבד כשרה ליקח מן הגוים, אלא כל קרבנות הצבור והיחיד, באין מהארץ ומחוצה לארץ — אף על פי שרוב הנלקח מחוץ לארץ הוא מן הגוים ("תפארת ישראל"). ברם, רוב המפרשים מבארים: ולא זו בלבד — לא בפרה אדומה בלבד נחלקו רבי אליעזר וחכמים, אלא אף בכל קרבנות הציבור והיחיד פוסל רבי אליעזר אם נלקחו מן הגוים, וחכמים מכשירים; ואגב ענין זה ממשכה המשנה בענין אחר, שכבר נישנה במסכת מנחות (ח, א):

בית ה' אֶלְהִידָּ — וְאִין זוּ בָּאָה לְבֵית. כָּל הַמוּמִים הַפּוֹסְלִים בְּמִקְדָּשִׁים פּוֹסְלִים בְּפָרָה. רִכַּב עֲלֶיהָ, נִשְׁעַן עֲלֶיהָ, נָתַלָּה בּוֹנְבָה, עָבַר בָּהּ אֶת הַנְּהַר, קָפַל עֲלֶיהָ אֶת הַמוֹסְרָה, נָתַן טְלִיתוֹ עֲלֶיהָ — פְּסוּלָה; אָבַל קִשְׂרָה בְּמוֹסְרָה, עָשָׂה לָהּ סִנְדֵּל בְּשָׁבִיל שְׂלָא תַחְלִיק, פָּרַס טְלִיתוֹ עֲלֶיהָ מִפְּנֵי הַזְּבוּבִים — בְּשָׂרָה; זֶה הַכֶּלֶל: כָּל שֶׁהוּא לְצָרְכָה — בְּשָׂרָה, לְצָרְךָ אַחֵר — פְּסוּלָה.

ד' שָׁכַן עֲלֶיהָ עוֹף — בְּשָׂרָה. עֲלָה עֲלֶיהָ זָכָר — פְּסוּלָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הֶעֱלָהּ — פְּסוּלָה, וְאִם מֵעֲצָמוֹ — בְּשָׂרָה.

ה' הָיוּ בָּהּ שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת שְׁחוֹרוֹת אוּ לְבָנוֹת בְּתוֹךְ גּוּמָא אַחַת — פְּסוּלָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִפְלוּ בְּתוֹךְ כּוֹס

פירוש ברטנורא

מפורשים המומין הפסולים במוקדשים: פוסלים בפרה. דכתיב (במדבר י"ט) אשר אין בה מום: עבר בה את הנהר אחז בזבחה. נסתייע בה כשעבר את הנהר: קיפל עליה את המוסרה. החבל שקושר אותה בו קפלו ונתנו על גופה: נתן טליתו עליה פסולה. נאמר בפרה (שם) אשר לא עלה עליה עול, ונאמר בעגלה ערופה (דברים כ"א) אשר לא עובד בה אשר לא משכה בעול, מה עול האמור בעגלה עשה שאר עבודה פסולה כעול, אף עול האמור בפרה עשה שאר עבודה פסולה כעול: בשביל שלא תחליק. שלא יחליקו רגליה ותפול: לצורך אחר פסולה. ואפילו לצרכו ולצרכה פסולה:

ד' עלה עליה זכר פסולה. אע"ג דלא ניהא ליה, משום דרמיה קרים ומפסוד טובא, ובעבודה דלא ניהא ליה לא מפסלה, דכתיב בעגלה ערופה אשר לא עובד בה, כתיב עבר וקרינן עובר, מה עבר דניחא ליה, אף עובר דניחא ליה, וילפינן פרת המאת מינה. מ"מ הואיל ובשאר פרות הוה ניהא ליה, חשבינן לגבי פרת המאת נמו ניהא ליה. ועוד אם באת להכשיר א"כ הוה ניהא ליה, ומשום הכי פסולה: העלהו פסולה. לאו דוקא העלהו, אלא אם עלה עליה לדעת הבעלים אפילו עלה מעצמו פסולה. ואם שלא לדעת הבעלים, כשרה. ואין הלכה כר' יהודה:

ה' היו בה שתי שעורות שחורות פסולה. דכתיב אדומה תמימה, אי במומין הרי כבר אמור אשר אין בה מום, אלא שתהא תמימה באדמימות: רבי יהודה

משניות מבוארות – קהתי

הבעלים רוצים בכך, משום שיפסידו על ידי זה דמי הפרה המרוכבים, וכבר הזכרנו לעיל, שעבודה שאינה לרצון הבעלים אינה פוסלת את הפרה — מכל מקום הואיל ובשאר פרות ניהא להם שיעלה עליהן הזכר, אף לגבי הפרה האדומה הרי זה נחשב לרצון הבעלים. ועוד, שאם נאמר שהפרה כשרה, הרי תהא דעת הבעלים נוחה מעליית הזכר עליה, לפיכך היא פסולה. רבי יהודה אוֹמֵר: אִם הֶעֱלָהּ — אם העלו הבעלים את הזכר על הפרה, פְּסוּלָה — הפרה, וְאִם מֵעֲצָמוֹ — ואם עלה מעצמו, בְּשָׂרָה — יש מפרשים בדברי רבי יהודה, שלא דווקא העלהו פסולה, אלא אם עלה עליה לדעת הבעלים, אפילו עלה מעצמו פסולה, ואם שלא לדעת הבעלים כשרה (הר"ש; ברטנורא; ועיין 'תוספות יום טוב'). ויש מפרשים, שדווקא העלהו פסולה, אבל אם עלה מעצמו, אף על פי שעלה לדעת הבעלים, כשרה; שכן רבי יהודה הולך לשיטתו, שצריך שיעשו הבעלים מעשה המוכיח על מחשבתם, כמו ששינוי במסכת מכשירין (ג, ה-ו): המוליד חיטים לטחון, וירדו עליהן גשמים, וכן אם היו זיתיו נתונים בגג, וירדו עליהם גשמים, רבי יהודה חולק שם על חכמים וסובר, שאף על פי ששמחו הבעלים על שירדו עליהם גשמים, אין הגשמים מכשירים את החיטים או את הזיתים לקבל טומאה, אלא אם כן עשו בהם מעשה, כגון ששהו בחוץ עם החיטים כדי שירדו עליהם גשמים, או שהפכו את הזיתים ששל הגג, כדי שייכנסו המים לכולם ('אליהו רבא'; 'משנה אחרונה').

באור משנה ה

הָיוּ בָּהּ — בפרה, שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת שְׁחוֹרוֹת אוּ לְבָנוֹת בְּתוֹךְ גּוּמָא אַחַת — שצמחו מתוך גומא אחת, פְּסוּלָה — שנאמר (במדבר י"ט, ב): "פרה אדומה תמימה", ודרשו: תמימה באדמימות, שכן אין לפרש: תמימה בלי מומים, שהרי נאמר אחר כך: "אשר אין בה מום". רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִפְלוּ בְּתוֹךְ כּוֹס אֶחָד — כל שערות הבהמה מונחות על גופה עיגולים עיגולים כעין לתלים, וכל עגול נקרא כוס, ואומר רבי יהודה, שאפילו שתי השערות השחורות או הלבנות הן בכוס אחד, אף שאינן בגומא אחת, פסולה ('תפארת ישראל'; על פי הגר"א). ויש כותבים, שאין גורסים בדברי רבי יהודה תיבת "אפילו", אלא הגירסה היא: רבי יהודה אומר: בתוך כוס אחד — היינו במקום שהיה תנא קמא שונה "גומא" שונה רבי יהודה "כוס", שכן גומא וכוס הם היינו הך, אלא שחייב אדם לומר בלשון

לרבות, שאפילו דבר הנצרך רק לבית ה', כגון ריקועי זהב לכותלי בית המקדש, לא יביא. ויש מבארים, שלדעת חכמים, הואיל והפרה קדשי בדיק הבית היא, ולקחתה מתרומת הלשכה, לפיכך היא נחשבת "באה לבית" ('תוספות יום טוב'). והלכה כחכמים. כָּל הַמוּמִים הַפּוֹסְלִים בְּמִקְדָּשִׁים — ומפורשים במסכת בכורות (פרק ו), פּוֹסְלִים בְּפָרָה — אדומה, שנאמר בה (במדבר י"ט, ב): "פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום". רִכַּב עֲלֶיהָ — רכב אדם על הפרה האדומה, או נִשְׁעַן עֲלֶיהָ, או נָתַלָּה בּוֹנְבָה, או עָבַר בָּהּ אֶת הַנְּהַר — שנעזר בה מעט בשעה שעבר את הנהר ('מלאכת שלמה עפ"י הרמב"ם). כרס, רוב המפרשים מבארים: נתלה בזבחה ועבר בה את הנהר, כלומר שנתלה בזבחה כדי להסתייע בה לעבור את הנהר, קָפַל עֲלֶיהָ אֶת הַמוֹסְרָה — החבל הקשור בבהמה ונמשכת בו קיפלו ונתנו על גופה. נָתַן טְלִיתוֹ עֲלֶיהָ — בכל אלו, הפרה פְּסוּלָה — שנאמר בה (שם): "אשר לא עלה עליה עול", ונאמר בעגלה ערופה (דברים כ"א, ג): "אשר לא עובד בה אשר לא משכה בעול", ולמדים בגזירה שווה "עול, עול", מה עגלה ערופה שאר עבודות פוסלות בה כעול, אף פרה אדומה שאר עבודות פוסלות בה כעול, אלא שיש הבדל בין העול ובין שאר עבודות, שהעול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה, ושאר עבודות אינן פוסלות אלא בשעת עבודה (גמרא סוטה מו, א); אָבַל קִשְׂרָה בְּמוֹסְרָה — כדי למשכה בה, עָשָׂה לָהּ סִנְדֵּל בְּשָׁבִיל שְׂלָא תַחְלִיק — שלא יחליקו רגליה ותפול, פָּרַס טְלִיתוֹ עֲלֶיהָ מִפְּנֵי הַזְּבוּבִים — שלא יעקצוה, בְּשָׂרָה — הפרה: זֶה הַכֶּלֶל: כָּל שֶׁהוּא לְצָרְכָה — כל שעושים בה דבר לצרכה, ואפילו הוא משא כבד, בְּשָׂרָה — הפרה האדומה, לְצָרְךָ אַחֵר — אבל אם עושים בה דבר לצורך אחר, פְּסוּלָה — במפרשים מבואר, שאפילו לצרכה ולצורך אחר פסולה.

באור משנה ד

שָׁכַן עֲלֶיהָ עוֹף — על הפרה, בְּשָׂרָה — שאין זה לרצונם של הבעלים, ולמדים מעגלה ערופה, שכל עבודה שאינה לרצון הבעלים אינה פוסלת אותה, שנאמר בעגלה ערופה (דברים כ"א, ג): "אשר לא עובד בה", כתיב "עבד" וקוראים "עובד", מכאן דורשים: מה "עבד" לרצונו, אף "עובד" לרצונו. אבל עבודה שנעשתה בה שלא לרצון הבעלים אינה פוסלתה. עֲלָה עֲלֶיהָ זָכָר — פר, פְּסוּלָה — שעליית הזכר עליה נחשבת עבודה ('תוספות פטחים כו, ה); ואף על פי שאין

אָחֵר; הָיוּ בְתוֹךְ שְׁנֵי כּוֹסוֹת, וְהָן מוֹכִיחוֹת זֶה אֶת זֶה — פְּסוּלָה. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: אֶפְלוּ אֲרַבְעָה, אֶפְלוּ חֲמֵשׁ, וְהָן מְפֹרָזוֹת — יִתְלַשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אֶפְלוּ חֲמֵשִׁים. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בֶּתְרִיא אָמַר: אֶפְלוּ אַחַת בְּרֵאשִׁי וְאַחַת בְּזַבְּבָה — פְּסוּלָה. הָיוּ בָּהּ שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת, עֶקְרָן מִשְׁחִיר וְרֵאשֵׁן מֵאֲדִים, עֶקְרָן מֵאֲדִים וְרֵאשֵׁן מִשְׁחִיר — הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַנְּרָאָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וְחֲכָמִים אֹמְרִים: אַחַר הָעֶקְרָן.

פ ר ק ש ל י ש י

א שְׁבַעַת יָמִים קָדְם לְשִׁרְפַת הַפֶּה, מְפָרִישִׁין בְּתוֹךְ הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפֶּה מִבֵּיתוֹ, לְלִשְׁכָּה שְׁעַל פְּנֵי הַבֵּירָה, צְפוּנָה מְזַרְחָה, וּבֵית אֲבָן הִיתָה נְקֵרָתָה, וּמְזִין עָלָיו כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים, מִכָּל חֲטָאוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: לֹא הָיוּ פִירוּשׁ בְּרִטְנוֹרָא

אומר בתוך כוס אחד. גרסינו, ול"ג אפילו. ובמקום שהיה שונה ת"ק גומא, היה שונה ר' יהודה כוס. גומא וכוס אחד הוא, אלא שחייב אדם לומר בלשון רבו, שרבו של רבי יהודה היה קורא לגומא כוס, הכי מוכח בתוספתא: מוכיחות. מכוונות וסמוכות זו בצד זו: ר' אליעזר אומר אפילו חמשים. כלומר אפילו טובא והן מפורזות. יתלוש. והלכה כתי"ק: אחר הנראה. היינו אחר ראשן של שערות: אחר העיקר. ואם עיקרן מאדים וראשן משחיר ויש בעיקר שמאדים כדי שינטל בפי הווג, יגזו ראשן המשחיר והיא כשרה. אבל אם אין בעיקר המאדים שיעור שיוכלו להנטל בפי הווג, פסולה אפילו לדברי חכמים. ששיעור שתי שערות האמורות בכל מקום, הוא כדי שהיו ניטלות בפי הווג. וכן הלכה:

א שְׁבַעַת יָמִים כֹּף מְפָרִישִׁין כְּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפֶּה. דְּכַתִּיב בְּפָרֶשֶׁת מְלֹאִים (ויקרא ה) כֹּאשֶׁר עָשָׂה בְיוֹם הַזֶּה צוּה ה' לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם, וּדְרָשׁוּ רְבוּתֵינוּ, לַעֲשׂוֹת, זֶה מַעֲשֵׂה פֶה. לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם, זֶה מַעֲשֵׂה יוֹם הַכִּיפּוּרִים. שֶׁהִכְהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפֶּה וְכֵהן גְדוֹל הַעוֹבֵד בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים טַעוֹן פְּרִישָׁה שְׁבַעָה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ טַעוֹנִים אַהֲרֹן וּבְנָיו שְׁבַעַת יָמֵי הַמִּלּוּאִים, דְּכַתִּיב (שם) וּמִפְתַּח אוֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצֵא שְׁבַעַת יָמִים. וְהָיוּ מְפָרִישִׁין אוֹתוֹ מֵאִשְׁתּוֹ שְׂמָא יְבֹא עַל הָאִשָּׁה וְתִמְצָא נִדָּה, וְהַבּוֹעֵל נִדָּה טִמָּא שְׁבַעַת יָמִים וְלֹא יוּכַל לְשׁוֹרֵף הַפֶּה: הַבֵּירָה. אֵית דַּאֲמִיר מְקוֹם הִיא בְּהַר הַבַּיִת וּבִירָה שְׂמוֹ. וְאֵית דַּאֲמִיר כָּל הַמְקֻדָּשׁ קָרוֹי בֵּירָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵל הַבֵּירָה וְגו': צְפוּנָה מְזַרְחָה. טַעְמָא דְּמְפָרִישִׁים הִכְהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפֶּה לְלִשְׁכָּה שֶׁהִיא צְפוּנָה מְזַרְחָה, כִּיּוֹן דְּחֲטָאָת הִיא וְחֲטָאָת טַעוֹנָה צְפוֹן, תְּקִינוּ לִיה רַבְנָן בְּצַפוּנָה מְזַרְחָה כִּי הִכִּי דְלֵהוּי לָהּ הַכִּרָא: וּבֵית אֲבָן הִיתָה נְקֵרָתָה. לְפִי שֶׁכֵּל מַעֲשֵׂה הָיוּ בְּכָלִי גְלִילִים כִּלִּי אַבְנִים כִּלִּי אֲדָמָה

משניות מבוארות – קהתי

לעשות — זה מעשה פרה אדומה, לכפר עליכם — זה מעשה יום הכיפורים, כלומר שהכהן השורף את הפרה וכהן גדול העובר ביום הכיפורים שניהם טעונים הפרשה מביתם שבעת ימים, כמו שהיו אהרן ובניו טעונים הפרשה מביתם שבעת ימי המלואים, שנאמר (שם טו, לג): "ומפתח אוהל מועד לא תצאו שבעת ימים" (גמרא יומא ב, א; ברטנורא); ברם, לדעת הרמב"ם דבר זה קבלה ממש רבנו, אלא שהסמיכוהו חכמים על המקרא. והיו מפרשים אותו מאשתו. שמה יבוא עליה ותימצא נידה, ויהיה טמא שבעת ימים ולא יוכל לשרוף את הפרה; והיו מכניסים אותו ללשכה שעל פני הבירה — בענין "הבירה" נחלקו ר' יוחנן וריש לקיש (בגמרא טו), שלדעת ר' יוחנן מקום היה בהר הבית, ו"בירה" כמו (ולפי הירושלמי — פסחים פרק ז הלכה ה — הכוונה למגדל שהיה בהר הבית), ולדעת ריש לקיש כל המקדש כולו נקרא "בירה", כמו שכתוב (דברי הימים א כט, יט): "ולבנות הבירה אשר הכינתי", צְפוּנָה מְזַרְחָה — ללשכה שהיא בקרן צפונית מזרחית; ומבואר הטעם בגמרא (טו): לפי שהפרה נקראת "חטאת", שנאמר (במדבר יט, טו): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא", וקרבת חטאת שחיתתו בצפון, כלומר שהפרה האדומה אמנם אינה נשחטת בפנים אלא חוץ לבית המקדש, אבל קדושתה כקדושת החטאת הנשחטת בצפון העזרה, ונאמר בפרה (שם טו, ד): "זהו אל נוכח פני אוהל מועד מדמה שבע פעמים", שהיה עומד בהר הזיתים ומתכוון ורואה פתחו של היכל שהוא כבולת מזרח, הלכן תיקנו חכמים להכניסו ללשכה בצפונה מזרח. כדי שיהא לה היכר, היינו לדעת שהפורש לשם כדי להטיל עליו עבודת הפרה, הנקראת "חטאת", וטעונה מזרח, וישים אל לבו להיות זריז במעשיה ובסדר עבודתה (גמרא ודשי" יומא טו; עין "תוספות יום טוב" ו"תפארת ישראל"); וְבֵית אֲבָן הִיתָה נְקֵרָתָה — הלשכה; ומבואר הטעם בגמרא (טו), לפי שכל מעשיה היו בכלי גללים, ובכלי אבנים ובכלי אדמה, שאינם מקבלים טומאה, ובכלים הללו בלבד היה הכהן משתמש שם כל שבעת ימי הפרישה, שהואיל והפרה כשרה בטבול יום — כמו שנשנה בפרקנו (להלן משנה ז): "ומטמאים היו את הכהן השורף את הפרה (וטובל מיד), מפני הצדוקים, שלא יהיו אומרים: במעורבי שמש היתה נעשית" (שכן הצדוקים היו אומרים, שדוקא טהורים שכבר העריב משמשם לאחר טבילתם עוסקים בפרה, ואילו החכמים קיבלו הלכה למשה מסיני, שאף טבולי יום, שעדיין לא העריב משמש,

רבו, ורבו של רבי יהודה היה קורא לגומא "כוס" (הר"ם; ברטנורא). ומוסיף רבי יהודה ללמוד: הָיוּ — שתי השערות, בְּתוֹךְ שְׁנֵי כּוֹסוֹת — כל שעה בכוס אחר, וְהָן מוֹכִיחוֹת זֶה אֶת זֶה — ושערה אחת מוכיחה על חברתה שהן גדולות כאחת, כלומר שהן סמוכות ומכוונות זו כנגד זו, פְּסוּלָה — הפרה. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: אֶפְלוּ אֲרַבְעָה, אֶפְלוּ חֲמֵשׁ, וְהָן מְפֹרָזוֹת — אפילו יש בה שערות שחורות או לבנות ארבע או חמש ויותר, והן מפורזות, יִתְלַשׁ — כלומר הפרה כשרה, אלא צריך שיתלוש את השערות השחורות או הלבנות. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אֶפְלוּ חֲמֵשִׁים — שערות, כלומר אפילו יש בה הרבה שערות שחורות או לבנות, אם הן מפורזות, יתלוש אותן, והפרה כשרה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בֶּתְרִיא אָמַר: אֶפְלוּ אַחַת בְּרֵאשִׁי וְאַחַת בְּזַבְּבָה, פְּסוּלָה — אפילו היתה שערה אחת, שחורה או לבנה, בראשה, ושערה אחת בזנבה, הפרה פסולה. והלכה כגמרא קמא. שדוקא אם היו שתי שערות שחורות או לבנות בתוך גומא אחת פסולה. הָיוּ בָּהּ שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת — בגומא אחת, עֶקְרָן מִשְׁחִיר וְרֵאשֵׁן מֵאֲדִים — במקום צמיחתן הן שחורות ובראשן הן אדומות, או עֶקְרָן מֵאֲדִים וְרֵאשֵׁן מִשְׁחִיר — במקום צמיחתן הן אדומות ובראשן שחורות, הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַנְּרָאָה — אחר ראשן הנראה, שאם הוא מאדים כשרה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וְחֲכָמִים אֹמְרִים: אַחַר הָעֶקְרָן — הכל הולך אחר העיקר, ואם עיקרן מאדים וראשן משחיר, יש בעיקר המאדים כשיעור שיינטל בזוג (במספרים). יגזו את ראשן המשחיר, והפרה כשרה (ואף על פי שגזיה בקדשים אסורה. מכל מקום בפרה אדומה שאינה אלא נקדשי בדק הבית, שאיסור גזיזתם אינו אלא מגזירת חכמים. והאיל ואינו מתכוון לגיזה, לא גזרו בה חכמים). אבל אם אין בעיקר המאדים כשיעור שיינטל בזוג, פסולה הפרה אפילו לדעת חכמים, שהעיקר המאדים כאילו אינו (רמב"ם; ברטנורא).

ב א ו ר מ ש נ ה א

פרק זה בא לתאר את מעשה שריפת הפרה.

שְׁבַעַת יָמִים קָדְם לְשִׁרְפַת הַפֶּה — האדומה, מְפָרִישִׁין בְּתוֹךְ הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפֶּה מִבֵּיתוֹ — כשם שמפרישים כהן גדול לעבודת יום הכפורים (יומא א, א), שנאמר בפרשת המילואים (ויקרא ח, לד): "כאשר עשה ביום הזה, צוה ה' לעשות לכפר עליכם"; ודרשו חכמים:

מזין עליו אלא בשלישי ובשביעי בלבד. רבי חנינא סגן הכהנים אומר: על הכהן השורף את הפרה — מזין כל שבעת הימים; ועל של יום הכפורים — לא היו מזין עליו אלא בשלישי ובשביעי בלבד.

ב חצרות היו בירושלים בניות על גבי סלע, ותחתיהם חלול, מפני קבר התהום. ומביאים נשים עפרות ויולדות שם, ומגדלות שם את בניהן. ומביאים שורים, ועל גביהן דלתות, ותינוקות יושבין על גביהן, וכוסות של אבן בידם. הגיעו לשילוח, ירדו ומלאום, ועלו וישבו על גביהן. רבי יוסי אומר: ממקומו היה משלשל וממלא.

פירוש ברטנורא

שאינו מקבלין טומאה, ובהם בלבד היה משתמש כל שבעת ימי ההפרשה, משום דטבול יום כשר בפרה, והווי מטמאין הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו מיד להוציא מלבן של צדוקים שאומרים במעורבי שמש היתה נעשית, תקינו לה רבנן מעלות יתירות כדי שלא יזלו בה: כל שבעת הימים. של ימי הפרישה: מכל הטאות שהיו שם. מכל הפרות שנעשו מימות משה רבינו ועד אותו זמן, שמכל פרה ופרה היו נותנין קצת למשמרת, ויום ראשון מזין עליו מאפר פרה אחת ויום שני מאחרת ויום שלישי מאחרת: בשלישי ובשביעי. לפרישתו. ובין ת"ק ובין רבי יוסי תרוייהו סבורי להו טבילה בזמנה מצוה, וקא מופלגי בהואה אי מקשינן לה לטבילה אי לא, ת"ק מקיש הואה לטבילה והואה בזמנה מצוה, וכל יומא משבעת ימים הראשונים איכא לספוקי שמא היום יום שלישי לטומאתו, והשלשה האחרונים כל יומא מספקין שמא שביעי. ורביעי לא בעי הואה, דלאו בשלישי איכא לספוקי ולא בשביעי איכא לספוקי, שאין הואה בשביעי עולה משום הזאת שביעי עד שיהי בשלישי שלפניו. וכל שבועה לאו דוקא, דעל כרחק הא קיימא לן הואה שבות ואין דוחה את השבת. ור' יוסי לא מקיש הואה לטבילה והואה בזמנה לאו מצוה, הלכך לא בעי הואה אלא שלישי ושביעי בלבד. ור' חנינא סגן הכהנים נמי כרבי יוסי סבורא ליה דהואה בזמנה אינה מצוה, והכהן השורף את הפרה מעלה בעלמא הוא, כי היכי דלא לזולו בה מפני שהיא נעשית במבול יום:

ב בניות על גבי הסלע. צור החלמיש שניכר שהיה שם מתחלת ברייתו של עולם. ואעפ"כ החמירו לעשות תחתיו חלל, מפני קבר התהום, שמא יש תחתיו קבר ואין לו למת אוהל חלל טפה, וטומאה שהיא רצוצה בוקעת ועולה, לפיכך היו בונים אותו על גבי כיפין, שאפילו יש קבר תחתיו החלל מפסיקו. וכל לשון טומאת התהום שבגמרא, לשון ספק ומכוסה הוא, כההוא הוה שאינו גלוי: ומביאים נשים מעוברות ויולדות שם. כל אלו מעלות יתרות עשו בה כי היכי דלא לזולו בה, מפני שהיו עושים אותה בטבול יום: ומגדלות שם את בניהן. עד שיהיו בן שמונה [שנים], ולא יותר שלא יראו קרי: ומביאים שוריים. שכריסן רחבה כדי שלא יהיו גלויי של תינוק הוישב עליהן. מאהלות על הארץ מפני קבר התהום: ועל גביהן דלתות. ועוד זאת מעלה יתירה

משניות מבוארות — קהתי

עליו כל יום, היינו בשלשת הימים הראשונים ובשלשת הימים האחרונים. בשלשת הימים הראשונים. לפי שבכל אחד מן הימים הללו יש ספק שמא יום שלישי לטומאתו הוא, ובשלשת הימים האחרונים. שבכל אחד מהם יש ספק שמא שביעי לטומאתו הוא; אבל רבי יוסי אינו מקיש הואה לטבילה, ולדעתו הואה בזמנה לאו מצוה, הלכך בין הכהן השורף את הפרה ובין הכהן של יום הכיפורים, אינו צריך הואה אלא בשלישי ובשביעי בלבד. ורבי חנינא סגן הכהנים אף הוא סובר כרבי יוסי שהזאה בזמנה אינה מצוה, אלא שבכהן השורף את הפרה עשו מעלה יתירה, להוות עליו כל יום, כדי שלא יזולו בדקדוקי טהרתה.

ב אור משנה ב

פרקנו מוסיף ללמד, שנהגו חומרות יתירות בהזאה שהיו מים על הכהן בימי פרישתו.

חצרות היו בירושלים בניות על גבי סלע, ותחתיהם חלול — תחת החצרות היה חלל, מפני קבר התהום — מחשש שמא יש קבר בעומק רב עד התהום, והיו זו טומאה רצוצה בוקעת ועולה לחצרות ומטמאה כל מה שכנגדה, אבל כשיש תחתיהן חלל של טפה על טפה, הרי אין הטומאה שבתהום בוקעת אלא עד אותו חלל, ולא למעלה ממנו. יש מפרשים, שאף על פי שהחצרות היו בניות על גבי סלע, היינו על צור שהוא מששת ימי בראשית, ואי אפשר שיהא קבר בתוכו, מכל מקום החמירו לעשות תחת החצרות (או תחת הבתים) חלל של טפה על טפה, מפני קבר התהום, כמו שביארנו לעיל (ד"ש; ברטנורא: "תפארת ישראל"), ומביאים נשים עפרות ויולדות שם — ונמצא שהילדים שנולדו שם לא נטמאו מעולם במת; וכל זה משום מעלה יתירה שעשו בפרה, ומגדלות שם את בניהן — עד שיהיו בני שמונה שנים (ותוספתא), ולא יותר מזה, כדי למנוע מהן חשש טומאת קרי (ד"ש; ברטנורא). ומביאים שוריים — כשהיו רוצים להוות על הכהן השורף היו מביאים שוריים לשם, ועל גביהן דלתות — והיו מניחים על גבי השוריים דלתות, ותינוקות שגדלו שם, יושבין על גביהן — על גבי הדלתות, כשהיו הולכים למלא מים לקידוש מי אפר הפרה, כדי שיהא אוהל מבדיל בינם לבין הארץ, מפני קבר התהום, וכוסות של אבן בידם — היינו כוסות

כשרים לעסוק בפרה, לפיכך היו מטמאים את הכהן, וטבל ועשה מיד את הפרה, כדי להוציא מלבם של צדוקים) — לפיכך תיקנו מעלות יתירות בטהרתה ובכל מעשיה, כדי שלא יבואו לזולו בה; ומזין עליו שלש פעמים — של ימי הפרישה, מקל הטאות שיהיו שם — מאפר כל הפרות שנעשו מימות משה רבינו ואילך, שכן שלש מאפר כל פרה ופרה היו נותנים למשמרת, ובכל יום משבעת ימי הפרישה היו מזים עליו מאפר פרה אחרת (ד"ש; ברטנורא: עיני יתוספות יום טוב); ויש מבארים, שבכל יום ויום היו מזים עליו מכל אפר ואפר שהיו במשמרת (הגר"א: "תפארת ישראל"; עיני שם בנעם). טעם ההזאה, שמא קודם שהופרש נטמא הכהן במת והוא לא ידע, וכיון שהנטמא במת צריך הואה מאפר פרה אדומה ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי, לפיכך מזים עליו כל יום, שמא הוא שלישי או שביעי. ברם, ביום רביעי לפרישתו אינו צריך הואה, לפי שאי אפשר שיהא שלישי לטומאתו, שהרי בהיותו בלשכה לא נטמא, ואף אין להוות עליו משום יום שביעי לטומאתו, שאם יום רביעי לפרישתו הוא יום שביעי לטומאתו, נמצא שיום אחד לפני פרישתו היה יום שלישי לטומאתו, וכיון שלא היוו עליו ביום שלישי, הרי אין מועילה הזאת יום שביעי, שאין הואה בשביעי עולה בלי הזאה בשלישי שלפניה. מכאן, שמה ששינוי במשנתנו: ומזין עליו כל שבועת הימים. לאו דווקא, שהרי ביום רביעי לפרישתו לא היו מזים עליו; ואף בשבת לא היו מזים עליו, שההזאה אינה דוחה שבת; ואמנם בגמרא אמרו (יומא ת, ב), שהיו מפרשים אותו כרביעי בשבת, כדי שיחול רביעי שלו להיות בשבת. רבי יוסי אומר: לא היו מזין עליו אלא בשלישי ובשביעי בלבד — בשלישי ובשביעי לפרישתו, כמו שנבאר טעמו להלן. רבי חנינא סגן הכהנים אומר: על הכהן השורף את הפרה, מזין כל שבעת הימים — כמו שביארנו בדברי תנא קמא, ועל של יום הכפורים — על הכהן הגדול שהפרישוהו שבעת ימים קודם יום הכיפורים, לא היו מזין עליו אלא בשלישי ובשביעי בלבד — בגמרא (יומא ת, א) מבואר טעם המחלוקת, שבין לדעת תנא קמא ובין לדעת רבי יוסי טבילה בזמנה מצוה, אלא שנחלקו בהזאה, אם מקישים אותה לטבילה, אם לא: תנא קמא מקיש הואה לטבילה, שאף הואה בזמנה מצוה, הלכך בין בכהן השורף את הפרה ובין בכהן של יום הכיפורים מזים

ג באו להר הבית וירדו. הר הבית והעזרות תחתיהם חלול, מפני קבר התהום. ובפתח העזרה היה מתקן קלל של הפטא, ומביאין זכר של רחלים וקושרים חבל בין קרניו, וקושרים מקל ומסבף בראשו של חבל, וזורקו לתוך הקלל, ומכה את הזכר ונתתע לאחוריו, ונוטל ומקדש, כדי שיראה על פני המים. רבי יוסי אומר: אל תתנו מקום לצדוקים לרדות! אלא הוא נוטל ומקדש.

ד לא היו עושין לא הפטא על גבי הפטא, ולא תינוק על גבי חברו. וצריכין היו התינוקות להזות; דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: לא היו צריכין להזות.

פירוש ברטנורא

כדי שלא יהיו תינוק מאהלות על הארץ: וזוהי של אבן בידם. שכל מעשה הפרה בכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה: ירדו. תנוקות הללו לתוך נהר שילוח: ומלאו. ממנו מים לקדש מי הפטא שמוין על השורף את הפרה כל שבעה. ובתוך הנהר ליכא לספוקי לקבר התהום, ולא עבדו דקברי בנהרות: רבי יוסי אומר. מעל גבי השורים היו משלשלים חבל וממלאים מים, ולא היו יורדים לתוך השילוח. ואין הלכה כרבי יוסי: **ג** באו להר הבית. התינוקות שעל גבי השורים עם הכוסות מלאים מים: בפתח העזרה. של נשים, הסמוכה לחיל: היה מתקן קלל של הפטא. כלי שמונה בו אפר כחמץ מכל פרה שהיו שורפים, כדכתיב (במדבר י"ט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת: קלל. כד קטן. תרגום וכרה על שכמה (בראשית כ"ד) וקולתה על כתפה: וזורקו לתוך הקלל. ומתוך כך כשהיה הזכר נרתע לאחוריו והיה המקל יוצא מן הקלל קולט מן האפר עמו ונשפך על גבי השורים והתינוק נוטל ואינו צריך להזיז ידו לחוץ. ובתוספתא משמע שלא הוצרכו לעשות כן אלא כשעלו מן הגולה שהיו כולם טמאין ואין יכולים ליגע, שאם היו נוגעים באפר הפרה היו טמאין אותו. ומה שהיו זורקים המקל לתוך הקלל ולא בדרך הנחה, שלא יטמא האפר בהיסט משום ספק זיכה: אל תתנו מקום לצדוקים לרדות. למשול בנו בדברי שחוק והתול. דסבר ר' יוסי כשעלו בני הגולה היו בהם טהורים שטהרו באפר הפרה שהורידו עמהם לבבל והעלו ממנו עמם, ולא נטמאו משום ארץ העמים דלא גזרו טומאה על ארץ העמים אלא לאחר שעלו מן הגולה. לפיכך היה אפשר שאיש טהור ויהיה נוטל את אפר הפרה, ולא הוצרכו לזכר של רחלים והלכה כר' יוסי:

ד לא היו עושין הפטא על גבי הפטא. אם מירדו עצמן לפרת הפטא אחת ואירעה פסול, לא יעשו אחרת על גבי זו. אלא צריכה שימור כבתחילה: ולא תינוק על גבי תינוק. שאם היו שני תינוקות, אחד נשמר לפרת הפטא ואחד נשמר סתם אגב זה התינוק אבל לא לצורך פרת הפטא, לא מתכשר האי אגב האי: צריכים היו תינוקות להזות. ואע"פ שנשמרו כל השמורות הללו, חיישנן דלמא אייתי עורב כוית מן המת ושדא עליהו. וכל הני מעלות יתרות ניהו: לא היו צריכים להזות. דלמטמאת מת לא חיישנן. אבל מבילה היו צריכים לכו"ע, שמה נטמאו בשרץ. והלכה כר' עקיבא:

משניות מבוארות – קהתי

יש מבארים (ע"פ התוספתא). שכל המחלוקת של תנא קמא ורבי יוסי אינה אלא היאך עשו בני הגולה כשעלו מבבל עם עזרא, שלדעת תנא קמא היו כולם טמאי מתים ולא היו יכולים לעשות פרה בטהרה אלא בכל הדרוקים הללו, שכן בחורבן בית ראשון לא נשרפה אלא התקרה של בית המקדש, אבל הכתלים נשארו קיימים, והאפר של המשמרת נשאר טמון אצל כותל העזרה, וכיון שעולי הגולה היו כולם טמאי מתים, לא היו יכולים להתטהר באפר ההוא, שהרי אם יגעו באפר יטמאוהו, ולפיכך הוצרכו לכל התחבולות המפורטות במשנה, להוציא אפר מן הכד על ידי מקל הקשור לאיל, ולעשות את הקידוש וההזאות על ידי תינוקות, שאין שום חשש בטהרתם. אבל רבי יוסי סובר, שכשעלו בני הגולה היו ביניהם טהורים, שטיהרום באפר הפרה, שכן הורידו את האפר עמהם לגולה, והעלו ממנו עמהם, ולא נטמאו משום ארץ העמים, שלא גזרו חכמים טומאה על ארץ העמים אלא לאחר שעלו מן הגולה. לפיכך אפשר היה שאיש טהור יאה נוטל את אפר הפרה ולא הוצרכו לאיל (ה"ש: הרב מברטנורא: עיין "תפארת ישראל. ב. נדע").

באור משנה ד

לא היו עושין לא הפטא על גבי הפטא — אם טיהרו עצמם לפרת הפטא אחת ונפסלה הפרה, אין מעשי הטהרה מועילים לשם פרת הפטא אחרת, אלא צריכים לעשותם שוב כבתחילה, ולא תינוק על גבי חברו — שאם היו שני תינוקות, אחד מהם נשמר לשם פרת הפטא ואחד נשמר סתם מתוך צוותא לחברו, אבל לא לשם פרת הפטא, זה נשמר סתם אינו כשר אגב חברו לשאוב מים ולהזות (ה"ש: ברטנורא). וצריכין היו התינוקות להזות — אחד על חברו ממי החטאת קודם שהיו על הכהן (ה"ש: ברטנורא); יש מבארים טעם הזאת זו, שאף על פי שנשמרו כל השמורות הללו, מכל מקום היו חוששים שמה עורב זרק עליהם כוית מן המת (ה"ש: ברטנורא); דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: לא היו צריכין להזות — שלטומאת מת אין חוששים (ה"ש). והלכה כרבי עקיבא. ברם, לדברי הכל צריכים היו טבילה, שמה נטמאו בשרץ.

הרמב"ם כותב: "תינוק שטבל למלאות ולהזות, לא ימלא בכלי תינוק אחר, אף על פי שטבל. ותינוק שטבל להזות על כהן זה, אינו מזה על כהן אחר, עד שיטבול לשם מעשה זה הכהן, וכן כלים שטיהרום לחטאת זו ובני אדם שטיהרום לחטאת זו, לא יתעסק בהם בפרה אחרת עד שיטבולו לשמה. וכל הדברים האלו מעלות יתרות בפרה (הל' פרה אדומה ב. חז).

שאינן מקבלות טומאה. הגיעו לשילוח, ירדו — התינוקות לתוך נהר השילוח, ומלאום — את הכוסות מים, שאין לחוש שם מפני קבר התהום, לפי שאין דרך בני אדם לקבור בנהרות, ועלו וישבו על גביהן — על גבי הדלתות שעל השורים, והלכו עד שהגיעו להר הבית. רבי יוסי אומר: ממקומו היה משלשל וממלא — ממקום ישיבתו על השור היה התינוק מוריד חבל את הכלי לתוך מי השילוח וממלאו. רבי יוסי סובר, שמשום זהירות יתירה אף לא היו יורדים לתוך השילוח.

באור משנה ג

באו להר הבית וירדו — התינוקות שעל גבי השורים באו עם כוסות המים להר הבית, וירדו — שם מעל גבי השורים, שכן הר הבית והעזרות תחתיהם חלול, מפני קבר התהום — ולפיכך היו התינוקות יכולים לירד שם, והיו מהלכים ברגליהם עד פתח העזרה, ובפתח העזרה — היינו בשער המזרח של עזרת נשים היוצא לחיל, היה מתקן קלל של הפטא — כד של אבן, שבתוכו היה אפר פרה, ומביאין זכר של רחלים וקושרים חבל בין קרניו, וקושרים מקל ומסבף בראשו של חבל — ומסבף היינו מקל שיש בו ענפים מסובכים לקלוט את האפר (ה"א); יש גודסים: מקל או מסבף (הערוך). וזורקו — את המקל, לתוך הקלל — לתוך כד האפר, ומכה את הזכר ונתתע לאחוריו — ועל ידי כך המקל יוצא מן הקלל ומשליך את האפר לחוץ, ונוטל — אחד מן התינוקות את האפר, ומקדש — נותן את האפר לתוך המים שבכוס, כדי שיראה על פני המים — כשיעור שיראה האפר על פני המים שבכוס; וכל זה עשו, כדי שלא לטמא את האפר שבקלל, שאף על פי שהתינוקות היו טהורים מטומאת המת, חששו שמה נטמאו בטומאה אחרת: רבי יוסי אומר: אל תתנו מקום לצדוקים לרדות! — למשול, להתגבר עלינו על ידי שילגלוג ואמרו, שהפרושים עושים מעשה תעתיעים ליטול את האפר על ידי מקל הקשור באיל, אלא הוא נוטל ומקדש — התינוק נוטל בידיו את האפר מן הקלל, ונותנו לתוך המים. ואחר שקידש מי חטאת היו התינוקות מזים מהם על הכהן השורף את הפרה, כמו ששינוי במשנה א.

ה לא מצאו משבע — עושין משש, מחמש, מארבע, משלש, משתים, ומאחת. ומו עשאן? הראשונה עשה משה, והשניה עשה עזרא, וחמש מעזרא ואילך; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: שבע מעזרא ואילך; ומו עשאן? שמעון הצדיק ויוחנן כהן גדול עשו שתים שתיים, אלהויעני בן הקוף והנמאל המצרי וישמעאל בן פיאיבי, עשו אחת אחת.

ו וכבש היו עושים מהר הבית לחר המושחה, כפין על גבי כפין, וכפה כנגד האטם, מפני קבר התהום; שבו כהן השורף את הפרה, ופרה וכל מסעדיה, ויצאין לחר המושחה.

ז לא היתה פרה רוצה לצאת, אין מוציאין עמה שחורה, שלא יאמרו: שחורה שחטו; ולא אדמה, שלא יאמרו: שתים שחטו. רבי יוסי אומר: לא משום זה, אלא משום שנאמר (במדבר יט א): "והוציא אתה" — לבדה. וקני ישראל היו מקדימים ברגליהם לחר המושחה, ובית מבילה היה שם. ומטמאים היו את הפהן השורף את הפרה, מפני הצדוקים שלא יהיו אומרים: במערכי שמש היתה נעשית.

פירוש ברטנורא

ה לא מצאו משבע. משום דאמרן דמכל חטאת שהיו שם מוין עליו, משום הכי קאמר דאם לא מצאו משבע, מוין אפילו מאחד: וחמש מעזרא ואילך. ר' מאיר לא מני הארבעה שעשו שמעון הצדיק ויוחנן כ"ג אלא לשתיים, משום דסבירא ליה שעל ידי פסול שארע בראשונה נעשית השניה: וחכ"א שבע מעזרא ואילך. דסבירא להו שכולן כשרות היו:

ו וכיפה כנגד האוטם. רגלי הכיפה שהכיפה נשענת עליהם נקראין אוטם. ואין רגלי הכיפה העליונה כנגד רגלי התחתונה, אלא כנגד הכיפה עצמה, וכנגד אוטם העליונה עומד חלל התחתונה: מפני קבר התהום. שלא תהיה שם טומאה רצוזה שהיא בוקעת ועולה: ופרה וכל מפעדיה. סומכיה ועזריה. לשון ה' יסעדרו על ערש דוי (תהלים מ"א). ואע"ג דפרה אינה מקבלת טומאה מחיים, מעלה יתירה עשו בה:

ז ולא אדומה. לא היו מוציאין פרה אדומה אחרת עמה ככבש: שלא יאמרו שתים שחטו, ורחמנא אמר ושחט אותה, ולא אותה ואת חברתה: ובית הטבילה היה שם. ואותה בית הטבילה נמי חלול היה על גבי כפין מפני קבר התהום. ואף מקום מערכתה וניתה השניוין לקמן, כולן על גבי כפין היו: ומטמאים היו את הכהן. כמה שהיו סומכין ידיהם עליו כרתנן לקמן, בכך היה מטמא, דבגדי אוכלי קודש מדרס לפרת חטאת. והרמב"ם פירש, שהיו

משניות מבוארות — קהתי

באור משנה ה

כפין, ולא היסודות של הכיפין העליונות, ונמצא שתחת כל הכבש היה חלל, שהרי כנגד היסודות של הכיפין העליונות היה למטה חלל הכיפין התחתונות (רוחא). מפני קבר התהום — מפני החשש שמא תחת הכבש עד התהום יש קבר של מת, שטומאתו בוקעת ועולה, אבל מכיון שהיה תחתיו חלל, הרי אין הטומאה שבתהום בוקעת אלא עד החלל ולא למעלה ממנו; ושבו — בכבש, כהן השורף את הפרה, ופרה וכל מסעדיה — וכל המסייעים והמטפלים בה, ויצאין לחר המושחה — לחר היתים, ששם היו שורפים את הפרה (עיין מידות א, ג).

במשנה א שנינו: ומוין עליו כל שבעת הימים מכל חטאות שהיו שם. משנתנו באה ללמד, שאמנם שבע פרות נעשו בזמן המקדש הראשון והשני, ואם נמצא האפר מכל אותן הפרות, מוים עליו מכולן, אבל אם לא מצאו אפר מכולן, כגון שכלה האפר של אחת מהן, מוים עליו מן האפר שנמצא.

לא מצאו — אם לא מצאו אפר, משבע — הפרות שנעשו בזמן המקדש, עושין — את ההזאה, משש — פרות, ומחמש, מארבע, משלש, משתים, ומאחת — שאפילו לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד, מוים על הכהן כל ימי פרישתו מאותו האפר, והוא מיטרה בו לעשיית הפרה החדשה. ומי עשאן — את שבע הפרות: הראשונה עשה משה, והשניה עשה עזרא, וחמש מעזרא ואילך — במשך ימי הבית השני; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: שבע מעזרא ואילך — שבע הפרות הנזכרות במשנתנו, היינו אותן שנעשו מעזרא עד חורבן הבית, ומי עשאן — את השבע? שמעון הצדיק ויוחנן כהן גדול עשו שתים שתיים — כל אחד מהם עשה שתי פרות; ורבי מאיר אינו מונה אלא אחת של כל אחד, לפי שקיבל מרביתו, שמחמת פסול שארע בראשונה עשה את השנייה; אבל חכמים סוברים, שכולן כשרות היו; אלהויעני בן הקוף והנמאל המצרי וישמעאל בן פיאיבי, עשו אחת אחת — כל אחד מהם שימש בכהונה גדולה ובימי כהונתו עשה פרה אחת. נמצא לדעת חכמים תשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה: ראשונה עשה משה רבנו, שניה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חורבן הבית, כמפורט לעיל. ומסויים הרמב"ם: "והנעשיות יעשה המלך המשיח מהרה יגלה את כן יודו רצון".

באור משנה ז

לא היתה פרה רוצה לצאת, אין מוציאין עמה שחורה — שכן אם פרה מתעקשת ואינו רוצה ללכת, רגילים לקחת פרה אחרת הנשמעת למוליכה, ועמה הולכת גם הראשונה, ובאה המשנה ללמד, שאם הפרה האדומה לא רצתה לצאת בכבש, אין מוציאים עמה פרה שחורה, שלא יאמרו: הבריות: שחורה שחטו — פרה שחורה שחטו במקום האדומה; ולא אדמה — ואין מוציאים עמה פרה אדומה אחרת, שלא יאמרו: שתים שחטו — והתורה אמרה (במדבר יט ג): "ושחט אותה", ולא אותה ואת חברתה (ברטנורא). רבי יוסי אומר: לא משום זה — לא משום שלא יאמרו: שתים שחטו, אלא משום שנאמר: "והוציא אתה", אותה לבדה — שלא יוציא אחרת עמה. בגמרא (יומא מב, ב) מבואר, שיש הבדל בין תנא קמא לרבי יוסי, בכגון שיצא עמה חמור, שלדעת תנא קמא מותר, לפי שאין חשש שמא יאמרו, ולדעת רבי יוסי אסור, משום שנאמר "והוציא אותה". וקני ישראל היו מקדימים ברגליהם לחר המושחה — משום חיוב המצוה לא היו רוכבים לשם אלא באים לשם ברגל, ובית טבילה היה שם — בהר הזיתים, כדי שהכהן יוכל לטבול שם, כמבואר להלן, ומטמאים היו את הפהן השורף את הפרה — על ידי שסמכו ידיהם עליו, שאפילו הטהור לקודש מטמא את הטהור לפרת חטאת (כמבואר להלן י. ב. ועיין חגיגה א. ב.) ויש מפרשים שהיו מטמאים אותו בשרץ, או בטומאה אחרת

באור משנה ו

וכבש — כמין גשר משופע, היו עושים מהר הבית לחר המושחה — לחר היתים, כפין על גבי כפין — הכבש היה עשוי רצפות עגולות כקשת ותחתיהן חלל, ורצפות אלו היו בניויות על גבי רצפות עגולות תחתונות, וכפה כנגד האטם — כנגד היסודות האטומים שהכיפין התחתונות היו נשענות עליהם, היו למעלה

ח סִמְכוּ יְדֵיהֶם עָלָיו, וְאוֹמְרִים לוֹ: אִישִׁי פְהֵן גְּדוֹל, מִבֵּל אַחַת! יָרֵד וּמְבֵל, וְעָלָה וְנִסְתַּפְּנָה. וְעַצִּים הָיוּ מְסֻדְרִים שָׁם: עֲצֵי אֲרָזִים וְאֲרָנִים וְכַרְשִׁים וְעֲצֵי תַאנְהָה חֲלָקָה. וְעוֹשִׂין אוֹתָהּ כְּמִין מְגָדֵל, וּמְפַתְחִין בָּהּ חֲלוֹנוֹת, וְחִזְיָתָהּ מִעֵרְבָה.

ט כְּפִתְחָהּ כְּחֵבֶל שֶׁל מְגָן, וְנִתְּנָהּ עַל גַּב הַמְּעַרְבָּה, רֹאשָׁהּ בְּדָרוֹם וּפְנֵיהָ לַמְּעַרְב. הַכֹּהֵן עוֹמֵד בְּמִזְרָח וּפְנָיו לַמְּעַרְב. שָׁחַט בַּיְמִינוֹ, וְקָבַל בְּשִׂמְאָלוֹ; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּיְמִינוֹ הִיא מְקַבֵּל, וְנֹתֵן לְשִׂמְאָלוֹ. וּמִזָּה בַּיְמִינוֹ. מִבֵּל וְהִזָּה שֵׁבַע פְּעָמִים כְּנֹגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, עַל כֹּל הַיָּהּ מְבִילָה. גָּמַר מִלְּהִזוֹת, קָנַח אֶת יָדוֹ בְּגוֹפָהּ שֶׁל פָּרָה, יָרֵד וְהִצִּית אֶת הָאֵשׁ בְּאַלִּיתוֹת; רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: בְּחֵרִיֹת.

פירוש ברטנורא

מטמאין אותו כשרץ או כשאר טומאות שמממאים טומאת ערב: במעורבי שמש היתה נעשית. שהיו דורשים ואסף איש מהור, אין מהור אלא שהעריב שמשו, וכן הוא אומר (ויקרא כ"ב) וְכַאֲשֶׁר שָׁמַשׁ וְטָהַר. וְחַכְמִים קָבְלוּ דְטָהַר הָאִמּוֹר כְּפִרְשַׁת חֲפָאֵר, מְהוֹר לְמַעֲשֵׂר קֶאֱמֵר, דְּהֵינּוּ מְבֹל יוֹם:

ח אִישִׁי כֶּהֱן גְּדוֹל. לפי שפעמים נעשית על ידי כהן גדול. אבל בכל כהן היא כשרה, בין ככהן גדול, בין בסגן בין בהדיוט: וְנִסְתַּפְּנָה. וְנִתְּנָה: עֲצִים. לעשות מהן מערכה לשריפה. מסודרים שם: וְאֲרָנִים. לשון נטע אורן וגשם יגדל האמור כישעיה (מ"ד י"ד), ומין ארז הוא, וכן כרושים. וכל הנך עצים דקחשיב, עדיפי משאר עצים לצורך שריפתה: כְּמִין מְגָדֵל. רחבה מלמטה וצרה מלמעלה: פוֹתְחִין בָּהּ חֲלוֹנוֹת. להכניס בהן האש להבעיר העצים: וְחִזְיָתָהּ מִעֵרְבָה. פני המערכה ומראיתה והוא המקום שמאחורין בו את האור היה פונה לצד מערב דהיינו כלפי המקדש, שהמקדש היה למערב של הר התיים: ט מִבֵּל שֶׁל מְגָן. חבל עשוי ממין של גמל. כדי שיהיו כל מעשיה בדבר שאינו מקבל טומאה: וּפְנִיָּה לַמְּעַרְב. לצד המקדש: ר' יהודה אוֹמֵר בַּיְמִינוֹ הִיא מְקַבֵּל. כשאר קבלת הרים של קדשים שאם קיבל בשמאל פסול. ואין הלכה כר' יהודה, שכיון שאין דמה נורק על גבי המזבח אינה כשאר קדשים לענין זה: וּמִזָּה בַּיְמִינוֹ. דכתיב ולקח אלעזר הכהן מדרמה באצבעו, הרגילה שבאצבעו, כלומר אצבע היד הימנית שאדם ממשמש בה תמיד: כְּנֹגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים. כדכתיב (במדבר י"ט) הוּזָה אֶל נֹכַח פְּנֵי אוֹהֶל מוֹעֵד: עַל כֹּל הַיָּהּ חִזְיָתָה מְבִילָה. על כל הויה שהיה מזה היה מוכיל אצבעו בדם, דשיירי הדם שבאצבע פסולין להויה: גָּמַר מִלְּהִזוֹת קִנְיַת יָדוֹ בְּגוֹפָהּ שֶׁל פָּרָה. כדי שישרף הים עמה, כדכתיב ושרף את הפרה את עורה ואת בשרה ואת דמה. וכן הוא להזאה מקנה אצבעו בשפת המזרק ולא בגופה של פרה, משום נימון הנדבקין באצבעו דגנאי לעשות בהן הויה: אִלִּיתוֹת. עצים קטנים שמלחיבין בהם עצי המערכה. אליתות, לשון אליה. כמו זבות האודים: בְּחֵרִיֹת. זמורות של דקל. ואין הלכה כר' עקיבא:

משניות מבוארות – קהתי

וְנִתְּנָהּ עַל גַּב הַמְּעַרְבָּה, רֹאשָׁהּ בְּדָרוֹם וּפְנֵיהָ לַמְּעַרְב — כנגד המקדש. הַכֹּהֵן עוֹמֵד בְּמִזְרָח וּפְנָיו לַמְּעַרְב. שָׁחַט — את הפרה, בַּיְמִינוֹ — ביד ימינו, וְקָבַל — את הים, בְּשִׂמְאָלוֹ — יש מפרשים, שלתוך ידו היה מקבל את הים ולא לתוך כלי, שנאמר (במדבר י"ט, ד): "ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו" — מלמד הכתוב שמצוותה ביד ולא בכלי (ספרי; רמב"ם הל' פרה ד, ד; ועיין השגת הראב"ד שם ג, ב, שמבאר שזה רק למצוה ולא לעיבו). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּיְמִינוֹ הִיא מְקַבֵּל — הים, כמו בקרבנות, וְנֹתֵן לְשִׂמְאָלוֹ — ואין הלכה כרבי יהודה. וּמִזָּה בַּיְמִינוֹ — באצבע היד הימנית, שכל מקום שנאמר בתורה "אצבע" ו"כהונה" אינה אלא ימין (גמרא זבחים כד, ב). מִבֵּל — את אצבעו בדם, וְהִזָּה שֵׁבַע פְּעָמִים כְּנֹגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים — היינו כנגד פתח ההיכל, כמו שנאמר: "ולקח אלעזר הכהן מדרמה באצבעו וזוהו אל נוכח פני אוהל מועד מדמה שבע פעמים", עַל כֹּל הַיָּהּ מְבִילָה — לפני כל הזאה היה טובל אצבעו בדם; ומקנה אצבעו לפני כל טבילה, לפי ששיירי הים שבאצבע פסולים להזאה. גָּמַר מִלְּהִזוֹת, קָנַח אֶת יָדוֹ בְּגוֹפָהּ שֶׁל פָּרָה — כדי שישרף את הים עם הפרה, שנאמר (שם שם, ח): "ושרף את הפרה... ואת דמה". בגמרא אמרו (זבחים צג, ב), שכין הזאה להזאה לא היה מקנה אצבעו בנוף הפרה, אלא בשפת המזרק; ומפרש רש"י הטעם, משום נימון (שטרות הפרה) הנדבקות באצבעו, וגנאי לעשות בהן הזאה. אבל יש תמהים על כך, שהרי קבלת הים היתה ביד, ולא היה צורך במזרק (עיין "תוספות יום טוב"). וכתוב הראב"ד, ד, שמכל מקום היה צורך במזרק, כדי להביא בו כל הים לשריפה. אבל דעת הרמב"ם היא, שלא היה שום מזרק, וכל הקינוחים היו בגופה של הפרה (עיין רמב"ם הל' פרה ג, ב; ועיין שם השגת הראב"ד). יָרֵד — הכהן מן המערכה, ששם עמד עד עכשיו כדי להזות הים מול פתח ההיכל, וְהִצִּית אֶת הָאֵשׁ בְּאַלִּיתוֹת — בקיסמים דקים, ואלו הדליקו את עצי המערכה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: בְּחֵרִיֹת — בענפים של דקל הציט את האש. ואין הלכה כרבי עקיבא.

שמטמאה טומאת ערב (רמב"ם). כְּפִנֵּי הַצְּדוּקִים שֶׁלֹּא יְהִיּוּ אוֹמְרִים: בְּמַעֲרְבֵי שָׁמַשׁ הָיְתָה נְעֻשִׁית — שכן הצדוקים היו דורשים: "ואסף איש טהור את אפר הפרה", אין טהור אלא מי שכבר העריב שמשו לאחר טבילתו מטומאתו, ומכאן שדווקא טהורים שכבר העריב שמשם לאחר טבילתם עוסקים בפרה, ואילו חכמים קיבלו אף טבולי יום, שעדיין לא העריב שמשם, כשרים למעשי פרה; לפיכך היו מטמאים את הכהן, וטבל ועשה מיד את הפרה, כדי להוציא מלבם של הצדוקים שדווקא במעורבי שמש הפרה נעשית.

באור משנה ח

סִמְכוּ — זקני ישראל, יְדֵיהֶם עָלָיו — על הכהן השורף את הפרה, וכבר הזכרנו במשנה הקודמת, שבוה היו מטמאים אותו (עיין "תוספות יום טוב", שמבואר שם טעם הסמיכה לשיטת הרמב"ם). וְאוֹמְרִים לוֹ: אִישִׁי פְהֵן גְּדוֹל, מִבֵּל אַחַת! — אדוני כהן גדול, טבול פעם אחת. משנתנו נקטה "כהן גדול". לפי שרוב היתה הפרה האדומה נעשית ככהן גדול, אבל כשרה היא אף ככהן הדיוט, יָרֵד וּמְבֵל — בכית הטבילה שהיה שם, וְעָלָה וְנִסְתַּפְּנָה — וניגב את גופו. וְעַצִּים הָיוּ מְסֻדְרִים שָׁם — לשריפת הפרה, עֲצֵי אֲרָזִים וְאֲרָנִים וְכַרְשִׁים וְעֲצֵי תַאנְהָה חֲלָקָה — שאין בהם חורים או קשרים; משנתנו באה להשמיע, שעצים אלו עדיפים משאר עצים לצורך שריפתה (בוטנורא), וְעוֹשִׂין אוֹתָהּ — את מערכת העצים, כְּמִין מְגָדֵל — רחבה מלמטה וצרה למעלה, וּמְפַתְחִין בָּהּ חֲלוֹנוֹת — מקומות פתוחים, כדי שהרוח תכנס בהם ותלבה את האש (רמב"ם); "תפארת ישראל"; וְחִזְיָתָהּ — ופני המערכה, היינו הצד שמדליקים בו את האש, מְעַרְבָּה — היו לצד מערב, כנגד המקדש.

באור משנה ט

כְּפִתְחָהּ — קשרו את הפרה האדומה, בְּחֵבֶל שֶׁל מְגָן — בחבל העשוי ממין גמל, כדי שיהיו כל מעשיה בדבר שאינו מקבל טומאה,

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דך עט עמוד א. שנינו במשנה: **הָאוֹכֵל בְּכוֹתֶבֶת הַנֶּסֶף** כמוה וכגרעינתה וכו' חייב.

בְּעֵי - נסתפק **רַב פֶּפְאָה**,

שיעור **בְּכוֹתֶבֶת שְׂאֵמְרוּ** חכמים במשנה, **בְּגִרְעִינְתָהּ** - האם משערים את הכותבת עם הגרעין שלה, וזו כוונת המשנה כשאמרה 'כמוה וכגרעינתה', היינו הכותבת והגרעין ביחד. **אִי** שמא, משערים את הכותבת **בְּלֹא גִרְעִינְתָהּ**, וכוונת המשנה לומר ששיעור אכילה ביום הכפורים הוא או ככותבת או כגרעינה.

ספק דומה לגבי שיעור שעורה לענין טומאת מת: **בְּעֵי רַב אֲשִׁי**, מה שאמרו חכמים **שֶׁעֶצֶם** מן המת שגודלה **בְּשַׁעוֹרָה** מטמאת במגע ובמשא, האם משערים לפי שעורה **בְּקִלְיֶתָהּ** - עם קליפתה, שנפחה רב. **אִי** שמשערים לפי שעורה **בְּלֹא קִלְיֶתָהּ**, שנפחה קטן יותר. וכן הסתפק רב אשי, האם משערים את העצם **בְּשַׁעוֹרָה לְחָה** שנפחה גדול, **אִי בְּשַׁעוֹרָה יִבְשָׁה** שנפחה קטן.

הגמרא מבארת ששני הספיקות חלוקים זה מזה: **רַב אֲשִׁי** שהסתפק לגבי שיעור עצם כשעורה, **לֹא מִבְּעֵינָא לִיָּה הָא דְרַב פֶּפְאָה** מהו שיעור כותבת, עם גרעינה או לבדה, אלא ברור לו ששיעור כותבת הוא עם גרעינה, שכן 'כותבת הַנֶּסֶף' **אִיתְמַר** במשנה, ומשמע **כָּל בְּמָה דְנֶסֶף** - כמה שיותר גדולה, והיינו עם הגרעין. וכן **רַב פֶּפְאָה** שהסתפק לגבי שיעור כותבת, **לֹא מִבְּעֵינָא לִיָּה הָא דְרַב אֲשִׁי** מהו שיעור שעורה, אלא ברור לו שמשערים בשעורה יבשה ועם קליפתה. שכן שעורה **לְחָה** מכיון שלא נגמרה עדיין כל צרכה **'שְׂבוּלֵת' מִיְקָרִי** בפי הבריות, ולא 'שעורה'. וכן, שעורה **שְׂלֵא בְּקִלְיֶתָהּ**, **'אוּשְׁלֵא' מִיְקָרִי** ולא 'שעורה'. ומאחר וחכמים נקטו בלשונם 'שעורה', בודאי כוונתם לשעורה יבשה בקליפתה.

הגמרא מפרשת מהו שיעור כותבת לפי המידות המקובלות, ומדוע שיעור בכותבת: **אָמַר (רַבָּא) אָמַר רַב יְהוּדָה, כּוֹתֶבֶת הַנֶּסֶף שְׂאֵמְרוּ** במשנתנו לשער בה איסור אכילה ביום הכפורים, שיעורה **יִתְיַרָה מִכְּבִיצָה** - מעט יותר מכביצה. **וְקִיָּם לָהּ לְרַבְּנָן** - וידעו חכמים בחכמתם, **דְּבַהְבֵי** - שבשיעור זה, **מִיִּתְבָּא דְעֵתִיָּה** - מתיישבת דעתו של אדם ואינו מעונה. אבל **בְּצִיר מַהְבֵי** - פחות משיעור זה, **לֹא מִיִּתְבָּא דְעֵתִיָּה**, ועדיין הוא מעונה. כלומר, הטעם ששיעור איסור אכילה ביום הכפורים הוא בכותבת ואילו שיעור שאר איסורי אכילה הוא בכזית, הוא מכיון שבשאר איסורי אכילה נאמר בתורה בפירוש איסור אכילה, וכזית הוא שיעור אכילה חשוב, אבל ביום הכפורים לא אסרה התורה 'אכילה', אלא ציוותה על עינוי הנפש בלבד, ושיערו חכמים שבפחות מכותבת אין הדעת מיושבת ועדיין הנפש מעונה.

מִיִּתְבֵי - הקשו בני הישיבה על דברי רב יהודה, שנינו במשנה (סוכה כו:), **מַעֲשָׂה** היה בחג הסוכות, **וְהִבְיֵאוּ לְרַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זָבָאי לְמַעוֹם אֶת הַתְּבַשִּׁיל, וְלְרַבִּין נְמַלְיָאֵל** הביאו **שְׁתֵּי כּוֹתֵבוֹת וְדָלִי שֶׁל מִים, וְאָמְרוּ** לאנשי ביתם **'הַעֲלוּם לְסוּפָה'**, כי לא רצו לאכלם חוץ לסוכה. **וְתָנִי עֲלָהּ** - ושנינו בטעם הדבר, **לֹא מִפְּנֵי שֶׁחֲלָכָה בָּהּ** שצריך לאכלם בסוכה, שהרי אכילת עראי מותרת חוץ לסוכה, **אֶלָּא שְׁרָצוּ** החכמים **לְהַחְמִיר עַל עֲצָמָן** ולאכלם בסוכה. וממשיכה המשנה, **וּבְשִׁנְתָּנּוּ לֹא לְרַבִּי צְדוֹק אוֹכֵל** בשיעור **פְּחוֹת מִכְּבִיצָה**, לא נטל ידיו אלא **נְמַלֵּוּ בְּמַפָּה** - כך ידיו במפה משום נקיות ונטלו, **וְאָכְלוּ חוּץ לְסוּפָה, וְלֹא בִירָף אַחֲרָיו**. שסבר שאוכל פחות מכביצה אינו טעון נטילת ידים, ופטור מן הסוכה, ואינו חייב בברכת המזון.

אגרות קודש

ב"ה, ח' מני"א, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ומי"ש אודות מקום העמדת הארון, יש לברר אם יש בזה משום שינוי מנהג, ובאם לא נעשה באופן דבליטות כאלו מבחוץ עד עתה, הרי אין לחדש ענין זה, וכידוע עד כמה נזהרו בדקדוק ביותר וביותר מבלי לעשות שום התחדשות בעניני בית הכנסת אפילו בדברים קלים, ואפילו אם לכאורה אין בזה חשש על אתר, כי הרי הרואה האומר מה נשתנה שינוי זה משינוי אחר, וד"ל.

בברכה לבשו"ט.

42 זירא שהאומר 'עד הגשם' אף לשיטת חכמים אינו נאסר אלא עד
43 שיגיע זמן רביעה שניה, ואין צריך שירדו הגשמים, ומה שאמר
44 רבי שמעון בן גמליאל לחכמים הוא באופן שאמר 'עד הגשמים',
45 שהרי בזה סברו חכמים שאסור עד שירדו ממש, ועל זה אמר להם
46 שאם התחילו הגשמים לרדת ברביעה ראשונה והמשיכו עד זמן
47 רביעה שניה, יהיו נחשבים לשתי רביעות, ויושלם זמן נדר.

משנה

48 התנא דן במשנה דיני חודש העיבור לענין נדרים, כגון הנודר
49 לשנה בשנה מעוברת, או הנודר עד חודש אדר בשנה מעוברת.
50 אדם העומד בתחילת השנה ואומר קוֹנָם יְיָ שְׁאִינִי מוֹעֵם לְשָׁנָה,
51 שמשמעותו כמו שאמר 'השנה/ אם נתעברה השנה, אין אומרים
52 שכונתו להיאסר רק בשנים עשר חודש כשנה פשוטה, אלא אֶסוּר
53 כָּה וּבְעִיבּוּרָהּ.
54 העומד בשנה מעוברת ואסור על עצמו דבר עד ראש אָדָר, נאסר
55 עד ראש אָדָר הַרְאִשׁוֹן, ואם אמר עד סוף אָדָר, נאסר עד סוף אָדָר
56 הַרְאִשׁוֹן, והוא מפני שסתם אדר בלשון בני אדם משמע אדר
57 הַרְאִשׁוֹן, אלא אם כן פירש לשני.

גמרא

58 מדייקת הגמרא מדין המשנה שבין אם אמר 'ראש' ובין אם אמר
59 'סוף' כוונתו לחודש אדר הראשון, אֶלְמָא סְתָמָא דְאָדָר דְקָאָמַר –
60 שאדם אומר 'אדר' סתם רְאִשׁוֹן הוּא, ואם כן לִיָּמָא מִתְּנִיתִין רְבִי
61 הַיְהוּדָה הוּא – נאמר שדין המשנה כרבי יהודה. דְתִנְיָא, נחלקו רבי
62 מאיר ורבי יהודה לגבי שטרות באדם הרוצה לכתוב שטר, שאם
63 עומד בְּאָדָר הַרְאִשׁוֹן, כוֹתֵב בְּפִירוּשׁ אָדָר הַרְאִשׁוֹן, ואם עומד וכותב
64 בו זמן, בְּאָדָר שְׁנִי, כוֹתֵב אָדָר סְתָם, כיון שסתם אדר בלשון בני
65 אדם הוא אדר השני, דְבְרִי רְבִי מַאִיר. רְבִי הַיְהוּדָה אָמַר, אם עומד
66 בְּאָדָר הַרְאִשׁוֹן, כוֹתֵב סְתָם, וּבְאָדָר שְׁנִי כוֹתֵב תִּנְיָיִן – שני, משום
67 שסתם אדר בלשון בני אדם הוא אדר הראשון. ומדברי המשנה
68 משמע שנאמרה לשיטתו של רבי יהודה שסתם אדר הוא אדר
69 הראשון.
70 דוחה הגמרא, אָמַר אֲבִי אֶפְיָלוּ תִּיָּמָא רְבִי מַאִיר – לעולם אפשר
71 לומר שדין המשנה כרבי מאיר, ויש לחלק, הָא – מה שאמר רבי
72 מאיר שסתם אדר הוא אדר שני, מדובר באופן דְיָדַע בשעת נדרו
73 דְמַעְבְּרָא שְׁתָּא, וכשידע שהשנה מעוברת אזי סתם אדר הוא אדר
74 שני, וְהָא – דין המשנה שנאסר עד אדר ראשון, הוא באופן דְלֵא
75 יָדַע בשעת נדרו שהשנה תתעבר, ולכן כוונתו לאדר המגיע אחר
76 שבט, והוא אדר ראשון.

1 מִיתֵיב, שנינו בברייתא אִיזוּהִי זְמַנָּה שֶׁל רְבִיעָה – מהו הזמן של כל
2 אחד משלושת הזמנים של ירידת הגשמים. הַבְּבִירָה – זמן הרביעה
3 הראשונה בְּשָׁלְשָׁה בַחֲשׂוֹן, בְּיַנּוּנִית – שניה בְּשִׁבְעָה בַחֲשׂוֹן, אֶפְיָלוּ
4 – אחרונה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה בַחֲשׂוֹן, דְבְרֵי רְבִי מַאִיר. רְבִי הַיְהוּדָה אָמַר
5 הראשונה בְּשִׁבְעָה בַחֲשׂוֹן, וּבְשִׁבְעָה עָשָׂר בּו הרביעה השנייה,
6 וּבְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה הרביעה השלישית. רְבִי יוֹסִי אָמַר בְּשִׁבְעָה עָשָׂר,
7 וּבְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה בַחֲשׂוֹן, וּבְרֵאשִׁי חֹדֶשׁ בְּכֹלָיו. וְכַן הָיָה רְבִי יוֹסִי
8 אָמַר, אִין הַיְהוּדִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים שְׂמִיחֻדִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם מְתַעֲנִין
9 על הגשמים, עַד שְׁנֵיעַ רֵאשׁ תְּרֵשׁ בְּכֹלָיו שָׁזָהוּ זְמַן רְבִיעָה שְׁלִישִׁית,
10 וכיון שעברה היא ועדיין לא ירדו גשמים, מתענים.

11 הגמרא מביאה את הנפקא מינה לדינא שיש בכל אחד מזמני
12 הרביעות:

13 וְאָמַרְיָן עֲלָה – ואמרנו לפרש ברייתא זו, בְּשָׁלְמָא זְמָנָה שֶׁל רְבִיעָה
14 רְאִשׁוֹנָה עֲלֵינוּ לְדַעַת מַתִּי הִיא כְּדִי לִישְׁאֵל – להתחיל לשאול ותק
15 טל ומטר בתפילה, וכן זמנה של רביעה שְׁלִישִׁית הִיא הוּא נִפְקָא
16 מִינָה כְּדִי לְהַתְעַנּוֹת – שאם עבר זמן רביעה שלישית ולא ירדו
17 גשמים, מתחילים היחידים להתענות, אֵלָּא זְמָנָה שֶׁל רְבִיעָה שְׁנֵי
18 לְמַאי – לענין איזה דבר צריך לדעת את זמנה. וְאָמַר רְבִי יוֹרְאִי,
19 לְנוֹדָר – שהנודר עד הגשמים כוונתו לאסור על עצמו עד רביעה
20 שנייה, כיון שאינה מקדימה ואינה מאחרת.

21 וְאָמַרְיָן עֲלָה – ואמרנו על מחלוקת תנאים זו מזמני הרביעות,
22 כְּמָאן אֵלָּא הָא דְתִנְיָא – כשיטת מני מהתנאים הולכת ברייתא זו,
23 שְׂרָבִן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, יש פעמים שגשמים שִׁירְדוּ שְׁבַע
24 יָמִים זֶה אַחֵר זֶה, אִתָּה מוֹנֵה בְּהֵן רְבִיעָה רְאִשׁוֹנָה וּשְׁנֵי – שגשמים
25 אלו נחשבים כשתי רביעות, כְּמָאן רְבִי יוֹסִי, כיון שסובר שזמן
26 רביעה ראשונה הוא בשבעה עשר בחשון, וזמן רביעה שנייה הוא
27 בעשרים ושלשה בחשון, וביניהם יש שבעה ימים. וכוונת רבן
28 שמעון בן גמליאל לומר את דבריו לשיטת חכמים, שהרי הוא
29 אמר במשנה שלעולם הנודר 'עד הגשמים' אין צריך כלל שירדו
30 גשמים ודי כשהגיע זמנם, ואף לשיטתם שצריך שירדו ממש, מכל
31 מקום אם ירדו גשמים מרביעה ראשונה עד זמן רביעה שנייה יחשב
32 כמו שירדו שתי רביעות, ויושלם זמן נדרו.

33 והגמרא הבינה שרבן שמעון בן גמליאל אמר את דינו באופן
34 שאמר 'עד הגשם' כיון שדרך האנשים לומר בלשון זו, ומקשה
35 הגמרא שאם נכונים דברי רבי זירא שהאומר 'עד הגשם' נאסר רק
36 עד 'זמן' רביעה שניה ואין צריך שירדו גשמים אף לשיטת חכמים,
37 אם כן מדוע רבן שמעון בן גמליאל אמר לחכמים שירדו לו שאם
38 ירדו גשמים מזמן רביעה ראשונה עד זמן רביעה שנייה, נחשב
39 כאילו ירדה כבר אף רביעה שנייה, הרי אין צורך כלל בירידת
40 רביעה שנייה, ודי בהגעת זמנה כדי שיושלם זמן נדרו.
41 מתרצת הגמרא, הוּא דְאָמַר עַד הַגְּשָׁמִים, לעולם נכונים דברי רבי

אגרות קודש

ב"ה, י"ג מני"א, תשי"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

... בנוגע להמצב בביהכ"נ שלו והפולגתא שבין הקשישים והצעירים, הנה מתפקידו של רב
ומרא דאתרא להיות על-מפלגתי, והיינו שהנהגתו תהי' באופן כזה שהוא נמצא ממעל להם ובמילא
תפקידו לתווך ביניהם ולהביא שלום. וכללות הסדר בזה - כי הפרטים תלויים במהות האנשים
תכונת נפשם וכו' - אשר להקשישים צריך לתת ענינים של כבוד ולספק מחסורם בעניני לימוד וכה"ג,
והצעירים צריכים לנצל את כחותיהם בענינים הדורשים מרץ ופעולה במעשה, ובמילא שייך להם
המשרות הקשורות בזה, ודאי הדבר אשר לפעמים צריך לתת מחלק אחד להשני, היינו מענינים של
כבוד גם להצעירים וענינים של פעולה גם להקשישים, אבל אין זה אלא מיעוט, ואופני ההבאה אל
הפעול, הנה מהראוי הוא שירבה רעים על העקשנים משני הצדדים שהם ירכו את העקשנות שלהם,
ובמילא יהי' יותר נקל אח"כ להביא הדבר לידי גמר טוב, והשי"ת יברך את עמו ואת קהלתו בכלל זה
בשלום ויהי' השלום כלי מחזיק ברכה בכל הענינים.

ברכת הצלחה בכהנ"ל.

1 הכבירה בנ', במרחשון. בראש חדש כסליו. היו רביעה אחרונה. לשאול. להתפלל על
2 הגשמים. להתענות. לגזור תענית אם לא ירדו. ואמר ר' יודא לנדרה. הנדרר בין "עד
3 הגשם" בין "עד הגשמים" – אסור עד זמן רביעה שניה. ומשמע בין שאמר "עד הגשם"
4 בין דאמר "עד הגשמים". ואמרין עלה כמאן אולא וכו' כמאן כרבי יוסי. דמיום י"ז עד
5 יום כ"ג הוה שבעה ימים. דאי ר' מאיר – לא הוה
6 חלא ה' ימים. אלמא דאפי' רבן גמליאל דמקיל
7 האב גבי נדרים, דאמר עד שיגיע זמנה של
8 רביעה ג' ע'פ' שעדיין לא ירדה, סבירא ליה אתה
9 מונה ראשונה ושניה, ולא ראשונה בלבד, לא
10 שנה דאמר "עד הגשם" לא שנה דאמר "עד
11 הגשמים", קשיא לר' יודא. אמר לך ר' יודא
12 האי דאמר שנה לנדר היינו דאמר עד הנשמים.
13 ר'גשמים" – תרתי משמע. אבל אמר "עד
14 הגשם" – לעולם אימא לך עד זמן גשמים,
15 שהיא רביעה ראשונה קאמר, ולא שניה.
16 **מתני'** אמר שאני מועם עד ראש חדש אדר.
17 סתם, אין אסור אלא עד ראש חדש אדר
18 הראשון. **גמ'** מדקתני מתני' אינו אסור אלא
19 עד אדר הראשון, אלמא דכל היבא דקאמר
20 "עד אדר" – סתמא – אדר הראשון משמע, ולא
21 שני. דתניא. הרוצה לכתוב בשטר אדר הראשון
22 – כותב בהדיא "אדר הראשון". אבל אם רוצה
23 לכתוב אדר השני – כותב סתם. דברי ר"מ,
24 דסתם "אדר" – השני משמע, ולא הראשון. אדר
25 השני כותב. בהדיא "אדר השני", דבסתם – אדר
26 הראשון הוא. אפילו תימא. מתניתין ר"מ ומתני'
27 כגון דלא ידע דמיעברא שתא. הילכך, כי אמר
28 סתם – אדר הראשון משמע, ולא השני, שלא
29 נתכוין אלא לאדר הסמוך לשבט. ובריייתא
30 דקתני אדר השני כותב סתם – כגון ידיע
31 דמיעברא שתא. וכי אמר "אדר" – סתם – משמע
32 אדר השני.

והתניא

מיתניב: איזוהי זמנה של רביעה? הפפירה – בג' בינונית
– בשבעה, אפילה – בעשרים ושלושה, דברי רבי מאיר.
רבי יהודה אומר: בשבעה, ובשבעה עשר, ובעשרים
ושלושה. **רביוסי אומר:** בשבעה עשר, ובעשרים ושלושה,
ובחדש פסליו. **וכן היה ר' יוסי אומר:** אין היחידים
מתענין עד שיגיע ר"ח פסליו. ואמרין עלה: **בשלמא**
רביעה ראשונה – רישא, שלישית – דהתענות, אלא
שניה קמאי? ואמר רבי יודא: **לנדר, ואמרין עלה: כמאן**
אזלא הא דתניא, רשב' אומר: גשמים שחדו שבועה
ימים זה אחר זה – אהה מונה בהן רביעה ראשונה
ושניה, כמאן – כרבי יוסי! **ההוא דאמר "עד הגשמים".**
מתני' **"קונם יין שאני מועם לשנה"**, נתעברה השנה
– אסור בה ובעיבורה, **"עד ראש אדר"** – עד ראש אדר
הראשון, **"עד סוף אדר"** – עד סוף אדר הראשון.
גמ' **אלמא סתמא ד'אדר'** דקאמר – ראשון הוא.
קמא מתני' רבי יהודה היא, דתניא: אדר הראשון
פותב 'אדר הראשון', אדר שני פותב 'אדר' סתם,
דברי ר"מ, ר' יהודה אומר: אדר הראשון פותב
סתם, אדר שני פותב תינין, אמר אביי: אפילו תימא
ר"מ הא – דידע דמעברא שתא, הא דלא ידע.
והתניא:

1 הגשמים" סבירא להו לרבנן דלפטוי קאתי. והשב'ג סבירא לי' דאפי' בבי הא מוקמינן ליה
2 אדיניה, דלא דייק איניש בין גשם לגשמים. וכי תימא: אי בשאין להתחלתו זמן קבוע עד
3 שיגיע זמנו קאמר, וכדכתיבנא. כי אמר "עד הקציר" אמאי מיתסר עד שתחילו העם לקצור?
4 הוה לן למימר עד שיגיע זמן הקציר אע"פ שאין קוצרין עדיין, דהא כי היכי דאין להשכחו
5 זמן קבוע – ה"נ אין קבוע להתחלתו, הוהו ליה
6 כ"עד הגשם!" לאו קשיא היא, בדגשם משום
7 דידעינן זמנה של רביעה, וכדתיבנא בסמוך –
8 אולינן בתריה, אבל קציר לא דיעינן זמניה, שהכל
9 הוא לפי הארצות, שיש מבכרות ויש מאחרות.
10 הילכך כיון דלא דיעינן זמנה – על כרחיך אית לן
11 למיזל אחר קציר ממש, ככ"ל. **מיתניב** וכו'
12 בכירה ראשונה בשלשה בו. במרחשון.
13 **אפילה.** אחרונה. **אין** היחידים מתענין.
14 תלמידי חכמים המתענין ומתפללין על הגשמים,
15 כדתנן בפ"ק דתענית (ל' ג.) התחילו היחידים
16 מתענין. **לשאול.** "וחן טרימ" בברכת השנים.
17 **להתענות.** אם לא ירדו. **לנדר.** שאם נדר
18 עד הגשמים אסור עד רביעה שניה, דסתם גשמים
19 רביעה שניה משמע, שאין מקדמת ולא מאחרת.
20 **כמאן** אלא הא דתניא רשב"ג אומר גשמים
21 שירדו שבעה ימים זה אחר זה אתה מונה להם
22 רביעה ראשונה ושניה כמאן כר' יוסי. דאמר ביזו
23 ובכ"ג. דאילו ל"מ ליבא ז' ימים בין ראשונה
24 לשניה, ואילו לר' יהודה איבא טפי. והשב"ג
25 לדבריהם דרבנן קאמר להו: לדידי לא קפידנא
26 בנדר ביידות גשמים כלל אלא בזמנן. אלא
27 לדידכ, נהו דקפידתו ביידיה ממש – אודו לי
28 מיהת דאע"פ שהתחלת ירידתן היתה מתחלת
29 רביעה ראשונה ולא פסקו, אפי' הכי אודו לי דכיון
30 שגמשו עד רביעה שניה תורת רביעה שניה
31 עליהן, ושלים ליה זמן נדריה. וקס"ד דבנדר "עד
32 הגשם" עסקי', דהכי הוה אורחיהו דאיניש. ואם
33 אינא לר' יודא דאמר דב"עד הגשם" כולוהו מווד
34 ומתרינין: הווא דאמר "עד הגשמים". כלומר אי אמר "עד הגשם" – אין הכי נמי דלכולי עלמא בעד שיגיע זמן סג, אבל הכא במאי עסקינן – דאמר "עד הגשמים". והו הפירוש הנכון בשמועה
35 זו. אבל אחרים פירשו דמניקרא ר' יודא היק. מחלוקת, כלומר כי אפליגו במתני', ומיהו לכו"ע עד רביעה שניה מתסר, למר עד שתרד ולמר עד שתגיע – דוקא כי אמר "עד הגשמים" אבל
36 אמר "עד הגשם" – עד זמן גשמים קאמר, דהיינו רביעה ראשונה, למר עד שתרד ולמר עד שתגיע דוקא. וכי אמר מחלוקת – כאילו אמר לא שנו. ומקשינן עליה מדרשב"ג דאמר אתה מונה
37 בהן רביעה ראשונה ושניה, אלמא אפי' אמר "עד הגשם", דקס"ד דבהכי עסקינן – מיתסר עד רביעה שניה. ומפרקינן: הווא דאמר "עד הגשמים". **מתני'** קונם יין שאני מועם לשנה ונתעברה
38 השנה אסור בה ובעבורה. כבר כתבתי למעלה דעיקר רבותיה דתנא, דאפי' נודר מתחילת השנה, כיון דאמר "השנה" לא אמרין "שנה אחת" קאמר, אלא אסור בה ובעבורה, דהיינו י"ג חדש.
39 מיהו, דוקא באמר "השנה", אי נמי. "שנה זו", אבל באומר "שנה אחת" – סתם – אין חדש העבור בכלל אע"פ שאותה שנה שנדר בה מעוברת. שהרי אם לא נהו באסורו שנה זו – משלים לשנה
40 הבאה הפשוטה. ואע"פ שאסור לו לעשות כן בתחילה, דאיכא "בל תאחר", כיון שאם איחר משלם בשנה אחרת – הרי לא הוקבע נדרו בשנה זו שהיא מעוברת. הילכך אפי' קיים אותה שנה
41 זו – אין חדש העיבור בכלל. והוסף עד הרשבי"א ז"ל, דאפי' באומר "שנה אחת מיום זה" אין חדש העיבור בכלל. והביא ראייה מדרתן בערכין פרק "המוכר שדוה" (ק"ו הל'). המוכר בית בערי
42 חומה – אינו מונה אלא משעה שמכרה לו, שנאמר "עד מלאות לו שנה תמימה", כשהוא אומר "תמימה" – להביא חדש העבור. והאי מוכר בית בבתי ערי חומה כאומר "שנה אחת מיום זה"
43 הוא, דמשעת מכירה הוא מונה ואפי' הכי, טעמא – דרבי רחמנא, הא לאו הכי – מונה שנים עשר חדש, ולא חדש העיבור. וכתב עוד ז"ל: דלפי זה, הוא דתנן בפרק "השואל" (כ"ט ק"ג).
44 המשכיר בית לחבירו לשנה ונתעברה השנה נתעברה לשוכר – באומר "שנה זו" או "השנה" הוא, דלעולם יש לו לשוכר חדש העבור. מיהו לא משכחת לה שיהו לו י"ג חדש אלא בעומד
45 בראש השנה, אבל בעומד באמצעה – לא. דאי אמר "השנה" או "שנה זו" – אין לו אלא עד ראש השנה, ואי אמר "שנה אחת מיום זה" – אינו מונה אלא י"ב חדש מיום ליום, אלו דברי
46 ז"ל. ואינן נראין לי. דודאי עיקר חדושה דתנא לומר דבשנה מעוברת יש לו לשוכר שלשה עשר חדש, ואם אמרת דלא משכחת לה אלא בעומד בראש השנה – כל כי האי עונא הוה ליה
47 לתנא לפרשי, ולא למסתם ולמפסק דיניה דנתעברה לשוכר, ולא משכחת לה אלא באורחא דחקיקא. לפיכך נראה לי נדדר ושוכר, כל שקדם נדר ושכירתו לחדש העבור, ואמרו "שנה
48 אחת מיום זה" – מונין שלשה עשר חדש, ואתא מתניתין דפרק "השואל" כפשטה. וכי תימא: אם כן תקשי ליה הודיא דערבין – לאו ראייה היא כלל, שאילו היה תנאי בין מוכר ללוקח בשנה
49 מעוברת, לומר: אם לא תגאל מיום זה לשנה אחרת יאה חלוט – אין הכי נמי דלהביא חדש העבור לא הוה צריך רביא. אבל הכא אין מוכר ולוקח מתנין כלל, אלא תורה היא שפסקה להכי
50 זמן בכל השנים, שאם לא יגאל עד שנה – דוא נחלוט. לכך אם לאו רביא – הוה אמינא דתורה זמן א' פסקה לכל הלוקחין, דהיינו י"ב חדש, דהוי שנה ברוב שנים. חדרי אתה רואה בריש
51 פרקין דדחי דאפי' בעומד בשנה מעוברת ואמר "השנה", דאי לאו דאשמעינן תנא – הוה אמינא הלך אחר רוב שנים, דלא אית בהון עיבור, וכל שכן התורה שלא דברה על שנה ידוע, דאי
52 לא רביא הוה אמינא דשנה ברוב שנים קאמר, להכי אצטרף רביא. כן נראה לי. ואני חלק עד לומר דאפי' בנדר "שנה אחת" סתם אסור בעבורה. דמסתמא "שנה זו" משמע. ואי פגע
53 נמי, קרוב אני לומר דאין לו תשלומין, דמהשתא חילי נדריה. ויתבאר ממה שכתבתי בריש מביתלתי גבי "בל תאחר" דנזירות היכי משכחת לה, כיון דאמר "דריני נזיר" הוה ליה נזיר וכו'.
54 עד

1 עד ראש חדש אדר עד ראש חדש אדר ראשון עד סוף אדר עד סוף אדר ראשון. כך היא
2 עיקר הגירסא. וטעמא משום דאדר סתמא – ראשון משמע. ואיכא דגרסי: עד סוף אדר עד
3 סוף אדר שני. דמשמע ליה דשני אדרים כחדש אחד הו, הילכך כי אמר עד ראש – מתסר
4 עד ראש חדש אדר ראשון, וכי אמר עד סוף מתסר עד סוף אדר שני. **גמ'** אלמא סתמא
5 דאדר ראשון הוא. לגירסא קמא דבתיבנא

6 **ממתניין אתי שפיר**, דהא תנן דבין באומר "עד"
7 ראש" בין באומר "עד סוף" – ראשון משמע.
8 ולאידך דנחטא נמי נראה לי דהכי קאמר: בין
9 דכחדש אחד חשיב להו תנא – אלמא כל מנייניהו
10 דאדרים לאדר ראשון הוו, ומני – ר' יהודה היא,
11 דאמר אדר ראשון כותב סתם. ואין הכי נמי
12 אליביה, דכשעמוד בעשרה באדר שני, אם רצה –
13 מונה לאדר ראשון, אלא שכשהוא רוצה למנות
14 לאדר שני – כותב שני. אבל כ"מ לא מתקמא
15 מתניתין, דכין דקאמר דסתם אדר שני משמע
16 ולא ראשון, אלמא וחדשו באפי נפשיה חשיב ליה.
17 **והתניא** בנהיותא. **מכלל** דברישיא לא
18 במעוברת עסקין. בתמיה, דהא תנא: עד ר"ח אדר
19 ראשון, דמשמע דאיכא שני! אלא ודאי כולה
20 במעוברת עסקין. מיהו, רישא מיירי דלא ידע
21 בעבורה. הלכך כי אמר "עד ר"ח אדר" – עד ר"ח
22 אדר ראשון משמע, דהא לא ידע דאיכא אדר
23 שני. וסיפא דקתני: ואם היתה השנה מעוברת –
24 ה"ק: שאם היה יודע בשעת נדרו שהיתה שנה
25 מעוברת, כי אמר "עד אדר" – אדר שני משמע.
26 ולאידך נחטא דגרסינן במתני: עד סוף אדר עד
27 סוף אדר שני – קשה בעיני, בין דמוקמי' למתני
28 בדלא ידע דמעוברת שתא אמאי מתסר עד סוף
29 אדר שני? **ולענין** הלכה. כיון דקיל' (שליזון מו)
30 דר' מאיר ורבי יהודה – הלכה כר' יהודה. נקטינן
31 דסתמא דאדר ראשון משמע. הילכך, מי שעומד
32 באדר שני וכותב אדר סתם – השטר מוקדם
33 ופסול, דסתם אדר ראשון משמע, הילכך צריך
34 הוא שיכתוב "בחדש אדר שני", ובאדר ראשון
35 כותב סתם. בין בגישין בין בשטרות. **מתני'** שלא
36 נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות
37 יין. דהיינו עד ליל הפסח, דאולינן בתר אומדנא
38 שלא נתכוון ליאסר בלילי הפסח בין, א"ע שפלי
39 לשון נדרו משמע דאסור, דהא אמר "עד שיהא".

1 והתניא. סיעו. הכותב עד ר"ח אדר. סתם – עד ר"ח אדר הראשון קאמר. מדקתני: אם
2 היתה שנה מעוברת וכו'. מכלל דרישא דקתני: עד ר"ח כו' – לאו במעוברת עסקינן?
3 בתמיה. דהא מדקתני עד אדר הראשון – מכלל דבמעוברת עסקינן, ומאי שנא רישא ומאי
4 שנא סיפא? אלא שפע מינה רישא דלא ידע דמעוברת שתא. וכי נדר – לשם אדר הסמוך
5 לשבט קאמר, הילכך עד אדר הראשון. וסיפא

6 מיירי בדידע דשתא מעוברת היא, דהכי משמע:
7 אם היה יודע שהשנה מעוברת – אסור עד ר"ח
8 אדר השני. **מתני'** שלא נתכוון זה שלא
9 לשתות אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות
10 יין. דודאי רוצה הוא לשתות ד' כוסות של יין
11 בלילי פסח, שכל אדם שותין. אלא עד לילי צום.
12 עד אותה לילה שיצום למחר, ואותה הלילה
13 מותר לאכול בשר. עד שעה שדרך בני אדם
14 לאכול בשר. ורוצה לאכול עמוהו. עד לילי שבת.
15 ובלילי שבת מותר. שדרך בני אדם לאכול שום.
16 והיינו לילי שבת. זהו כבודי. שלא אטול ממך.
17 ויאמר לו. המדייר: הריני כאילו נתקבלתי מה
18 שבקשתי ממך. הרי אלו מותרות ליהנות ממנו.
19 שאר הגאה. אלא לשם אישות. שנדר שלא
20 תהנה ממנו דרך אישות. שלא נתכוון זה.
21 המסרב בו אלא לאכילה ושתייה המרובה, וכי
22 אמר זה "קונם לביתך" כו' – לא נתכוון לידור
23 הגאה ממנו, אלא לאכילה ושתייה מרובה
24 נתכוון.

הדרן עלך קונם יין

1 **יין**, ר"מ אומר: אסור עד שיתין, והכ"א אף זה יכול להפר את נדרו שש"ע ע"פ חכם, ויאמר
2 לו: הרי אני באיניו נתקבלתי. היה מסרב בו לשאת בת אחותו, ואמר "קונם שהיא נהנית
3 לי לעולם", וכן המגרש את אשתו אומר "קונם אשתך נהנית לי לעולם" – הרי אלו מותרות
4 להנות לו, שלא נתכוון זה אלא לשום אישות. היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו, אומר "קונם
5 לביתך שאני נכנס, טיפת צונן שאני טועם דף" מותר ליכנס לביתו, ולשתות ממנו צונן, שלא
6 נתכוון זה אלא לשום אכילה ושתיה.

הדרן עלך קונם יין

1 **עד** שעה שדרך בני אדם לאכול בשר. דהיינו ערב יום הכפורים. כדתנן בפרק "אורו ואת בנו" (חולין פג.). ר' יוסי הגלילי אומר: אף ערב יוה"כ בגליל. והא עדיפא מקמייתא, שהרי אינו מגיע
2 איסורו עד הצום, וכי קתני עד לילי הצום – לאו דוקא. שהרי אוכל הוא מערב. אלא עד סעודה של לילי הצום קאמר. **שרדך** בני אדם לאכול שום ערב. מתקנת עורא. ולענין הלכה
3 כתב הרמב"ן דל דלית הלכתא לא כאבא ולא כברא, דרבנן פליגי עלייהו. דעד כאן לא סתם לן תנא "לא נתכוון זה" – אלא במילתא דמוכח, כדקתני סיפא בהוי מסרבין, אי נמי כי הא דתנן
4 לעיל (סג) טען והויע, דמודו בה רבנן משום דאומדנא דמוכח הוא, וכדפרישית בדוכתא. ומכי אודו ליה רבנן לר' יהודה בהני – אתא איהו השתא ואוסף אפילו בנודר עד שיהא פסח, שא"ע פ'
5 שמשמע עד שיצא – תולין בדבר להקל ואומרים שלא קבע לו זמן זה אלא כדי לקיים מצוה שעל היין בליל זה, ואתא בריה ואוסף נמי דאפי' בשום. דליתיה אלא תקנת עורא אומדין אותו
6 בכך. ואפשר נמי דאבא פליג על ברא. מיהו, רבנן ודאי לית להו לא כמור ולא כמור, ולא משתמיט תנא וסתים בחמירתא אלא כקלתא, והבו דלא להוסיף עלה. ותנן נמי לעיל "עד הפסח" –
7 אסור עד שיגיע, "עד שיהא פסח". אסור עד שיצא. ומלאל הדר ותני: קונם שאני אוכל ושאיני הולך עד הפסח", וקתני סתם – ש"מ סיפא בתר רישא גרידא, דקתני קונם יין. אלמא "קונם יין שאני
8 טועם עד שיהא הפסח" לרבנן – עד שיצא הוא, הילכך הלכתא כותייהו, עכ"ל ו"ל. אבל הרא"ה ד"ל כתב דהני נמי, כיון דקתני להו גבי הלכתא פסיקתא, דהיינו כולוהו דיני דאומדנא דמייחתי
9 בתר הכי – נמי הלכתא נינוהו. ואיניג דתנן לעיל "עד שיהא הפסח" אסור עד שיצא, אפשר דלא אקונם יין קאי. ואי נמי אמרת דעלה קאי – אגב גררא דהני אחריני תנא "עד הפסח", דהתם
10 לא אתא לאשמועינן כוות הלשון היאך הוא. **האומר** לחבירו וכו' זהו כבודי. וכיון דאומדן מוכיח הוא – שרי. **ר"מ** אומר אסור **עד** שיתן. וה"ה נמי דפליג אקמייתא דאסור עד שישול.
11 והכי אתא בירושלמי. כבר פרשתי משנה זו בפרק "ארבעה נדרים" (ע"ל דף כג.) בארוכה בס"ד. **לשאת** את בת אחותו. משום דמצוה הוא. כדאמרין פרק "הבא על יבמתו" (יבמות סג.):
12 הנשוא את בת אחותו – עליו הכתוב אומר "או תקרא וי" יענה". **שלא** נתכוון זה אלא לשם אכילה ושתייה. ולא שיהא אסור בכניסת הבית וטעימת טיפת צונן. **תוספתא** (סוף פ"ד):
13 היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו במשתה, ואמר "קונם ביתך שאני נכנס", תוך המשתה – אסור, אחר המשתה – מותר.

הדרן עלך קונם יין

דינים נוספים שאומדים בהם את דעתו:
 37 האומר להכיר, קונם שאני נהנה לך – ההנאה ממך תיאסר עלי
 38 בקונם, ולא אהנה ממך, אם אין את בא ונמל לנניך בור אחר של
 39 הפין ושתי חביות של יין. אף שמדבריו משמע שאם לא יטול, יאסר
 40 בהנאה ממנו, מכל מקום הרי זה יכול להפיר את נדרו שלא על פי
 41 חכם, ויאמר לו כלום אפרת שאטול דברים אלו אלא מפני פבודי
 42 – שרצית לכבדני בכך שיראו שאני חשוב בעיניך, ועל כן אתה
 43 נותן לי מתנה, זהו פבודי – אתכבד יותר שישמעו שלא רציתי
 44 לקבל ממך.
 45 מביאה המשנה דין נוסף:
 46 וכן האומר להכיר, קונם שאני נהנית לי – ההנאה ממני תיאסר
 47 עליך בקונם, ולא תהנה ממני, אם אין את בא ונותן לכני בור של
 48 הפין ושתי חביות של יין. וחלקו רבי מאיר וחכמים, רבי מאיר אומר
 49 אסור עד שיתן, וחכמים אומרים אף זה – המדיר יכול להפיר את
 50 נדרו שלא על פי חכם, ויאמר לו הרי אני באילו לתקבלתי, ויהיה
 51 מותר להנות ממנו.
 52 דין נוסף:
 53 היה מקרב ומפציר) בו לשאת בת אחותו והיא בת גילו, ואמר קונם
 54 שהיא נהנית לי לעולם – הנאתי תיאסר עליה בקונם, ולא תוכל
 55 ליהנות ממני לעולם, וכן המגרש את אשתו ואומר קונם אשתי
 56 נהנית לי לעולם, אף שפירש בדרו כל הנאה הרי אלו מותרות
 57 להנות לו בשאר הנאות, שלא נתפונן זה אלא לשום אישות –
 58 שמוכח הוא שעשה כן משום שלא רצה להנשא להם, ולא התכוון
 59 לאסור אותם בשאר הנאות.
 60 דין נוסף:
 61 היה מקרב בחבירו שיאכל אצלו, אמר קונם לביתך שאני נכנס –
 62 ביתך יאסר עלי בקונם, שלא אוכל להיכנס אליו, מיפת צונן שאני
 63 מועם לך – ואף טיפת צונן ממך תיאסר עלי בקונם, ולא אוכל
 64 לשתות ממך. אף שפירש בדרו שאסור על עצמו להכנס לבית
 65 ולטעום טיפת צונן, מותר ליכנס לביתו ולשתות ממנו צונן, כיון
 66 שלא נתפונן זה בדרו אלא לשום אכילה ושתיה – שמוכח שכיון
 67 שהפציר בו שיאכל אצלו, נדר כן, ולא התכוון לאסור על עצמו
 68 להכנס לביתו ולטעום טיפת צונן, אלא רק לאכול ולשתות אצלו.
 69
 70

הדרן עלך קונם יין

ומביאה הגמרא ראייה מבריייתא לחילוק זה, אם ידע שהשנה
 1 מעוברת או שלא ידע, והתניא – בבריייתא (תוספתא פ"ד ה"ז), האומר
 2 קונם יין שאני טועם עד ראש חדש אדר, נאסר עד ראש חדש אדר
 3 הראשון, ואם היתה שנה מעוברת נאסר עד ראש חדש אדר השני,
 4 מדייקת הגמרא, מקל – מזה שכתוב בסיפא של הבריייתא 'אם
 5 היתה שנה מעוברת, משמע דרשיא – של הבריייתא לאו במעוברת
 6 עסקינן – אלא בשאינה מעוברת, ואין אפשר לומר כן הרי כתוב
 7 ברישא 'עד ראש חדש אדר הראשון' שמשמע מלשון זו שגם
 8 בתחילת הבריייתא מדובר במעוברת, שהרי בשנה שאינה מעוברת
 9 אין כלל ראשון ושני, אלא שמע מינה שיש לחלק, הא – הסיפא
 10 שנאסר עד ראש חדש אדר השני, מדובר דרשיא ליה דמעברא
 11 שפא – שידע בשעת נדרו שהשנה מעוברת, וכוונתו לאדר השני,
 12 ולכן נאסר עד ראש חודש אדר שני, הא – הרישא שנאסר עד
 13 ראש חדש אדר הראשון, מדובר דלא ידע שהשנה מעוברת,
 14 וכוונתו לאדר הראשון, ולכן נאסר רק עד ראש חודש אדר ראשון.
 15

משנה

במשנה מובאים שיטות תנאים, שיש אופנים שבהם מפרשים
 17 דברי הנודר אחרת מן המשתמע בפשטות, משום אומד
 18 שאומדים כוונתו לכך.
 19 רבי יהודה אומר, האומר 'קונם יין שאני מועם עד שיהא הפסח' אף
 20 שמשמעות דבריו שאסר עצמו עד שיצא הפסח, מכל מקום
 21 אומדים דעתו שלא נתפונן זה אלא עד ליל פסח, ולא רצה לאסור
 22 על עצמו אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין, ולא רצה
 23 להיאסר ביין בליל הפסח, ולכן אסור רק עד ליל פסח.
 24 ומוסיף רבי יהודה לחדש, שאם אמר 'קונם בשר שאני מועם עד
 25 שיהא הצום' – יום הכיפורים, אף שמשמעות דבריו שאסר עצמו
 26 עד לאחר יום הכיפורים, אינו אסור אלא עד ליל צום – אינו נאסר
 27 אלא עד ערב יום כיפור, כיון שאומדים דעתו שלא נתפונן זה, אלא
 28 עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר, וכיון שנהגו לאכול בשר
 29 בסעודת ערב יום כיפור, לא התכוון לאסור עצמו בזה.
 30 רבי יוסי בנו מוסיף על דבריו, שאף אם אומר 'קונם שום שאני מועם
 31 עד שיהא שבת', אף שמשמעות דבריו שאסר על עצמו שום עד
 32 לאחר השבת, אינו אסור אלא עד ליל שבת, כיון שאומדים דעתו
 33 שלא נתפונן זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשום, וכיון
 34 שנהגו לאכול שום בליל שבת לא התכוון לאסור עצמו בזה.
 35 כיון שדיבר התנא בענין מה שאומדים דעת הנודר, מביא התנא
 36

אגרות קודש

ב"ה, י"ג מנחם אב, ה'תשי"ד

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... על כל אחד ואחד מאתנו, הן באה"ק ת"ו והן אלו שבחול"ל, לדעת האמת הברורה אשר
 השתתפותו אליבא דנפשי בעיני כ"ק מו"ח אדמו"ר כמהזן כן עתה, הנה כמו שבעת היותו בעלמא דין
 ה' כ"ק מו"ח אדמו"ר עומד ומשמש להשפיע להמשתתפים הם ובי"ב בהמצטרך להם בגו"ר, הרי גם
 עתה, כמנהג רועי ישראל הנאמנים, עומד ומשמש במרום להשפיע להמשתתפים בעינינו להם ובי"ב
 בגו"ר, ועוד יותר מבחייהו, כמובא בזהר ונתבאר באגה"ק לרבנו הזקן סי' כ"ז וביאורו,

והשפעות אלו שהוא מעורר הנה אינן רק המשכורת בעד העבודה כרשום בצייק מהמוסד
 המתאים, אלא עיקרה היא בבני וחי ובריאות הנכונה, ושהמוזני יהי בברכה וכו'. והאריכות אך
 למותר.

פרק תשיעי – רבי אליעזר

נאמר בתורה (במדבר ל א) 'איש כי ידר נדר וגו' לא יחל דברו',
 ופירשו (בספרי) לא יעשה דבריו חולין. עוד דרשו (חגיגה י) 'לא יחל
 דברו' הוא אינו מוחל ועושה אותם חולין, אבל אחרים מוחלין לו.
 לפיכך המתחרט על נדרו, ומצא פתח לנדרו דהיינו איזה ענין שלא
 היה בדתו בשעת הנדר ואילו היה יודע לא היה נודר, הרי זה
 נשאל לחכם או לשלשה הדיוטות במקום שאין חכם, ומתירים לו
 נדרו, ונעשה מותר במה שאסר על עצמו.
 אם אין בידו פתח, ופוחים לו החכם או הבית דין פתח, דנים עמו
 בדבר הנדר עד שימצא איזה ענין שיאמר עליו אילו הייתי יודע
 בשעת הנדר דבר זה לא הייתי נודר, ומתירים לו את נדרו, ואם לא
 מצאו לו פתח הרי עליו לקיים את נדרו.
 וטעם הדבר, כי על ידי הפתח רואים את הנדר כאילו היה בטעות,
 שהרי מודה עכשיו שלא היה עושה הנדר מעיקרא אם היה יודע
 ענין זה.
 בפרק זה יתבארו גדרי הפתח במה אפשר לפתוח לנדר ובמה אין
 פותחין לו.

משנה

רבי אליעזר אומר, הנשאל על נדרו ואין בידו פתח, דהיינו איזה
 ענין שיאמר עליו שאילו היה יודעו בשעת הנדר לא היה נודר.
 פותחין – יכול החכם או הבית דין לדרון ולמצוא לאדם זה פתח
 לנדרו, גם מן הטעם שעל ידי נדרו הוא ממעט כבוד אביו ואמו,
 כגון שישאלו אותו אם היה נודר אילו התבונן בשעת הנדר
 שהפרוץ בנדרים נקרא רשע, ואביו ואמו מתבוסים על ידי נדרו.
 ואם משיב שאילו התבונן אז, לא היה נודר, מתירים לו את נדרו.
 והקמים אוסרין לפתוח בכבוד אביו ואמו. כי חוששים שמא באמת
 נדר על אף שידע שיגרום נדרו לבזיון הוריו, אך לחכם ולבית דין
 ישקר כיון שאינו מעיז פניו לומר שאינו חושש לכבוד הוריו,
 ויתחרט בפיו ובלבד יקיימנו, ונמצא שהותר הנדר בלא חרטה.
 רבי צדוק מפרש את דברי רבי אליעזר:
 אומר רבי צדוק, עד שפותחין לו – כשם שרבי אליעזר סובר
 שפותחין לנדר פתח מצד שהנדר ממעט כבוד אביו ואמו, כמו
 כן לשיתנו [פתחו] לו פתח מצד שממעט כבוד המקום
 ובכבוד השם יתברך, כגון שישאלו אותו אם היה נודר אילו
 התבונן שכל הנודר מיקל בכבודו של מקום, ואם משיב שלא היה
 נודר מתירים לו את נדרו.
 [אמר:] [ו] חכמים לרבי צדוק, לדברך שרבי אליעזר סובר
 שפותחים בכבוד המקום, אם כן לשיתנו אין נדרים ניתנים
 כהלכה, כיון שאין מי שיוודה שהיה נודר אילו התבונן שממעט
 בכך כבוד המקום, ובודאי אפילו אם לא היה נמנע מלידור ישקר

לחכם או לבית דין ויאמר שלא היה נודר. ולכן אף רבי אליעזר
 מודה שאין פותחין בכבוד המקום.
 ואף על פי שבסתם נדר טוברים חכמים שאין לפתוח בכבוד אביו
 ואמו, מודים חכמים לרבי אליעזר שאם היה הנדר כדבר שבינו לבין
 אביו ואמו, וכגון שאסר על אביו ואמו ליהנות ממנו, שפותחין לו
 בכבוד אביו ואמו, שכיון שרואים שאין כבודם חמור בעיניו וכבר
 החציץ פניו כנגדם לאוסרם עליו בהנאתו, אין חוששים שישקר
 בפני בית דין לומר שלא היה נודר אם היה יודע שיתמעט בכבודם
 על ידי הנדר.
 ועוד קולא בדיני נדרים אומר רבי אליעזר, פותחין בנולד – יכולים
 החכם או בית דין למצוא פתח לנודר גם מדבר שעדיין לא בא
 לעולם, אלא שנולד לאחר שנדר, וחכמים אוסרין לפתוח בנולד.
 שאין פותחים אלא בסיבה שכבר היתה בשעת הנדר, רק שנודר
 זה לא חשב על כך, ויכול לומר אילו שמתי לבי על דבר זה לא
 הייתי נודר, וכאילו נדר בטעות. אבל בנולד, אין לומר שאילו היה
 יודע לא היה נודר, כיון שהנודר לא העלה על דעתו שיקרה כן,
 ובודאי גמר בלבו לידור בכל אופן.

מבארת המשנה, כיצד שייך פתח בנולד, כגון אם אומר קונם – יהא
 אסור עלי כקרבן, מה שאני נהנה לאיש [מאיש] פלוני, ונעשה
 לאחר זמן סופר – תלמיד חכם, והיה צריך אותו בשביל הוראה,
 או שהיה אותו פלוני, משיא את בנו, והיה דרך אנשי אותה העיר
 לאכול בכל סעודת נישואין שהיה אחד מבני העיר עושה. ואמר
 הנודר, אילו הייתי יודע שיהא – פלוני זה שנדרתי ממנו הנאה
 נעשה סופר, או שהיה משיא את בנו בקרוב ובזמן הקרוב, לא הייתי
 נודר.

מביאה המשנה דוגמא נוספת של נולד:

אמר קונם לבית זה שאני [ושאיני] נכנס לתוכו, ונעשה הבית לאחר
 זמן בית הנכנסת, ואמר הנודר, אילו הייתי יודע שהיה נעשה בית
 הנכנסת לא הייתי נודר. בכל אלו ובהדומים לאלו, רבי אליעזר מתיר
 לפתוח בהם את הנדר, והקמים אוסרין.

גמרא

שנינו במשנה שאם פותחים בכבוד המקום 'אם כן אין נדרים',
 שואלת הגמרא מאי – מה הכוונה במה שאמרו אין נדרים. מביאה
 הגמרא שנחלקו בכך אביו ורבא. אומר רבא, אומר אביו, אם נאמר כן
 שפותחים פתח לנדר מצד שממעט בכבוד המקום, אין נדרים
 ניתרין נפה – כהלכה, שאין כאן חרטה. שבודאי אם אף אדם נדר גם על
 דעת כבוד המקום אינו מעיז פניו לומר שמיקל הוא בכבוד המקום,
 והכל ישקרו לומר שלא היו נודרים על דעת שיתמעט כבוד
 המקום, ויתחרטו על הנדר בפיהם אבל בליבם יקיימוהו, ונמצאו
 נדרים ניתנים בכל חרטה.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד מני"א, תשי"ח
 ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מני"א, בו כותב אודות מצב בריאותו ועצת הרופא הפרופסור לנסוע למשך
 איזה זמן על חוף הים וכו'.

ונכון הדבר, והרי התורה נתנה רשות לרופא לרפאות, ומוכן שצריך לעשות זה בשמחה ובטוב
 לב ובפרט ע"פ מ"ש מה' מצעדי גבר כווננו (וכביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר השגחה העליונה מוליכה את
 האדם, אלא שצ"ל) ולדרכו יחפץ, שהוא יעשה שליחותו שם בחפץ, וכמבואר בדא"ח שחפץ הוא פנימיות
 המשך בעמוד קע

<p>1 רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו. שאומר לו: אילו היית יודע 2 שמבזין אביך ואמך על שאתה קל בנדרים, וכדאמרין (סנהדרין נב): דקרו לרשיעא בר 3 צדיקא רשיעא בר רשיעא, כלום היית נודר? לשון אחר: שיאמרו שאתה למדת מהם, שאף 4 הם מזלזלין בנדרים. והכמים אוסרים. בגמרא מפרש טעמיהו. אמר ר' צדוק עד 5 שפותחין בכבוד אביו ואמו פותחין לו בכבוד 6 המקום. כלומר, רבי אליעזר כי היכי דשרי לפתוח 7 בכבוד אביו ואמו – שרי נמי לפתוח בכבוד 8 המקום, שאומרין לו: אילו היית יודע כשנדרת 9 שהיית מיקל בכבוד המקום, דהא אמרינן בספרי 10 שהוא כנודר במלך עצמו, כלום היית נודר? 11 אמרו לו אם כן אין נדרים. כלומר, אפי' ר' 12 אליעזר מודה לרבנן דבכבוד המקום אין פותחין. 13 דאם איתא דפותחין – אין נדרים. ובגמרא מפרש 14 מאי דבר שבינו לבין אביו ואמו – כגון שאסרם 15 בהנאתו. ומיהו, נהי דמסקינן הבא דאין פותחין 16 בכבוד המקום – דוקא בכבוד המקום הוא דאין 17 פותחין, משום דאם איתא דפותחין – אין נדרים 18 נתרין יפה, כדאיתא בגמ', שאין שום אדם שיעז 19 פניו לומר שאפי' היה יודע שהוא מיקל בכבוד 20 המקום היה נודר. ואפי' לא היה נמנע לכך 21 מתחלה – ישקר לומר כן. אבל בכבוד מצוה אחת 22 פותחין, וכדנתן לקמן (דף סט): פותחין לו מן הכתוב 23 בתורה: אילו היית יודע שאתה עובר על 'לא 24 תשנא את אחיך בלבבך' כלום היית נודר? משום 25 דמצוה אחת כי הני דמני תנא – לא חמירא להו לאיניש כולי האי. ואי אפילו אדעתא דהכי 26 היה נודר – לא ישקר לומר: אילו היית יודע שכן לא היית נודר, והיינו נמי נתנן פותחין 27 בשבתות. ירושלמי: הכל מודים בכבוד רבו שאינו מעמיד, דתנינן: ומורא רבך כמורא 28 שמים, הלכך אין פותחין בו. גמ' מאי אין נדרים אמר אביי אם כן אין נדרים ניתרין יפה. 29 ואפילו אם מתחלה לא היה נמנע כבוד המקום – לא יעז פניו בכך לפני חכם, וישקר ויאמר: אילו היית יודע – לא היית נודר. נמצא שאין נדרים מותרין יפה. ומשום הכי מודה רבי 30 אליעזר לרבנן שאין פותחין לו בכבוד המקום. ומיהו, בכבוד אביו ואמו פליג. דרבנן אסרי דסביא להו: לא שנא בכבוד המקום ולא שנא בכבוד אביו ואמו – אין אדם מעז, הלכך אין פותחין. 31 ורבי אליעזר טבר: בכבוד המקום הוא דאין אדם מעז, אבל בכבוד אביו ואמו – מעז, הלכך פותחין.</p>	<p>1 רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו. שאומר לו: אילו היית יודע 2 שאומרם על אביך "אי לו לאב שגדל בן רשע כזה שהוא פרוץ בנדרים", שכן רשעים 3 דרכן לנדרו, כדאמרין לעיל בפירקין קמא (דף ט). ואם אמר: לאו, דאילו הייתי יודע לא 4 הייתי נודר – מתירין לו. והכמים אוסרין. שאפילו אין דעתו להתחרט נותנים לו דעת 5 להתחרט. רבי צדוק אומר עד שפותחין לו 6 בכבוד אביו ואמו כו'. כלומר, אם כן יכולים 7 לפתוח לו בכבוד אביו ואמו – פותחין לו נמי 8 בכבוד המקום, שיכולים לומר לו נמי שכנגד 9 הקב"ה עושה שנודר, ורשע הוא לשמים. אלא 10 אם אתה אומר כן. שפותחין לו בכך. אין נדרים. 11 בגמרא מפרש לה. בדבר שבינו לבין אביו ואמו. 12 במה שהדיר והם צריכים לו להנאתו, שפותחין 13 לו בכבודם. פותחין כנולד. דבר שלא היה 14 בעולם בשעת נדרו ועדיין עתידין לבוא לעולם 15 לאחר שנדר, ומפרש כיצד. ונעשה סופר. אית 16 דאמרי תלמידי, שהוא צריך לו. ואית דאמרי 17 לבלר, שצריך לו נמי. או שהיה משיא. הוודר 18 את בנו, ואמר: אילו הייתי יודע כו' בקרוב זמן – 19 לא הייתי נודר. ונעשה. אותו בית. בית הכנסת. 20 האי נולד ממש הוא. ר"א מתיר והכמים אוסרין. 21 דקסברי אין פותחין כנולד. ובמס' נזיר בפ' 'בית 22 שמוא' (דף לב) מפרש דזכינתו הכמים לר' 23 אליעזר, והודה להם. גמ' מאי אין נדרים. 24 דקאמר לן רבי צדוק לר' אליעזר אין נדרים. 25 ניתרין יפה. כדפרשינן לעיל, אפילו שאין דעתו להתחרט, אבל אין מתחרט לגמרי. 26 משום כבוד אביו ואמו – אומר שמתחרט, אבל אין מתחרט לגמרי. אין</p>
---	---

ורבא

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז מני"א, תשי"ח

בורקלין

הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מו"ה ישראל זוסמאן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיי"א מני"א, ויזכרו השי"ת ויצליח לבשר בשוי"ט טוב האמיתי טוב לשמים וטוב לבריאות ובאופן דמוסיף והולך.

ובפרט שהרי מתקרבים אנו לחדש אלול הוא חדש הרחמים בו כו"א אומר בכל יום ה' אורי וישעי, יהי רצון שבעגלא דידן נזכה לקיום רמו כתוב זה, וכלשון הבחי (הובא מכ"ק אדמו"ר הצ"צ בפירושו על התהלים שם) שעל הבטחה דבנין בית השלישי וחזרת השכינה הוא שאמר דוד המלך ה' אורי וישעי.

במ"ש בעניני סופרות וציור האותיות כפי שיטת חב"ד לא אזדמן מילתא לשמוע בזה הוראות, והרי בכגון דא העיקר הוא מסורת מסופר לסופר, פה אל פה, ויש לחפש את אלו שיש להם מסורה בזה ולחקור מהם.

ברכה לבשו"ט.

1 **ורבא** אמר אם כן אין גדרים נשאלים לחכם. אם כן, דפותחין לו בכבוד המקום - לא יודו
 2 גדרים נשאלים לחכם, שכל אחד ואחד פותח פתח זה לעצמו, שהרי פתח זה ראוי לכל
 3 הגדרים. וקשיא לך: אי מהאי טעמא מודה רבי אליעזר בכבוד המקום, אמאי פליג בכבוד אביו
 4 ואמו? דהא איבא למיחש נמי להאי טעמא! ואפשר דס"ל לרבי אליעזר דאיבא גדרים דקילי
 5 כולי האי שאין לאביו ולאמו זולול בהן, והני ליבא
 6 למפתח דהו בכבוד אביו ואמו. הלכך, כיון דכל
 7 גדרים לא סגי להו בהאי פתחא, בגדרים דסגי להו
 8 - נמי פותחין, כדמסקינן בשמעתין. ורבנן סבירא
 9 להו דאם איתא דפותחין - לכולהו גדרים סגי, ואם
 10 כן אין גדרים נשאלין לחכם, הלכך כבוליהו אין
 11 פותחין. **ועוד** אפשר לי לומר דהיק: אמר אביו
 12 איכ אבך אין גדרים מותרין יפה, ומשה מודה ר' אליעזר
 13 לרבנן בכבוד המקום, ופליג בכבוד אביו ואמו בההוא
 14 טעמא גופיה. וכדכתיבנא לעיל, דרבי אליעזר לא
 15 חייש לטעמא דאין גדרים מותרין יפה, ורבנן
 16 חיישי. ורבא פליג עליה, ואמר: אין, בכבוד
 17 המקום - קושטא קאמרת, דאיבא למיחש לאין
 18 גדרים נתרין יפה, ומשום הכי כולי עלמא
 19 מודו דאין פותחין בן. אבל בכבוד אביו ואמו -
 20 פליג רבנן לא איישי ביה לאין גדרים נתרין יפה.
 21 דהא תנן דלכבוד מצוה אחת פותחין, וכדכתיבנא
 22 במתני, וכבוד אביו ואמו נמי לא שגא. אלא
 23 טעמיהו דרבנן דאסתי בכבוד אביו ואמו, משום
 24 דאם איתא דפותחין, כיון דבהאי פתחא סגי
 25 לכולהו גדרים - אין גדרים נשאלין לחכם. ור'
 26 אליעזר לא חייש להאי טעמא כלל. **תנן** ומודים
 27 חכמים לר"א וכו', כיון דאיחצף ליה הא איחצף.
 28 כיון שמתחלה העיז פניו לאסרך בהנאתו -
 29 איחצף, וכשפותחין לו בכבוד - לא משקר,
 30 ומשה פותחין, דליבא למיחש. **הבא** אמאי פותחין.
 31 והא איבא למיחש דכיון דידע דפותחין לו
 32 בכבוד אביו ואמו - אף הוא יפתח לעצמו ולא ילך
 33 אצל חכם! **כיון** דכל גדרים לא סגי להו בלא
 34 חכם, שהרי בשאר גדרים אין פותחין בהם
 35 בכבוד אביו ואמו, ומתוך שאינו יודע למצוא
 36 בהן פתח צריך הוא שילך אצל חכם - אף בגדרים
 37 הללו ילך אצלו. **מרתני** ועוד אמר ר' אליעזר
 38 פותחין בגולה. אע"ג דאפסקה רבנן למלתיה
 39 דר"א, ליבא למידק מאי "ועוד", אע"ג דדייק
 40 הש"ס הכי בפרק "עושין פסין" (ע"ז ק"ג), דשאני הבא דהוי
 41 להתיירא, ובחא דהתיירא אלים טובא. ומשום הכי,
 42 אף על גב דאפסקה רבנן למילתיה קתני "ועוד",
 43 אסריים. משום דפתח דשכיח דמשוי ליה לנדר
 44 גדר טעות. אבל נולד - לא. **ונעשה** סופר.
 45 וצריך לו תמיד. או שהיה משיא את בנו, ורגילין
 46 לאכול בסעודת הנשואין. **רבי** אליעזר מתיר
 47 וחכמים אסריין. **גמ'** מאי טעמא דרבי אליעזר.
 48 דאילו רבנן מסתבר טעמיהו, כדכתיבנא במתני,
 49 **כי** מתו כל האנשים המבקשים את נפשך. אף על
 50 גב דיתרו השביע למשה, כדכתיב "ויאמר משה
 51 לשבת את האישי ויתן לו את צפרה" - אפילו הכי
 52 משה רבינו לא היה נשבע אלא מתוך שהיה ירא
 53 מדתן ואבירם, ולפיכך פתח לו הקב"ה: **כי** מתו כל האנשים המבקשים
 54 את נפשך. **ורבנן** מאי טעמיהו. מאי עבדי
 55 בהאי קרא. **קסברי** הנהו מי מתו. במתיה.
 56 **כל** מקום שנא' נצים ונצבים אינן אלא דתן
 57 ואבירם. **אלא** אמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם.
 58 והכי מפרשי ליה רבנן להאי קרא ד"כי מתו".
 59 **ארבעה** חשובים כמות. כבר פרשתי בפי' (ד'
 60 ט"ז; ט"ז; ט"ז) מנלן דירדו מנכסיהם טפי
 61 מחד מהך ארבעה. **ירושלמי:** ועוני לאו נולד
 62 הוא? אמר רבי זעירא: העניות מצויה. ותהות
 63 לאו נולד הוא? אמר רבי אילא: התהות מצויה.
 64 תניא

1 **ורבא אמר:** "א"כ אין גדרים נשאלין לחכם. תנן:
 2 ומודין חכמים לרבי אליעזר בדכר שבינו
 3 רבין אביו ואמו, שפותחים לו בכבוד אביו
 4 ואמו. בשלמא לאביו ואמו, כיון דאיחצף
 5 ליה - הא איחצף ליה. אלא לרבא, דאמר
 6 אם כן אין גדרים נשאלין לחכם, הכא אמאי
 7 פותחין? אמרי: כיון דכר גדרים לא סגי להו
 8 בהאי פתחא, בגדרים דסגי להו - נמי פותחין.
 9 וכדכתיבנא לעיל, דרבי אליעזר לא חייש לטעמא
 10 דאין גדרים מותרין יפה, ורבנן חיישי. ורבא
 11 פליג עליה, ואמר: אין, בכבוד המקום - קושטא
 12 קאמרת, דאיבא למיחש לאין גדרים נתרין יפה,
 13 ומשום הכי כולי עלמא מודו דאין פותחין בן.
 14 אבל בכבוד אביו ואמו - פליג רבנן לא איישי
 15 ביה לאין גדרים נתרין יפה. דהא תנן דלכבוד
 16 מצוה אחת פותחין, וכדכתיבנא במתני, וכבוד
 17 אביו ואמו נמי לא שגא. אלא טעמיהו דרבנן
 18 דאסתי בכבוד אביו ואמו, משום דאם איתא
 19 דפותחין, כיון דבהאי פתחא סגי לכולהו גדרים
 20 - אין גדרים נשאלין לחכם. ור' אליעזר לא
 21 חייש לטעמא דאין גדרים מותרין יפה, ורבנן
 22 חיישי. ורבא פליג עליה, ואמר: אין, בכבוד
 23 המקום - קושטא קאמרת, דאיבא למיחש לאין
 24 גדרים נתרין יפה, ומשום הכי כולי עלמא
 25 מודו דאין פותחין בן. אבל בכבוד אביו ואמו -
 26 פליג רבנן לא איישי ביה לאין גדרים נתרין יפה.
 27 דהא תנן דלכבוד מצוה אחת פותחין, וכדכתיבנא
 28 במתני, וכבוד אביו ואמו נמי לא שגא. אלא
 29 טעמיהו דרבנן דאסתי בכבוד אביו ואמו, משום
 30 דאם איתא דפותחין, כיון דבהאי פתחא סגי
 31 לכולהו גדרים - אין גדרים נשאלין לחכם. ור'
 32 אליעזר לא חייש להאי טעמא כלל. **תנן** ומודים
 33 חכמים לר"א וכו', כיון דאיחצף ליה הא איחצף.
 34 כיון שמתחלה העיז פניו לאסרך בהנאתו -
 35 איחצף, וכשפותחין לו בכבוד - לא משקר,
 36 ומשה פותחין, דליבא למיחש. **הבא** אמאי פותחין.
 37 והא איבא למיחש דכיון דידע דפותחין לו
 38 בכבוד אביו ואמו - אף הוא יפתח לעצמו ולא ילך
 39 אצל חכם! **כיון** דכל גדרים לא סגי להו בלא
 40 חכם, שהרי בשאר גדרים אין פותחין בהם
 41 בכבוד אביו ואמו, ומתוך שאינו יודע למצוא
 42 בהן פתח צריך הוא שילך אצל חכם - אף בגדרים
 43 הללו ילך אצלו. **מרתני** ועוד אמר ר' אליעזר
 44 פותחין בגולה. אע"ג דאפסקה רבנן למלתיה
 45 דר"א, ליבא למידק מאי "ועוד", אע"ג דדייק
 46 הש"ס הכי בפרק "עושין פסין" (ע"ז ק"ג), דשאני
 47 הבא דהוי להתיירא, ובחא דהתיירא אלים טובא.
 48 ומשום הכי, אף על גב דאפסקה רבנן למילתיה
 49 קתני "ועוד", אסריים. משום דפתח דשכיח
 50 דמשוי ליה לנדר גדר טעות. אבל נולד - לא.
 51 **ונעשה** סופר. וצריך לו תמיד. או שהיה משיא
 52 את בנו, ורגילין לאכול בסעודת הנשואין. **רבי**
 53 אליעזר מתיר וחכמים אסריין. **גמ'** מאי טעמא
 54 דרבי אליעזר. דאילו רבנן מסתבר טעמיהו,
 55 כדכתיבנא במתני, **כי** מתו כל האנשים המבקשים
 56 את נפשך. אף על גב דיתרו השביע למשה,
 57 כדכתיב "ויאמר משה לשבת את האישי ויתן לו את
 58 צפרה" - אפילו הכי משה רבינו לא היה נשבע
 59 אלא מתוך שהיה ירא מדתן ואבירם, ולפיכך
 60 פתח לו הקב"ה: **כי** מתו כל האנשים המבקשים
 61 את נפשך. **ורבנן** מאי טעמיהו. מאי עבדי בהאי
 62 קרא. **קסברי** הנהו מי מתו. במתיה. **כל** מקום
 63 שנא' נצים ונצבים אינן אלא דתן ואבירם. **אלא**
 64 אמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם. והכי מפרשי ליה
 65 רבנן להאי קרא ד"כי מתו". **ארבעה** חשובים
 66 כמות. כבר פרשתי בפי' (ד' ט"ז; ט"ז; ט"ז) מנלן
 67 דירדו מנכסיהם טפי מחד מהך ארבעה. **ירושלמי:**
 68 ועוני לאו נולד הוא? אמר רבי זעירא: העניות
 69 מצויה. ותהות לאו נולד הוא? אמר רבי אילא:
 70 התהות מצויה. תניא

1 אין גדרים נשאלין לחכם. שאומר בלבנו. מה לי לילך
 2 אצל חכם? לא צריכנא, דודאי מותר הוא, דכל
 3 כך הנאהו, ומתירו הוא בעצמו. והתורה אמרה
 4 "לא יחל דבר" - הוא אינו מוחל, אבל אחרים
 5 מוחלים לו. כשלמא לאביו דאמר. היינו טעמא
 6 דרבנן משום דאין גדרים יפה - הכא מודו ליה
 7 לרבי אליעזר. דכיון דאיחצף, כולי האי מעיקרא,
 8 דאדרה לאביו ולאמו מנכסיו - הא איחצף ליה,
 9 ועמד בחוצפו כדמעיקרא. ואי מתחרט - ודאי
 10 חרטו, ואהכי מתירין לו בכך. **אלא** לרבא
 11 דאמר היינו טעמא משום דאין גדרים נשאלין
 12 לחכם, הכא נמי בגדרים שבינו לכין אביו ואמו
 13 מודו רבנן? הא נמי לא אתו לשליל לחכם. ומתיר
 14 הוא בעצמו בכבוד אביו ואמו אמרי כיון דשאר
 15 גדרים לא סגי להו בהאי פתחא, בגדרים דסגי להו
 16 - נמי פותחין. וכדכתיבנא לעיל, דרבי אליעזר לא
 17 חייש לטעמא דאין גדרים מותרין יפה, ורבנן
 18 חיישי. ורבא פליג עליה, ואמר: אין, בכבוד
 19 המקום - קושטא קאמרת, דאיבא למיחש לאין
 20 גדרים נתרין יפה, ומשום הכי כולי עלמא מודו
 21 דאין פותחין בן. אבל בכבוד אביו ואמו - פליג
 22 רבנן לא איישי ביה לאין גדרים נתרין יפה. דהא
 23 תנן דלכבוד מצוה אחת פותחין, וכדכתיבנא
 24 במתני, וכבוד אביו ואמו נמי לא שגא. אלא
 25 טעמיהו דרבנן דאסתי בכבוד אביו ואמו, משום
 26 דאם איתא דפותחין, כיון דבהאי פתחא סגי
 27 לכולהו גדרים - אין גדרים נשאלין לחכם. ור'
 28 אליעזר לא חייש להאי טעמא כלל. **תנן** ומודים
 29 חכמים לר"א וכו', כיון דאיחצף ליה הא איחצף.
 30 כיון שמתחלה העיז פניו לאסרך בהנאתו -
 31 איחצף, וכשפותחין לו בכבוד - לא משקר,
 32 ומשה פותחין, דליבא למיחש. **הבא** אמאי פותחין.
 33 והא איבא למיחש דכיון דידע דפותחין לו
 34 בכבוד אביו ואמו - אף הוא יפתח לעצמו ולא ילך
 35 אצל חכם! **כיון** דכל גדרים לא סגי להו בלא
 36 חכם, שהרי בשאר גדרים אין פותחין בהם
 37 בכבוד אביו ואמו, ומתוך שאינו יודע למצוא
 38 בהן פתח צריך הוא שילך אצל חכם - אף בגדרים
 39 הללו ילך אצלו. **מרתני** ועוד אמר ר' אליעזר
 40 פותחין בגולה. אע"ג דאפסקה רבנן למלתיה
 41 דר"א, ליבא למידק מאי "ועוד", אע"ג דדייק
 42 הש"ס הכי בפרק "עושין פסין" (ע"ז ק"ג), דשאני
 43 הבא דהוי להתיירא, ובחא דהתיירא אלים טובא.
 44 ומשום הכי, אף על גב דאפסקה רבנן למילתיה
 45 קתני "ועוד", אסריים. משום דפתח דשכיח
 46 דמשוי ליה לנדר גדר טעות. אבל נולד - לא.
 47 **ונעשה** סופר. וצריך לו תמיד. או שהיה משיא
 48 את בנו, ורגילין לאכול בסעודת הנשואין. **רבי**
 49 אליעזר מתיר וחכמים אסריין. **גמ'** מאי טעמא
 50 דרבי אליעזר. דאילו רבנן מסתבר טעמיהו,
 51 כדכתיבנא במתני, **כי** מתו כל האנשים המבקשים
 52 את נפשך. אף על גב דיתרו השביע למשה,
 53 כדכתיב "ויאמר משה לשבת את האישי ויתן לו את
 54 צפרה" - אפילו הכי משה רבינו לא היה נשבע
 55 אלא מתוך שהיה ירא מדתן ואבירם, ולפיכך
 56 פתח לו הקב"ה: **כי** מתו כל האנשים המבקשים
 57 את נפשך. **ורבנן** מאי טעמיהו. מאי עבדי בהאי
 58 קרא. **קסברי** הנהו מי מתו. במתיה. **כל** מקום
 59 שנא' נצים ונצבים אינן אלא דתן ואבירם. **אלא**
 60 אמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם. והכי מפרשי ליה
 61 רבנן להאי קרא ד"כי מתו". **ארבעה** חשובים
 62 כמות. כבר פרשתי בפי' (ד' ט"ז; ט"ז; ט"ז) מנלן
 63 דירדו מנכסיהם טפי מחד מהך ארבעה. **ירושלמי:**
 64 ועוני לאו נולד הוא? אמר רבי זעירא: העניות
 65 מצויה. ותהות לאו נולד הוא? אמר רבי אילא:
 66 התהות מצויה. תניא

אין

המשך מעמוד קסח

הרצון, והרי אין אתנו יודע עד מה, ובודאי במקום שם נוסע יוכל לתקן בעיניי יהדות בכלל ובהפצת המעינות ביחוד, אבל מובן כ"ל שצריך להעשות הדבר בשמחה ובטוב לבב שע"ז יתוסף גם בבריאות הגוף ותתוסף ההצלחה בשליחותו במקום.

ובודאי למותר להדגיש, עוד הפעם ששליחותו צריכה להעשות ביחד עם שמירת הוראת הרופא, ז.א. מבלי לנגוע בבריאות הגוף כפשוטו כלל וכלל, וכיון ששני הענינים מצוה הם (שהרי היות הגוף בריא ושלים מדרכי השם הוא) בודאי שיכול לעשות שניהם גם יחד ואדרבה מצוה גוררת מצוה.

בבקשתו נשלח המענה מבלי לחכות על התור.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נדריים דף סד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קצא

51 שישבו למצרים פתח לו פתח לנדרו, כי מתו כל האנשים
 52 המבקשים את נפשך, שאילו היה יודע משה בשעת נדרו שימותו
 53 אלו לא היה נודר. ומכאן למד רבי אליעזר שפותחין אף בנולד –
 54 והוא מיתה דנוולד הוא, ואם כן היאך פתח ה' למשה את נדרו בנולד
 55 זה, אלא מוכח מן שפותחין גם בנוולד.
 56 מקשה הגמרא, מאחר ורבי אליעזר למד מפסוק שפותחים בנולד,
 57 ורבנן מאי טעמייהו – מה הוא טעמם, הרי מפסוק זה מוכח שלא
 58 כדבריהם. מתרצת הגמרא, קסבך – רבנן סוברים שאין מהפסוק
 59 ראייה שפותחים בנולד, לפי שאין לפרש 'כי מתו כל האנשים'
 60 כפשוטו שמתו ממש, שהרי יש להקשות על זה, הנהו מי מיתתי –
 61 וכי האם האנשים האלו מתו, והא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון
 62 בן יוחי, כל מקום שנאמר בתורה הלשון נצים ונצבים ולא נתפרש
 63 מי היו אותם ניצים וניצבים, אינן אלא דתן ואבירים, ונמצא שהם
 64 היו אלו שבקשו את נפשו של משה, כמו שנאמר (שם ב יט) ויצא
 65 (משה) ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים, ויאמר להשע
 66 למה תבה רעך, ויאמר מי שקר וגו' הלהרגני אתה אמר באשר
 67 הרגת את המצרי, ויכא משה וגו', וישמע פרעה את הדבר הזה
 68 ושהלכו אלו השנים וסיפרו לו ויבקש להרג את משה ויברח משה
 69 מפני פרעה וישב בארץ מצרים, ונאמר שמוכח שהם אלו שהיו
 70 מבקשי נפשו, איך אמר ה' למשה 'כי מתו כל האנשים המבקשים
 71 את נפשך' הרי דתן ואבירים עדיין היו בחיים עד המעשה של עדת
 72 קרח, ורק שם נבלעו חיים בארץ. ומוכח שאין הפסוק מתפרש
 73 כפשוטו, אלא אמר ריש לקיש, כי מתו הכונה שירדו דתן ואבירים
 74 ממצרים, ולכן חשבו הכתוב מתים כיון שעני חשוב כמת, וכשהם
 75 עניים כבר אין דבריהם נשמעים לפרעה ואין מה לחשוש מהם.
 76 ואף על פי שירדו ממצרים לאחר שבועתו אין לפתח זה דין נולד
 77 כיון שהעניות מצויה.
 78 כיון שהזכירה הגמרא ששני חשוב כמת מביאה הגמרא עוד
 79 דוגמאות של אנשים החשובים כמת:
 80 אמר רבי יהושע בן לוי, כל אדם שאין לו בנים חשוב כמת, שנאמר
 81 (בראשית ל א) ויתרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחיה
 82 ותאמר אל יעקב הנה לי בנים ואם אין וכשאתה בלא בנים, מתי
 83 אנכי? ויחשובה אני כמתה. ותנאי – וכן שנינו בברייתא, ארבעה
 84 חשבוין כמת, ואלו הן: עני, ומצורע, וסומא, ומי שאין לו בנים.
 85 ומוכיחה הברייתא את דבריה מהפסוקים. עני מנין, דכתיב 'כי מתו
 86 כל האנשים' וכאמור לעיל שאין הפסוק מתפרש כפשוטו שמתו
 87 אלא שנעשו עניים ועל כן החשיבם הכתוב כמתים. מצורע מנין,
 88 דכתיב (במדבר יב יב) שאמור אהרן למשה בעת שלקחה מרים
 89 בצרעת, אל נא תהי ואחותנו מרים כמת, הרי שהמצורע חשוב
 90 כמת. וסומא מנין, דכתיב (איכה ג) 'במשקשים הושיבני' – ירמיהו
 91 הנביא המשיל את עצמו לאחר חורבן בית המקדש ליושב
 92 במחשכים השרוי באפילה ואינו יכול לראות, 'כמתתי עולם' –
 93 כסומים שאינם רואים לעולם, הרי שהחשיב את הסומים מחמת
 94 עוורונם למתים. ומי שאין לו בנים מנין, דכתיב אצל רחל 'הנה לי
 95 בנים ואם אין מתי אנכי', וכמו שדרש רבי יהושע בן לוי למעלה
 96 בגמרא.
 97 התבאר לעיל (סד) שבאמור ה' למשה 'כי מתו כל האנשים
 98 המבקשים את נפשך', פתח לו פתח והתיר לו את שבועתו ליתרו
 99 שלא יעזוב את מדין ויחזור למצרים. ומביאה הגמרא עוד דין
 100 הנלמד משבועתו של משה:

1 וְרָאָה אָמֵר – פירוש את הנאמר במשנה 'אם כן אין נדריים, שאם
 2 נאמר בן – שיכולים לפתוח בכבוד המקום אין נדריים נשאלין – אין
 3 אדם שואל להקדם על נדריו, שמאחר שבפתח זה ראויים להיות
 4 ניתנים כל הנדרים, יאמרו הנודרים שהרי ממילא החכם או בית
 5 דין יתירו להם מטעם כבוד המקום, ולמה נבוא בפניהם לשם כך,
 6 ויתירו לעצמם מטעם כבוד המקום, והתורה אמרה שאין אדם
 7 מתיר לעצמו אלא חכם או בית דין, ועל כן אין פותחין בפתח זה.
 8 הגמרא מקשה על רבא מהמשך דברי המשנה:
 9 הַנֶּזֶן – שנינו במשנה, ומוזין חכמים לרבי אליעזר בנודר דרבך שבינו
 10 לבין אביו ואמו, וכגון שאסר עליהם ליהנות ממנו, שפותחים לו
 11 בכבוד אביו ואמו. מקשה הגמרא, בשלמא לאבי דאמר שאין
 12 פותחים בכבוד המקום, והוא הדין בכבוד הוריו לדעת חכמים,
 13 מטעם שאם בן יפתחו אין נדריים ניתרין [פיה] – עם חרטה
 14 כהלכתה, לפי שאין מי שיעזיז פניו לגלות בפניו מסתורי ליבו
 15 שאינו חושש בכבוד המקום או לכבוד הוריו, ונמצא שיתרשו על
 16 הנדר בפניהם ובליבם יקיימוהו, ואם כן לדבריו מובן היטב מדוע
 17 הקא – כאן בנדר בדבר שבינו לבין אביו ואמו מודים חכמים
 18 שפותחים לו בכבודם, ביון דאיחצפה ליה – שהתחצף לאביו בכך
 19 שהתירו מהנאתו, הא איחצפה ליה – הרי כבר הוכיח לכל שיכול
 20 להתחצף להוריו, ואין כבודם חמור כל כך בעיניו, ואם נדר גם על
 21 דעת שממעט בכבודם אינו מתבייש בכך ולא יסתיר זאת, ולכן גם
 22 לשיטת חכמים מותר לפתוח כגון זה בכבוד אביו ואמו. אלא
 23 לרְאָה דאמר שהטעם שאין פותחים בכבוד המקום, והוא הדין
 24 בכבוד הוריו לדעת חכמים, כי אם בן יפתחו אין נדריים נשאלין
 25 להקדם – שהכל יפתחו לעצמם בפתח זה מבלי להטריח עצמם לילך
 26 לחכם, אם כן הקא – כאן באופן שהדין את אביו ואמו שלא
 27 ליהנות ממנו אמאי פותחין – מדוע מודים חכמים שמתיר לפתוח
 28 לו בכבוד הוריו, הרי יש לחשוש שכשיראה שפותחים לו סוג
 29 נדריים כאלו מפני כבוד אביו ואמו, יפתח לעצמו נדריים אלו מפני
 30 כבודם מבלי להטריח עצמו ללכת לחכם.
 31 מתרצת הגמרא, אמרי – תירצו בני הישיבה שאין מקום לחשש זה
 32 לדעת רבא, ביון דכל נדרי – בכל שאר הנדרים שאינם בין הנודר
 33 לאביו ואמו, לא סגי להון דלאו חכם – לא אפשר להם בלא
 34 התרת חכם או בית דין שיתירו על ידי פתח ממקום אחר, הקא נמי
 35 בדברים שבינו לבין אביו ואמו, מתוך שמורגל משאר נדריים ללכת
 36 לחכם, גם בנדריים אלו ילך כהרגלו לחכם, על כן בנדריים מסוג זה
 37 פותחין בכבוד אביו ואמו, ולא חוששים שמתוך כך יבא לפתוח
 38 לעצמו.
 39 שנינו במשנה, ועוד אמר רבי אליעזר פותחין בנוולד בן וחכמים
 40 אוסרין, וטעמם משום שהנודר סבור שלא יבא דבר זה, ואפילו
 41 היה שם אל ליבו לא היה נמנע משום כך מלידור, ונמצא שאין
 42 הפתח כהלכתו:
 43 מקשה הגמרא, מאי טעמא דרבי אליעזר שאפשר לפתוח אף בנולד,
 44 שהרי מסברא נראה כדעת חכמים שלא לפתוח בנולד כזה.
 45 מתרצת הגמרא, אמר רב חסדא רבי אליעזר למד שאפשר לפתוח
 46 בנולד מפסוק בתורה, דאמר קרא (שמות ד יט) ויאמר ה' אל משה
 47 במדין, לך שב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך,
 48 ומדוע הוצרך ליתן לו טעם לבקשתו 'כי מתו כל האנשים', אלא
 49 לפי שנשבע משה שישב אצל יתרו חמו במדין כי היה ירא לחזור
 50 למצרים מפני שונאיו שהיו מבקשים את נפשו, וכשאמר ה' למשה

אגרות קודש

[שלהי אלו תשי"ב]

... ובנוגע ליוהכ"פ - הנה בודאי יתנהג ע"פ הוראת רופאים מומחים, שזוהי דעת תורתנו, תורת
 חיים - לא רק בעוה"ב אלא גם בעוה"ז. ואם היא ע"פ הוראת רופא, הרי אז מברכין על אכילה זו,
 שענין הברכות הוא - המשכת אלקות והעלאת הניצוצות, שנעשים דוקא ע"י אכילה, וא"א ע"י מח'
 וכוונות גרידא.

47 לי, ולכן יכולתי לגלות את מעשיך, **אָמַר לְהוֹן** נבוכדנצר
48 לסנהדרין **מִתְשַׁלֵּן אֲשֶׁבֻעְתָּא** – האם אפשר להישאל על שבועה,
49 **אָמַר לִיה** לסנהדרין אין – כן, **אָמַר לְהוֹ** נבוכדנצר האם ההיתר
50 צריך להיות דווקא **בְּפָנָיו** של המדיר או **אֶפְלוּ שְׂלָא בְּפָנָיו**, **אָמַר לִיה**
51 **בְּפָנָיו** – אינם יכולים להתירו אלא בפניו, **אָמַר לְהוֹן** אם כן
52 שצריך להתיר דוקא בפניו, **וְאַתּוֹן מָאִי עֲבִידִיתוֹן** – ואתם מה זה
53 המעשה שעשיתם שנהגתם שלא כהלכה והתרתם לצדקיהו שלא
54 בפניו, ואם מפני שהוא מלך חששתם מפניו, **מָאִי מַעְמָא לָא אֲמַרְיתוֹן**
55 מדוע לא אמרתם **לְצַדְקִיהוּ** הלכה זו שאין התרת שבועה אלא
56 בפני המדיר. כיון שלא היה להם מה להשיב, **מִיָּד** צויה נבוכדנצר
57 **יֵשְׁבוּ לְאַרְיָן יְדֻמוּ וְקָנִי בַת צִיּוֹן** (איכה ב' ט), **אָמַר רַבִּי יִצְחָק שְׁשֻׁמּוֹ**
58 **כְּרִים מִתְחַתְּתִים** של הסנהדרין וישבו על הארץ.

משנה

59 **רַבִּי מְאִיר אָמַר**, **יֵשׁ דְּכָרִים שֶׁהֵן נִרְאִים בְּנוֹלָד שְׁנִינוּ לְעִיל** (סד).
60 שיטת רבנן שאין פותחים בהם, **וְבִאֲמַת אֵינֵן בְּנוֹלָד**, ופוחחים
61 בהם גם לדעת רבנן, **וְאֵינֵן חֲכָמִים מוֹדִים לֹא לְרַבִּי מְאִיר בְּכַךְ**,
62 ואוסרים לפתוח בדברים אלו, **כִּיצַד** – איזה דבר נראה כנולד
63 ואינו כנולד, **אָמַר קוֹנֵם שְׂאֵנִי נוֹשֵׂא אֶת פְּלוֹנִית לְאִשָּׁה**, מפני ש**אָבִיָּה**
64 רָע במעשיו, ואחר כך **אָמְרוּ לֹא לְנוֹדֵר**, שאבי אותה אשה **מָת אוֹ**
65 **שְׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה**, או כגון שאמר הנודר **קוֹנֵם לְבֵית זֶה שְׂאֵנִי נִכְנֵם**
66 מפני ש**הַכֶּלֶב רָע בְּתוֹכּוֹ אוֹ שֶׁהִנְחָשׁ בְּתוֹכּוֹ**, ואחר כך **אָמְרוּ לֹא מָת**
67 **הַכֶּלֶב אוֹ שֶׁנִּתְחַנֵּן הַנְּחָשׁ**, כגון נדרים אלו **הָרִי הֵן נִרְאִים בְּנוֹלָד**, ו**אֵינִי**
68 **בְּנוֹלָד לְדִינָא**, ופוחחים בהם לאדם לדעת רבי מאיר, **וְאֵינֵן חֲכָמִים**
69 **מוֹדִים לוֹ**.

גמרא

71 שנינו במשנה **קוֹנֵם שְׂאֵנִי** (נכנס לבית זה שהכלב) וכו' נושא את
72 פלונית לאשה, מפני שאביה רע, אמרו לו אבי אותה אשה מת או
73 שעשה תשובה, הרי הם כנולד ואינם כנולד ופוחחים בהם לדעת
74 רבי מאיר. מקשה הגמרא, **מָת אָבִי הָאִשָּׁה נוֹלָד הוּא**, ומדוע סבר
75 רבי מאיר שכגון זה אינו נולד ומותר לפתוח בו.
76 ונחלקו האמוראים בישוב קושיא זו:
77 **אָמַר רַב הוּנָא**, כיון שהנודר לא נדר מן האשה בסתמא, אלא פירש
78 סיבה לנדרו משום שאביה רע, לכך **נַעֲשֶׂה זֶה בְּתוֹלָה נְדָרוֹ בְּדָבָר** –
79 כנודר על תנאי, שכאילו פירש ואמר קונם עלי אשה פלונית שאיני
80 נושאה כל זמן שאביה רע, לכן אם מת או עשה תשובה הותר
81 הנדר מאיליו.
82 ו**רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר** שאין זה כנולד, כיון שמה ששנינו 'אמרו לו מת או
83 שעשה תשובה', **כָּבֵד מָת וְכָבֵד עָשָׂה תְּשׁוּבָה** קודם עשיית הנדר
84 **כְּאָמְרֵי לִיה** וזהו אשר נאמר לו, וממילא היה זה נדר בטעות, ואינו
85 צריך התרה כמו בנדרי טעות שהנדר מותר מאילו.
86 רבי אבא מקשה על שיטת רבי יוחנן המפרש את משנתנו שכבר
87 מת האב בשעת הנדר וממילא הנדר היה בטעות:
88

1 **תֵּינָא** בברייתא, **הַמְדִיר הַנָּאָה מְהִירוּ**, אם נדר כן בפני חבירו, **אֵין**
2 **מִתִּירִין לוֹ** את נדרו **אֲלָא בְּפָנָיו** – בפני חבירו, כדי שלא יחשוד בו
3 שעובר על נדרו בלא התרה, שהרי הוא יודע שנדר ורואה שנהנה
4 ממנו.
5 מבררת הגמרא, **מָנָא הֵי מִיָּלֵי** – מנין לנו דבר זה, שאין מתירין
6 אלא בפניו. **אָמַר רַב נְחֻמִּין**, **דְּכָתִיב** (שמות ד' ט) **וְאִמַּר ה' אֶל מֹשֶׁה**
7 **בְּמִדְבָר לֵךְ שֵׁב מִצְרַיִם כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמִּבְקָשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ**,
8 ולאִיִּה צורך הוכיר הכתוב שבדברי ה' למשה רבינו היו 'במדבר',
9 אלא יש לדרוש שזה חלק מדברי ה' אל משה, וכך **אָמַר לוֹ** למשה,
10 **בְּמִדְבָר נְדָתָה** – בפני יתרו חותנך נדרת, לכך עכשיו שאתה בא
11 להתיר נדרך לך וְהִתֵּר נְדָרְךָ בְּמִדְבָר – בפני חותנך. ומנין שנדר שלא
12 ישוב למצרים, **דְּכָתִיב** (שמות ב' כ) **וְיֹאמַר מֹשֶׁה לְשָׂרְתָא אֶת הָאִישׁ וְעַם**
13 **יִתְרוֹ וַיִּתֵּן אֶת צַפְרָה בְּתוֹ לְמֹשֶׁה**, ודורשים את תיבת 'ויואל'
14 מלשון 'אלה', **וְאֵין אֱלֹה אֱלֹה שְׁבוּעָה**, **דְּכָתִיב** בענין נבואת יחזקאל
15 על נבוכדנצר (יחזקאל י' ג), **וְיִיָּקֶח** (נבוכדנצר את צדקיהו שהיה)
16 **מִזְרַע הַמְּלוּכָה**, וישמיהו למלך על יהודה וירושלים תחת יהויכין,
17 **וַיִּכְרַת אֹתוֹ בְּרִית וַיָּבֵא אֹתוֹ בְּאֶלְהָ**, ו'אלה' הכתוב שם ודאי פירושו
18 'שבועה', שהשביעו שלא ימרוד בו, כמו שכתוב (דברי הימים ב' לו' ג)
19 **וְגַם בְּמִלְחָה נְבוּכַד נֶצַר מְרַד** (צדקיהו), **אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוּ** (נבוכדנצר
20 לצדקיהו) **בְּאֵלֹהִים (תַּיִם)**, וכשם שלגבי צדקיהו 'אלה' הוא לשון
21 שבועה, כמו כן נפרש 'ויואל משה' מלשון שבועה, שנשבע לו
22 שישב עמו במדבר, והצריכו ה' להתיר בפניו כיון שהשבועה היתה
23 בפניו.

24 מביאה הגמרא את השתלשלות השבועה של צדקיהו:

25 שואלת הגמרא, **מָאִי מְדִירֵיהּ** – מה היתה השבועה שבגללה
26 נחשב שצדקיהו מרד נבוכדנצר. משיבה הגמרא, **אֲשֶׁבֻעְתָּה** –
27 מצא צדקיהו לנבוכד נצר דְּהוּן קְאָבִיל אֲנִינָא – שהיה אוכל
28 ארנבת בעודנה חיה, שזו מידת אכזריות מופלגת. ולא רצה
29 נבוכדנצר שיתגלה קלונו ברבים, ולכן **אָמַר לִיה** לצדקיהו **אִישְׁתַּבַּע**
30 **לִי דְלָא מְנַלִּית עֵינָיו** – תשבע לי שלא תגלה לבריות את המעשה
31 שראית, ולא תיפוק מִיִּלְתָּא ולא תוציא מפִּיךָ דבר היכול להביא
32 בעקפיך שידעו בני אדם שאתה יודע עלי מעשים מגונים, **אִישְׁתַּבַּע**
33 – נשבע לו צדקיהו שלא יגלה, לְפֻמֵּךְ – בסופו של דבר, הפך
34 צדקיהו לגלות לבריות את מעשיו המגונים של נבוכדנצר כדי
35 שיבוזהו וימרדו במלכותו, רק שמחמת השבועה נמנע, ומשום כך
36 הוּן קָא מַצְטַעַר צְדָקְיָהוּ בְּנוֹפְתָה – גבר עליו צער נפשו מאד, עד
37 שמתוך כך מיעט במלאכת שמים, **אִיתְשַׁל אֲשֶׁבֻעְתָּה** – נשאל
38 צדקיהו על שבועתו אצל הסנהדרין והתירו לו את שבועתו, **וְאָמַר**
39 – וסיפר צדקיהו לבריות על מעשיו של נבוכדנצר. **שְׁמַע נְבוּכַד נֶצַר**
40 **דְּקָא מְבַדֵּן לִיה** – שבני אדם ששמעו ממעשיו המגונים מכזיבו אותו,
41 **שְׁלַח וְאִיִּיתִי** – והביא לפניו את הסנהדרין וצדקיהו, **אָמַר לְהוֹן**
42 לסנהדרין, **הוֹיִתוֹן מָאִי קָא עֲבִיד** – הראיתם מה עשה לי צדקיהו,
43 שגילה לבריות את מעשיו, לָאו חֲכִי אִישְׁתַּבַּע בְּשִׁמְאָ דְשִׁמְאָ דְלָא
44 **מְנַלְיָא** – האם לא כך היה שנשבע לי בשם שמים שלא יגלה את
45 המעשה, ואם כן איך עבר על שבועתו, **אָמַר לִיה** צדקיהו
46 לנבוכדנצר, **אִיתְשַׁלִּי אֲשֶׁבֻעְתָּא** – נשאלתי על השבועה והתירוה

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז מני"א, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מי"ב מני"א.

ובעת רצון יזכירוהו עוד הפעם וכן אותן שכותב אודותם, על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר

זצוקללה"ה נבי"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבו.

המשך בעמוד הבא

1 אין מתירין לו. לנדר, אלא בפניו של מדר. במדין לך. מהו "במדין לך"? אלא הכי קא':
 2 במדין נדרת לפני יתרו – לך והתר בפני יתרו. שאין מתירין לו לאדם אלא בפניו. ויתרו
 3 הידיו למשה שלא לשוב מצרים מפני אותו אנשים המבקשים להורגו, ואמר רבי: תלמיד
 4 חכם מיפר לעצמו. שאינה מבושלת. ואית דאמר: היה ממש, שאכל אותה
 5 כשהיא חיה. הוה מצטער צדקוהו גנופיה. שהיה
 6 רוצה לגלות הדבר, שיהו מכזין אותו בני
 7 העולם. איתשיל אשבועתיה. נשאל על שבועתו.
 8 מאי עבדית. דשריתן ליה. מ"ט לא אמריתן
 9 ליה לצדקיהו דלא מציתו למשריה אלא בפניו
 10 מתני' שהן כגולה. דרמו לגולה. אבל הן ממש
 11 אינן גולה. ופותחין בהן. שאביה רע. תולה נדרו
 12 ברעת אביה. מכלל דאי לא הוה רשע – היה
 13 נושא אותה. או שעשה תשובה. דהיינו גולה.
 14 פותחין בה. ואומר לו בשעת חרטה: אילו היית
 15 יודע שאביה עושה תשובה, כלום היית נודר?
 16 והוא אומר: לאו. והי' מכלל ונחש. גמ' מת
 17 גולד הוא. דהוי גולד גמור, ומאי קאמר אינו
 18 כגולד? אמר רב הונא נקשה בתולה נדרו בדבר.
 19 ברשעת אביה, דמשמע כל זמן שאביה בחיים.
 20 דודאי אם אמר "שאני נושא את פלונית" סתם
 21 – ודאי כדקאמרת, אשתא דאמר "שאביה רע"
 22 – לפי שהוא רשע אינו נושא את בתו, ואחיי
 23 פותחין לו לומר: אילו היית יודע שמת. ורבי
 24 יוחנן אמר. לא הוי גולד כלל, דבשעה שנדר
 25 כבר מת – אחיי פותחין לו, דכבר מת בשעה
 26 שנדר והוה ליה בטעות. והא דאמר במתני' שהן
 27 כגולד – דרמו לגולד פורתא.
 מתוב

1 תנאי: המודר הנאה מחבירו – אין מתירין לו אלא
 2 בפניו. מנה"מ? אמר רב נחמן, דכתיב "ויאמר ה' אל
 3 משה במדין לך שב מצרים כי מתו כל האנשים"
 4 אמר לו: במדין נדרת – לך והתר נדרך במדין. דכתיב
 5 "ויאמר משה", אין אלה אלא שבועה, דכתיב "ויבא
 6 אתו בארץ". ויגמ' במלך נבוכדנצר כרד אשר השביעו
 7 באלהים (תים) "מאי מרדוניה? אשפחיה צדקיה
 8 לנבוכדנצר דהוה קאכרי ארבא חיה. א"ל: איתשבע
 9 לך דלא מגלית עיניך ולא תיפוק מיתתא. איתשבע.
 10 לפוף הוה קא מצטער צדקיהו בגופיה, איתשיל
 11 אשבועתיה, ואמר. שמע נבוכדנצר דקא מכוין ליה,
 12 שלח ואיתי סנהדרין וצדקיהו. אמר להון: חיותון
 13 מאי קא עבדי צדקיהו? לא הכי איתשבע בשמא
 14 דשמאי "דלא מגליתא" א"ל: איתשילי אשבועתא.
 15 [א"ל: מתשלין אשבועתא?] אמרי ליה: אין. אמר
 16 להון: בפניו או אפילו שלא בפניו? אמרי ליה: בפניו.
 17 אמר להון: ואתון מאי עבדיתון, מאי טעמא לא
 18 אמריתון לצדקיהו? מיך – וישבו לארץ ידמו זקני
 19 בת ציון, אמר רבי יצחק: ששמטו פרים מתחתיהם.

20 מתני' רבי מאיר אומר: יש דברים שהן פגולד ואינן פגולד, ואין חכמים מודים לו.
 21 כיצד? אמר "קונם שאני נושא את פלונית שאביה רע", אמרו לו: מת, או שעשה
 22 תשובה. "קונם לבית זה שאני נכנס שהפלב רע בתוכו או שהנחש בתוכו", אמרו
 23 לו: מת הפלב, או שנהרג הנחש – הרי הן פגולד, ואינן פגולד. ואין חכמים מודים
 24 לו. גמ' "קונם שאני (נכנס לבית זה שהפלב)" וכו'. מת נולד הוא! א"ר הונא:
 25 נעשה פתולה נדרו בדבר. ור' יוחנן אמר: כבר מת, וכבר עשה תשובה קאמרי ליה.
 מתוב

1 המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו. איבא מיד דוקא כשהנדר לצורך
 2 חבירו, כנדר שנדר משה ליתרו לישב עמו להנאתו, וכשבועת צדקיהו לנבוכדנצר
 3 דמיתיה בסמון, שהיתה לתועלתו, כדי שלא יבושה. אבל נדר שנדר שלא לצורך חבירו –
 4 מתירין לו שלא בפניו. ומסתברא דהא מילתא תליא במאי דפליגי בירושלמי בטעמא דאין
 5 מתירין לו אלא בפניו. דאיבא מיד התם דטעמא
 6 דמילתא מפני הבושה, כלומר שיתבייש מחבירו,
 7 שהנדר היה להנאתו ועשיו רוצה שיתירו לו.
 8 האי טעמא לא שייך אלא כשהנדר היה להנאתו,
 9 הא לאו הכי – משמע דמתירין אותו אפילו שלא
 10 בפניו. מיהו, איבא דיהיב טעמא התם מפני החשה,
 11 כלומר, שחבירו שהוא מודר ממנו לא ידע
 12 בהתירו, וכשהוא נהנה ממנו – יחשדנו שהוא
 13 עובר על נדרו. ולהאי טעמא אפי' נדר שהוא שלא
 14 להנאת חבירו – אין מתירין לו אלא בפניו. דאיבא
 15 חשדא. ותו איבא כי בני תרי לשיגי, דלמד מפני
 16 החשד – כל שהודיעהו מתירין לו, אפילו שלא
 17 בפניו, דתו ליבא חשדא. ולמד מפני הבושה –
 18 אפי' הדדיעהו, דוקא בפניו, דכל שלא בפניו –
 19 ליבא בושה. והיבא דהוי בפניו ובעל כרחו של
 20 חבירו. פשיטא דמתירין כנדר שאינו להנאתו של
 21 חבירו, אבל כנדר שהוא להנאתו – ודאי אין
 22 מתירין לו אלא מדעתו, וכן כתב ר"ת ז"ל, מיהו,
 23 היבא שהתירוהו שלא מדעתו, אי שרי נדרו או
 24 לא צריבא עינא. דבפרק "השולח" משמע
 25 דדיעבד הותר הנדר, דאמר' התם (גיט' פ"ג) גבי
 26 התקין ר"ג שתהא נדרת ליתומים וכו' ל"ש אלא
 27 שלא נשאת. ופרכינן: וליתוש דלמא אולא לגבי
 28 חכם ושרי להו ואי דיעבד נמי לא מהני, כי אולא
 29 גבי חכם מאי הוי? דהא נדר אלמנה להנאת
 30 יתומים הואו אלא ש"מ דאפי' להנאת חבירו, כל
 31 שהתירוהו בדיעבד – מותר. והי' מדרשו ליה
 32 סנהדרין לצדקיהו, ואי אפילו בדיעבד אינו מותר
 33 – הכי הוי שרי ליה לצדקיהו לגלוי מילתא?
 34 משמע דיעבד שרי. וכי' אבתי קשיא, דנדי
 35 דדיעבד שרי, לכתחלה מיהו אסור, והכי שרו ליה
 36 סנהדרין לצדקיהו? איבא למימר דלדבר מצוה
 37 מתירין, וצדקיהו הוה מצטער ביותר כשלא היה
 38 יכול לגלות, ומתבטל ע"י כך ממלאכת שמים. וגם
 39 מצות המלך שמצוה עליהם להתירו מצוה היא עליהם לקיים. וכך תרצו בתוספת. ומי' משמע דיעבד מותר, דאי לא – מאי אחיי ליה לצדקיהו מאי דשרו ליה? וכדמכובד נמי הואו דגיטין,
 40 ואחרים אמרו שאין אלו ראיות, דלעולם אפילו דיעבד אינו מותר, שהרי הכתוב צווח בצדקיהו ומענישו בדבר, כדכתיב "וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים". וכן כתב הראב"ד
 41 ד"ל. רצא ורצא מה עלתה בו ובסנהדרין. והחייא דגיטין נמי לאו ראיא היא. נדר אלמנה מכיין שנדרה ליתומים – מה תועלת יש ליתנוקות באיסור פירוותיה? ועוד, דהכי קאמרין: דלמא אולא
 42 לגבי חכם ושרי לה, ותחשוב להיות מותרת. ויתבאר הדבר במסכת גיטין בס"ד. מתני' יש דברים שהן כגולד ואינן כגולד. לפי שהוא כתולה נדרו בדבר. דכיון דאמר שאביה רע משמע כל
 43 זמן שאביה רע, ולפיכך כשמת או עשה תשובה שרי. גמ' נעשה כתולה נדרו בדבר. כדפרישית, ומש"ה שרי אפי' בלא שאלת חכם. והכי איתא בירושלמי, דאמרין התם: מפני שהוא כתולה
 44 נדרו בדבר. באומר "קונם שאני נהנה לאיש פלוני כל זמן שהוא לובש שחורים", לבש לבנים – מותר. רבי זעירא בשם רבי יוחנן: אף הוא אינו צריך שאלה לחכם. ר' יוחנן אמר כבר מת
 45 וכבר עשה תשובה קאמרין. כלומר, שמת קודם נדרו והוה ליה נדר טעות. וצ"ע, לרבי יוחנן היכי קתני "יש דברים שהן כגולד"? דכיון דכבר מת – לא מדי לגולד כלל.
 תנא

המשך מעמוד הקודם

ויהי רצון שיבשר טוב בהני"ל בטוב הנראה והנגלה.

ברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נב. לפלא גדול מ"יש שלא יכול להשתתף בהתועדות דחג הגאולה מצד וכו' שאם זה שאין לו
 כל מניעות צריך להשתתף בהתועדות כאלו, עאכו"כ זה שיש איזה מניעה, שהרי ההשתתפות בכחה
 היא לבטל המניעות ולהמשיך ברכות השי"ת בכל המצטרך, וק"ל.

1 תנא תולה נדרו בדבר. והיינו רישא דשאביה רע, ותנא נדר בטעת – דהיינו סיפא, נדר
2 כעורה ודרי היא נאה. והא דלא אמרין בסיפא גבי כעורה ונעשת נאה – היינו טעמא, משום
3 דאדם רע עשוי לעשות תשובה ועשוי למות, הלכך אומרים דעתו דכי אמר שאביה רע – כל
4 זמן שאביה רע קאמר. משא"כ באשה כעורה, שאין עשויה להיות נאה, הלכך לא היה
5 ברעתו שתהא מותרת לו לכשתהא נאה.

6 הרשבי"א דיל. אי נמי, אי אמר הכי שאני נושא
7 אשה פלונית שהיא כעורה" בדקתני "שאביה רע"
8 – ד"ג, דמשמע כל זמן שהיא כעורה. אבל הכא,
9 כיון ד'פלונית כעורה' קאמר – לא משמע
10 כתולה נדרו בדבר. ההכח הוהינן ר' שמואל בן
11 החכם הגדול רבי יהודה בר חסדיא דיל. **מתני'**
12 ועוד אמר ר"מ פותחין מן הכתוב בתורה. דא"ע
13 דאסקינן בפ' "ארבעה נדרים" (ע"ל כ"ג) דלא
14 פתחין ב"יש בוטה מנדורות חרב", וכדשמואל
15 דאמר: כל הנדר א"ע שמקימו – נקרא רשע,
16 וכדרכי נון דאמר: כל הנדר כאילו בנה במה.
17 דהתם שאני, דהוה איזמיה גדולים ואי אפי' על
18 דעת הנזו נדר – ותיבייש לומר כן, נמצא שאין
19 נדריו נתרין יפה. אבל הני דמני תנא הכא – לא
20 חמירי לאיניש כולי האי. **גמ'** ולימא כל דמיעני
21 לאו עלי נפול. היכי קתני דפתחין לו' שמוא יעני
22 ואי אתה יכול לפרנסו, וקתני ליה בהדיא מן
23 הכתוב בתורה – דאלמא מחייב בהכי. לימא ויהי:
24 כל דמיעני לאו עלי נפל, שאני מחויב לפרנסו
25 לבדי. מאי דמטי לי לפרנסיה בהדי כולי עלמא –
26 מפרנסנא ליה. ורשאי הוא בכך, א"ע שאסור עליו
27 נכסיו, שהרי לא יתן בידו אלא ליד גבאי. ובין
28 שאם רצה גבאי ליתן לאחר הרשות בידו – שרי,
29 דהוה ליה כי החייא דתנן (ע"ל מה). נתן לאחר
30 משום מתנה, והלה מותר בו. כל הנפול אין נופל
31 ליד גבאי תחלה. אלא שואל מקרוביו ומתפרנס.
32 והדיא שעתא קעבר אקרא דכתיב "חיי אחיך
33 עמך". **מתני'** פותחין לאדם בכתבת אשתו.
34 שאומרין לו אילו היית יודע שיהא עליך לפרוע
35 כתובתה כלום נדרת אי אמר לאו מתירין אותו.
36 **גמ'** שמעת מינה מטלטלי משתעבדי לכתובה.
37 פלוגתא היא דר"מ ורבנן (כחצות פל). **והא** קתני
38 שער ראשך ושער הראש מטלטלי הוה. ואמר לו
39 ר"ע דמחייב לזבתי לפרוע כתובתה. **הכי** קאמר
40 ליה אפי' אתה מוכר שער ראשך ואוכל. היא
41 טורפת כל הקרקעות, אפי' לי שאר לך דבר אלא
42 שתצטרך למכור שער ראשך לאכול. **שמעת**
43 מינה אין מסדרין לבית. פלוגתא היא בפרק
44 "המקבל" (נ"ט ק"ה), איכא מ"ד דמניחין לו מטה

מתיב רבי אבא וכו' והרי היא נאה: אלא שהנדר בטעות. מעיקרא, ולא היו נדר. כשלמא
ליב הונא. תנא רישא תולה נדר בדבר, וסיפא תנא תולה נדר בטעות דאינו נדר. אלא
לרבי יוחנן בן. מתני' על לא תקום ולא תמור. שאם בקשת ממנו כלי ולא השאילך
והדרתו הנאתך, או עשעה לך דבר שלא כהוגן ומתוך שנאה הדרתו, והתורה אמרה "לא
תשנא את אחיך בלבבך", התורה הוקיאתו
לפרנסו ולאזהבו ולהחיותו. שמוא יעני ואי אתה
יכול לפרנסו. מחמת נדרך. ואם אמר אילו הייתי
יודע. בשעת הנדר בכל אזהרות הללו – לא
הייתי נדר. **גמ'** ונימא כל דמיעני. אמאי פותח
לו שמוא יעני? לימא ליה מדרי: לאו כל דמיעני
נפול עלי לפרנסו. ימנו לו גבאי לפרנסו, ומאי
דמטי לידדי למיחב לפרנסתו. בחרי כ"ע
מפרנסנא ליה. ואמאי מוזק אני לפרנסו טפי
משאר עלמא? הא לא מצי מעון דכל הנפול,
בעניות, אינו נופל ליד גבאי תחילה, אלא
קרובים מתגלגלין עמו. **מתני'** אתה מוכר
שער ראשך. מפרש בגמרא. ואמר. הבעל. אילו
הייתי יודע בו. **גמ'** ש"פ. מדקאמר: ח' מאות
זוז הניח לנו אבא, רצונה לישול ואתה – ש"מ
דמטלטלי משתעבדי לכתובה. והא קייל
(כתובות פא). דלא משתעבדי. אמר אביי. ה"ק:
קרקע שוה ח' מאות זוז בו. והא קתני אפי' אתה
מוכר שער ראשך. ומשמע דקאמר: אפי' אין לך
להשלים כתובה אלא משער ראשך – זקוק
אתה למכורו ולהשלים לה. ושער ראשו
מטלטלי הוא. דכל העומד ליגזו כגוז דמי. ה"ק.
ר"ע: אפי' אין לך מה לאכול א"כ תמכור שער
ראשך – זקוק אתה ליתן לה כל הקרקע שיש
לך. ש"מ אין מסדרין לבעל חוב. כלומר, הדכל
גובין ממנו ונותנין לבעל חובו. מדקאמר ליה
ר"ע אתה מוכר שער ראשך ותאכל. והא קייל
במס' ערכין (דף כג) ובב"מ (דף קדי). דמניחין לו
כלי תשמישו, ומטה, ומפץ, ושולחן ומנוח' לו יום.
הכי קאמר ליה. אפי' אתה נתן לה כל אשר לך,
שאיין לך לאכול אלא שער ראשך אין קורעין
לה כתובתה עד שהפרע לה הכל משלם. ואית
דאמרי: אין מסדרין לבעל חוב – אין עושין לו
סדר של חיות, שאין מניחין לו מה שסדרו
חכמים, כדאמרין התם שמניחין לו כלי
תשמישו ומטה וכו'.

1 **מתני' רבי אבא:** "קוֹנֵם שְׁאִינִי נוֹשֵׂא פְּלוֹנִית פְּעוּרָה"
2 **וְהָרִי הוּא נְאֻה, "שְׁחוּרָה" וְהָרִי הוּא לְבָנָה, "קִצְרָה"**
3 **וְהָרִי הוּא אַרוּבָה - מוֹתֵר בָּהּ, לֹא מִפְּנֵי שְׁפַעוּרָה**
4 **וְנַעֲשֶׂת נְאֻה, שְׁחוּרָה וְנַעֲשֶׂת לְבָנָה, קִצְרָה וְנַעֲשֶׂת**
5 **אַרוּבָה - אֵלָּא שֶׁהַנְּדָר טְעוּת. בְּשִׁלְמָא לְרַב הוֹנָא,**
6 **דְּאָמַר: נַעֲשֶׂה כְּתוּלָה נְדָרוֹ בְּדָבָר - תִּנְא תוּלָה נְדָרוֹ**
7 **בְּדָבָר, וְתִנְא נְדָר טְעוּת. אֵלָּא לְרִי יוֹחֲנָן, דְּאָמַר: כִּכְר**
8 **מִתּוֹ וּכְכָר עֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, לְמָה לִי לְמַתְנֵי תְרִי וְיִמְנֵי נְדָר**
9 **טְעוּת? קְשִׁיא. מַתְנֵי' וְעוֹד אָמַר ר"מ פוֹתְחִין לוֹ מִן**
10 **הַכְּתוּב שְׁפַתוֹרָה, וְאוֹמְרִין לוֹ: אִישׁוּ הָיִית יוֹדַע שְׁאֵתָה**
11 **עוֹבֵר עַל "לֹא תִקֵּם" וְעַל "לֹא תִמָּוֵר" וְעַל "לֹא תִשְׁנֵא**
12 **אֶת אֲחִיךָ בְּלִבְבְּךָ" וְ"וְאֵתֲהָבָה לְרַעַךְ כְּמוֹד" וְ"חֵי אֲחִיךָ**
13 **עִמָּךְ" שֶׁהוּא עֵנִי וְאֵין אֲתָה יָכוֹל לְפָרְנְסוֹ. אָמַר: אִישׁוּ**
14 **הָיִיתִי יוֹדַע שֶׁהוּא בֶן - לֹא הָיִיתִי נוֹדֵר, הָרִי זֶה מוֹתֵר.**
15 **גְּמ' א"ל רַב הוֹנָא בַּר רַב כְּמִינָא לְרַבְנָן: גִּימָא פֶּלַ**
16 **דְּמַעְנֵי - לָאו עָלֵי נְפִישׁ, מְאִי דְמִטְנֵי לִי לְפָרְנְסוֹ בְּהָרִי**
17 **כ"ע מְפָרְנְסָנָא לִיה. א"ל: אֵינִי אוֹמֵר פֶּלַ הַנּוֹפֵל - אֵינוֹ**
18 **נוֹפֵל לְיַדִּי גְבַאי תַחֲלָה. מַתְנֵי' פוֹתְחִין לְאָדָם**
19 **בְּכְתוּבַת אֲשֶׁתוֹ. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנְּדָר מֵאֲשֶׁתוֹ הַנְּאֻה,**
20 **וְהָיְתָה כְּתוּבָתָהּ ת' דִּינָרִים. וְכֹא לְפָנֵי ר"ע וְחֵיבֵיב לִיתֵין**
21 **לָהּ כְּתוּבָתָהּ. אָמַר לוֹ: רַבִּי, ח' מְאוֹת דִּינָרִין הֵינִיחַ**
22 **אָבָא, נְטִיר אַחִי ד' מְאוֹת, וְאֵינִי ד' מְאוֹת, לֹא דִיָּה**
23 **שְׁתַּמּוּלֵּל הוּא מְאֵתִים וְאֵינִי מְאֵתִים? א"ל ר"ע: אָפִי'**
24 **אֲתָה מוֹכֵר שְׁעַר רִאשְׁךְ אֲתָה נוֹתֵן לָהּ כְּתוּבָתָהּ. אָמַר**
25 **לוֹ: אִישׁוּ הָיִיתִי יוֹדַע שֶׁהוּא בֶן - לֹא הָיִיתִי נוֹדֵר.**
26 **וְהָתִירָה רַבִּי עֲקִיבָא. גְּמ' מְשַׁלְמֵי מִי מִשְׁתַּעְבְּדִי**
27 **לְכְתוּבָה? אָמַר אַבְי: קִרְקַע שְׁוָה ח' מְאוֹת דִּינָר.**
28 **וְהִקְתַּנִּי: שְׁעַר רִאשׁוֹ, וְשְׁעַר רִאשׁוֹ מִמְּלַמְלֵי הוּא! ה"ק:**
29 **אָפִי' אֲתָה מוֹכֵר שְׁעַר רִאשְׁךְ וְאוֹכֵל. שְׁמַעְתָּ מִינָה: אֵין**
30 **מִסְדְּרִין לְכַעַל חוֹב? אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַבִּי יִצְחָק:**
31 **לוֹמַר**

מפץ וכלי אומנותו ומוחו י"ב חדש, דגמר "מיכה" מערכין. ואיכא מ"ד אין מסדרין. ומדתן הכא "אפי' אתה מוכר שער ראשך" – ש"מ דאין מסדרין. **לוֹמַר** שאין מקרעים סטר
כתובה. כלומר, אין ה"נ מסדרים. מיהו ה"ק ליה: אפי' אתה עושה לפנים משורת הדין, ואיך רוצה בסדר – לא תחשוב להפטר, דלעולם אין קורעין כתובתה, כדי שאם ימצא לך לאחר מכן
– תחזור ותגבה. ודגו דתנן בערכין: אתן סלע העשירי – אין לו עליו כלום. וסדר מערכין גמיר' ליה, ה"מ – לענין סדור, אבל לענין השג יד – לא. **ומדאמר'** הכא: שמעת מינה מטלטלי
משתעבדי לכתובה – שמעי' מהא דלדידן דקייל דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה – אפי' מיניה ידידה לא משתעבדי. וטעמא – משום דאין זמן כתובה יודע, ושמוא לא תגבה לעולם, וכשהוא
גובה אינה גובה אלא ע"י מיתה וגרושין, הלכך לא סמכה דעתה אלא על הקרקע. ומשה לרבנן הורע כחה של כתובה מחוב דעלמא, א"ע: דמטלטלי דיתמי לבעה"ל לא משתעבדי כי דכי
דגבו מיניה אפי' מגלימא דעל תפיחה. והכי מוכחא שמעתא דחבילה דבפרק "דאומר" דקדושין (ף ס"ג). ולר"מ (עריפא טפי כתובה מבעל חוב דעלמא, דגזו דמטלטלי דיתמי לבעה"ל לא
משתעבדי – לכתובה משתעבדי.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
מתני'

מתני'
מתני'

נדרים דף סה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קצה

56 מיד על גבאי הצדקה לפרנסו עד שיענינו בדבר, ועד שהם
57 יפרנסוהו הולך העני בצינעה לשאול על פתחי קרוביו כדי
58 מחסורו, נמצא שאם היה המורד אחד מקרובי המדייר ונעשה עני
59 ומחמת נדרו לא יכול לפרנסו, הרי שהנדר גורם לו לבטל את
60 המצוה של יחיי אהיך עמך, לפיכך אפשר לפתוח לו גם משום
61 מצוה זו.

משנה

62 פותחין החכם או בית דין פתח לאדם שנדר לגרש את אשתו,
63 בכתובת אשתו – בפירעון כתובתה, שאומרים לו אם היית יודע
64 שתצטרך לפרוע כתובתה כלום היית נודר, ואם עונה לאו,
65 מתיירים לו את נדרו. ומעשה באהר שנדר מאשתו הנאה ומתוך כך
66 הוצרך לגרשה, והיתה כתובתה ארבע מאות דינרים – שבעת
67 שקדישה התחייב עוד מאתים דינרים בנוסף למאתים שהיה מחויב
68 מצד הדין, ופא לפני רבי עקיבא, ותייבו לגרשה וגם ליתן לה כל
69 דמי כתובתה. אמר לו הבעל, רבי, שמונה מאות דינרין הניח –
70 השאיר לנו אפא בירושה, נפל אחי ארבע מאות ואני ארבע מאות,
71 לא היה שתפול היא מאתים ואני מאתים, אמר ליה רבי עקיבא לא
72 רק שאתה מחוייב לתת לה את כל דמי כתובתה מדינרי הירושה,
73 אלא אפילו אם לא השאיר לך אביך שום ירושה, וכדי לפרוע את
74 הכתובה אתה זקוק להיות מוכר שער ראשך, צריך אתה לעשות
75 כך, ואתה נתן לה כל דמי כתובתה, אמר לו הבעל אילו הייתי יודע
76 שהוא כן, לא הייתי נודר, והתירה – פתח בזה רבי עקיבא את הנדר
77 והתיר את האשה לבעלה, וכמו ששינו שפותחים לאדם בכתובת
78 אשתו.

גמרא

80 הגמרא סברה לדייק מדברי רבי עקיבא דין השנוי במחלוקת
81 תנאים:
82 מדייקת הגמרא, [שמעתי מינה] מדברי רבי עקיבא לבעל שחייב
83 לפרוע את הכתובה מדינרי הירושה, וכסף הוא דבר של
84 מטלטלים, מוכח שמשלמלי (מי) – נכסים מטלטלים של הבעל גם
85 משתעבדי לכתובה ולא רק קרקעותיו, ונחלקו בדיון זה רבי מאיר
86 ורבנן בכתובות (סא). ואם כן מוכח מדברי רבי עקיבא כדעת
87 הסובר שהמטלטלים משתעבדים.
88 אבי דוחה שאין להביא מכאן ראייה שמשתעבדים:
89 אמר אבי, במשנה מדובר שירשו קרקע שנוה שמונה מאות דינר,
90 ומהחלק של הבעל בקרקע הזו אמר רבי עקיבא שיפרע לאשה את
91 כתובתה.

92 הגמרא סברה לדייק דין זה מהמשך המשנה:

93 והקטני – והרי שינו במשנה שרבי עקיבא אמר לבעל אפילו אתה
94 מוכר שער ראשך אתה נותן לה את כתובתה, והבינה הגמרא
95 דהיינו שאפילו אם אין לו ממה לשלם את הכתובה אלא אם
96 ימכור את שער ראשו, ימכור את שער ראשו ויפרע את כתובתה,
97 מדייקת הגמרא, ושער ראשו משלמלי הוא, ואתה אומר שעליו
98 לפרוע מדמי השערות את הכתובה, אם כן מוכח שמשלמלים
99 משתעבדים לכתובת אשה.
100 דוחה הגמרא, הכי קאמר – כך אמר לו רבי עקיבא, אפילו אם
101 תישאר חסר כל לאחר שהיא תגבה ממקרקעות הירושה את
102 כתובתה, ואפשרותך להתפרנס היתה רק אם אתה מוכר שער
103 ראשך, ובכסף זה אתה קונה מזון ואוכל, עליו לפרוע מן הקרקע
104 את הכתובה מבלי לשייר לעצמך מאומה.
105 הגמרא סברה לדייק מדברי רבי עקיבא דין נוסף:

106 נאמר בפרשת בחוקתי (ויקרא כו ב) 'איש פי יפלא נדר בערך נפש
107 לה' וגו', כלומר מי שנדר 'בסתם' שאמר 'ערכי עלי' או 'ערך פלוני
108 עלי', צריך ליתן לבדק הבית סך כסף כפי המבואר שם בהמשך
109 הפרשה. ואם אין לו לשלם ממשכנים אותו, דהיינו
110

1 מתיב – מקשה רבי אפא, שהרי שינו במשנה לקמן (סו). אמר קזם
2 שאני נושא לפלונית לפי שהיא בעורה [מכוערת], והרי – ונמצא
3 שהיא נאה, או שאמר קונם שאני נושא לפלונית לפי שהיא
4 שחורה, והרי היא לבנה, או שאמר קונם שאני נושא לפלונית
5 קצרה, והרי היא ארוכה, בכל שלשה אופנים אלו הנודר מותר בה,
6 ומבאר שם המשנה הטעם שמתור בה, לא משום שאמר שנודר
7 מפני שבעורה היא, ועכשיו הואיל ונעשת נאה ולא נדר מן הנאה,
8 לכך הוא מותר בה. וכן לא משום שאמר מפני שהיא שחורה
9 והואיל ונעשת לבנה הוא מותר בה, או שנדר בגלל שהיא קצרה
10 והואיל ונעשת עכשיו ארוכה מותר בה, אלא שתנודר מעות –
11 שבטעות נדר, שבשעת הנדר לא ידע שהיא נאה, או לבנה, או
12 ארוכה, ומשום כך נדר, ונדרי טעות אינם צריכים התרה. ומקשה
13 רבי אבא, בשלמא לרב הוה דאמר שהטעם של משנתנו להתיר
14 בדברים הנראים כנולד ואינם נולד, הוא משום שנעשה תולה
15 נדרו בדרך, מובן היטב מדוע לקמן במשנה המשנה גם את ענין
16 כעורה והרי היא נאה, שבמשנתנו הנא – שנה מקרה שטעם
17 ההיתר בו משום תולה נדרו בדרך, ולכן גם אם מת האב או עשה
18 תשובה לאחר הנדר מותר. ותנא – ושנה במשנה לקמן מקרה של
19 כעורה והרי היא נאה, ששם טעם ההיתר הוא משום נדר מעות,
20 ולכן דוקא אם היתה נאה בשעת הנדר מותר. אלא לרבי ויהי
21 דאמר שהטעם במשנתנו להתיר בדברים הנראים כנולד הוא
22 משום שבשעת הנדר כבר מת וכבר עשה תשובה, והתברר שהיה
23 נדר בטעות, למה לי למתני תרי וימינ – לשם מה צריך התנא
24 לשנות שני פעמים ענין נדר מעות. מסיקה הגמרא, קשיא – שאכן
25 שיטת רבי יוחנן מוקשת מהמשנה לקמן.

משנה

26 ועוד קולא נוספת אמר רבי מאיר, פותחין – החכם או הבית דין
27 יכולים לפתוח לו לנודר פתח לנדרו גם מן התיב – מפסוקים
28 שכתורה. ואומרים לו אילו היית יודע שאתה עובר בעשיית הנדר על
29 הלאו של 'לא תקם' ועל הלאו של 'לא תפיר' – כגון שסירב שכינו
30 להשאלו לו איזה כלי ומחמת כן נטר לו איבה בליבו, ומתוך כך
31 נלקמה נדר שמכאן ואילך לא ישאל כליו לשכן זה. [וכן אתה
32 עובר על הלאו של 'לא תשנא את אחיך בלבך'] אם נדרת שלא
33 לשאול בשלום חברך. וכן אומרים לו הוי יודע שעל ידי נדרך אתה
34 מבטל מצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך' – שהשונא את חברו
35 מבטל מצוה זו. וכן על ידי נדרך יכול אתה לבוא לידי ביטול מצות
36 עשה של 'יחי אחיך עמך' (שהוא עני) [שקא עני] – יעשה המורד
37 עני ואין אתה יכול לפרנסו, כיון שהדרתו מנכסיו. אם כשפתחו לו
38 נדרו באופנים אלו אמר, אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר,
39 הרי זה מותר – לאחר שיתיר לו החכם או הבית דין את נדרו.

גמרא

40 מדברי המשנה שפותחים משום המצוה של יחיי אהיך עמך,
41 מחשש שנעשה המורד עני ומחמת הנדר אי אתה יכול לפרנסו,
42 נראה שעל הנודר מוטל החיוב לפרנס עני זה: שואלת הגמרא,
43 אמר ליה רב הונא בר רב קמינא (לרבנן) [לרבנן] והקשה לו, איך
44 פותחים עם המצוה של יחיי אהיך עמך, שהרי דאי לא בשביל
45 כך יתחרט הנודר מנדרו, נימא – יאמר הנודר לחכם, כל דמעני לאו
46 עלי נפיל – לא כל מי שנעשה עני מוטל עלי לבדי לפרנסו, אלא
47 ימנו הבית דין גבאים לפרנסו ומאי דמי לי לפרנסו ביהו בולי
48 עלמא מפרנסנא ליה – ואיזה חיוב שייגע לחלקי לפרנסו עם
49 הציבור, אתן לקופה שביד גבאי הצדקה והם יפרנסוהו. וכיון שלא
50 עליו לבדו מוטל לפרנסו, נמצא שעם קיום הנדר לא מתבטל
51 ממצות יחיי אחיך עמך, ואם כן איך אפשר לפתוח במצוה זו.
52 מתרצת הגמרא, אמר ליה – רבה לרב הונא, אני אומר כל הנזכר
53 – כשאדם נעשה עני, אינו נזכר לידי גבאי תהלה – אין החיוב מוטל

58 קָבַל הַקְּבָלִים, מאחר שבטל נדרו מן הכופרי, ונדר שהותר מקצתו
59 הותר כולו כרבי עקיבא.

נמרא

60 שנינו במשנה הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין וכו',
61 ובהמשך שנינו 'שאני נהנה לזה קרבן, ולזה קרבן, צריך פתח לכל
62 אחד ואחד, ומשמע שדווקא משום שאמר קרבן בכל אחד
63 מהנידרים, לכן נחשב כל אחד כנדר בפני עצמו, אבל האומר
64 'קרבן לזה ולזה, אין כאן אלא נדר אחד, ואם הותר אחד מן
65 הנידרים הותרו כולם.
66 שואלת הגמרא, מאן תנא – כשיטת מי סובר התנא של משנתנו
67 האומר שבכדי שיחשב לכל אחד מהם כנדר בפני עצמו אין מספיק
68 שיאמר לזה ולזה, אלא צריך להזכיר קרבן בכל אחד ואחד.
69 משיבה הגמרא, אמר רבא משנתנו כשיטת רבי שמעון היא, דאמר
70 בפרק שבועת הפקדון (שבועות לה) לגבי חמשה בני אדם שהיו
71 תובעים את אחד פקדון שהפקידו אצלו, ופנה הנתבע לאחד מן
72 התובעים ואמר לו 'שבועה שאין לך אצלי פקדון, והוסיף ואמר
73 לתובע השני 'לא לך', וכך אמר גם לשלישי, וכן לרביעי ולחמישי,
74 ולאחר מכן נתברר שנשבע לשקר והפקדון היה ברשותו, והדין
75 הוא שעל שבועת שקר צריך להביא אשם גזילות, כמו שכתוב
76 (ויקרא ה באיכה) וְכַחַשׁ בְּעֵמָתוֹ בְּפִקְדוֹן וְגו' וְנִשְׁבַּע עַל שִׁקְרָא וְגו' וְאֵת
77 אָשָׁמוֹ יָבִיא לָהּ, ומכיון שאמר 'שבועה לא לך לא לך', אין כאן
78 אלא שבועה אחת לכל החמשה וחיוב קרבן אשם אחד.
79 אבל אם אמר הנתבע, 'שבועה שאין לך בידי, והוסיף ואמר לשני
80 וכל לך, וכך אמר לשלישי 'לא לך' וכן לרביעי ולחמישי
81 בתוספת 'ו' למילה 'לא', לכל אחד ואחד, רבי יהודה אומר
82 שנחשב כאילו נשבע חמש שבועות נפרדות וצריך להביא חמש
83 אשמות.

84 ורבי שמעון אומר אין כאן חמש שבועות ואינו חייב חמש אשמות,
85 עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד – שרק בהקדמת המילה שבועה
86 בכל פעם, דהיינו שיאמר 'שבועה שאין לך פקדון בידי', ושבועה
87 לך, 'שבועה לך, וכן לכולם, רק אז נחשב שיש כאן חמש
88 שבועות נפרדות להתחייב על כל אחת מהן קרבן.
89 ומדמשנה שלנו בנדירים שנוקטת שדוקא באומר שאני נהנה לזה
90 קרבן, 'ולזה קרבן, וכן בכל אחד מהנידרים רק אז נחשב שנדר
91 לכל אחד ואחד נדר נפרד, אבל לא באומר 'לזה ולזה, מוכח
92 שסוברת כדעת רבי שמעון.

93 שנינו במשנה 'קונם וכן שאני מועם וכו', אמרו לו והלא המיושן יפה
94 למעיים, הותר במיושן, ומשמע שההיתר הוא דווקא משום
95 שהתברר לנודר שהיושן יפה להתברר יפה למעיים, לפיכך מקשה
96 הגמרא, מדוע צריך לומר שהתברר יפה וטוב למעיים,
97 ותיפוק ליה דאין רע – הלא בכדי שלא יהיה המיושן בכלל נדרו
98 מספיק שהוא לא רע, שהרי הוא תלה את נדרו מן היין לפי שהוא
99 רע למעיים, אם כן כל שהתברר שהוא לא רע הוא אינו בכלל
100 נדרו, ומדוע צריך לומר שגם התברר שהוא טוב למעיים.

101 מותרת הגמרא, אמר רבי אבא זה ודאי שאף אם התברר שהמיושן
102 הוא רק לא רע, זה כבר מספיק כדי שיותר נדרו, אלא ועוד יפה
103 קתני – כוננת המשנה 'המיושן יפה, לומר שלא רק שהתברר
104 שהוא לא רע למעיים, אלא שהוא אפילו יפה, ואם כן ודאי שנדרו
105 מותר.

106 קונם קבל שאני מועם שהקבל וכו'; ותיפוק ליה דאין רע אמר רבי
107 אבא ועוד יפה קתני.

משנה

108 פותחין לאדם שנדר הנאה מאשתו שמשום כך חייב לגרשה כדין
109 כל המדיר את אשתו מהנאותו, מצד שעל ידי נדרו מנעם כבבד
110 עצמו וכבבד בניו, ואין חוששים שישקר מתוך הבושה. וכך
111

1 לומר לבעל הרוצה להפטר מנותר התשלומים, שאין הדבר כפי
2 שחושבו, שאפילו אם כדי לשלם עבור הכתובה כמה שיותר יעשה
3 לפניו משורת הדין ויותר על הסידור שמסדרים לבעלי חובות,
4 לא יפטר משום כך מהתשלום שנותר, שאין מקצועו שומר כתיבה
5 עד יפרע את כולה, ועד אז ישמרהו, וכל פעם שהיה לו נכסים
6 יצטרך לשלם עד שישלם את כולה.

משנה

7 פותחין, החכם או בית דין, פתח לנודר לא לאכול בשר ולשתות
8 יין לזמן ארוך כגון למשך שנה, במים טובים ובשפתות – שאומרים
9 לו אילו היית יודע שאסור להצטער בשבת ויום טוב כלום היית
10 נודר, ואם אומר לאו מתירים לו את נדרו.

11 בראשונה – החכמים שעד זמן רבי עקיבא, היו אומרים שאין הנדר
12 נותר לגמרי, אלא רק אותן הימים שפתחו לו בהם, דהיינו רק
13 השבתות והימים טובים מותרין בבשר ויין, ושאף כל הימים – שאר
14 ימי השבוע של שנה זו שנדר בה, אסורין, עד שבא רבי עקיבא והלק
15 על דעתם ולימד – הוכיח מהתורה, שהנדר שהותר מכללו – שאין
16 חל כל מה שנדר, לפי שניתר מקצת הנדר, הותר כולו, לפיכך
17 מותר לנודר לאכול בשר ולשתות יין כל ימות השנה. וטעם הדבר
18 פירשו בירושלמי (פ"א ה"א) שנאמר (במדבר א) 'קבל' הוצא מפיו
19 יעשה, ומשמע אם חל בל' הוצא מפיו, אזי יעשה כפי שנדר, אבל
20 אינו חל לחציאן.

21 ביצה – באיזה אופן אמר רבי עקיבא שנדר שהותר מקצתו הותר
22 כולו, אמר קונם שאני נהנה לכולם – שכלל את כולם ואסרם
23 באמירה אחת, אם הותר אחד מהן ידע בשעת הנדר
24 שאחד מהם הוא אביו או אחיו, והותרו כולם, משום שנדר שהותר
25 מקצתו מותר כולו.

26 ואם לא כלל את כולם בנדרו, אלא שאמר קונם שאני נהנה לזה
27 ולזה, דהיינו שאמר לראשון קונם שאני נהנה לך, והוסיף ואמר
28 שדין השני עלי כדון הראשון, וכן אמר לשלישי ולרביעי, אם
29 הותר הראשון, הותרו כולם, שכינס שתייה את כולם באיסורו של
30 הראשון, כשהותר איסורו הותר איסור כולם. אבל אם הותר
31 האחרון, האחרון בלבד מותר, וכולן אסורין, שכן אין איסורם תלוי
32 בו, על כן גם התירו אינו מתיר אותם. ואין שייך לומר כאן נדר
33 שהותר מקצתו, שהרי איסורו של האחרון נוסף רק לבסוף, שלא
34 אסר את כולם יחד. (הותר האמצעי, הימנו ולמטה מותר, הימנו
35 ולמעלה אסור – אין זה מגוף המשנה, אלא מדברי ברייתא
36 בגמרא).

37 ואם אמר הנודר שאני נהנה לזה קרבן – מה שאני נהנה מפלוני זה,
38 יהא אסור עלי כקרבן, והוסיף ואמר על אדם שני ולזה קרבן –
39 דהיינו שגם הנאת פלוני זה אסורה עלי כקרבן, צריכין פתח לכל
40 אחד ואחד – שכינס שאמר לזה קרבן ולזה קרבן, נחשב כאילו נדר
41 מכל אחד מהם בנפרד ויש לפנינו שני נדרים שכל אחד מהם זקוק
42 להיתר בפני עצמו, ולכן אם הותר אחד מהם לא הותר השני.

43 המשנה מבארת מקרה נוסף של נדר שהותר מקצתו הותר כולו,
44 אדם האומר קונם וכן שאני מועם – יהיה אסור עלי בקונם טעימת
45 כל מיני היין, ופירש הנודר את סיבת נדרו, משום שהיין רע למעיים.
46 אמרו לו, והלא היין המיושן יפה למעיים, ורק החדש רע להם, הותר
47 במיושן – לשתות יין מיושן, שבמתברר שנדרו מהמיושן היה
48 בטעות, ולא במיושן בלבד הותר, אלא קבל מיני היין הוא מותר,
49 שנדר שהותר מקצתו הותר כולו. וכמו כן אדם האומר קונם קבל
50 שאני מועם – יהיה אסור עלי בקונם טעימת כל מיני בצל, ופירש
51 הנודר את סיבת נדרו משום שהקבל רע ללב, אמרו לו הלא הכופרי
52 – בצל הבא מהכפרים יפה ללב, ורק שאר בצלים רעים לו ללב,
53 הותר בכופרי – הותר בטעימת בצל הכופרי, שנדרו מבצל זה היה
54 בטעות, ולא בכופרי בלבד הוא הותר, אלא קבל מיני הקבצלים הוא
55 מותר, מפני שנדר שהותר מקצתו הותר כולו. מעשה היה באחד
56 שנדר מכל מיני הבצלים כיון שהם רעים ללב, והתירו רבי מאיר

1 **מתני'** אותן הימים. ימים טובים ושבתות שבהן מותר, ושאר ימות השנה אסור. הותר
2 הראשון הותר לכולן. כדאוקמנא בפ' "ארבעה נדרים", שתלאן כולן בראשון.
3 אמר שאני נתנה לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד. אע"פ שאמר כל
4 טענותיו בתוך כדי דיבור. **גמ'** אמר רבא. מתני' דמשוי חילוק בין היבא דאמר "כולכם"

5 להיבא דאמר "לזה קרבן ולזה קרבן". ר"ש היא
6 דאמר עד שיאמר [שבועה] לכל אחד ואחד. דתנן
7 במסכת שבועות: הוה חמשה תובעין אותו וכו';
8 ר"ש אומר: לעולם אינו חייב עד שיאמר לכל
9 אחד ואחד "שבועה לא לך", ונמצא בכולן
10 לשקר. אבל אמר "שבועה לא לך ולא לך" -
11 אינו חייב אלא אחת. להכי נמי מתני', היבא
12 דאמר "קונם שאני נתנה לכולכם" הותר באחד
13 - הותר בכולן. ותיפוק ליה דאין רע. אמאי קא
14 מהדר תנא דדוכא דאמר לו: והלא המיושן יפה
15 למעיים דלא הוה נדר, דמשמע דוקא יפה. דאי
16 לא הוה לא רע ולא יפה - לא הותר. ותיפוק ליה
17 דלא הוה נדר. דאינו רע. הוה נדר בטעות. ועוד
18 יפה קתני. והכי נמי גבי אשה זו, לא מפני שהיא
19 כעורה ונעשת יפה אה"כ, או שחורה ונעשת
20 לבנה, אלא נאה ולבנה מעיקרא. וי"פיה.
21 שקישטה והלבישה, ונראית יפה. מעשה
22 לסתור. דרישא קתני: אם היא נאה מעיקרא הוה
23 נדר בטעות, אבל אם נעשת נאה ע"י קישוט,
24 כגון דך דר' ישמעאל הוה נולד, ואין פותחין
25 בנולה, והדר קא מפיק מעשה (הוא) אפי' היבא
26 נעשת נאה ע"י קישוט פותחין לו. חסורי
27 מיתסרי והכי קתני. רבי ישמעאל אמר אפי'
28 כעורה ונעשת נאה ע"י קישוט - אינו נדר,
29 ופותחין לו, ומעשה נמי וכו'.
30 שן

1 **מתני'** פותחין בימים טובים. שאומרים לו: אילו היית יודע שאסור להצטרע בשבת היית
2 נחרד? אי אמר: לאו - מתירין אותו. **שבל'** נדר שהותר ממכללו הותר כולו. ילפינן
3 לה בירושלמי מדכתיב "ככל היצוא מפיו יעשה" דמשמע דוקא בשכולו קיים. **ביצד'** אמר
4 קונם שאני נתנה לכלכם הותר אחד מהן הותרו כולן. למר **במשנה** ולמר במעמיד. כדאי' בפ'
5 "ד' נדרים" (ע"ל טו). **שאני'** נתנה לזה ולזה.
6 אוקי לה התם כגון שתלאן זה בזה, ומשי' הותר
7 הראשון - הותר כולו, שבתוך זהו תלויין
8 בראשון. הותר האחרון מותר וכולן
9 אסורין. שהראשונים אינם תלויין בו. **שאני'**
10 נתנה לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד.
11 דכל חד חד הוה נדר באפי' נפשיה. **גמ'** מאן
12 תנא. דמדקתני: "לזה קרבן ולזה קרבן" צריכין
13 פתח לכל אחד ואחד - אלמא דלעולם לא הוה
14 פרטא אלא כי מדבר קרבן אבל חד חד, הא לאו
15 הכי - לא שנא אמר "לזה ולזה" בריי', או "לזה
16 לזה" בלא ר"ו - כללא הוי. ומאן תנא? אמר רבא:
17 ר"ש היא. דאמר בפרק "שבועת הפקדון" (ט"ט)
18 (ז): גבי הוה ד' תובעים אותו ואמר "לא לך לא לך"
19 דלעולם אינו חייב על כל אחד ואחד עד שיאמר
20 שבועה על כל אחד ואחד. הא לאו הכי - בין
21 בריי' בין בלא ר"ו כללא הוי. **ולענין הלכה.**
22 קיימא לן כרבי שמעון, דסתם לן תנא הכא
23 כוותיה, ובפרק "חאיש מקדש" (ק"טו) נמי סתם
24 לן כוותיה במתני', ב"התקדשי לי בתמרה זו
25 התקדשי לי בור". ואף על גב דבפרק "הפקדון" גבי
26 "שבועה לא לך" איכא סתמא דלא כותיה ומה לי
27 חד סתמא ומה לי תרי סתמי - אפי'ה, כיון דשקלי
28 וטרו אמוראי אליבא דר"ש בסוגיא דקדושי -
29 נקטינן כוותיה. וכן פסקו ר"ח והרמב"ן ז"ל.
30 **מתני'** קונם יין שאני טועם שהיין רע למעיים
31 הותר במיושן. בלא פתח כלל. וכן נמי הותר
32 בכופרי בלא פתח, כיון דלא נתכונן מעולם
33 למיושן ולכופרי. וכבר כתבתי זה בפרק "ד'
34 נדרים" (ע"ל טו) בס"ד. **גמ'** ותיפוק לי דאין רע.
35 ל"ל למימר שהמיושן יפה למעיים? אפי' לא היא
36 יפה. כיון דלא הוה רע - הותר במיושן, שהרי הוא
37 תלה נדרו שהיין רע למעיים. **ועוד** קתני.
38 חדא דאין רע, ובחבי שרי, ואין צריך לומר
39 כשהוא יפה. **מתני'** פותחין לאדם בכבוד
40 עצמו. המודיר את אשתו עד שיגרשנה פותחין לו
41 בכבוד עצמו ובכבוד בניו, ולא חישי' שישקר
42 מתוך הבושה. **לא** מפני שהיא כעורה ונעשת
43 נאה. דבבי האי גוונא לא שרי, לפי שאינו כתולה
44 נדרו דיבר, כדפרשי' לעיל, ואפילו בפתחא נמי
45 לא שרי, דנולד הוא. אלא שהנדר טעות, ואינו
46 צריך היתר חכם. **גמ'** מעשה לסתור. אוקי
47 מביא מעשה לסתור דברי' דמעיקרא קתני
48 דכעורה ונעשת נאה אסור, ובתר הכי קתני
49 מעשה שהיתר ר' ישמעאל. **חסורי** מחדסרא
50 חכי קתני. אפי' כעורה ונעשת נאה, דס"ל דפותחין בנולה, ועבד נמי עובדא. ואפי'ה לא קיי"ל כוותיה, אלא כרבנן, דלא שרו אלא בנמצאת נאה.

אגרות קודש

ב"ה, י"ט מני"א, ה'תשי"ד
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיו"ד מני"א והקודמים, נהניתי ממה שכותב אודות הזהירות שלו בתפלה
בציבור ההשתדלות בהשפעה על הזולת וכן החזרה בע"פ בהליכתו לעבודתו, אשר ענין טהרת האויר

המשך בעמוד הבא

שן תותבת. שנפלה שינה והושיבה שן אחר באותו מקום, ועומד בכיעור. ועשה לה ר' ישמעאל שן, באותו מקום של זה משלה, והיינו שייפה. כבינה. עליו. ימותו כל בני אלמנה כלומר, ימות הבעל ותהא היא אלמנה, ואח"כ ימותו בניה. לא יזו שמעון ממקומו. שיטעום תבשילה. ולהכי לא רצה לטעום, כי היכי דלא לירגלי למידר, שלא יהיו קלים בנדרים. האי לידולותא. דרשב"ג קמיכון, וכל כמה דלא ירקא באנפיה ממש ליבא זילוטא. ואי לא - לא הוה מותרת, אדיהו על דעת כן אמרה, כדי לזולו.

תנא: שן תותבת היתה לה, ועשה לה רבי ישמעאל שן של זהב משלש. כי שכיב רבי ישמעאל פתח עליה ההוא ספנדא הכי: בגות ישראל על ר' ישמעאל כבינה, המלבישין וכו'. ההוא דאמר לה דרביהו "קונם שאי את נהנית לי עד שתטעימו תבשילך דרבי יהודה ור"ש". ר' יהודה טעים, אמר: ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה: שמי שנכתב בקדושה - ימחה על הפנים המאירים בפקן, ואני - על אחת כמה וכמה. ר"ש לא טעים, אמר: ימותו כל בני אלמנה, ואל יזו שמעון ממקומו. ועוד: כי היכי דלא לתרגלי למינדר. ההוא דאמר דרביהו "קונם שאי את נהנית לי עד שתרוקי בו ברשב"ג אתה ורקק ארבושיה. א"ל רב אחא מדפתי דרבינא: והא האי דיוזתא קא מפינן! א"ל: מירק על מגי דרשב"ג ודיוזתא רבתא היא. ההוא דאמר לה דרביהו "קונם שאי את נהנית לי עד שתראי מום יפה שבידך" ר' ישמעאל בר' יוסי. אמר להם: שמיא ראשה נאה? אמרו לו: סגלגל. שמיא שגרה נאה? דומה לאניני פשתן. שמיא עיניה נאות? מרוטות הן. שמיא אוניה נאות? כפולות הן. שמיא חוטמה נאה? בלום הוא. שמיא שפתותיה נאות? עבות הן. שמיא צנארה נאה? שקוט הוא. שמיא פריסה נאה? צכה הוא. שמיא רגליה נאות? רחבות בשל אונות. שמיא שמיא נאה? ככלוכית שמה. אמר להן: יפה קורין אותה דרביהו, שהיא מלובכת במומין. דכין דאין בה דבר יפה להראות - ודאי על דעת כן הדירה בעלה, שהיה יודע שאין בה דבר יפה ואין יכולה להראות. והואיל ואין בה שום דבר יפה - נמצא שאין הנדר חל עליה. בשילי לי תרי טלפי. שני רגלי בהמה. ובשלה ב' עדשים, שלא היתה מכרת בלשונות שלום. בא"ל הוי טוענין כך ואית דגרסי: בשילי טלופחי, כלומר מעט עדשים, שכן אדם נהוג לומר. ואידי סברה דשתי עדשים קאמר לה, ובשלה לו שתי עדשים בלבד, ולא רצתה לשנות על דבריו. ורתח עלה. למחר אמר: אי אמנא לה נמי תרי תעבדי לי כאיתמל. ואמר לה: בשילי לי גרויא, מידה גדולה. דסבר כי היכי דהטרח עלה דמילתא, ולא תבשיל אלא כדי סעודה. תרי בוציני. לשון שני שרגי, שני מנורות, דתרויהו נקרא "בוציני" בלשון ארמי. תבריתו על רישא דבבא. על ראש הפתח. ומחמת כעס אמר לה. ואידי סברה דקאמר לה למיתר יתהון על רישא דבבא בן בוטא, דהוה יתיב תמן.

שן תותבת. שנפלה שינה, והושיבה שן אחרת במקומה. ימותו כל בני אלמנה. קלל הבעל שימות ותהא אשתו אלמנה, ועד קלל בניו שיקראו בני אלמנה לאחר מיתנו, שימותו גם הם. והא האי לזילוטא הוא דאבות. וכין שכן, לרוק בגופו של רבן שמעון בן גמליאל נתכון. על מנת שתראי מום יפה שביך. אסרה בהנאתו אם תוכל להראות שום דבר נאה. ואית דגרסי: עד שתראי מום יפה, כלומר שתהא אסורה עד שתראה היא דבר נאה בגופה לך. ישמעאל, וכשרא ר' ישמעאל ששמה נאה לה - התירה. סגלגל. עגול. מרוטות. עגולות. בלום. סתום, כמו אוצר בלום (כח נקח לך תפ). כפולות. גדולות.

שקוטא. קצר, כדנתן בכבורות (דף מנ:). צואר שקוט. צבה. נפוח. תרגום של אבטיחים. שרגי. נרות, דמתרגמינן בוציני תבריתו אבבא. מתוך שהיה כעוס על מעשיה אמר לה דלתבריתו ארשא, והיא חשבה שתשרם בראש בבא בן בוטא. שני גנים כבבא. כנגד תרין שרגי. ואייתי הכא האי עובדא לאשמעינן חסידותיה דבבא בן בוטא, כי היכי דאייתי הכא עובדא דרבן שמעון בן גמליאל ודרבי ישמעאל.

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. אפילו נדרים שנדרה בעודה פניה, דארוס מיפר בקודמין בשותפותיה דאב, כדאייתא בגמ'. ונערה דנקט - לאפוקי בוגרה, שאין לאביה רשות בה ואינו מיפר נדריה. וארוס נמי, בלא שותפותיה דאב לא מצי מיפר. אבל ה"ה נמי דת ר"א שנה, שנדריה נבדקים, דאב וארוס מפירין נדריה.

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. ולהכי נקט נערה, דדוקא נערה שהיא ברשות אביה, כדאמר' נמי במס' כתובות. האב זכאי בקדושי בתו ובמעשה ידה ובמציאתה ובהפרת נדריה בזמן שהיא נערה, ומפיק לה מהאי קרא.

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. והכי נקט נערה, דדוקא נערה שהיא ברשות אביה, כדאמר' נמי במס' כתובות. האב זכאי בקדושי בתו ובמעשה ידה ובמציאתה ובהפרת נדריה בזמן שהיא נערה, ומפיק לה מהאי קרא.

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. והכי נקט נערה, דדוקא נערה שהיא ברשות אביה, כדאמר' נמי במס' כתובות. האב זכאי בקדושי בתו ובמעשה ידה ובמציאתה ובהפרת נדריה בזמן שהיא נערה, ומפיק לה מהאי קרא.

הדרן עלך רבי אליעזר

59 ושאל, שָׁמַע עֵינֶיהָ נְאוֹת, השיבו לו, פְּרוּמוֹת הֵן – עגולות הן
 60 וכיעור הוא. אמר להם, שָׁמַע אֲזֵינָהּ נְאוֹת, השיבו לו פְּלוּלוֹת הֵן –
 61 אוזניה גדולות עד שנראה כאילו כפולות הם. אמר להם, שָׁמַע
 62 הוֹפְקָה נְאוֹת, אמרו לו כוונן הוא ונראה כאילו בָּלוֹם [סתום] הוא.
 63 אמר להם, שָׁמַע שְׁפוֹתֶיהָ נְאוֹת, אמרו לו עֵבוֹת הֵן ואינן נאות.
 64 אמר להם שָׁמַע צְנִיפָהּ נְאוֹת, אמרו לו, קֶצֶר הוּא ונראה
 65 ראשה מונח בין כתפיה. אמר להם, שָׁמַע פְּרִיפָהּ נְאוֹת, אמרו לו,
 66 צְבָה – נפוח היא. אמר להם, שָׁמַע רְגְלֶיהָ נְאוֹת, אמרו לו, רַחְבוֹת
 67 כִּשְׁל אֲוָזָא. אמר להם, שָׁמַע שִׁמְהָ נְאוֹת, אמרו לו, לְבָלוּכִית שִׁמְהָ,
 68 אָמַר לָהּ, יִפָּה קוֹרֵין אוֹתָהּ לְבָלוּכִית, שְׁחִיא מְלוּבְלָכֶת כְּמוּמִין, וכיון
 69 ששמה נאה לה הרי יש בה שום דבר יפה, וְשְׂרִייה ליהנות מבעלה.
 70 אגב שעסקה הגמרא בחסידותם של רבן שמעון בן גמליאל ורבי
 71 ישמעאל ברבי יוסי, מביאה מעשה בחסידותו של בבא בן בוטא:
 72 הוּא פַּר בָּבֶל – אדם שהיה דר בבבל, דְּסָלִיק לְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל –
 73 שעלה לדרך בארץ ישראל, נָסִיב אוֹתָתָא – ונשא אשה מבנות ארץ
 74 ישראל, אָמַר לָהּ לאשתו, בְּשִׁילִי לִי – בשלי עבורי תְּרִי מְלִפֵּי [יג
 75 מְלוֹפְחִין] – שני עדשים, והיתה כוונתו שתבשל כמות מועטת,
 76 כדרך בני אדם שאומרים על דבר מועט אחד או שנים. אך היא
 77 לא היתה חכמה דיה וסברה שכוונתו שתבשל שני גרגירי עדשים,
 78 בְּשִׁילָה לִיה תְּרִי מְלִפֵּי – עשתה כפי הבנתה ובישלה עבורו שני
 79 גרגירים, וכשראה כך רָתַח עָלָה – כעס עליה. וכשרצה לְמַחֵר
 80 שתכין לו סעודה, הבין שאין יכול לומר לה תרי כפי שאמר לה
 81 אתמול, ולכן אָמַר לָהּ בְּשִׁילִי לִי – בשלי עבורי מי העדשים כמות
 82 של גְּרִינָא – דהיינו מידה אחת בכמות מסויימת המספיקה לסעודה
 83 של כמה אנשים. וחשב שדווקא כאשר אמר לה שני עדשים
 84 דקדקה לעשות שנים בלבד, אבל עכשיו שאם תדייק בדבריו יהיה
 85 הבישול טרחה מרובה, מן הסתם תבין ולא תעשה רק כפי הנצרך
 86 לסעודתו ולא יותר, אולם היא קבלה את דבריו כפשוטם ולכן
 87 בְּשִׁילָה לִיה בישלה עבורו כמות של גְּרִינָא.
 88 לפעם אחרת אָמַר לָהּ, וְשִׁילִי אִיְתִי לִי תְּרִי בּוּצִינִי – לכי והביאי לי
 89 שני אבטיחים, אָזְלַת אִיְתִי לִיה תְּרִי שְׂרָנִי – הלכה והביאה לו שני
 90 נרות שגם הם נקראים בוציני. ומתוך שכעס אָמַר לָהּ, וְשִׁילִי תְּכָרִי
 91 וְתַחוּן עַל רִישָׁא דְּכָבָא – תרגום של בבא הוא פתח, והתכוון בדבריו
 92 שתשבור את הנרות על מפתן פתח הבית שהוא ראש הפתח.
 93 באותה שעה הָיָה הָיָה יוֹתֵב כְּבָא בֵּין בּוּטָא אַכְבָּא – היה יושב בסמוך
 94 לפתח התנא בבא בן בוטא, וְקָא דְּאִין דִּינָא – ודן דינים שבין איש
 95 לרעהו, וחשבה האשה שרישא דְּכָבָא שאמר לה בעלה התכוון
 96 בכך על ראשו של התנא כָּבָא בן בוטא. אָזְלַת וְתַבְרַת יְתַחוּן עַל
 97 רִישָׁיה – הלכה ועשתה כפי שהבינה ושרבה את הנרות על ראשו
 98 של בבא בן בוטא. הבין בבא בן בוטא שלא סתם כך עשתה כן,
 99 אָמַר לָהּ, מַה הָדִין דְּעָבְרַת – מה פשר המעשה שעשית, ומה הביאך
 100 לכך. אָמְרָה לִיה האשה, כְּךָ צִיּוּנֵי בְּעִילִי, שכך פירשה את דבריו לפי
 101 הבנתה השגויה. אָמַר לָהּ בבא בן בוטא, אֵת עֵשִׂית רְצוֹן בְּעִילָיְךָ,
 102 ודבר גדול עשית בזה שציית לו, על כן כנגד שני נרות ששברת על
 103 ראשי, הִמְקִים ירחם עליך ויִצְיֵא מִמֶּךָ שְׁנֵי נְגִים שיהיו תלמידי
 104 חכמים כְּכָבָא בֵּין בּוּטָא.

הדרן עלך רבי אליעזר

פרק עשירי – נערה המאורסה

106 הפרק שלפנינו עוסק בהפרת נדרי הבת או האשה. ונקדים את
 107 עיקרי דיני הפרת נדרים:
 108 א. האב מיפר את נדרי בתו בנערותה, על ידי שהוא אומר לה
 109 'מופר לך', ובכך מתבטל הנדר. ואינו מפירם אלא כל זמן שעדיין
 110 לא יצאה מרשותו ונישאה לאחר. אך לאחר שנישאה, כבר יצאה
 111 מרשות אביה ונכנסה לרשות בעלה, ומעתה הבעל לבדו מיפר את
 112 נדריה ולא אביה.
 113 ב. בכח האב או הבעל להפיר את הנדר רק באותו יום שנודע לו

1 הַנָּא, שֶׁן תּוֹרַבְתָּ הִיתָה לָהּ – נפלה לה אחת משיניה ועשו שן
 2 תותבת במקומה, והיתה החדשה מכוערת בעיני הבריות, וְעִשָּׂה לָהּ
 3 רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל במקום התותבת המכוערת שֶׁן שָׁל זָהָב מְשָׁלוּ, ובכך
 4 חזר נזיה הסכים קרובה לישא אותה לאשה.
 5 כִּי שָׂכִים – כשמת רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, פָּתַח עָלֶיהָ הוּא סָפְדָא הָכִי –
 6 אחד הספדנים פתח את דברי הספדו וכך אמר, בְּנִית יִשְׂרָאֵל, עַל
 7 רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּבִינָה, הַפְּלִיבִישְׁכֵּן וְכוּ' בְּגִדֵי שְׁנֵי עַם עֲדָנִים הַמְעַלָּה
 8 עֲדִי זָהָב עַל לְבוּשְׁכֶם.
 9 יש מהתנאים שזולו בכבוד תורתם כדי להשכיח שלום בין איש
 10 לאשתו, ויש מהם הסוברים שלא הותר לזולו בכבוד התורה לשם
 11 כך. הגמרא מביאה מעשה בו נראה דעות התנאים בדבר:
 12 הוּא דְּאָמַר לָהּ לְדִבְתָהּ וְלֵאשְׁתּוּ, קִנְיֵם שְׂאִי אֵת נְהִינִית לִי –
 13 ייאסר עליך בקונם ליהנות ממני, עַד שְׁתַּמְעִימִי – תתני לטעום
 14 מתיבשילך לְרַבִּי יְהוּדָה וְלְרַבִּי שְׁמַעוֹן, הלכה האשה להטעים את
 15 תבשילה לשני התנאים, רַבִּי יְהוּדָה מְעִים – טעם ממנו, אֵף שִׁבְכָךְ
 16 זולו בכבודו, וְאָמַר – ביאר את טעמו לנוהג זה שהוא מִקְלַח וְחֹמֶר,
 17 וְמָה אִם כְּדִי לְעֵשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, אָמְרָה תוֹרָה שְׂמִי – שמו
 18 של ה' יתברך, הנוצר בפרשת סוטה (במדבר ה כא) 'יתן ה' אוֹתָךְ
 19 לְאֵלָיְךָ וגו', שְׁנַבְתָּב בְּקִדּוּשָׁה, וְיַחֲהֵה עַל הַמִּים הַמְּאָרְדִים, שנאמר
 20 (שם ש כב) וְתַבַּח אֵת הָאֵלֹה הַכֹּהֵן בְּסֵפֶר וּמָחָד אֶל מִי הַמַּיִם,
 21 וכל זה כְּפֶסֶק – שאין ודאות שמחיקה זו תגרום להשכנת שלום,
 22 שיתכן שהיא נטמאה, ובכל זאת אמרה התורה שימחה שמו
 23 יתברך על המים, שמא טהורה היא ותוכל לחזור לבעלה, וְאָנִי
 24 שעל ידי שאטעם ודאי יחזור השלום לשכון ביניהם, עַל אַחַת פְּקָה
 25 וְכַמָּה שְׁצִירְךָ אֲנִי לטעום.
 26 אולם רַבִּי שְׁמַעוֹן, לֹא מְעִים – סירב לטעום מן התבשיל, והקפיד
 27 על הבעל שנדר בזולתו הרבון, ועשו בקללה, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן
 28 יְמוּתוֹ כֵּל בְּנֵי אֲמִלְנָה – ימות הנודר ותעשה אשתו אלמנה, וימותו
 29 בניה בעון נדר אביהם, וְאֵל זִיוֹ שְׁמַעוֹן מְמָקוּמוֹ – מכבודו, לזולו
 30 בכבוד התורה לטעום תבשיל זה. וְעוֹד טַעַם לְסִירוּבוֹ לטעום, כִּי
 31 הִכִּי דְּלֹא לְתִרְגְּלֵי לְמִינְדָר – כדי שלא יתרגלו אנשים בעשיית
 32 נדרים.
 33 הגמרא מביאה מעשה בתנא נוסף שזולו בכבוד תורתו בכדי
 34 להשכיח שלום בין איש לאשתו:
 35 הוּא דְּאָמַר לְדִבְתָהּ וְלֵאשְׁתּוּ, קִנְיֵם שְׂאִי אֵת נְהִינִית לִי – ייאסר
 36 עליך בקונם ליהנות ממני, עַד שְׁתַּמְעִימִי – שתטילי רוק מפִּיךָ, שיפגע
 37 בו בְּרָגְן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. התייר רבן שמעון בן גמליאל לאותה
 38 אשה לבוא לרוקו בו כדי להשכיח ביניהם שלום. אֵתֵת וְרַקַּק
 39 אֲלֻבְשִׁיהָ – באה האשה ועשתה כציווי בעלה ורקקה על בגדו של
 40 רבי שמעון בן גמליאל, והותרה מאיסורה. אָמַר לִיה – הקשה רַב
 41 אַחָא מְדַפְתֵי לְרַבִּינָא, וְהָא הָאִי – והרי זה בעלה של האשה לְזוּלוֹתָא
 42 קָא מִיבְרִין – התכוון שתזלזל בכבודו של רבן שמעון בן גמליאל,
 43 וכיון שלא ירקח בפניו אלא על בגדיו, הרי שלא עשתה כציווי
 44 בעלה, ועדיין היא אסורה לו. אָמַר לִיה – השיב רבינא לרב אחא,
 45 מִדְּרַק עַל מְנִי – ריקקה על בגדיו דְּרָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שהוא אדם
 46 חשוב ביותר, וְזוּלוֹתָא רַבְתָּא הִיא – זהו זילזול גדול בכבודו, ולכן
 47 משעשתה כן האשה מותרת היא ליהנות מבעלה.
 48 הוּא דְּאָמַר לָהּ לְדִבְתָהּ – לאשתו, שהיתה מכוערת ביותר, קִנְיֵם
 49 שְׂאִי אֵת נְהִינִית לִי – ייאסר עליך בקונם ליהנות ממני, עַד שְׁתַּמְעִימִי
 50 מוֹם יִפָּה שְׁבִיר לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי – 'מום' כמו 'מואם'
 51 שפירושו כלום, כלומר את אסורה עלי עד שתראי לרבי ישמעאל
 52 ברבי יוסי איזה דבר יופי אפילו קטן ביותר שיש בך שהוא כמעט
 53 כלום, ואז תהיי מותרת ליהנות ממני.
 54 רצה רבי ישמעאל ברבי יוסי למצוא בה איזה דבר יופי כדי
 55 להתירה, אָמַר לָהֶם – ביקש רבי ישמעאל מתלמידיו שיבררו עליה
 56 שְׁמָא רֵאשָׁה נְאוֹת, אָמְרוּ לוֹ – השיבו לו תלמידיו, סְלִגְלָל – עגול הוא
 57 ואינו נאה. הוסיף ושאל שְׁמָא שְׁעָרָה נְאוֹת, השיבו לו התלמידים,
 58 דוּמָה שְׁעָרָה לְאִנְצִי פְּשִׁתָּן המפורזים וכרוכים זה בזה. הוסיף

33 הייתה הפרת הראשון ראויה להצטרף עם הפרתו.
 34 הגמרא דנה מה המקור לדין המשנה שנערה המאורסה אביה
 35 ובעלה מפירין נדריה:
 36 שואלת הגמרא, וְנַעֲרָה הַמְאֹרְסָה שְשֵׁנִינוּ בַּמְשָׁנָה דְאִבֵּיהּ וּבַעֲלָהּ
 37 מְפִירִין נְדָרֶיהָ, מִנְלָן – מִנֵּינן לֵנו דִּין זֶה. אָמַר רַבָּה, אָמַר קְרָא (במדבר
 38 לד טו), 'וְאִם הָיָה תְהִיָּה לְאִישׁ וְנִדְרֶיהָ עֲלֵיהָ וְגו', וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע אִישָׁה
 39 יָנִיא אוֹתָהּ, וְהִפְרָ אֶת נְדָרָהּ אֲשֶׁר עֲלֵיהָ וְאֵת מִבְּטָא שְׁפִתֶיהָ אֲשֶׁר
 40 אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ, וְה' יִסְלַח לָהּ'. וכתוב זה בהכרח מדבר בארוסה,
 41 כמבואר בסמוך. ומעתה יש לומר שהיו"ו של 'וְאִם הָיָה תְהִיָּה'
 42 מוסיף על הענין הראשון [הקודם לכתוב זה] המדבר בהפרת האב,
 43 כנאמר (שם ו) 'וְאִם הָיָה אֲבִיהָ אִתָּהּ בְּיוֹם שָׁמַעָהּ כָּל נְדָרֶיהָ וְאִסְרֶיהָ
 44 אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם'. לפיכך הפרת הארוסה המורה
 45 לאחר מכן בכתוב 'וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע אִישָׁה יָנִיא אוֹתָהּ' אינה
 46 מועילה בפני עצמה, אלא רק בצירוף הפרת האב המורה קודם
 47 לכך. ומכאן לְנַעֲרָה הַמְאֹרְסָה שְׁאִבֵּיהּ וּבַעֲלָהּ מְפִירִין יחד את נְדָרֶיהָ.
 48 מקשה הגמרא, מִנֵּינן לֵנו שֶׁהַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּאֲרוּסָה, אִימָא – אולי
 49 נאמר דְהָא קְרָא 'וְאִם הָיָה תְהִיָּה לְאִישׁ' בְּנִשְׁוֹאָה כְּתִיב, ללמדנו
 50 שהבעל מיפר את נדריה לבדו בלא האב, ואין הפרה זו קשורה
 51 להפרת האב האמורה בענין הראשון.
 52 מתרצת הגמרא, אִי מְשֻׁם נִשְׁוֹאָה, הלא קְרָא אֲחֵרִינָא כְּתִיב (שם
 53 יא יג), 'וְאִם בֵּית אִישָׁה נְדָרָהּ וְגו', וְאִם הִפְרָ יִפְר אִתָּם אִישָׁה בְּיוֹם
 54 שָׁמַעוּ, כָּל מוֹצֵא שְׁפִתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ וְלֹאסֵר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם, אִישָׁה
 55 הַפְּרָם'. אם כן בהכרח שהכתוב 'וְאִם הָיָה תְהִיָּה לְאִישׁ' מדבר
 56 בארוסה, שאביה ובעלה מפירים יחד את נדריה.
 57 ושוב מקשה הגמרא, וְאִימָא תְרוּוִיהוּ – שני הפסוקים, גם 'וְאִם הָיָה
 58 תְהִיָּה' וגם 'וְאִם בֵּית אִישָׁה נְדָרָה' אמורים בְּנִשְׁוֹאָה שבעלה לבדו
 59 מיפר את נדריה, ומפרשת הגמרא את קושייתה, וְכִי תִימָא, תְרִי
 60 קְרָא 'שְׁנֵי פְסוּקִים בְּנִשְׁוֹאָה לְמַה לִּי, וְאִם הָיָה הָיָה תְהִיָּה לְאִישׁ'
 61 אמור בנשואה, לשם מה נאמר עוד 'וְאִם בֵּית אִישָׁה נְדָרָה'. יש
 62 לומר שבא פסוק זה לְמִמַּר, שְׁאֵין הַבַּעַל מִיפֵר בְּנִדְרֵיהֶם הַקּוֹדְמִין
 63 לְנִשְׁוֹאֵין, אלא רק את הנדרים שנדרה לאחר שנישאה לו. ואם
 64 שני הפסוקים נצרכים לנשואה, חוזרת השאלה מנין שנערה
 65 המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה.

1 אבל אם הִפְרָ לָהּ הָאָב לבדו וְלֹא הִפְרָ הַבַּעַל יחד עמו, או שהִפְרָ
 2 לָהּ הַבַּעַל וְלֹא הִפְרָ הָאָב יחד עמו, הנדר אינו מופר, כיון שאינם
 3 יכולים להפר כל אחד לבד, אלא דווקא שניהם יחד. וְאֵין צְרִיךְ
 4 לִזְמַר, שְׁאִם קָיָם לָהּ אֲחֵד מֵהֶן את נדרה והשני הפר, שאין זו
 5 הפרה.
 6 **גמרא**
 7 שנינו במשנה, הפר האב ולא הפר הבעל, הפר הבעל ולא הפר
 8 האב אינו מופר:
 9 מקשה הגמרא, לשם מה הוצרכה המשנה לחזור ולשנות דין זה,
 10 הלא היינו הדין השנוי ברישָׁא, אִבֵּיהּ וּבַעֲלָהּ מְפִירִין נְדָרֶיהָ,
 11 שמשמע שאינם מפירים זה בלא זה.
 12 מתרצת הגמרא, מדברי הרישא אין הכרח שצריכים שניהם
 13 להפר, משום דמזוּ דְתִימָא שכונות המשנה באמרה 'אביה ובעלה
 14 מפירין נדריה', היינו 'או אביה או בעלה מפירין נדריה' קְתַנִּי.
 15 לפיכך קָא מְשַׁמְעֵ לָן הסיפא, שאינם יכולים להפר זה בלא זה.
 16 שנינו במשנה, וְאֵין צְרִיךְ לִזְמַר שְׁקָיָם אֲחֵד מֵהֶן:
 17 מקשה הגמרא, לְמַה לִּי לְמִיתָנָא דִּין זֶה במשנתנו, הלא זה נלמד
 18 מהדין הנאמר ברישא, דְהַשְׁתָּא יֵשׁ לִזְמַר שֶׁאִם הִפְרָ זֶה בְּלֹא זֶה אין
 19 זו הפרה וְלֹא בְלוּם אָף אִם הִשְׁנִי לֹא קִיָּם, ואם כן קָיָם אֲחֵד מֵהֶן
 20 לְמַה לִּי, וכי צְרִיכָא לְמִיתָנִי שאין הפרת השני בלום. והרי המקיים
 21 אינו יכול להפר, ואם כן כבר נכלל דין זה ברישא. שכל זמן שלא
 22 הפרו שניהם אין הנדר מופר.
 23 מתרצת הגמרא, כִּי אִיצְטְרִיךְ לִיה – לדין הסיפא, כְּגוֹן דְהִפְרָ אֲחֵד
 24 מֵהֶן את הנדר וְקָיָם אותו אֲחֵד מהם, ואחר כך באותו יום הָיָה
 25 הַמְקַיָּם והתחרט על הקמתו וְנִשְׁוֹאָל אצל חכם על הַקְּמָתוֹ וּבִיתְלָה.
 26 מַהוּ דְתִימָא, מַאי דְאִקְרִי הָא עֲקָרִיהּ – כבר עקר את מה שהקים,
 27 ושוב בידו להפר את חלקו ולהצטרף להפרת הראשון, קָא מְשַׁמְעֵ
 28 לָן דְמְפִירִין שְׁנֵיהֶם דווקא בְּכַת אַחַת. כלומר, שבין הפרת האחד
 29 להפרת חבירו לא יפסיק דבר המעכב את הפרת השני, כגון הקמה.
 30 אבל אם לאחר הפרת הראשון הקים השני, בטלה הפרת הראשון,
 31 משום ששוב אינה ראויה להצטרף להפרת השני. ואף שלבסוף
 32 בטלה הקמת השני על ידי שאלה, מכל מקום בשעת ההקמה לא

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז מני"א, תשי"ח
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום א', בו כותב אודות מצב בריאות זוגתו תחי' והטפול הרפואי,
 ואחכה לבשו"ט מאתו, בטוב הנראה והנגלה הן בעניינים הכלליים והן בעניינים הפרטים, ובבני ישראל
 בכלל ואני"ש בפרט והתמימים ביחוד, הרי הא בהא תליא. שלכן פלא ופלא גדול - שאין מזכיר ע"ד
 הפצת היהדות ובפרט בהפצת המעינות (שיגיעו גם) חוצה, ובטח ימלא בהזדמנות הכי קרובה, וגם בזה
 תהיינה בשו"ט, טוב האמיתי טוב לשמים טוב לבריות, וכדרשת רז"ל.

והרי מתקרבים אנו לחדש אלול הוא חדש הרחמים, בו כאו"א אומר בכל יום ה' אורי וישעי
 וגו', ויהי רצון שבעגלא דידן נזכה לקיום רמז כתוב זה, וכלשון הבחי' (הובא מכ"ק אדמו"ר הצי"צ
 בפירושו על התהלים שם) שעל הבטחה דבנין בית השלישי וחזרת השכינה, הוא שאמר דוד המלך ה'
 אורי וישעי.

ברכה לבשו"ט בכל האמור,

נדרים. נערה המאורסה – פרק עשירי דף סז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קפא רש"י

הפר האב. ביום שמעו. ולא הפר הבעל. אלא שתק מעת לעת. או הפר הבעל ולא הפר האב. דשתיקתו של זה מבטלת הפרתו של זה. ואין צריך לומר היכא דקיים אחד מהן הנדר, והפרתו של זה אינה מועלת כלום. גמ' היינו רישא. דכיון דקתני "אביה ובעלה מפירין נדריה", ל"ל למיתנא. וכו' והפר הבעל ולא הפר האב? היינו רישא דזה מעכב על זה! מהו דתיפא. דאי לאו דקתני "הפר האב" כו'.

היה אמיתא: הא דקתני "אביה ובעלה מפירין נדריה", משמע: דא אביה או בעלה, זה בלא זה, להכי קתני סיפא דתרווייהו מפירין ביחד. ואין צריך לומר שקיים אחד מהם ל"ל למיתני בלל. ממילא דיענא דלאו כלום הוא. דהשתא הפר זה בלא זה כו'. בי איצטריבא ליה. למיתנא: ואין צריך לומר שקיים אחד מהן. כגון שהפר האחד מהן, הנדר, ובא האחר וקימו, וחזר המקיים ותחזרט שמימו, ונשאל לחכם על הקמתו בו ביום ששמע וקיים. דאי הוא הקמה, דלא מצי מתיר ליה חכם – אינו יכול להפר תו, ואי לא הוא הקמה, דמתיר ליה חכם – מצי להפר, ולהכי איצטרך למיתני שקיים אחד מהן. דמהו דתיפא מאי דאוקים לאו קיום הוא. דהא עקריה בחרטתה, והואיל דלאו קיום הוא – הא דאיתשיל עליה כי הפר לה דימי, ואינו צריך להפר יותר – קמ"ל דלא הוא הפרה עד שיפר שניהם בבת אחת, שזה נמי יפר. ע"א: מאי דאוקי הא עקריה, ולא קיום הוא. דהא עקריה בחרטתה, ומצי מיפר – קמ"ל דלא הוא הפרה עד דמפירין שניהם בבת אחת. ולא שיצטרכו להפר זה עם זה ממש בבת אחת. אלא הכי בעי למימר: כל שאילו רוצין יכולין להפר בבת אחת – אף בזה אחר זה מפירין, לאפוקי היכא דהפר א' וקיים אחד, שאין המקיים יכול להפר בשעה שהפר זה עד שישאל על הקמתו. דהא ליכא למימר דבת אחת ממש בעינן, דהא כתיב "ביום שמעו", דכל היום מותר להפר, כדמפקינן לקמן. אמר קרא אם היו תהיה לאיש. לעיל מהאי קרא כתיב "כי הניא אביה אותה", וכתיב "ואם היו תהיה לאיש" ויז מוסף על ענין ראשון, וכי היכי דאב מבטל נדרי בתו בזמן שהיא ברשותו – ה"נ מבטל עם הבעל כל זמן שהיא ארוסה, עדיין היא ברשותו: מכאן לנערה כו'. ואיפא. הדין קרא "אם היו תהיה" – בנשואה כתיב, שהבעל מיפר לה ולא האב, ולא מיירי בארוסה. בנשואה לא מצית למימר דהא קרא אחרינא כתיב. לנשואה: "ואם בית אישה נדרה". ואיפא תרווייהו. הני קראי מיירי בנשואה, דבעל מיפר, ואי אמרת תרי קראי בנשואה למה לי – חד לומר לך שאין הבעל מיפר בקודמין. ואם היו תהיה לאיש" אתי למילף שהבעל מיפר נדריה של נשואה, "ואם בית אישה נדרה" משמע דאותן נדרים שנדרה בבית אישה מיפר בעלה, אבל אם היו עליה נדרים קודם שנשאה, כשהיתה ארוסה וכנסה – לא מצי מיפר.

ומת – בטלה לה הפרתו. הלכך, כיון דהפרה דחד אפי' כי לא הקים חבריה קלישא טובא, כל היכא דהקים, כיון דהדיא שעתא לא חזיא לאצטרופי – בטלה לה לגמרי. וכיון דלא חזיא ההיא שעתא – לא חזיא נמי בתר זימנא. ונערה המאורסה דאביה ובעלה מפירין נדריה מגלן אמר רבה אמר קרא ואם היו תהיה לאיש וכו' מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה. נראה לי דה"ק: דכיון דלנשואה כתיב קרא אחרינא, דהיינו "אם בית אישה נדרה" כדמפרש לקמן, על כרחין האי בארוסה מתוקמא, דתרי קראי בנשואה למה לי? וכיון דבארוסה מתוקם – על כרחין אית לן למימר דיוי מוסף על ענין ראשון, דלעיל מיניה כתיב "וה" יסלח לה כי הניא אביה אותה" ובתריה כתיב "ואם ביום שמעו אישה יניא אותה" – לומר שאביה ובעלה מפירין נדריה. ופירי בארוסה, דכיון דבארוסה לא יצתה מרשות אב – דין הוא דלא ליפר ארוס לחודיה. ועל כרחין נמי הכי אתי לן למימר, דאי לא אמרי' ויז מוסף על ענין ראשון, וארוס לחודיה מיפר – קרא דנשואה ל"ל? השתא בארוסין מיפר לחודיה, בנשואין מביעיא: וכי בשביל שנשאה הורע כח? והדר מקשי לפרושי מילתיה, ומקשי: אימא הדין קרא בנשואה כתיב, לומר דבעל לחודיה מיפר. דיוי מוסף על ענין ראשון לא אמרינן ליה אלא כי מוכחי קראי הכי, ואי מיתוקם בארוסה מוכחי כדכתיבנא. אבל בנשואה – לא מוכחי כלל, אדרבה דינא הוא דבעל לחודיה מיפר.

הפר האב ולא הפר הבעל. ובגמרא פריך: היינו רישא. ואין צריך לומר קיים אחד מהן, שאין האחד יכול להפר. ובגמרא פריך: למה ליה למיתנא? גמ' היינו רישא אביה ובעלה מפירין נדריה. דמשמע: דוקא כששניהם מפירין. מהו דתימא אביה או בעלה, ולא סגי ליה דליתני עד שיפרו שניהם. דאי תנא הכי – הוה אמיתא דלא סגי בהפרת בעל עד דליפר אב, אבל בהפרת אב לחודיה סגי. אינן איפכא, וכדשקלינן וטרינן בהא לקמן בשמעתין. להכי תנא: הפר האב ולא הפר הבעל, הפר הבעל ולא הפר האב – אינו מופר. קיים אחד מהן צריכא למיתני. בתמיחא, דאע"ג דאורחיה דתנא למיתני זו ואין ציל זו – היינו דוקא במייל דלא דמו להודי, דאע"ג דאתיא בתרייתא מקי' ומקיימת – תני לה. אבל הכא – חדא מלתא היא, דהפר אחד וקיים הדינו ממש הפר זה בלא זה, ועדיפא מינה. וחזר דמקיים שתיא על הקמתו. כדאמרין לקמן דנשאלין על ההיקם. מהו דתימא: מאי דאוקי הא עקריה, ובהפרה דמקיים לחודיה סגי דאיך כבר הפר – קמ"ל דעד דמפירין שניהם בבת אחת, כלומר שלא יפסק בין אחד לחבירו דבר שהוא מעכב הפרה, כגון הקמה דהאי. דכיון דהדיא שעתא לאו בר הפרה הוא – אפי' הך הפרה קמיתא דאיך בטלה לה, וצריך שיהו מפירין עכשיו שניהם בבת אחת. ומיהו, כדכתיב סגי, שלא תאמר אין הפרה אחר הפרה, וכיון דהפרה קמא איבטילא – תו לא מצי מיפר, דליתא. וכן דעת הרמב"ם ז"ל. אבל מדברי הר"ם במג"ל נראה דכל שחלה הקמה בין הפרה דחד להפרה דאיך – שוב אינן יכולין להפר. ומיהו,

בבת אחת לאו דוקא, דאפי' מיפר זה שחיתו וחבירו ערביט סגי, כל שלא הפסקי בינתיים דבר שהוא מעכב הפרה. וכתיב: כיון דהאי דינא אתא תנא לאשמועי' מאי "אין צריך לומר" דקתני, דמרישא משמע הכי, אדרבה צריכא, דישי ליה לומר דתנא הכי קתני: כיון דהפרה דחד בלא חבירה לאו כלום הוא – א"צ לומר דבשקיים אחר הפרה קמיתא לאו מידי הוא, וסמין תנא דלשתמע ממלתיה דתו לא חזיא לצרופי, דאי חזיא – למה ליה למיתני "א"צ לומר"? היינו כפרכא דגמרא. והקשה הרשב"א ז"ל: אמאי אמרינן דהפרה דהפרה קמיתא בטלה לה? דהא לבתר דאתשיל על הקמתו, כיון דחכם עוקר את הנדר מעיקרו – הרי הוא כאילו לא הקים כלל, וכדתנן בפרק "האיש מקדש" (ף;): המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים – אינה מקדשת. הלכך לפני חכם התורה – הרי זו מקדשת, דחשבתי לה כאילו לא היה עליה נדרים כלל בשעת קדושיה. ה"נ, לבתר דאתשיל – נחוייה להאי גברא כאילו לא הקים מעולם! ולדידי לאו קושיא היא כלל, דקדושיה, מתוך שהוא מעשה גמור, אע"ג דכל זמן שלא התירה לא חיללי, כי התירה – אמרינן דאיגילי מילתא דמעיקרא חיללי. אבל הפרה דחד מהני קלשה לאו טפי, דבאפי' נפשח לאו מידי היא אלא בצרופא דאיך, ואפי' בצרופא דאיך לא מהני כל זמן שאינן ראוים להצטרף ביחד, וכדתיבא דהפר א' מהן

בבת אחת לאו דוקא, דאפי' מיפר זה שחיתו וחבירו ערביט סגי, כל שלא הפסקי בינתיים דבר שהוא מעכב הפרה. וכתיב: כיון דהאי דינא אתא תנא לאשמועי' מאי "אין צריך לומר" דקתני, דמרישא משמע הכי, אדרבה צריכא, דישי ליה לומר דתנא הכי קתני: כיון דהפרה דחד בלא חבירה לאו כלום הוא – א"צ לומר דבשקיים אחר הפרה קמיתא לאו מידי הוא, וסמין תנא דלשתמע ממלתיה דתו לא חזיא לצרופי, דאי חזיא – למה ליה למיתני "א"צ לומר"? היינו כפרכא דגמרא. והקשה הרשב"א ז"ל: אמאי אמרינן דהפרה דהפרה קמיתא בטלה לה? דהא לבתר דאתשיל על הקמתו, כיון דחכם עוקר את הנדר מעיקרו – הרי הוא כאילו לא הקים כלל, וכדתנן בפרק "האיש מקדש" (ף;): המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים – אינה מקדשת. הלכך לפני חכם התורה – הרי זו מקדשת, דחשבתי לה כאילו לא היה עליה נדרים כלל בשעת קדושיה. ה"נ, לבתר דאתשיל – נחוייה להאי גברא כאילו לא הקים מעולם! ולדידי לאו קושיא היא כלל, דקדושיה, מתוך שהוא מעשה גמור, אע"ג דכל זמן שלא התירה לא חיללי, כי התירה – אמרינן דאיגילי מילתא דמעיקרא חיללי. אבל הפרה דחד מהני קלשה לאו טפי, דבאפי' נפשח לאו מידי היא אלא בצרופא דאיך, ואפי' בצרופא דאיך לא מהני כל זמן שאינן ראוים להצטרף ביחד, וכדתיבא דהפר א' מהן

בבת אחת לאו דוקא, דאפי' מיפר זה שחיתו וחבירו ערביט סגי, כל שלא הפסקי בינתיים דבר שהוא מעכב הפרה. וכתיב: כיון דהאי דינא אתא תנא לאשמועי' מאי "אין צריך לומר" דקתני, דמרישא משמע הכי, אדרבה צריכא, דישי ליה לומר דתנא הכי קתני: כיון דהפרה דחד בלא חבירה לאו כלום הוא – א"צ לומר דבשקיים אחר הפרה קמיתא לאו מידי הוא, וסמין תנא דלשתמע ממלתיה דתו לא חזיא לצרופי, דאי חזיא – למה ליה למיתני "א"צ לומר"? היינו כפרכא דגמרא. והקשה הרשב"א ז"ל: אמאי אמרינן דהפרה דהפרה קמיתא בטלה לה? דהא לבתר דאתשיל על הקמתו, כיון דחכם עוקר את הנדר מעיקרו – הרי הוא כאילו לא הקים כלל, וכדתנן בפרק "האיש מקדש" (ף;): המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים – אינה מקדשת. הלכך לפני חכם התורה – הרי זו מקדשת, דחשבתי לה כאילו לא היה עליה נדרים כלל בשעת קדושיה. ה"נ, לבתר דאתשיל – נחוייה להאי גברא כאילו לא הקים מעולם! ולדידי לאו קושיא היא כלל, דקדושיה, מתוך שהוא מעשה גמור, אע"ג דכל זמן שלא התירה לא חיללי, כי התירה – אמרינן דאיגילי מילתא דמעיקרא חיללי. אבל הפרה דחד מהני קלשה לאו טפי, דבאפי' נפשח לאו מידי היא אלא בצרופא דאיך, ואפי' בצרופא דאיך לא מהני כל זמן שאינן ראוים להצטרף ביחד, וכדתיבא דהפר א' מהן

אגרות קודש

ב"ה, י"ט מנחם אב, ה'תשי"ד
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... מה ששואל אודות לימוד היום-יומי של שיעור חומש עם פירש"י הנה מובן הכוונה שבזה הוא דבר יום ביומו, ומובן גייכ שבאונס הרי יש להשלים בלילה שאחרי היום או גם במשך השבוע...
ברכה.

דכין שנשאת שוב אין לאביה רשות בה. הלכך נימא דבנשואה – בעלה לחודיה ליפר, ובאורסה – אב לחודיה ליפר, דהא בארוסין לא נפקא מרשות אב. ומהדר ליה: דליכא לאוקמה בנשואה דבנשואה, כתיב קרא אחרינא "אם בית אישה נדרה, ותרין קראי למה לי, ובדסליק ארעתיה מעיקרא. אלא הדש"ס מפרש מילתיה קימנא קימנא. ואימא **תרווייהו** בנשואה. אבל בארוסה לא צריך בעל כלל. וכו': תרי קראי למה לי – לומר שאין הבעל מיפר בקודמין, ולחכי הדר וכתב "ואם בית אישה נדרה" – לאשמועינן שאין הבעל מיפר נדרים שקדמו לה קודם שנשואה. **הא** ממילא שמעת מינה. דב"אם בית אישה" לחודיה סגי, דמשמע מיניה דבעל מיפר, ושאינו מיפר בקודמין. **ואיבעיתא** אימא הויה קודשין משמע. הלכך על כרחין לא מצית אמרת דבארוסה אב לחודיה מיפר, דהויה קודשין משמע, אלמא בנערה המאורסה צריך בעל ולא סגי באב לחודיה. וכו' מהי הויה קודשין משמע, נשואין נמי משמע. דהא ביבמות (ס ז) אמרינן דכחן מיטמא לאחותו ארוסה, ומוקמי קרא ד"ולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאישה" בשנשאת, אלמא הויה נמי נשואין משמע. וכיון שכן – נימא דבין

בין בנשואין אביה ובעלה מפרין נדריהו ליהא. דפשיטא לן דכיון שנשאת שוב אין לאביה רשות בה. ועוד: דהא כתיב "ואם בית אישה נדרה" דאלמא בעל מיפר לחודיה. **אימא** אב לחודיה ליפר. נ"ל דאב לחודיה ליפר הוא דקשיא ליה, דכיון ולא יצתה מרשות האב, דכתיבנא לעיל – בדין הוא דמצי מיפר, אבל ארוס לא. וסמכותא ד"ואם בית אישה נדרה" – היינו לומר דארוס בעי אב. וארוס דכתב רחמנא – לומר שאם הקים הוקם, כדאמרי' בסמוך עליה דאב. ועי' דכתיב עליה ד"אם בית אישה נדרה" וכו' "ואם ביום שמעו אישה ניא אותה חפר את נדרה" וכו' – לאו למימרא דהפרתו תועיל כלל, אלא שאם לא חפר ביום שמעו נמצא שחקים, דלחכי בלחוד הוא דאוקמה ברשותא דארוס ולא למידי אחרינא, דכיון דלא יצתה מרשות אב – אין לך לזכות בארוס אלא בפחות שבשערין. ומהדר ליה: אי"כ "ואסרה אסר בבית אביה" למה לי. כלומר, אמאי טרח קרא לאשמועי דבעודה פניה מיפר אב? לאשמועי הכי בתר קרא ד"ואם בית אישה נדרה" ואנא אמנא: במקום ארוס אב מיפר לחודיה, שלא במקום ארוס מיבעיא? אימא **אב** בעי ארוס אבל ארוס לחודיה ליפר. מכי חזא דמאי דסליק ארעתיה מעיקרא נערה המאורסה לא יצתה כלל מרשות אב – ליתיה. דעל כרחין כשנתאורסה אב לחודיה לא מצי מיפר, מפני ליה לפרכיה: דכיון שכן, אדרבה, משמענתא דקראי דארוס עיקר ואב טפל לו. וכיון דטרח רחמנא לאשמועינן דאב מיפר קודם שנתאורסה – מכלל דלאחר שנתאורסה נפקא לה מרשותיה, וכיון דכתב קרא בהדיא

דארוס מיפר – משמע ולחודיה מיפר. ושותפותיה דאב, דליתיה אלא משום ר"ו מוסף על ענין ראשון, מסתייך אי מוקמת ליה לומר שאם הקים הוקם. דודאי פשיטא דקרא משמע דארוס לחודיה ליפר, אלא דלא מצית למימר דלא שייך אב בגדרי ארוסה אלא ארוס. דאי הכי הפרת אב דכתב רחמנא למה לי? וכיון שכן כל היכא דמוקמת ליה לאב במידי סגי לן, ונקומיה הכי לאם הקים הוקם! ומהדרי': אי"כ "אם בית אישה נדרה" למה לי? ק"ו. ולא מצי אמר דלחכי כתיב – לומר שאם הקים אב לאחר שנשאת לא הוקם – דלחא ל"צ קרא, דפשיטא לן שכיין שנשאת שוב אין לאביה רשות בה. ולא מצית נמי למימר דלחכי כתיב – דאי לא הוה אמנא דבארוס אפי' הקים אב לא הוקם, דלא מצי למימר, דכיון דלא יצתה עדיין מרשות אב, ומדינא הוה לן למימר דאב לחודיה מצי מיפר או לא פירכא דאי"כ "ואסרה בבית אביה" למה לי, לית לן לגרועי הניאה דאב אלא אמנא דמוכחא לן האי פירכא, אבל לענין אב הקים הוקם ולא מוכחא לן – לא. **אימא** אם בית אישה נדרה לומר שאין הבעל מיפר בקודמין. ולמינעוטה הוא דאיצטרך. **ומיניה**, כלומר, ממאי דאמרת דבעל אינו מיפר בקודמין – שמעינן שאין ארוס מיפר אלא בשותפותיה דאב, דהאב וארוס מיפר בקודמין, דמשמע מ'ונדריה עליה' – נדרה שהיו עליה כבר, והכי אפשר דארוס מיפר ולא בעל? לאו משום שותפותיה דאב, דמפר בכולה? דגבי אב ליכא קודמין. בגיל פירושה דשמעתא.

ולאו ממילא. דלעולם "אם בית אישה" אתי לנערה המאורסה? דאי כדקאמרת דתרווייהו בנשואה, למה לי? לא לכתוב אלא "בית אישה" לחודיה, וממילא שמעת מינה דאינו מיפר בקודמין, דמשמע: אם בית אישה נדרה – ולא מה שנדרה קודם לכן. "ואם בית אישה נדרה" למה לי? שרייה לארוסה, שהבעל והאב מפרין נדריה. **ואיבעיתא אימא**, להכי לא מצית לאוקמא לחאי קרא "ואם בית אישה" אלא בארוסה – דכתיב לשון הויה, דמשמע קידושין, כדאמרינן במסכת קידושין (דף ה.) "ויצאה והיתה" מקיש הויה ליציאה. **ואימא**, להכי סמוך הכתוב "כי הניא אביה אותה" "ואם בית אישה נדרה" לומר דאב מיפר לחודיה לבתו ארוסה, בלא הארוס. אי"כ **ואסרה איסר**. דאתא לאשמועינן דאב מיפר בזמן שהיא ברשותיה שהיא נערה, למה לי למכתב? ממילא שמעינן דודאי מיפר, דהשתא במקום ארוס שיש לו לארוס רשות בה – האב מיפר לחודיה, שלא במקום ארוס – מיבעיא דאב מיפר לחודיה? אלא ודאי להכי אתא קרא, לומר דהאב מיפר עם הארוס. **ואימא אב** ליבעי ארוס. שאינו יכול להפר בלא ארוס, כדקאמרת. אבל ארוס מיפר לחודיה, בלא אב. וכו' **תימא**, אב דסמוך רחמנא ל"אם בית אישה נדרה" למה לי דדרשת לנערה דאביה ובעלה מפרין נדריה. **מינע** ליה דאם הקים. שיש לו לאב בכך רשות בה, דאם הקים נדרה – אין הארוס יכול שוב להפר. אבל בלא הקמת אב – מיפר בעל לחודיה. **אם** כן, דארוס לחודיה מיפר, לא איצטרך לן קרא למימר דבעל מיפר נדרי אשתו, דמק"ו הוא דנפקא: מה אם בעודה ארוסה, שרשות שנין בה – מצי למיפר ארוס לחודיה, כשנשאת, שאין לאב רשות בה – מיבעיא דמיפר בעל לחודיה? אלא מדאיצטרך קרא למכתב "ואם בית אישה נדרה" – שמע מינה דארוס במקום אב אינו מיפר לחודיה. **ואימא**, לעולם דארוס מיפר לחודיה, ודקאמרת אי"כ "בית אישה נדרה" למה לי – לומר לך שאין הבעל מיפר בקודמין. **ומיניה**, כלומר, מיהא דאמרת דאיצטרך קרא להכי – מיניה איכא למישמע נמי דלאו ארוס לחודיה מיפר. דהשתא, ומה בעל לאחר שנישאת לו אינו מיפר בקודמין – במה שנדרה כשהיא ארוסה לו אינו יכול להפר עבשיו כשנכנסה כולה ברשותו. **ארוס מיפר** בקודמין, בתמיה, בזמן שהיא ארוסה ולא נכנסה ברשותו היכי מצי מיפר לחודיה בהני נדרים שנדרה כשהיתה ארוסה? **אלא לאו**. האי דארוס מיפר. **משום שותפותיה דאב**, דמיפר בהדיה, אבל ארוס לחודיה ודאי לא מצי מיפר.

בין

דבי

אגרות קודש

בי"ה, י"ט מני"א, ה'תשי"ד

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... בנוגע לשאלתם שיש מורים כאלו אשר יש חשש שאינם מתאימים לתפקידם, הרי כבר ידוע פסק תורתנו שבלמוד תלמידים צריכים להתחשב עם תועלת התלמידים ובכלל תועלת הרבים דוחה תועלת היחיד. אלא שבוז יש להביא בחשבון שבחונך נוגע לא רק הידיעות אלא ג"כ ההתמסרות, ובישוב דעת ע"י מורה פלוני או פלוני יש לעשות סה"כ משניהם גם יחד ואח"כ להחליט.

בהנוגע להוספה מצד המורים בשעות למוד, נכון ומוכרח הוא...

ומפרשת הגמרא את קושייתה, וְכִי תִימָא, אם כן דין אָב דְּקָתַב 24
 וְהִמְנָא בארוסה וְשִׁנְלַמְד מהו"ו של וְאִם הוּא תְהִיב, שהוא מוסיף 25
 על ענין ראשון לְמָה לִי, שהרי הפרתו לא מעלה ולא מורידה. יש 26
 לומר דְּמִיבְעֵי לִיה – שבא הפסוק להשמיענו, דְּאִי תְקִים האב לבדו 27
 את נדרה תְקִים, ושוב אין הארוס יכול להפר. 28
 מתרצת הגמרא, אִם בְּן שהארוס מיפר לבדו בלי האב, בְּיַת אִישָׁה 29
 נְדָרָה' בנדיה נשואה, לְמָאי קָתַב רחמנא שהבעל לבדו מפירם. 30
 הלא קָל וְחֻמְרָא הוא, וְכַמָּן אָב – בארוסה שעדיין לא יצאה 31
 לגמרי מרשות אביה, הָאָרוֹס מִיפָּר לְחֻזְרֵיהָ את נדריה, שְׁלָא בְּמָקוֹם 32
 אָב – בנשואה שיצאה לגמרי מרשות אביה, וכי מִיבְעֵי לִפְסוֹק 33
 לומר שהבעל לבדו מיפר את נדריה. 34
 ושוב מקשה הגמרא, אִימָא שאכן הארוס לבדו מיפר את נדריה, 35
 אלא שכתבה התורה, אִם בְּיַת אִישָׁה נְדָרָה, כדי לומר שְׁאִין תִּבְעַל 36
 מִיפָּר בְּנִדְרֵיהָ לְנִישׁוּאָה. 37
 מתרצת הגמרא, וְיִמְיָה – מדין זה עצמו שאין הבעל מיפר 38
 בקודמין, מוכח שהארוס אינו מיפר לבדו. שהרי הָאָרוֹס מִיפָּר אָף 39
 בְּנִדְרֵיהָ לְאִירוֹסִין, כמשמעות הפסוק וְאִם הוּא תְהִיב 40
 לאיש ונדריה עליה, דְּהִינּוּ נְדָרִים שהיו עליה מכבר. ואם כן איך 41
 יתכן שיהיה כח הארוס יפה מכח הבעל. אֲלָא לָאוּ, בהכרח שסיבת 42
 מה שהארוס מיפר בקודמין היא מְשׁוּם שאינו מיפר לבדו כי אם 43
 בְּשִׁתְּפוּתֵיהָ דְּאָב. 44
 מביאה הגמרא מקור אחר לדין נערה המאורסה האמור 45
 במשנתנו: 46

מתרצת הגמרא, וְכִי לָאוּ מְמִילָא שְׂמַעְתָּ מִיָּה, מהפסוק וְאִם בֵּית 1
 אישה נדרה, את שני הדינים הללו, גם שהבעל מיפר את נדרי 2
 אשתו, וגם שאינו מיפר בקודמין. ואם כן שוב אין צורך בפסוק 3
 וְאִם הוּא תְהִיב' ללמדנו על הנשואה. אלא בהכרח שפסוק זה 4
 מדבר בארוסה, והוא המשך לענין הקודם לו האמור בהפרת האב, 5
 ללמדנו שאביה ובעלה מפירין את נדריה. 6
 עוד מתרצת הגמרא, אִיבְעֵי אִימָא, דְּלִשׁוֹן הָיָה האמור בוֹאִם הוּא 7
 תהיה לאיש, קְדוּשֵׁין מְשַׁמְעֵי, שעדיין לא ינשאה לו. נמצא שאין 8
 האב לבדו מיפר לבתו הארוסה, אלא בשותפות עם הארוס בלבד. 9
 ושוב מקשה הגמרא, אִימָא אָב לְחֻזְרֵיהָ מִיפָּר את נדרי בתו 10
 הארוסה אף בלא הארוס, אלא שהארוס אינו מיפר לבדו בלא 11
 האב, כמו שמשמע מהו"ו של וְאִם הוּא תְהִיב, שהוא מוסיף על 12
 הענין הראשון, כאמור. 13
 מתרצת הגמרא, אִם בְּן שהאב מיפר לבדו בלי הארוס, וְאִפְרָה 14
 אָפָר בֵּית אִמְרָה וְיָנִיא אוֹתָהּ' האמור בתחילת הפרשה לגבי נערה 15
 פנויה שעדיין לא התארסה, לְמָה לִי. הלא הַשְׁתָּא יֵשׁ לְזֻמְרָא, אם 16
 בְּמָקוֹם אָרוֹס מִיפָּר אָב לְחֻזְרֵיהָ את נדרי בתו הנערה, וכי שְׁלָא 17
 בְּמָקוֹם אָרוֹס (ובבתו הפנויה) מִיבְעֵי לִפְסוֹק לומר שהוא מיפר את 18
 נדריה. אלא בהכרח שאין האב מיפר לבדו את נדריה אלא יחד 19
 עם הארוס, ועל כן הוצרך הפסוק להשמיענו נערה פנויה, שהאב 20
 לבדו מיפר את נדריה. 21
 ושוב מקשה הגמרא, אִימָא אָב לְיַבְעֵי אָרוֹס, ואינו מיפר לבדו אלא 22
 בשותפות הארוס, וְאוֹלָם הָאָרוֹס לְחֻזְרֵיהָ מִיפָּר אָף בלא האב. 23

המשך ביאור למסכת נדרים ליום רביעי עמ' א

30 שראה בגודל עניותן של ישראל, בְּכָה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל מתוך רחמים
 על בנות ישראל וְאָמַר, בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בעצם נאות הן, אֲלָא שְׁתַּעֲבִיבֵי 31
 מְנוּלָתָן – מכערת אותן. ובשפת רבי ישמעאל היו בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל 32
 נושאות קִינָה וְאוֹמְרוֹת, בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל על רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּקִינָה – 33
 שהיה מצטער על עניותכם ודואג להלבישכן בבגדים נאים, וְכֵן 34
 הוא אוֹמַר בְּשָׂאוֹל (שמואל ב' א כד) 'בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל על (אל) שְׂאוֹל בְּקִינָה 35
 הַמְלִבִּישְׁכֶם שָׁנִי עם עֲדָנִים, הַמַּעֲלָה עֲדֵי זָהָב על לְבוּשְׁכֶן. 36

גמרא

37 שנינו במשנה, שאם אמר קונם שאינו נושא את פלונית כעורה
 ונמצא שהיא נאה מותר בה. ומוסיפה המשנה שזוהו דווקא אם
 כבר בשעת הנדר היתה נאה וזה לא ידע ונדר בטעות, אבל אם
 נעשית נאה לאחר זמן לא. לפיכך מקשה הגמרא, מַעֲשֵׂה לְפָתוּר – 41
 וכי המשנה מביאה מעשה הסותר את ההלכה שנאמרה, שהלוא 42
 רבי ישמעאל התירה הגם שנעשתה נאה רק לאחר הנדר. 43
 מתרצת הגמרא, חֲפוּרֵי מַחְסְרָא וְהָכִי קִתְנֵי – יש ללמוד את המשנה 44
 כאילו היא חסרה, ולחוסף עליה כך, רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמַר – חולק 45
 הוא על דברי חכמים וסובר לאו דוקא שהיתה נאה בשעת הנדר 46
 הוא מותר בה, אלא אֲפִילוּ שהיתה בְּעוֹרָה בשעת הנדר וְנַעֲשֵׂת 47
 עכשיו נָאָה, או שהיתה שְׁחוּרָה וְנַעֲשֵׂת עכשיו לְבָנָה, או קִצְרָה 48
 וְנַעֲשֵׂת אֲרוּבָה, גם במקרים הללו הוא מותר בה, שפותחין ואומרים 49
 לו אִילוּ היית יודע שתעשה נאה או לבנה או ארוכה כלום היית 50
 נודר, ואם אמר לאו מתיימים אותו, ואף שזה נולד שאינו שכיח 51
 שיבוא, סובר רבי ישמעאל שפותחים בגולד. ועל כך מביאה 52
 המשנה את המעשה לומר שרבי ישמעאל לשיטתו עשה כן הלכה 53
 למעשה, שכן היה מַעֲשֵׂה בְּאָחָד שְׁנָדָר מִבֵּית אַחֻוֹתָו, וְהַכְּנִיסוּהָ לְבֵית 54
 רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וַיִּיפְתֵּהּ וְכוּ', והתירה רבי ישמעאל. 55
 הגמרא מביאה ברייתא המספרת כיצד ייפזה לאותה בת ישראל: 56

1 אוֹמְרִים לוֹ, אִילוּ הָיִיתָ יוֹדֵעַ שְׁלִמְחָר – לאחר שתגרש את אשתך
 ילולו הבריות בכבודך, שיהיו אוֹמְרִין עֲלֶיךָ כִּי הוּא וּסְתוֹ וְ 2
 רגילותן שֶׁל פְּלוּנֵי שִׁמְנָרַשׁ אֶת נְשׁוֹי, ועל בְּנִיחָד יְהוּ הבריות 3
 אוֹמְרִין בְּנוֹת שֶׁל נְרוּשׁוֹת הֵן, ומן הסתם הולכות הן בדרכי אמן ולא 4
 ראוי להתחתן עימן, שהרי מָה רָאָתָה – איוה מעשה שאינו הגון 5
 עשתה אָמֵן שֶׁל אָלוּ שמשום כך הוצרכה לְהַתְּגַרֵּשׁ מבעלה, שלא 6
 רצה להמשיך לגור עמה, ולבטח ראה בה דבר ערוה, ולכן רוצה 7
 לגרשה. אם השיב הנודר וְאָמַר, אִילוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שְׁכֵן – שכך 8
 יאמרו, לא הָיִיתִי נוֹדֵר, הָרִי זֶה מוֹתֵר. 9
 המשנה מביאה דין בענין נדר טעות: 10
 האומר קוֹנֵם שְׂאִינִי וְשִׂאִינִי נוֹשֵׂא אֶת פְּלוּנִית שהיא בְּעוֹרָה 11
 (מכוערת), וְהָרִי – ונמצא שהיא נָאָה, או שאמר קונם שאינו נושא 12
 את פלונית שהיא שְׁחוּרָה, וְהָרִי היא לְבָנָה. או שאמר קונם שאינו 13
 נושא את פלונית קִצְרָה, וְהָרִי היא אֲרוּבָה, בכל שלושת אופנים 14
 אלו הנודר מוֹתֵר בָּהּ. ומבאת המשנה שמה שהוא מותר בה, זה 15
 לא מִפְּנֵי שאמר שְׁחוּרָה בְּעוֹרָה, ולאחר זמן היא נַעֲשֵׂת נָאָה, וכיון 16
 שהיא כבר אינה כעורה הוא מותר בה, או שאמר שהיא שְׁחוּרָה, 17
 והואיל וְנַעֲשֵׂת לְבָנָה הוא מותר בה, או שאמר שהיא קִצְרָה והואיל 18
 וְנַעֲשֵׂת עכשיו אֲרוּבָה מותר בה, שבאופן כזה שהיא נעשית נאה 19
 לאחר נדרו, אכן הוא יהיה אסור בה. אֲלָא מִפְּנֵי שְׁחָרָה מַעוֹת – 20
 שמדובר בשעה שנדר היא היתה נאה, או לבנה, או ארוכה, 21
 והא לא ידע מכך ונדר בטעות, ונדרי טעות אינם צריכים התרה. 22
 המשנה מביאה מעשה שרבי ישמעאל התיר לאחד את נדרו 23
 מאשה שהיתה כעורה בשעת הנדר, ונעשתה נאה לאחר מכן: 24
 וּמַעֲשֵׂה בְּאָחָד שְׁנָדָר מִבֵּית אַחֻוֹתָו הִנְיָה, שכיון שהיתה מכוערת לא 25
 רצה לשאת אותה, וְהַכְּנִיסוּהָ לְבֵית רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וַיִּיפְתֵּהּ, ולאחר 26
 מכן קרא רבי ישמעאל לנודר, אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, בְּנֵי האם מִזֵּי 27
 שכעת היא נאה נְדָרְתָּ, אָמַר לוֹ לָאוּ – אם היית יודע שתעשה נאה 28
 לא הייתי נודר ממנה הנאה, וְהִתְיַדָּה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה 29

37 דנה בגדר גירעון זה.
 38 אִיבְעִינָא לְהוּ, בְּעַל שְׁהַר אֵת נִדְרָא אֲרוּסְתּוֹ וְעַדִּין לֹא הִפְרָ לָהּ הָאֵב,
 39 הָאֵם הִבְעַל בְּהִפְרָתּוֹ מִיְנֵי גֵיזוּ [גוּזוּ] אֵת הַנְּדָר וּמִבְטֵל אֵת חֲצִי,
 40 וְאַחַר כֵּךְ הָאֵב בְּהִפְרָתּוֹ מִבְטֵל אֵת חֲצִי הַשְּׁנִי. אוּ דְלִמָּא, הִבְעַל
 41 בְּהִפְרָתּוֹ מְקַלְשׁ קְלִישׁ [מְקַלְשׁוּ] אֵת כֹּל הַנְּדָר וּמִגְרַע מְחֻמַּרְת
 42 אִיסוּרוֹ, אֲבָל אֵין הִפְרָתּוֹ מִתִּירָה בְּהִיתָר גְּמוּר שׁוּם חֶלֶק מִהַנְּדָר,
 43 אֲלֵא עַל יַדִּי הִצְטַרְפּוּתָא לַחֲפַרְתָּא הָאֵב.
 44 הַגְמָרָא מְפַרְשָׁת אֵת הַנְּפָקָא מִיְנָה מִחֲסַפְקָא הָאֵמּוּר:
 45 הִיָּבָא קָא מִיבְעִינָא לָן סַפְקָא זֶה, כְּגוֹן הַנְּדָרָה הָאֵשָׁה מְתָרִין וְיָתִין
 46 מְסוּיִמִּים וְאִסְרָה אוֹתָם עַל עֲצֻמָּה בְּקוֹנָם, וְשָׁמַע הָאֲרוּס וְהִפְרָ לָהּ
 47 אֵת נְדָרָה, וְעַדִּין לֹא הִפְרָ לָהּ אֲבִיָּה, וְאֲבָלְתָּנּוּ – וְאֲבָלָה אֵת שְׁנֵי
 48 הַיּוֹתִים.
 49 מְסִיקָה הַגְמָרָא אֵת צַדְדֵי הַסַּפְקָא:
 50 אִי אֲמָרִינָן שְׁהָאֲרוּס שְׁבִיטֵל הָאֲרוּס רַק חֲצִי מִהַנְּדָר, וְאִילוּ
 51 לּוֹקָה עַל אֲבִילָתָהּ. שְׁמַאחַר שְׁבִיטֵל הָאֲרוּס רַק חֲצִי מִהַנְּדָר, וְאִילוּ
 52 הַחֲצִי הַשְּׁנִי עוֹמֵד בְּעִינוֹ וְלֹא נִקְלַשׁ בְּמֵאוּמָה, נִמְצָא שְׁחָצִי מִכֹּל מָה
 53 שְׁאֲבָלָה מוֹתָר לְגַמְרֵי וְהַחֲצִי הַשְּׁנִי אִסוּר לְגַמְרֵי. וְאֵם כֵּן כְּשֶׁאֲבָלָה
 54 אֵת שְׁנֵי הַיּוֹתִים, יֵשׁ לָהּ לְלִקּוֹת מִשׁוּם הַחֲצִי הָאִסוּר שִׁישׁ בּוֹ לְבַדּוֹ
 55 שִׁיעוּר כּוּיָת. אֲבָל אִי אֲמָרִינָן שְׁהָאֲרוּס כְּשֶׁמִּפְרָ לְבַדּוֹ מְקַלְשׁ קְלִישׁ
 56 אֵת הַנְּדָר כּוּלּוֹ, שׁוּב אֵין בְּשׁוּם כּוּיָת מִהַנְּדָר חוּמַר גְּמוּר שֶׁל אִיסוּר
 57 נִדְרָה מְחַיִּיב מִלְּקוֹת, אֲלֵא אִיסוּרָא בְּעֵלְמָא הוּא שְׁנִשְׂאָר עַל שְׁנֵי
 58 הַיּוֹתִים, וְלֹא חַיִּיב מִלְּקוֹת. מָאִי – מָה דִּינָה שֶׁל הָאֵשָׁה בְּמִקְרָה זֶה.
 59 הַגְמָרָא תוֹלָה אֵת הַסַּפְקָא הָאֵמּוּר בְּמַחְלּוֹקַת הַתְּנַאִים שֶׁלְּפָנֵינוּ:
 60 תָּא שָׁמַע, שְׁנִינוּ בְּמַשְׁנָה לַחֲלֵן (ע), נְעֵרָה הַמְּאֹרְסָה אֲבִיָּה וְבַעֲלָהּ
 61 מְפִירִים יָחַד אֵת נְדָרֶיהָ, אֵם מֵת הָאֵב לֹא נִתְרוּקְנָה רְשׁוּת לְבַעֲלָהּ,
 62 וְשׁוּב אֵין לְנִדְרֶיהָ הַפְרָה, שְׁהָרִי אֵין הָאֲרוּס יִכּוֹל לְהַפְרָ לְבַדּוֹ בְּלֹא
 63 שׁוֹתְפוֹת הָאֵב. אֲבָל אֵם מֵת הִבְעַל, נִתְרוּקְנָה רְשׁוּת הַפְרָת הַנְּדָר
 64 כּוּלָּה לְאֵב, וְהָרִי הוּא מִיפְרָ גַם אֵת חֶלְקוֹ שֶׁל הִבְעַל. וּמְפַרְשָׁת
 65 הַבְּרִייתָא אֵת הָאוּפְנִים שְׁבָהֵם נִאֲמַר הַכֹּלֵל הָאֵמּוּר.
 66 א. הָאוּפְן שְׁבוּ נִתְרוּקְנָה רְשׁוּת לְאֵב:
 67 אִימְתִי אֲמָרוּ שְׁאֵם מֵת הַפְּעַל נִתְרוּקְנָה רְשׁוּת לְאֵב, בְּשִׁלְשָׁה אוּפְנִים
 68 נִאֲמַר דִּין זֶה. כְּגוֹן שְׁלֹא שָׁמַע הַפְּעַל אֵת הַנְּדָר קוֹרִים שְׁיָמוּת. אוּ
 69 שָׁשְׂמַע הִבְעַל אֵת הַנְּדָר וְשָׁתַק, וּמֵת בּוֹ בְּיוֹם. אוּ שְׁשָׁמַע הִבְעַל אֵת
 70 הַנְּדָר וְהִפְרָ אוֹתָהּ, וּמֵת בּוֹ בְּיוֹם. זוֹ הוּא הַהִלְכָה שְׁשָׁנִינוּ בְּמַשְׁנָה
 71 לַחֲלֵן (ע), מֵת הַפְּעַל נִתְרוּקְנָה רְשׁוּת לְאֵב, וְהָרִי הוּא מִיפְרָ לְבַדּוֹ אֵת
 72 כֹּל הַנְּדָר.

1 דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל תְּנָא, נִאֲמַר בְּסוּף פִּרְשַׁת נְדָרִים (בְּמִדְבָר ל יז) 'אֲלֵךְ
 2 הַחֲקִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֵת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אֵב לְבַתּוֹ
 3 בְּנִעֻרָיָהּ בֵּית אֲבִיָּה'. וּבְנִעֻרָה הַמְּאֹרְסָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שְׁכֵן נִאֲמַר
 4 בְּסוּפוֹ 'בְּנִעֻרָיָהּ בֵּית אֲבִיָּה'. וּמִכֵּן שְׁנִסְמַכּוּ בְּהָ דִין 'אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ'
 5 לְדִין 'אֵב לְבַתּוֹ', מְכָאן לְנִעֻרָה הַמְּאֹרְסָה שְׁאֲבִיָּה וְבַעֲלָהּ מְפִירִין יָחַד
 6 אֵת נְדָרֶיהָ.
 7 שׁוֹאֵלְת הַגְמָרָא, וְלִתְנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל הַדּוּרְשׁ דִּין נְעֵרָה
 8 הַמְּאֹרְסָה מִבֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, אֵם כֵּן 'אֵם הָיָה תְּהִיָּה לְאִישׁ' מָאִי
 9 עָבִיד לָיָה – מָה הוּא דוֹרֵשׁ מִפְּסוּק זֶה, הֲלֹא אֵין הוּא דוֹרֵשׁ דִּין נְעֵרָה
 10 הַמְּאֹרְסָה מִפְּסוּק זֶה, כְּאֵמּוּר.
 11 מְשִׁיבָה הַגְמָרָא, תְּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל מוֹקִים אֵת הַיּוֹאֵם הָיָה
 12 תְּהִיָּה לְאִירָךְ דְּרַשְׁה דְּרַשְׁה רַבָּא מִפְּסוּק זֶה. שְׁנִינוּ בְּמַשְׁנָה לַחֲלֵן
 13 (ע), מֵת הִבְעַל נִתְרוּקְנָה רְשׁוּת לְאֵב. כְּלוּמַר, שְׁאֲחַר מִיתַת הָאֲרוּס
 14 הָאֵב יִכּוֹל לְהַפְרָ לְבַדּוֹ. וְאֵמַר רַבָּא, שְׁמִקּוּר דִּין זֶה הוּא מִמָּה
 15 שְׁנִאֲמַר בְּנִעֻרָה הַמְּאֹרְסָה, וְאֵם הָיָה תְּהִיָּה לְאִישׁ'. שְׁבִשְׁתֵּי הַיּוֹת
 16 הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אַחַת הָיָה הָאֲרוּסִין הָרֵאשׁוֹנִים, וְהַשְּׁנִיָּה הָיָה
 17 הָאֲרוּסִין הַשְּׁנִיִּים לְאַחַר מִיתַת הָאֲרוּס הָרֵאשׁוֹן. וְהַקִּישׁ הַכְּתוּב אֵת
 18 הַנְּדָרִים הַקּוּדְמִים לְהוּיָה הַשְּׁנִיָּה וְנִדְרִים שְׁנִדְרָה לְאַחַר מִיתַת
 19 הָרֵאשׁוֹן וְקוּדַם אֲרוּסָה לְשְׁנֵי, לְנִדְרִים הַקּוּדְמִים לְהוּיָה הָרֵאשׁוֹנָה
 20 וְנִדְרִים שְׁנִדְרָה בְּעוֹדָה פְּנוּיָהּ. כְּשֶׁם שְׁקוּדְמֵי הוּיָה רֵאשׁוֹנָה הָאֵב
 21 מְפִירִים לְבַדּוֹ, כֵּן גַם קוּדְמֵי הוּיָה שְׁנִיָּה, הָאֵב מְפִירִים לְבַדּוֹ.
 22 שׁוֹאֵלְת הַגְמָרָא, וְרַבָּא הַדּוּרְשׁ אֵת דִּין נְעֵרָה הַמְּאֹרְסָה מִיּוֹאֵם הָיָה
 23 תְּהִיָּה, הָאִי רַבָּא שֶׁל 'בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אֵב לְבַתּוֹ' דְּתַנִּי דְּבִי רַבִּי
 24 יִשְׁמַעְאֵל דוֹרְשׁוֹ לְדִין הָאֵמּוּר, מָאִי עָבִיד לָיָה – מָה דוֹרֵשׁ רַבָּא
 25 מִפְּסוּק זֶה.
 26 מְשִׁיבָה הַגְמָרָא, לְרַבָּא מִיבְעִי לָיָה – צָרִיךְ לְפַסּוֹק זֶה כְּדִי לְוַמְרָ
 27 שְׁהַפְּעַל מִיפְרָ נְדָרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה. שְׁהָרִי קִיּוּמָא לָן שְׁאֵין הִבְעַל
 28 מִיפְרָ לְאִשְׁתּוֹ אֲלֵא נְדָרִים שִׁישׁ בְּהֵם עִינוּי נִפְשׁ, כְּגוֹן שְׁאִסְרָה אֵת
 29 נִפְשָׁה מֵאֲכִילָה אוּ שְׁתִּיָּה וְכוּדוּמָה, שְׁנִאֲמַר (שם יז) 'כֹּל נִדְרָ וְכֹל
 30 שְׁרָבַת אִסָּר לְעַנְתָּ נִפְשׁ אִישָׁה וְקִיּוּמָה וְאִישָׁה וְיָרְנוּ, אֲבָל נְדָרִים
 31 שְׁאֵין בְּהֵם מִשׁוּם עִינוּי נִפְשׁ אֵין הִבְעַל מְפִירִים. וְכֹא הַפְּסוּק שֶׁל 'בֵּין
 32 אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ' לְרַבּוּתָהּ, שְׁאֵם נְדָרָה מְדַבְּרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה, כְּגוֹן שְׁלֹא
 33 תְּשַׁמְשֵׁנוּ, הָרִי הוּא מִיפְרָ אֵף עַל פִּי שְׁאֵין בְּנִדְרָ זֶה מִשׁוּם עִינוּי נִפְשׁ.
 34 אֵף שְׁאֵין הַנְּדָר בְּטֵל לְגַמְרֵי עַד שְׁמִצְטַרְפּוּת שְׁתֵּי הַהִפְרוּת יָחַד,
 35 מִכֹּל מְקוּם הַפְרָת כֹּל אַחַד מֵהֶם בְּפִנֵּי עֲצֻמָּה מִגְרַעַת גִּירְעוֹן כְּלִשְׁוֹ
 36 בְּנִדְרָ אֵף קוּדַם שְׁהָיָה מְצַטְרַפָּת לַחֲפַרְתָּא חֲבִירוֹ. הַגְמָרָא שְׁלְפָנֵינוּ

אגרות קודש

ב"ה, כ' מני"א, תשי"ט

ברוקלין.

האברך מלאכתו מלאכת שמים יוסף יהודאי שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מבי' לחדש מנחם ר"פ בקיצור הכי נמרץ מפעולותיו במשך החדשים שעברו, ובדואי למרות שכותב שחסרה לו התכונה להמשיך בקישור עם אלו שנפגש והשפיע עליהם, מתגבר על חסרון זה, או יותר נכון מעורר מכחות הנעלמים שבו שיבואו בפועל בכיוון האמור, ז. א. להמשיך הקישור, שהרי מגע הראשון הוא בדומת חרישה ולכל היותר זריעה, והכוונה והתכלית הי"ה התבואה והפירות כמובן, ומאי פרי מצות ויסודם יראת שמים, וכמ"ש את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, ואם בכל הענינים אמרו אין לך דבר העומד בפני הרצון, עאכ"ו כי בענין שראה פירות פרי טוב בעמלו ואדם חס על מעשי ידיו, ואדרבה רוצה שיפרח וישגשג...

במ"ש אודות ארגון מקהלה מבני חב"ד בנגוני חב"ד, נכון הדבר במאד מאד, וידוע מה שכי"ק מו"ח אדמו"ר סיפר בזה בהנוגע למקהלה שהיתה בתומכי תמימים דליובאוויטש, הועתק ג"כ במפתח המשך בעמוד הבא

נדרים. נערה המאורסה – פרק עשירי דף סח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
 קפה ר"ש

1 **בין איש לאשתו בין אב לבתו.** ואיש" דכתיבי בהאי קרא לא צריכי, דאי משום איש
 2 לאשתו – הרי כבר נאמר למעלה. אלא מכאן לנערה המאורסה כו', דבין אב ובין איש
 3 מפירין נדריה, דאיש מיפר חלקו באשתו ואב מיפר חלקו בבתו. כדאידך דרבה. דאמר
 4 לקמן (דף ע.ג.) מקיש קודם הויה שניה כו'. **דברים שבינו לבניה.** כגון "שלא אשמש מטתי"
 5 ו"שלא אבחולי" ו"שלא אתקשט". מינו גיזו. מה
 6 שהוא מיפר קוצץ החצי של נדר ועוקרו לגמרי,
 7 וחלק אחר כדקאי קאי, עד דאתי אב ומיפר
 8 לאותו חלק. או מלקיש קליש. והפרתו פשטה
 9 בכולי נדר וקלש ליה במעט, והנדר קל ממה
 10 שהיה עד עכשו. כגון שנורה בשני זיתים. שלא
 11 תאכלם, ושמע ארוס והפר לה חלקו, ואכלתן
 12 לזיתים. **אי אמרת מינו גיזו.** דכי שמע ארוס
 13 ומיפר חלקו הוי נדר מופר, דהויא כאילו חלקו
 14 באמצע לשנים. לקיא. הא איתתא דאכלתן
 15 לזיתים משום לאו ד"לא יחלו", דכי אכלה להך
 16 תרי זיתים – חד הוה מותר בהפרת הארוס.
 17 דמינו גיזו לנדרה, ואידך אסור משום חלק האב.
 18 דנמצא דאכלה זית שלם באיסור. ואי אמרת
 19 שיקלש קליש. דאינו חותך לשנים, אלא למעט
 20 מיקל לה. דלא הוי הנדר חמור כדוהו עד
 21 השתא. הא כי אכלה הנהו תרי זיתי, כיון
 22 שהנדר נקלש ומיקל ליה – איסורא בעלמא הוא
 23 דעבדא ולא לקיא. דהנדר אינו גמור. אימתי
 24 אמרו כו', בעשרה קא נקט לה מתניתין. מת
 25 הבעל. כשהוא ארוס. נתרקנה רשות לאב. כדאמר שיצא
 26 כל הרשות מן הבעל, ובא לרשות האב. כוונן **שלא שפמ בעל.** את נדרה קודם שימות,
 27 ד"ביום שמענו" בעינו, וליכא. או **ששמע והפר חלקו בו ביום.** ששמע, ואפילו שמע ושחק,
 28 שלא הפר ולא קיים, ולא הספיק להראות דעתו עד שמת בו ביום. דהואיל ואכתי איכא
 29 שרות ביום, דאי הוה בעל מצי מיפר – איכא למימר דמיתה גרמה לו, דלדלמא או הוה
 30 קיים אכתי הוה מיפר לה מיקמי דליעבר ויזמא. ו"מת בו ביום" קאי אשמע ושחק, זו היא
 31 ששינו. על כל הני קאי. מת הבעל נתרקנה רשות לאב. והאב עצמו מיפר כולו בזמן
 32 שלא היפר הבעל. וכן בזמן שהיפר הבעל חזר האב ומיפר את חלקו, כדתנן עלה
 33 במתניתין: כוה יפה חב האב מבח הבעל, שהאב מיפר בלא שותפות. אבל הבעל אינו
 34 מיפר אלא בחיי האב.

דבי רבי ישמעאל תנא: "בין איש לאשתו בין אב לבתו".
 - **מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה**
מפירין נדריה. ולתנא דבי ר' ישמעאל, "אם היו תהיה
 לאיש" מאי עביד ליה? מוקים לאידך דרבא. ורבא,
 הא דתני דבי רבי ישמעאל מאי עביד ליה? מופיעו
 ליה: לומר שהבעל מיפר נדרים שבינו לבניה. איבעיא
 להו: בעל מינו גיזו, או מקליש קליש? היכא קא
 מיבעיא לן - פגון דנדרה מתרין זיתין, ושמע ארוס
 והיפר לה, ואכלתנון, או אמרי מינו גיזו - קקייא, או
 אמרינון מקליש קליש - איסורא בעלמא הוא. מאי?
 תא שמע: אימתי אמרו מת הבעל נתרקנה רשות
 לאב - בזמן שפרא שמע הבעל קודם שישמות, או
 ששמע ושחק, או ששמע והפר, ומת בו ביום. זו היא
 ששינונו: מת הבעל - נתרקנה רשות לאב.
 אבל

1 **דבי רבי ישמעאל תנא** בין איש לאשתו בין אב לבתו מכאן לנערה המאורסה שאביה
 2 ובעלה מפירין נדריה. המשמע ליה דבנערה המאורסה איירי, ומדכתיב כהווא קרא "בעעריה
 3 בית אביה", ומדסמך אב לבתו בהדי איש – משמע דאב ובעל מפירין נדריה. **ולתנא** דבי
 4 ר' ישמעאל אם היו תהיה מאי עביד ליה מוקים ליה כאידך דרבה. דאמר לקמן (דף ע.ג.) מקיש
 5 קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה. ורבנן
 6 סבירא להו דתרתיה שמעת מינה; עיקר קרא –
 7 לנערה המאורסה דאביה ובעלה מפירין נדריה,
 8 ותרין הויות – לאקושי שניה לראשונה. וכי: כיון
 9 התנא דבי רבי ישמעאל כוליה קרא ד"אם היו
 10 תהיה" לאקושי הויות מוקי ליה, ארוס מיפר
 11 בקודמין מנא ליה? יל: דמשמע ליה דלא בעי
 12 קרא, דהיי דמייעט קודמין גבי בעל – היינו משום
 13 דליתיה לאב, ואין לך בו אלא מעוט בלבד –
 14 דוקא בשנשאה, דלא שייך אב, אין בעל מיפר
 15 בקודמין. אבל ארוס דמיפר בשותפותיה דאב
 16 אפילו בקודמין מצי מיפר דלגבי אב ליכא קודמין.
 17 החכם הותיק ה"ר שמואל ז"ל. **ורבה** הא התנא
 18 דבי רבי ישמעאל מאי עביד ליה. כלומר, קרא
 19 דרשי מינה תנא דבי רבי ישמעאל דתנא דיניה
 20 מאי עביד ליה: **לומר** שהבעל מיפר דברים
 21 שבינו לבניה. נדרתי עניו נפש בהדיא כתיבי "כל
 22 נדר וכל שבועת איסר לענות נפש", רבין איש
 23 לאשתו" איצטריכא לדברים שבינו לבניה. ולקמן
 24 באידך פירקין (דף פ"ג) מפרש מאי ניהו. וקשיא ליה
 25 לתנא דבי ר' ישמעאל דברים שבינו לבניה מנא ליה? ואפשר דתרתיה יליף מינה. וכי היכי
 26 דבעל אינו מיפר בגדרי אשתו אלא נדרים שיש בהם עניו, ודברים שבינו לבניה – הכי נמי
 27 אב אינו מיפר בגדרי בתו אלא אלו בלבד. והכי איתא בספרי: אין לי אלא בעל שאין מיפר
 28 אלא נדרים שבינו לבניה ונדרים שיש בהן עניו נפש, האב מנין – הרי אתה דן וכו'. לזכרתי
 29 לדון, תלמוד לומר "אלה החוקים וגו' בין איש לאשתו בין אב לבתו" – על כרחין אתה מקיש
 30 את האב לבעל, מה הבעל אין מיפר אלא דברים שבינו לבניה ונדרים שיש בהם עניו נפש
 31 וכו'. וגרסינן נמי בירושלמי: "כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש אישה ויקמנו ואישה
 32 פירנו" – אין לי אלא נדרים שיש בהן עניו נפש, דברים שבינו לבניה מנין – "בין איש
 33 לאשתו". עד כוון בבעל, באב מנין? מה הבעל אינו מיפר אלא נדרים שיש בהם עניו נפש
 34 ודברים שבינו לבניה – אף האב אינו מיפר אלא נדרים שיש בהם עניו נפש ודברים שבינו
 35 לבניה. וזה שלא כדברי הר"ם במד"ל, שכתב שהאב מיפר כל נדרי בתו. **איבעיא** להו בעל
 36 מינו גיזו או מקלש קליש. כלומר, ארוס שאינו מיפר אלא בשותפותיה דאב, כשמיפר חלקו
 37 מינו גיזו, כלומר שחוקך חצי הנדר לגמרי ומבטלו, חצינו האחר נשאר חוק כבתחלה ולא אקלש ליה כלל. או מקלש קליש, דלא נימא תחוקך חצי הנדר, דלבטל הואו פלגא ואידך פלגא
 38 כדקאי קאי, אלא בהפרת הארוס מקלש הוא דקליש ליה כוליה נדר. ודקא מיעביא ליה בארוס – היה באב. חד מיינייה נקט. **היכי** קמבעיא לן. כלומר, למנא נפקא מינה. **דנדרה** מתרין
 39 זיתים. ודיוקן, ואכלתנון לתרויהו. **אי** אמרת מינו גיזו לקיא. דנהי דבהפרת ארוס פקע איסור דחד זיתא, אידך כדקאי קאי ולקיא עליה. מיהו, כיון דלא ידעינן הי מייניהו קאי באיסוריה –
 40 לא לקיא עד דאכלה תרויהו. **ואי** אמרת מקלש קליש, ליכא מלקות. דהא קליש ליה כוליה נדרא. וליכא אלא איסורא בעלמא. ומקשו הכא: למא לי תרין זיתין ודנקט דהא בפי "שבועות
 41 שתיים בתרא" (נעטוף דף נ"ג.) א"ר פפא דבבל שהווא בקונמות לוקהו יל: משום דאיכא התם מאן דס"ל דאפי' בקונמות לא לקי עד דאיכא כוית, נקט לה הכא הכי לרווחא דמילתא. א"ג, משום
 42 שבתע נקט לה, דבכלל נדר שבועה, כדאמרין לעיל: נדר גדול נדר לאלהי ישראל, ובשבעה פחות מכשיעור ליכא מלקות. א"ג, דלוקה דקאמר הכא – לוקה בקרבן קאמר לענין מעילה,
 43 דלכ"ע ליכא קרבן פחות מכשיעור. ואשכחן דכוותיה, כדאמרין (נ"ג ע"ג.) ילקה ביתר ובחסר. הרשב"א ז"ל. **הא** שמע אימתי אמרו מת הבעל נתרקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל
 44 קודם שמת או ששמע והפר או ששמע ושחק ומת בו ביום. הא דתני "מת בו ביום" – אשמע ושחק קאי, ודוקא בו ביום, דאכתי לא קיימייה בעל – יכול האב להפר. אבל מת ביום שלאחריו
 45 – לא, דהא קיימייה בעל, דכיון שלא הפר גלי אדעתיה דימנא ניהא ליה, הלכך אין האב הבא מכחו יכול להפר. אבל שמע והפר, אפילו מת ביום שלאחריו – יכול להפר. דאע"ג דמכי מיית
 46 ליה בעל בטלה הפרתו, והאב צריך להפר חלק הבעל עם חלקו, אפילו הכי כיון שכבר הפר – אי אפשר דלתי גבי בעל כהקמה, אע"פ שנתבטלה הפרתו, דהא מ"מ גלי אדעתיה דלא ניהא
 47 ליה כדוהו נדרא. ומאי הוה ליה למעבד? ה"ג מוכחא סיפא דקתני

אבל

המשך מעמוד הקודם

לספר הנגונים חלק א', ומהרצוי ביותר שיתעסקו בזה עתה, בכדי שתהיי מאורגנת ככל הדרוש לחדש תשרי הבע"ל ואולי גם לחיי אלול, באם תהיי התועדות, ליום בהיר זה בו נתגלו שני המאורות. ומובן שמרשותו ומזכותו למסור דברי אלו לאנייש היכולים ומסוגלים לסייע בהאמור, אם ע"ד מרז"ל כבד את ה' – מגרונך או עכ"פ בטרחתם.

ברכה לבשו"ט בכל האמור.

1 אבל אם שמע וקיים, או שמע ושקן ומת ביום של אחריו - אין יכול להפר. ואם איתא דשמע והפר נמי, כי מת ביום של אחריו אינו יכול להפר - לא שמועין הכי בשמע והפר. דכי מת
2 ביום של אחריו אין יכול להפר, והיא רבותא טפי משמע ושקן. אלא ודאי, מודלא קתני הכי - שמעת מינה דשמע והפר, אפילו מת ביום שלאחריו - נתרוקנה רשות לאב, ומצי מיפר. **שמע**
3 אביה והפר לה. ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששינוי מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל. **חזינא** להו לקמאי זיל דאמרי דמאי דקתני לא הספיק הבעל - לאו דוקא,
4 ובכדי נסביה. ובאינן בני אחרוני נמי הכי אמרי. ולא סליק להו פירושא לפום עניות דעתין, ומשום הכי חזינא לפרושינהו להני בכי. והכי מתחזי לי, והאי דנקט ולא הספיק הבעל - לרבותא
5 נקטיה, דאע"ג דלא נראו נדרים הללו לארסו ולא

6 זכה בהן, וכדאמרינן לקמן: אימא ה"מ בנדרים
7 שלא נראו לארסו, דאלמא כל שלא נראו לו
8 הורע כחו בהן, וס"ד דכיון דאב הפר ובעל לא
9 זכה כלל, כי מיית ליה - אקליש ליה האי נדרא
10 טובא, ולא משתייר ביה אלא פורתא, וס"ד
11 דלההוא פורתא תסגי ליה בהפרת בעל - קמ"ל
12 דאע"ג דהאי נדרא אקלש ליה טובא - לההוא
13 פורתא נמי דמשתייר ביה לא מצי בעל מיפר. וכי
14 היכי דאשמעינן ברישא דאף על גב דלא אקליש
15 נדר כלל, דהיינו שמע הבעל ושקן, דאפילו הכי
16 אב מצי מיפר - הכא נמי אשמעינן, דאף על גב דאקליש ליה טובא - בעל לא מצי מיפר. **שמע** בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששינוי מת הבעל נתרוקנה
17 רשות לאב. הכא נמי ברוך בבא אשמעינן רבותא. בהפר הבעל ולא הספיק והאב לשמוע, דאפילו הכי, מת הבעל - נתרוקנה רשות לאב, ולא הספיק הוא דחזית הכא. דאי לא - היינו קמייתא.
18 וכי תימא: אדרבה, דהא אשמעינן רישא רבותא דבזמן ששמע הבעל ושקן, אע"ג דלא אקליש ליה נדרא כלל נתרוקנה רשות לאב, וק"ו; השתא היכא דנדרה אבתי כדקאי קאי - אב מצי
19 מיפר, היכא דאקלש ליה כי הכא, דבעל הפר ולא נראו לאב עדיין, דעדיפא ליה הפרת בעל - מיבעיא דמצי אב מיפר? דהא אמרת בבבא דשמע אביה דרבותא אשמעינן, דאע"ג דהפר אב
20 ולא הספיק הבעל לשמוע, דאקליש ליה נדרא טובא - לא מצי בעל מיפר. ואי התם הייא רבותא ההוא גוונא דלא מצי בעל מיפר, היכי להוי הכא רבותא ההוא גוונא נופיה דאב מצי מיפר?
21 איברא, ודאי דבעל הוא ולא תקשי לך. דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי; דכיון דהפרה דקמא מעליא הוא, דהא לא נראו לשני - אקליש ליה נדרא טובא ולא משתייר
22 ביה אלא פורתא, ולההוא פורתא סלקא דעתך אמינא דתסגי ליה בהפרה אדיך - להכי אשמעינן רישא, דאפילו בההוא פורתא לא נתרוקנה רשות לבעל, ואיכא למימר נמי; דכיון דהפרה
23 דקמא מעליא היא, כיון שהפר ולא נראו לשני, ואקליש ליה נדרא טובא ולא משתייר ביה אלא פורתא, דנימא דההוא פורתא כיון דקליש ליה טובא, אינו כדאי להורישו לאב, וכדקאמרי
24 בית הלל לקמן בבבא בתרייתא דרך ברייתא, דאין יכול להפר, משום דכיון דקליש ליה נדרא טובא - לא מצי אב למזכי ביה, וחז"נ נימא הכי, קמ"ל דאפ"ה נתרוקנה רשות לאב. משום דנזי
25 דבעידנא דהפר לה בעלה היא הפרתו הפרה מעליא לאקלושי נדרא טובא, דהא אבתי לא הספיק האב לשמוע, אפ"ה, כשמת - בטלה ליה לגמרי, ומישה חזי אב למזכי ביה. משאי"כ בבבא
26 בתרייתא, דכיון דאבתי איתיה לאב - לא בטלה הפרתו, וכיון דנדרא מקלש קליש לביה - לא מצי זכי בחלקו של בעל. וכי תימא: אי"כ מצינא אמנא איפכא, דהיינו טעמא בשמע אביה והפר
27 לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב, דלא נתרוקנה רשות לבעל - דהיינו טעמא, משום דאקליש נדרא טובא, ולא מצי בעל למזכי ביה. אבל היכא דלא הפר אב, דאלימ ליה נדרא
28 - זכי בעל. לא מצית אמרת הכי, דאי היכא שלא הפר מצי זכי בעל, כי הפר נמי - בדין הוא דליזכי ביה, דהא חזינא באיך בבא דאע"ג דהפר בעל ולא הספיק האב לשמוע מצי מיפר
29 אב, אלמא לא גרע דיניה דמאי דמצי מיפר משום האי אקלושי נדרא. וכי"ה ה"מ אב דעדיך, אבל בעל דגרע - מצינא אמנא דמשום האי אקלושי הוא דלא מצי מיפר, ואי לא קליש כלל -
30 מצי מיפר. לא מצית אמרת הכי, דאי האי אקלושי דקאמרת מלתא היא - אפילו אב נמי לא מצי (אב) מיפר, דהא חזינן בספרא דב"ה אמרי דמשום דקליש נדרא לביה - אב לא מצי מיפר.
31 הלכך, אי בשהפר א' מהם ומת ולא הספיק השני לשמוע - קליש נדרא, כי שמע בעל והפר ולא הספיק האב לשמוע היכי מצי אב מיפר? אלא מאי אית לך למימר, דכיון דמיית ליה ההוא
32 קמא דהפר - בטלה לה הפרה דיליה, ומשום ההיא קלישותא לא גרע וזותיה אדיך. וממילא שמעי' דכי תנא שמע אביה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת האב דלא נתרוקנה
33 רשות לבעל, דכי נקט הפר ולא הספיק - לרבותא נקטיה. והד"נ דבשלא הפר אב לא נתרוקנה רשות לבעל. וכן נמי בבבא דשמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל,
34 לא מצית אמרת דמישה' נתרוקנה רשות לאב - משום דאקליש ליה נדרא ולא אשתתיר ביה אלא פורתא. דהא אשמעינן רישא דשמע הבעל ושקן ומת. דלא אקליש ליה נדרא כלל, דאפילו
35 הכי כי מיית ליה בעל - נתרוקנה רשות לאב. **שמע** בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מפר אלא בשותפות. ברוך בבא אשמעינן רבותא
36 טפי ממאי דאשמעינן בבבא דשמע אביה והפר לה, דמסיב בה נמי. מת האב - לא נתרוקנה רשות לבעל. דבשלמא התם איכא למימר נדודי דבעידנא דהפר לה אב היא הפרתו הפרה מעליא,
37 ואקליש ליה נדרא טובא, ולא אשתתיר ביה אלא פורתא, כיון דלא הספיק הבעל לשמוע - אפ"ה, מכי מיית ליה אב קם ליה נדרא כדמעיקרא. דהא מכי מיית אב בטלה לה הפרתו, ולית בה
38 מששא. ומשום הכי כיון דאלימ ליה נדרא - בדין הוא דבעל, דלא נפיש חזיה, לא מצי מיפר. אבל הכא דאיקליש ליה האי נדרא, דהא הפר בעל ולא הספיק האב לשמוע, ואבתי נדרא
39 בקלישותיה קאי, דלא בטלה לה הפרת לה דהא איתיה, וס"ד אמנא; כיון דקליש ליה ולא אשתתיר ביה לאחר נמית האב אלא פורתא - לההוא פורתא תסגי ליה הפרת בעל, קמ"ל דאפ"ה
40 אין הבעל יכול להפר. שאע"פ שלא זכה אב בעולם בנדרים הללו, דהא לא נראו לו, וקלישי להו נמי טובא דהא הפר להו בעל ואבתי איתיה - אפילו הכי אין הבעל יכול להפר. דמילתא
41 פסיקתא היא שאין הבעל מיפר אלא בשותפות. דהיינו דנקט האי לישנא, ולא נקט "לא נתרוקנה רשות לבעל" כדקתני לעיל - משום דבההוא דוכה בהן אב ואיבטילא לה הפרה דיליה שייך
42 למיתני לא נתרוקנה, דמשמע דוכה בהו אב ולא נתרוקנה רשותו. אבל הכא אב לא זכה כלל, והפרה דבעל איכא למימר דלא איבטיל כיון דלא מת, ואפ"ה מילתא פסיקתא היא שאין הבעל
43 מפר אלא בשותפות. ואיכא ברוך ברייתא עד השתא ארבע בכי; הרי בנתרוקנה רשות לאב, והרי בלא נתרוקנה רשות לבעל, ובכל חזא אשמעינן רבותא, כדפרישית. ובסדריהו קתני להו,
44 נתרוקנה ולא נתרוקנה, נתרוקנה ולא נתרוקנה. כן נראה לי פירושא דהנך בכי.

שמע

אגרות קודש

ב"יה, שלחי אלול, ה'תשי"ב
ברוקלין נ.י.

הרה"ג והרה"ח הוו"ח אי"א נוי"מ
עוסק בצ"צ וכו' מהור"ר שמואל שי' הלוי

שלום וברכה!

לקראת השנה הבע"ל ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכותי, לכתובה וחתימה
טובה לשנה טובה ומתוקה בגוי"ר, הצלחה בתלמידים להעלותם במסילה העולה בית א-ל, ורוב נחת
חסידותי מכל יו"ח שיחיו, לאורך ימים ושנים טובות, טובות עם כל הפירושים.

ברכת טוב בגוי"ר

- 11 אם שָׁמַע בְּעֵלָה את הנדר וְהִפֵּר לָהּ, וְאִפִּילוּ אִם לֹא הִסְפִּיק הָאָב
12 לְשִׁמּוֹעַ את הנדר עַד קודם שְׁמַת הַבַּעַל, זֶה הוּא שְׁשִׁנְיָנוּ מֵת הַבַּעַל
13 נְתָרוּקְנָה רְשׁוּת לְאָבִי. ואף על גב שהפרת הבעל מתבטלת במיתתו,
14 חוזר האב ומפר את חלקו ואת חלק הבעל.
15 ד. אופן נוסף שבו לא נתרקנה רשות לבעל:
16 אם שָׁמַע בְּעֵלָה את הנדר וְהִפֵּר לָהּ, וְלֹא הִסְפִּיק הָאָב לְשִׁמּוֹעַ את
17 הנדר עַד שְׁמַת הָאָב, אִין הַבַּעַל יִכּוֹל לְהִפֵּר את חלקו של האב, לפי
18 שְׁאִין הַבַּעַל מִיִּפְר אֱלָא בְּשׁוֹתְפוֹת עִם הָאָב, וְלֹא לְבַדּוֹ.
19 ה. אופן השני במחלוקת בדין 'נתרוקנה רשות לאב':
1 אָבִל אִם שָׁמַע הַבַּעַל את הנדר וְקָנִים אוֹתוֹ, אוֹ שְׁשִׁמּוֹעַ אוֹתוֹ הַבַּעַל
2 וְשָׁתַק כֹּל יוֹם שִׁמְעוּ וּמֵת בְּיוֹם שְׁלֹאֲחֵרְיוֹ, שׁוֹב אִין הָאָב יִכּוֹל לְהִפֵּר
3 את הנדר לאחר מיתת הבעל, משום שכבר התקיים הנדר על ידי
4 הבעל קודם שמת, על ידי הקמתו או שתיקתו כל יום שמעו.
5 ב. האופן שבו לא נתרקנה רשות לבעל:
6 אם שָׁמַע אָבִיהָ את הנדר וְהִפֵּר לָהּ, וְאִפִּילוּ אִם לֹא הִסְפִּיק הַבַּעַל
7 לְשִׁמּוֹעַ את הנדר עַד קודם שְׁמַת הָאָב, זֶה הוּא הַהִלְכָה שְׁשִׁנְיָנוּ
8 בַּמְשָׁנָה לְהַלֵּן (ע). מֵת הָאָב לֹא נְתָרוּקְנָה רְשׁוּת לְבַעַל, ואין הבעל
9 יכול להפר לבדו.
10 ג. אופן נוסף שבו נתרקנה רשות לאב:

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו מני"א, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מער"ח מני"א והקודמו, בו שואל שעומד הוא להזמין פרשיות לתפילין לבני משפחתו **שהם ממוצא חסידי חב"ד** ומסתפק באיזה אופן יכתבו.

ולפלא הספק בזה, כי הרי כלל ופס"ד הוא, דבאתריי (השייכים) דרב נהוג כרב, והקושיא ששואל כי לדעתו, הנהגה הנרצה בעיני הקב"ה היא שנוהגים בה רוב כלל ישראל. לפלא על קושיא זו, שהרי פשוט שגם רבנו הזקן רצה לתקן תפילין באופן שיהיי רצוי בעיני הקב"ה, ופשוט שבזמן רבנו הזקן היו הנוהגים באופנים שהורה פחות מאשר עתה שנתפשטה תורת החסידות בכו"כ חוגים ובכל זה ציוה לתקן דוקא באופן שהורה, והלואי כבר הי' עוזב דרכו לחפש קושיות וסתירות ויתחיל ללכת בדרך הישרה בהקדמת נעשה לנשמע, הוא הדרך שהורו רבותינו נשיאינו הק' שהוא גם דרך כללי לכלל ישראל, ע"ד המבואר מהרב המגיד [שהוא רבו גם של בעל ההפלאה, רבו של הר"ן אדלער רבו של החתם סופר], במעלת שער הי"ג הכולל כל הי"ב שערים עיין בהקדמת שער הכולל להסידור.

ומי"ש שעדיין אינו מרגיש יכולת ללמוד ולהרגיש את תורת החסידות, גם נוסף על זה יש לו עכובים בזמן.

הנה פשוט שאין הקב"ה עושה ח"ו תורתו פלסתר, ובתורתו כתוב שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, וכיון שמכבר הגיעה אליו הידיעה על דבר תורת החסידות, ולא עוד אלא שגם התחיל ללמדה, חל עליו בכל תוקף ציווי רז"ל, (עירובין סד, א) כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה [ז.א. שגם הוא מודה שגם היא שמועה היא כמו השמועה הנאה, אלא שבשבילו אינו נאה] העונש ר"ל מבהיל הוא, עיי"ש, שמהני"ל פשוט שיכול הוא, והעכובים אפשר להתגבר עליהם, וכל יום שעובר מבלי לימוד תורת החסידות היא אבדה שאינה חוזרת לא רק בלימוד החסידות אלא גם בנוגע ללימוד תורת הנגלה, כיון שבזהר הק' קורא לפנימיות התורה נשמתא דאורייתא, משא"כ לנגלה - בשם גופא דאורייתא, והתוארים שבתורה מדוייקים הם, ורואים במוחש שחסרון קטן בנשמה נרגש בכל הגוף, וק"ל.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

42 שְׂאֵלָה בְּהֵפֶר – בהפרת האב או הבעל. והרי הם יכולים להשאל
 43 אצל חכם ולבטל את הפרתם, ולהחזיר את הנדר לתוקפו. או
 44 דלמא, אף שיש דין שאלה בהקם משום שהוא כעין הנדר עצמו,
 45 אבל אין דין שְׂאֵלָה בְּהֵפֶר, לפי שאינו כעין נדר.
 46 הגמרא פושטת את הספיקות האמורים:
 47 תָּא שְׂמַע, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, נְשָׂאֲלִין עַל הַתְּקָם, משום שהוא כעין
 48 הנדר עצמו. וְאוּלָּם אֵין נְשָׂאֲלִין עַל הַתְּפֵר, משום שאינו דומה לנדר
 49 עצמו, אלא הוא ביטול הנדר.
 50 ספק רבה בהקמה אחר הקמה:
 51 בְּעֵי רַבָּה, בעל האומר לאשתו, או אב האומר לבתו על נדריה,
 52 קָיָים לֵיבִי [לך] הנדר, וחזר ואמר לה 'קָיָים לֵיבִי' הנדר, ואחר כך
 53 נְשָׂאֵל אצל חכם עַל הַתְּקָמָה רִאשׁוֹנָה וּבִיטּוּלָהּ, מהו – מה דינה של
 54 ההקמה השנייה. האם מאחר שבשעה שהוציא מפיו את ההקמה
 55 השנייה עדיין היה הנדר מוקם מחמת ההקמה הראשונה, וממילא
 56 לא היה לה להקמה השנייה מקום לחול, על כן שוב אינה חלה אף
 57 לאחר שבטלה הראשונה. או דלמא, אף שבשעתה לא היה לה
 58 להקמה השנייה מקום לחול, מכל מקום מאחר שבטלה ההקמה
 59 הראשונה על ידי השאלה, מוצאת לה השנייה מקום לחול והרי
 60 היא חלה.
 61 הגמרא פושטת את הספק האמור:
 62 תָּא שְׂמַע, דְּאָמַר רַבָּא (לעיל יח. ובשבעות כז:) על מה ששינוי במשנה
 63 שם, שאם נשבע ואמר 'שבועה שלא אוכל ככר זו', וחזר ונשבע
 64 עליה 'שבועה שלא אוכלנה', אינו חייב אלא משום השבועה
 65 הראשונה, ולא משום השבועה השנייה, לפי שאין שבועה חלה על
 66 שבועה, כדתנן לעיל (פ.). ועל זה אמר רבא, שאם נְשָׂאֵל עַל
 67 השבועה הִרְאשׁוֹנָה, השבועה הַשְּׁנִיָּה חֲלָה עָלָיו. ומכאן יש להוכיח
 68 אף להקמה אחר הקמה, שמאחר שהתבטלה ההקמה הראשונה
 69 על ידי השאלה, שוב מוצאת לה ההקמה השנייה מקום לחול.
 70 ספק נוסף בדין הקמה והפרה:
 71 בְּעֵי רַבָּה, בעל האומר לאשתו או אב האומר לבתו על נדריה,
 72 'קָיָים לֵיבִי וּמוֹפֵר לֵיבִי, וְלֹא תִחַוֵּל הַקְּמָה אֲלֵא אִם בֵּן חֵלָה הַפְּרָה',
 73 מהו – מה דינה של אמירה זו. ואין ספק שההקמה אינה חלה,
 74 משום שהתנה שלא תחול אלא אם כן תחול גם ההפרה. ואם כן
 75 ממה נפשך, אם חלה ההפרה כבר בטל הנדר, ואין לה להקמה על
 76 מה שתחול. ואם לא תחול ההפרה, אף ההקמה לא תחול, שהרי
 77 לא התקיים תנאו. אך על ההפרה יש להסתפק, האם מכך שהקדים
 78 את ההקמה להפרה מוכח שבכוונתו להתנות גם על ההפרה, שלא
 79 תחול אלא אם כן תחול קודם לה הקמה, ואם כן לא יתכן שתחול
 80 ההפרה. או דלמא, לא התנה אלא על ההקמה. אבל על ההפרה
 81 לא התנה כלום, והרי היא חלה אף על פי שלא חלה ההקמה.
 82 הגמרא פושטת את הספק האמור:

1 אם שְׂמַע אָבִיהָ את הנדר וְהֵפֶר לָהּ, וְלֹא הִסְפִּיק הַכֶּעַל לְשְׂמוֹעַ את
 2 הנדר עַד שְׂמַת הבעל, חֲזוּר הָאָב לֵאחַר מִיתַת הבעל וּמוֹפֵר את
 3 חֶלְקוֹ שֶׁל הַכֶּעַל.
 4 אָמַר רַבִּי נְתָן, דברים אלו השנויים בבבא האחרונה, הֵן הֵן דְּבָרֵי
 5 בֵּית שְׁמַאי. אבל בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים, אֵין האב גָּבּוּל לְהֵפֶר את חֶלְקוֹ
 6 של הבעל לאחר מיתתו, משום שאין נוהג דין 'נתרוקנה רשות
 7 לאב' אלא בנדר גמור שלא נגרע כחו. ומאחר שכבר הפך האב
 8 בחייו הבעל והקליש את הנדר כולו, נמצא שבשעת מיתת הבעל
 9 שוב אין הנדר חשוב להורישו לאב מחמת קלישותו. אבל בית
 10 שמאי סוברים, שהפרת האב לא הקלישה את הנדר כולו, אלא
 11 היתירה לגמרי את חצי הנדר העומד ברשות האב, אבל חציו השני
 12 העומד ברשות הבעל לא נגרע כלל מחמת הפרת האב ונשאר
 13 בכל תוקפו, ועל כן ראוי הוא חצי נדר זה להתרוקן לרשות האב
 14 במיתת הבעל.
 15 מבאן פושטת הגמרא את הספק הנידון לעיל בדין הפרת האב או
 16 הבעל לבדה:
 17 שְׂמַע מִיָּגָה – מהמחלוקת השנויה בברייתא האמורה, שְׁלֹדַעַת בֵּית
 18 שְׁמַאי הבעל בהפרתו מִיָּגָה וְיָיָו [וגו'] את הנדר, וחציו האחד מופר
 19 לגמרי ואילו חציו השני עומד באיסורו לגמרי אף לענין מלקות.
 20 וְשְׁלֹדַעַת בֵּית הַלֵּל, הבעל בהפרתו מְקַלֵּשׁ קָלִישׁ [מקלישו] את הנדר
 21 כולו, ושום חלק ממנו אינו עומד בחומר מלקות. מסיקה הגמרא,
 22 שְׂמַע מִיָּגָה שאכן הדבר שנוי במחלוקת בית שמאי ובית הלל [ראה
 23 טבלה].
 24 ספק רבא האם יש דין שאלה בהקמה והפרה:
 25 מי שנדר והתחרט על נדרו משום שראה שהוא מצטער מחמתו,
 26 או שהתחדש אצלו דבר שלא היה בשעת הנדר, ואילו היה יודע
 27 שיארע לו כן היה נמנע מלידור, הרי הוא בא אצל חכם או אצל
 28 שלשה הדיוטות ונשאל על נדרו. ואומר להם, 'אילו הייתי יודע
 29 שאצטער בדבר, או שיארע לי כך וכך, לא הייתי נודר'. והרי הם
 30 אמורים לו 'מותר לך', ובכך בטל הנדר.
 31 בְּעֵי רַבָּא, האם כשם שנשאלים על גוף הנדר, כמו כן יש דין שְׂאֵלָה
 32 בְּהֵפֶר – באב או בעל שהקימו את הנדר לבתו או לאשתו, משום
 33 שהקמה היא כעין הנדר עצמו, שהרי ההקמה מקיימת את הנדר.
 34 ולפיכך האב שהקים את נדרי בתו, או הבעל שהקים את נדרי
 35 אשתו, ובו ביום הלך אצל חכם והתחרט על הקמתו, החכם מבטל
 36 את ההקמה, ושוב יכולים האב או הבעל להפר את נדריה בו ביום.
 37 או דלמא, אֵין דין שְׂאֵלָה בְּהֵפֶר, ואין האב או הבעל נשאלים על
 38 הקמתם. לפיכך, לאחר שהקימו את הנדר שוב אינם מפירים אותו
 39 לעולם.
 40 ועוד הסתפק רבא, אִם תִּמְצָא לֹמְרֵי שִׁישׁ דִּין שְׂאֵלָה בְּהֵפֶר, עדיין
 41 יש להסתפק, האם כשם שיש דין שאלה בהקם כמו כן יש דין

אגרות קודש

ב"ה, י"א מני"א, ה'תשי"ז

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ג תמוז, בו כותב על דבר שתי האפשרויות לשכירת מקום בשביל החדר.

מובן אשר שכירת מקום בהעלם שם ועל ידי זה יהי' תמיד מורא של לחץ וכיו' אינה כדאית כלל.

בענין שם המוסד, צ"ע אם כדאי לקבעו תיכף שזה יניח עליו חותם מסיים, שהצד החיובי שבוה שאלה הזרים לרוח חותם זה יראו תיכף שאין להם יד בו, אבל גם הצד שלילי שזה עלול למנוע השתתפות אנשים כאלה שאין רוצים שבגלוי יאמרו עליהם שהם שייכים למסגרת זו. ובהתאם לזה,

המשך בעמוד הבא

נדרים. נערה המאורסה – פרק עשירי דף סט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קפט רש"י

שמע אביה והפר לה בו ביום, ולא הספיק הבעל לשמוע שיפר לה עד שמת – חזר ומיפר חלקו של בעל, ואין צריך להפר חלקו הואיל וכבר הפר. ב"ה אומרים אין יכול להפר. חלקו של בעל בלבד, א"כ חזר ומיפר חלקו עמו. משום דסבירא ליה מקלש היכא דהפר חד בלא חבירה, ואבתי הוי הנדר שלם, אלא שאן איסורא חמור בכתחלה. ובין

דאבתי הנדר שלם הוא – מיבעי ליה לבלט חלקו, וחלק הבעל דנתרוקנה רשותו לו. וביה שמיא סברי מינו קא נייה. כי קדם האב והפר חלקו חתכו לשנים ונתבטל חציו, ועדיין חציו קיים, וכשמפר עכשיו חלקו של בעל – הוי שלו מופר. ש"פ. דתנאי היא, ומקלש קלש כבית הלל. יש שאלה בהקם. שאם קיימו לה נדרה האב והארוס, ונשאלו על הקמתן, מהו? מי יש שאלה ויכולין להפר לה, או לא? יש שאלה בהפר. היכא דקיים האחד והיפר האחד, יכול האחר לשאלו על הקמתו במקום שהפר כבר השני, והוי מופר? ענין אחר: יש שאלה בהפר. כלו, את"ל יש שאלה בהקם – מי הוי מופר הנדר באותה שאלה דהקמה, דאין צריך לומר לה בהפרתו, או אין שאלה בהפר – דלא הוי מופר א"כ מפר לה בעל או האב לאחר שנשאל, דבאותה שאלה דהקמה לא הוי מופר

לה. ת"ש נשאלין על ההקם. ללישנא קמא נשאלין על ההקם ומותרין להפר לה. ואין נשאלין על ההפר. דהיכא דקיים אחד והפר אחד – אין נשאל, אלא או כולו בשאלה או כולו בהפרה בענין. וללישנא בתרא נשאלין על ההקם ומותרין להפר לה א"כ, ואין נשאלין על ההפר – דאין הנדר מופר במה שמתיר החכם לבלט ההקמה א"כ מיפר לה בעל או אב לאח"כ. ע"א: יש שאלה בהקם. שקיים לה הבעל או האב הנדר, ואח"כ הלך ונשאל עליו לחכם והתירו החכם, מי אמרינן דכיון שקיים את הנדר שוב אין נשאלין עליו, ולא הוי שאלה מעליא, או דלמא כיון שהתירו חכם – בטלה הקמתו וביטל הנדר. את"ל יש שאלה בהקם יש (לה) שאלה בהפר. כלומר, במקום הפר. שאם שמע את נדרה ולא רצה להפר, אלא הלך ונשאל בו ביום על אותו נדר לחכם, מאי? מי אמרינן. הואיל אם היא הולכת לחכם ונשאלת לו שיהא מתירה, דהא לדברי הכל אם נשאלת לחכם יכול להתירו לה, דהא נמי אם נשאל האב לחכם על נדר בתו – ידא מותר, הואיל ואי בעי מיצי מיפר. ת"ש דאמר רבי יוחנן נשאלין על ההקם. באותו ענין שפירשתי, ואין נשאלין על ההפר כמו כן. קיים ליכי קיים ליכי. תרי יומי, ונשאל על הקמה ראשונה, וביטלה. מהו. כלומר, הקמה שניה דלא נשאל עליה, בטלה באותו שאלה אי לא? ת"ש דאמר רבא. כפ' "ואלו מותרין" (לעיל דה), "שבועה שלא אוכל, שבועה" בו, דאמר רבא: אם נשאל על הראשונה – שניה חלה עליו. ה"נ, אם נשאל על הקמה ראשונה – שניה חלה עליו. אמר קיים ליכי והדר אמר מופר ליכי. בתוך כדי דבור, ובלשון הזה אמר בתוך כדי דבור ראשון: ולא תיחול הקמה א"כ חלה הפרה, מהו – מי ביטל ההקמה וקיים ההפרה, אי לא.

ת"ש

שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חזר האב ומפר חלקו של בעל. האי דקתני חזר – לא שייחזור להפר מה שהפר כבר, דהיינו חלקו של אב. אלא להכי תני חזר, משום שכבר הפר חלקו, ועכשיו חזר ומיפר חלקו של בעל. ובהכי סגי, ואין צריך שייחזור ויפר חלק עצמו. משום דכיון דאיהו לא מת א"ע"ג דמית ליה בעל – לא בטלה הפרה

דאב. אמר רבי נתן הן דברי ב"ש. דקסברי דיכול האב להפר בכי האי גוונא, ובהפרת חלקו של בעל בלחוד סגי, משום דהפרה דאב כיון דלא מת – לא אבטל לא. אבל בה"א אין יכול להפר כלל, ואפי' חזר ומפר חלקו חלק הבעל. וקא יחיבין טעמא, משום דלביש מינו גייה, כשהפר האב תחלה – הפר חלקו בלבד, וחלק הבעל לא נגרע כלל אלא עדיין הוא קיים לגמרי, וחסוב הוא להורישו לאב. ולביה מקלש קלש, כשהפר האב חלקו – נגרע חלקו של בעל ואינו חשוב להורישו לאב, דכיון דאב אבתי איתיה – הפרה ידידה לא בטלה לה, ואבתי נרדא בקלישותה קאי. וביון דקלש ליה חלקו של בעל – לא מצי מפר אב. מיהו, הני מילי בשלא נתאסה לאחר, אבל נתאסה לאחר בו ביום – אביה ובעלה האחרון מפרין, נדריה כדנתיא לקמן (דף ע"ט), וכמו שנפרש עלה דההיא בסי"ד.

הדיון הוא פירושא דהאי שמעתא דסמכא דעתין עילוייה, וחיובא לרבנן טובא מילי דלא נהירי ולא ברירי לן ולא חישינא למכתביניהו. בעי רבה יש שאלה בהקם. אם קיים הנדר ונשאל בו ביום על ההקם, מי מצי מפר בו ביום או לא? אבל למחר פשיטא דלא מצי מפר, דלא גרע משתיקה. ואת"ל יש שאלה בהקם, יש שאלה בהפר או אין שאלה נראה בעיני דאף על גב דבהפר לא שייך שאלה, דבשלמא הקם – כעין נרדא הוא, אבל הפרה לא, אפילו הכי מבעיא לן אי יש שאלה בהפר. משום דהפרה והקמה איתקשו להדדי, ובדאמר' לקמן (ש); שאני הכא דאמר קרא "אישא יקימו ואישה יפרנו" – את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר, לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר. ומשום הכי בעי: את"ל דיש שאלה בהקם, בהפר מהו? מי אמרינן: נדי דלא שייכא ביה שאלה, אפילו הכי אמרינן דיש שאלה דאיתקשו איתקשו. או דלמא למילתא דהפרה דלא חויא ליה לא איתקשו. ומסקינן מדרבי יוחנן דלענין שאלה לא איתקשו. בעי רבה קיים ליכי קיים ליכי ונשאל על הקמה ראשונה מהו. מי אמרינן: כיון דבעידנא דאפי' הקמה שניה מפומיה לא חיילא – תו לא חיילא. או דלמא: נדי דבהאיא שעתא לא חיילא – היינו משום דבהאיא שעתא איתא להקמה קמייתא. דלא שבקה ליה לבתרייתא למיחל, אבל כי איתשיל אקמייתא – משכחא בתרייתא רווחא חיילא. ת"ש דאמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו. לעיל בפרק "ואלו מותרין" (דף יח) אמר רבא אמתניתין ד"שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל", והכא נמי, כי מתשיל אהקמה קמייתא – שניה חלה עליו. בעי רבה קיים ליכי ולא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה מהו. חזינא בחך בעיא ובמאי דפשיטין בה לקמאי זיל מילי דלא נהירי, ומשום הכי מפרשנא בה מאי דאיתוחי לי. לרבה פשיטא ליה דהקמה לא חיילא, דמגמי, אי הפרה חיילא – הקמה לא חיילא. דנדי דלקמן (דף ע"ט) מספקא לן "קיים ליכי שעה ומופר ליכי שעה" אי חיילא תרוייהו או לא – שאני התם שנתן קצבה להקמה והפרה,

אבל

המשך מהעמוד הקודם

היינו איזה מהטעמים מכריע עכשו בסביבתו, יחליטו. ואם יחליטו לקרות לו שם ובטוחים יהיו שהמוסד יהי בר קיימא ויתנהל כדבעי, יש לקראו בשם אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש ולהכניסו לרשת זו.

במה שכותב שברצונו לקרב גם אנשים כאלה שיש לחשוש להשפעתם באם יחוו דיעה בהנהלת המוסד, הנה ההבטחה (באוווארעניש) בזה פשוטה - על ידי זה שמנצלים עזרתם באופן שלא תהי להם השפעה רוחנית בהנהלת המוסד.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

1 אבל הכא שלא נתן קצבה, פשיטא דאי הפרה חיילא – הקמה לא חיילא, וכדתיבנא. ואי
2 אמרת דהפרה לא חיילא – מינה דהקמה נמי לא חיילא, דהא אתני ואמר דלא תיחול הקמה
3 אלא אם כן חלה הפרה – הלכך פשיטא ליה לרבה דהקמה לא חיילא. אבל בהפרה הוא
4 דמספקא ליה, מי אמרינן: כיון דאקדים ואמר "קיים ליכי" ובתר הכי אמר "מופר ליכי" משמע

5 דאתני דתיחול הפרה בטר הקמה ולא תיחול
6 הפרה א"כ קמה לה הקמה. אלא דמנינ' אתני
7 לא תיחול הקמה א"כ חלה הפרה ולא אתני נמי
8 איפכא – לא תחול הפרה אלא אם כן חלה הקמה
9 – משום דכיון דאקדים "קיים ליכי" ל"מופר ליכי"
10 סמיך אלישניה. דהקמה חיילא, דבריטא אדבר
11 לה, ולכא דליעבב עלה. וארברב, משום דהייש
12 דחיילא הקמה כולי האי, עד דלא שבקה רוחא
13 להפרה – אתני ואמר דלא תיחול הקמה א"כ
14 חלה הפרה, והרי הוא כאלו חתנה על שתיקו,
15 שיחולו הקמה בתחלה ואח"כ הפרה. או דלמא,
16 נתי דאמר "מופר ליכי" בטר "קיים ליכי" – לאו
17 דתיחול הפרה בטר הקמה אינון, אלא משום
18 דאי"א לקרות שני שמות כאחד. ומיהו, האי גברא
19 בהפרה קפיד דתיחול, דהא אמר דלא בעי שיתחול
20 הקמה א"כ חלה הפרה, ודעתו היה שיחולו
21 כאחת. מיהו, משום דקפיד טפי דתיחול הפרה
22 מהקמה, אתני שאם חלות ההקמה מעכב חלות
23 ההפרה – דמגלי דעתיה דלא תיחול הקמה. אבל
24 אע"ג דחלות הפרה מעכב חלות הקמה, לא אתני דלא תיחול הפרה, הלכך הפרה – חיילא,
25 הקמה – לא חיילא. ופשטינן לה מפלוגתא דר"מ ורבי יוסי, דאפילו דומיא דהך גזונא
26 בתמורה, בפרק "כיצד מערימין" (ק, קף), דתנן: "הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים" – הרי
27 זו תמורת עולה, דברי רבי מאיר. רבי יוסי ואמר וכו'. ואמרינן עלה בגמרא התם דהכל מודים
28 באומר "תחול זו ואחר כך תחול זו" – דברי הכל תפוס לשון ראשון, דאפילו רבי יוסי מודה,
29 משום דאי אפשר דלכתב דחיילא תמורת עולה תחול תמורת שלמים. "לא תחול זו אלא אם
30 כן חלתה זו" – תרוייהו קרשן. משום דהתם אפשר לתמורת עולה ותמורת שלמים לחול כאחת, דתרעה בהמה זו עד שתסתאב, וביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים. לא נחלקו אלא
31 באומר "תמורת עולה תמורת שלמים", רבי מאיר סבר: מדהוה ליה למימר "תמורת עולה ושלמים" ואמר "תמורת עולה תמורת שלמים" הוה ליה כאומר "תחול זו ואחר כך תחול זו". ור"י
32 סבר: דאפשר דמאי דקאמר "תמורת עולה תמורת שלמים" – טעי, דסבר אי לא אמינא תמורה אבל חד חד – לא חיילא תמורה אתרוייהו. הלכך בודקין אותו, אם אמר: לעולה ושלמים
33 נכבונתי – תרעה עד שתסתאב ותמכר, ויפלו חצי דמיו לעולה וחצי דמיו לשלמים. אלמא פלוגתייהו דרבי מאיר ורבי יוסי תליא במוציא שני שמות מפיו, אי אמרינן שיחול השני אחר
34 דראשון, או שיחולו שניהם בבת אחת, והואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחת. ומשי"ה אמרינן דלרבי יוסי ודאי אפשר בעיין, דכי אמר "מופר ליכי" – לאו בטר הקמה קאמר, אלא בבת
35 אחת, הלכך הפרה חיילא. וכי תימא: אפי"ה, היכי חיילא? דהא אסיקנא לקמן דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו לאו מילתא היא, דהא הכא לא מעכבא הקמה אהפרה, דהא אתני
36 ואמר "לא תיחול הקמה", הלכך רבי יוסי פשיטא דהפרה חיילא. ואפי' לר"מ נמי פשטינן הכי, דאע"ג דאמר התם דכי אמר "תמורת שלמים" – בטר "תמורת עולה" קאמר ולא חיילא, הכא
37 שאני, דכיון דאמר "לא תיחול הקמה א"כ חלה הפרה" – גלי אדעתיה דאהפרה הוא דקפיד, אהקמה לא. הלכך כי אמר "מופר ליכי" – לאו בטר הקמה קאמר, דהיכי תחול בתרה, כיון
38 שאי אפשר להקמה שתחולו וכו': אמאי לא אמרינן: ואפי' ר' מאיר לא קאמר אלא התם, מדהוה ליה למימר "תמורת עולה ושלמים" ואמר "תמורת עולה תמורת שלמים" הוה ליה כאומר
39 "תחול זו ואח"כ תחול זו", וכסוגיא דהתם. אבל הכא, דליכא לישנא יתירא – בבת אחת קאמר? לאו מילתא היא, דבשלמא התם, כיון דאפשר לתמורת עולה ושלמים לחול כאחת, כול דהיכא
40 דליכא לישנא יתירא – אמרי' דלבט אחת נתבונן. אבל הכא, שאי אפשר להקמה והפרה לחול כאחת – אפילו בלאו לישנא יתירא אמרינן דלהא אחר זה, אי לאו משום דאתני ואמר "ולא
41 תחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה". כנ"ל פירושא דשמעתא. ופירושא תריצא ומעליא הוא. **בעי'** רבה קיים מופר ליכי בבת אחת מוח. כלומר, ד"קיים" לחודיה לאו כלום הוא, ור"לכי"
42 הוא שכוללן שתיקן כאחת. ואיכא נסחי דגרסי: "קיים ליכי מופר ליכי בבת אחת" מהו? ולהך נסחי בעי דלימא הכי בהדיא "בבת אחת", דמגלי בדעתיה שהוא רוצה שיחולו בבת אחת. ונראה
43 בעיני דבהכי מספקא: ודאי אי אפשר לשניהם לחול כאחת, מיהו נתי דאי חד מינייהו קיים איך לא חייל כלל, הכא דבבת אחת, לגבי כל חד מינייהו אמרינן דקדים, דחייל. ואיכא למימר
44 נמי דמאחר ולא קדים, וכיון שאי אפשר לשניהם לחול כאחת – מספקין דלמא הקמה חיילא, ותו לא מצי מפר. ופשטינן לה מדרבה, דאמר בפרק "האיש מקדש" גבי המקדש שתי אחיות
45 כאחת, דכיון דלא מצי לקדשניהו בזה אחר זה – אפי' בבת אחת ליכא אחרא מינייהו ספק קדושין כלל. הכא נמי – ליכא לספקי בהקמה ובהפרה כלל, ומצי בטר הכי להפר ולקוימו כדבעי.
46 ולא נתחווהו לי דברי הר"מ במזיל בזה בפרק אחרון מהלכות נדרים. **בעי'** רבה קיים ליכי היום מהו מי אמרינן כמאן דאמר מופר ליכי למחר. דהכי קאמר: קיים ליכי היום כלב, או דלמא
47 הא לא אמר לה "מופר ליכי למחר".

תא שְׁמַע מַפְלֻגְתָּא דְרַבִּי מְאִיר וְרַבִּי יוֹסִי. דְתַנְי:
"הַרְי זֶה תְּמוּרַת עוֹלָה תְּמוּרַת שְׁלָמִים" – הַרְי זֶה
תְּמוּרַת עוֹלָה, דְּבַרְי רַבִּי מְאִיר. וְרַבִּי יוֹסִי אָמַר:
אִם לִכְדֵּךְ נִתְּבוּיִן מִתְּחִלָּה, הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְקָרוֹת
שְׁנֵי שְׁמוֹת בְּאֶחָד – דְּבַרְיֵי קַיְיִמִּין. וְאֶפְשָׁר רַבִּי
מְאִיר לֵאמֹר לֵאמֹר דְּלָא אָמַר "לָא תִּיחּוֹל זֶה אֶלְא
אִם בְּן חָלָה זֶה", אֶכְּלָ הַבָּא, דְּאָמַר "לָא תִּיחּוֹל
הַקְּמָה אֶלְא אִם בְּן חָלָה הַפְּרָה" – ר"מ נְמִי מוֹדָה
דְּהַפְּרָה חָלָה. בְּעַי רַבְה: "קַיְיִם וּמוֹפֵר לִיכִי" בְּבַת
אֶחָת, מַהוּ? ת"ש דְּאָמַר רַבְה: לָא דְּבַר שְׂאִינוּ
בְּזָה אַחַר זֶה – אֶפְי' בְּבַת אֶחָת אֵינוּ. בְּעַי רַבְה:
"קַיְיִם לִיכִי הַיּוֹם" מַהוּ? מִי אֲמַרְיִנן: כְּמָאן דְּאָמַר לָהּ
"מוֹפֵר לִיכִי לְמַחֵר", או דְּקָמָא הָא לָא אָמַר לָהּ?
א"ר

1 ת"ש. דכי האי גזונא פלוגתא דר"מ ורבנן במסכת תמורה, בפ' "כיצד מערימין על הכבור".
2 הרי זה תמורת עולה תמורת שלמים כו' דברי קיימין. וביא בדמי חציה עולה ובדמי
3 חציה שלמים. ואפילו רבי מאיר. לא אמר תפוס לשון ראשון, אלא דלא אמר "לא תיחול
4 זו אלא אם כן חלה שניה". ועל מה נחלקו באומר "תמורת עולה ותמורת שלמים", רבי
5 מאיר סבר: דלמא מיהדר הוא דהדר ביה
6 ותמורת עולה, ואמר תמורת שלמים, והואיל
7 וכן – תפוס תחלת דבריו, והרי היא עולה. ור'
8 יוסי סבר: אי אמר "תמורת עולה ושלמים" הוה
9 אמינא קדושה ואינה קריבה, קמ"ל. אבל הכא
10 דקאמר לא תחול כו', ודאי הויה הפרה, כי
11 הוהו טעמא דתמורה. קיים מופר ליכי. ולא
12 אמר "ליכי" בין קיים למופר, מי אמרינן: כיון
13 דלא אמר "קיים ליכי מופר ליכי" – הויה כמ"ד
14 לא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה, דכיון
15 דלא אמר "קיים ליכי" – גלי אדעתיה דבהפרה
16 ניהא ליה. או דלמא לא שניא, וכמ"ד "קיים ליכי
17 ומופר ליכי" דמי, ולא תהוי הפרה. ת"ש דאמר
18 רבה. ובקדושין, ואמערש בהמה קאי. כל שאינו
19 בזה אחר זה. כגון שאם קרא לעשירי "עשירי",
20 וחרוה קרא ל"א "עשירי" – אינו קדוש. וקאמר
21 אף בבת אחת, שאם קרא לשניין "עשירי" סתם
22 – אין האחד עשר קדוש. ה"ג, כיון דאינו בזה
23 אחר זה, שאם אמר לה עכשיו "קיים ליכי"
24 ולאחר שעה אמר "מופר ליכי" – אין בהפרתו כלום, בבת אחת נמי, כי אמר "קיים ומופר
25 ליכי" – אין באותה הפרה כלום, אע"ג דבבת אחת קאמר "קיים ומופר ליכי". היום מהו.
26 מי אמרינן: כיון דאמר "היום" – כמאן דאמר: היום יחא מקיים, אבל למחר יחא מופר
27 לה, והוי מופר. או דלמא הא לא אמר לה. בפירושו "מופר ליכי למחר".
אמר

אבל הכא שלא נתן קצבה, פשיטא דאי הפרה חיילא – הקמה לא חיילא, וכדתיבנא. ואי אמרת דהפרה לא חיילא – מינה דהקמה נמי לא חיילא, דהא אתני ואמר דלא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה – הלכך פשיטא ליה לרבה דהקמה לא חיילא. אבל בהפרה הוא דמספקא ליה, מי אמרינן: כיון דאקדים ואמר "קיים ליכי" ובתר הכי אמר "מופר ליכי" משמע דאתני דתיחול הפרה בטר הקמה ולא תיחול הפרה א"כ קמה לה הקמה. אלא דמנינ' אתני לא תיחול הקמה א"כ חלה הפרה ולא אתני נמי איפכא – לא תחול הפרה אלא אם כן חלה הקמה – משום דכיון דאקדים "קיים ליכי" ל"מופר ליכי" סמיך אלישניה. דהקמה חיילא, דבריטא אדבר לה, ולכא דליעבב עלה. וארברב, משום דהייש דחיילא הקמה כולי האי, עד דלא שבקה רוחא להפרה – אתני ואמר דלא תיחול הקמה א"כ חלה הפרה, והרי הוא כאלו חתנה על שתיקו, שיחולו הקמה בתחלה ואח"כ הפרה. או דלמא, נתי דאמר "מופר ליכי" בטר "קיים ליכי" – לאו דתיחול הפרה בטר הקמה אינון, אלא משום דאי"א לקרות שני שמות כאחד. ומיהו, האי גברא בהפרה קפיד דתיחול, דהא אמר דלא בעי שיתחול הקמה א"כ חלה הפרה, ודעתו היה שיחולו כאחת. מיהו, משום דקפיד טפי דתיחול הפרה מהקמה, אתני שאם חלות ההקמה מעכב חלות ההפרה – דמגלי דעתיה דלא תיחול הקמה. אבל אע"ג דחלות הפרה מעכב חלות הקמה, לא אתני דלא תיחול הפרה, הלכך הפרה – חיילא, הקמה – לא חיילא. ופשטינן לה מפלוגתא דר"מ ורבי יוסי, דאפילו דומיא דהך גזונא בתמורה, בפרק "כיצד מערימין" (ק, קף), דתנן: "הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים" – הרי זו תמורת עולה, דברי רבי מאיר. רבי יוסי ואמר וכו'. ואמרינן עלה בגמרא התם דהכל מודים באומר "תחול זו ואחר כך תחול זו" – דברי הכל תפוס לשון ראשון, דאפילו רבי יוסי מודה, משום דאי אפשר דלכתב דחיילא תמורת עולה תחול תמורת שלמים. "לא תחול זו אלא אם כן חלתה זו" – תרוייהו קרשן. משום דהתם אפשר לתמורת עולה ותמורת שלמים לחול כאחת, דתרעה בהמה זו עד שתסתאב, וביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים. לא נחלקו אלא באומר "תמורת עולה תמורת שלמים", רבי מאיר סבר: מדהוה ליה למימר "תמורת עולה ושלמים" ואמר "תמורת עולה תמורת שלמים" הוה ליה כאומר "תחול זו ואחר כך תחול זו". ור"י סבר: דאפשר דמאי דקאמר "תמורת עולה תמורת שלמים" – טעי, דסבר אי לא אמינא תמורה אבל חד חד – לא חיילא תמורה אתרוייהו. הלכך בודקין אותו, אם אמר: לעולה ושלמים נכבונתי – תרעה עד שתסתאב ותמכר, ויפלו חצי דמיו לעולה וחצי דמיו לשלמים. אלמא פלוגתייהו דרבי מאיר ורבי יוסי תליא במוציא שני שמות מפיו, אי אמרינן שיחול השני אחר דראשון, או שיחולו שניהם בבת אחת, והואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחת. ומשי"ה אמרינן דלרבי יוסי ודאי אפשר בעיין, דכי אמר "מופר ליכי" – לאו בטר הקמה קאמר, אלא בבת אחת, הלכך הפרה חיילא. וכי תימא: אפי"ה, היכי חיילא? דהא אסיקנא לקמן דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו לאו מילתא היא, דהא הכא לא מעכבא הקמה אהפרה, דהא אתני ואמר "לא תיחול הקמה", הלכך רבי יוסי פשיטא דהפרה חיילא. ואפי' לר"מ נמי פשטינן הכי, דאע"ג דאמר התם דכי אמר "תמורת שלמים" – בטר "תמורת עולה" קאמר ולא חיילא, הכא שאני, דכיון דאמר "לא תיחול הקמה א"כ חלה הפרה" – גלי אדעתיה דאהפרה הוא דקפיד, אהקמה לא. הלכך כי אמר "מופר ליכי" – לאו בטר הקמה קאמר, דהיכי תחול בתרה, כיון שאי אפשר להקמה שתחולו וכו': אמאי לא אמרינן: ואפי' ר' מאיר לא קאמר אלא התם, מדהוה ליה למימר "תמורת עולה ושלמים" ואמר "תמורת עולה תמורת שלמים" הוה ליה כאומר "תחול זו ואח"כ תחול זו", וכסוגיא דהתם. אבל הכא, דליכא לישנא יתירא – בבת אחת קאמר? לאו מילתא היא, דבשלמא התם, כיון דאפשר לתמורת עולה ושלמים לחול כאחת, כול דהיכא דליכא לישנא יתירא – אמרי' דלבט אחת נתבונן. אבל הכא, שאי אפשר להקמה והפרה לחול כאחת – אפילו בלאו לישנא יתירא אמרינן דלהא אחר זה, אי לאו משום דאתני ואמר "ולא תחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה". כנ"ל פירושא דשמעתא. ופירושא תריצא ומעליא הוא. בעי' רבה קיים מופר ליכי בבת אחת מוח. כלומר, ד"קיים" לחודיה לאו כלום הוא, ור"לכי" הוא שכוללן שתיקן כאחת. ואיכא נסחי דגרסי: "קיים ליכי מופר ליכי בבת אחת" מהו? ולהך נסחי בעי דלימא הכי בהדיא "בבת אחת", דמגלי בדעתיה שהוא רוצה שיחולו בבת אחת. ונראה בעיני דבהכי מספקא: ודאי אי אפשר לשניהם לחול כאחת, מיהו נתי דאי חד מינייהו קיים איך לא חייל כלל, הכא דבבת אחת, לגבי כל חד מינייהו אמרינן דקדים, דחייל. ואיכא למימר נמי דמאחר ולא קדים, וכיון שאי אפשר לשניהם לחול כאחת – מספקין דלמא הקמה חיילא, ותו לא מצי מפר. ופשטינן לה מדרבה, דאמר בפרק "האיש מקדש" גבי המקדש שתי אחיות כאחת, דכיון דלא מצי לקדשניהו בזה אחר זה – אפי' בבת אחת ליכא אחרא מינייהו ספק קדושין כלל. הכא נמי – ליכא לספקי בהקמה ובהפרה כלל, ומצי בטר הכי להפר ולקוימו כדבעי. ולא נתחווהו לי דברי הר"מ במזיל בזה בפרק אחרון מהלכות נדרים. בעי' רבה קיים ליכי היום מהו מי אמרינן כמאן דאמר מופר ליכי למחר. דהכי קאמר: קיים ליכי היום כלב, או דלמא הא לא אמר לה "מופר ליכי למחר".

אגרות קודש

בי"ה, י"ג מני"א, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נ"נ מלאכתו מלאכת שמים הר"י שיי

שלום וברכה!

הגיעתני בשורה טובה אשר נולד לו בן למזל טוב והכניסוהו לבריתו של אברהם אבינו בשעה טובה ומוצלחת.

המשך בעמוד הבא

נדריים דף סט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קצא

41 שתייהן בבת אחת. ומאחר שההקמה בין כך אינה יכולה לחול,
 42 שהרי התנה שלא תחול אלא אם כן תחול ההפרה, חלה ההפרה
 43 לבדה. ואפילו רבי מאיר הסובר בתמורה 'תפוס לשון ראשון, לא
 44 קאמר כן אלא משום דלא אמר לא תיחול זו אלא אם כן חלה זו,
 45 ולא התנה שלא תחול תמורת העולה אלא אם כן תחול תמורת
 46 השלמים, על כן מסתבר שהוא מקפיד שתחול קודם תמורת
 47 העולה. אף שעל ידי כך לא תוכל לחול תמורת השלמים. אכל
 48 הך, דאמר לא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה, רבי מאיר
 49 נמי מודה דהפרה חלה אף אם לא תחול קודם לה הקמה. שהרי אין
 50 מסתבר לומר במקרה זה שהוא מעדיף את ההקמה על ההפרה
 51 ומקפיד שתחול לפניו, אלא אדרבה, הרי הוא מקפיד שלא תחול
 52 ההקמה בלא הפרה.
 53 ספק נוסף בדין הקמה והפרה:
 54 גע'י רבה, אב האומר לבתו או בעל האומר לאשתו על נדריה,
 55 קיים ומופר ליכי' בבת אחת, מהו – מה דינה של אמירה זו. האם
 56 על כל אחת בפני עצמה, בין על ההקמה ובין על ההפרה, יש לומר
 57 שמא הקדימה האחת לחול לפני חברתה, ונמצא שחלה אחת
 58 מביניהן ולא מבורר איזו מהן. או דלמא, מאחר שלא הקדים אף
 59 אחת מהן לחברתה, שמא חלה דווקא ההקמה ושוב אינו יכול
 60 להפר.
 61 הגמרא פושטת את הספק האמור:
 62 תא שמע, דאמר רבה, כל דבר שכלול משני דברים שאינו יכול
 63 לחול בזה אחר זה, אפילו בבת אחת אינו חל. ועל כן שנינו
 64 בקידושין (ב) המקדש אשה ובתה, או המקדש שתי אחיות, בבת
 65 אחת, אין חלים קידושי אף אחת מהן. שכשם שאינו יכול לקדש
 66 את הבת לאחר שקידש את אמה או להיפך, וכן אינו יכול לקדש
 67 אשה לאחר שקידש את אחותה, כמו כן אינו יכול לקדש את
 68 שתייהן בבת אחת. והוא הדין בהקמה והפרה, מאחר שאין ההקמה
 69 יכולה לחול לאחר ההפרה, וכן ההפרה אינה יכולה לחול לאחר
 70 ההקמה, על כן גם אם עשה את שתייהן בבת אחת לא חלה אף
 71 אחת מהן. נמצא שהנדר אינו מוקם ואינו מופר, ובידו לאחר מכן
 72 להקים את הנדר או להפר את הנדר.
 73 ספק נוסף בדין הקמה והפרה:
 74 גע'י רבה, אב האומר לבתו או בעל האומר לאשתו, קיים ליכי
 75 היום, מהו – מה דינה של אמירה זו. מי אמרינן, במאן דאמר לה
 76 קיים ליכי היום ומופר ליכי' למהר, שהרי מכלל אמירתו קיים
 77 ליכי היום' משתמע שמחר יהיה מופר. או דלמא, תא סוף סוף לא
 78 אמר לה שיהיה הנדר מופר לה למחר, ואף שמכלל דבריו
 79 משתמעת הפרה למחר, אין זו הפרה.
 80 ממשיך רבה להסתפק באופן אחר:

1 תא שמע, דמפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי שלפנינו יש לפשוט את
 2 הספק האמור. דתנן בתמורה (כה), האומר על בהמה, יהי זו
 3 תמורת עולה תמורת שלמים, דין הבהמה שהרי זו תמורת עולה.
 4 דברי רבי מאיר. ורבי יוסי אומר, אם אבן לבד נתפזן מתחלה
 5 שיחולו על הבהמה שתי הקדושות כאחת. על אף שהקדים
 6 בדיבורו את העולה לשלמים אין בכך כלום, אלא הואיל ואי אפשר
 7 לקרות את שני השמות פאחד ו'בבת אחת', דבריו קיימין,
 8 ומתקדשת הבהמה בקדשת עולה וקדשת שלמים יחד.
 9 ומבואר בגמרא שם (כו), שאם אמר 'תחול עליה תמורת עולה
 10 ואחר כך תחול תמורת שלמים', הכל מודים שיש לנו לתפוס לשון
 11 ראשון, והרי היא תמורת עולה. משום שלאחר שנתפס בה קדושת
 12 עולה, שוב אי אפשר שתחול עליה גם קדושת שלמים. ולעומת
 13 זאת, אם אמר 'לא תחול עליה תמורת עולה אלא אם כן תחול
 14 עליה גם תמורת שלמים', הכל מודים שחלות עליה שתי
 15 הקדושות כאחת. שהרי יתכן שיחולו עליה שתי הקדושות בבת
 16 אחת, ודינה לרעות עד שסתאב 'שיפול בה מום', ותמנך
 17 במומה, ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים, וכיון שהתנה
 18 שלא תחול אף אחת מהן לבדה אלא יחולו שתייהן יחד, בהכרח
 19 ששתייהן חלות כאחת. ולא נחלקו רבי מאיר ורבי יוסי אלא
 20 כשאמר 'תמורת עולה תמורת שלמים'. רבי מאיר סובר, מכך
 21 שאמר 'תמורת עולה תמורת שלמים' ולא אמר 'תמורת עולה
 22 ושלמים', מוכח שבכוונתו שתחול קודם תמורת העולה, ורק
 23 אחריה תחול תמורת השלמים. ומאחר שכבר חלה תמורת העולה
 24 תחילה, שוב אי אפשר שתחול בה קדושה אחרת. ורבי יוסי סובר,
 25 שאין להסיק מכך שאמר 'תמורה' על כל אחת מהקדושות בפני
 26 עצמה, ולא אמר 'תמורת עולה ושלמים', שבכוונתו שיחולו זו
 27 אחר זו, אלא יתכן שאמר כן משום שהוא רוצה שתחול על
 28 הבהמה קדושת הגוף, ותקרב על המזבח. והוא טועה וסובר שאם
 29 יאמר 'תמורה' על כל אחת בפני עצמה, תתקדש הבהמה בקדושת
 30 שתייהן, ותקרב למזבח גם בתורת עולה וגם בתורת שלמים, אבל
 31 אם לא יאמר 'תמורה' על כל אחת בנפרד אף על פי שתחול על
 32 הבהמה קדושת עולה ושלמים, אבל לא יקריבו את הבהמה הזאת
 33 כלל, אלא תמכר ויפלו דמיה חציים לעולה וחציים לשלמים. על
 34 כן שואלים את פיו, ואם אבן אמר שהתכוין לכך שיחולו שתייהן
 35 בבת אחת, דבריו קיימים.
 36 מסיקה הגמרא את ראייתה, לרבי יוסי הסובר שאין להוכיח מסדר
 37 דבריו שבכוונתו שהדיבור הראשון יקדים לחול קודם הדיבור
 38 השני, ודאי שהוא הדין באומר קיים ליכי ומופר ליכי, שאינו
 39 מקפיד שההקמה תקדים לחול לפני ההפרה, ומה שהקדים
 40 בדיבורו את ההקמה, אין זה אלא משום שאינו יכול לומר את

המשך מהעמוד הקודם

ויהי רצון שיגדלוהו ואת כל יו"ח שי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מוארים באור וחוס
 חסידותי.

וזכות התעסקותו בלימוד תורתנו תורת חיים עם בני ישראל, בני אלקים חיים, תרבה בברכות
 השי"ת והצלחתו במלאכתו מלאכת הקדש, ובעניניו הפרטים גם יחד.

בודאי נודע לכת"ר (ואולי גם ראה) החוברת פלפול התלמידים שהו"ל פה, ובה חידושי תורה
 בנגלה ובחסידות מתלמידי תומכי תמימים דפה.

ומהנכון ביותר וביותר שיו"ל עדי"ג גם מתלמידי תומכי תמימים דלוד.

ובודאי למותר לעורר אודות זה, אבל נצטוינו אין מרזין אלא למזורזין. ואם רק יש אפשריות,
 הרי מהמתאים ביותר שיו"ל אם לח"י אלול או לחדש תשרי הבע"ל, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

ובסיום מעין הפתיחה בברכת מזל טוב ולבשו"ט בכוב"פ.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

א. בְּשֵׁבֶת שְׁחֵרִית בְּבֹאוֹ מִבֵּית הַפְּנֵסֶת צָרִיךְ שְׂוִיָּהוּ שְׁוֹלְחָנוּ עָרוּךְ וּמִפֶּה פְּרוּסָה עַל הַפֶּת¹⁸ מִטַּעַם שְׁנֵתְבָאָר¹
בְּסִימָן רע"א⁴ וּמִטָּה שְׂאֵבֶל עָלֶיהָ מִצְעֶת יָפָה פְּמוֹ בְּסַעֲדַת הַלִּילָה⁵ לְפִי שְׁפָבוֹד יוֹם¹² קָדָם לְכַבוֹד לִילָה⁷:

סימן רפט, סדר סעודת שחרית של שבת טעף א

הלכתא רבתא

א] על הפת - כשמקדשים במקום שאין אוכלים בו את עיקר הסעודה, אלא טועמים מיני מזונות וכיוצא-
בזה¹, אין צריך שתהיה פת על השולחן בשעת
הקידוש², וכן אין צריך לכסות את מיני המזונות
בשעת הקידוש³.
ב] שכבוד יום - יש לאכול חמין בסעודת היום⁶.

ציונים והוספות

להגיש פחות (שמועות וסיפורים ח"א ע' 203).
סדר האכילה: מובא בשם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב שאמר
בשם אדה"ז שיש קבלה ממשה רבינו שהסדר בסעודות
שבת ביום צריך להיות קודם טשולנט, אחר-כך קוגל,
ואחר-כך בשר (תשורה (פישר תמוז תש"ס) בשם הרי"כ
ששמע מאביו, ובשם הרי"י לנדא, וכעין זה בס' זכרון
שמואל (זלמנוב) ע' 59 בשם הצ"צ).

כ"ד תבשילים: מובא בשם רבינו הזקן שאמר פעם
לחסידים, שבשבת צריך כל אחד לאכול כ"ד תבשילים כנגד
"כי לעולם חסדו" שאומרים בשבת. והיה שם א' שלא היה
מעדת החסידים, וישאל הרי יש כ"ו פעמים "כי לעולם
חסדו"? וענה לו רבינו הזקן: סיחון ועוג הם אומגעריכט.
(שמועות וסיפורים ח"ב עמ' 156), אומגעריכט - תרתי
משמע: 1) אום-געריכט - אינו מין מאכל. 2) לא צפוי.
כנראה הכוונה, שהכיבוש של ארץ סיחון ועוג לא היה
מתוכנן מראש, אלא בא באופן בלתי צפוי).

ברכת המזון שלא מתוך הסיפור: כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ
סיפר שאביו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לא היה מברך בשבת
בסעודת היום מתוך סידור (משא"כ בסעודת הלילה), והיא
הנהגה המכוונת על פי קבלה.

גם כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לא בירך בסעודת היום מתוך
הסידור, וגם כשכן - היה מסתפק בהבטה בסידור (המלך
במסיבו ח"א ע' קטז, ח"ב ע' לח).

לענין זמירות שבת, ראה על סי' עדר ס"ז.

7) עד"ז בסי' רעא ס"ח שאף שלענין יין לקידוש, הלילה
קודם לקידוש היום, מכל-מקום לענין שאר צרכי סעודה
(וכן מיני מגדים), צרכי היום קודמים לצרכי הלילה שכבוד
היום קודם לכבוד לילה.

1) ראה סימן רמט סעיפים י"א, אופני היתר האכילה קודם
הסעודה העיקרית.

2) קונטרס אחרון סי' רמט ס"ק ד: אין צריך להיות הלחם
על השולחן בשעת קידוש כשאוכל מיני תרגימא מיד.

3) טעם הכיסוי משום זכר למן (כדלהלן) השייך בלחם-
משנה דווקא ולא במיני מזונות.

בהתוודעויות כ"ק אדמו"ר בשבת-קודש היו המזונות
מכוסים (בדווקא) בשעת הקידוש. אמנם ייתכן שהיה זה
בשבתות בהם יצא ידי-חובת עיקר הסעודה במיני מזונות,
ולא בפת.

4) סעיף יז: אם הביאו (את השולחן) קודם קידוש צריך
לפרוס עליו מפה לכסותו... וצריך שתהא גם מפה תחת הפת
על השולחן כדי שתהא הפת בין שתי מפות זכר למן שהיה
עליו טל מלמעלה וטל מלמטה.

הטעם העיקרי שהובא שם הוא כדי שיראה שהביאו הפת
לכבוד שבת, ולכאורה טעם זה אינו שייך בקידוש היום.
ראה הגהות מיימוניות הל' שבת פכ"ט הי"ב.

5) סי' רסב ס"א: צריך אדם לסדר שלחנו בערב שבת ללילי
שבת ויציע המטות שיושבים עליהם ויתקן כל עניני הבית
שימצאנו ערוך ומסודר בבואו מבית הכנסת שזהו כבוד
השבת ונוהגין שהשולחן הוא ערוך במפה כל יום השבת
לכבוד השבת ואין לשנות.

6) סי' רנו ס"ג: מצוה להטמין לשבת כדי שיאכל חמין
בשבת כי זהו מכבוד ועונג שבת, וראה שם ס"א שהטמנה
היא לצורך היום דוקא.
מהנהגות סעודת היום:

שלא להשאיר חמין: אדמו"ר מוהרי"צ אמר פעם לחסיד:
בשבת שעברה נתת לי הרבה מאוד צ'ולנט (חמין), אך הרי
ידוע שאסור להשאיר צ'ולנט, וזה הזיק לי, אבקשך הפעם

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

5 שמלאכתו לאיסור ולהיתר שמותר לטלטלו ככלי שמלאכתו
6 להיתר כמו שנתבאר למעלה אבל לדברי האוסרים לכבד
7 בשבת אף קרקע המרוצף אסור לטלטלן כי אם לצורך גופן
8 או מקומן ככלי שמלאכתו לאיסור.

1 פז מכבדות שמכבדין בהן הקרקע הרי הן ככלי שמלאכתו
2 להיתר לדברי המתירין לכבד בהן בשבת קרקע
3 המרוצף כמו שיתבאר בסי' של"ז ואף שמכבדין בהן ג"כ
4 קרקע שאינו מרוצף בחול מכל-מקום הרי הן ככלי

47 להכבידה למלאות בה מים אם האבן קשור בה יפה מבעוד
 48 יום שאינו נופל ממנה כשממלאים בה מותר למלאות בה
 49 לפי שאף האבן הותר בטלטול מפני שנעשה כמו הדלעת
 50 עצמה שהוא בטל אצלה ואם לאו אסור למלאות בה אלא
 51 אם כן ייחד אבן זה לכך לעולם כמו שנתבאר לעיל בסי'
 52 ש"ח:

53 ד דבר האסור בטלטול שמונח על דבר המותר אם הניחו
 54 עליו מבעוד יום מדעתו על דעת שישאר מונח שם גם
 55 בשבת הרי נעשה ההיתר בסיס להאסור ונאסר בטלטול
 56 כמוהו ממש אבל אם לא היה בדעתו שישאר מונח שם
 57 בשבת ושכח להסירו ממנו קודם כניסת השבת שלא נעשה
 58 בסיס אליו וכן אם נעשה בסיס לאיסור ולהיתר כגון שהניח
 59 עליו מבעוד יום גם דבר המותר בטלטול שחשוב יותר
 60 מדבר האסור כמו שנתבאר בסי' ש"י כיון שלא נעשה בסיס
 61 לאיסור בלבדו הרי הוא עומד עדיין בהתירו ומותר לטלטלו
 62 אף שגם האיסור שעליו מיטלטל עמו מאיליו.

63 אלא שאם אפשר לנער האיסור ממנו מיד צריך לנערו
 64 מתחלה ואחר כך יטלטל ההיתר בלבד למקום שצריך אליו
 65 ואם אי אפשר לנער או שיהיה איזה הפסד בדבר המותר אם
 66 ינער את האיסור או שלא יספיק לו הניעור להשלים בו
 67 הצורך שהוא צריך לטלטול זה כגון שמטלטל ההיתר עם
 68 האיסור שעליו למקום אחר מפני שצריך לפנות מקומם זה
 69 שהם עליו עכשיו כדי להשתמש בו איזה תשיש או צורך
 70 אחר בענין שאם ינער כאן האיסור לא יוכל להשלים צרכו
 71 במקום הזה מותר לטלטל ההיתר עם האיסור שעליו:

72 ה כיצד כלכלה מליאה פירות והאבן בתוכה אע"פ שהניחו
 73 שם מבעוד יום במתכוין שישאר שם בשבת כיון שיש
 74 פירות בכלכלה הרי נעשית בסיס לאיסור ולהיתר ולא
 75 נאסרה בטלטול ולכן אם הם פירות רטובים ורכים מאד כגון
 76 תאנים וענבים שאם ינערן יתטנפו בקרקע ויפסדו מותר
 77 ליטול הכלכלה כמות שהיא עם הפירות והאבן שבתוכה
 78 ולהוליכה למקום שצריכים לו הפירות לאכלם שם ואין
 79 מחייבים אותו ליטול הפירות בידי ולהוליכם כי שמא יפלו
 80 מידי לארץ ויתטנפו.

81 ואם הם מונחים בסלים קטנים תוך הכלכלה יטול הסלים
 82 בידו מתוך הכלכלה ויוליכם אחד אחד בענין שאין חשש
 83 שיפלו הפירות לארץ.

84 ואם צריך ליטול גוף הכלכלה למקום אחר כדי להשתמש
 85 בה שם איזה תשיש יטול הסלים מתוכה בידו ויניחם על
 86 גבי קרקע ואח"כ ינער האבן מתוכה ויטלנה.

87 ואם הם פירות יבשים שאינם נפסדים כשהם מתטנפים
 88 בקרקע אף שאינם בסלים לא יטול הכלכלה כמות שהיא עם
 89 הפירות והאבן בין שצריך לפירות בין שצריך לכלכלה אלא
 90 ינערם מתוכה עם האבן ואח"כ ילקטם בידו ויחזירם
 91 לכלכלה אם ירצה אבל אם צריך למקום הכלכלה בענין
 92 שלא יספיק לו הניעור מותר לו ליטלה מכאן כמות שהיא
 93 בכל ענין:

1 כלי שחוזים בו הכוכבים אם מותר להפכו ולטלטלו להביט
 2 בו נתבאר בסי' ש"ז:

3 פח מה שמורה על השעות בין שהוא של חול בין של מין
 4 אחר כגון שרואין בצל נתפשט המנהג לאוסרו
 5 בטלטול כי אם לצורך גופו דהיינו שצריך להשתמש בגופו
 6 איזה תשיש המותר או לצורך מקומו ככלי שמלאכתו
 7 לאיסור לפי שנעשה למדידת הזמן או הצל ויש לדמותה
 8 למדידה האסורה בשבת ואין להחירה מפני שהיא מדידה
 9 של מצוה שהוא לומד ע"י כלי זה שלא התירו מדידה של
 10 מצוה אלא כשהמדידה בעצמה יש בה מצוה כגון למדוד
 11 המקוה וכיוצא בה אבל כאן המדידה בעצמה אין בה שום
 12 ענין מצוה ואי משום שלומד על ידה איך יתלה לימודו
 13 בדבר האסור ויהיה מותר על ידי כך זהו טעם המנהג אבל
 14 מן הדין אין איסור ברור בדבר ולא היתר ברור:

15 פט אפילו דבר הראוי בשבת אם הוא גרוע בעיני
 16 העשירים ואין דרכם להשתמש בו מחמת עשרם נעשה
 17 דבר זה מוקצה גמור להם ונאסר להם בטלטול אף שהוא
 18 של עניים אלא העשירים שבבית העניים מותרים לטלטלו
 19 כמו העניים עצמם ואם דבר זה הוא של עשיר אסור
 20 בטלטול אף לכל העניים שבעולם שמתוך שהוקצה לבעליו
 21 הוקצה לכל העולם במה דברים אמורים בדבר שאינו ראוי
 22 לבעליו מחמת גריעותו בעיני בעליו אבל דבר שאינו ראוי
 23 לבעליו מחמת שהוא אסור להם כגון יין לנזיר לא נעשה
 24 מוקצה בשביל כך הואיל והוא מותר לאחרים ולפיכך אף
 25 הנזיר עצמו מותר לטלטלו:

חלק ב סימן שח דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת

26 א נוטל אדם את בנו ברשות היחיד והאבן בידו ואינו
 27 חשוב כמטלטל את האבן בידי והוא שאי אפשר בענין
 28 אחר כגון שיש לבנו געגועין עליו שאם לא יטלנו יחלה ולא
 29 גזרו על טילטול שלא בידיים ממש במקום סכנת חולי וגם
 30 אי אפשר להשליך האבן מיד התינוק מפני שיצטק ויבכה
 31 אבל אם אין לו געגועין עליו אסור ליטלו ואינו דומה לשאר
 32 טילטול דבר האסור שמיטלטל מאיליו ע"י שמטלטל בידו
 33 את הדבר המותר שעמו שהתירו חכמים כשאי אפשר לנער
 34 האיסור מן ההיתר כמו שיתבאר לפי שלא התירו כן אלא
 35 כשצריך לדבר המותר אבל כאן אין זה צורך כל כך ליטול
 36 את התינוק כשאינו לו געגועין עליו:

37 ב ואפילו כשיש לו געגועין עליו לא התירו אלא באבן
 38 אבל אם דינו בידו אסור אפילו לאחוז בידו והוא מהלך
 39 ברגליו ברשות היחיד גזרה שמא יפול הדינר מידו וישכח
 40 אביו ויגביהו ונמצא מטלטל מוקצה טלטול גמור ולטלטול
 41 גמור חששו וגזרו אפילו במקום סכנת חולי כיון שאין שם
 42 סכנת נפש אם לא יטלנו:

43 ג כלכלה שהיתה נקובה וסתמה באבן מבעוד יום (אם
 44 הדקה שם בחוזק) מותר לטלטלה שלא נעשית בסיס
 45 לדבר האסור לפי שאף האבן נעשה כלי (כשהוא מהודק
 46 בה) שהרי נעשה כדופנה וכן דלעת חלולה שתולין בה אבן

48 לסמוך על סברא האחרונה כגון אם נפל נר על השלחן כמו
49 שנתבאר בס' רע"ז:

50 ח ולדברי הכל אם הוא בענין שנעשו בסיס לאיסור בבין
51 השמשות אף אם אח"כ ניטל האיסור מעליהן אסור
52 לטלטלן כל השבת כולה כמו כשהיה האיסור עליהן שמתוך
53 שהוקצו בין השמשות הוקצו לכל השבת כולה כמו שיתבאר
54 בסימן ש"י:

55 ט אין ההיתר נעשה בסיס לאיסור אלא אם כן הניחו עליו
56 בכוונה לאיזה צורך בין לצורך האיסור עצמו בשביל
57 שיתיישב עליו בטוב כגון מעות שעל הכר בין לצורך דבר
58 אחר המותר כגון אבן שעל פי החבית אבל אם הניחו עליו
59 בדרך אקראי שלא בכוונה לאיזה צורך שצריך לו שיהיה
60 מונח עליו אלא כמו שרגילין להשים בתיבה חפצים אלו על
61 אלו מפני שאין לו ריוח לפנות מקום לכל חפץ בשולי
62 התיבה לא נעשה זה בסיס לזה ודינו כשוכה ולכן מותר
63 לטלטל המפה שעל השולחן אע"פ שהמנורה עומדת עליה
64 לפי שאינו צריך לו שתהא המנורה על המפה אלא על
65 השולחן ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שאי אפשר לו
66 לפנות מקום להמנורה בגוף השלחן עצמו או מפני שאינו
67 חושש לפנות לה מקום ולפיכך לא נעשית המפה בסיס
68 להמנורה ולא נאסרה בטלטול:

69 י קינה של תרנגולים שיש בה ביצה שיש בה אפרוח
70 שביצה זו אסורה בטלטול מפני שאינה ראויה אף לכלב
71 מחמת קליפתה הרי הקינה נעשה בסיס להביצה שכיון
72 שהקינה עשויה לתרנגולין אין זה כשוכה אלא כמניח
73 מדעת וכן כל כיוצא בזה:

74 יא אם אדם הניח דבר מוקצה על דבר המותר של חבירו
75 שלא מדעתו אף אם גם דבר המוקצה הוא של חבירו
76 לא נעשה ההיתר בסיס להאיסור לפי שאין אדם אוסר חפץ
77 של חבירו שלא מדעתו ואם עשה כן לטובת חבירו שמן
78 הסתם נוח לחבירו דבר זה שעשה לטובתו כגון שנטל ראובן
79 כלי חרס של שמעון והעמידו מבעוד יום תחת הנר בבית
80 שמעון כדי שיפול הנר לתוכו ולא ישרף הבית ונפל הנר
81 לתוכו קודם בין השמשות והיה בתוכו עד אחר בין
82 השמשות נעשה הכלי בסיס להנר ואסור לטלטלו כל השבת
83 כולה וכן כל כיוצא בזה:

חלק ב סימן שט טלטול ע"י דבר אחר אם מותר בשבת

84 א כבר נתבאר בס' ש"ח שמוקצה מחמת מיאוס מותר
85 לפיכך עץ שתולין בו דגים לייבשם אע"פ שהוא מאוס
86 מותר לטלטלו:

87 ב כל דבר הראוי לאכילה בשבת אין בו דין מוקצה אפילו
88 אם הוא עומד לסחורה כגון תמרים ושקדים ושאר
89 פירות העומדים להולכים לסחורה למקום אחר מותר לאכול
90 מהם בשבת ואפילו אם דחה אותם בידים מלאכלו בשבת
91 כגון חטים שזרען בקרקע מותר לאכול מהן בשבת אם עדיין
92 לא השרישו וכן ביצים שנתנן תחת התרנגולת לגדל

1 וכן אם הניח אבן על פי חבית של יין לכיסוי ושכח
2 להסירה משם קודם השבת או שהניח מעות על הכר
3 ושכח ליטלם מעליה קודם השבת והוא צריך ליטול יין מן
4 החבית או לשכב על הכר כיוון שהחבית והכר לא נעשו
5 בסיס לדבר האסור הרי הוא מטה החבית על צדה והאבן
6 נופלת ומנער את הכר והמעות נופלים.

7 ואם היתה החבית בין החביות בענין שאינו יכול להטותה
8 במקומה יכול להגביהה כמות שהיא עם האבן שעליה
9 ולנושאה למקום אחר להטותה שם כדי להפיל האבן
10 מעליה.

11 ואם צריך למקום החבית והכר בענין שאין הניעור מספיק
12 לו יכול לטלטלן כמות שהן עם האבן והמעות שעליהן כדי
13 לפנות מקומן.

14 ואם אינו צריך לא לגוף הכר ולא למקומה אלא שחושש
15 שלא יגנבו המעות שעליה אסור אפילו לנערה כדי שיפלו
16 המעות תחתיה מפני שלא התירו טלטול על ידי דבר אחר
17 אלא כשמטלטל בשביל דבר המותר ולא בשביל דבר האסור
18 כמו שיתבאר בס' ש"א:

19 ז וכל זה בשוכה אבל אם הניחם שם מדעתו על דעת
20 שישארו שם גם בשבת בין שצריך למקום החבית והכר
21 בין שצריך לגופן ליטול היין מן החבית ולשכב על הכר
22 אסור אפילו להטותן ולנערן לפי שכיון שנעשו בסיס לאיסור
23 נעשו איסור כמוהו ואסור לטלטלן כלל אפילו בהטייה
24 וניעור בלבד כמו האיסור עצמו.

25 ואפילו אם היה בדעתו שלא ישארו שם כל השבת כולה
26 אלא בכניסת השבת בלבד דהיינו שהיה בדעתו שישארו שם
27 עד לאחר בין השמשות בלבד שאז יסירם משם ע"י ניעור
28 אין זה מועיל כלום להתיר לו אפילו הניעור שהיה דעתו
29 עליו לפי שמתוך שנעשו החבית והכר בסיס לאיסור בבין
30 השמשות שהוא תחלת כניסת השבת הוקצו לכל השבת
31 כולה ואין דעתו מועלת להתירם.

32 ויש אומרים שלא נעשו בסיס לאיסור אלא אם כן היה
33 בדעתו שישארו שם האבן והמעות כל השבת כולה אבל אם
34 היה בדעתו ליטלם משם באמצע השבת בין על ידי נכרי בין
35 על ידי ניעור לא נעשו כלל החבית והכר בסיס להם אפילו
36 בתחלת כניסת השבת ולא נאסרו כלל בטלטול ולא הוקצו
37 לכל השבת כולה ולכן אם נמלך אפילו בתחלת כניסת
38 השבת להטות החבית ולנער הכר אם הוצרך לגופן או
39 לטלטלן כמו שהן עם האבן והמעות שעליהן אם הוצרך
40 למקומן הרי זה מותר כמו בשוכה.

41 אבל אם לא היה בדעתו ליטול האבן והמעות מהחבית והכר
42 על ידי ניעור או ע"י נכרי אלא היה בדעתו לטלטל באמצע
43 השבת את החבית והכר עם האבן והמעות שעליהן למקום
44 אחר על ידי נכרי או על ידי ישראל כשיצטרך למקומן אין
45 זה מועיל כלום כיון שאף באותו מקום יהיה האבן והמעות
46 מונחים עליהם הרי הן בסיס להם.

47 והעיקר כסברא הראשונה ומכל-מקום במקום הפסד יש

32 ששמע את הנכרי אומר בערב שבת למחר אתלוש פירות
33 אלו ואפילו הן פירות שנגמר בישולן שהכנה מועלת בהם
34 אפילו בעודם במחובר כמו שיתבאר בסי' שי"ח אעפ"כ הם
35 אסורים באכילה ובטלטול משום גזרת פירות הנושרין
36 שיתבאר בסי' שכ"ב כמו שיתבאר בסי' שכ"ה.

37 ודבר שהיה מחוסר צידה מבעוד יום וצד אותו הנכרי בשבת
38 אף אם היה בדעתו לצוד בשבת אין דעתו מועלת כלום
39 שאין הדבר תלוי בו והרי הוא אסור בשבת משום מוקצה
40 שכיון שלא היה ברשותו של אדם כלל אין זה מן המוכן:

41 ד' כל דבר שהיה אסור בטלטול בבין השמשות ובשבת
42 הלך לו הדבר הגורם לו האיסור כגון דבר שהיה מוקצה
43 בבין השמשות מחמת איסור דהיינו שמחמת איזה איסור
44 שהיה אסור באכילה ולא היה ראוי לכלום בבין השמשות
45 היה מוקצה ואסור בטלטול ובשבת נסתלק ממנו האיסור
46 ונעשה ראוי אעפ"כ אסור לטלטלו כל השבת כולה.

47 במה דברים אמורים כשדחאו האדם בידים דהיינו שהאדם
48 גרם לו האיסור בידים כגון נר שהדליקו מבעוד יום וכבה
49 אחר בין השמשות ונשתייר בו שמן ושמן זה נדחה בידי
50 אדם מלהיות ראוי בשבת שכשהדליקו נאסר להסתפק ממנו
51 בשבת משום איסור כיבוי לכן אסור להסתפק ממנו אף
52 לאחר שכבה הנר ונסתלק האיסור שכיון שבבין השמשות
53 שהוא תחלת כניסת השבת היה מוקצה מדעת האדם
54 שהקצה אותו מדעתו כשגרם לו האיסור הוקצה לכל השבת
55 כולה:

56 ה' וכן דבר שלא היה ראוי בבין השמשות מחמת עצמו
57 ולא מחמת איזה איסור ונעשה ראוי משחשיכה שהוא
58 אסור בטלטול כל השבת כולה אם נדחה בידי אדם מלהיות
59 ראוי בין השמשות כגון גרוגרות וצמוקים שלא היו ראויין
60 בבין השמשות ובשבת נתייבשו לגמרי ונעשו ראויין שכיון
61 שבבין השמשות היו מוקצין מדעת האדם שהקצם מדעתו
62 כשהכניסן לייבשן הוקצו לכל השבת כולה:

חלק ב סימן שי דיני מוקצה בשבת

1 אפרוחים מותר לטלטלן וכן תמרים הנלקטים קודם בישולם
2 וכונסים אותם בסלים והם מתבשלים שם מאליהם מותר
3 לאכול מהם קודם גמר בישולם.

4 וכן כל מיני פירות שמניחים אותם במוקצה לייבשם מותר
5 לאכול מהם קודם שיתייבשו חוץ מגרוגרות וצימוקים
6 שאסור לאכול מהם או לטלטלן משהניחם במוקצה עד
7 לאחר שנתייבשו לגמרי לפי שהן מסריחות בנתיים ואינן
8 ראויין לאכילה משנשתהו שם מעט עד שיתייבשו לגמרי
9 ולכן אסורים בשבת משום מוקצה ואין צריך לומר אם אינן
10 ראויין לגמרי שהרי הן גרועין מכל מוקצה שהרי הן כאבנים
11 ועפר ואפילו הזמנה מבעוד יום אין מועלת בהם כמו
12 שיתבאר אלא אפילו אם הן ראויין ואינן ראויין שיש אנשים
13 שאוכלים אותן ויש שאינן אוכלים אעפ"כ אסורים משום
14 מוקצה שכיון שדחה אותן בידים אינן עולין מידי דחיתן
15 עד שיהיו ראויין לגמרי.

16 ואינן דומין לשאר דברים שדחאם בידים שמתירים לפי
17 שאף שדחאם בידים אעפ"כ לא הסיח דעתו מהן לגמרי
18 משא"כ גרוגרות וצימוקים שהניחן לייבשן כיון שהיה יודע
19 שיסריחו הקצה דעתו מהן לגמרי עד שיתייבשו לגמרי
20 ויתקנו היטב שיהיו ראויין לכל ואף שעכשיו בשבת נמלך
21 לאכלם אינם מוכנים על ידי כך כיון שהיו מוקצים מדעתו
22 מתחלת השבת כמו שיתבאר שכל דבר שהוקצה מדעת
23 האדם בבין השמשות הוקצה לכל השבת כולה:

24 ג' במה דברים אמורים בגרוגרות וצימוקים של ישראל אבל
25 גרוגרות וצימוקים של נכרי מותרין אם הם ראויין ואינן
26 ראויין שאין דין מוקצה בשל נכרי לפי שהכל מוכן אצלו
27 שהנכרי אינו מקצה כלום ודעתו על הכל וכיון שהוא מוכן
28 לאיש אחד מוכן לכל.

29 במה דברים אמורים בדבר תלוש אבל מחובר שנתלש
30 בשבת אפילו הוא של נכרי שנתלשו לעצמו ואפילו היה
31 בדעת הנכרי מבעוד יום לתלוש פירות אלו בשבת כגון

לקוטי תורה

11 להקב"ה בכבודו ובעצמו מכל וכל, עד שאינו
12 מרגיש את עצמו כלל [ביטול עצום זה להקב"ה
13 נקרא "ביטול במציאות ממש לאין-סוף ב"ה"] -
14 באה ע"י שהאדם מגלה עצמיות נשמתו (שלמעלה
15 מהשכל) ששרשה מעצמיות אין-סוף ב"ה
16 (שלמעלה מהחכמה), שלכן, נמשכת הנשמה
17 בטבעה לשרשה, אף שע"ז תבטל כל ישותה
18 והרגשת מציאות עצמה.

19 כביטול הנר באבוקה.
20 והרי זה כמו נר שנמצא ליד אבוקה גדולה,

1 תוכן הפרק: ביאור דברי הזהר דאורייתא - שהיא
2 חכמתו של הקב"ה - הוי "היכלא דקוב"ה".

3 והנה לפיכך בחינת ומדרגת מסירת נפש, שהוא
4 ענין הביטול במציאות ממש לאין-סוף ב"ה,
5 נמשך דוקא מצד עצמיות הנפש שלמעלה
6 מהשכל, שבטלה לעצמיות אין-סוף ב"ה
7 שלמעלה מעלה גם כן מהחכמה.

8 מדריגת העבודה הנקראת "מסירת נפש" [היינו
9 לא רק מסירת הגוף על קידוש השם, אלא עבודה
10 רוחנית דהנשמה, ועניינה] מה שאדם מתבטל

20 זהו גם דיוק הלשון "ואהבת גו' בכל נפשך",
21 כי בכל נפשך היינו מסירת נפש כמאמר רז"ל
22 "אפילו נוטל את נפשך", וכח ה'מסירת נפש' נובע
23 מעצמיות הנפש ("בכל נפשך").

24 ולא בחינת לבושים לבר, מחשבה ודיבור
25 ומעשה.

26 יש פירוש בדיוק הלשון "בכל נפשך" - "שהם
27 הם כל חלקי הנפש, שכל ומדות ולבושיהם
28 מחשבה דיבור ומעשה, לדבקן כולן בו ית" - וכפי
29 שיביא גם בסמוך - שלפי פירוש זה החידוש הוא,
30 שגם החלקים החיצונים של הנפש, שהם מחשבה
31 דיבור ומעשה (ונקראים "לבושי הנפש") דבוקים
32 בו ית' ;

33 אך לפי המבואר כאן, החידוש דאהבה "בכל
34 נפשך" הוא, לעורר ולגלות גם עצמיות הנפש ממש,
35 שמחמתה האדם מוכן לבטל את מציאותו ממש
36 עבורו ית'.

"חשיבות מצות תלמוד התורה", מתוך מאמר "ביאור על פסוק ולא

תשכית", מספר לקוטי תורה פ' ויקרא (דף ד')

1 שאור הנר נמשך בטבעו אל האבוקה עד שהוא
2 נכלל באור האבוקה, אף שע"ז מתבטל אור הנר
3 ממציאותו וחודל להתקיים כמציאות בפני עצמו.

4 וכך הנשמה - נר ה' נשמת אדם - נמשכת
5 בטבעה להיכלל במקורה, אין-סוף ב"ה, "הגם
6 שתהי' אין ואפס ותבטל שם במציאות לגמרי,
7 אעפ"כ זה רצונה וחפצה בטבעה".

8 אבל לא די בבחינת השכל שבנפש לבר מאחר
9 שאינו רק בלי, וגם מקור החכמה הוא בלי בלבד
10 לאלקות.

11 אי אפשר להגיע לביטול עצום זה ע"י חכמה,
12 היינו ע"י הבנה והשגה בגדלות השם שבגלל זה
13 מתעורר האדם להתקרב אל הקב"ה - כי מאחר
14 שהחכמה היא רק "כלי" להנפש [ש"כלי" הוא
15 מציאות], על כן לא יבוא עי"ז לידי דביקות
16 באין-סוף ב"ה (שלמעלה מגדר חכמה), דביקות
17 המביאה את האדם לידי התבטלות גמורה להקב"ה,
18 מדרגת "מסירת נפש".

19 וזהו בכל נפשך ממש.

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

19 רצון וחפץ חסד זה להשתלשלות העולמות כו' נמלך
20 בנשמתן של צדיקי' שעלו בתחלת המחשבה כמארוז"ל
21 ישראל עלו במחשבה פי' עלה במחשבה מה שעתידין
22 נשמות ישראל לקיים תו"מ כו' ונתאוה הקב"ה להיות
23 לו דירה בתחתונים כו' ונתאוה זה היינו בחי' העונג
24 הנעלם בעצמותו להיות לו דירה בתחתונים דוקא וע"כ
25 סוף מעשה דתו"מ בעוה"ז הוא מגיע בתחלת
26 המחשבה להיות לו רצון וחפץ חסד בהשתלשלות
27 העולמות וכמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות
28 שמים וארץ לא שמתי כו' וזהו שאתדל"ע שבאה מצד
29 אתדל"ת דוקא מעורר בעצמותו אותו עונג הנעלם
30 שבעצמותו להיות לו דירה כו' שהוא למעלה מעלה
31 מבחי' אתדל"ע שמצד עצמו כי חפץ חסד הוא אדרבה
32 אותו חפץ חסד מקבל מזה העונג הנעלם שעלה
33 במחשבה תחלה (וזהו מ"ש בע"ח דבתחלת
34 ההשתלשלות היה חפץ חסד מעצמו ואח"כ תלוי
35 במעשה התחתונים לעורר אותו חפץ חסד כי שרש
36 מעשה התחתונים למעלה מאתדל"ע זו שמצד עצמו

1 (ל) אך הנה באמת נהפוך הוא שאתדל"ע הבאה מצד
2 אתדל"ת גבוה ונעלה במדרגה הרבה
3 מאתדל"ע שמצד עצמה שלא ע"י אתדל"ת דהיינו
4 שמגיע בבחי' העצמות דא"ס יותר מכפי המדה
5 הראשונה שהיה חפץ חסד מעצמו כו' והטעם הוא
6 דהגם שהעלאת מ"ן של העולמות הוא בתכלית קטנות
7 הערך לגבי העצמות כנ"ל אבל מפני שנועץ תחלתן
8 בסופן וסופן בתחלתן עי"ז יתעורר בעצמות אא"ס
9 בבחי' ומדרג' עליונה בעצמותו יותר משהיה מתעורר
10 מצד עצמותו שלא ע"י העלאת מ"ן כו' וכמ"ש במ"א
11 בענין אשת חיל עטרת בעלה וכן נקבה תסובב גבר.
12 שבינה יתירה ניתן באשה כו' שבחי' העלאת מ"ן שלה
13 מעורר בבחי' עצמות אא"ס במדרגה היותר נעלה שלא
14 היה כן מצד התעוררות רצון וחפץ חסד עצמותו כ"כ
15 כו' משום דסוף מעשה דוקא הוא אשר עלה בתחלת
16 המחשבה שמחמתו נתעורר להיות לו רצון וחפץ
17 בהשתלשלות כו' וכמ"ש בענין במי נמלך בנשמתן של
18 צדיקים פי' במי נמלך בתחלת המחשבה אם להיות

18 לבד כו' משא"כ מה שע"י אתדל"ת בהעלאת מ"ן
 19 נעשה אתדל"ע הרי ע"י אתדל"ע זו נמשך למטה
 20 בעולמות מבחי' אור העצמות ממש שלא ע"י הלבשות
 21 והעלמות וצמצומים כלל כי האור בא מלמעלה מעלה
 22 מבחי' סדר ההשתלשלות דאבי"ע ממקורם כו' וכמו
 23 כל הנסים והנפלאות דכתיב עושה נפלאות לבדו דוקא
 24 דהיינו כמו שהוא בבחי' עצמותו ממש שהוא לבדו
 25 ואין עוד כו' שלא כפי סדר ההשפעה הבאה בבחי'
 26 השתלשלות עו"ע מתגלה למטה ע"כ נעשה נס נפלא
 27 למעלה מגדר ההשתלשלות כידוע וכן היה הנס הנפלא
 28 בימי מרדכי ואסתר שהוא למעלה מעלה מן
 29 ההשתלשלות דאבי"ע שלא לפי ערך המקבלים כלל
 30 כו' לפי שאתדל"ע שהיה אז היה ע"י אתדל"ת שלהם
 31 במס"נ מצד עצמות דוקא כנ"ל ואתדל"ע שמצד
 32 אתדל"ת שרשה מגיע בבחי' העצמות ביותר מבחי'
 33 אתדל"ע שהיא בסדר ההשתלשלות דאבי"ע מטעם
 34 שנעוץ תחלתן בסופן דוקא כנ"ל ודל"ע:

שער הפורים

1 כו' מטעם הנ"ל וד"ל) ולפ"ז אתדל"ע שמצד אתדל"ת
 2 גבוה הרבה מאתדל"ע שמצד עצמו מטעם זה דנעוץ
 3 תחלתן בסופן וסופן בתחלתן כנ"ל וז"ש אשת חיל
 4 עטרת בעלה כו' וד"ל. וראיה ברורה לזה הוא מה
 5 שמצינו בזוהר וכתבי האר"י ז"ל בהשתלשלות
 6 העולמות מאא"ס עצמו שאין זה מאא"ס עצמו כ"א
 7 ע"י בחי' צמצום גדול הנק' מק"פ וחלל ריקן כו'
 8 ואח"כ צמצם א"ע עוד להיות ההמשכה רק בבחי' קו
 9 וגם קו הזוה הוא אחר הצמצום דבחי' יו"ד כו' וכידוע
 10 בע"ה בפרטי רבוי הצמצומים וההעלמות בצמצום
 11 והעלם אחר העלם עד שנעשה בחי' מקור לאבי"ע
 12 שאז נמשך האור רק לפי ערך המקבלים לבד שהן ד'
 13 עולמות דאבי"ע לפי שאין ערוך כלל לנאצלים
 14 ונבראים כו' לגבי עצמות המאציל וא"כ הרי ע"י בחי'
 15 אתדל"ע שמצד עצמותו כי חפץ חסד הוא כו' אין
 16 השפעה באה רק ע"י רבוי הלבשות והעלמות וצמצומים
 17 רבים דוקא עד שיהא רק לפי ערך הגבלת המקבלים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

9 הוא בחי' כזב, כמארז"ל נהרות המכזבים אחת בשבוע,
 10 וכמ"ש השונמית לאלישע כשנפסק חיות בנה חבקוק,
 11 אל תכזב בשפחתך, ואמת הוא נצחי, שזהו בחי'
 12 התורה, כי כל עיקר חיות עוה"ז הוא בחי' המדות
 13 ובמדות יש שינויים חסד ודין, אבל בחי' התו' דמחכ'
 14 עילאה נפקת, שבה שורה אוא"ס אני הוי' לא שנית
 15 לכן נק' אמת, ולכן אפי' הבלא דעלמא כו' נק' בחי'
 16 הבלים ממש לגבי התורה.

וראיתי אני שיש יתרון

בע"ה ב' דשבועות הנ"ל תרט"ו

1 **והענין** ע"פ משארז"ל מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי
 2 שעה, שאף שהתפלה היא המשכת הרצון
 3 מ"מ נק' חיי שעה לפי שהמשכה הוא בקשת צרכיו
 4 בעוה"ז, ועוה"ז נברא בה' כו', ועוה"ז הוא בלי קיום
 5 כמ"ש ימי הארץ לכן נק' אפי' התפלה חיי שעה אבל
 6 התורה הוא בחי' נצחי בחי' ביו"ד נברא העוה"ב לכן
 7 נק' חיי עולם, ולכן נק' התורה אמת כמא' ואין אמת
 8 אלא תורה לפי שבחי' אמת הוא נצחי וההיפוך מזה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

6 ע"ק ומשום סרך תרומה תיקנו נט"י אף לחולין, כי ע"י
 7 רביעית מים שהוא הרצון שלמעלה מטו"ד והחכ' ואור
 8 אבא מסמא עיני החיצוני עי"ז יוכל אח"כ לנשאות את
 9 הידים ג"כ ע"ד כהנים. ובזה יובן מ"ש ולא הכירו כי
 10 היו ידיו כידי עשו אחיו, כי בשרש שרשו שם הוא אח

1 **וזהו ענין** נטילת ידים כי עיקר הנטילה שייך לידיים
 2 דוקא כי עיקר יניקות החיצונים הוא מהידיים,
 3 ולכן הרוח רעה שורה על הידיים כי עיקר קבלתם הוא
 4 מהם. ולאכילה הוא משום סרך תרומה, כי התרומה
 5 שייך לכהנים והכהנים היו מנשאים את ידיהם לבחי'

6 על ענין אלקות ועושה הסיבה לעיקר עי"ז ולא הכירו
7 כי היו ידיו שעירות כידי עשו, והגם כי הקול קול יעקב
8 קול דתו' ותפלה, כי יעקב איש תם יושב אוהלים, מ"מ
9 כשאח"כ שוכח על כל המעשה והי' כלא הי' לכן לא
10 הכירו.

שערך כעדר העוים (הנחה מוגה) (א)

1 עשו ליעקב, ולכן השתחוה ליעקב ז"פ עד גשתו עד
2 אחיו, אבל למטה הרי כתי' ויצא הראשון אדמוני כולו
3 כאדרת שער, אדמוני הוא מקור הגבורות, כאדרת שער
4 שערות תוקפא דדינא, ובד"כ קאי על בעלי עסקים
5 אשר ע"י יגיעת המו"מ וטורדת הפרנסה משכח לגמרי

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

33 הרעיונות וכתיבתם בספר. ג. קריאת הספר ולימודו על
34 ידי הזולת.

35 וכך בנמשל: יש את החכמה שבעולמות הנבראים, והיא
36 השגת הנבראים בפועל באלוקות (דרגה הג'). להשגת
37 הנבראים קדמה ההשגה העליונה שבעולם האצילות
38 שהיא הממוצע שיהיה בכלל מציאות של חכמה גלויה
39 (דרגה הב'), אבל לכל זה צריכה להיות קודמת ידיעת
40 עצמו, שהיא החכמה והבינה של הבורא כפי שכלולים
41 באין-סוף (דרגה הא'). וזה כוונת הפרד"ס שההשגה
42 היא לעצמו ומזה מתאפשר אחר כך שתהיה ההשכלה
43 באצילות.

44 ובנוכח לעיל פרק מ"ו שבחינת החכמה אינה בשביל
45 הזולת שהרי יכול לישב לעצמו ולהשכיל השכלות, ולא
46 כבמידות שהתעוררות היא על ידי ולצורך הזולת, אמנם
47 היא חכמה מציאות מורגשת שגם זולתו יוכל להבינה,
48 רק שאינו מוכרח שישפיע לזולתו, כמו המדות על-דרך
49 משל ששם יש הכרח להשפעת המידה שבהעדר
50 ההשפעה מתבטל המדה, כי כל מהות המידה היא על
51 ידי הזולת, שהרי אי אפשר לקיים "גמילות חסדים" בלי
52 זולת, מה-שאין-כן החכמה שיכול להיות מציאותה גם
53 בלי השפעה אל הזולת, אבל עצם מציאותה הוא באופן
54 שיכולה להביא בהשגת הזולת כו'.

55 וכמו כן הוא הדוגמא בחכמה עילאה (העליונה)
56 דאצילות שנקראת חכמה ידיעה כלומר החכמה שיכולה
57 להיות באופן של ידיעה אצל הנבראים להיותה בחינת
58 חכמה דתורה שיכולה לבוא בגילוי אל הזולת, וכשבא
59 הזמן דשני אלפים תורה שהתחילו באלף השלישי שאז
60 היה מתן תורה התחיל לבוא לידי גילוי בחינת אור ושפע
61 דחכמה זו,

62 וכמו שכתוב בלקומי תורה מהארז"ל³³ דהתחלת יחודא
63 עילאה (היחוד העליון) דמתן תורה הוא מאברהם אבינו
64 עליוהשלום דאז היה התחלת זמן שני אלפים תורה³⁴,

1 אך הענין הוא דכבדי שיהיה מציאות בחינת חכמה שגם
2 זולתו יוכל להבינה, שהיא בחינת החכמה דאצילות
3 לצורך המשכת החכמה אחר כך לעולמות הנבראים, היה
4 צריך להיות נאצל תחלה מציאות שם חכמה בכלל
5 שעדיין אינו שייך כלל לגילוי הזולת, רק מה שבידיעת
6 עצמו יודע את התורה, דעל ידי שנמצא שם חכמה
7 בכלל נתהווה אחר כך בחינת החכמה דאצילות, שהוא
8 - החכמה דאצילות - ענין בחינת חכמה דתורה כמו
9 שהוא למעלה עדיין ושאינה בשביל הזולת רק שיכולה
10 להיות בהשגת הזולת כו',

11 ביאור העניין: גם השגה של חכמה גלויה אינה צריכה
12 זולת, כפי שלמדנו בפרק הקודם שאדם יכול להשכיל
13 השכלות לעצמו, אבל יש לה בכל אופן קשר אל הזולת,
14 בזה עצמו שעל ידי שהוא משכיל את ההשכלה הרי גם
15 אחרים יוכלו אחר כך ללומדה. אלא שיש דרגה של
16 חכמה עליונה יותר, והיא ההשגה של החכמה בדרגה
17 הנעלמת שלה - שבדרגה זו הזולת לא יכול עדיין
18 להבין, ולמרות זאת, רק על ידי ההתעסקות בענין של
19 חכמה יכולה להיות אחר כך חכמה גלויה ומורגשת,
20 שממנה תוכל להגיע איזו שהיא השגה לזולת.

21 דוגמא לדבר: אדם שכותב ספר לעצמו, או מפתח איזו
22 המצאה, הוא אמנם לא צריך זולת כפי שזה במידות,
23 אבל בסופו של דבר בזכות השכלת הענין לעצמו,
24 ההשכלה יכולה להגיע - אחרי צמצומים ושינויים
25 מתבקשים - לדרגת הזולת. אבל בשביל שבכלל האדם
26 יכתוב ספר הרי הוא צריך בכלל להציב את עצמו
27 במקום של שכל וחכמה. כלומר הוא צריך להיות כזה
28 אדם שיש לו שייכות להשכלה והמצאה, ועל ידי
29 השייכות הזו, הוא יכול אחר כך לפתח שכל בפועל של
30 חכמה גלויה, שממנה יגיע אחר כך לזולת.

31 נמצא אם כן, שיש כאן ג' שלבים: א. ההתקשרות של
32 האדם בעצמו לעניין של שכל וחכמה. ב. גילוי

34. ראה סנהדרין צז, סוף עמוד א'. עבודה זרה ט, א.

33. פרשת לך לך.

6 להיות שם בחינת חכמה שאינה יכולה לבוא כלל אל
7 הזולת והוא בחינת ידיעת עצמו מה שבידיעת עצמו יודע
8 את התורה כו' ובעקבות החכמה הזו יכולה להיות אחר
9 כך גילוי החכמה באופן ששייך לזולת.

1 והוא התחיל בהכנות למתן תורה - חיבור עליונים
2 ותחתונים עד שבאה לידי גילוי ממש בדרגת הנבראים
3 כנביאה יצירה עשיה על ידי משה רבינו עליוהשלום
4 במתן תורה.
5 ובכדי שתהיה בחינת חכמה זו של האצילות היה צריך

שבת פרשת ואתחנן ער"ב

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים תרצ"ז

1 כל יהודי יכול להגיע לדרגות גבוהות, מצד שרש הנשמה שבאצילות. מצד הגוף צ"ל
2 קבלת-עול, להיות עובד אלקים, לרכך לבבו ולתקן המדות. ולכן עבודת ר"ה להרבות
3 בתפלה ובאמירת תהלים.

30 כל מהותו ואינו מציאות לעצמו כלל, וכך הוא
31 בהעבודה האלקית, אשר יסוד העבודה והתחלתה הוא
32 בקבלת על מלכות שמים, אשר זוהי ראשית העבודה
33 לתת ולמסר את עצמו להיות עבד ה' בקבלת על מלכות
34 שמים מצד יראת אלקים שזהו שנקרא עובד אלקים,
35 דאלקים הוא לשון שררה ואדנות שמקבל עליו על
36 אדנות וממשלה האלקית מצד אימה ופחד נפשו ביראת
37 שמים, אשר בשביל זה הוא משעבד את כל גופו
38 הגשמי להיות גם הוא כמו שור לעל ממש, והינו ליגע
39 עצמו וכחו האנושי בהפוף מטבעו ורצונו החמרי,
40 לעבד עבודתו פעבודת העבד בשדה גן וכרם, דכל זה
41 הרי ישנו בהעבודה האלקית בחרישה דענינו הוא לרפף
42 את לבבו, מאכען ווייף די הארץ, שיקבל את היריעה
43 דתורה ומצוות כמו השדה חרושה שמקבלת זרע
44 התבואה, וכן בעדור ונכוש דענינו בעבודה לעשות
45 השבון צדק בנפשו בפרטי עניני מחשבותיו דבגוריו
46 ומעשיו לדחות הלא טובים ולהרחיקם בדגמת הרחקת
47 המוץ מהתבואה, וכן בענין ברור ותקון המדות בדגמת
48 העברת הקוצים או הסרת הענפים היבשים והפרות
49 המתלעים, ותקון המאכלים ענינו בעבודה הוא עבודת
50 הברורים, ואריגת הבגדים ענינו בעבודה הוא קיום
51 המצות, שעל ידי המצות נעשים לבושים יפים, וכבוס
52 הלבושים הוא ענין התשובה שבוכה במר נפשו על
53 מעמדו ומצבו, ודמעות מכבסות²⁴, וכלי יקר בעבודה
54 הם אותיות התורה והתפלה, והכבוס הוא להרבות
55 בדבורי תורה ותחנונים, אשר בכל זה הגה עבודתו

4 וזהו "כי לי בני ישראל עבדים", דנשמות ישראל מצד
5 הגופים הם בבחינת עבד, והינו דמצד הנשמה
6 הגה כל ישראל הם בבחינת בנים, כמו שכתב רבנו
7 ו"ל²¹, כמו שהבן הוא מעצמות מוח האב כך נשמת כל
8 איש ישראל נמשכה מחכמתו ותבונה, ולכן הגה כל
9 ישראל גם פשוטים ביותר יכולים מצד אור נשמתם
10 וידעושה לעלות ולהגיע למעלות ומדרגות היותר
11 גבוהות, וכמאמר²² דכל אחד ואחד מישראל יכול לומר
12 מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב,
13 דאף שהאבות הן הן המרפקה²³, שגם בהיותם למטה
14 מלבשים בגופים גשמיים היו מרפקה לאלקות, מכל-
15 מקום הגה כל אחד ואחד מישראל יכול הוא לומר
16 "מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי", והוא לפי דשרש
17 הנשמה הוא באצילות ונקראים "בנים", אבל מצד
18 הגופים הגה נשמות ישראל הם בבחינת עבדים
19 שצריכים לקבל עליהם על מלכות שמים להעבודה
20 האלקית. וזהו שאנו אומרים "אבינו מלפנו", דמצד
21 הנשמה הוא תבונה הוא אבינו, ומצד הגוף הוא תבונה
22 הוא מלפנו, ונקרא "מלך ישראל וגואלו", וצריכים
23 לקבל עלו תבונה, וקבלת על זה הוא כמו העבד
24 הפשוט שמוסר ונותן לאדונו במסירה ונתינה גמורה
25 להיות עבדו, אשר במסירה ונתינה זו מתבטל העבד
26 בכל מציאותו, ועובד את אדונו בעל גדול לסבל כל
27 עבודה קשה וכבדה ביותר, ואף שתכבד עליו העבודה
28 במאד. ומכל-מקום, הגה מצד הקבלת על נעשה כבד
29 העבודה כטבע אצלו, להיות פי עבודת אדונו הגה זהו

(21) בתניא ריש פרק ב (בשינוי לשון קצת).

(22) תנא דבי אליהו רבה פרק כה. וראה מאמרי אדמו"ר הזקן
תקס"ב חלק א עמ' קנ. תורת חיים משפטים תטז, ב. ספר

המאמרים תרמ"ג עמ' ע. תש"ד עמ' 47.

(23) בראשית רבה פרשה מז, ו. פרשה פב, ו.

(24) ראה [מאמר] דיבור המתחיל תקעו דשבת פרשת נצבים

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

9 וְזֶהוּ "אַחְרֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם תִּלְכוּ", דְּהַעֲקֹר הוּא הַהֲלוֹךְ
10 אַחְרֵי ה', שְׁזֶהוּ מְדַרְגֵת עֶבֶד פְּשׁוּט הַמוֹסֵר וְנוֹתֵן
11 עֲצָמוֹ לַהֲיֹת עֶבֶד, אֵיבָעֲרָגָעֶבֶן זֶיךְ אוֹיֵף צוֹ זַיִן א
12 עֶבֶד, וְכָל הַמְדַרְגֹת הַנְּעֻלוֹת וְהַנְּשֻׁבֹת בְּאַהֲבָה וְיִרְאַה
13 וּבְדַבְּקוֹת, הַגָּה הַפֶּל הוּא תְּלוּי בְּמִסְיָה וְנִתְיָנָה. וְזֶהוּ
14 "אַחְרֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם תִּלְכוּ", שְׁעַל יְדֵי קִבְּלַת עַל מַלְכוּת
15 שְׁמַיִם מְגִיעִים לְבַחֲיַת "וּבֹו תְּדַבְּקוּן", דְּבַקוֹת עֲצָם
16 בְּעֲצָם.

ב' דר"ח אלול [תרצ"ז]. פערנטאלדסדארף

1 פְּעֻבֹדַת הָעֶבֶד בְּקִבְּלַת עַל. וְזֶהוּ "הַיּוֹם הִרַת עוֹלָם",
2 דְּבִרְאֵשׁ הַשָּׁנָה שְׁהוּא יוֹם הַדִּין וְהַמְשַׁפֵּט הַגָּה עֲקֹר
3 הָעֶבֶדוּהָ הוּא בְּקִבְּלַת עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם, אֲשֶׁר בְּשִׁנֵי
4 יָמִים אֵלוֹ צְרִיכִים לְהַזְהֵר מְדַבְּרֵי חַל וְלִמְעַט בְּשָׁנָה
5 וְלַהֲרֹבֹת בְּתַפְּלָה וּבְאַמִּירַת תְּהֵלִים בְּיוֹם וּבְלֵילָה²⁵,
6 לְהִיֹּת כִּי עֲקֹר הָעֶבֶדוּהָ הוּא בְּקִבְּלַת עַל דְּוָקָא, שְׁזֶהוּ
7 דְּוָקָא הוּא יְסוּד וְשֹׁרֵשׁ הָעֶבֶדוּהָ, וְעַל יְדֵי זֶה דְּוָקָא הַגָּה
8 מְגִיעִים לְמַעְלוֹת וּמְדַרְגֹת רְמוֹת וְנִשְׁאוֹת.

שנה זו (תרצ"ז) - נדפס בספר המאמרים תר"ץ סוף עמ' ט. וראה גם ספר המאמרים תרנ"ח עמ' קפה ואילך. תרע"ח עמ' צג. תרצ"ט עמ' 120. תש"ז עמ' 202.
25 ראה מכתב י"ג אלול תרצ"ז; כ"ב אלול תר"ץ (אגרות-

ספר השיחות - ה'ש"ת-תש"א בלה"ק

13 שעברו קבלתי אינפורמציה מפורטת על רוח לימוד
14 התורה שהתחזקה ברוך השם בין הצעירים. בתשומת
15 לב גדולה ביותר התעניינתי בחיים ובהתנהגות של
16 הצעירים באמריקה וקנדה בכלל ושל בני התורה
17 ותלמידי הישיבות בפרט. כאמור, מה שעשה עלי
18 הרושם הגדול ביותר והסב לי העונג הגדול ביותר,
19 הרי זה תמימותם של יהודי אמריקה בכלל ושל
20 הצעירים בפרט. וזה נותן לי התקוה, שבעזה"י,
21 שליחות ההשגחה העליונה שלי, לעשות את אמריקה
22 למקום תורה ביראת שמים, כפי שהיה בבית התורה
23 והעבודה הישן, תצליח.

בסעודת פורים ש"ת. ניו יורק

1 חוזר אני למה שהתחלתי בו, שבמשך הביקור בן
2 למעלה מעשרת החדשים בארצכם, הכרתי היטב את
3 כל השטחים בחיים היהודיים.
4 ביום הראשון של הגיעי הפעם לארץ זו - ט' אדר
5 שני - בקבלת הפנים של הרבנים, סיפרתי על
6 התרשמותי מביקורי ושיחותיי עם משלחות שונות
7 ואישים שונים, שרשמתי בקצרה ביומני.
8 אך, הדבר החשוב ביותר ש"לקח" אותי והסב לי
9 העונג הגדול ביותר, הרי זה התמימות של היהודי
10 האמריקאי בכלל ושל הצעירים בפרט.
11 בהיות לי ב"ה קשרים עם כמעט רוב הערים
12 הגדולות שבמדינות הללו, הנה במרוצת עשר השנים

אגרות קודש

ב"ה ד' כ"ד שבט תרפ"ח
ריגא

7 כלל. ובכל אופן הנני מוסר דבר זה אל כבודו בהסכמת
8 ידידנו הרב ש"י.

9 יש אפשריות להמשיך הלאה את הוצאות האח
10 (והנסיון בהג' ירחי גלותי, הראה לי, באם שיהי כמו
11 שהי, הי' בעזרתו ית' לתועלת לאלו הצריכים לזה). אם
12 יכול הוא לקחת עליו עריכתו (על נסיון של חדש ושתיים)
13 אפשר לדבר מזה בהנוגע אל הפועל, והוא אשר ישלח לפה
14 כל מאמריו מסודרים, ואלו הצריכים ניקוד גם מנוקדים,
15 אם אפשר איזה קונטרסים בסיפור כמו דוד הידוע או
16 דברי ימי יותם והדומה.

ידידי הנכבד וו"ח אי"א הרב מוה"ר
משה ש"י

1 שלום וברכה.

2 במענה על מכתבו, בדבר הבית דירה הסמוכה לאהל
3 הוד כ"ק אממו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר
4 גיסו של ר'... ז"ל חפץ לכונוס בה. כמובן אשר החלונות
5 היוצאים אל האהל יהיו סתומים במכסים (לאדיון) גם
6 ביום, וטוב הי' אשר בהב' חדרים אלו לא ישתמש בהם

אג"ק מוהרי"צ כרך יד

פרק ד הלכה א

אֲבָן הַיְתָה בְּקִדְשׁ הַקִּדְשִׁים בְּמַעְרְבוֹ, וְעֲלֶיהָ הָיָה הָאָרוֹן מְנַח, וּלְפָנָיו צְנִצְנַת הַמֶּן וּמִטָּה אַהֲרֹן. וּבָעֵת שֶׁבָנָה שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת, וַיִּדַע שְׁסוּפוֹ לְחָרֵב, בָּנָה מְקוֹם לְגַנּוּ בּוֹ הָאָרוֹן לְמִטָּה, בְּמַטְמוֹנֵיזוֹת עֲמֻקּוֹת וְעַקְלָקְלוֹת; וַיֹּאשִׁיחֵהוּ הַמֶּלֶךְ צֹהַ, וַיִּגְזַר אוֹתוֹ בְּמְקוֹם שֶׁבָנָה שְׁלֹמֹה, שְׁנַאֲמַר: "וַיֹּאמֶר לְלוֹיִם הַמְּבִינִים לְכֹל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לְה': הֲנִנוּ אֶת אָרוֹן הַקִּדְשׁ בְּבַיִת אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, אִין לְכֶם מִשָּׂא בַּפֶּתַח. עֲתָה עֲבֹדוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם" וְגו'. וַיִּגְזַר עִמּוֹ מִטָּה אַהֲרֹן וְצְנִצְנַת הַמֶּן וְשִׁמֵן הַמִּשְׁחָה; וְכָל אֵלוֹ לֹא חִזְרוּ בְּבַיִת שְׁנִי. וְאַף אוֹרִים וְתַמִּים שֶׁהָיוּ בְּבַיִת שְׁנִי - לֹא הָיוּ מְשִׁיבֵי בְרוּחַ הַקִּדְשׁ, וְלֹא הָיוּ נִשְׁאָלִין בָּהֶן, שְׁנַאֲמַר: "עַד עַמֵּד בְּהֵן לְאוֹרִים וּלְ[תַמִּים]; וְלֹא הָיוּ עוֹשִׂין אוֹתָן אֶלָּא בְּרִי לְהַשְׁלִים בְּהֵן שְׁמוֹנָה בְּגָדִים לְבָתָן גְּדוֹל, בְּרִי שְׁלֹא יִהְיֶה מַחְסַר בְּגָדִים.

נקודות משיחות קודש

מביא הרמב"ם את כל האריכות לגבי גניזת הארון, שלפי זה יובן שאף בבית שני לא היה חסר בבניין הבית.

ביאור העניין: מלכתחילה נקבע בבנין הבית שלארון יהיו שני מקומות בבית המקדש: א) מקום גלוי, על אבן השתיה. ב) מקום לגוננו "למטה" מקודש הקדשים - ואף מקום זה הוא לכתחילה חלק ממבנה הבית. וזהו פירוש דברי הרמב"ם "ובעת שבנה שלמה ... וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום": לא ששלמה בנה את המקום מדעת עצמו ח"ו, אלא שבעת בניינו היה צריך לדעת שיחרב ונצטווה ובנה בו את מקום הגניזה. ממילא הוא קידשו בתור מקום לארון, וממילא הוא חלק מקודש הקדשים.

גניזת הארון לא היתה בזמן החורבן, אלא בשעה שבית המקדש לא היה בסכנה כלל - כידוע תוקף ישראל בזמן יאשיהו. יתירה מזו: ההכנסה היתה מעין הכנסת הארון לקדש הקדשים על-ידי שלמה. לכן מדייק הכתוב "תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה וכו'", שאין זו פעולה של סילוק ונטילת הארון ממקומו, אלא אדרבא זהו עניין של נתינה בבית.

על-פי זה יתווסף עומק בהקישור בין ג' בתי המקדש: אין זה שישנם ג' בתי מקדש נפרדים, אלא בעיקר הם בית אחד. כבר בבניינו של הבית הראשון נקבע עניין שהוא לשעתו ולעתיד לבא. מקום הארון הוא ה"עצם" של בית המקדש, שבו לא שייך שום חורבן והפסד, וממנו נבנה המקדש השני והשלישי.

(לקוטי שיחות חלק כ"א, שיחה ב לפ"ר תרומה)

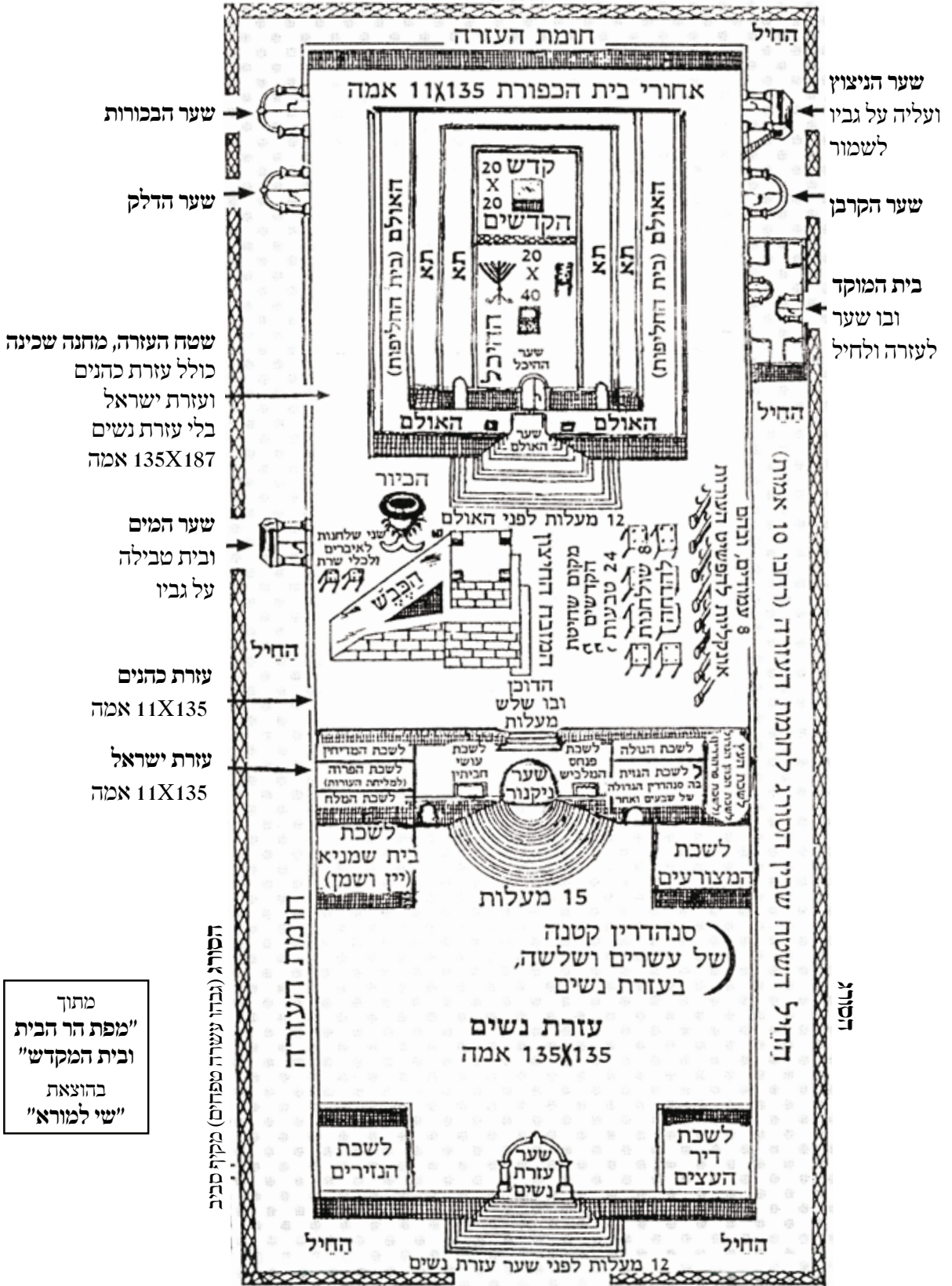
בנוגע לדברי הרמב"ם על גניזת ארון הברית צריך להבין: למאי נפקא-מינה להלכה כל אריכות וסיפור הדברים, היכן ועל-ידי מי נגנז הארון? והרי דברי הרמב"ם בספרו 'יד החזקה' אמורים רק לענינים הנוגעים להלכה. יתירה מזו: עניין זה (איך והיכן נגנז הארון) "במחלוקת שנוי" (יומא נג, ע"ב), ואם כן לשם מה מכריע הרמב"ם כדברי האחד, מאחר שלכאורה אין עניין זה נוגע לדינא?

גם צריך להבין: מפשטות לשון הרמב"ם משמע ששלמה בנה את ה"מקום" בבית המקדש מדעת עצמו (לפי "שידע שסופו ליחרב"). ותמוה: הרי כל חלקי ופרטי הבית ניבנו על-פי ציווי ד' - "הכל בכתב מיד ד' עלי השכיל" - ואם כן איך בנה שלמה "מקום" בבית המקדש מדעת עצמו?

יש להקדים דיוק בדברי הרמב"ם: הרי הרמב"ם מפרט בפרקים ב' וג' של הל' בית הבחירה את צורת כלי המקדש, ואילו בפרק ד' את צורת הבית. לפי זה צריך ביאור: הרי הארון שייך לכאורה לכלי המקדש, ומדוע עניין גניזת הארון מופיע בפרק העוסק בצורת הבית? מזה משמע שהארון העומד בקדש הקדשים הוא (לדעת הרמב"ם) פרט בצורת הבית, והוא אינו רק כלי שמצוי בקדש הקדשים, אלא הוא חלק מבנין קדש הקדשים עצמו. זאת כיוון שהארון עושה את בית המקדש לבית לד', כמו שנאמר "ונועדתי לך שם".

אלא שעל פי זה מתעוררת תמיהה גדולה: בבית שני, בו לא היה הארון במקומו, לא היה קודש הקדשים בשלימותו שהרי היה חסר אחד הדברים שהם "עיקר בבנין הבית"?! כדי להסיר תמיהה זו

הסורג

מתוך "מפת הר הבית ובית המקדש" בהוצאת "שי למורא"

הסורג (בהו עשרה טפחים) מקיף סביב

פרק ג משנה ו

רַבִּי חֲלַפְתָּא בֶן הוֹסָא אִישׁ בֶּפֶר חֲנִינְיָהּ אֹמֵר, עֲשֶׂרָה שְׂיוֹשְׁבֵינָן וְעוֹסְקִין בְּתוֹרָה, שְׂכִינָה שְׂרוּיָהּ בִּינֵיהֶם, שְׁנַאֲמַר: אֱלֹהִים נֹצֵב בְּעֵדַת אֵל. וּמִנֵּן אֶפְלוּ חֲמִשָּׁה, שְׁנַאֲמַר: וְאֵנְדְּרוּ עַל אֶרֶץ יִסְדָּה. וּמִנֵּן אֶפְלוּ שְׁלֹשָׁה, שְׁנַאֲמַר: בְּקֶרֶב אֱלֹהִים וְשֹׁפֵט. וּמִנֵּן אֶפְלוּ שְׁנַיִם, שְׁנַאֲמַר: אִזְ נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיִּקְשַׁב ה' וַיִּשְׁמַע וְגו'. וּמִנֵּן אֶפְלוּ אַחַד, שְׁנַאֲמַר: בְּכָל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכֵּר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלַיךָ וּבְרַבְרֵיךָ:

נקודות משיחות קודש

עסק, ש"עסק התורה הוא העמל והטורח"¹³. וכביאור הידוע¹⁴ שלימוד התורה צריך להיות כמו בעל עסק, היינו לא רק כפועל ושכיר שעבודתו היא בזמן מוגבל בלבד, כי אם כמו בעל העסק, שהעסק נוגע לו ביותר, וגם לאחר גמר המלאכה, טרודה דעתו ומחשבתו בעניני העסק, ואפילו בעת השינה חולם מעניני העסק. ודוגמתו בנמשל: לימוד התורה הוא באופן של עסק, שמסור ונתון לזה בכל לבו ונפשו, ועד כדי כך, שגם בעת השינה חולם דברי תורה¹⁵.

בתורה - הישיבה וההתעסקות בלימוד התורה היא באופן שהוא וכל מציאות העשרה הם בתורה. והיינו, שלא שייכת אצלם דעה והנחה קדומה מצד מציאותם הם (שאו יש מקום לחשוש שתגרום לאיזו נטי'), כי אם שכל מציאותם היא בתורה, להתייגע ולעמוד על אמיתתה של תורה.

ותכלית השלימות היא, שפועלים זאת אצל כל בני ישראל, הן לגבי כל עשרת הסוגים דבני ישראל¹⁶, הן לגבי תכלית הריבוי בכמות, הנכלל במספר עשרה, כמובן מפסק ההלכה¹⁷ שאחד עשרה ואחד עשרה רבוא מברכים ומזמנים בנוסח שוה.

והנה, לגבי יהודי המצוי במצב רוחני ירוד, הפירוש דמשנתנו הוא באופן דלימוד התורה סתם (עוד לפני שבאים לשלימות הלימוד). ויתירה מזה - עוד לפני שבאים ללימוד התורה בכלל, כי אם, ענין האחדות¹⁸.

עשרה - למרות שאין דיעותיהם שוות¹⁹, נעשים "עדה", מציאות אחת²⁰.

שיושבין - התיישבות וקביעות, היינו שאחדות זו אינה רק בעת מן העתים, ביום סגולה וכיצא בזה, כי אם התיישבות וקביעות, בכל זמן ובכל מצב. ועוסקין - האחדות חודרת בעניני העסק שלו כפשוטו, מבלי לחשוש שעל ידי זה יספיר לחבירו מעניני העסק, עלול הדבר לפגוע בפרנסתו. בתורה - סוף סוף נעשית אצלם האחדות גם בתורה²¹.

לפי משנתנו יוצא שבפסוק "אלקים נצב בעדת אל בקרב אלקים ישפוט"¹ נרמזת השראת השכינה בעשרה ובשלשה שעוסקים בתורה. ויש לדקדק בזה: מדוע דילג הכתוב על הדרגה שביניהם - השראת השכינה בחמשה שיושבים ועוסקים בתורה?

ויש לומר, דהנה בפסוק זה מדובר אודות דרגת השראת השכינה השייכת למציאות העולם, ולכן הובאו בו רק המספרים עשרה ושלושה, הקשורים במיוחד לכללות מציאות העולם (כדלקמן).

עשרה - "בעשרה מאמרות נברא העולם"². וענין זה שייך לתורה, כמארוז³ "אסתכל באורייתא וברא עלמא". ומספר זה מתבטא בעבודת ישראל בלימוד התורה כשישנם "עשרה שיושבים ועוסקין בתורה", שעל זה נאמר "אלקים נצב בעדת אל".

שלשה - "על שלשה דברים העולם עומד"⁴. והשייכות לתורה על פי מאמר רוז"ל⁵ על הפסוק⁶ "ארץ יראה ושקטה" שנתנית התורה גרמה והביאה לידי עמידת העולם. ובעבודת בני ישראל הוא שלשה שעוסקין בתורה, שעל זה נאמר "בקרב אלקים ישפוט".

(ואילו שאר המספרים שבמשנתנו (חמשה, שנים, ואחד) אינם שייכים כל כך לכללות מציאות העולם.

חמשה - הוא חצי דבר בלבד (ביחס לעשרה)⁷. שנים - מספר זה שייך בעיקר לעולם התהו, שבו יש שני קוין בלבד (בניגוד לעולם התיקון, שבו יש גם קו שלישי, קו האמצעי המחבר שני הקוין של חסד וגבורה)⁸ אחד - מספר זה נעלה ממציאות העולם, כמאמר רוז"ל⁹ "יום אחד, שבו הי' הקב"ה יחידי בעולמו, שלא הי' בעולמו אלא הוא"¹⁰.

עֲשֶׂרָה שְׂיוֹשְׁבֵינָן וְעוֹסְקִין בְּתוֹרָה

יש כאן תכלית השלימות דלימוד התורה:

עשרה - העילוי דתלמוד תורה דרביים¹¹. שיושבין - לימוד באופן של התיישבות. ובלשון המשנה¹² לגבי מ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם: "בישוב". ועוסקין - לימוד באופן של

השומעים בלבד. 11. ראה אגה"ק סכ"ג. 12. פ"ו מ"ו. 13. ב"ח אור"ח סמ"ז (ד"ה ונוסחא). 14. ספה"מ קונטרסים ח"א עמ' רנח. 15. ראה ספה"מ ה'ש"ת עמ' א. 16. ראשיכם שבטיכם גוי' מחוטב עציץ עד שואב מימין (ר"פ נצבים). 17. רמב"ם הלכות ברכות פ"ה ה"ד. 18. כמו שלפני מ"ת היו ישראל כאיש אחד בלבד אחד (רש"י יתרו יט, ב). 19. ראה ברכות נח, א. 20. ראה ברכות כא, ב. 21. לקו"ש הכ"ח עמ' 271.

1. תהלים פב, א. 2. ריש פרק ה. 3. זח"ב קסא, ב. וראה זח"ג יא, ב: עשרה מאמרות למעשה בראשית. . עשרה מאמרות למתן תורה. 4. ריש פרק א. 5. שבת פח, א. 6. תהלים עו, ט. 7. ראה פרקי דר"א פ"ח: נטה ימינו וברא שמים, נטה שמאלו וברא ארץ. הרי שיד אחת (ה' אצבעות) היא חצי העולם בלבד. 8. ראה ספר הליקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך תהו ותיקון (עמ' יב). 9. ב"ר פ"ג, ח. 10. משיחת ש"פ שלח תשמ"ג - על פי רשימת

פרשת ואתחנן

ג וַאֲתַחֲנַן אֶל־יְהוָה בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר:
 ב אֲדַנִּי יְהוָה אַתָּה הַחֲלוֹת לְהַרְאוֹת אֶת־עַבְדְּךָ
 אֶת־גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת־יָדְךָ הַחֲזֹקָה אֲשֶׁר מִי־אֵל
 בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיךָ
 וּכְגֹבוֹרַתְךָ: ^ה אֶעֱבֹרֶנָּה נָא וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ
 הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַהַר הַהַר הַטּוֹב הַזֶּה
 וְהַלְבֵנִי: ^ו וַיִּתְעַבֵּר יְהוָה בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא
 שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רַב־לָךְ אֶל־תּוֹסֵף
 דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה: ^ז עַל־הַיָּם
 הַפְּסֻגָה וְשֹׂא עֵינֶיךָ יָמָה וּצְפֹנָה וְתִימְנָה
 וּמִזְרַחָה וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ כִּי־לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן
 הַזֶּה: ^ח וְצוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְחֻזְקוֹהוּ וְאַמְצוֹהוּ כִּי־
 הוּא יַעֲבֹר לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יַנְחִיל אוֹתָם
 אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: ^ט וַנִּשָּׁב בְּגֹיֵי מוֹל
 בֵּית פְּעוֹר: ^י וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שָׁמַע אֶל־
 הַחֲקִים וְאֶל־הַמּוֹשְׁפָטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מַלְמֹד
 אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחֲיוּ וּבְאַתֶּם וִירִשְׁתֶּם
 אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן
 לָכֶם: ^{יא} לֹא תִסְפוּ עַל־הַדְּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצִּיחַ
 אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר אֶת־מִצְוֹת
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצִּיחַ אֶתְכֶם:
 יְעִינֶכֶם הַרְאוֹת אֶת אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה יְהוָה בְּבַעַל
 פְּעוֹר כִּי כָל־הָאִישׁ אֲשֶׁר הִלֵּךְ אַחֲרָיו בְּעַל־פְּעוֹר
 הַשְּׂמִידוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִקְרָבְךָ: ^{יב} וְאַתֶּם
 הַדְּבָקִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות 12 עמ' 91)

כבוד את אביך ואת אמך

"לכבוד הבורא צוה לכבוד האב, המשפחה ביצירה" (רמב"ן). יש לכבד את הדין "ביצירה", ולא כתב גם כפי שכתבו המפרשים ש"השקוהו והאכילוהו והלבישוהו", שכן יצירת הולד היא שתפוח גלוייה עם הקב"ה, שנותן בו נשמה; ואלו האכלת הבן היא דבר טבעי, שהאב עושה (כאלו) בכח עצמו, אף שבאמת הקב"ה הוא הן את כל העולם.

(ישראל) שני הִרְאָה | לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֲקִים
 וּמּוֹשְׁפָטִים כַּאֲשֶׁר צִוִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כִּן
 בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:
 וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֲכַמְתְּכֶם וּבִינַתְכֶם
 לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל־הַחֲקִים
 הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עַם־חֲכָם וְנָכוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל
 הַזֶּה: ^א כִּי מִי־גֹי גָדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִּים
 אֵלָיו כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קְרָאנוּ אֵלָיו: ^ב וּמִי־גֹי
 גָדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ חֲקִים וּמּוֹשְׁפָטִים צְדִיקִים כָּל־
 הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם:
^ג רַק הַשְּׁמַר לְךָ וְשֹׁמֵר נִפְשֶׁךָ מְאֹד
 כִּי־תִשְׁפַח אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־רָאוּ עֵינֶיךָ וּפְנֵי
 יָסוּרוּ מִלְּבַבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתֶּם לְבַנְיֹךָ
 וּלְבְנֵי בְנֵיךָ: ^ד יוֹם אֲשֶׁר עֲמַדְתָּ לִפְנֵי יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּחֶרֶב כְּאֹמֵר יְהוָה אֵלַי הִקְהַל־לִי
 אֶת־הָעָם וְאֲשַׁמְעֵם אֶת־דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן
 לִירְאָה אוֹתִי כָּל־הַיּוֹמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עִלִּי
 הַאֲדָמָה וְאֶת־בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן: ^ה וְתִקְרְבוּן
 וְתַעֲמְדוּן תַּחַת הַהָר וְהָרַר בְּעַר בְּאֵשׁ עַד־לֵב
 הַשָּׁמַיִם חֲשׂוֹךְ עָנָן וְעַרְפָּל: ^ו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֲלֵיכֶם
 מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים וְתִמְוִנָה
 אֵינְכֶם רְאוִים וְזִלְתִּי קוֹל: ^ז וַיִּגְדַּל לָכֶם אֶת־בְּרִיתוֹ
 אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֵׂרַת הַדְּבָרִים
 וַיַּכְתֶּבְכֶם עַל־שְׁנֵי לְחוֹת אֲבָנִים: ^ח וְאַתִּי צִוָּה
 יְהוָה בְּעַת הַהוּא לְלַמֵּד אֶתְכֶם חֲקִים
 וּמּוֹשְׁפָטִים לַעֲשׂוֹתְכֶם אַתֶּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם
 עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: ^ט וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד
 לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאוֹתֶם כָּל־תְּמוּנָה בְּיוֹם
 דַּבַּר יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּחֶרֶב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: ^י כִּי־
 תִשְׁחַתּוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל־סֶמֶל
 תְּבַנִּית זָכָר אוֹ נְקֵבָה: ^{יא} תְּבַנִּית כָּל־בְּהֵמָה אֲשֶׁר
 בָּאָרֶץ תְּבַנִּית כָּל־צִפּוֹר כִּנָּף אֲשֶׁר תַּעֲוֹף

בשמים: ^ה תבנית פלרמש באדמה תבנית
 בלדגה אשר במים מתחת לארץ: ^ו ופנתשא
 ענין השמימה וראית את השמש ואת הירח
 ואת הכוכבים כל צבא השמים ונחת
 והשתחוית להם ועבדתם אשר חלק יהוה
 אלהיך אתם לכל העמים תחת פל השמים:
 - ואתכם לקח יהוה ויוצא אתכם מכור הפרזל
 ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה:
^א ויהוה התאנף כי על דבריכם וישבע לבלתי
 עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה
 אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה: ^ב כי אנכי
 מת בארץ הזאת אינני עבר את הירדן ואתם
 עברים וירשתם את הארץ הטובה הזאת:
^ג השמרו לכם פנתשכחו את ברית יהוה
 אלהיכם אשר פרת עמכם ועשיתם לכם פסל
 תמונת פל אשר צוה יהוה אלהיך: ^ד כי יהוה
 אלהיך איש אכלה הוא אל קנא: ^ה כי
 תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ
 והשחתם ועשיתם פסל תמונת פל ועשיתם
 הרע בעיני יהוה אלהיך להכעיסו: ^ו העידתי
 בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד
 תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים
 את הירדן שמה לרשתה לא תאריכון ימים
 עליה כי השמד תשמדון: ^ז והפיץ יהוה אתכם
 בעמים ונשאתם מתי מספר בגוים אשר ינהג
 יהוה אתכם שמה: ^ח ועבדתם שם אלהים
 מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראו ולא
 ישמעו ולא יאכלו ולא יריחו: ^ט ובקשתם
 משם את יהוה אלהיך ומצאת כי תדרשנו
 בכל לבבך ובכל נפשך: ^י בצר לך ומצאוך כל
 הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד
 יהוה אלהיך ושמעת בקלו: ^{יא} כי אל רחום
 יהוה אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח

את ברית אבתיך אשר נשבע להם: ^א כי
 שאל נא לימים ראשונים אשר הני לפניך למן
 היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ
 ולמקצה השמים ועד קצה השמים הנהיה
 פדבר הגדול הזה או הנשמע פמהו: ^ב השמע
 עם קול אלהים מדבר מתוך האש באשר
 שמעת אתה ויחי: ^ג או הנסה אלהים לבוא
 לקחת לו גוי מקרב גוי במפת באת
 ובמופתים ובמלחמה ובנד חוקה ובזרוע נטויה
 ובמוראים גדלים פכל אשר עשה לכם יהוה
 אלהיכם במצרים לעיניך: ^ד אתה הראת
 לדעת כי יהוה הוא האלהים אין עוד מלבדו:
^ה מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל
 הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שמעת
 מתוך האש: ^ו ותחת כי אהב את אבתיך
 ויבחר בזרעו אחריו ויוצאך בפניו בכחו הגדל
 ממצרים: ^ז להוריש גוים גדלים ועצמים ממך
 מפניך להביאך לתת לך את ארצם נחלה
 כיום הזה: ^ח וידעת היום והשבת אל לבבך
 כי יהוה הוא האלהים בשמים מפעל ועל
 הארץ מתחת אין עוד: ^ט ושמת את חקיו
 ואת מצותיו אשר אנכי מצוה היום אשר ייטב
 לך ולבניך אחריו ולמען תאריך ימים על
 האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך
 כל הימים: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (220 טי שיחות 12 ענן 93)

כפד את אביך ואת אמך

יש לשאול, מה בין אב ואם, שחייבים בכבודם, לכוכבים
 ומזלות, שאין ראוי לכבדם, אף שעל ידם מנהיג הקב"ה את
 העולם ומשפיע אלינו. ומבאר על כך בהסידות, שלצבא
 השמים אין בחירה להשפיע או לא להשפיע, והם רק כנגדון
 ביד החוצב בו; ואלו הורים בעלי בחירה הם ושותפים
 להקב"ה ביצירת הגלד, ולכן נצטוינו לכבדם.

שלישי ^{מא} אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן

בפנים דבר יהוה עמכם בהר מתוך האש:
 ה אנכי עמד בין יהוה ובניכם בעת ההוא
 להגיד לכם את דבר יהוה כי יראתם מפני
 האש ולא עליתם בהר לאמר: * אנכי יהוה
 אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית
 עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני לא
 תעשה לך פסל | כל תמונה אשר בשמים |
 ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר בכמים |
 מתחת לארץ לא תשתחוה להם ולא תעבדם
 כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבות
 על בנים ועל שלשים ועל רבעים לשנאי
 ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי
 מצותי: * לא תשא את שם יהוה אלהיך
 לשוא כי לא ינקח יהוה את אשר ישא
 את שמו לשוא: * שמור את יום השבת
 לקדשו כאשר צוה | יהוה אלהיך עשת ימים
 תעבד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי
 שבת | ליהוה אלהיך לא תעשה כל מלאכה
 אתה ובנה ובתך ועבדך ואמתך ושורך וחמורך
 וכל בהמתך וגרך אשר בשעריך למען ינוח
 עבדך ואמתך כמוך וזכרת כי עבד היות |
 בארץ מצרים ויצאך יהוה אלהיך משם ביד
 חזקה ובזרע נטויה על פני צוה יהוה אלהיך
 לעשות את יום השבת: * כבוד את אביך
 ואת אמך כאשר צוה יהוה אלהיך למען |
 יאריכו ימך ולמען ייטב לך על האדמה
 אשר יהוה אלהיך נתן לך: * לא
 תרצה: * ולא תנאף: * ולא תגנב: * ולא
 תענה ברעך עד שוא: * ולא תחמד אשת
 רעך: * ולא תתאזה בית רעך שדהו ועבדו
 ואמתו שורו וחמורו וכל אשר לרעך: * פ

מזרחה שמש: * לנס שמה רוצח אשר ירצח
 את רעהו בכל ידעת והוא לא שגא לו מתמל
 שלשם ונס אל אחת מן הערים האל וחי:
 * את בצר במדבר בארץ המישר לראובני
 ואת ראמת בגלעד לגדי ואת גולן בפשן
 למנשי: * וזאת התורה אשר שם משה לפני
 בני ישראל: * אלה העדות והחקים והמושפטים
 אשר דבר משה אל בני ישראל בצאתם
 ממצרים: * בעבר הירדן בנזא מול בית פעור
 בארץ סיחן מלך האמורי אשר יושב בחשבון
 אשר הפה משה ובני ישראל בצאתם ממצרים:
 * ויירשו את ארצו ואת ארץ | עוג מלך הבשן
 שני מלכי האמורי אשר בעבר הירדן מזרח
 שמש: * מערער אשר על שפת נחל ארנו
 ועדהר שיאן הוא חרמון: * וכל הערבה עבר
 הירדן מזרחה ועד ים הערבה תחת אשדות

הפסוקה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות 12 עמ' 94)

כבוד את אביך ואת אמך

"רב יוסף, כי הנה שמע קל ברעא דאימיה, אמר: איקום
 מקמי שכינה דאתנא" (קירושין לא, ב). יש לכאר דברי רב יוסף
 על פי המבאר בחסידות, שכל ההולדה הוא פח בלי גבול,
 להוליד עד אין סוף, וגם עצם ההולדה הוא פעין יש מאין.
 וכח זה הרי לא נמצא בנברא, בעל גבול, מצד עצמו, אלא
 מצד הקב"ה, שהוא בלי גבול, והוא שקבע פח זה בטבע
 האדם.

רבי ה' א ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר
 אלהם שמע ישראל את החקים ואת
 המשפטים אשר אנכי דבר באזניכם היום
 ולמדתם אתם ושמרתם לעשתם: * יהוה
 אלהינו פרת עמנו ברית בהרב: * לא את
 אבותינו פרת יהוה את הברית הזאת כי אתנו
 אנחנו אלה פה היום פלנו חיים: * פנים |

* במעם עליו

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה ענף 310)

כפד את אביד ואת אמך

כתב הרמב"ם (ממרים ו. ד): "והאב שהיה תלמיד בנו, אין האב עומד מפני הבן, אבל הבן עומד מפני אביו". ועוד כתב (שם יא), ש"אפילו היה אביו רשע... מכבדו ומתנרא ממנו". ואזיל לשיטתו, שבכבוד אב ואם אין נפקא מינה' מעלתם ודווקא של ההורים. ונמתק על פי המבאר בפיסודות, שהקשר של אב ובן הוא 'עצם עם עצם', ואינו משתנה על ידי שנוי בגלויים'.

חמישי י את־הדברים האלה דבר יהוה אל־כַּל־קהלכם בהר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף ויכתבם על־שני לוח אבנים ויתנם אלי: כִּי־יהי פִּשְׁמַעְכֶּם אֶת־הקול מתוך החשך וההר בער פֶּאֶשׁ ותקרבון אלי כַּל־ראשי שבטיכם וזקניכם: כא ותאמרו הן הראנו יהוה אלהינו את־פְּבֹדוֹ ואת־גְּדֹלוֹ ואת־קְלוֹ שִׁמְעֵנו מתוך האש היום הוה ראינו כִּי־ידבר אלהים את־הָאָדָם וחי: כב ועתה למה נמות כִּי תאכלנו האש הגדלה הזאת אם־יוֹסֵפִים | אֲנַחְנוּ לִשְׁמַע אֶת־קול יהוה אלהינו עוד וּמְתָנוּ: כג כִּי־מִי כַּל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קול אלהים חיים מדבר מתוך־הָאֵשׁ כִּמְנוּ ויחי: כד קרב אתה ושמע את כַּל־אֲשֶׁר יאמר יהוה אלהינו ואת | תדבר אלינו את כַּל־אֲשֶׁר ידבר יהוה אלהינו אליך ושמענו ועשינו: כה וישמע יהוה את־קול דבריכם בדברכם אלי ויאמר יהוה אלי שִׁמְעֵתִי אֶת־קול דברי העם הזה אשר דברו אליך היטיבו כַּל־אֲשֶׁר דברו: כו מִי־יִתֵּן ויהי לְבַבם זה להם ליראה אתי ולשמור את־כַּל־מִצְוֹתַי כַּל־הַיָּמִים לְמַעַן יִיטַב להם ולבניהם לעלם: כז לך אָמַר להם שובו לְכֶם לְאֹהֲלֵיכֶם: כח ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כַּל־הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּלְמְדֶם וְעָשׂוּ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר

אֲנֹכִי נָתַן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ: כט ושמרתם לעשות כאשר צוה יהוה אלהיכם אתכם לא תסרו ימין ושמאל: ל בכל־הדרך אשר צוה יהוה אלהיכם אתכם תלכו לְמַעַן תִּחְיוּ וְטוֹב לְכֶם וְהֵאָרַכְתֶּם יָמִים בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר תִּירְשׁוּ: לו וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה: לב לְמַעַן תִּירָא אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר אֶת־כָּל־חֻקֹּתָיו וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֹתָהּ וּבְנֶה וּבְנֵה כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ וּלְמַעַן יֵאָרְכֶן יָמֶיךָ: לד ושמעת ישראל ושמרת לעשות אשר ייטב לך ואשר תרבוץ מאד כַּאֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לך אֶרֶץ זבת חלב ודבש: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב ענף 214)

כפד את אביד ואת אמך

"תלמיד שרוצה ללכת למקום אחר, שהוא בוטח שיראה סימן ברכה בתלמודו... ואביו מוחה בו... אינו צריך לשמוע לאביו בזה" (שו"ע י"ד ס"מ). ויש לשאול, מדוע מופיעה הלכה זו בהלכות כבוד אב ואם, אף שמקומה, לכאורה, בהלכות תלמוד תורה. ויש לומר, כי גם סימן ברכה לבן בתלמודו הוא כבוד אב ואם.

ששי י שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אחד: ה וְאֵהָבֵת אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכֹל־לְבָבְךָ וּכְכֹל־נַפְשְׁךָ וּכְכֹל־מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם עַל־לְבָבְךָ: ז וּשְׁנַנְתָּם לְבִגְדֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּכְלַמְתָּ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: ח וְקִשְׁרָתֶם לְאוֹת עַל־יְדֶיךָ וְהָיוּ לְמַטְפֵּת בֵּין עֵינֶיךָ: ט וּכְתַבְתֶּם עַל־מַזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ: ס וְהָיָה כִּי־יִבְיֵאֵךְ | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁפַּע לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָךְ עָרִים גְּדֹלֹת וְטוֹבֹת אֲשֶׁר לֹא־בְנִיתָ: כא וּבְתוֹמִים מְלֵאִים כַּל־טוֹבֹת אֲשֶׁר לֹא־מְלַאתָ וּכְרַת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא־חִצַּבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא־נִמְטַעְתָּ וְאֹכֵלֹת וְשִׁבְעֵת:

אשר אתה באשמה לרשתה ונשל גוים רבים | מפניך החתי והגרזשי והאמרי והכנעני והפרזי והחוי והיבוסים שבעה גוים רבים ועצומים ממך: ונתנם יהוה אלהיך לפניך והפיתם החרם תחרים אתם לא תכרת להם ברית ולא תחנם: ולא תחתן גם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנד: כפיסור את בנד מאחרי ועבדו אלהים אחרים וחרה אפי יהוה בכם והשמידך מהר: כי אם פה תעשו להם מזבחתיכם תתצו ומצבתם תשפרו ואשיריהם תגדעון ופסיליהם תשרפון באש: כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך בך בחר | יהוה אלהיך להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה: ולא מרבכם מפל העמים חשק יהוה בכם ויבחר בכם פיראתם המעט מפל העמים: כי מאהבת יהוה אתכם ומשמרו את השבעה אשר נשבע לאבותיכם הוציא יהוה אתכם ביד חזקה ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים: וידעת כי יהוה אלהיך הוא האלהים האל הנאמן שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי כתיב מצותו קרי מצותיו לאלף דור: ומשלם לשנאיו אל פניו להאבדו לא יאחר לשנאו אל פניו ישלם לו: ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשתם:

פפפ

חצי קריש

ותגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בחיובין וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך

השמור לך פן תשכח את יהוה אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: את יהוה אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע: לא תלכון אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיכם: כי אל קנא יהוה אלהיך בקרבך פני יחרה אפי יהוה אלהיך בך והשמידך מעל פני האדמה: לא תנסו את יהוה אלהיכם כאשר נסיתם במסה: שמור תשמרון את מצות יהוה אלהיכם ועדתיו וחקיו אשר צוה: ועשית הישר והטוב בעיני יהוה למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטובה אשר נשבע יהוה לאבותיך: לתרף את כל איבויך מפניך כאשר דבר יהוה: כי ישאלך בנד מחר לאמר מה העדת והחקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהינו אתכם: ואמרת לבנד עבדים היינו לפרעה במצרים ויציאנו יהוה ממצרים ביד חזקה: ויתן יהוה אותה וקפתים גדלים ורעים | במצרים בפרעה ובכל ביתו לעינינו: ואותנו הוציא משם למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו: ויצונו יהוה לעשות את כל החקים האלה ליראה את יהוה אלהינו לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום הזה: וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני יהוה אלהינו כאשר צונו: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 155)

כבר את אביך ואת אבך

"עשר מצוות נצטוו ישראל במקרה, שבע שקבלו עליהן בני נח . . וכבוד אב ואם" (סנהדרין נו, ב). וקשה, מדוע נענש יעקב על שלא קים כבוד אב, והרי בני נח לא נצטוו על כך. ויש לומר, דהנה בני נח נצטוו על הדינין, ולפי שיטת הרמב"ן נכללת במצוה זו כל מה שחוץ לשובו של עולם; והרי כבוד אב נחוץ לשובו של עולם.

שביעי ז א פי וביאך יהוה אלהיך אלהיך

מפְטִיר ׀ וַיִּדְעֶתָּ פִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הָאֱלֹהִים
הָאֵל הַנְּאֻמָּן שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לְאֶהֱבֵיו
וְלִשְׁמֵרֵי כְּתִיב מִצְוֹתוֹ קְרִי מִצְוֹתָיו לְאַלֶּף דָּוָר:
וּמִשְׁלֵם לְשִׁנְאָיו אֶל־פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא יֵאָחֵר
לְשִׁנְאָיו אֶל־פָּנָיו יִשְׁלֵם־לוֹ: ׀ וְשִׁמְרַתְּ אֶת־
הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר
אָנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם: פפפ

לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שְׁמוֹה רְבָא מְבָרַךְ לְעֵלָם
וּלְעֵלְמֵי עֵלְמַיָּא. יתְבָרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמַם,
וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמוֹה דְקָדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא. אַמֵּן לְעֵלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא,
תְּשַׁבְּחָתָא וְנִחְמָתָא, דְאֲמִירָן בְּעֵלְמָא, וְאֲמִרוֹ אַמֵּן: אַמֵּן

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ליל שמחת תורה תשמ"ז)

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ

"כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ . . . בְּתֵר דְּמִית, אִי תִימָא הָא
פְּטוֹר מְנִיָּה הוּא, לֹאֵר הָכִי, אָף עַל גַּב דְּמִית אֲתִחַיֵּב בִּיקְרִיָּה
יְתִיר" (זהר סוף פרשת בחקתי). זָהָר – מוֹרָה עַל אֹר וְגִלּוּי.
בְּחֻקְתִּי – מוֹרָה עַל פְּלִלוֹת הַתּוֹרָה, כִּי צְרִיכִים לְקַיֵּם אֶת כָּל
הַתּוֹרָה, גַּם הַמִּשְׁפָּטִים וְהַעֲדוֹת, מִצַּד צְרוּי ה', לֹא מִצַּד
הַטַּעַם. הָוִי אוֹמֵר: הַחַיִּיב לְכַבֵּד אָב גַּם לְאַחַר מוֹתוֹ הוּא בְּכָל
עֲנִינֵי הַתּוֹרָה וּבְאִפְּן שֶׁל גִּלּוּי.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מענה לשאלה – לקוטי שיחות לט עמ'

239)

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ

תְּעִתִּיק בְּפִסְת גְּיִיר אֶת הַדְּבָר כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ גו' עַד סוֹפוֹ,
וְיִהְיֶה זֶה כְּכִסֵּף (לְכַבֵּד בְּשִׁבְתָּ, כְּמוֹכֵן). וּמִזְמָן לְזִמְן תִּקְרָא
אוֹתוֹ. עַד חַג הַשְּׁבוּעוֹת הֵבֵא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה.

ק"ח פסוקים, עזרא"ל סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עַץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּה מְאֹשֶׁר. דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נִתְיַבְחִיָּה שְׁלוֹם. אֲרֵף יָמִים בִּימִינָהּ,
בְּשִׂמְאֵלָה עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שישגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבְנֵי־אִיִּם טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְבְנֵי־אֵי הָאֵמַת וְצִדְקָ:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

א נחמו נחמו עמי, אתם נביאי, נחמו את עמי. והפסל "נחמו נחמו" הוא לחוק. ב על לב, דברים המתקבלים על הלב. כי מלאה צבאה, כי נשלם הזמן הנצב לה, דמינו קץ הנגלות. פרוש אחר, כי התמלאה ירושלים מצבאה ששבו מהנגלות. כי נרצה עונת, כי נשלם כפרת עונת. "נרצה",

עטרת מרים

א אתם הנביאים נחמו נחמו עמי יאמר אליהם: ב דברו על-לב ירושלים וקראו אליה כי מלאה צבאה נחמלא זמן גלותה כי נרצה נחפזר עונה על ידי השוכה וכות וגם כי לקחה פורענות מיד יהוה כפלים גלות ככל וזה הנגלות, בעבור ככל-חמאתיה: ג כאלו קול קורא

נשלם, כמו "או תרצה הארץ את שבתותיה" (ויקרא טו.ד). כי לקחה, כי קבלה ענש. כפלים, שתי גליות, גלות ככל וגלות אדום. ג קול קורא במדבר, קול קורא בציון שהיא שוממה כמדבר. פנו דרך ה', פנו הדרך לשבים לארץ הקדש. בערבה, היא ארץ ישראל שהיא בזמן הנגלות כמו ערבות מדבר. ד כל גיא, כל עמק. ונשא, והרומם. ישפלו, ימכו. כלומר, הגוים שהיו נגבה יהיו שפלים. העקב, המקום שהוא מקום ויגוע. והרכסים, ההרים הסמוכים זה לזה, ומתוך כך תגיא שביניהם וקוף מאד. לבקעה, לארץ חלקה וישרה. ה ונגלה כבוד ה' ונו, או תגלה כבוד ה' וכלם יראו כי פי ה' דבר את הנחמות האלה, הואיל והתקמנו. ו קול אמר קרא, קול נבואה אומר לנביא, קרא והקרו גרים. ואמר מה אקרא, והנביא שאל ואמר מה אקרא. כל הפשר חציר, וקול הנבואה משיב לנביא, שאמר, כל הפשר חציר, כלומר, הגוים שיבואו עם גוג ומגוג על ירושלים למלחמה ויבולו ויכמשו פחציר. וכל חסדו בציון השדה, וכל עניני חסד שעשו בעבר, יהיו נחשבים כפרת השדה שישל מנה, כיון שבאו לתוע לישאל. ועל-דרך הכתוב "וחסד לאמים חפאת" (משלי יד. ד). ז אכן חציר העם, באמת שהעם שעם גוג ומגוג יתיבש כחציר. ח יבש חציר וגו', ככל ושלש לחזק הענין. ודבר אליהנו יקום לעולם, ודבר ה' שהכתיב על

הפטרה לפרשת ואתחנן לקריאה

בציבור ולשמו"ת כישעיה פרק מ

מ א נחמו נחמו עמי יאמר אליהם:

ב דברו על-לב ירושלים וקראו אליה

כי מלאה צבאה כי נרצה עונה כי

לקחה מיד יהוה כפלים ככל-

חמאתיה: ג קול קורא במדבר פנו דרך

יהוה ישרו בערבה מסלה לאלהינו:

ד פל-גיא ינשא וכל-הר וגבעה ישפלו

והיה העקב למישור והרכסים

לבקעה: ה ונגלה כבוד יהוה וראו

כל-בשר יחדו כי פי יהוה דבר: ו קול

אמר קרא ואמר מה אקרא פל-הבשר

חציר וכל-חסדו בציון השדה: ז ובש

חציר נבל ציץ כי רוח יהוה נשבה בו

אכן חציר העם: ח יבש חציר נבל ציץ

ודבר אליהנו יקום לעולם: ט על הר-

גבה על-לך מבשרת ציון הרימי כפח

קולך מבשרת ירושלים הרימי אל-

תיראי אמרי לערי יהודה הנה

אלהיכם: י הנה אדני יהוה בחזק יבוא

ידי הנביאים ותקום לעולם ולא יבולו לבטל דבריו. ט על הר גבה עליו לך, להשמיע תקול למרחוק. מבשרת ציון, ערת הנביאים המבשרים את הנאמה לציון פרוש אחר, את ציון המבשרת. (וכן הפרושים ב"מבשרת ירושלים"). הרימי אל תיראי, הרימי את קולך, ואל תפחדו מלבשר את הבשורה. הנה אליהם, הנה בא הקב"ה לגאל אתכם. י בחזק יבוא, בכה

מכריו במדבר ואמר פנו דרך יהוה להשיב בני הנגלה ישרו עשו דרך ישר בערבה מסלה לאלהינו כי הוא ילך לפניכם: ד פל-גיא עמק ינשא ורומם וכל-הר וגבעה ישפלו להיות הדרך ישר ושוה והיה הדרך העקב העקום, והיה למישור והרכסים הרים הסמוכים זה לזה, ומתוך סמיכתן מורד שביניהם וקוף, יהיו לבקעה ארץ חלקה ושוה: ה אז כשצאו מהנגלות ונגלה ונגלה כבוד יהוה אז וראו כל-בשר בלם יחדו כי פי יהוה דבר הואיל והתקמנו הנחמות: ו קול מאת הקדוש ברוך הוא אמר אלי קרא והקרו גרים וקראו רומי אליו מה אקרא והקול משיבו זאת קרא פל-הבשר כל העמים שיבואו עם גוג על ירושלים למלחמה ויבולו ויכמשו פחציר שהם יבשים כמתרה וכל-חסדו ואף מי מהם עשה חסד מה, והיה בציון כפרת השדה הנופל גם ברוח הנושבת: ז לך יבש ותיבשו פחציר נבל וכמוש ציץ כי רוח יהוה נשבה בו אכן באמת יהיה פחציר העם שעם גוג: ח העם היה יבש ותיבש פחציר נבל ציץ וכלם יאבדו ודבר אליהנו שהכתיב על ידי הנביאים יקום לעולם: ט על הר-גבה על-לך להשמיע תקול למרחוק מבשרת ציון הרימי כפח קולך מבשרת ירושלים את ציון המבשרת, הרימו אליהנו מלבשר אמרי לערי יהודה הנה אליהם בא לגאל אתכם וכבודו ישוב לירושלים: י הנה אדני יהוה בחזק יבוא ובגבורה יבוא על האומות לפרע מהם וירעו משלה לו לא ויהי צריך לעזרת וזולתו הנה שכרו שתמו לפגומים בו בגלות איתו ופסקתו

בחוזק ככה ובגבורה יבוא על האומות לפרע מהם וירעו משלה לו לא ויהי צריך לעזרת וזולתו הנה שכרו שתמו לפגומים בו בגלות איתו ופסקתו

ירושלים". הרימי אל תיראי, הרימי את קולך, ואל תפחדו מלבשר את הבשורה. הנה אליהם, הנה בא הקב"ה לגאל אתכם. י בחזק יבוא, בכה

ובגבורה יבוא להפריע מן הגוים. וזרעו משלה לו, כלומר, לא יצטרך לשום עזרה מואלתו. הנה שכרו אתו, שכר המעשה מופן אהו לשלם לכל אהר כנמולו. ופעלתו לפניו, ושכר הפעלה מוזמנת לפניו. (והוא כפל לשון). (יא) בזרעו יקבץ מלאים ובחיקו ישא, בזרעו ולא במקל, יקבץ את

המלאים שבצאן וישאם בחיקו. עלות ינהל, והצאן המיניקות ינהל בנחת. בן יליכם הקב"ה בנחת בשוקם מהגולה. (יב) מי מדרד בשעלו מים, כלומר, אל תמנהו איד יהיו הדברים האלה, שהרי הקב"ה שפרא את העולם מאון, וכל לעשות הכל. לפיכך אמר, מי מדרד בקצוצו מים, להעלות הצנים למעלה ויחצים למטה, ושם אותם במקומם וידע מדתם, ואמר בדרך משל בלשון בני אדם שמודרים המים. ושמם בזרת תבון, שמתה את השמים פורעה וידע מדתם, כי הוא בראם בגבורתו כפי החכמה, וכאלו מדרם בזרת. וכל בשלש עפר הארץ, ומדר במדת "שליש" את גדל כדור הארץ. "וכל", ומדר, "והמזו כעמר" (סמות 10.11) תרומו "וכלו". "בשלש", במדה הנקראת כך, כמו "בדמעות שלישי" (תהלים 119). פרוש אחר, ומדר את כדור הארץ בשלישיות, שלישי מדר, שלישי ישוב, שלישי ימים ונהרות. ושקל בפלם הרים, "פלם" הוא מוט כדור לשמנים עליו נקודות לדעת בהם המשקל. וכל הר מתאם לפי האדמה שתחתיו, הר כבד באדמה קשה, והר קל באדמה רכה. ונגזעות במאוננים, והנגזעות כמו נשקלו במאוננים, וכלם בראם בשעור טוב ומדה נבונה, כמו שכתוב "ורא

אלהים את כל אשר עשה ותנה טוב מאוד" (בראשית 1.22). (יג) מי תבן את רוח ה', מי הכין את רצונו של ה', כלומר, מי הטח את רצון ה' אחר דעתו. ואיש עצתו יודיענו, ומי הוא האיש אשר יתן עצתו להקב"ה. (יד) את מי נועץ ויבניהו, עם מי התעניץ ללמד מפניו בניה. בארח משפט, בדרך תכונת העולם וסדרו הנקב"ה. דעת העתידות. ודרך תבונות, דרכי התבונה וארחותיה. (טו) הן גוים כמר מדלי, הרי בגורת כל הגוים נחשבת כמטה מרה הנטפת משולי הדלי כששואבים מים מן הבור, שהמטה היא דבר מועט ללא חשיבות נדר הדלי. וכשחק מאוננים נחשבו, בעיני הקב"ה נחשבים הם כמו אבק הנא משחוקת קערות המאוננים, שהוא דבר מועט מאד כי בנפיקה מעומה יצא משם. הן איים, הרי את איי הים. בדרך יפול, כאבק דק ישאם ויפולם ותתפכם. (טז) ולבנון, שם יער בארץ ישראל. אין די בער, אין די בעצוי להכעיר בהם אש על מנחתו. וחייתו, התחממות והעופות שבעיר הלבנון. אין די עולה, אין די בהם להקריבם עולות לפניו. (יז) כאון, כלא דבר. מאפס ותהו נחשבו לו, הגוים נחשבים לפניו כאלו הם פחות מאפס ותהו. (יח) תדמיון, תדמו ותשוו. תערכו לו, תחשבו לנהו. (יט) הפסל נסך חרש, ובי תדמו לו את הפסל אשר האמן התיכו ממתכת. וצרח בזהב ורקענו, והצורף ורדד עליו צפוי שכתב והב. ורתקות כסף צורף, ושרשרות כסף יתבר לו הצורף. (כ) המסכן תרומה, הממחה להפריש ולהקדייל בין סוגי העצים. "המסכן", המקלוד ורגיל, מלשון "המסכן הספנת" (במדבר 1.2). פרוש

שכר הפעולה לצדיקים לפניו: יא ברעה טוב שעדרו ירעה פורעו לא כמקל יקבץ מלאים ובחיקו ישא עלות הקטנות שבהם ינהל אותם בנחת, בן יליכם המקום בנחת בשוקם מהגולה: יב מי מדרד בשעלו באנחותו עמק המים בים ושמם רחב השמים בזרת תבון מדר וכל ומדר בשלש מדה גדולה עפר הארץ ושקל בפלם מטה הפחול המסמן לדעת המשקל הרים ונגעות במאוננים כף המשקל: יג מיתבן מטה את רוח יהנה אחר דעתו ואיש מי הוא אשר עצתו יודיענו להקרוש ברוח הוא: יד אתמי עם מי נועץ נתעין ומי ויבניהו השכילו בניה וילמדוהו ללכת בארח בדרך משפט ומי וילמדוהו דעת ודרך תבונות וידיענו: טו הן גבורות הגוים נחשב למולו כמר כמטה מדלי ששואבים בו מים וכשחק כאבק הנשחק מעפוש מאוננים של נחשת נחשבו הן איים איי הים כדרך כאבק דק יפול ישלוד, ואם כן, איד נעמדו למולו למחות כדור מלהוציא את ישראל מתוכם: טז ולבנון אין די עצים בער להכעיר בהם אש מנחתו וחייתו של לבנון אין די מטה להעלות עולה לכפר על עון האומות: יז כלהגוים כאון כלא דבר נגדו פחות מאפס ותהו ותלל ריק נחשבו לו למולו: יח ואלמי תדמיון אל הלא האל לא נמצא לו דמוי כלל ומהדמיות ומהו הדמיון אשר תערכו לו תשוו לו: יט וכי תדמו לו את הפסל אשר נסך חרש התיכו ממתכת וצרח בזהב ורקענו ורדד עליו מפעל ורתקות שלשלאות כסף גשה

וזרעו משלה לו הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו: יא ברעה עדרו ירעה בזרעו יקבץ מלאים ובחיקו ישא עלות ינהל: יב מי מדרד בשעלו מים ושמם בזרת תבון וכל בשלש עפר הארץ ושקל בפלם הרים ונגעות במאוננים: יג מיתבן את רוח יהנה ואיש עצתו יודיענו: יד אתמי נועץ ויבניהו וילמדוהו בארח משפט וילמדוהו דעת ודרך תבונות וידיענו: טו הן גוים כמר מדלי וכשחק מאוננים נחשבו הן איים כדרך יפול: טז ולבנון אין די בער וחייתו אין די עולה: יז כלהגוים כאון כלא דבר נגדו פחות מאפס ותהו נחשבו לו: יח ואלמי תדמיון אל ומהדמיות תערכו לו: יט הפסל נסך חרש וצרח בזהב ורקענו ורתקות כסף צורף: כ המסכן תרומה

הצורף למשוך בהם פי ממקומו לא ימוש: כ המסכן העני שאינו יכול להפריש תרומה מספיק על הפסל כמו העשירים, הנה עין חזק אשר לא ירקב ויבחר (יד) את מי נועץ ויבניהו, עם מי התעניץ ללמד מפניו בניה. בארח משפט, בדרך תכונת העולם וסדרו הנקב"ה. דעת העתידות. ודרך תבונות, דרכי התבונה וארחותיה. (טו) הן גוים כמר מדלי, הרי בגורת כל הגוים נחשבת כמטה מרה הנטפת משולי הדלי כששואבים מים מן הבור, שהמטה היא דבר מועט ללא חשיבות נדר הדלי. וכשחק מאוננים נחשבו, בעיני הקב"ה נחשבים הם כמו אבק הנא משחוקת קערות המאוננים, שהוא דבר מועט מאד כי בנפיקה מעומה יצא משם. הן איים, הרי את איי הים. בדרך יפול, כאבק דק ישאם ויפולם ותתפכם. (טז) ולבנון, שם יער בארץ ישראל. אין די בער, אין די בעצוי להכעיר בהם אש על מנחתו. וחייתו, התחממות והעופות שבעיר הלבנון. אין די עולה, אין די בהם להקריבם עולות לפניו. (יז) כאון, כלא דבר. מאפס ותהו נחשבו לו, הגוים נחשבים לפניו כאלו הם פחות מאפס ותהו. (יח) תדמיון, תדמו ותשוו. תערכו לו, תחשבו לנהו. (יט) הפסל נסך חרש, ובי תדמו לו את הפסל אשר האמן התיכו ממתכת. וצרח בזהב ורקענו, והצורף ורדד עליו צפוי שכתב והב. ורתקות כסף צורף, ושרשרות כסף יתבר לו הצורף. (כ) המסכן תרומה, הממחה להפריש ולהקדייל בין סוגי העצים. "המסכן", המקלוד ורגיל, מלשון "המסכן הספנת" (במדבר 1.2). פרוש

שי למורא

עטרת מרים

אחר, "המסכן תרומה", המסכן ועני שאינו יכול להפריש מכספו לעשות פסל יקר כמו העשירים. לא ימוט, לחוקו במסמרים וכיוצא בזה, שלא והמוטט ויתקלקל. וכאומר, אם מהצורך לחוקו, איד ודמיון לעליון. **כא** הלאו הכינותם מוסדות הארץ, הרי גם מבינתכם תוכלו להבין מוסדות הארץ.

בלומר, אם יש בכם דעת להבין תוכלו להבין ממוסדי הארץ ומהשמים ומערכת הפוכים, שיש בורא לעולם, ובראו ומנהיגו בסדר מסדר, ולא נפל במקרה. והאדם שהוא בעל שכל ידרש לדעת מי הוא ארון העולם ומה רצונו שנעשה בעולם, כדי שלא יחטא לעבר על פקדו, כי את כל מעשה האדם יביא האלהים במשפט על כל נעלם. **כב** הישב על חוג הארץ, הלא הבורא הוא יושב בשמים שהם כמו העגול הנעשה במחוגה סביב הנקדה שהיא כדור הארץ. ויושביה **כח** הנגבים, ויושבי הארץ הם געניו כחגבים. ואמר בדרך משל, מרדד האדם היושב ממעל בגבה רב, שכל מה שמתחתיו נדמה געניו לקטן. הנזוטה בדרך שמים, הלא הוא הנזוטה את השמים כאדם הנזוטה יריעה או קיום. וימתתם כאהל לשבת, פרש אותם כמו אהל שפורשים בשביל לשבת תחתיו. **כג** הנותן רוזנים לאין, העושה שרים וגדולים שיהיו לאון ואפס. פתחו עשה, עשה אותם להיות תהו. **כד** אף כל נפועו, אותם הרוזנים והשופטים, הרי הם אפלו פאלו לא נפועו מעולם. אף

עין לא ירקב יבחר חרש חכם יבקשי לו להבין פסל לא ימוט: כא הלאו תדעו הלאו תשמעו הלאו הגד מראש לכם הלאו הכינותם מוסדות הארץ: כב הישב על-חוג הארץ ויושביה כחגבים הנזוטה בדרך שמים וימתתם כאהל לשבת: כג הנותן רוזנים לאין שפטי ארץ פתחו עשה: כד אף בל-נפועו אף בל-זרעו אף בל-שרש בארץ גזעם וגם נשף בהם ויכשוו וסערה פקש תשאם: כה ואלמי תדמיוני ואשונה יאמר קדוש: כו שאומרום עיניכם וראו מירבא אלה המוציא במספר צבאם לכלם בישם יקרא מרב אונים ואמיץ פח איש לא נעדר:

חרש חכם יבקש לו להבין פסל שלא ימוט שלא יתפרדו חלקיו: כא הלאו תדעו מדעתכם מי הוא ארון העולם הלאו תשמעו מן המורה אשר הקר מדעתו הלאו הגד מן הפקלה איש מפי איש מראש מימים קדמונים לכם הלאו הכינותם האם תוכלו להבין מוסדות וסודות הארץ על מה היא עומדת, אם לא בנזרת המקום: כב הלא הוא הישב על-חוג הארץ על השמים המסבבים את הארץ ויושביה ויושבי הארץ המה געניו כחגבים הלא הוא הנזוטה בדרך שמים וימתתם פרשם כאהל לשבת תחתיו: כג הוא הנותן רוזנים שרים לאון שפטי ארץ שמתנאים בגדלתם פתחו עשה אותם: כד כל קד יתנם לאון עד שיאמרו הרי הם אף כל כמו שלא נפועו מעולם אף פאלו בל-זרעו מעולם אף פאלו כל בל-שרש בארץ לנזעם ולא יחורו לקדמותם, וגם נשף בהם בנפיקה קלה ויכשוו וסערה רוח סערה פקש תשאם ממקומם: כה ואלמי תדמיוני תוכלו לדמות אותו ואשונה לו יאמר האל הקדוש: כו שאומרום עיניכם וראו מירבא אלה הפוכים והמזלות המוציא במספר צבאם בכל יום, לכלם לכל פוכב בשם יקרא בעבור מרב אונים התגלות הפח ואמיץ והתמדת פח לבן איש לא נעדר אחר מהם כל ימי עולם:

בל זרעו, ונפלו פאלו לא נרעו מעולם, שהוא פחות מנפיעה. אף כל שרש בארץ גזעם, לכשיעקרו לא ישריש הנזע בארץ להחלוף ענפים. בלומר, לא יחורו לקדמותם. וגם בנשיפת רוח בהם ותיכשוו ויאבדו. וסערה פקש תשאם, ורוח סערה תשאם ממקומם כהבן הנשא בריות. כה ואל מי תדמיוני ואשונה יאמר קדוש, הקב"ה שהוא הקדוש והנבדל מכל גשם ומכל דמיון, הוא מצד עצמו יאמר "ואל מי תדמיוני ואשונה", הלא אין לי דמות ודמיון כלל. כו מי ברא אלה, מי ברא את כל צבא הפוכים אשר תראו בפרום. המוציא במספר צבאם, ומי הוא מוציא בכל יום במספר את צבא הפרום. לכלם בשם יקרא, בלומר, לכל אחר מהם יקרא שם הראוי לו לפי הדבר שבעבורו נברא. מרב אונים ואמיץ פח איש לא נעדר, מרב האון שיש לו ושהוא אמיץ פח, על פן איש מהצבא לא נעדר שלא יקרא לו בשם, ויחידה כל אחד מהם קים כל ימי עולם.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁפָל דְּבָרָיו אֲמַת וְצַדִּיק:
נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיאַ עֲבֹדָה, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ,
בְּמַהֲרָה יָבֹוא וַיַּגֵּל לַבְּנוּ, עַל כֶּסֶאֱו לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכַבּוֹד וּלְתַפְאֵרְתָּ. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

סוף זמן קידוש לבנה:
יום חמישי, י"ד מנחם-אב

אגרות קודש

בי"ה, א' אלול, תשי"ב
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ וכ"ו
מוה"ר מרדכי צבי ש"י

שלום וברכה!

... נהניתי לקרות במכתבו אשר נפגש עם אחד ממנהלי הת"ת בירושלים ת"ו וסיפר לו אשר זכה
להיות אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, בווען, שמע מאמרים וכו' ועליו להסביר לו
אשר דברי צדיקים קיימים לעד, ואותם הדברים אשר שמע מפי כ"ק מו"ח אדמו"ר, גם עתה קיימים
הם ופועלים פעולתם, ובלבד שיסיר את ההעלם וההסתרה אם ישנו, כדי שתהי' ניכרת פעולתם בגלוי...

בברכה.

לוח זמנים לשבוע פרשת ואתחנן בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								מג"א		אדמוה"ז				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
20:16	19:18	20:05	20:09	19:37	19:41	10:30	10:29	9:20	9:18	8:42	8:40	5:57	5:53	באר שבע (ק)
20:19	19:13	20:08	20:12	19:42	19:47	10:29	10:27	9:18	9:16	8:39	8:36	5:53	5:49	חיפה (ק)
20:16	19:02	20:04	20:09	19:41	19:45	10:28	10:27	9:18	9:16	8:40	8:37	5:54	5:51	ירושלים (ק)
20:18	19:20	20:07	20:12	19:39	19:44	10:30	10:29	9:19	9:18	8:41	8:38	5:56	5:52	תל אביב (ק)
21:27	20:15	21:11	21:20	20:32	20:40	10:30	10:28	9:13	9:09	8:14	8:08	5:29	5:22	אוסטריה, וינה (ק)
18:14	17:15	18:02	17:58	17:34	17:29	10:45	10:47	9:52	9:54	9:14	9:16	7:21	7:26	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:22	20:12	21:06	21:15	20:29	20:36	10:35	10:32	9:18	9:15	8:23	8:18	5:37	5:30	אוקראינה, אודסה (ק)
21:00	19:49	20:44	20:53	20:05	20:13	10:05	10:02	8:47	8:44	7:49	7:43	5:04	4:57	אוקראינה, דונייצק (ק)
21:14	20:01	20:57	21:06	20:18	20:26	10:15	10:13	8:58	8:54	7:58	7:52	5:14	5:06	אוקראינה, דנייפרופטרבסק (ק)
21:49	20:33	21:31	21:41	20:49	20:58	10:39	10:36	9:20	9:16	8:16	8:07	5:33	5:25	אוקראינה, זיטומיר (ק)
21:42	20:26	21:25	21:35	20:43	20:52	10:31	10:28	9:12	9:08	8:07	7:59	5:25	5:16	אוקראינה, קייב (ק)
21:43	20:38	21:28	21:36	20:54	21:02	11:02	11:00	9:46	9:43	8:53	8:48	6:07	6:00	איטליה, מילאנו (ק)
18:56	18:06	18:47	18:47	18:24	18:24	10:19	10:19	9:17	9:17	8:47	8:47	6:17	6:17	אקוודור, קיטו (ח)
18:52	17:55	18:41	18:37	18:14	18:10	11:16	11:18	10:22	10:24	9:45	9:47	7:48	7:52	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:34	18:32	19:22	19:17	18:51	18:45	12:12	12:14	11:20	11:23	10:40	10:43	8:53	8:59	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
21:04	20:02	20:51	20:57	20:19	20:24	10:50	10:49	9:37	9:35	8:53	8:49	6:06	6:01	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:57	19:54	20:44	20:51	20:11	20:17	10:39	10:37	9:25	9:22	8:39	8:35	5:52	5:47	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:58	19:55	20:45	20:51	20:12	20:18	10:39	10:37	9:26	9:23	8:40	8:36	5:53	5:47	ארה"ב, גריסי סיטי (ק)
21:40	20:35	21:26	21:33	20:52	20:58	11:14	11:12	9:59	9:56	9:11	9:07	6:25	6:19	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:53	19:58	20:42	20:46	20:15	20:19	11:12	11:11	10:02	10:00	9:25	9:23	6:41	6:37	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:33	19:35	20:22	20:27	19:53	19:57	10:40	10:39	9:29	9:27	8:49	8:46	6:04	5:59	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:44	19:50	20:33	20:37	20:07	20:11	11:14	11:13	10:05	10:04	9:30	9:28	6:47	6:44	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:55	19:52	20:42	20:49	20:09	20:15	10:34	10:32	9:20	9:17	8:33	8:29	5:47	5:41	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:56	19:52	20:43	20:50	20:09	20:15	10:32	10:31	9:18	9:15	8:31	8:27	5:44	5:38	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:54	18:02	18:45	18:43	18:21	18:19	10:45	10:46	9:46	9:47	9:15	9:16	6:57	6:59	בוליביה, לה-פס (ח)
22:31	21:13	22:13	22:23	21:30	21:39	11:14	11:12	9:55	9:51	8:48	8:38	6:06	5:58	בלגיה, אנטוורפן (ק)
22:29	21:12	22:11	22:22	21:29	21:38	11:15	11:12	9:56	9:52	8:50	8:41	6:08	6:00	בלגיה, בריסל (ק)
18:19	17:30	18:10	18:07	17:49	17:46	10:23	10:24	9:25	9:27	8:53	8:54	6:42	6:45	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:08	17:15	17:59	17:56	17:34	17:31	10:10	10:11	9:13	9:14	8:41	8:42	6:29	6:32	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
21:51	20:37	21:32	21:43	20:51	21:00	10:32	10:29	9:13	9:09	8:04	7:54	5:23	5:15	בריטניה, לונדון (ק)
22:12	20:52	21:52	22:04	21:06	21:16	10:38	10:35	9:17	9:13	7:58	7:43	5:24	5:14	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
22:03	20:44	21:44	21:55	21:01	21:10	10:37	10:34	9:17	9:12	8:04	7:52	5:26	5:16	גרמניה, ברלין (ק)
22:08	20:52	21:50	22:00	21:09	21:18	10:59	10:56	9:40	9:36	8:37	8:28	5:54	5:45	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:17	17:29	18:07	18:04	17:47	17:45	10:25	10:26	9:28	9:30	8:55	8:56	6:47	6:50	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:49	18:57	19:39	19:42	19:14	19:17	10:35	10:34	9:28	9:27	8:55	8:54	6:15	6:13	הודו, מומבאי (ח)
19:44	18:52	19:34	19:37	19:10	19:12	10:31	10:31	9:24	9:24	8:52	8:50	6:12	6:10	הודו, פונה (ח)
21:13	20:02	20:57	21:06	20:18	20:26	10:20	10:18	9:03	9:00	8:06	8:00	5:21	5:13	הונגריה, בודפשט (ק)
21:03	20:00	20:50	20:57	20:17	20:23	10:43	10:41	9:29	9:26	8:43	8:39	5:56	5:50	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:18	20:18	21:06	21:12	20:35	20:40	11:10	11:09	9:57	9:55	9:14	9:11	6:28	6:23	יוון, אתונה (ק)
21:32	20:21	21:16	21:24	20:38	20:46	10:41	10:39	9:25	9:21	8:29	8:23	5:43	5:36	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת ואתחנן בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:10	6:12	8:51	8:52	9:24	9:25	10:31	10:32	19:15	19:12	19:40	19:37	18:54	19:47
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)	7:56	7:49	9:30	9:27	10:14	10:10	11:03	11:00	17:17	17:23	17:51	17:57	17:04	18:10
נפאל, קטמנדו (ח)	5:23	5:26	8:08	8:10	8:45	8:46	9:54	9:55	18:57	18:53	19:24	19:20	18:36	19:31
סינגפור, סינגפור (ח)	7:06	7:06	9:36	9:36	10:06	10:06	11:09	11:09	19:16	19:16	19:40	19:39	18:58	19:48
פולין, ורשא (ק)	4:47	4:56	7:24	7:35	8:43	8:47	10:04	10:07	20:37	20:28	21:23	21:12	20:11	21:31
פרו, לימה (ח)	6:28	6:27	8:49	8:48	9:20	9:19	10:19	10:19	18:01	18:02	18:25	18:26	17:44	18:35
צרפת, ליאון (ק)	6:16	6:23	9:04	9:09	10:00	10:03	11:17	11:19	21:17	21:10	21:55	21:47	20:53	22:02
צרפת, פריז (ק)	6:16	6:23	9:01	9:08	10:04	10:08	11:23	11:25	21:40	21:32	22:19	22:10	21:15	22:26
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:53	5:53	8:25	8:26	8:56	8:56	9:59	9:59	18:13	18:12	18:37	18:36	17:55	18:45
קנדה, טורונטו (ק)	6:00	6:06	8:48	8:53	9:40	9:43	10:56	10:58	20:50	20:44	21:23	21:16	20:27	21:30
קנדה, מונטריאול (ק)	5:31	5:38	8:19	8:24	9:14	9:17	10:31	10:33	20:31	20:24	21:07	20:59	20:07	21:14
קפריסין, לרנקה (ק)	5:50	5:55	8:38	8:41	9:19	9:21	10:31	10:33	19:53	19:49	20:23	20:18	19:31	20:30
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	4:55	5:05	7:03	7:31	8:56	9:01	10:20	10:23	21:10	20:59	22:01	21:48	20:43	22:10
רוסיה, מוסקבה (ח)	4:23	4:34	6:36	6:43	8:27	8:33	9:51	9:55	20:52	20:41	21:42	21:28	20:25	21:51
רוסיה, ווטסוב על-הדון (ח)	4:52	4:59	7:39	7:45	8:38	8:41	9:55	9:58	20:03	19:55	20:42	20:33	19:38	20:49
שוויץ, ציריך (ק)	5:56	6:03	8:43	8:49	9:42	9:46	11:00	11:02	21:13	21:05	21:47	21:38	20:48	21:54
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:01	6:03	8:39	8:40	9:11	9:12	10:17	10:17	18:48	18:46	19:12	19:10	18:29	19:20

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משוחות י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועודויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פלאיב ואורב ולסמים וחיית רעות בדרך ומפל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00488
26/07/2015

P.P.

שולם

1949

תל אביב

